

สรุปการประชุมวิชาการสถาบันพระปกเกล้า ครั้งที่ 24 ประจำปี 2565

ความท้าทาย ของ ความ มั่นคง ใหม่ กับ ประชาธิปไตย

วันที่ 4-6 พฤศจิกายน 2565

ณ ศูนย์ประชุมสหประชาชาติ ถนนราชดำเนินนอก กรุงเทพมหานคร

สรุปรการประชุมวิชาการสถาบันพระปกเกล้า ครั้งที่ 24 ประจำปี 2565
ความท้าทายของความมั่นคงใหม่กับประชาธิปไตย
New Security Challenges and Democracy

สถาบันพระปกเกล้า

ข้อมูลทางบรรณานุกรมของหอสมุดแห่งชาติ

National Library of Thailand Cataloging in Publication Data.

สถาบันพระปกเกล้า.

สรุปรการประชุมวิชาการสถาบันพระปกเกล้า ครั้งที่ 24 ประจำปี 2565 เรื่อง ความท้าทายของความมั่นคงใหม่กับประชาธิปไตย (New Security Challenges and Democracy).-กรุงเทพฯ : สถาบันพระปกเกล้า, 2566.

394 หน้า.

1. ประชาธิปไตย. I. ชื่อเรื่อง.

321.8

ISBN = 978-616-476-350-0

รหัสสิ่งพิมพ์สถาบัน : สวพ.66-29-00.0 (ebook)

ลิขสิทธิ์ สถาบันพระปกเกล้า

บรรณาธิการ ดร.ถวิลวดี บุรีกุล

คณะผู้จัดทำ สมเกียรติ นาคระโทก
ดร.เลิศพร อุดมพงษ์
ดร.นิตยา โพธิ์นอก
รัชวดี แสงมหะหมัด
ดร.ธรรฐ สอนิเณร
อินทุอร แสงอรัญ
ขวัญข้าว คงเดชา
ภูริภัทร์ เครือนพรัตน์

จัดทำโดย สถาบันพระปกเกล้า
ศูนย์ราชการเฉลิมพระเกียรติ 80 พรรษา
อาคารรัฐประศาสนภักดี ชั้น 5 (โซนทิศใต้)
เลขที่ 120 หมู่ 3 ถนนแจ้งวัฒนะ แขวงทุ่งสองห้อง
เขตหลักสี่ กรุงเทพฯ 10210
โทรศัพท์ 02-141-9600 โทรสาร 02-143-8174
เว็บไซต์ www.kpi.ac.th

คำนำ

ในปัจจุบันความมั่นคงมิได้มีความหมายจำกัดอยู่เพียงความมั่นคงในระดับรัฐ (state security) ที่เป็นความมั่นคงในรูปแบบดั้งเดิม (traditional security) อีกต่อไป ทว่านับตั้งแต่ภายหลังสิ้นสุดสงครามเย็นเป็นต้นมา นัยยะของความมั่นคงที่เป็น ภัยคุกคามของรัฐกลายเป็นเรื่องความท้าทายในการอยู่รอด การมีศักดิ์ศรี และความเป็นอยู่ ที่ดีของประชาชน ความมั่นคงที่ไม่ใช่แบบดั้งเดิม (non-traditional security) ที่เกิดขึ้นนี้ จึงกลายเป็นความมั่นคงใหม่ (new security) ที่ผลกระทบเกิดขึ้นต่อปัจเจกบุคคล สังคม ตลอดจนสภาพแวดล้อมต่าง ๆ โดยรวม เช่น ภัยคุกคามทางไซเบอร์ ภัยคุกคามทาง ความมั่นคงทางเศรษฐกิจ การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ แรงงานข้ามชาติผิดกฎหมาย ขบวนการค้ายาเสพติดข้ามชาติ โรคระบาด ภัยพิบัติทางธรรมชาติ การละเมิดสิทธิมนุษยชน ความยากจนและความเหลื่อมล้ำ เป็นต้น ภัยคุกคามเหล่านี้จึงส่งผลกระทบต่อความมั่นคงของระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตย และเป็นความท้าทายใหม่ ต่อความยั่งยืนของการปกครองในระบอบประชาธิปไตยด้วย

ด้วยเหตุที่ระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตยมีกลไกที่ส่งเสริมการมีสิทธิ เสรีภาพ คำนึงถึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ การยึดหลักธรรมาภิบาล และมุ่งให้ประชาชน มีสันติสุขและคุณภาพชีวิตที่ดี ซึ่งสอดคล้องในการรับมือกับความมั่นคงใหม่ที่ให้ ความสำคัญกับความมั่นคงของมนุษย์และสังคมมากยิ่งขึ้น ดังนั้น ความมั่นคงใหม่และ ระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตยจึงมีความสัมพันธ์ที่เกื้อกูลกันและกัน ทว่าภายใต้ ความท้าทายใหม่ในปัจจุบัน ประชาธิปไตยและความมั่นคงใหม่นี้ก็กำลังเผชิญหน้ากับ

ความเสี่ยงที่เกิดจากความท้าทายใหม่อย่างหลากหลายรูปแบบและเกิดขึ้นโดยไม่ทันตั้งตัว รวมไปถึงความก้าวหน้าและเติบโตของเทคโนโลยีใหม่ ๆ ที่ทำให้สิ่งที่เคยมีอยู่ต้องถูกทดแทนหรือเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม

ฉะนั้น สำหรับประเทศไทยในการเผชิญหน้ากับความท้าทายของความมั่นคงใหม่นี้ ประเด็นสำคัญที่ควรพิจารณาคือ การปกครองในระบบประชาธิปไตยจะสามารถจัดการกับความท้าทายของความมั่นคงใหม่อย่างไร และมีประเด็นความท้าทายของความมั่นคงใหม่เหล่านี้อย่างไร รวมทั้งประเด็นเหล่านี้มีผลต่อการเป็นประชาธิปไตยของไทยหรือไม่อย่างไร และแนวทางการรับมือและการป้องกันที่เหมาะสมควรเป็นอย่างไร

สถาบันพระปกเกล้า ในฐานะสถาบันทางวิชาการที่มีภารกิจสำคัญในการพัฒนาประชาธิปไตยและธรรมาภิบาลได้ตระหนักถึงความสำคัญของประเด็นดังกล่าว จึงได้จัดให้มีการประชุมวิชาการสถาบันพระปกเกล้า ครั้งที่ 24 ในหัวข้อ **“ความท้าทายของความมั่นคงใหม่กับประชาธิปไตย (New Security Challenges and Democracy)”** และจัดทำเป็นเอกสารสรุปการประชุมวิชาการฉบับนี้ขึ้น เพื่อประโยชน์ในการอ้างอิงทางวิชาการ โดยได้รวบรวมคำปาฐกถา และเรียบเรียงการอภิปรายของวิทยากร ตลอดจนรวบรวมบทความทางวิชาการที่ได้รับเลือกให้ตีพิมพ์และนำเสนอในเวทีอภิปราย

สถาบันพระปกเกล้าขอขอบคุณวิทยากรผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้นำเสนอบทความ ผู้ดำเนินรายการ ผู้เข้าร่วมประชุมที่ได้ร่วมแลกเปลี่ยนความเห็นอันเป็นประโยชน์ทางวิชาการ และขอขอบคุณองค์กรและบุคคลที่ให้การสนับสนุนการจัดการ ตลอดจนผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดงานประชุมวิชาการสถาบันพระปกเกล้าครั้งนี้ให้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดีไว้ ณ โอกาสนี้ด้วย

คณะกรรมการจัดงาน
การประชุมวิชาการสถาบันพระปกเกล้า
ครั้งที่ 24 ประจำปี 2565

สารบัญ

คำนำ	III
หลักการและเหตุผล	1
Principles and Rationale	15
กำหนดการจัดงาน	25
KPI Congress 24 Agenda	33
คำกล่าวรายงาน และคำกล่าวเปิด การประชุมวิชาการสถาบันพระปกเกล้า ครั้งที่ 24 ประจำปี 2565	39
คำกล่าวรายงาน นายชวน หลีกภัย ประธานรัฐสภา	41
คำกล่าวเปิด นายพลากร สุวรรณรัฐ องคมนตรี	42
การแสดงปาฐกถาพิเศษ เรื่อง “New Security Challenges and Democracy” <i>Prof. Dr. Victor V. Ramraj</i>	43
เอกสารประกอบการแสดงปาฐกถาพิเศษ เรื่อง New Security Challenges and Democracy <i>Prof. Dr. Victor V. Ramraj</i>	49
การแสดงปาฐกถานำ เรื่อง “ความท้าทายของความมั่นคงใหม่กับประชาธิปไตย” <i>ศาสตราจารย์พิเศษ ดร.สุรเกียรติ์ เสถียรไทย</i>	55
การอภิปรายมุมมองและประสบการณ์จากต่างประเทศ เรื่อง “New Security Challenges and Democracy from International Perspectives” <i>Prof. Jung Kim</i> <i>Renaud Meyer</i> <i>Prof. Mely Caballero-Anthony</i> <i>H.E. Christian Lechervy</i> ผู้ดำเนินรายการ <i>ดร.ชิงชัย หาญเจนลักษณ์</i>	75

เอกสารประกอบการอภิปรายมุมมอง
และประสบการณ์จากต่างประเทศ เรื่อง
“New Security Challenges and Democracy
from International Perspectives”

Prof. Jung Kim

87

การนำเสนอมุมมองของผู้ทรงคุณวุฒิและอภิปรายร่วม เรื่อง
ความท้าทายของความมั่นคงใหม่กับประชาธิปไตย

ดร.ณรงค์ ศิริเลิศวรกุล

ศาสตราจารย์ ดร.ลิตินันท์ พงษ์สุทธิรักษ์

ดร.กอบศักดิ์ ภูตระกูล

ดร.ถวิลวดี บุรีกุล

ผู้ดำเนินรายการ

นายเสถียร วิริยะพรรณพงศา

เอกสารประกอบการนำเสนอมุมมองของ
ผู้ทรงคุณวุฒิและอภิปรายร่วม เรื่อง
ความท้าทายของความมั่นคงใหม่กับประชาธิปไตย

ดร.ถวิลวดี บุรีกุล

91

99

สรุปการประชุมกลุ่มย่อยที่ 1 เรื่อง
“ประชาธิปไตยและความท้าทายของเทคโนโลยีสมัยใหม่”
(Democracy and Advanced Technological Challenges)

วิทยาการ

ดร.ปริญญา หอมเอนก

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปิติ เอี่ยมจรรย์ลาภ

นายสัจจะ โชคบุญส่งสวัสดิ์

นายสันติชัย อารณศรี

ผู้ดำเนินรายการ

นายปรัวิชญ์ วัฒนสุข

ผู้สรุป

ดร.สตีธร ธนานิธิโชติ

123

133

สรุปการประชุมกลุ่มย่อยที่ 2
ประชาธิปไตยและการแข่งขันทางภูมิรัฐศาสตร์
(Democracy and Geopolitics Rivalry)

วิทยากร

รองศาสตราจารย์ ดร.จิตติภัทร พูนขำ

พลอากาศโท ภูมิใจ เลขสุนทรากร

รองศาสตราจารย์ ดร.ปณิธาน วัฒนายากร

นายชวรงค์ ลิมป์ปัทมปาณี

ผู้ดำเนินรายการ

ศาสตราจารย์กิตติคุณ ดร.ไชยวัฒน์ คำชู

ผู้สรุป

นางสาวชมพูนุท ตั้งถาวร

141

สรุปการประชุมกลุ่มย่อยที่ 3
ประชาธิปไตยกับความมั่นคงทางสังคม
(Democracy and Societal Security)

วิทยากร

นายเอ็นนู ซื่อสุวรรณ

รองศาสตราจารย์ ดร.กอบศักดิ์ สมนุทจักร

นายแพทย์จเด็จ ธรรมธัชอารี

Nuno Cunha

ผู้ดำเนินรายการ

ดร.ศรัณยู หมั่นทรัพย์

ผู้สรุป

ดร.เลิศพร อุดมพงษ์

สรุปการประชุมกลุ่มย่อยที่ 4
ประชาธิปไตยและความมั่นคงทางสิ่งแวดล้อม
(Democracy and Environmental Security)

วิทยากร

ดร.ณัฐริกา วายุภาพ นิตินพน

ดร.บัณฑิต เศรษฐศิริโรตม์

นายนิวัฒน์ ร้อยแก้ว

ดร.วิจารณ์ สิมาฉายา

นายจิรวัดน์ ระติสุนทร

ผู้ดำเนินรายการ

นายศุภณัฐ เพิ่มพูนวิวัฒน์

ผู้สรุป

ดร.ชลัท ประเทืองรัตนา

167

สรุปการประชุมกลุ่มย่อยที่ 5
ประชาธิปไตย โลกาภิวัตน์และการพลิกผันทางเศรษฐกิจ
(Democracy, Globalization and Economic Disruption)

วิทยากร

ดร.บัณฑิต นิจถาวร

รองศาสตราจารย์ ดร.ปิติ ศรีแสงนาม

รองศาสตราจารย์ ดร.นิพนธ์ พัวพงศกร

นายมนตรี มหาพฤกษ์พงศ์

ผู้ดำเนินรายการ

นางณัชชาภัทร อมรกุล

ผู้สรุป

นางสาวธีรพรรณ ใจมั่น

175

สรุปสาระสำคัญผลการประชุมกลุ่มย่อย 5 กลุ่ม

วิทยากร

ดร.สตีธร ธนานิติโชติ

นางสาวชมพูนุท ตั้งถาวร

ดร.เลิศพร อุดมพงษ์

ดร.ชลัท ประเทืองรัตนา

นางสาวธีรพรรณ ใจมั่น

ผู้ดำเนินรายการ

ดร.ถวิลวดี บุรีกุล

189

สารบัญ

บทความที่ผ่านการพิจารณากลับกรองใน
การประชุมวิชาการสถาบันพระปกเกล้า ครั้งที่ 24
ประจำปี 2565

203

หลักประชาธิปไตยภายใต้ภูมิรัฐศาสตร์ใหม่:
บทบาทของสหราชอาณาจักรในภูมิภาคยุโรปและเอเชียแปซิฟิกภายใต้แนวคิด 'Global Britain'
อรุณรัตน์ จินดา

205

การแปรเปลี่ยนจากการใช้ความรุนแรงสู่วิถีทางการเมือง
ของอดีตกองกำลังแนวร่วมปฏิวัติแห่งชาติมลายูปาตานี
กับความท้าทายของการต่อสู้ในระบบประชาธิปไตย
ของประเทศไทย
อิมรอน ซาเหาะ
ยาสมิน ชัตตาร์

221

ประชาธิปไตยเชิงลึกจากแผนที่ชุมชน
สู่แบบจำลองธุรกิจตำบลหาดกรวด
กาญจนา เกษมาจารุพัชร
กานต์วี วิจิตวรรธน์
ศุภรัตน์ ฉลาด

246

ภัยคุกคามรูปแบบใหม่ในระบบการเมืองที่แตกต่าง:
การเปรียบเทียบเครื่องมือที่รัฐใช้ในการรับมือกับ
มลพิษทางอากาศสหรัฐอเมริกาและจีน
ลดาวัลย์ ไข่คำ

265

สรุปภาพรวมการประชุมวิชาการสถาบันพระปกเกล้า
ครั้งที่ 24 ประจำปี 2565
ดร. ชิงชัย หาญเจนลักษณ์

285

การแสดงปาฐกถาปิดการประชุมวิชาการสถาบันพระปกเกล้า
ครั้งที่ 24 ประจำปี 2565
ศาสตราจารย์วุฒิสาร ตันไชย

289

สารบัญ

ภาคผนวก 299

ประวัติวิทยากร 301

๑ ประวัติประธานกรรมการจัดงาน
การประชุมวิชาการสถาบันพระปกเกล้า
ครั้งที่ 24 ประจำปี 2565 303

๑ ประวัติผู้แสดงปาฐกถาंना 307

๑ ประวัติผู้แสดงปาฐกถาปิด 315

๑ ประวัติผู้แสดงปาฐกถาพิเศษ 321

๑ ประวัติวิทยากรเวทีอภิปราย (ต่างประเทศ) 325

๑ ประวัติวิทยากรเวทีอภิปราย (ไทย) 333

๑ ประวัติวิทยากรกลุ่มย่อย
กลุ่มย่อยที่ 1 345

ประชาธิปไตยและความท้าทายของเทคโนโลยีสมัยใหม่
(Democracy and Advanced Technological Challenges)

กลุ่มย่อยที่ 2 347

ประชาธิปไตยและการแข่งขันทางภูมิรัฐศาสตร์
(Democracy and Geopolitics Rivalry)

กลุ่มย่อยที่ 3 349

ประชาธิปไตยกับความมั่นคงทางสังคม
(Democracy and Societal Security)

กลุ่มย่อยที่ 4 352

ประชาธิปไตยและความมั่นคงทางสิ่งแวดล้อม
(Democracy and Environmental Security)

กลุ่มย่อยที่ 5 355

ประชาธิปไตย โลกาภิวัตน์และการพลิกผันทางเศรษฐกิจ
(Democracy, Globalization, and Economic Disruption)

ประวัติผู้ดำเนินรายการ 358

การนำเสนอผลการประชุมกลุ่มย่อย

๑ จัดหมายข่าวประกอบการประชุมวิชาการ ครั้งที่ 24 359

สรุปการประชุมวิชาการสถาบันพระปกเกล้า ครั้งที่ 24 ประจำปี 2565
24th Annual King Prajadhipok's Institute (KPI) Congress 2022

ความท้าทายของความมั่นคงใหม่
กับประชาธิปไตย
(New Security Challenges and Democracy)

1. หลักการและเหตุผล

ที่ผ่านมาความเข้าใจต่อประเด็นของความมั่นคงมักจะเป็นเรื่องของภัยคุกคามที่ส่งผลกระทบต่อรัฐและอธิปไตยของรัฐในทางตรง ซึ่งเป็นความมั่นคงในรูปแบบดั้งเดิม (traditional security) ทว่านับตั้งแต่ยุคหลังสิ้นสุดสงครามเย็นเป็นต้นมา นัยยะของความมั่นคงเกิดความเปลี่ยนแปลงและมีได้มีความหมายจำกัดเพียงความมั่นคงของรัฐ (state security) อีกต่อไป แต่ภัยคุกคามของรัฐกลายเป็นเรื่องความท้าทายในการอยู่รอด การมีศักดิ์ศรี และความเป็นอยู่ที่ดีของประชาชน¹

ความมั่นคงที่ไม่ใช่แบบดั้งเดิม (non-traditional security) ที่เกิดขึ้นนี้จึงกลายเป็นความมั่นคงใหม่ (new security) ที่ประเด็นความมั่นคงขยายตัวจากการที่รัฐเป็นศูนย์กลาง (state centrism) ไปสู่ผลกระทบที่เกิดขึ้นต่อปัจเจกบุคคล สังคม และมนุษยชนในภาพรวม ตลอดจนสภาพแวดล้อมต่าง ๆ โดยผ่านเครื่องมืออื่น ๆ ที่ไม่ใช่วิถีทางการทหารหรือสงครามที่ใช้กำลังในการทำลายล้างซึ่งชีวิตและความเสียหายเชิงกายภาพที่มีความเกี่ยวพันเชื่อมโยงกับความมั่นคงของมนุษย์ (human security) และความมั่นคงทางสังคม (societal security) รวมทั้งความเป็นอยู่โดยรวม ทั้งนี้ โครงการพัฒนาแห่งสหประชาชาติ (United Nations Development Programme: UNDP) ได้เสนอองค์ประกอบความมั่นคงของมนุษย์ 7 ประการ ได้แก่ ความมั่นคงทางเศรษฐกิจ ความมั่นคงทางอาหาร ความมั่นคงทางสุขภาพ ความมั่นคงทางสิ่งแวดล้อม ความมั่นคงส่วนบุคคล ความมั่นคงของชุมชน และความมั่นคงทางการเมือง สรุปได้ว่า ความมั่นคงของมนุษย์จึงสัมพันธ์กับความเป็นอิสระจากความกลัวและความอยาก

¹ Mely Caballero-Anthon, 2016, Understanding Non-traditional Security, in Mely Caballero-Anthon (editor), *An introduction to non-traditional security studies: A transnational approach*, Singapore: SAGE Publications.

(freedom from fear and freedom from want) ดังนั้น ในบริบทยุคสมัยที่มีการเปลี่ยนแปลงของกระแสโลกอยู่ตลอดเวลา ความมั่นคงใหม่นั้นจึงหมายรวมทั้งความมั่นคงของรัฐและความมั่นคงของมนุษย์และสังคม ที่เผชิญหน้ากับความท้าทายหรือภัยคุกคามทางความมั่นคงแบบร่วมสมัย (contemporary security threat) เช่น ภัยคุกคามทางไซเบอร์ (cyber threat) ภัยคุกคามทางความมั่นคงทางเศรษฐกิจ การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ (climate change) เป็นต้น ภัยคุกคามทางความมั่นคงแบบร่วมสมัยจึงมีความหลากหลายและเปลี่ยนแปลงตลอดเวลาตามสภาพของกระแสสังคมและสภาพแวดล้อมในช่วงเวลาที่แตกต่างกัน สามารถแบ่งออกเป็น 2 ประเภทหลัก ได้แก่ ความท้าทายทางธรรมชาติ (natural challenge) ที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติและยากที่จะควบคุม และความท้าทายทางสังคม (societal challenge) ที่เกิดขึ้นกับปัจเจกบุคคลและชุมชน ซึ่งล้วนส่งผลต่อการเมืองการปกครองของสังคมนั้น ๆ

ระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตยนั้น มีหลักการในการประกันและรับรองความเป็นอยู่ที่ดีของประชาชน (people well-being) และเป็นเครื่องมือสำคัญในการสร้างความมั่นคงให้เกิดขึ้นตลอดจน ความรุนแรงและความขัดแย้งสามารถระงับได้ด้วยกระบวนการทางประชาธิปไตยที่เคารพสิทธิและการเข้ามามีส่วนร่วมของประชาชนเป็นสำคัญ จึงกล่าวได้ว่าประชาธิปไตยและความมั่นคงใหม่นั้นไปด้วยกันได้ดี เนื่องจากระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตยมีกลไกที่ส่งเสริมการมีสิทธิเสรีภาพ คำนึงถึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ การยึดหลักธรรมาภิบาล และมุ่งให้ประชาชนมีสันติสุขและคุณภาพชีวิตที่ดี ซึ่งสอดคล้องในการรับมือกับความมั่นคงใหม่ที่มีความสำคัญกับความมั่นคงของมนุษย์และสังคมมากยิ่งขึ้น ดังนั้น ความมั่นคงใหม่และระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตยจึงมีความสัมพันธ์ที่เกื้อกูลกันและกัน ทว่าภายใต้ความท้าทายใหม่ในปัจจุบัน ประชาธิปไตยและความมั่นคงใหม่นี้ กำลังเผชิญหน้ากับความเสี่ยงที่เกิดจากความท้าทายใหม่อย่างหลากหลายรูปแบบ และเกิดขึ้นโดยไม่ทันตั้งตัว เช่น การถูกโจรกรรมข้อมูลทางไซเบอร์ การตกอยู่ในสภาวะขาดแคลนทรัพยากรต่าง ๆ การแพร่ระบาดของโรคอุบัติใหม่จากโรคติดเชื้อไวรัส การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศของโลก การเกิดความเหลื่อมล้ำในมิติต่าง ๆ ที่เพิ่มสูงขึ้น รวมไปถึงความก้าวหน้าและเติบโตของเทคโนโลยีใหม่ ๆ เช่น ปัญญาประดิษฐ์ สกุลเงินดิจิทัล หรือ ภัยคุกคามทางชีวภาพ เช่น เทคโนโลยีพันธุวิศวกรรมที่ทำให้สิ่งที่เคยมีอยู่ต้องถูกทดแทนหรือเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม เป็นต้น

ฉะนั้น ในการเผชิญหน้ากับความท้าทายของความมั่นคงใหม่สำหรับประเทศไทยนี้ ประเด็นสำคัญที่ควรพิจารณา คือ การปกครองในระบอบประชาธิปไตยจะสามารถดูแลและจัดการกับความท้าทายของความมั่นคงใหม่อย่างไร และมีประเด็นความท้าทายของความมั่นคงใหม่เหล่านี้มีผลต่อการเป็นประชาธิปไตยของไทยหรือไม่อย่างไร และแนวทางการรับมือและการป้องกันที่เหมาะสมควรเป็นอย่างไร ในขณะเดียวกันประเทศไทยมีความพร้อมหรือไม่ที่จะปรับเปลี่ยนมุมมองและพัฒนาสังคมสู่สังคมแห่งโอกาส สังคมแห่งความสามารถ สังคมแห่งความเป็นธรรม และสังคมแห่งสันติสุข เพื่อเสริมสร้างความสามารถของประชาชนในประเทศ (human capacity) ให้สามารถรับมือกับความมั่นคงใหม่

ที่เกิดขึ้นทั้งในมิติความเป็นบุคคลสามัญ (common humanity) ความเป็นบุคคลสากล (global humanity) และความเป็นบุคคลที่เชื่อมโยงกับเทคโนโลยี (technology humanity) ซึ่งจะนำไปสู่การเป็นประชาธิปไตยที่สมบูรณ์ พร้อมต่อการปรับตัวเข้ากับชีวิตวิถีใหม่ และเป็นพลเมืองโลกที่ดี (good global citizen) ต่อไป²

ด้วยเหตุนี้ สถาบันพระปกเกล้าในฐานะสถาบันทางวิชาการที่มีภารกิจสำคัญในการพัฒนาประชาธิปไตยและธรรมาภิบาลเพื่อประโยชน์สุขของประชาชนอย่างยั่งยืน ได้ตระหนักถึงความสำคัญของประเด็นดังกล่าว จึงได้จัดให้มีการประชุมวิชาการสถาบันพระปกเกล้า (KPI Congress) ครั้งที่ 24 ขึ้น เพื่อเป็นเวทีเสวนาในการแลกเปลี่ยนความรู้ทางวิชาการ ประสบการณ์ ตลอดจนนำเสนอข้อมูลภายใต้ฐานของการศึกษาวิจัย เพื่อสำรวจความสัมพันธ์ระหว่างประชาธิปไตยและปัจจัยต่าง ๆ ที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงของความมั่นคงในรูปแบบใหม่ ตลอดจนประมวลความรู้ความเข้าใจถึงความสำคัญของการปกครองในระบอบประชาธิปไตยที่สามารถจัดการกับปัญหาภัยคุกคามและความท้าทายต่อความมั่นคงดังกล่าวทั้งในระดับประเทศและระดับโลก และนำไปสู่การเสนอนโยบายเพื่อเสริมสร้างสังคมสันติสุขต่อไป

2. วัตถุประสงค์

2.1 เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้และสังเคราะห์องค์ความรู้เกี่ยวกับประชาธิปไตยและความท้าทายของความมั่นคงใหม่ ที่ปรากฏทั้งในระดับโลก ระดับชาติ และระดับท้องถิ่น ในปัจจุบัน จากนักวิชาการและผู้ทรงคุณวุฒิทั้งในและต่างประเทศ รวมถึงภาคส่วนอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง

2.2 เพื่อให้ได้ข้อเสนอ แนวทางหรือวิธีการสำหรับขับเคลื่อนกระบวนการประชาธิปไตยและนโยบายในการรับมือกับความท้าทายของความมั่นคงใหม่ เพื่อร่วมกันนำพาประเทศไทยไปสู่สังคมประชาธิปไตยที่มีสันติสุขที่ยั่งยืน

3. กิจกรรรมหลัก

การประชุมวิชาการสถาบันพระปกเกล้า ครั้งที่ 24 ประจำปี 2565 ประกอบด้วยกิจกรรมหลักทั้งหมด 3 ส่วน ได้แก่

² สุวิทย์ เมษินทรีย์, 2563, *โลกเปลี่ยนคนปรับ เตรียมคนไทยเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ในโลกหลังโควิด-19*, กรุงเทพฯ: กระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัย และนวัตกรรม.

3.1 การแสดงปาฐกถา

(1) การแสดงปาฐกถานำ

การแสดงปาฐกถาในเวทีประเทศไทยจะเป็นการแสดงให้เห็นถึงความท้าทายใหม่ที่มีต่อประเด็นด้านความมั่นคงที่ส่งผลกระทบต่อประชาธิปไตย

(2) การแสดงปาฐกถาพิเศษ

การแสดงปาฐกถาในเวทีระหว่างประเทศจะเป็นการแสดงให้เห็นถึงประเด็นด้านความมั่นคงที่กำลังเผชิญกับความท้าทายใหม่ ๆ และผลกระทบที่มีต่อประชาธิปไตย ภายใต้การปกครองในระบบประชาธิปไตยนั้น จะสามารถดูแลและจัดการกับความท้าทายของความมั่นคงใหม่อย่างไร

3.2 การสัมมนาทางวิชาการ

ประกอบด้วยกิจกรรม 3 ส่วนย่อย ได้แก่

(1) การอภิปรายในเวทีระหว่างประเทศ

การอภิปรายในเวทีระหว่างประเทศจะสะท้อนให้เห็นถึงความท้าทายของความมั่นคงใหม่และผลกระทบที่มีต่อประชาธิปไตย ตลอดจนประสบการณ์ของการจัดการความเสี่ยงที่เกิดขึ้นทั้งในระดับโลก (global) ในระดับภูมิภาค (region) และในระดับประเทศ

(2) การอภิปรายในเวทีของไทย

การอภิปรายในเวทีไทยจะแสดงให้เห็นว่า ประเทศไทยมีประเด็นความท้าทายของความมั่นคงใหม่อย่างไร ประเด็นเหล่านี้มีผลต่อการเป็นประชาธิปไตยของไทยหรือไม่ อย่างไร แนวทางรับมือและการป้องกันที่เหมาะสมควรเป็นอย่างไร ขณะเดียวกันประเทศไทยมีความพร้อมหรือไม่ที่จะปรับเปลี่ยนมุมมองและพัฒนาสังคมสู่สังคมแห่งโอกาส สังคมแห่งความสามารถ สังคมแห่งความเป็นธรรม และสังคมแห่งสันติสุข (peace society) เพื่อเสริมสร้างประชาชนคนไทยให้มีความเป็นมนุษย์ (humanity) ที่สามารถรองรับความมั่นคงรูปแบบใหม่นี้ ทั้งมิติเทคโนโลยี (technology humanity) ความเป็นบุคคลสามัญ (common humanity) และความเป็นบุคคลสากล (global humanity)

(3) การประชุมกลุ่มย่อย

การประชุมกลุ่มย่อย เป็นการนำเสนอบทความ เอกสารทางวิชาการ ผลงานวิจัย และทัศนะเกี่ยวกับประเด็นสำคัญของประชาธิปไตยและความท้าทายใหม่ของความมั่นคง เพื่อให้เกิดการปรึกษาหารือแลกเปลี่ยนองค์ความรู้และประสบการณ์ร่วมกัน การประชุมกลุ่มย่อย 5 กลุ่ม ได้แก่

กลุ่มย่อยที่ 1 ประชาธิปไตยและความท้าทายของเทคโนโลยีสมัยใหม่ (Democracy and Advanced Technological Challenges)

แม้ว่าเทคโนโลยีที่เจริญก้าวหน้าอย่างเทคโนโลยีขั้นสูง (Advanced Technology) รูปแบบต่าง ๆ ในปัจจุบันจะถูกใช้ป็นเครื่องมือในการเผยแพร่แนวคิดหรือส่งเสริมการปกครองในระบอบประชาธิปไตยก็ตาม แต่ความก้าวหน้าของเทคโนโลยีเหล่านี้ก็ทำให้เกิดปัญหาความมั่นคงปลอดภัยทางไซเบอร์ (Cyber Security) เช่น การใช้เทคโนโลยีเป็นเครื่องมือในการเผยแพร่ข้อมูลในลักษณะที่ทำให้เกิดการครอบงำการตัดสินใจของประชาชน นอกจากนี้ ความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยีอาจก่อให้เกิดการละเมิดสิทธิในรูปแบบใหม่ รวมไปถึงการก่ออาชญากรรมในรูปแบบใหม่ที่มีความรุนแรงและส่งผลเสียหายเป็นวงกว้างยิ่งกว่าอาชญากรรมอื่นที่ไม่เกี่ยวข้องกับดิจิทัล ซึ่งหลายประเทศรวมถึงประเทศที่เป็นประชาธิปไตยจะพยายามแก้ไขปัญหาความปลอดภัยทางไซเบอร์ด้วยการให้รัฐเข้าไปควบคุมการใช้สื่อไซเบอร์ของประชาชนในระดับความเข้มข้นที่ต่างกัน จนทำให้หลายประเทศถูกตั้งคำถามเกี่ยวกับความได้สัดส่วนของการจัดการปัญหาความมั่นคงทางไซเบอร์กับการจำกัดสิทธิเสรีภาพของประชาชนอันเป็นแก่นของรัฐธรรมนูญประชาธิปไตย ยิ่งกว่านั้น หลายประเทศได้เริ่มใช้เทคโนโลยีเป็นเครื่องมือในการส่งเสริมประชาธิปไตย การใช้ระบบอินเทอร์เน็ตในการเลือกตั้งและการแสดงความคิดเห็น อีกทั้งสื่อเหล่านี้ยังกลายเป็นช่องทางในการเข้าถึงข้อมูลที่สำคัญ ความท้าทายจึงเกิดขึ้นเมื่อพบว่าแท้จริงแล้ว ประชาชนยังคงไม่สามารถเข้าถึงเทคโนโลยีเหล่านี้ได้อย่างเท่าเทียมกัน จนกล่าวได้ว่าความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงเทคโนโลยีซึ่งส่งผลให้เกิดความเหลื่อมล้ำด้านอำนาจ (power imbalance) ที่จะกระทบต่อคุณค่าของระบอบประชาธิปไตยในท้ายที่สุด อย่างไรก็ตาม แม้ว่ารัฐบาลจะมีนโยบายในการแก้ไขปัญหาดังกล่าว แต่ก็ยังเกิดคำถามมากมายเกี่ยวกับการบริหารจัดการ

กลุ่มย่อยที่ 1 นี้จึงเกิดขึ้นเพื่อเป็นเวทีเสวนาทางวิชาการที่วิเคราะห์ความท้าทายของเทคโนโลยีสมัยใหม่ที่ส่งผลกระทบต่อคุณค่าและสถาบันทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตย เพื่อที่จะหาแนวทางการบริหารจัดการความมั่นคงทางเทคโนโลยีที่มีความ “ล้ำหน้า” ด้วยวิธีการที่ไม่ “ล้ำเส้น” ต่อสิทธิเสรีภาพของประชาชนซึ่งถือเป็นคุณค่าสำคัญของประชาธิปไตย ตลอดจนทำให้เทคโนโลยีสมัยใหม่กลายเป็นเครื่องมือสำคัญที่ส่งเสริมการปกครองในระบอบประชาธิปไตย

ประเด็นกลุ่มย่อย

1. ความมั่นคงทางไซเบอร์ (cyber security) และเทคโนโลยีสมัยใหม่ (advanced technology) ที่มีผลต่อประชาธิปไตย

2. โครงสร้างการปกครองหรือการบริหารการปกครอง (Governance) ที่นำไปสู่การลดการสร้างข้อมูลเท็จ การบิดเบือนข้อมูลและการกระจายข้อมูลข่าวสารที่เป็นเท็จที่สามารถจัดการต่อเทคโนโลยีที่ล้ำหน้า แต่ไม่ล้ำเส้นสิทธิเสรีภาพอันเป็นคุณค่าสำคัญต่อประชาธิปไตย
3. การแก้ปัญหาความท้าทายของความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงเทคโนโลยีเพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการเข้าถึงกลไกต่าง ๆ ของระบอบประชาธิปไตย
4. ข้อเสนอและทางเลือกในการแก้ไขปัญหา
5. ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีมีผลต่อการเสริมสร้างความมั่นคงของประเทศและความยั่งยืนของประชาธิปไตยหรือไม่ อย่างไร

กลุ่มย่อยที่ 2 ประชาธิปไตยและการแข่งขันทางภูมิรัฐศาสตร์ (Democracy and Geopolitics Rivalry)

แม้ว่าหลังการล่มสลายของกำแพงเบอร์ลินในปี 1989 สังคมโลกได้มีการก้าวเข้าไปสู่ความเป็นประชาธิปไตยและการจัดตั้งระเบียบโลกใหม่ (new world order) สภาวะภูมิรัฐศาสตร์ (geopolitics) ได้เปลี่ยนดำเนินการบนพื้นฐานของความร่วมมือภายใต้ระเบียบโลกที่นำโดยสหรัฐอเมริกา ทว่า พลวัตของระเบียบโลกดังกล่าวนั้น ถูกท้าทายโดยการกลับขึ้นมามีบทบาทของจีนในเวทีโลก ประกอบกับวิกฤติการณ์ที่เกิดขึ้นในภูมิรัฐศาสตร์โลกนับตั้งแต่ ค.ศ. 2001 เป็นต้นมา ได้แก่ เหตุการณ์การก่อการร้ายในสหรัฐอเมริกา และสงครามต่อต้านการก่อการร้ายที่เกิดขึ้นหลังจากนั้น ส่งผลให้รัฐบาลประชาธิปไตยหลายประเทศ เลือกตรากฎหมายยกเว้นการรับรองสิทธิเสรีภาพที่ขัดต่อหลักการได้สัดส่วนโดยอ้างเรื่องความมั่นคงกลายเป็นแนวปฏิบัติแบบขาสุดโต่ง ซึ่งเมื่อเกิดควบคู่กับปัญหาวิกฤติเศรษฐกิจโลก ค.ศ. 2008 และวิกฤติปัญหาโรคระบาดใน ค.ศ. 2020-2022 ได้ส่งผลให้เกิดวิกฤติในระดับที่รัฐบาลประชาธิปไตยไม่อาจจัดการกับปัญหาดังกล่าวได้ ซึ่งในหลายประเทศ เช่น จีน รัสเซีย ตุรกี ฮังการี และโปแลนด์ ได้ใช้สถานการณ์ดังกล่าว สร้างความชอบธรรมให้กับแนวทางการปกครองแบบอำนาจนิยม ทำให้ระบอบประชาธิปไตยสูญเสียความเชื่อมั่นและศรัทธาจากประชาชนในประเทศตัวเอง ประชาชนยอมรับแนวทางการแก้ปัญหาแบบเผด็จการมากขึ้น และเกิดเป็นการแข่งขันระหว่างอุดมการณ์ที่แตกต่าง ส่งผลให้สถานการณ์ประชาธิปไตยโลกอยู่ในสภาวะที่ไม่มั่นคง

ประเด็นการประชุมกลุ่มย่อยนี้ จึงเสนอว่า สถานการณ์ทางภูมิรัฐศาสตร์โลกในปัจจุบันอยู่ในจุดล่อแหลมอย่างยิ่ง เราต้องการเวทีทางวิชาการที่ถกเถียงวิเคราะห์สภาวะการแข่งขันทางภูมิรัฐศาสตร์โลกที่ส่งผลกระทบต่อความเชื่อมั่น คุณค่า และประสิทธิภาพของระบอบประชาธิปไตย ทั้งในระดับประเทศและระดับระหว่างประเทศ เนื่องจากภาวะดังกล่าวนี้

ถือเป็นความท้าทายใหม่ ๆ ที่มีผลทั้งทางบวกและลบต่อความมั่นคงของระบอบประชาธิปไตย ฉะนั้นจึงควรหาทางออกหรือทางเลือกของตัวแบบการบริหารประเทศในรูปแบบต่าง ๆ ภายใต้สถานการณ์การแข่งขันทางภูมิรัฐศาสตร์ระหว่างมหาอำนาจโลก

ประเด็นกลุ่มย่อย

1. ลักษณะของการแข่งขันทางภูมิรัฐศาสตร์ในยุคปัจจุบัน
2. ผลกระทบของภูมิรัฐศาสตร์โลกต่อตัวแบบการพัฒนาแบบเผด็จการ อำนาจนิยมและความมั่นคงของประชาธิปไตย
3. ความชอบธรรม ความมีประสิทธิภาพ และความชอบธรรมของผู้นำแบบประชาธิปไตย VS ผู้นำเผด็จการ และความเชื่อมโยงกับมั่นคงของประเทศ
4. ควรทำอย่างไรเพื่อให้ประชาธิปไตยสามารถรับมือ/รองรับกับความท้าทายแบบใหม่ดังกล่าวได้

กลุ่มย่อยที่ 3 ประชาธิปไตยกับความมั่นคงทางสังคม (Democracy and Societal Security)

ความมั่นคงทางสังคม (societal society) กำลังได้รับการกล่าวถึงมากขึ้น เหตุการณ์โควิด 19 ได้พิสูจน์ให้เห็นแล้วว่า การรักษาความมั่นคงของรัฐด้วยวิธีการทหารแบบเดิมไม่สามารถตอบโจทย์การรักษาชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีและดำรงไว้ซึ่งสิทธิเสรีภาพและความเสมอภาคของผู้คนในสังคมเอาไว้ได้ เท่ากับสังคมที่เป็นประชาธิปไตย เคารพและปกป้องสิทธิเสรีภาพศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ไม่มีความเหลื่อมล้ำ เป็นสังคมแห่งความเสมอภาคเท่าเทียมและไม่ทิ้งใครไว้ข้างหลัง

ความมั่นคงทางสังคมจึงเป็นประเด็นสำคัญครอบคลุมทั้งความมั่นคงของมนุษย์และสังคมโดยรวม มุ่งสร้างหลักประกันต่อสิทธิเสรีภาพ สร้างกลไกเพื่อจัดเงื่อนไขที่เป็นภัยคุกคามต่อศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ตลอดจนส่งเสริมความเข้มแข็งของหลักนิติธรรมในสังคม ทว่าที่ผ่านมายังปรากฏหลายกรณีที่สะท้อนให้เห็นถึงความอ่อนแอของความมั่นคงทางสังคม ไม่ว่าจะเป็นประเด็นการค้ามนุษย์ (human trafficking) การค้าอวัยวะ (red market) การค้าของเถื่อน (smuggling) ปัญหาแรงงานเถื่อน แรงงานข้ามชาติ ปัญหาการประกอบธุรกิจผิดกฎหมายต่าง ๆ รวมไปถึงการพนัน (gambling) และยาเสพติด เป็นต้น โดยที่ปัญหาเหล่านี้ นับวันยิ่งทวีความซับซ้อนรุนแรง มีลักษณะเป็นองค์กรอาชญากรรม (organized crime) ที่ดำเนินการอย่างเป็นระบบ นอกจากนี้ ปัญหาความเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางสังคม อาทิ การขยายตัวของสังคมผู้สูงอายุ (aging society) การหดตัวของอัตราการเกิดและประชากรวัยแรงงาน กำลังนำไปสู่ความท้าทายต่อระบบสาธารณสุขและหลักประกันสุขภาพของรัฐที่เพิ่ม

สูงขึ้น ขณะที่รายได้ของรัฐกำลังถดถอยลงอันจะส่งผลกระทบต่อศักยภาพในการพัฒนาของรัฐในอนาคต ปัญหาเหล่านี้แสดงให้เห็นถึงความเปราะบางของสังคมและนำไปสู่ความไม่มั่นคงทางสังคมที่กำลังกัดกร่อนความมั่นคงของรัฐจากภายใน

ปัญหาข้างต้นสะท้อนให้เห็นความไม่เป็นประชาธิปไตยที่แอบแฝงอยู่ในโครงสร้างทางสังคมหลายประการ อาทิ ความเหลื่อมล้ำทางสังคม การเลือกปฏิบัติ ปัญหาคอร์รัปชันและการขาดหลักนิติธรรม เป็นต้น ดังนั้น ห้องย่อยที่ 3 จึงมุ่งทบทวนและอภิปรายสถานการณ์ความมั่นคงทางสังคมของไทยและต่างประเทศ สาเหตุแห่งปัญหา เครือข่ายกระบวนการและผลลัพธ์ เพื่อร่วมกันค้นหาปัจจัยข้อท้าทายต่าง ๆ ตลอดจนแนวนโยบายที่เหมาะสมต่อการส่งเสริมความมั่นคงทางสังคมของไทย ได้ข้อเสนอแนะที่นำไปสู่การสร้างสังคมแห่งโอกาส สังคมแห่งความสามารถ สังคมแห่งความเป็นธรรม และสังคมแห่งสันติสุขต่อไป

ประเด็นกลุ่มย่อย

1. สถานะความมั่นคงทางสังคมของไทย และข้อท้าทายที่ส่งผลกระทบต่อความมั่นคงทางสังคม
2. ความสัมพันธ์ระหว่างกระบวนการพัฒนาประชาธิปไตยกับความมั่นคงทางสังคม
3. แนวทางการรับมือต่อความเปลี่ยนแปลงและส่งเสริมความมั่นคงทางสังคมในระบอบประชาธิปไตย
4. พลวัตของความมั่นคงทางสังคม

กลุ่มย่อยที่ 4 ประชาธิปไตยและความมั่นคงทางสิ่งแวดล้อม (Democracy and Environmental Security)

การเปลี่ยนแปลงทางสิ่งแวดล้อมทั่วโลกได้ทำให้นานาประเทศเผชิญกับความไม่แน่นอนมากขึ้น ซึ่งความมั่นคงทางสิ่งแวดล้อมที่ทั่วโลกต่างต้องเผชิญ คือความยุ่งยากซับซ้อนในการบริหารจัดการกับความผันผวนเหล่านั้นท่ามกลางความต้องการที่หลากหลายของผู้คน ทั้งในเรื่องของการปรับตัวและรับมือกับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ (Climate change mitigation and adaptation) การปกป้องมหาสมุทรจากขยะ มลพิษ และภาวะความเป็นกรด (Protecting the oceans from waste, pollution, and acidification) การเปลี่ยนผ่านและพลังงานทางเลือก (The Energy transition and renewables) ความมั่นคงทางอาหาร (Food security) การปกป้องระบบนิเวศและความหลากหลายทางชีวภาพ (Protecting ecosystem and biodiversity) ตลอดจนการจัดการเมือง (Sustainable urban development and mobility) ในภาวะที่ประชากรมีการเคลื่อนย้ายสูง ที่ยังผลให้เกิด

ความท้าทายต่อการจัดการปัญหาของเสียและมลพิษ จนก่อให้เกิดผลต่อเนื่องเป็นปัญหาสุขภาพตามมา ความไม่มั่นคงด้านสิ่งแวดล้อมยัง รวมถึง ความเสี่ยงด้านนิเวศวิทยา (Ecological Threats) สถาบันเศรษฐศาสตร์และสันติภาพระบุว่า ประกอบด้วย ความเสี่ยงด้านอาหาร ความเสี่ยงด้านการเติบโตของประชากรอย่างรวดเร็ว ความเสี่ยงด้านภัยพิบัติ ความเสี่ยงด้านทรัพยากรน้ำ และอุณหภูมิที่แปรปรวน

จากที่กล่าวมาเป็นเพียงตัวอย่างของภาวะทางสิ่งแวดล้อมที่ทั่วโลกต่างเผชิญและหาทางออกร่วมกัน ผ่านเวทีความร่วมมือเพื่อนำไปสู่เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs) หรือการประชุมรัฐภาคีกรอบอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ (COP26) ซึ่งนำไปสู่ความตกลงระหว่างประเทศเพื่อควบคุมอุณหภูมิเฉลี่ยของโลกไม่ให้สูงเกินกว่า 2 องศาเซลเซียส โดยหลายประเทศได้อนุมัติตามข้อตกลงฯ ด้วยการดำเนินการทางนโยบายและกฎหมายด้านสิ่งแวดล้อมเพื่อรับมือกับการเปลี่ยนแปลงเหล่านั้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งประเทศในระบอบประชาธิปไตยต้องคำนึงถึงการจัดสรรสิ่งแวดล้อมอย่างเป็นธรรมและมีส่วนร่วมด้วย อย่างไรก็ตาม ประเด็นสิ่งแวดล้อมดังกล่าวได้ทำให้เกิดความท้าทายต่อกระบวนการและปลายทางของทางประชาธิปไตย ว่ากลไกตามครรลองของประชาธิปไตยที่มีอยู่ได้นำไปสู่เป้าหมายด้านโอกาส สิทธิ/เสรีภาพ/ความยุติธรรมและการอยู่ในสภาวะแห่งสิ่งแวดล้อมสันติสุขยั่งยืนแล้วหรือไม่ อย่างไร

ประเด็นกลุ่มย่อย

1. ประเด็นสิ่งแวดล้อมที่กระทบต่อความมั่นคงและทำลายต่อกระบวนการทางประชาธิปไตย เช่น การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ ของเสียและมลพิษ อาหาร พลังงาน ระบบนิเวศ ความหลากหลายทางชีวภาพ ความเสี่ยงด้านนิเวศวิทยา การจัดการเมือง ฯลฯ (อะไรคือประเด็นท้าทายด้านสิ่งแวดล้อมใหม่ที่กระทบต่อความมั่นคงทางสิ่งแวดล้อมและทำให้ประชาธิปไตยในแต่ละประเทศรวมทั้งในประเทศไทยต้องปรับตัว และปรับตัวอย่างไรบ้าง)
2. เครื่องมือทางกระบวนการประชาธิปไตยในระดับนานาชาติ ระดับชาติ และท้องถิ่น เช่น ความตกลงภาคีระหว่างประเทศด้านสิ่งแวดล้อม การใช้สิทธิและเสรีภาพทางสิ่งแวดล้อมตามนโยบายและกฎหมาย การรับฟังความคิดเห็น การวัดความเป็นชนบทและเมืองตลอดจนเมืองอุตสาหกรรมนิเวศ ฯลฯ (เครื่องมือหรือกลไกทางประชาธิปไตยที่มีอยู่ในทุกระดับ สามารถรับมือกับความท้าทายด้านสิ่งแวดล้อมใหม่ได้เพียงใดและอย่างไร)
3. ทางออกของกระบวนการประชาธิปไตย เพื่อจัดการความท้าทายด้านสิ่งแวดล้อมใหม่ และนำไปสู่เป้าหมายด้านโอกาส เสรีภาพและความยุติธรรม และสันติสุข (เพื่อจัดการกับความท้าทายด้านสิ่งแวดล้อมใหม่ กระบวนการทางประชาธิปไตยที่มีอยู่ควรได้รับการเปลี่ยนแปลงหรือไม่อย่างไร แต่ละภาคส่วนควรปรับบทบาทอย่างไร)

กลุ่มย่อยที่ 5 ประชาธิปไตย โลกาภิวัตน์และการพลิกผันทางเศรษฐกิจ (Democracy, Globalization, and Economic Disruption)

“โลกาภิวัตน์” เป็นหนึ่งในแรงเหวี่ยงที่มีพลังมหาศาลต่อเศรษฐกิจโลกในระดับมหภาค ในด้านหนึ่ง โลกาภิวัตน์ได้สร้างฐานการลงทุนที่เชื่อมโยงห่วงโซ่การผลิตที่ซับซ้อนในระดับโลก (complex global supply chain) สร้างบริการทางการเงินโลกใหม่ (global financial services) ที่เชื่อมโยงกันอย่างสลับซับซ้อน (complex interdependent) ลดต้นทุนและเพิ่มประสิทธิภาพในการผลิต และช่วยให้บางพื้นที่ของโลกรอดพ้นจากความยากจน ทำให้เกิดความมั่งคั่งและการเติบโต แต่ในอีกด้านหนึ่งโลกาภิวัตน์ได้สร้างความผันผวนทางเศรษฐกิจ (economic disruption) วิกฤติเศรษฐกิจ (economic crisis) และการทำลายสิ่งแวดล้อม รัฐบาลในหลายประเทศได้ปรับโครงสร้างทางเศรษฐกิจให้เป็นเอกชน (privatization) และลดนโยบายที่สนับสนุนสวัสดิการสังคม สิ่งต่าง ๆ เหล่านี้กระทบประชาชนตั้งแต่ระดับรากหญ้าจนถึงชนชั้นกลาง ได้ส่งผลกระทบต่อความไม่พอใจในรัฐบาลและชนชั้นนำในหลายประเทศทั่วโลก อ้างอิงจากการสำรวจของ The Economist Intelligence Unit (EIU) ทำให้เราเห็นความตกต่ำของดัชนีประชาธิปไตยอย่างต่อเนื่องในรอบ 16 ปีที่ผ่านมา ไม่ว่าจะเป็นกระบวนการเลือกตั้งและความเป็นพหุนิยม (electoral process and pluralism) เสรีภาพของประชาชน (civil liberties) การทำงานของรัฐบาล (the functioning of government) การมีส่วนร่วมทางการเมือง (political participation) และวัฒนธรรมทางการเมือง (political culture) ส่งผลให้เกิดการบิดเบือนคุณค่าในระบบประชาธิปไตย และการสนับสนุนผู้นำแบบประชานิยมที่มีแนวโน้มเป็นเผด็จการในทุกส่วนของโลก

ในกลุ่มย่อยที่ 5 นี้ เราต้องการศึกษาว่าความผันผวนในระยะเบียดเศรษฐกิจโลกที่ได้รับอิทธิพลจากโลกาภิวัตน์ ส่งผลอย่างไร หรือไม่ ต่อความไม่พึงพอใจของประชาชนที่มีต่อรัฐบาลในระบบประชาธิปไตยทั้งที่เกิดขึ้นทั้งในประเทศที่พัฒนาแล้วและประเทศกำลังพัฒนา เพราะเหตุใดประชาชนจึงยอมรับผู้นำแบบประชานิยมและอำนาจนิยมที่ต่อต้านค่านิยมในระบบประชาธิปไตย และหากเป็นไปได้จะมีหนทางใดบ้างที่จะปฏิรูปโลกาภิวัตน์ในรอบนี้ไม่ให้เป็นโลกาภิวัตน์ที่ตอบสนองเพื่อผลประโยชน์ของทุนนิยมโลก แต่เป็นโลกาภิวัตน์ที่เอื้อต่อประชาชนส่วนใหญ่ในสังคม

ประเด็นกลุ่มย่อย

1. ความผันผวนในระยะเบียดเศรษฐกิจโลกที่ได้รับอิทธิพลจากโลกาภิวัตน์กับนโยบายของรัฐบาล ปัญหาเศรษฐกิจที่พลิกผันเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว จะมีผลต่อประชาธิปไตยอย่างไร
2. ความพึงพอใจในระบบประชาธิปไตยกับปัญหาเศรษฐกิจและการจัดการทางเศรษฐกิจของรัฐบาลประชาธิปไตย

3. ความนิยมในผู้นำแบบประชานิยมและอำนาจนิยมที่ต่อต้านค่านิยม
ในระบอบประชาธิปไตยอันเนื่องมาจากปัญหาทางเศรษฐกิจ

4. การปฏิรูปโลกาภิวัตน์เพื่อประชาชนส่วนใหญ่ในสังคม แนวทางการสร้าง
สมดุลระหว่างการพัฒนาเศรษฐกิจและความยั่งยืนของประชาธิปไตย

5. การบริหารการคลังกับความมั่นคงของประเทศ

3.3 การจัดนิทรรศการ

มีวัตถุประสงค์ให้เป็นพื้นที่ของการแสดงรูปธรรมขององค์ความรู้และรวบรวม
กรณีศึกษาในประเด็นความท้าทายของความมั่นคงใหม่กับประชาธิปไตย ทั้งในบริบทของ
ประเทศไทยและนานาชาติ ตลอดจนการนำเสนอผลงานทางวิชาการของสถาบันพระปกเกล้า
ที่เกี่ยวข้อง ในรูปแบบของบอร์ดนิทรรศการ และกิจกรรมสร้างสรรค์รูปแบบต่าง ๆ

4. กลุ่มเป้าหมาย

สถาบันพระปกเกล้า กำหนดผู้เข้าร่วมประชุมวิชาการ จำนวน 1,000 คน ประกอบด้วย

- สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร และสมาชิกวุฒิสภา
- บุคลากรในหน่วยงานของรัฐ องค์กรอิสระ และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
- บุคลากรในองค์กรระหว่างประเทศที่เกี่ยวข้อง
- นักวิชาการในสาขาที่เกี่ยวข้อง
- ผู้นำชุมชน ผู้นำท้องถิ่น
- ผู้แทนองค์กรพัฒนาชุมชน องค์กรพัฒนาเอกชน กลุ่มเครือข่ายภาคประชาชน
- ผู้แทนองค์กรภาคธุรกิจเอกชน
- สื่อมวลชน
- นักเรียน นิสิต นักศึกษา
- ประชาชนทั่วไปที่สนใจ

5. วัน เวลา สถานที่จัดงาน

กำหนดการจัดงานประชุมวิชาการสถาบันพระปกเกล้า ครั้งที่ 24 ประจำปี 2565
ระหว่างวันที่ 4-6 พฤศจิกายน 2565 ณ ศูนย์ประชุมสหประชาชาติ ถนนราชดำเนินนอก
กรุงเทพมหานคร ดังนี้

วันศุกร์ที่ 4 พฤศจิกายน 2565	เวลา 11.00 - 17.30 นาฬิกา
วันเสาร์ที่ 5 พฤศจิกายน 2565	เวลา 08.00 - 17.00 นาฬิกา
วันอาทิตย์ที่ 6 พฤศจิกายน 2565	เวลา 08.00 - 12.00 นาฬิกา

6. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

6.1 ผู้บริหารภาครัฐ ภาคเอกชน นักวิชาการ ผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้แทนของรัฐบาล องค์กรอิสระ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สถาบันการศึกษา องค์กรภาคเอกชน สื่อมวลชน องค์กรภาคประชาชน และประชาชนทั่วไป ได้นำเสนอผลงานวิชาการ แลกเปลี่ยนเรียนรู้ ต่อยอดความคิด และแสดงความคิดเห็นในประเด็นที่เกี่ยวข้อง

6.2 ได้รับข้อเสนอเชิงวิชาการที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาการปกครองในระบบอบประชาธิปไตยสำหรับประเทศไทย รวมทั้งข้อเสนอต่อการปกครองในระบบอบประชาธิปไตยของประเทศไทยภายใต้บริบทความท้าทายใหม่ของความมั่นคง

1. Rationale

The understanding of security has usually been limited to threats against states and their sovereignty. That understanding is known as traditional security. However, since the end of the Cold War, the essence of the word security has changed. It is no longer restricted to matters of traditional state security. Threats to national security have come include challenges to the survival, dignity, and well-being of people.¹

Non-traditional security, therefore, represents an expansion of the scope of the term security: from the focus of state centrism to the impact on individuals, society, and mankind. The mean of security has also moved past exclusive attention to the use of military force for physical destruction. It can be said that this new conception of security is in line with the issues of human security and social security. In 1994 the United Nations Development Program proposed seven elements of human security: economic security, food security, health security, environmental security, personal security, community security, and political security. In short, human security is associated with freedom from fear and freedom from want.

As such, in the context of our continuously changing world, the new security refers to both the security of the state and the security of human beings and

¹ Mely Caballero-Anthony, 2016, *Understanding Non-traditional Security*, in Mely Caballero-Anthon (editor), *An introduction to non-traditional security studies: A transnational approach*, Singapore: SAGE Publications.

society in the face of contemporary security threats such as cyber threats, economic disruption, and climate change. Contemporary security threats can be diverse and differ considerably in response to social trends and the surrounding environment. Such threats can be divided into two main categories: natural challenges, which occur naturally and are hard to control, and societal challenges, which occur at the individual or the social level. All of these challenges affect the politics of a society.

A democratic regime with principles for ensuring the well-being of the people is an essential tool for building stability. Violence and conflict can be suppressed through democratic processes that respect people's rights and participation as a priority. Therefore, it can be said that democracy and non-traditional security go hand in hand. Democratic regimes have mechanisms that promote rights and freedoms, respect for human dignity, adherence to good governance, and the goals of providing people with peace and an acceptable standard of living. These principles are consistent with non-traditional security's focus on matters of human and social security. However, democracies face new, unexpected risks and threats from non-traditional sources such as cyber theft, lack of resources, the spread of infectious diseases, global climate change, increasing inequality in various dimensions, and the emergence of new technologies such as artificial intelligence and cryptocurrency that replace old practices.

Therefore, in the face of new security challenges for Thailand, the key points to consider are how democratic governance can manage and address the new security challenges, and how Thailand can face these new security challenges. How will these issues affect Thai democracy? What would be appropriate countermeasures and prevention methods? Is Thailand ready to adapt and develop to become a society of opportunity, capability, justice, and peace? Through this, Thai people can strengthen their humanity and support new security in various dimensions such as technology, common humanity, and global humanity towards becoming fully democratic good global citizens who are ready to adapt to a new way of life²

For this reason, King Prajadhipok's Institute, an academic institution with a mission to develop democracy and good governance for the sustainable benefit of the people, has recognized the importance of these issues. Therefore, the 24th KPI Congress has been organized as a forum to exchange academic knowledge and

² Suvit Maesincee, 2020, *The world has changed: This should become complete human beings in the post-COVID-19 world*, Bangkok: Ministry of Higher education, Science, Research and Innovation.

experience, as well as to present information based on research to explore the relationship between democracy and the factors affecting the transformation of security. The forum will also foster an understanding of the importance of democratic governance in addressing the threats and challenges presented by security issues at both national and global levels. This discussion will lead to policy proposals to further promote a peaceful society.

2. Objectives

1) To exchange, learn and synthesize knowledge about New Security Challenges and Democracy that appear global from academics and the expert in local and abroad as well as other relevant sectors

2) To obtain proposals. Guidelines or methods for driving democratic processes and policies to address the new security challenge that leads Thailand towards a democratic society with sustainable peace.

3. Activities

The 24th KPI Congress consists of three main activities.

1) Keynote Speeches

(1) Thai keynote speech

The speaker will present thoughts on new security challenges that affect democracy.

(2) International keynote speech

The speaker will present thoughts on aspects of security that pose new challenges and affect democracy and how these challenges can be managed in a democratic regime.

2) Academic Discussions

(1) International panel discussion

This discussion will reflect on new global, regional, and national security challenges as well as the impacts on democracy.

(2) Thai panel discussion

The Thai panel discussion aims to identify the new security challenges that Thailand faces, how they affect Thailand's democracy, and ways to cope with

those challenges. Furthermore, the session will address how prepared Thailand is to shift perspectives and to become a society of opportunity, capability, justice, and peace in order to encourage humanity in Thai people who will be prepared for new security challenges; technology humanity, common humanity, and global humanity.

(3) Group Discussion

The five group discussions will be conducted to exchange knowledge and experience based on presentation of articles, academic papers, research, and sharing of perspectives on issues of democracy and new security challenges

Group Discussion 1: Democracy and Advanced Technological Challenges

Nowadays, democracy is promoted through various forms of advanced technology, but this advancement also has an impact on cyber security. Besides, technological advancement tends to enable new types of digital wrongdoing and crimes, which can lead to more severe losses than do traditional crimes. Many countries including democratic countries, therefore, have begun to maintain cyber security by controlling people's digital media usage with various degrees of restrictions. However, this solution raises questions regarding the proportionality of cyber restraints and individual rights. Moreover, technological tools are widely used in order to support democracy through online voting and public consultation, so they have become a significant channel that could allow access to important information. This actually reveals a challenge regarding people's equal access to technologies. As a result, it is said that technological inequality limits some people's access to data and ability to exercise rights, which gradually causes power imbalance until it finally affects democratic values. Despite the government's policy to solve problems, many questions about its management ability remain.

This group will be a forum for analysis and discussion on new technological challenges that affect political institutions and democratic values to find an advanced solution for harmonizing technological management and people's rights and making new technologies become more efficient to support democracy.

Topics

1. Impacts of cyber security and advanced technology on democracy
2. Governance to diminish misinformation and disinformation and manage advanced technology without violating democratic values
3. Solving challenges of unequal access to technology in a democratic system

4. Suggestions and options for problem solving

5. Does advanced technology have any effect on national security and democratic stability, and how?

Group Discussion 2: Democracy and Geopolitics Rivalry

Since the fall of the Berlin Wall in 1989, the global community has evolved toward democracy and a new world order. Geopolitics has been driven by the U.S.-led world order. However, the dynamics of geopolitics have been challenged by the rise of China. Also, 2001 saw a terrorist attack on the U.S. and the start of America's subsequent War on Terror. Many democratic countries have enacted laws that restrict rights and freedom in the name of national security. In this way, national security matters may open the door to far-right movements. Moreover, the Great Recession of 2007-2009 and Covid-19 Crisis in 2020-2022 brought with them problems concerning people's well-being, human security, and democratic backsliding that some democratic countries are unable to solve. In some countries like China, Russia, Turkey, Hungary, and Poland, governments have used crises in order to justify their own authoritarianism. People have lost confidence and faith in democracy and instead embraced authoritarian solutions. It has become a competition between different ideologies. As a result, the global democratic situation is insecure.

This group therefore suggests that the current global geopolitical situation is at a critical point. We believe that an analytical debate on the challenges of geopolitics and their impact on confidence, values, and effectiveness of democracy at both domestic and international levels is required. Because these new challenges have both pros and cons in regard to democracy, it is necessary to find solutions or alternative administrative models in the context of the new geopolitics and great power rivalry.

Topics

1. The forms of geopolitical rivalry

2. The effects of geopolitics on evolution of authoritarianism and totalitarianism and democratic consolidation

3. Righteousness and effectiveness of democratic leaders vs authoritarian leaders, and the effects of democratic and authoritarian leadership on national security

4. How should democracy handle these challenges?

Group Discussion 3: Democracy and Societal Security

Societal security has been mentioned recently. Covid-19 has proven the limitations of trying to maintain state security purely by conventional military means. Preserving people's wellbeing and maintaining rights, freedoms, and equality of all people in society are all important aspects of a democratic society. Rights, freedom, and human dignity must be respected and protected, and society should reject inequality and ensure that no one is left behind.

Societal security is an important issue covering both human security and society as a whole, aiming to ensure the right to freedom, establish mechanisms to eliminate conditions that pose a threat to human dignity, as well as promote the strength of the rule of law in society. But in the past, there have been many cases that reflect the weakness of social stability, whether it is human trafficking, the red market organ trade, smuggling, illegal labor problems, migrant workers problems, and illegal businesses including gambling and drugs.

These sorts of problems are increasing in complexity, frequency, and violence. . They are characteristic of organized crime that operates systematically. In addition, there are problems that come with changes in social structures, such as the expansion of the aging society, the shrinking of the birth rate, and the workforce age population. These are leading to challenges to the state's expanding public health system and health insurance. Meanwhile, state revenues are failing to keep pace with increasing expenditure demands, which will affect the state's development in the future. These problems demonstrate the fragility of society and lead to insecurity, which is eroding state security from the inside.

The above problems reflect the undemocratic practices that are hidden in many social structures, such as social inequality, discrimination, corruption, and absence of the rule of law. Group Discussion 3 aims to review and discuss the social stability situation in Thailand and abroad, considering causes of the problems, network processes, and results in order to cooperate to find challenges and policies that are appropriate to promote Thai social stability. The group aims to obtain feedback that leads to the creation of a society of opportunity, competence, fairness, and peace.

Topics

1. The status of societal security and its challenges
2. The relationship between the process of democratic development and societal security

3. How to respond to change and promote societal security in a democratic governance system

4. The dynamics of societal security

Group Discussion 4: Democracy and Environmental Security

Global environmental changes have left countries around the world facing increasing uncertainty. Environmental security issues confronting the world are complex and involve managing volatility and the diverse needs of many people. Environmental challenges include climate change mitigation and adaptation, protecting the oceans from poisonous waste, pollution, and acidification, energy transition and renewables, food security, protecting ecosystems and biodiversity, and sustainable urban development and mobility. There are also challenges in regard to the management of waste and pollution, which can cause and aggravate health problems. According to the Institute of Economics and Peace, environmental instability also includes ecological threats, food risks, rapid population growth risks, disaster risks, water resource risks, and temperature fluctuations.

The environmental conditions facing the world require that states find common solutions, like the Sustainable Development Goals (SDGs), through cooperative forums. For example, the United Nations Framework Convention on Climate Change (COP26) led to an international agreement to prevent the increase in average global temperature from exceeding 2 degrees Celsius. Many countries have adopted the agreement and are implementing environmental policies and laws to deal with climate change. In particular, democratic countries must take into account the fair allocation of the environment and participation. However, environmental issues have posed challenges to democratic processes,, raising the question of whether existing democratic mechanisms give people opportunities, rights/freedoms/justice, peace, and a sustainable environment.

Topics

1. Environmental issues that affect security and challenge democratic processes

2. Means of creating and implementing environmental policies and laws while exercising rights and freedoms

3. Democratic process as environmental problem solver

Group Discussion 5: Democracy, Globalization and Economic Disruption

Globalization is one of the most powerful forces on the global macro economy. Globalization, on one hand, has created complex interdependent global supply chains and financial services, decreased costs, increased productivity, helped some countries emerge from poverty, and produced wealth and growth. On the other hand, globalization has also caused economic disruption, economic crisis, pollution, privatization, and declining social welfare. These things affect people from the low to middle classes, and result in dissatisfaction with government and elites in many countries around the world. A survey conducted by The Economist Intelligence Unit (EIU) has shown us a downward trend in the democracy index over the past 16 years, as seen in electoral processes and pluralism, civil liberties, functioning government, political participation, and political culture. Globally this has resulted in distortion of democratic values and support for populism and authoritarian leaders.

This group aims to find how global economic volatility, which is influenced by globalization, affects people's satisfaction with their government in both developed and developing countries. Why do people embrace populism and authoritarian leaders who are against democracy? How can we reform globalization so it serves not only global capitalism, but also accommodates the needs of the majority of the world's people.

Topics

1. Volatility in global economic order that is influenced by globalization and national policy, and how rapidly changing economic problems affect democracy
2. Satisfaction with democracy in connection with economic problems and their solutions under democratic government
3. Popularity of populism and authoritarian leaders who reject democratic norms because of economic problems
4. Reformation of globalization for the majority of people, and approaches to balancing economic development and sustainability of democracy
5. Fiscal administration and national security

3) Exhibition

The purpose of the exhibition is to create a space to display information and present case studies on New Security Challenges and Democracy in both the Thai and international contexts. The display space comprises academic presentation booths, exhibition boards, and a stage for various performances and contests.

4. Target Groups

1,000 participants are expected, including:

- Members of the House of Representatives and Senators
- Personnel from government agencies, independent state organizations, and local administrative organizations
- Personnel from relevant international organizations
- Scholars in relevant fields
- Community and local leaders
- Representatives from community development organizations, NGOs, and networks
- Representatives from private sector or business organizations
- Media
- Undergraduate and graduate students
- The general public

5. Date, Time, and Venue

The 24th KPI Congress will be held from November 4th – 6th, 2022 at the United Nations Conference Center, Rajadamnern Nok Road, Bangkok.

Friday, November 4th, 2022 11.00 – 17.30 hrs.

Saturday, November 5th, 2022 08.00 – 17.00 hrs.

Sunday, November 6th, 2022 08.00 – 12.00 hrs.

6. Expected Results

1) Executives and administrators from the public and private sectors, scholars, representatives from government and independent state organizations, local administrative organizations, educational institutions, private organizations, media, the press, civic organizations, and the general public will share, learn, consider, and review the academic findings presented.

2) Academic proposals including lessons and findings are to be obtained to enhance Thailand's democracy in the context of new security challenges.

สรุปการประชุมวิชาการสถาบันพระปกเกล้า ครั้งที่ 24 ประจำปี 2565
24th Annual King Prajadhipok's Institute (KPI) Congress 2022

กำหนดการจัดงาน

24th KPI Congress Agenda

กำหนดการประชุมวิชาการสถาบันพระปกเกล้า ครั้งที่ 24 ประจำปี 2565

“ความท้าทายของความมั่นคงใหม่กับประชาธิปไตย” (New Security Challenges and Democracy)

ระหว่างวันที่ 4 - 6 พฤศจิกายน 2565

ณ ศูนย์ประชุมสหประชาชาติ ถนนราชดำเนินนอก กรุงเทพมหานคร

วันศุกร์ที่ 4 พฤศจิกายน 2565

- 11.00-13.00 น. ลงทะเบียน
- 13.30-14.30 น. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ นายพลการ สุวรรณรัฐ องคมนตรี เป็นผู้แทนพระองค์ มาเป็นประธานในพิธีเปิด การประชุมวิชาการสถาบันพระปกเกล้า ครั้งที่ 24 ประจำปี 2565
- 14.30-14.40 น. ชมวิดีโอทัศน์เปิดการประชุมวิชาการสถาบันพระปกเกล้า ครั้งที่ 24 ประจำปี 2565
- 14.40-15.00 น. พักรับประทานอาหารว่าง
- 15.00-16.00 น. การแสดงปาฐกถาพิเศษ เรื่อง “New Security Challenges and Democracy”
โดย *Prof. Dr. Victor V. Ramraj*
University of Victoria, Canada
- 16.00-17.30 น. การอภิปรายมุมมองและประสบการณ์จากต่างประเทศ เรื่อง “New Security Challenges and Democracy from International Perspectives”
โดย *Prof. Mely Caballero-Anthony*
Nanyang Technological University, Singapore
Renaud Meyer
UNDP Resident Representative in Thailand
Prof. Jung Kim
University of North Koreans Studies, South Korea
Christian Lechervy
The Ambassador of France to Myanmar

ผู้ดำเนินรายการ

ดร. ชิงชัย หาญเจนลักษณ์

ประธานกรรมการจัดงานประชุมวิชาการสถาบันพระปกเกล้า ครั้งที่ 24

วันเสาร์ที่ 5 พฤศจิกายน 2565

08.00-09.00 น. ลงทะเบียน

09.00-10.00 น. การแสดงปาฐกถา นำ เรื่อง
“ความท้าทายของความมั่นคงใหม่กับประชาธิปไตย”

โดย ศาสตราจารย์พิเศษ ดร.สุรเกียรติ์ เสถียรไทย

ประธานคณะกรรมการเพื่อสันติภาพและความปรองดองแห่งเอเชีย
อดีตรองนายกรัฐมนตรี

10.00-10.15 น. พักรับประทานอาหารว่าง

10.15-12.00 น. การนำเสนอมุมมองของผู้ทรงคุณวุฒิและอภิปรายร่วม เรื่อง
“ความท้าทายของความมั่นคงใหม่กับประชาธิปไตย”

โดย ดร.ณรงค์ ศิริเลิศวรกุล

อดีตรองผู้อำนวยการสำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ (สวทช.)

ศาสตราจารย์ ดร.ฐิตินันท์ พงษ์สุทธิรักษ์

คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ดร.กอบศักดิ์ ภูตระกูล

กรรมการรองผู้จัดการใหญ่ ธนาคารกรุงเทพ จำกัด (มหาชน)

ดร.ถวิลวดี บุรีกุล

ผู้อำนวยการสำนักวิจัยและพัฒนา สถาบันพระปกเกล้า

ผู้ดำเนินรายการ

นายเสถียร วิริยะพรรณพงศา

ผู้ช่วยกรรมการผู้อำนวยการใหญ่ฝ่ายข่าว สถานีโทรทัศน์ PPTV

12.00-13.00 น. พักรับประทานอาหารกลางวัน

13.00-17.00 น. ลงทะเบียน และเข้าร่วมการประชุมกลุ่มย่อย 5 กลุ่ม ประกอบด้วย

ห้องย่อยที่ 1 เรื่อง “ประชาธิปไตยและความท้าทายของเทคโนโลยี
สมัยใหม่” (Democracy and Advanced Technological Challenges)
วิทยากร

ดร.ปริญญา หอมเอนก

ผู้เชี่ยวชาญด้านความมั่นคงปลอดภัยไซเบอร์และระบบเทคโนโลยี

ดร.ปิติ เอี่ยมจำรูญลาภ

คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

นายสัจจะ โชคบุญส่งสวัสดิ์

ผู้อำนวยการงานป้องกันและปราบปรามการกระทำความผิดเกี่ยวกับ
เทคโนโลยีและสารสนเทศ กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม

นายสันติชัย อภรณ์ศรี

ผู้แทนจาก Rocket Media Lab

ผู้ดำเนินรายการ

นายปुरुวิษณุ วัฒนสุข

นักวิชาการ สถาบันพระปกเกล้า

ผู้สรุป

ดร.สตีธร ธนานิธิโชติ

ผู้อำนวยการสำนักนวัตกรรมเพื่อประชาธิปไตย

สถาบันพระปกเกล้า

ห้องย่อยที่ 2 เรื่อง “ประชาธิปไตยและการแข่งขันทางภูมิรัฐศาสตร์”
(Democracy and Geopolitics Rivalry)
วิทยากร

รองศาสตราจารย์ ดร.จิตติภัทร พูนขำ

คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

พลอากาศโท ภูมิใจ เลขสุนทรากร

ที่ปรึกษาวิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร

รองศาสตราจารย์ ดร.ปณิธาน วัฒนายากร

ประธานคณะกรรมการที่ปรึกษาด้านความมั่นคง

ของนายกรัฐมนตรี และที่ปรึกษาสภาความมั่นคงแห่งชาติ

นายชวรงค์ ลิมป์ปัทมปาณี

ประธานสภาการสื่อมวลชนแห่งชาติ

ผู้ดำเนินรายการ

ศาสตราจารย์กิตติคุณ ดร.ไชยวัฒน์ คำชู

ผู้อำนวยการวิทยาลัยการเมืองการปกครอง สถาบันพระปกเกล้า

ผู้สรุป

นางสาวชมพูนุท ตั้งถาวร

นักวิชาการผู้ชำนาญการ สถาบันพระปกเกล้า

ห้องย่อยที่ 3 เรื่อง “ประชาธิปไตยกับความมั่นคงทางสังคม”

(Democracy and Societal Security)

วิทยากร

นายเอ็นนู ซื่อสุวรรณ

ประธานกรรมการจัดทำยุทธศาสตร์ชาติด้านการสร้างโอกาสและ
ความเสมอภาคทางสังคม

รองศาสตราจารย์ ดร.ภูเบศร์ สมุทรจักร

สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล

นายแพทย์จเด็จ ธรรมธัชอารี

เลขาธิการสำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ

Nuno Cunha

Senior Specialist on Social Protection,

ILO Country Office for Thailand,

Cambodia and Lao People's Democratic Republic

ผู้ดำเนินรายการ

ดร.ศรัณยู หมั่นทรัพย์

นักวิชาการผู้ชำนาญการ สถาบันพระปกเกล้า

ผู้สรุป

ดร.เลิศพร อุดมพงษ์

นักวิชาการผู้ชำนาญการ สถาบันพระปกเกล้า

ห้องย่อยที่ 4 เรื่อง “ประชาธิปไตยและความมั่นคงทางสิ่งแวดล้อม”

(Democracy and Environmental Security)

วิทยากร

ดร.ณัฐริกา วายุภาพ นิตินน

รองผู้อำนวยการองค์การบริหารจัดการก๊าซเรือนกระจก

ดร.บัณฑิต เศรษฐศิริโรตม์

กรรมการกำกับกิจการพลังงานและ

ผู้เชี่ยวชาญด้านสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อม

นายนิวัฒน์ ร้อยแก้ว

นักเคลื่อนไหวเพื่ออนุรักษ์แม่น้ำโขง

รางวัล Goldman Environmental Prize

ดร.วิจารณ์ สิมาฉายา

ผู้อำนวยการสถาบันสิ่งแวดล้อมไทย

นายจิรวุฒิ รัตติสุนทร

รองเลขาธิการสำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

ผู้ดำเนินรายการ

นายศุภณัฐ เพิ่มพูนวิวัฒน์

ผู้อำนวยการ สำนักสันติวิธีและธรรมาภิบาล สถาบันพระปกเกล้า

ผู้สรุปประเด็น

ดร.ชลัท ประเทืองรัตนา

นักวิชาการผู้ชำนาญการ สถาบันพระปกเกล้า

ห้องย่อยที่ 5 เรื่อง “ประชาธิปไตย โลกาภิวัตน์และการพลิกผันทางเศรษฐกิจ” (Democracy, Globalization and Economic Disruption) วิทยากร

ดร.บัณฑิต นิจถาวร

ประธานมูลนิธินโยบายสาธารณะเพื่อสังคมและธรรมาภิบาล

รองศาสตราจารย์ ดร.ปิติ ศรีแสงนาม

คณะเศรษฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

รองศาสตราจารย์ ดร.นิพนธ์ พัวพงศกร

สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย (TDRI)

นายสมโภชน์ อานุทัย

ประธานเจ้าหน้าที่บริหาร

บริษัท พลังงานบริสุทธิ์ จำกัด (มหาชน)

นายมนตรี มหาพฤกษ์พงศ์

รองประธานสภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย

ผู้ดำเนินรายการ

นางณัชชาภัทร อมรกุล

นักวิชาการผู้เชี่ยวชาญ สถาบันพระปกเกล้า

ผู้สรุปประเด็น

นางสาวธีรพรรณ ใจมั่น

ผู้อำนวยการสำนักส่งเสริมวิชาการรัฐสภา สถาบันพระปกเกล้า

วันอาทิตย์ที่ 6 พฤศจิกายน 2564

08.00-09.00 น. ลงทะเบียน

09.00-10.30 น. นำเสนอผลการประชุมกลุ่มย่อย 5 กลุ่ม
โดย

- **ดร.สตีล รัตนนิธิโชติ**
ผู้อำนวยการสำนักนวัตกรรมเพื่อประชาธิปไตย
สถาบันพระปกเกล้า
- **นางสาวชมพูนุท ตั้งถาวร**
นักวิชาการผู้ชำนาญการ สถาบันพระปกเกล้า
- **ดร.เลิศพร อุดมพงษ์**
นักวิชาการผู้ชำนาญการ สถาบันพระปกเกล้า
- **ดร.ชลัท ประเทืองรัตนนา**
นักวิชาการผู้ชำนาญการ สถาบันพระปกเกล้า
- **นางสาวธีรพรรณ ใจมั่น**
ผู้อำนวยการสำนักส่งเสริมวิชาการรัฐสภา
สถาบันพระปกเกล้า

ผู้ดำเนินรายการ

- **ดร.ถวิลวดี บุรีกุล**
ผู้อำนวยการสำนักวิจัยและพัฒนา สถาบันพระปกเกล้า

10.30-10.45 น. สรุปภาพรวมการประชุมวิชาการสถาบันพระปกเกล้า ครั้งที่ 24
ประจำปี 2565

โดย

- **ดร.ชิงชัย หาญเจนลักษณ์**
ประธานกรรมการจัดงานประชุมวิชาการสถาบันพระปกเกล้า
ครั้งที่ 24

10.45-11.00 น. พักรับประทานอาหารว่าง

11.00-11.30 น. พิธีมอบรางวัลพระปกเกล้าสำหรับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
ประจำปี 2565

11.30-12.00 น. การแสดงปาฐกถาปิด

โดย

- **ศาสตราจารย์วุฒิสาร ตันไชย**
เลขาธิการสถาบันพระปกเกล้า

The 24th KPI Congress, 2022

New Security Challenges and Democracy

4–6 November 2022

At United Nation Conference Center, Bangkok

Friday, November 4th, 2022

11.00 a.m.-01.00 p.m. Registration

01.30-02.30 p.m. His Majesty King Maha Vajiralongkorn Phra Vajiraklaochaoyuhua had assigned H.E. Mr. Palakorn Suwanrath, Privy Councilor to preside over the opening ceremony of the 24th KPI Congress, 2022 and Exhibition

02.30-02.40 p.m. Video Presentation of the 24th Annual Congress of King Prajadhipok's Institute, 2022

02.40-03.00 p.m. Coffee Break

03.00-04.00 p.m. Opening keynote address on “New Security Challenges and Democracy”

By *Prof. Dr. Victor V. Ramraj,*
University of Victoria, Canada

04.00-05.30 p.m. International Panel discussion on: “New Security Challenges and Democracy from International Perspectives”

Panelist:

Prof. Mely Caballero-Anthony
Nanyang Technological University, Singapore

Renaud Meyer
UNDP Resident Representative in Thailand

Prof. Jung Kim
University of North Koreans Studies, South Korea

Christian Lechervy
The Ambassador of France to Myanmar

Moderator:

Dr. Jingjai Hanchanlash,
Chairman, 24th KPI Congress Organizing committee

Saturday, November 5th, 2022

- 08.00-09.00 a.m. Registration
- 09.00-10.00 a.m. **Keynote Address on**
“New Challenges of Security and Democracy”
By Prof. Dr. Surakiart Sathirathai
Chairman of Asian Peace and Reconciliation Council
(APRC) Former Deputy Prime Minister
- 10.00-10.15 a.m. Coffee Break
- 10.15 a.m.-12.00 p.m. **Presentation of Thai Academic Perspectives and Discussion**
on “New Challenges of Security and Democracy”
Panelist:
Dr. Narong Sirilertworakul
President of National Science and
Technology Development Agency
Prof. Dr. Thitinan Pongsudhirak
Faculty of Political Science, Chulalongkorn University
Dr. Kobsak Pootrakool
Executive Vice President, Bangkok Bank
Dr. Thawilwadee Bureekul
Director of Research and Development Office,
King Prajadhipok's Institute
Moderator:
Satien Viriyapanpongsa
Assistant Vice President-NEWS of PPTV
- 12.00-01.00 p.m. Lunch
- 01.00-05.00 p.m. Registration and Five Group Discussions

Group Discussion 1: Democracy and Advanced Technological Challenges

Panelist:

Dr. Parinya Hom-anek

Expert in cybersecurity and technology

Dr. Piti Eiamchamroonlarp

Faculty of Law, Chulalongkorn University

Mr. Sajja Chokeboonsongsawad

Director of IT Crime Prevention and Suppression Division,

Office of the Permanent Secretary

Ministry of Digital Economy and Society.

Mr. Santichai Apornsri

Representative from the Rocket Media Lab

Moderator:

Mr. Purawich Watanasukh

Researcher, King Prajadhipok's Institute

Group Discussion 2: Democracy and Geopolitics Rivalry

Panelist:

Associate Prof. Dr. Jittipat Poonkham

Faculty of Political Science, Thammasat University.

Air Marshal Poomjai Leksuntarakorn

Chief of Staff of National Defence Studies Institute,

The Royal Thai Armed Forces Headquarters

Associate Prof. Dr. Panitan Wattanayagorn

Chairman of the Prime Minister's Security Advisory

Committee and adviser to the National Security Council.

Mr. Chavarong Limpattamapanee

Chairman of the National Press Council of Thailand

Moderator:

Prof. Dr. Chaiwat Khamchoo

Director of the College of Politics and Governance,

King Prajadhipok's Institute

Group Discussion 3: Democracy and Societal Security**Panelist:**

Mr. Ennoo Suesuwan

*Chairman, National Strategy Drafting Committee on
Social Cohesion and Just Society*

Associate Prof. Dr. Bhubate Samutachak

*Institute for Population and Social Research,
Mahidol University*

Dr. Jadej Thammatacharee

Secretary-General of the National Health Security Office

Nuno Cunha

*Senior Specialist on Social Protection,
ILO Country Office for Thailand, Cambodia, and Lao
People's Democratic Republic*

Moderator:

Dr. Saranyu Mansap

*Senior Academic, King Prajadhipok's Institute (KPI)
King Prajadhipok's Institute*

Group Discussion 4: Democracy and Environmental Security**Panelist:**

Dr. Natarika Wayuparb Nitiphon

*Deputy Director of Thailand Greenhouse Gas Management
Organization (Public Organization)*

Dr. Buntoon Srethasirote

*Energy Regulatory Commission and Expert in public health
and environment*

Mr. Niwat Roykaew

*The Mekong community's advocacy and winner of the 2022
Goldman Prize*

Dr. Wijarn Simachaya

President of Thailand Environment Institute

Mr. Jiravat Ratisoontorn,

*Deputy Secretary-General Office of Natural Resources and
Environmental Policy and Planning*

Moderator:

Mr. Supanat Permpoonwiwat

*Director of The Office of Peace and Governance,
King Prajadhipok's Institute*

**Group Discussion 5: Democracy, Globalization and Economic
Disruption**

Panelist:

Dr. Bandid Nijthaworn

*Chairman of the Foundation for
Public Policy and Good Governance*

Associate Prof. Dr. Piti Srisangnam

Faculty of Economics, Chulalongkorn University

Associate Prof. Dr. Nipon Poapongsakorn

Thailand Development Research Institute Foundation (TDRI)

Mr. Somphote Ahunai

*Chief Executive Officer of Energy Absolute Public Company
Limited*

Mr. Montri Mahaplerkpong

Vice Chairman of the Federation of Thai Industries.

Moderator:

Natchapat Amornkul

Senior Academic, King Prajadhipok's Institute (KPI)

Sunday, November 6th, 2022

08.30-09.00 a.m. Registration

09.00-10.30 a.m. **Presentation of the findings from the five group discussions**

By:

● **Dr. Stithorn Thananithichot**

*Director of the Office of Innovation for Democracy,
King Prajadhipok's Institute*

● **Miss Chompunoot Tangthavorn**

Senior Academic, King Prajadhipok's Institute (KPI)

- **Dr. Lertporn Udompong**
Senior Academic, King Prajadhipok's Institute (KPI)
- **Dr. Chalot Pratheuangrattana**
Senior Academic, King Prajadhipok's Institute (KPI)
- **Ms. Teeraphan Jaiman**
*Director, Parliamentary Academic Support Office,
King Prajadhipok's Institute*

Moderator:

- **Dr. Thawilwadee Bureekul**
*Director of Research and Development Office,
King Prajadhipok's Institute*

10.30-10.45 a.m. **The 24th KPI Congress Conclusion**

By

- **Dr. Jingjai Hanchanlash**
Chairman, 24th KPI Congress Organizing committee

10.45-11.00 a.m. Coffee Break

11.00-11.30 a.m. **The Ceremony of the King Prajadhipok's Awards for Local Administrative Organizations, 2022**

11.30 a.m.-12.00 p.m. **Closing Remark**

By

- **Prof. Woothisarn Tanchai**
Secretary-General, King Prajadhipok's Institute

สรุปการประชุมวิชาการสถาบันพระปกเกล้า ครั้งที่ 24 ประจำปี 2565
24th Annual King Prajadhipok's Institute (KPI) Congress 2022

คำกล่าวรายงาน และคำกล่าวเปิด
การประชุมวิชาการสถาบันพระปกเกล้า
ครั้งที่ 24 ประจำปี 2565
เรื่อง ความท้าทายของความมั่นคงใหม่กับประชาธิปไตย

นายพลากร สุวรรณรัฐ องคมนตรี
ผู้แทนพระองค์ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว

นายชาน หลีกภัย
ประธานรัฐสภา

คำกล่าวรายงาน

พิธีเปิดการประชุมวิชาการสถาบันพระปกเกล้า ครั้งที่ 24 ประจำปี 2565

เรื่อง ความท้าทายของความมั่นคงใหม่กับประชาธิปไตย

วันศุกร์ที่ 4 พฤศจิกายน 2565 เวลา 13.30 นาฬิกา
ณ ศูนย์ประชุมสหประชาชาติ ถนนราชดำเนินนอก กรุงเทพมหานคร

เรียน นายพลากร สุวรรณรัฐ องคมนตรี

ผู้แทนพระองค์ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว

กระผม นายชวน หลีกภัย ประธานรัฐสภา ในฐานะประธานสภา สถาบันพระปกเกล้า พร้อมด้วยกรรมการสภาสถาบันพระปกเกล้า คณะกรรมการ จัดการประชุมวิชาการสถาบันพระปกเกล้า ผู้ทรงคุณวุฒิ และผู้เข้าร่วม การประชุม ณ สถานที่แห่งนี้ มีความปิติยินดีและสำนึกในพระมหากรุณาธิคุณเป็นล้นพ้น ที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงพระกรุณาโปรดเกล้า โปรดกระหม่อม ให้นายพลากร สุวรรณรัฐ องคมนตรี เป็นผู้แทนพระองค์มาเป็นประธานในพิธีเปิดการประชุมวิชาการของสถาบันพระปกเกล้า ครั้งที่ 24 ในวันนี้

สถาบันพระปกเกล้าในฐานะสถาบันทางวิชาการที่มีภารกิจสำคัญ ในการพัฒนาความรู้ประชาธิปไตยและธรรมาภิบาลเพื่อประโยชน์สุขของ ประชาชนอย่างยั่งยืน ได้ตระหนักถึงความสำคัญของประเด็นดังกล่าว จึงกำหนดให้มีการประชุมวิชาการประจำปีในครั้งนี้นี้ขึ้น

โดยมีวัตถุประสงค์ของการจัดงาน ดังนี้

1) เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้และสังเคราะห์องค์ความรู้เกี่ยวกับ ประชาธิปไตยและความท้าทายของความมั่นคงใหม่ ทั้งในระดับโลก ระดับชาติ และระดับท้องถิ่น

2) เพื่อให้ได้ข้อเสนอ แนวทางหรือวิธีการสำหรับขับเคลื่อนกระบวนการประชาธิปไตยและนโยบายในการรับมือกับความท้าทายของความมั่นคงใหม่

กิจกรรมหลักของการประชุมวิชาการ ประกอบด้วย การแสดง ปาฐกถาจากผู้ทรงคุณวุฒิ การสัมมนาทางวิชาการ และการจัดนิทรรศการและ เวทีกิจกรรมเพื่อให้ภาคส่วนต่าง ๆ ได้มีส่วนร่วม

บัดนี้ ได้เวลาอันสมควรแล้ว กระผมขอเชิญท่านองคมนตรี ผู้แทนพระองค์ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว กล่าวเปิดการประชุมวิชาการ สถาบันพระปกเกล้า ครั้งที่ 24 เรื่อง “ความท้าทายของความมั่นคงใหม่ กับประชาธิปไตย” พร้อมทั้งขอเชิญเปิดนิทรรศการตามลำดับต่อไป

คำกล่าวเปิด

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ นายพล락 สุวรรณรัฐ องคมนตรี เป็นผู้แทนพระองค์ มาเป็นประธานในพิธีเปิดการประชุมวิชาการสถาบันพระปกเกล้า ครั้งที่ 24 ประจำปี 2565

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้ข้าพเจ้า มาปฏิบัติพระราชกรณียกิจแทนพระองค์ ในพิธีเปิดการประชุมวิชาการสถาบันพระปกเกล้า ครั้งที่ 24 ในวันนี้ ข้าพเจ้ามีความยินดีที่ได้มาร่วมในงาน และได้ทราบว่าการประชุมครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์สำคัญ ให้นักวิชาการ ผู้ทรงคุณวุฒิ มานำเสนอข้อคิดเห็นเกี่ยวกับประชาธิปไตย และความท้าทายของความมั่นคงใหม่ ในปัจจุบันนี้เป็นที่ทราบกันดีว่า ทุกภาคส่วนของโลก ต่างกำลังเผชิญกับความท้าทายอันหลากหลาย ทั้งในด้านการเมืองการปกครอง เศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม และโดยเฉพาะอย่างยิ่งการสาธารณสุข ซึ่งล้วนแล้วแต่มีผลต่อความมั่นคง ในการดำรงชีวิตของมนุษยชาติ การกำหนดยุทธศาสตร์ทางการบริหารและนโยบายทางการปกครองในระบอบประชาธิปไตย ให้สอดคล้องกับสภาวะการณ์ที่เปลี่ยนแปลงของโลกจึงเป็นเรื่องที่สำคัญ เพราะนอกจากจะช่วยเสริมสร้างความมั่นคงให้แก่ชาติบ้านเมืองแล้ว ยังเป็นการส่งเสริมให้ประชาชนมีสิทธิเสรีภาพอย่างเหมาะสม ตลอดจนมีคุณภาพชีวิตที่ดีอย่างยั่งยืนด้วย หวังเป็นอย่างยิ่งว่า ความรู้และประสบการณ์ ตลอดจนความตั้งใจอันดีของทุกท่าน ที่ได้มาร่วมประชุมกันในวันนี้ จะทำให้ได้แนวทางและข้อสรุปอันเป็นประโยชน์ เพื่ออำนวยความสะดวกและความเจริญมั่นคงแก่ประเทศชาติได้อย่างยั่งยืนสืบไป ในพระปรมาภิไธยพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ข้าพเจ้าขอเปิดการประชุมวิชาการสถาบันพระปกเกล้า ครั้งที่ 24 ณ บัดนี้ ขออวยพรให้การประชุมดำเนินลุล่วงไปด้วยความราบรื่น และบรรลุสำเร็จตามความมุ่งหมายทุกประการ

สรุปการประชุมวิชาการสถาบันพระปกเกล้า ครั้งที่ 24 ประจำปี 2565
24th Annual King Prajadhipok's Institute (KPI) Congress 2022

การแสดงปาฐกถาพิเศษ เรื่อง
“New Security Challenges and Democracy”

Prof. Dr. Victor V. Ramraj
University of Victoria, Canada

การเสด็จปาฐกถาพิเศษ เรื่อง “New Security Challenges and Democracy”

Prof. Dr. Victor V. Ramraj

ศาสตราจารย์วิกเตอร์ได้กล่าวถึงภูมิหลังของสถานการณ์โลกที่กำลังพบกับวิกฤตต่าง ๆ โดยเริ่มจากวิกฤตโรคระบาด ความรุนแรงของความขัดแย้งทางอุดมการณ์ ความพลิกผันของเศรษฐกิจ และความท้าทายของเทคโนโลยีต่อประชาธิปไตย เรื่องความมั่นคงและความท้าทาย เป็นเรื่องที่น่าสนใจและสำคัญต่อทุกคนในปัจจุบัน โลกเราเผชิญกับความสับสนและความไม่แน่นอน ในหลาย ๆ ด้าน ซึ่งส่งผลกระทบต่อเรื่องของประชาธิปไตยและความมั่นคงใหม่ของสังคม ในระดับที่มากขึ้น โดยมีประเด็นความท้าทายหลัก 3 ประเด็น คือ

1. สถานการณ์ระบาดใหญ่ของ COVID-19 ได้สร้างความท้าทายและวิกฤตใหญ่ทั่วโลก ส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจ ระบบสุขภาพ และการดำเนินชีวิตประจำวันของคนทั่วไป ความอยู่รอดของโลกเกี่ยวข้องกับความร่วมมือทางสังคมและการทำงานร่วมกันเพื่อแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น การระดมทรัพยากรทั้งทางเศรษฐกิจและสังคมเพื่อให้ความช่วยเหลือแก่ผู้ที่ได้รับผลกระทบมากที่สุดเป็นสิ่งสำคัญในช่วงเวลาที่ยากลำบากเช่นนี้

2. วิกฤตทางสิ่งแวดล้อม เช่น การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ การลดสภาพภูมิอากาศ การสูญเสียความหลากหลายทางชีวภาพ และปัญหาที่เกี่ยวข้องกับการใช้ทรัพยากรธรรมชาติ ทั้งหมดนี้มีผลกระทบต่อความมั่นคงและความเป็นอยู่รอดของโลกและสังคมทั้งในระยะสั้นและระยะยาว

3. การเมืองและเศรษฐกิจ เกิดความไม่แน่นอนและความสับสนที่มากขึ้น การเผชิญหน้ากับความแตกแยกทางการเมือง ความไม่เสถียรภาพในระบบเศรษฐกิจ และการชะงักของการพัฒนาเศรษฐกิจ ส่งผลให้ความมั่นคงทั้งทางเศรษฐกิจและสังคมเป็นอย่างมาก

ในปัจจุบัน เราเผชิญกับความสัมพันธ์ที่ซับซ้อนระหว่างความมั่นคงของชาติและความมั่นคงของมนุษย์ สภาพภูมิอากาศที่เปลี่ยนแปลงและวิกฤตการณ์ COVID-19 เป็นตัวอย่างที่ชัดเจน ดังนั้น เราจำเป็นต้องตอบสนองต่อความท้าทายเหล่านี้ให้ได้ผล โดยการให้การปกครองในระบอบประชาธิปไตยเป็นเครื่องมือที่จะทำให้เราได้บรรลุผล **ประการแรก** ความมั่นคงของสถาบัน ปัญหาของความเสื่อมถอยของสถาบันต่าง ๆ เป็นหนึ่งในปัญหาที่เราต้องจัดการ เช่น การกลับไปสู่การถือภูมิภาคนิยมและชาตินิยม ซึ่งมีความซับซ้อนอยู่มาก ซึ่งเป็นจุดที่เราอาจแบ่งความมั่นคงที่เป็นแบบดั้งเดิมและแบบไม่ดั้งเดิม ดังที่ ดร.คาราเบลโล่ เอนโทนี ได้นิยามคำว่า ความมั่นคง ว่า เป็นการที่รัฐเป็นศูนย์กลาง และเน้นในเรื่องของการทหารและเน้นบูรณภาพแห่งดินแดน ขณะเดียวกันความมั่นคงทางมนุษย์ ซึ่งได้เน้นไปที่ความสามารถที่จะอยู่รอดและความเป็นอยู่ที่ดีของประชาชนและรัฐที่ได้มาจากแหล่งที่ไม่ใช่ทหาร เช่น วิกฤตภูมิอากาศในเรื่องของโรคระบาด แล้วก็ภัยธรรมชาติ การค้ามนุษย์ การลักลอบ และอาชญากรรมข้ามชาติต่าง ๆ เราจึงจำเป็นต้องทำความเข้าใจทั้งสองแนวคิด ซึ่งความสัมพันธ์กันของความมั่นคงทั้ง 2 ประเภทนี้ ก่อให้เกิดปัญหาที่ค่อนข้างที่จะร้ายแรงสำหรับเรา สำหรับสถานการณ์ COVID-19 มีคนเสียชีวิตไป 6.6 ล้านคน ดังนั้น ความมั่นคงทางสาธารณสุขที่เกี่ยวข้องกับโรคระบาด จึงเกี่ยวพันอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้กับความมั่นคงของชาติ เนื่องจากเป็นความสัมพันธ์ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารที่โปร่งใสของรัฐ หากรัฐไม่สามารถบริหารจัดการโรคระบาดได้อย่างมีประสิทธิภาพ ก็จะทำให้ความมั่นคงของมนุษย์นั้นเสื่อมถอย เช่นเดียวกับ **ประการที่สอง** ความมั่นคงทางสิ่งแวดล้อม ซึ่งเกี่ยวข้องกับกรณีสิ่งแวดล้อม ระบบนิเวศ และสภาพอากาศ

ประการที่สาม ความขัดแย้งทางการเมืองโลก เป็นประเด็นที่มีความขัดแย้งสูง เกิดสงครามระหว่างประเทศ เช่น สงครามระหว่างยูเครนและรัสเซีย สงครามนอกจากจะทำให้พลเมืองต้องบาดเจ็บล้มตายแล้ว ยังอาจส่งผลให้เกิดวิกฤตความมั่นคงทางอาหารอีกด้วย เนื่องจากว่าไม่สามารถที่จะขนส่งธัญพืชทางเรือจากยูเครนออกไปในต่างประเทศได้ นอกจากนั้นยังมีความไม่มั่นคงทางพลังงาน ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความเปราะบางที่เราต้องพึ่งพาเชื้อเพลิงฟอสซิลมาตลอด สิ่งหนึ่งที่น่าจะเป็นผลดีจากความขัดแย้งนี้คือ การให้ความสนใจกับการหาพลังงานทางเลือกมากขึ้น และยังมีหลายประเทศในโลกที่กำลังเผชิญกับความท้าทายต่อความมั่นคงในลักษณะนี้ เช่น ใต้หวัน อียิปต์

ศาสตราจารย์วิกเตอร์กล่าวต่อว่า มนุษย์ตกอยู่ภายใต้ความท้าทายต่อรัฐทั้งในระดับโลก ระดับชาติ และระดับท้องถิ่น และพบอุปสรรคมากมายในการตอบโต้ต่อความท้าทายนั้น เช่น ความเสื่อมถอยต่อความไว้วางใจในรัฐ ลัทธิชาตินิยม และความเกลียดกลัวชาวต่างชาติ ประกอบกับมีสงครามทางการค้าต่าง ๆ การแยกส่วนของเศรษฐกิจและลัทธิชาตินิยมเป็นปัจจัยที่สร้างความขัดแย้งและความไม่เสถียรในระบบการปกครองประชาธิปไตย นอกจากนี้ยังมีความสำคัญของการรวมตัวระหว่างประเทศที่มีต่อความมั่นคงของชาติ การเกิดการรวมตัว เช่นกลุ่ม The Quad ส่งผลให้เกิดความขัดแย้งกับประเทศอื่น ๆ และยังมีภารกิจให้ประเทศ

ต้องเลือกข้างในการสนับสนุน สำหรับระบบปกครองประชาธิปไตยที่มีสถาบันที่แข็งแกร่งและความเข้าใจแบบสร้างสรรค์ ที่สามารถช่วยให้มีการจัดหาทางเลือกและแก้ไขปัญหาได้อย่างเหมาะสม และในกรณีที่เกิดความขัดแย้งและปัญหาต่าง ๆ ความเข้าใจและการสร้างสรรค์สามารถช่วยให้มีนวัตกรรมและความสามารถในการรับมือได้อย่างมีประสิทธิภาพ การรับมือต่อความท้าทายต่าง ๆ จึงต้องอาศัยการร่วมมือกันอย่างสร้างสรรค์

ความเห็นต่างอย่างสร้างสรรค์ควรเป็นแกนกลางของระบบประชาธิปไตยแบบพหุนิยม เพราะฉะนั้น จะสะท้อนให้เห็นอยู่ในด้านศาสนาและในเรื่องของการอยู่ร่วมกันอย่างสอดประสานผสมผสานหลาย ๆ แนวคิดและหลากหลายด้านมาจากวัฒนธรรมของเอเชีย เช่นกัน พหุนิยมหรือการเห็นต่างอย่างสร้างสรรค์มีความสำคัญมากในการสร้างชุมชนประชาธิปไตย เพื่อให้เกิดการรับความเห็นต่างกันได้อย่างสันติ ถ้าเราเน้นถึงอุดมคตินี้จะไม่ก่อให้เกิดการปฏิเสธอำนาจนิยม แต่อาจเป็นประเด็นที่ดีในการถกเถียง อย่างไรก็ตาม เราควรหลีกเลี่ยงประชาธิปไตยแบบอำนาจนิยม และเน้นทั้ง 4 เรื่องที่เกี่ยวข้องกับการปกครองแบบเห็นต่างอย่างสร้างสรรค์ ได้แก่

1. การตัดสินใจในระดับสถาบัน: การตัดสินใจในระดับสถาบันควรเปิดให้มีการรับความเห็นที่ต่างกัน เพื่อสร้างความมั่นคงและความเข้าใจแบบสร้างสรรค์ การหารือกับผู้มีส่วนเสียและผู้ที่ได้รับผลกระทบเป็นหลักการสำคัญในกฎหมาย การเปิดให้มีการรับความเห็นต่างกันเป็นการสร้างความมั่นใจในกระบวนการและเพิ่มความเข้าใจ

2. การรับความเห็นต่าง ๆ: การรับความเห็นต่าง ๆ เป็นส่วนสำคัญของวัฒนธรรมพหุนิยม เพื่อสร้างความเข้าใจและการทำงานร่วมกันที่ดีขึ้น การเปิดรับความเห็นต่าง ๆ เป็นการปูทางไปสู่ความร่วมมือในการดำเนินการต่อไปในโลกที่ตึงเครียด ควรสร้างพื้นที่ที่ปลอดภัยและสร้างความเชื่อมั่นในการแสดงความคิดเห็น

3. การเข้าถึงข้อมูลและการสื่อสาร: ความรู้และข้อมูลเป็นสิ่งสำคัญในการเกิดการเห็นต่างอย่างสร้างสรรค์ ควรเปิดให้มีการเข้าถึงข้อมูลที่หลากหลายและเชื่อถือได้ สื่อสารที่มีความโปร่งใสและเปิดเผยคือสิ่งที่สำคัญในการสนับสนุนการเห็นต่างอย่างสร้างสรรค์

4. การสอบปากคำเพื่อการเปลี่ยนแปลง: การสอบปากคำเป็นเครื่องมือที่มีประสิทธิภาพในการสนับสนุนการเปลี่ยนแปลงและการเห็นต่างอย่างสร้างสรรค์ ควรสร้างพื้นที่ที่ปลอดภัยและเปิดให้มีการพูดคุยเกี่ยวกับความเห็นและความเห็นที่ต่างกัน เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้และการเข้าใจ

การรับความเห็นต่างกันเป็นสิ่งสำคัญในระบบประชาธิปไตยแบบพหุนิยม เพื่อสร้างความมั่นคงและความเข้าใจอย่างสร้างสรรค์ โดยการเปิดรับความเห็นที่ต่างกัน เข้าถึงข้อมูลและการสื่อสารอย่างเป็นธรรม และการระดมสมองเพื่อสนับสนุนการเปลี่ยนแปลงและความเห็นที่ต่างกัน

ในแง่ของความร่วมมือ และการแสดงออกอย่างสร้างสรรค์ ศาสตราจารย์วิกเตอร์ได้กล่าวถึง เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals: SDGs) เป้าหมายที่ 17 ในเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน เกี่ยวกับการเสริมสร้างความแข็งแกร่งให้แก่กลไกการดำเนินงาน และฟื้นฟูความเป็นหุ้นส่วนความร่วมมือระดับโลกเป็นเป้าหมายที่มีความสำคัญอย่างมาก เนื่องจากเป็นศูนย์กลางที่ช่วยให้ผู้ที่เกี่ยวข้องร่วมมือกันและทำงานร่วมกันเพื่อให้ความสำเร็จ ในการปฏิบัติตามเป้าหมายอื่น ๆ ของ SDGs

เป้าหมายที่ 17 เน้นความสำคัญของความร่วมมือระหว่างภาคประชาสังคมและภาครัฐ และการเสริมสร้างพื้นฐานที่เหมาะสมสำหรับการดำเนินกิจกรรมร่วมกันระหว่างประเทศ หรือระหว่างภาคเอกชนและภาครัฐ ความสำเร็จในการดำเนินการของ SDGs จำเป็นต้องพึ่งพา การร่วมมือและความสามัคคีในการกระทำของผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่าย โดยการรวมพลังและแรง ของทุกภาคส่วน เพื่อตอบสนองต่อความต้องการและความเป็นไปได้ของ SDGs ในสถานการณ์ ที่ท้าทายในการตั้งคำถามและเปิดรับความเห็นต่าง ๆ เป็นสิ่งสำคัญเพื่อสร้างสรรค์และพัฒนา แนวคิด SDGs อย่างต่อเนื่อง การเปิดรับความคิดเห็นและการสนับสนุนความแตกต่างอาจเป็น เครื่องมือที่ช่วยให้มีการนำเสนอแนวคิดและการวิจารณ์ที่มีคุณค่าและมุ่งเน้นไปทางการพัฒนา ยั่งยืน

ในสถาบันและองค์กรต่าง ๆ ควรมีการดูแลและการตอบสนองต่อความต้องการของ ผู้ที่มีความสนใจและผู้กระทำส่วนรวมเป็นสิ่งสำคัญ เป็นที่สำคญที่สถาบันจะมีการรับฟังและ ตอบสนองต่อความต้องการของผู้เกี่ยวข้อง สถาบันควรสร้างกลไกการรับข้อร้องเรียนและ การวิพากษ์วิจารณ์ที่เป็นธรรม การเสริมสร้างวัฒนธรรมที่เปิดกว้างและรับฟังเสียงของ ผู้เกี่ยวข้องเป็นสิ่งสำคัญในการสร้างความเชื่อมั่นและการร่วมมือในการทำงานกันอย่างร่วมกัน เพื่อตอบสนองต่อ SDGs อย่างเหมาะสม

สุดท้าย ศาสตราจารย์วิกเตอร์ได้กล่าวขอบคุณสถาบันพระปกเกล้า ที่ให้เกียรติและ ให้โอกาสในการสร้างความร่วมมือและการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และได้ทิ้งท้ายว่า การสนทนาและ การแบ่งปันความคิดเห็นที่แตกต่างกันเป็นสิ่งสำคัญในการสร้างความเข้าใจและความร่วมมือ ระหว่างบุคคลและองค์กรต่าง ๆ การเรียนรู้จากประวัติศาสตร์และการเข้าใจวิถีชีวิตและ ความคิดของคนในอดีตเป็นอีกทางหนึ่งที่สำคัญในการเรียนรู้และพัฒนาตนเอง การเปิดรับ ประสบการณ์และการเรียนรู้จากผู้อื่นช่วยให้เราเห็นมุมมองที่แตกต่างและเข้าใจถึง ความต้องการและประสบการณ์ของผู้อื่นได้มากขึ้น

สรุปการประชุมวิชาการสถาบันพระปกเกล้า ครั้งที่ 24 ประจำปี 2565
24th Annual King Prajadhipok's Institute (KPI) Congress 2022

เอกสารประกอบการแสดงปาฐกถาพิเศษ เรื่อง
New Security Challenges and Democracy

DEMOCRACY ”

New Security Challenges and Democracy

Victor V. Ramraj*

overview

security and democracy
new security challenges
governance challenges
creative problem-solving
implications

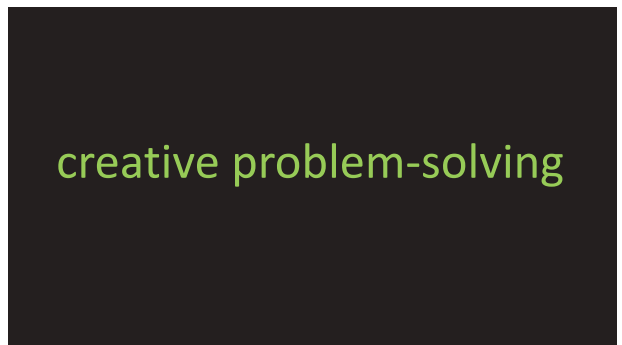
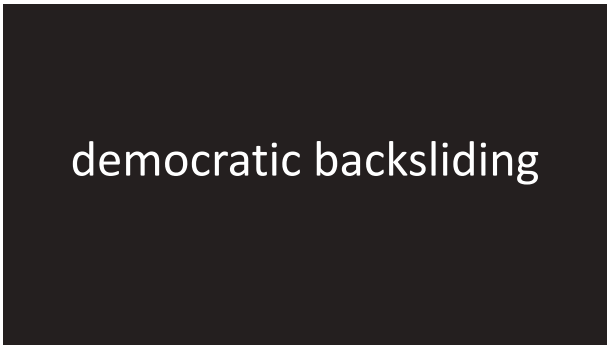
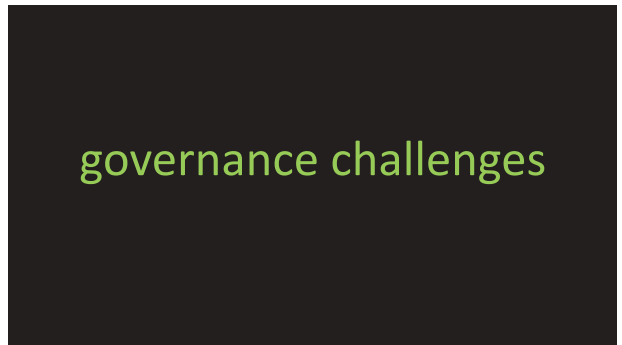
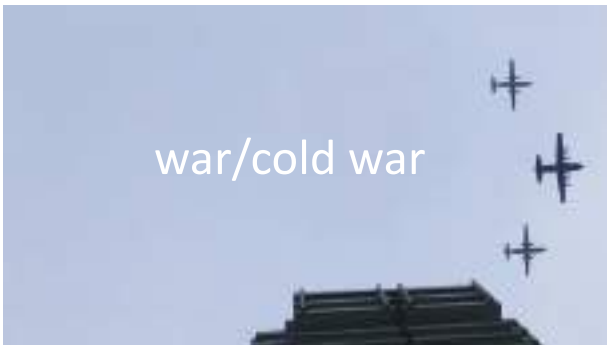
security and democracy

national security ↔ human security

procedural democracy ↔ pluralist democracy

new security challenges

* Prof. Dr., University of Victoria, Canada

rule of law/institutions

inclusive decision-making

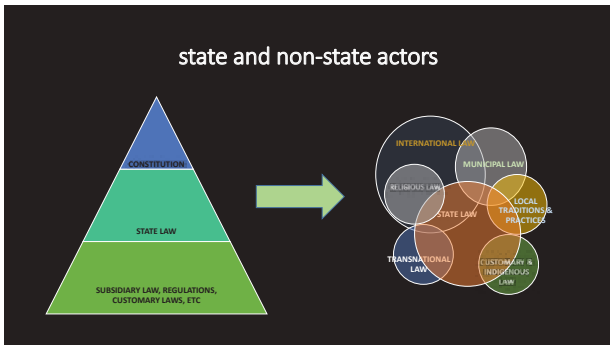

collaboration?

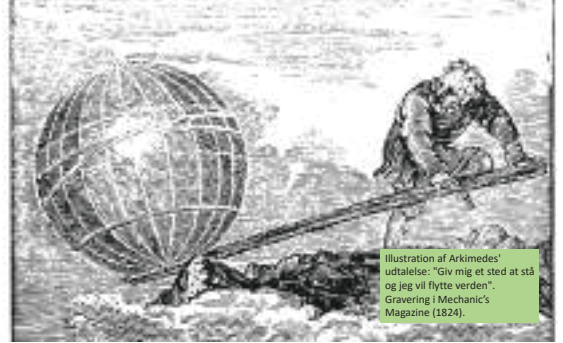

17 PARTNERSHIPS FOR THE GOALS

17 Strengthen the means of implementation and revitalize the global partnership for sustainable development

implications

questions?

สรุปการประชุมวิชาการสถาบันพระปกเกล้า ครั้งที่ 24 ประจำปี 2565
24th Annual King Prajadhipok's Institute (KPI) Congress 2022

การแสดงปาฐกถานำ เรื่อง
“ความท้าทายของความมั่นคงใหม่กับประชาธิปไตย”

ศาสตราจารย์พิเศษ ดร.สุรเกียรติ์ เสถียรไทย
ประธานคณะกรรมการเพื่อสันติภาพและความปรองดองแห่งเอเชีย

การแสดงปาฐกถา เรื่อง “ความท้าทายของความมั่นคงใหม่กับประชาธิปไตย”

ศาสตราจารย์พิเศษ ดร.สุรเกียรติ์ เสถียรไทย

เรียนท่านศาสตราจารย์วุฒิสาร ตันไชย ท่านเลขาธิการสถาบันพระปกเกล้า ท่านดร.ชิงชัย หาญเจนลักษณ์ ท่านศาสตราจารย์ ดร.ไชยวัฒน์ คำชู ท่านวิทวัส ชัยภาคภูมิ ท่านรองเลขาธิการสถาบันพระปกเกล้า ท่านวิทยากร ท่านผู้มีเกียรติที่เคารพทุกท่าน และท่านสื่อมวลชน ผมมีความยินดีเป็นอย่างยิ่งที่ได้รับเชิญมาแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับท่านผู้มีเกียรติที่เคารพทั้งหลายในหัวข้อที่มีความสำคัญเหลือเกินกับประเทศชาติ ภูมิภาคและกับโลกในเรื่องความท้าทายของความมั่นคงใหม่กับประชาธิปไตย เมื่อวานนี้ท่านผู้มีเกียรติที่เคารพคงได้รับฟังผู้เชี่ยวชาญจากต่างประเทศในช่วงตลอดบ่าย ซึ่งผมได้ฟังผ่าน Facebook LIVE ด้วย และเห็นว่ามียุติหลายมิติ ในวันนี้ช่วงเวลาลี้ๆ คงไม่สามารถครอบคลุมทุกเรื่องได้ แต่เมื่อเห็นรายชื่อของท่านผู้ทรงคุณวุฒิ ทำให้มีความสบายใจว่าตัดออกไปได้หลายหัวข้อ เพราะมีผู้เชี่ยวชาญที่จะมากล่าวถึงประเด็นต่าง ๆ ต่อไป

สิ่งที่ผมอยากจะชวนคิดในวันนี้คือในเรื่องของความท้าทายของความมั่นคงใหม่กับประชาธิปไตยนั้นมีประเด็นอะไรที่เราควรจะนึกถึงบ้าง ในหัวข้อแรก ผมคิดว่าเราต้องตระหนักเสมอว่าความมั่นคงใหม่นั้นมีหลายด้าน โดยมีความคาบเกี่ยวกัน และมีปฏิสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน ในอดีตเราสามารถพูดถึงความมั่นคงที่ถูกกระทบจากความเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ โดยอาจจะไม่ต้องแตะต้องเรื่องการเมืองเท่าไร เราพูดถึงความมั่นคงในเชิง Security โดยที่ไม่ต้องไปแตะเรื่องเศรษฐกิจเท่าไร เราพูดถึงความมั่นคงเชิงสังคม โดยอาจไม่ต้องไปแตะเรื่องการเมืองระหว่างประเทศ แต่ในช่วง 5 ปีที่ผ่านมา โดยเฉพาะอย่างยิ่งช่วง 1 ปีที่ผ่านมา ความมั่นคงไม่ว่าจะเป็นความมั่นคงทางเศรษฐกิจ Economic Security, political security หรือความมั่นคงในเชิงความมั่นคงแท้ ๆ ความมั่นคงทางสังคม ความมั่นคงที่มนุษย์ถูกกระทบ

จาก Climate change หรือที่เราเรียก Climate crisis ในวันนี้ และ 3 ปีที่ผ่านมา ความมั่นคงของมนุษย์ที่ถูกกระทบจากโรคระบาดเป็นเรื่องที่นอกจากถือว่าเป็นมิติใหม่ที่เกิดขึ้นแล้ว ยังเป็นเรื่องที่คาบเกี่ยวกัน และมีปฏิสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน

สงครามยูเครน รัสเซีย เป็นเรื่องความขัดแย้งในเรื่องดินแดน แต่ในขณะเดียวกันก่อให้เกิดผลกระทบทางเศรษฐกิจ เรานึกว่าประเทศไทยอยู่ไกลผลกระทบจากการลงโทษทางเศรษฐกิจ (Economic sanction) และจะใช้เวลาสัก 2 เดือน กลายเป็นว่าเพียงแค่ 3 วันราคาพลังงานขึ้น ค่าครองชีพทุกอย่างขึ้นหมดแล้ว ทั้งที่หลายประเทศในเอเชียหรืออาเซียนไม่ใช่คู่ขัดแย้ง ไม่ได้เกี่ยวข้องกับความมั่นคงทางการเมืองหรือความมั่นคงทางสังคมตรงนั้น แต่ถูกกระทบ ความมั่นคงทางเศรษฐกิจถูกกระทบ การกินคืออยู่ดีของคนถูกกระทบ ความเลื่อมล้ำถูกกระทบ ความมั่นคงทางสังคมถูกกระทบเป็นต้น ตรงนี้เป็นสิ่งแรกที่ผมคิดว่ามีความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง และต้องขอชื่นชมสถาบันพระปกเกล้าที่ได้เลือกหัวข้อนี้มาพูดคุยกัน เมื่อที่เราจะมีแสงสว่างชวนกันคิดหาทางออก อย่างน้อยที่สุดเป็นทางออกที่จะชี้ว่าเราควรจะทำอย่างไร เราควรจะเปลี่ยนความคิดของเราอย่างไร แล้วเราควรที่จะเตรียมตัวอย่างไรต่อความท้าทายในด้านความมั่นคงใหม่ สำหรับประเทศที่มีการปกครองในระบอบประชาธิปไตย และการปกครองระบอบประชาธิปไตยจะช่วยเอื้ออำนวยให้ทำให้เรารองรับหรือเตรียมตัวกับความท้าทายเหล่านี้ได้อย่างไร

ประเด็นที่ 2 ที่อยากพูดถึงก็คือเวลาเราพูดถึงความท้าทายของมั่นคงใหม่ ผมเห็นด้วยกับสถาบันพระปกเกล้าเป็นอย่างยิ่งที่ให้ความสำคัญกับความมั่นคงของมนุษย์ 10 กว่าปีมาแล้วที่ผมเป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศอยู่ 4 ปี และเป็นรองนายกรัฐมนตรี 2 ปี ที่ดูแลเรื่องการต่างประเทศ ประเทศไทยได้เข้าเป็นสมาชิกของ Human Security Network เป็นเครือข่ายความมั่นคงของมนุษย์ที่มีประเทศออสเตรเลียเป็นผู้นำ เป็นการประชุมระดับรัฐมนตรีที่ให้ความสำคัญในเรื่องของ Freedom from fear และ Freedom from want คือการเป็นอิสระจากความกลัวและการเป็นอิสระจากความอยากเป็น ซึ่งเราพยายามพูดถึงเรื่องนี้นักกันมาเมื่อ 10 กว่าปีที่แล้ว แต่ต้องยอมรับจริงๆ ว่าได้รับความสนใจไม่มากเท่าที่ควร จนในที่สุดผมก็ต้องมาสารภาพในที่ประชุมนี้ว่าผมมีส่วนในการตั้งชื่อกระทรวงใหม่ในขณะนั้นคือกระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ยังจำได้ว่ามีรัฐมนตรีที่รู้ว่าผมมีส่วนตั้งชื่อกระทรวงนั้นมาถามว่าตกลงความมั่นคงของมนุษย์มันคืออะไร ทำไมถึงได้อยู่ที่กระทรวงนั้นก็เลยต้องอธิบายว่ามี 2 ขา เป็น Freedom from fear and freedom from want ซึ่งเครือข่ายของกระทรวงพัฒนาสังคมมีสาระที่จะทำเรื่องพวกนี้ได้พอสมควร

ความจริงแล้วความมั่นคงของมนุษย์เป็นเรื่องของทุกกระทรวง Freedom from fear คือการที่จะดูแลไม่ให้มีการค้ามนุษย์ คำผู้หญิง สตรี เด็ก ฯลฯ ซึ่งกระทรวงพัฒนาสังคมดูแลอยู่ Freedom from want มีกรมประชาสงเคราะห์เก่าซึ่งตอนหลังเปลี่ยนชื่อแล้วมาดูแล เริ่มจากกระทรวงนี้แล้วเชื่อมโยงไปทุกกระทรวงว่าเราจะทำในเรื่องของมิติของความเป็นอิสระจากความกลัว

อิสระจากความอยากอย่างไร ซึ่งระยะทาง 10 กว่าปี เรายังทำได้ไม่เต็มที่ เพราะฉะนั้น ต้องขึ้นชมสถาบันพระปกเกล้าที่นำเอาเรื่อง Human Security นี้มาเป็นประเด็นที่สำคัญ เมื่อก้าวถึงความท้าทายความมั่นคงใหม่

ประเด็นที่ 3 ที่อยากพูดถึง และอยากจะแลกเปลี่ยนกับท่านผู้มีเกียรติที่เคารพคือปัจจัยที่กำหนดความท้าทาย ความมั่นคงใหม่กับประชาธิปไตยนั้นมียะไรบ้าง ซึ่งมีอยู่ 7 ประการ ในความเห็นของผม เรื่องแรกคือความท้าทายความมั่นคงที่มาจากแนวโน้มใหญ่ของโลก คือ global mega trend ซึ่งคงไม่มีเวลาลงรายละเอียด แต่ผมเชื่อว่าท่านผู้มีเกียรติที่เคารพได้ทราบ อยู่แล้ว เพราะไม่ใช่สิ่งที่เกิดขึ้นในประเทศไทย ไม่ใช่สิ่งที่เกิดขึ้นในภูมิภาค แต่เป็นสิ่งที่เกิดขึ้น แล้วในหลาย ๆ ประเทศในภูมิภาค แล้วมีผลทางด้านเศรษฐกิจ มีผลทางด้านสังคม มีผลทางด้านในเชิงนโยบาย ว่าเราจะต้องกำหนดนโยบายอย่างไร อันแรกเลยคือสังคมสูงอายุ ซึ่งเวลานี้ ในประเทศไทยไม่ได้เรียกว่า aging society แล้ว เรียกว่าเป็น age society ดูแค่ในภูมิภาค เอเชีย ประเทศที่เข้าสู่สังคมสูงอายุมีจีน ไทย สิงคโปร์และญี่ปุ่น จะเห็นว่าเมื่อเทียบกันแล้วใน 4 ประเทศ ประเทศไทยเป็นประเทศที่มี per capita income ต่ำที่สุด ผมพูดเสมอว่า เราเหมือนแก่แล้วยังไม่ทันรวย แต่ละประเทศมีมาตรการของเขา ที่ต้องทำยังไงต่อความท้าทาย เพราะเป็นเรื่องความมั่นคงของมนุษย์ที่ต้องดูแลสุขภาพ ดูแลการกินดี อยู่ดี ดูแลการทำมาหากิน เพราะผู้สูงอายุหลายคนยังเข้มแข็ง ยกตัวอย่างท่านอาจารย์ ดร.ชิงชัย ที่ท่านมีวัยที่พัฒนา ขึ้นมา ท่านยังเข้มแข็งขึ้น ยิ่ง bright ขึ้น brighter and wiser เราจะปล่อยให้บุคลากรสำคัญ เหล่านี้ไม่ทำประโยชน์ให้แผ่นดินได้อย่างไร

สิงคโปร์มีโครงการเลยว่าหากคนอายุ 60 แล้วยังอยากเข้ามาทำงาน อยากจะเทรน ในเรื่องอินเทอร์เน็ต อยากจะเทรนเรื่อง mechatronics อยากจะเทรนเรื่อง AI เขาจัดหลักสูตร ให้เลย มหาวิทยาลัยนี้เก่งเรื่องอะไรก็ทำหลักสูตรระยะสั้นให้และแถมเงินให้อีกเดือนละ 500 เหรียญ เป็นการแก้ปัญหาแบบคนรวย ญี่ปุ่นมีการขึ้นภาษีการขายแต่เขาไม่มีภาษี มูลค่าเพิ่ม เขานำภาษีที่เพิ่มขึ้นมาทำในเรื่องสิ่งอำนวยความสะดวกให้กับผู้สูงอายุการเข้าถึง telemedicine การเข้าถึงต่อ convenient stores และอีกหลายอย่าง จีนมีนโยบายใหญ่มานาน แล้ว เรียกว่าเป็น silver hair economy เป็นเศรษฐกิจผมสีเงิน ลงทุนในเรื่อง telemedicine เรื่อง AI เรื่องสุขภาพ เป็นต้น ต้องถามกลับมายังประเทศไทยว่า เรากำลังทำอะไรบ้างในเรื่อง เกี่ยวกับสังคมสูงอายุ การเข้าถึงสถานที่ต่าง ๆ ที่เป็นสังคมเอื้ออาทร เราพยายามทำกันอยู่ แต่ก็ยัง a long road ahead along way to go สำหรับประเทศไทย เราเคยพูดกันว่าเราจะ ขยายอายุเกษียณไปเป็นอายุ 65 แล้วต่อมาเราก็ลดมาเป็น 63 แล้วล่าสุดเหมือนกับว่า 63 ชะลอไว้ก่อน เพราะงบประมาณอาจไม่มี สังคมสูงอายุมีผลกระทบต่อ macroeconomics ด้วย

ผมคุยกับเพื่อนต่างประเทศ หลายคนบอกว่ามองมาที่ประเทศไทยนี้ไม่ใช่ economy of scale ของ 70 ล้านคน เป็น economy of scale ของคนประมาณ 50 ล้านคน เทียบกับ เวียดนามที่มีประชากรเกือบร้อยล้านคน แต่เป็น young society อินโดนีเซียเป็น

young society กัมพูชา ฟิลิปปินส์ เมียนมาร์ เป็น young society เพราะฉะนั้น Economy of scale ของเวียดนามใหญ่กว่าเรามาก แล้วยิ่งกว่านั้นมีการศึกษาเอาไว้ว่าผู้สูงอายุหรือสูงวัย จะไม่ค่อยกล้าใช้เงิน จะเก็บเงิน เพราะฉะนั้นจึงใช้การลงทุนใน fixed income ดอกเบี้ยของ พันธบัตรรัฐบาลเราจึงค่อนข้างต่ำ ทั้ง ๆ ที่เป็นประเทศกำลังพัฒนา ฉะนั้นตรงนี้มีผลทางด้าน macroeconomics ด้วย การลงทุนที่อาจจะน้อยลง คนที่มองมาว่า economy of scale น้อยลง แล้วมีผลกระทบทางด้านเศรษฐกิจ ทางด้านการประกอบธุรกิจ ธุรกิจทางด้าน wellness ครีมน้ำแดงทั้งหลาย ยา ครีม สำหรับทั้งหญิงทั้งชาย เป็นธุรกิจที่เจริญเติบโตรวดเร็วค่อนข้างมาก แต่ถ้าเราละทิ้งประเด็นสำคัญของ age society ลงไป ความมั่นคงของมนุษย์จะถูกกระทบเป็นอย่างยิ่ง เพราะในสังคมประชาธิปไตยที่ทุกคนมีสิทธิมีเสียงในการแสดงความคิดเห็นแล้ว รัฐบาลทั้งหลายชอบที่จะรับฟังว่าผู้สูงอายุหรือสังคมที่ได้รับผลกระทบจากผู้สูงอายุ ว่าเขาต้องการอยากจะทำอะไร แล้วมีอะไรที่จะช่วยกันได้ ทำอย่างไรให้ผู้สูงอายุ ผู้สูงวัย กลับมาเป็น Engine of Growth กลับมาเป็นพลังให้กับแผ่นดินได้ อันนี้ก็เป็นประเด็นที่กำหนดความท้าทาย ความมั่นคงใหม่ Global Mega Trend

เรื่องที่สองคือสังคมที่มีชนชั้นกลางมากยิ่งขึ้น ในเอเชีย ในไทย ในเวียดนาม ในจีน ในอินเดีย ในฟิลิปปินส์ อินโดนีเซีย ชนชั้นกลางหรือ Middle Class เพิ่มขึ้นเยอะ มีการตื่นรู้ทางการเมืองเพิ่มขึ้น เป็น Consumer Society มากขึ้น เป็นสังคมของความเป็นเมืองมากขึ้น หรือ Urbanization เวลานี้ไปที่จีน ไปที่เวียดนาม อินโดนีเซีย ประเทศไทยเองเหมือนกันหมด 70 กว่าจังหวัดมีความเป็นเมืองหมดแล้ว ร้านโชห่วยแบบ Traditional stores หายไป กลายเป็น Modern trade เป็น Convenience Stores วิถีชีวิตเปลี่ยนไป

Global Mega Trend ต่อมาคือเป็นสังคมที่เน้นความมั่นคงทางพลังงาน และต่อมาความมั่นคงทางพลังงานก็กลายเป็นความสำคัญลง ในช่วงโควิดไปเน้นความมั่นคงทางอาหาร และบวกกับความมั่นคงทางสุขภาพ ประเทศไทยมีความมั่นคงทางอาหารสูงมาก เราเลยไม่ค่อยได้สนใจว่าเวลามี Pandemic แล้ว ช่วงหนึ่งปิดประเทศกัน ประเทศที่ไม่มีความมั่นคงทางอาหาร เขาเดือดร้อน จน WTO และ FAO ต้องออกมาเรียกร้องว่าจะปิดพรมแดนกันคนจะไม่มีกิน พอมาช่วงโควิดความมั่นคงทางด้านสุขภาพทวีความสำคัญมากขึ้น เพราะฉะนั้น Food and Health Security ไม่ใช่ Food อย่างเดียว ไม่ใช่ Health อย่างเดียว แต่ Food and Health Security ยาอะไรที่จะป้องกันไวรัส ยาอะไรที่จะฟื้นฟูสุขภาพ สมุนไพรอะไรที่จะมาช่วยฟื้นฟูสุขภาพ ป้องกันการติดเชื้อได้รับการพัฒนาขึ้นมาเรื่อยๆ แต่พอเกิดสงครามยูเครน รัสเซียขึ้นมา ความมั่นคงทางพลังงานกลับเข้ามาอยู่ในจอร์แดนของโลกใหม่ แล้วกลับมาในลักษณะที่น่ากังวล ในขณะที่การประชุม COP26 เพิ่งผ่านไปกันไป ทุกคน Go green ไปสู่ Green Economy มี Waste zero ประเทศไทยเองทำนรัฐมนตรีได้ไปให้สัญญาซึ่งเป็นสิ่งที่ถูก และมี Carbon neutrality ภายในปีเท่าไร แต่เมื่อเกิดสงครามขึ้นมา ยุโรปทำอะไรบ้าง เยอรมันหาถ่านหิน ประเทศในยุโรปตะวันตกหาแก๊สธรรมชาติ กลับไปสู่ Fossil zero เพราะฉะนั้น New Economy กำลังถูกหลอกหลอน ถูก haunted โดย old economy จะ

go green หรือ go not so green ฉะนั้นการประชุม COP 27 ที่ชาร์มเอลชีค ที่อียิปต์ จะมีความสำคัญมาก ผมเชื่อว่าเรื่องนี้เป็นเรื่องชั่วคราว แต่เป็นความชั่วคราวที่มีความสำคัญ และเป็นความชั่วคราวที่อาจจะยาวกว่าที่เราคิดว่า Green Economy ซึ่งจะนำไปสู่การแข่งขันของมหาอำนาจในเรื่อง Green Economy โดยเฉพาะ EV Electric Vehicle ซึ่งทำนทราบกันอยู่ การแข่งขันในเรื่อง Rare Earth สินแร่ที่จะเป็นวัตถุดิบมาทำแบตเตอรี่ ขณะเดียวกันเวลานี้ก็กลับมาแข่งขันและขัดแย้งกันในเรื่องของพลังงาน เพราะฉะนั้น Global Mega Trend เลยกลับมาเป็นเรื่อง Energy Security และ Food and Health Security

Global Mega Tread ประการที่ 5 คือสังคมนวัตกรรม อันนี้ไม่ต้องพูดอะไรมาก ขอให้ท่าน ดร.ณรงค์มาพูดต่อไปเป็น The Age of Innovation เป็น interconnected world เป็นโลกที่เชื่อมโยงกันหมด เป็น Innovation ที่เกิดขึ้นในประเทศต่าง ๆ แล้วหลาย ๆ อย่างก็อาจ Innovation สำหรับการใช้ชีวิตประจำวัน ที่ประเทศไทยอาจจะไม่ได้ต้องการก็ได้ ประเทศในอาเซียนยังไม่ต้องการก็ได้ ประเทศในเอเชียอาจจะไม่ต้องการก็ได้ แต่มันไม่ได้อยู่ที่ว่าต้องการหรือไม่ต้องการแต่เราเห็นที่ญี่ปุ่นทำอะไร เกาหลีทำอะไร อเมริกาทำอะไร เราใช้ด้วยแล้วมันก็กระทบในเรื่องการศึกษาเป็นอย่างยิ่ง เพราะนวัตกรรมเหล่านี้ ทำให้การศึกษาตามไม่ทัน ผมก็อยู่ในภาคการศึกษา มหาวิทยาลัยแล้วยังเป็นกรรมการสภามหาวิทยาลัย ผู้ทรงคุณวุฒิอยู่ที่นั่นที่นี่ เป็นนายกสภามหาวิทยาลัย CMKL ที่คาร์เนกีเมลลอนมาร่วมมือกับ สจล. ตั้งมหาวิทยาลัยขึ้นมา ก็เห็นว่า รถไฟของเทคโนโลยีที่มันเคลื่อนไป เราไม่ทิ้งใครไว้ที่ ชานชาลาจริง แต่คนขึ้นรถไฟไม่ได้เพราะไม่มีตัว ไม่มี skill คนที่จบปริญญาตรีมาเมื่อ 5 ปีที่แล้ว ตกรถไฟเทคโนโลยีแล้ว เพราะเมื่อ 5 ปี 6 ปีที่แล้ว ไม่มีสอนเรื่อง AI ไม่มีสอนเรื่อง internet of things ไม่มีสอนเรื่อง 3D Printing ไม่มีสอนเรื่อง Modern Management เพราะฉะนั้นเกิดความเลื่อมล้ำที่มาจากเทคโนโลยี ทั้ง ๆ ที่ เทคโนโลยีน่าจะทำให้ความเลื่อมล้ำลดลง แต่ความเลื่อมล้ำกลับมากขึ้นจากการศึกษาที่ไม่สามารถปรับตัวเข้าไปสู่ Reskill Upskill ได้ เราพูดกันเสมอเป็นวาทกรรมว่า บุคลิกของการศึกษาในยุค 4.0 ก็คือ Lifelong Learning การศึกษาตลอดชีวิต ซึ่งการศึกษาตลอดชีวิตเป็นเรื่องของการที่มี Reskill Upskill

เราต้องถามตัวเรา ในประเทศไทย ในเอเชีย ในอาเซียน ว่าใครปรับการศึกษาให้ทันตามยุค 4.0 The Fourth Industrial Revolution ได้บ้าง ในขณะที่การศึกษาของหลายประเทศส่วนใหญ่ยัง Very Structure ตรี โท เอก การศึกษาของประเทศส่วนใหญ่ ยังเป็น Three Stage Life ในขณะที่คนยุคปัจจุบัน ใช้ Multi Stage Life เรียนปี 1 แล้วก็ไปขอ Upskill Reskill 3 เดือน ออกไปทำงาน เอาเครดิต ใส่เครดิตธนาคารเอาไว้ ไปทำงาน 2 ปีกลับมาเรียนปี 2 หรือบางที่ไม่กลับมาเลยก็มี เพราะเขาไปทำงานได้ดี เขาไปเรียนรู้จากที่ทำงานแล้ว เพราะฉะนั้นการศึกษาจึงเป็นเรื่องสำคัญในสังคมนวัตกรรมที่เข้ามาช่วยในเรื่องชีวิตประจำวัน มาช่วยในเรื่องการผลิต

ประการที่ 6 Global Mega Trend คือเป็นสังคมที่ห่วงใยสิ่งแวดล้อม ห่วงใยต่อ Climate Change ซึ่งทุกท่านทราบดีอยู่แล้ว เป็นสังคมที่ห่วงใยโรคระบาด หลายประเทศมุ่งในเรื่องของการผลิต Medical Equipment ประเทศจีนมอบหมายให้มณฑลนี้ทำเป็นเรื่อง PPE มณฑลนี้ทำเรื่องหน้ากากอนามัย มณฑลนี้ไปเรื่องเครื่องช่วยหายใจ ทุกคนรู้แล้วว่าเมื่อเกิด Pandemic ขึ้นมา โรคระบาดขึ้นมาที่ผ่านมาโควิด 19 ไทยไม่พร้อมอะไรบ้าง แล้วในด้านระหว่างประเทศ เป็นสิ่งที่น่าสนใจมาก ผมเป็นรัฐมนตรีตอนที่เรามีใช้หวัดซาร์ระบาด ณ ขณะนั้นทุกประเทศเห็นว่าเราต้องมีความร่วมมือระหว่างประเทศ เพื่อที่จะดูแลในเรื่องโรคระบาด เราจัดประชุมผู้นำอาเซียนและจีน ตอนนั้นท่านนายกเวิน เจียเป่าเป็นนายกได้ 48 วัน เราจัดประชุมล่วงหน้า 7 วันเท่านั้น ตัวจริงมาหมดเลยมาประชุมที่กรุงเทพฯ แล้วเราก็ตกลงเรื่องมาตรการต่าง ๆ ที่เราจะคัดกรองที่สนามบิน ท่าเรือ สถานีรถไฟ เราจะใช้อย่างไร ทำอะไรอย่างไร 60 วัน แก้ปัญหาได้หมด แน่แน่นอนว่าโควิด 19 ยิ่งใหญ่กว่าเอชไอวี แต่ในสิ่งที่ผมอยากจะเทียบคือว่าช่วงโควิด 19 ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศหรือความร่วมมือระหว่างประเทศถูก Put Away ต่างคนต่างทำ บางประเทศปิดพรมแดน บางประเทศปิดพรมแดน ปิด ๆ เปิด ๆ บางประเทศห้ามส่งออกเครื่องช่วยหายใจ ท่านคงจำได้ช่วงแรกหาหน้ากากอนามัยทางการแพทย์ (Surgical mask) กันอย่างกำกวมเข้มในมหาสมุทร หา PPE กัน ทุกคนต้องช่วยคนละไม้คนละมือ ใครมีเพื่อนอยู่ที่ไหน ที่จะเอา PPE เสือคลุมปลอดภัยที่จะเข้ามาได้

ตรงนี้ก็คำถามที่ต้องถามว่า เราจะต้อง Restructure เรื่อง Global health governance ธรรมชาติ ในเรื่องของสุขภาพโลกหรือไม่ เพราะนี่คือ Human Security เป็นความมั่นคงของมนุษย์ ความมั่นคงทางสังคม แล้วเป็นเรื่องความมั่นคงของมนุษย์ ของสังคม แล้วถึงเวลามีปัญหาขึ้นมา โลกต่างคนต่างอยู่ใช่หรือไม่ เป็นทิศทางที่เราควรทำหรือ ปัจจัยที่ท้าทายที่ 2 คือปัจจัยท้าทายความมั่นคงที่มาจากค่านิยมระหว่างประเทศ ซึ่งทราบกันดีอยู่แล้ว ค่านิยมของประชาธิปไตยนั้นมีมานานแล้ว แต่เมื่อไบเดนมาเป็นประธานาธิบดี ต้องยอมรับว่าให้ความสำคัญกับค่านิยมทางด้านประชาธิปไตยมากขึ้น แต่ขณะเดียวกันสหรัฐอเมริกาเองยังขาดทิศทางอยู่ว่าจะทำอะไรเรื่องประชาธิปไตย เพราะในขณะนี้ต้องการเป็นมิตรกับประเทศทั้งหลายในเอเชีย ปรากฏว่าประเทศทั้งหลายในเอเชียยังไม่ได้มีประชาธิปไตยในแบบที่อเมริกาคิดว่าจะมี แต่ก็จำเป็นต้องข้องเกี่ยว (Engage) ประเทศในอาเซียน ช่องเกี่ยวประเทศในเอเชียและภูมิภาคอื่น ๆ เพื่อที่จะเดินไปสู่เป้าหมายของการแข่งขันกันในเชิงยุทธศาสตร์ระหว่างมหาอำนาจทางเศรษฐกิจอันดับ 1 อันดับ 2 ของโลก คือจีนกับอเมริกา ฉะนั้นประชาธิปไตยเป็นค่านิยมที่อาจจะนำไปสู่สิ่งดี ๆ หลายอย่าง แล้วอาจนำไปสู่สิ่งที่หลายคนอาจจะรู้สึกว่าเป็นการแทรกแซงกิจการภายใน ฉะนั้นคำถามที่ชวนคิดคือว่าแล้วเราจะอย่างไรให้ประชาธิปไตยมาเป็นส่วนช่วยหรือเป็นหลักในการที่จะช่วยให้แต่ละประเทศนั้นสามารถดูแลเรื่องความมั่นคงใหม่ได้ดีที่สุด

Professor Ramraj ได้กล่าวถึงหลักธรรมาภิบาลว่าบริษัททั้งหลายใช้ธรรมาภิบาลสังคม สิ่งแวดล้อมหรือ Environment Social Governance ที่เรียกว่า ESG ซึ่งผมเป็นที่ปรึกษาของ

บริษัท Nestle ซึ่ง Nestle ถือเลยว่า ESG นั้นไม่ใช่ CSR แต่เป็นส่วนหนึ่งของธุรกิจ ฉะนั้นบริษัทใหญ่จึงมีเป้าหมายอย่าง Waste Zero มีเป้าหมาย Carbon neutrality เหมือนกับที่รัฐบาลมี ตลาดหลักทรัพย์ของประเทศไทยก็กำหนดเกณฑ์เอาไว้เลยบริษัทไหนได้ ESG ระดับ B เป็น A A- หรือ A+ ก็จะทำให้หุ้นขึ้นทันที เพราะฉะนั้นธรรมาภิบาลจึงมีความสำคัญ เพราะเห็นแล้วว่าธรรมาภิบาลหรือเรื่องคอร์ปชั่นที่เกิดขึ้น ความไม่โปร่งใส การขาดหลักนิติธรรมในหลายประเทศเป็นที่มาของความล่มสลายทางเศรษฐกิจและสังคม

ค่านิยมที่ 3 คือสิทธิมนุษยชน ซึ่งทวีความสำคัญมากยิ่งขึ้น เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในประเทศเพื่อนบ้านในเมียนมาร์แม้ไม่ใช่เรื่องของเรา แต่กลายเป็นเรื่องของเราเพราะการละเมิดสิทธิมนุษยชนอย่างต่อเนื่องรุนแรงและเป็นระบบ ทำให้หลักไม่แทรกแซงกิจการภายในของอาเซียนพันไป ประเทศต่าง ๆ ในโลกรวมทั้งสหประชาชาติดึงให้อาเซียนเข้าไปติดตามเรื่องนี้ เพราะเมียนมาร์เป็นสมาชิก เพื่อทำให้มีการพูดคุยกับคู่ขัดแย้ง เพื่อไม่ให้เกิดการใช้เครื่องบินเข้าไปถล่มประชาชนที่ไม่มีอาวุธ เป็นต้น เพราะสิทธิมนุษยชนเป็น Universal Value เป็นค่านิยมระดับสากลที่กระทบต่อความมั่นคงของมนุษย์ ทั้งในเชิงเศรษฐกิจและสังคม เสถียรภาพของสหประชาชาติคือ Peace security, human right, และ development ดังนั้นหากไม่มีสิทธิมนุษยชนก็ไม่มีการพัฒนาเพราะต้องเกื้อหนุนซึ่งกันและกัน

ค่านิยมอันที่ 4 คือ การพัฒนาอย่างยั่งยืนและการดูแลสิ่งแวดล้อม ตั้งแต่ Millennium Development Goals แล้ว และมีความชัดเจนมากขึ้นใน 17 เป้าหมายของ Sustainable Development Goals ว่าการพัฒนาทุกเรื่องต้องมีความยั่งยืน การดูแลสิ่งแวดล้อมเป็นค่านิยม หากไม่มี ESG กู้เงินธนาคารไม่ได้ บริษัทในตลาดหลักทรัพย์ที่ไม่มี ESG จะไม่มีคนมาลงทุนใน ผลการศึกษาล่าสุดยังมีออกมาว่าผู้บริหารใหญ่ในโลกนี้พร้อมจ่ายแพงขึ้นร้อยละ 10 สำหรับการผลิตรูปที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม เพราะฉะนั้นทั้งสถาบันการเงินจึงเข้ามาบังคับในเรื่องของ ESG ผู้บริโภคก็เข้ามา ผู้ลงทุนเองก็ดูว่ากิจการที่ลงทุนนั้นมี ESG มีการดูแลสิ่งแวดล้อมแค่ไหน แม้กระทั่งบริษัทที่ทำเรื่องหลาย ๆ แห่งในประเทศไทย ต้องมาดูว่ากิจการเหมืองแร่ของเขาจะมี ESG ขึ้นมาได้อย่างไร

ประการที่ 3 ความท้าทายความมั่นคงที่มาจากการเปลี่ยนแปลงระเบียบของโลกทางเศรษฐกิจ ซึ่งเปลี่ยนมานานแล้ว แล้วเปลี่ยนมากขึ้นเรื่อย ๆ เศรษฐกิจโลกกำลังเปลี่ยนจากพหุภาคีนิยมเข้าไปสู่ภูมิภาคนิยม อาเซียนเป็นตัวอย่างที่ดี เรามีเป้าหมาย AEC หรือ ASEAN Economic Community ในปี ค.ศ. 2015 ซึ่งก็เลยมาแล้วกำลังดำเนินการอยู่ ความสนใจที่โลกให้ความสนใจต่อวงการการค้าโลก การเจรจาใน WTO ร้อยกว่าประเทศลดลงเรื่อย ๆ มีปัญหาหลายอย่างที่ทำให้กระบวนการใน WTO เดินไม่ได้ เล็กลงมาจากอาเซียนคือประเทศ ลุ่มแม่น้ำโขง ประกอบด้วยประเทศไทย และเพื่อนบ้านอย่างเมียนมาร์ ลาว เวียดนาม กัมพูชา ร่วมมือกันในความร่วมมือที่เรียกว่า ACMECS ยุทธศาสตร์ความร่วมมือทางเศรษฐกิจอิรวดี – เจ้าพระยา – แม่น้ำโขง ซึ่งก็ผลัดกันเป็นเจ้าภาพ มีความร่วมมือ 6 - 7 ด้าน เรามีกรอบ

ความร่วมมือ GMS ที่ธนาคารพัฒนาเอเชีย (Asia Development Bank) เป็นเจ้าภาพ เรายังมีความร่วมมือที่จีนริเริ่มขึ้น เรียกว่าแม่โขง – ล้านช้าง แล้วก็เชิญผู้นำของประเทศลุ่มแม่น้ำโขงไปประชุมที่เมืองชานย่า ไหล่ล่า แล้วก็เกิดความร่วมมือนี้ขึ้น เราเกิดความร่วมมือที่ญี่ปุ่นเองก็อยากมีพรมแดนติดกับลุ่มแม่น้ำโขง เรียกว่า Japan – Mekong Cooperation ถึงแม้จะห่างกัน 6,000 ไมล์ แล้วเราก็มีความร่วมมือที่สหรัฐ ที่อยากมีพรมแดนติดกับลุ่มแม่น้ำโขง เรียกว่า Mekong – U.S. Partnership

ประเทศไทยเป็นประธานอาเซียนเมื่อ 3 ปีที่ผ่านมา เกาหลีใต้ก็ขอมีความร่วมมือแต่ความร่วมมือนี้สะท้อนการแข่งขันเชิงกลยุทธ์ (strategic contestation) ของโลกด้วย เพราะความร่วมมือแม่โขง – ล้านช้าง เป็นจีนร่วมมือกับประเทศลุ่มแม่น้ำโขง ส่วน Japan – Mekong เป็นญี่ปุ่นร่วมมือกับประเทศลุ่มแม่น้ำโขงแต่ไม่มีจีน ขณะที่ Mekong – U.S. Partnership สหรัฐร่วมมือกับประเทศลุ่มแม่น้ำโขงแต่ไม่มีจีน และเกาหลีใต้กับลุ่มแม่น้ำโขงร่วมมือกันหมดแต่ไม่มีจีน แล้วเราก็มีความร่วมมือที่ใหญ่ขึ้นมาคือ RCEP ซึ่งทำนทราบกันดีอยู่แล้ว มี 16 ประเทศ เวลานี้มี 15 ประเทศ เหลืออินเดียที่จะตามเข้ามา ซึ่งเป็นเขตการค้าเสรีที่ใหญ่ที่สุด และครอบคลุมทุกเรื่องไม่ใช่การลดภาษีเท่านั้น เป็นเขตการค้าเสรีทุกเรื่องทั้งการลงทุน ทั้งทรัพย์สินทางปัญญา ทั้งการค้า ทั้งการค้าบริการ

เรายังมี CPTPP ที่มาจาก TPP ที่ประธานาธิบดีทรัมป์ท่านไม่ยอมรับ ดังนั้น 11 ประเทศที่เหลืออยู่จึงทำให้ครอบคลุมขึ้นและก้าวหน้าขึ้น แล้วชวนไทยเข้าไปร่วม เวียดนามก็เข้าร่วม มาเลเซียก็เข้าร่วม บรูไนก็เข้าร่วม และยังมี Free - Trade Agreement of the Asia Pacific ที่ประธานาธิบดีสี จิ้นผิงอ้างว่าไม่ใช่ข้อเสนอของจีน ซึ่งญี่ปุ่นเคยเสนอมาแล้ว ในช่วงที่มี Anti-Globalization จึงนำมารวมกันหมดทั้งเอเชียและแปซิฟิกเรียกว่า Free - Trade Agreement of the Asia Pacific หรือ FTAAP

ณ วันที่ประเทศไทยเป็นประธานเอเปก Deliverable หรือผลลัพธ์หนึ่งที่จะเกิดขึ้นจากการประชุม ซึ่งจะนำไปสู่การประชุมผู้นำอีก 10 วันข้างหน้า คือจะเริ่มการหารือเขตการค้าเสรีเอเชีย – แปซิฟิก FTAAP ซึ่งเป็นหนึ่งในผลลัพธ์ของประเทศไทย เรามีเวทีความร่วมมือเอเชียที่เรียกว่า Asia Cooperation Dialogue ตั้งขึ้นเมื่อมิถุนายน ค.ศ.2002 เป็นความคิดริเริ่มของประเทศไทย เป็นความร่วมมือ Pan Asia เรื่องแรก ขณะนี้มีอยู่ 30 กว่าประเทศ มีความร่วมมือกัน 6 สาขาใหญ่ รวมเป็น 20 สาขาย่อย โดยทุกฝ่ายมีความสมัครใจที่จะมาทำงานร่วมกัน นอกจากเศรษฐกิจเคลื่อนจากพหุภาคีนิยมไปสู่ภูมิภาคนิยมแล้ว การเงินเพื่อการพัฒนาธนาคารโลกออกไปสู่สาขาขององค์กรใหม่ เมื่อปี ค.ศ.2014 ประเทศ BRICS ได้แก่ Brazil Russia India China South Africa ตั้ง New Development ขึ้นมา ทำให้โลกเปลี่ยนไปมาก สมัยก่อนหากมีธนาคารแบบนี้ขึ้นมา ธนาคารโลกต้องบอกว่าไม่ได้ แต่เมื่อ BRICS Bank ตั้งขึ้น ธนาคารโลกยอมรับ จีนตั้งธนาคารเพื่อการลงทุนโครงสร้างพื้นฐานเอเชียเรียกว่า Asian Infrastructure Investment Bank (AIIB) ขึ้นมา เพราะบอกว่าการลงทุนในโครงสร้างพื้นฐาน

ยังขาดอีกมาก ถนนหนทาง สะพาน สนามบิน ทางรถไฟ การเชื่อมโยงกัน ตอนนี้ท่านสี จิ้นผิง ต้องมาโฆษณา AIIB มีสมาชิกอยู่เกือบร้อยประเทศ เวลานี้อังกฤษ แคนาดา เยอรมัน ฝรั่งเศส เข้าร่วมหมด เหลือญี่ปุ่นกับอเมริกาเท่านั้น เพราะฉะนั้นการเงินเพื่อการพัฒนาเคลื่อนจากธนาคารโลกและสาขาธนาคารโลกไปสู่องค์กรใหม่ ๆ

สมัยก่อนเมื่อประสบปัญหาต้องไปขอกู้จาก IMF เพื่อดูแลระบบเงินของเรา แต่ตั้งแต่ ค.ศ. 1997 เป็นต้นมา อาเซียน 10 ประเทศ และจีน เกาหลีใต้ ญี่ปุ่น ก็ไปพบกันที่เชียงใหม่ ประชุมกันจะทำระบบ Reserve Pooling ขึ้นมา คือเป็นธนาคารชาติให้กันและกัน คือ เก็บกำไรค่าเงินและมาหยิบยืมกันได้ จนในที่สุดแล้วมีวงเงินอยู่ 240 พันล้านดอลลาร์สหรัฐ สำนักงานใหญ่ตั้งอยู่ที่มาเลเซีย CMIM หรือ Chiang Mai Initiative Multilateralization เป็นสถาปัตยกรรมทางการเงินใหม่ของเอเชียในเรื่องการสร้างเสถียรภาพทางการเงิน ใช้คำว่า เป็น Emerging new financial architecture นี่เป็นตัวอย่างหนึ่ง

บทบาทของเงินหยวน เป็นปัจจัยของการเปลี่ยนแปลงในด้านความมั่นคง เงินหยวน ที่สมัยก่อนอาจจะไม่มีราคาแพงวด ต่อมาบอร์ดของ IMF ให้เงินหยวนเป็นส่วนหนึ่งของ เงินสำรองระหว่างประเทศ ใหญ่กว่า Japanese YEN เป็นรองแค่ USD (ดอลลาร์สหรัฐ) กับ EUR (ยูโร) เท่านั้น เงินหยวนเริ่มเข้ามามีบทบาทเป็น International global Payment น้อยมากแต่ก็ 3 % แล้วค่อย ๆ เพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ ซึ่งอันนี้ท่านผู้เชี่ยวชาญด้านการเงินจะเข้าใจดี นี่ขนาดจีนระวังไม่ยอมให้ใครถือเงินหยวน เมื่อใดที่จีนมีความมั่นใจมากกว่านี้ แล้วปล่อยให้ คนใช้เงินหยวนมากกว่านี้ ผลกระทบต่อดอลลาร์และยูโรจะเป็นอย่างไร

ความเปลี่ยนแปลงถัดไปคือมีความพยายามในการสร้างสกุลเงินสำรองระหว่างประเทศ ขึ้นมาใหม่ จากสงครามรัสเซียกับยูเครน จากการที่รัสเซียถูกแทรกแซงไม่ให้เข้าสู่ระบบ SWIFT รัสเซียถูกแข็งขันเงินสำรองระหว่างประเทศที่ไปฝากไว้ที่สหรัฐอเมริกา ทำให้หลาย ประเทศที่อาจจะคิดว่าตัวเองอาจจะจะมีปัญหาเกี่ยวกับตะวันตก หรืออาจจะจะมีปัญหาเกี่ยวกับอเมริกาได้ในอนาคตเริ่มคิดว่าอาจจะมีการสร้างสกุลเงินสำรองระหว่างประเทศใหม่หรือไม่ ประเทศ BRICS ตั้งธนาคารเพื่อการพัฒนาขึ้นมา เริ่มคิดแล้วว่าอาจจะหาอะไรแทน SDRs ดี ซึ่งทำได้ยากแต่จากไม่เคยคิดมาเป็นคิดว่าจะทำ โดย 2 เดือนที่ผ่านมาผู้นำ BRICS สั่งการแล้วเรื่องการป้องกัน มาตรการการคว่ำบาตรทางเศรษฐกิจ ถ้ามีปัญหาในอนาคตกับประเทศของเขา

ประการที่ 6 คือระบบการชำระเงินระหว่างประเทศจาก SWIFT กำลังเคลื่อนเข้าสู่เป็น Non Dollar Settlement เมื่อปี ค.ศ.2015 จีนพัฒนาระบบ Cross – Border Interbank Payment System หรือ CIPS ขึ้นมาให้เป็นทางเลือก ยังไม่มีใครสนใจ แต่เมื่อถูกแทรกแซง เรื่อง Swift ขึ้นมา คนเริ่มมาสนใจเอาไปพัฒนาใช้ในกลุ่มประเทศ BRICS ได้แก่ Brazil Russia India China South Africa ถ้าถูกคว่ำบาตรในระบบ Swift จะมีระบบอื่นใหม่ ภาคการเงินก็เปลี่ยนไปมาก ท่านที่อยู่ในภาคการเงินทราบดีอยู่แล้ว จาก Digital Finance คือ FinTech Financial Technology แล้วก็มี TechFin บริษัทเทคโนโลยีที่จะไม่ให้บริการทาง

การเงิน Wechat Taobao มีฐานข้อมูลลูกค้ามาก เพราะมี Big Data Analysis จึงเสริมบริการทางการเงินเข้าไป

ต่อมาก็มีกระบวนการที่เรียกศัพท์ในเชิงรัฐศาสตร์ว่าเป็น Decentralization เพราะว่าเป็น Digital Finance ยังผ่านธนาคารพาณิชย์ ยังผ่านธนาคารชาติ แต่ Blockchain Cryptocurrency Bitcoin ไม่ผ่านตัวกลางเลย เป็นการกระจายอำนาจมาก แต่แทนที่สวีเดนกับจีนจะห้าม กลับนำคนเหล่านี้มาทำงานกับธนาคารกลาง แล้วสร้าง Central Bank Digital Currency ขึ้นมา นี่คือปัจจัยที่นำมาสู่ความเปลี่ยนแปลงทางการเงินระหว่างประเทศของโลกอย่างรวดเร็วมหาศาลในช่วงปีเศษ ๆ ที่ผ่านมา

อีกเรื่องหนึ่งที่ระเบียบโลกทางเศรษฐกิจเปลี่ยน คือความท้าทายด้านความมั่นคงทางเศรษฐกิจ ที่มาจากการแข่งขันกันระหว่างประเทศที่มีบทบาทสำคัญของโลก ได้แก่ จีน อเมริกา อังกฤษ ยุโรป ออสเตรเลีย ต่างฝ่ายต่างมีความคิดริเริ่มและหาเพื่อนใหม่ทางเศรษฐกิจ หรือเรียกว่าเศรษฐกิจการเมือง จีนมี BRI หรือ Belt and Road Initiative มีแผนจะเปิด Gulf Cooperation ที่มอบหมาย 3 มณฑลร่วมมือกับอาเซียน จีนเสนอ Global Security Initiative ขึ้นมา ความคิดริเริ่มใหม่ทางด้านความมั่นคง เมื่อไม่กี่เดือนที่ผ่านมา ประธานาธิบดีของจีนเสนอขึ้นมาว่าเราต้องไม่ใช่หลักมาตรการฝ่ายเดียว ต้องไม่ไปบีบบังคับ มี Global Development Initiative มีความริเริ่มทางด้านการพัฒนา โดยดึงประเทศ 50 ประเทศรวมทั้งประเทศไทยเป็นมิตร แล้วมาช่วยกันดูว่าจะร่วมมือกันช่วยประเทศที่ยากจนให้เดินเข้าสู่เป้าหมาย 17 เป้าหมายเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนได้อย่างไร

สหรัฐอเมริกาก็นำแนวคิดภายในประเทศของตนเองมาใช้กับอินโดแปซิฟิก แต่อินโดแปซิฟิกไม่มีใส่ในไม่ได้ ประธานาธิบดีไบเดนท่านจึงเสนอ Build Back Better World : B3W ขึ้นมา ซึ่งเป็นมาตรการกระตุ้นเศรษฐกิจของสหรัฐอเมริกา เอามาใช้ในอินโดแปซิฟิก แล้วคนก็คิดว่าสหรัฐคงต้องเข้า CPTPP แน่ จีนก็ไปคัดกรอเข้า CPTPP เอาไว้ แน่แน่นอนว่าได้หันกับญี่ปุ่นยังค้านอยู่ ในที่สุดต่ออเมริกาไม่เข้า CPTPP และส่งรัฐมนตรีพาณิชย์มาที่สิงคโปร์กับมาเลเซียเมื่อปลายปีที่แล้ว และเสนอ Indo-Pacific Economic Framework : IPEF ประธานาธิบดีไบเดนก็มาแถลงที่ญี่ปุ่นกับเกาหลีใต้เมื่อมาเยือนเมื่อต้นปี แล้วชวนประเทศต่าง ๆ เข้าไปร่วม ประเทศไทยเข้าไปร่วมด้วย อาเซียนก็แตกเหมือนกันเพราะ 10 ประเทศอาเซียนไปร่วม Indo-Pacific Economic Framework 7 ประเทศ และสหรัฐมีความคิดริเริ่มใหม่ร่วมมือกับประเทศในมหาสมุทรแปซิฟิกเรียกว่า Partners in the Blue Pacific : PBP เพื่อดำเนินกิจกรรมของจีนที่ไปลงนามพันธมิตรทางด้านความมั่นคงกับ Solomon Islands ฉะนั้นจึงเห็นว่าประเทศมหาอำนาจมีกลยุทธ์ต่าง ๆ ทางด้านเศรษฐกิจและต้องการให้ประเทศต่าง ๆ ไปร่วมด้วย

อาเซียนและประเทศไทยชัดเจนว่าไม่เลือกข้าง เพราะเลือกทั้ง 2 ข้าง แต่จะเลือกทั้ง 2 ข้างอย่างไรอย่างชาญฉลาดในระบบประชาธิปไตย ที่ทุกคนมีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็น สามารถทำให้ความร่วมมือของเราทั้ง 2 ฝ่ายไปได้ ดูแลตัวเราเองได้ในเรื่องความมั่นคงทางเศรษฐกิจ ความมั่นคงมนุษย์ และอื่น ๆ รัสเซียก็ไม่แน่นอนหน้า ประธานาธิบดีปูตินออกหลักนิยมใหม่ด้านการต่างประเทศของรัสเซียออกมาบอกโลกนี้ไม่ใช่ Bipolarity จะต้องให้เป็น Multipolarity คือเป็นโลกหลายขั้ว รัสเซียยังจะสนับสนุนประเทศที่ไม่อยู่ในขั้วตะวันตก ซึ่งรัสเซียเห็นว่ามีเพิ่มขึ้น หรือออสเตรเลีย อังกฤษ อเมริกา จับกลุ่มใหม่เรียกว่า AUKUS ออสเตรเลียเคยสั่งเรือดำน้ำจากฝรั่งเศส เปลี่ยนเป็นสั่งจากอเมริกากับอังกฤษแทน ประธานาธิบดีทรัมป์ตั้งกลุ่ม Quad ขึ้นมา ได้แก่ อินเดีย ญี่ปุ่น อเมริกา ออสเตรเลีย ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2560 มี Quad Summit เกิดขึ้น (Quad แปลว่าสี่) แต่เมื่อถึงเวลาเกิดเรื่องรัสเซียกับยูเครนอินเดียไม่ไหวตกับ Quad ที่ประธานาธิบดีรัสเซีย เพราะอินเดียมีความสัมพันธ์ที่ใกล้ชิด และมีประโยชน์กับรัสเซียอยู่ ยุโรปตะวันตกก็กดดันอินเดียบอกว่า อินเดียจะไปซื้อพลังงานราคาถูกจากรัสเซียได้อย่างไร แต่รัฐมนตรีต่างประเทศอินเดียบอกว่ายุโรปต้องหยุดคิดว่าปัญหาของยุโรปคือปัญหาของอินเดีย เพราะอินเดียเป็นประเทศที่มีคนยากจนต้องการซื้อพลังงานราคาถูก เมื่อเขาจะต้องได้พลังงานราคาถูกจากรัสเซียเขาก็ต้องทำ

ประเทศไทยยังสงวนท่าที อยากรได้พลังงานราคาถูกเข้ามาช่วยเหมือนกัน เพราะเงินทรัพย์สินรายได้ไม่มีแล้ว เห็นได้ว่าโลกยากขึ้น การคว่ำบาตรทางเศรษฐกิจยังดำเนินต่อไป ความท้าทายความมั่นคงทางเศรษฐกิจจากรัสเซียกับยูเครนที่ทำสงครามกัน แล้วประเทศในโลกโดยเฉพาะยุโรปกับอเมริกาคว่ำบาตรทางเศรษฐกิจ เห็นชัดเจนว่าผลของ Atomic Economic Sanction เป็น Economic Sanction ที่ร้ายแรงที่สุดครั้งหนึ่งหลังจากสงครามโลกครั้งที่ 2 มีผลกระทบต่อระบบการเงิน ไม่ว่าจะ Swift ระบบเงินสำรองระหว่างประเทศ กระทั่งต่อการค้าระหว่างประเทศ กระทั่งต่อราคาพลังงาน อัตราเงินเฟ้อขึ้นกันหมดทั่วโลก แต่เงินเฟ้อของสหรัฐที่เป็นเรื่องใหญ่ของเขามาจาก Demand - Pull Inflation เพราะเขาออกจากโควิดก่อนเรา เขามี QE หรือ Quantitative Easing ที่ใส่เงินเข้าไป

ที่จริงแล้วสหรัฐน่าจะเหยียบเบรกตั้งแต่ปลายปีที่แล้วแต่ไม่ ธนาคารกลางจึงต้องเหยียบเบรกอย่างแรง แล้วผสมกับสงครามรัสเซียยูเครนเกิดขึ้น สหรัฐจึงมี Cost - Push ถ้าเทียบกับประเทศไทยแล้ว ประเทศไทยไม่ได้เป็น Demand - Pull เลย เราเปิดประเทศเมื่อ 1 มิถุนายน กำลังสตาร์ทเครื่องจะเหยียบคันเร่ง แต่เงินเฟ้อขึ้นทันที เพราะเราเป็น Cost - Push Inflation ที่มาจากราคาพลังงาน ผมเห็นด้วยกับธนาคารแห่งประเทศไทยที่ผลิผลามขึ้นดอกเบี้ยไปไม่ได้ เพราะยังไม่ทันเหยียบคันเร่งจะให้เหยียบเบรกแล้ว แต่ขณะเดียวกันจะไม่ขึ้นดอกเบี้ยเลยก็ไม่ได้ เพราะมีผลทำให้เงินไหลออกไปสู่ตลาดตะวันตก

ประธานธนาคารกลางสหรัฐบอกแล้วว่าหยุดเงินเฟ้อให้อยู่ แม้เศรษฐกิจถดถอยก็ตาม อเมริกายังใหญ่ที่สุดในโลกอยู่ เมื่ออเมริกาเดินนโยบายนี้ ยุโรปเดินตาม ทำให้การส่งออกของ

เราที่ดีมาตลอด 8 เดือน 7 เดือน เริ่มชะลอตัวเพราะอำนาจซื้อจากตะวันตกลดลง ที่สำคัญที่สุดคือข้อระเบียบเศรษฐกิจที่เปลี่ยน ความท้าทายความมั่นคงทางเศรษฐกิจที่มีมาจากการคิดทางด้านเศรษฐกิจใหม่ ๆ ผมใช้คำว่าเป็นทางเลือกที่ไม่คุ้นเคย ไม่ใช่จากพหุภาคีไปเป็นภูมิภาคนิยม แต่มาจากทางเลือกแปลก ๆ ยกตัวอย่าง 2 เรื่อง เรื่องแรกคือ Supply Chain Security เรื่องห่วงโซ่อุปทาน ที่ต้องสั่งสิ่งนั้นจากประเทศนี้ สั่งสิ่งนี้จากประเทศนั้น ประเทศ ก ผลิตสินค้ามา ข ประเทศ ข ส่งไป ค ประเทศ ค ส่งไป ง แต่พอข้ามเงินกับอเมริกาไม่ได้จึงไม่หมุนตามโลก ซึ่งต้องหยุด เรียกว่าเป็น fragmented Globalized นี่คือศัพท์ที่ผมใช้มาตลอดคือ เป็นโลกาภิวัตน์ที่เป็นเสี่ยงเสี้ยว มันไม่ถึงขนาด deglobalization แต่ถูกแทรกแซงโดยนโยบายของอเมริกากับจีน จีนรู้ตัวเรื่องนี้เพราะฉะนั้นมีนโยบายชัดเจนตั้งแต่ก่อนการประชุมพรรคคอมมิวนิสต์ครั้งที่ 20 และท่านสี จิ้นผิงก็พูดชัดเจนว่าจีนจะ Localized มากขึ้น ไม่ได้ทำการต่างประเทศแต่เองประมาณใส่ไปที่เทคโนโลยี ใส่ไปที่การวิจัยและพัฒนา

หากจีน Localized มากขึ้นทำให้ Diversify ลดลง ซึ่งประเทศมหาอำนาจคิดไปเองแต่การคิดเอาเองของประเทศมหาอำนาจมีผลกระทบต่อเราทุกคน สหรัฐอเมริกาใช้หลัก Decoupling มาตลอด โดยแยกการค้า การเงิน การลงทุน และเทคโนโลยีระหว่างจีนกับอเมริกาออกจากกัน ผมไปสัมมนาเมื่อ 2 ปีที่แล้วที่สิงคโปร์ ในเรื่อง Open Economy นักธุรกิจในห้องทุกคนพูดว่าชัดกับความเป็นจริง จีนกับอเมริกาไม่สามารถแยกการลงทุน การค้า และเทคโนโลยีได้ ตอนนี้กาลเวลาผ่านไปอเมริกาออกนโยบายใหม่ เป็น Manage Decoupling เป็น Decoupling แบบบริหาร บริหารแบบเปลี่ยนจาก Offshore Investment เป็น friend-shoring ใครเป็นมิตรค้าด้วย ใครเป็นมิตรลงทุนด้วย ใครเป็นมิตรประเทศก็สามารถเปลี่ยนผ่านเทคโนโลยีได้ ซึ่งเป็นทางเลือกที่เราไม่คุ้นเคย จีนคิดของเขา อเมริกาคิดของเขา แต่พอคิดออกมาทุกคนถูกกระทบหมด Pattern of Production หรือรูปแบบการผลิตของโลกเปลี่ยนหมด

ประการที่ 4 ความท้าทายความมั่นคงที่มาจากการเปลี่ยนแปลงของระเบียบโลกทางการเมือง เรียกว่าเป็น strategic contestation ระหว่างจีนกับสหรัฐ จากการแข่งขันทางการค้า การเงิน การลงทุน เทคโนโลยี กลายเป็นสงครามทางการค้า การเงิน การลงทุนและเทคโนโลยี ซึ่งจะต่อเนืองไปถึงความท้าทายความมั่นคงอีกประการหนึ่ง คือความพยายามในการแบ่งกลุ่มประชาธิปไตยกับเผด็จการ เริ่มจากรัสเซียกับยูเครน มาจากเรื่องปัญหาไต้หวัน ว่าใครเป็นประชาธิปไตย ใครอยู่ข้างเผด็จการ ซึ่งผมว่าอันตรายมาก เพราะมีการผลักดันให้ประเทศที่เป็นประชาธิปไตย แต่อาจจะไม่เต็มใจให้ไปอยู่พวกเผด็จการหรือ Authoritarian ทั้งที่เขาไม่ยอมเป็น นโยบายหลายอย่างที่มาจากรัสเซีย ยูเครน ได้ผลลัพธ์ตรงกันข้ามกับที่ทางตะวันตกอาจต้องการ นี้ ตะวันตกอาจต้องการให้จีนกับรัสเซียห่างกัน ให้รัสเซียอ่อนลง แต่กลับทำให้รัสเซียกับจีนใกล้ชิดกันมากขึ้น แล้วกลับทำให้ประเทศที่ระมัดระวังตัวไปเข้าข้างอีกฝ่ายนี้ ยกตัวอย่างการประชุมเรื่อง Community of Democracy ประเทศไทยเป็นประชาธิปไตย แต่ไม่ได้รับเชิญ อาเซียนหลายประเทศไม่ได้รับเชิญ เป็นต้น

ตรงนี้ทำให้กระทบความมั่นคง ความท้าทายของระเบียบโลกทางการเมืองคือ ความอ่อนแอของระบบพหุภาคีที่มี UN เป็นศูนย์กลาง แต่เห็นได้ชัดว่าทำอะไรไม่ได้ เพราะมี อำนาจยับยั้งหรือ Veto ของ 5 ประเทศอยู่ อะไรที่รัสเซียไม่ชอบ รัสเซีย Veto อะไรที่อเมริกา ไม่ชอบ อเมริกา Veto อะไรที่จีนไม่ชอบก็ Veto มาตรการการลงโทษ (Sanction) เมียนมาร์ ออกไม่ได้ มาตรการลงโทษรัสเซียออกไม่ได้ เพราะฉะนั้นก็ถึงใช้คำว่า เป็น disfunctioning ของ Security Council UN General Assembly ขณะไหนไม่เห็นด้วยกับรัสเซีย มีการประณาม รัสเซีย 140 กว่าประเทศ แต่ขณะแล้วไม่เกิดอะไรขึ้นมา เพียงแค่ระดมความกดดัน แต่กฎบัตร สหประชาชาติระบುವามติของสมัชชาสหประชาชาติเป็นข้อเสนอแนะไม่มีผลผูกพันเป็นกฎหมาย จะมีผลผูกพันเป็นกฎหมายที่ทุกคนต้องทำตามเฉพาะข้อมติของคณะมนตรีความมั่นคง ซึ่งก็ถูก Veto ออกมาไม่ได้

ท่านเลขาธิการสหประชาชาติ António Guterres กล่าวตอนโควิด 19 ว่าโลกนี้ขาด ผู้นำทางการเมือง (Political leadership) พอเกิดเรื่องสงครามยูเครนขึ้นมา ใครที่ทำหน้าที่ เจรจาไปพบปูติน ต่อมาเป็นอิสราเอล ในช่วงหลังผู้ที่ทำหน้าที่ใกล้เคียงคือประธานาธิบดี ของตุรกี รวมทั้งการผิดสัญญาส่งออกธัญพืช หรือ Grain ที่เพิ่งเกิดขึ้นเมื่อไม่นาน ท่าน ประธานาธิบดีของตุรกีทำสำเร็จในการเจรจากับทั้งแซเลนสกี (ประธานาธิบดียูเครน) และ ปูติน (ประธานาธิบดีรัสเซีย) ซึ่งไม่ใช่ UN เพราะฉะนั้นระบบพหุภาคีที่ UN เป็นศูนย์กลาง อ่อนแอ จึงมีประเทศต่าง ๆ เข้ามาเล่นบทบาท ความยากคือไม่รู้ว่าเรื่องนี้ที่เกิดขึ้นวันนี้ เรื่องพุงนี้ เรื่องมะรีนนี้ ใครเป็นคนใกล้เคียง เกาหลีเหนือยิ่งจรวดใส่เข้าไป เกาหลีใต้เอาเครื่องบินรบ ขึ้นไปสู้ เมื่อก่อนนี่ก็ยิงกันอีก คาบสมุทรเกาหลีใน 4 วันที่ผ่านมา กลายเป็น Hot Spot กลายเป็นจุดร้อนแรงชนะได้หัววัน

จีนใช้มาตรการตอบโต้ที่ไม่เคยรุนแรงเท่านี้มาก่อน ล้อมแต่ไม่รบ ผลคือการบินไทย ต้องหยุดบิน การเดินเรือจากเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ไปญี่ปุ่นต้องหยุด หากเกิดมี Miscalculation ขึ้นมาจะเกิดอะไรขึ้น ผมพูดไปเยอะแล้วว่าสงครามรัสเซียยูเครนเป็น การเปลี่ยนภูมิรัฐศาสตร์โลกที่สำคัญ การโหวตใน UN หรือในอาเซียนก็โหวตไม่เหมือนกัน ประเทศไทยก็โหวตแปลกกว่าคนอื่นคือไม่ออกเสียง ฉะนั้นเป็นการปรับขั้วทางการเมือง และยังมึบทบาทของอิหร่านเข้ามาทวีความสำคัญเป็นอย่างมาก กลายเป็นตะวันตกจะต้องมา เผชิญหน้ากับอิหร่านเพราะกล่าวหาว่าอิหร่านนั้นส่งโดรนและอาวุธให้กับรัสเซีย รัฐมนตรี กลาโหมสหรัฐเพิ่งออกมาแล้วว่าเกาหลีเหนือก็ส่ง ทำที่แอบส่งไปแอฟริกาเหนือแต่ส่งไปที่นี้ ความตึงเครียดเรื่องเกาะไต้หวันมีผลทางด้านเศรษฐกิจและการเมือง การที่จีนไม่ส่งทรายเพื่อใช้ ทำแผ่นซิลิคอนไปให้กับไต้หวัน ทำให้กระทบต่อการผลิตเซมิคอนดักเตอร์ชิปของไต้หวัน ซึ่งไต้หวันผลิตเป็นสัดส่วนที่สำคัญมากของโลก ทุกอย่างที่อยู่ในมือท่าน โทรศัพท์ รถยนต์ เครื่องใช้ไฟฟ้า กล้องทั้งหลาย มีองค์ประกอบของเซมิคอนดักเตอร์ชิปทั้งนั้น ดังนั้น เกิดอะไร ขึ้นกับ Economic Security

ความตึงเครียดในคาบสมุทรเกาหลีล้าไปแล้ว รัฐประหารและการละเมิดสิทธิมนุษยชน ในเมียนมาร์เป็นประเด็นการเมืองที่นอกจากกระทบกับสิทธิมนุษยชนและความมั่นคงทาง มนุษย์ของเขาเอง แต่กระทบกับประเทศไทยและอาเซียนด้วยในฐานะเป็นเพื่อนบ้าน ว่าเราไม่ ยึดถือค่านิยมระหว่างประเทศที่จะร่วมแก้ปัญหาให้มากกว่านี้ ผ่านมาปีครึ่งแต่ข้อเสนอต่าง ๆ ฉันทามติของอาเซียนยังไม่มีใครทำ เพราะฉะนั้นความท้าทายของความเปลี่ยนแปลงระเบียบ โลกกระทบอาเซียนด้วย

ประการที่ 5 คือความมั่นคงที่มาจากวิกฤตทางภูมิอากาศและสิ่งแวดล้อม ผมพูดไปแล้ว เรื่อง Climate Crisis อุทกภัย วาตภัย Storm Surge ไฟป่า ชัดเจนว่ากระทบกับ Human Security อย่างมาก Climate Crisis กระทบต่อ Biodiversity ความหลากหลายทางชีวภาพ ฉะนั้นการเดินเข้าสู่เศรษฐกิจสีเขียวของประเทศประชาธิปไตย เราต้องถามตัวเราเองว่าระบอบ ประชาธิปไตยจะแบบไหนก็ตาม จะทำให้เราสามารถดูแลความท้าทายความมั่นคงที่มาจากเรื่อง Climate Crisis เรื่องอุทกภัย วาตภัย เมื่อสักครู่ท่านเลขาธิการฯ แนะนำว่า ผมเป็น รองประธานที่ปรึกษามูลนิธิอาสาเพื่อนพึ่งพายามยาก ทำเรื่องบรรเทาทุกข์น้ำท่วมมา 27 ปี องค์ประธานคือสมเด็จพระเจ้าลูกเธอ เจ้าฟ้าพัชรกิติยาภาฯ ซึ่งเรื่องบรรเทาทุกข์ไม่พอ ต้องไปดู เรื่องการป้องกันภัย โดยจะมีการติดโทรมาตร เทเลมิเตอร์บนพื้นที่ต้นน้ำให้ได้ 510 ต้น ติดไปแล้ว 150 ต้น และจะไปติดให้ลาวด้วย เพื่อจะได้เตือนภัยระหว่างกันและกัน

ความท้าทายความมั่นคงที่มาจากปัญหาด้านสาธารณสุข ตรงต่อ Human Security Freedom from Fear Freedom from Want เกิดปัญหาสังคม เกิดประเด็นปัญหาเรื่อง การเข้าถึงวัคซีนของคนจน คนรวย ไม่ใช่ในประเทศไทย ประเทศจนประเทศรวยก็เป็นด้วย การเข้าสู่การรักษาพยาบาลของคนทีติดโควิดในประเทศไทยเท่าเทียมกันได้มากน้อยแค่ไหน ผลสุขภาพของคนทีรักษาหายแล้ว ปอดอย่าแย่งไปทำงานได้หรือไม่ ก็มีผลต่อการบริหารราชการ แผ่นดินระบอบประชาธิปไตยด้วย ประเทศไทยเองแสดงให้เห็นชัดเจนว่าระบบบริหารราชการ แผ่นดินของเราไม่เอื้ออำนวยต่อการบริหารในยามวิกฤต ท่านนายกรัฐมนตรีต้องเอาเรื่องเข้า คณะรัฐมนตรีขอตั้งอำนาจจากรัฐมนตรีที่มีอยู่ในพระราชบัญญัติ 30 กว่าพระราชบัญญัติมาอยู่ ที่นายก มีที่ไหนบ้างที่รัฐมนตรีมีอำนาจตามพระราชบัญญัติแต่นายกรัฐมนตรีซึ่งเป็นหัวหน้า รัฐบาลสั่งการไม่ได้ เพราะไม่ได้เป็นรัฐมนตรีรักษาการตามพระราชบัญญัติ เพราะฉะนั้น ระบอบประชาธิปไตยก็ต้องมีการปรับตัวเพื่อให้สามารถดูแลความมั่นคงทางสังคมได้

ประการที่ 7 คือความท้าทายความมั่นคงที่มาจากการก้าวกระโดดของเทคโนโลยี ข้อสังเกตคือว่า เทคโนโลยีนั้นลดความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจได้ แต่เทคโนโลยีถ่วงความเหลื่อมล้ำ ทางเศรษฐกิจได้เยอะมาก การศึกษาเป็นตัวสำคัญที่สุด คนที่ตกขบวนรถไฟเทคโนโลยีจะมอง คนทีประสบความสำเร็จพวก Tech Startup ทั้งหลายด้วยความไม่เข้าใจ ว่าคนพวกนี้เมื่อ เดือนที่แล้วก็ยังยากจนคล้ายกันอยู่ แต่ทำไมวันนี้มีเงิน 3 พันล้าน ซึ่งหลายท่านเข้าใจได้ว่า ทำไม แต่จะเกิดความขัดเคืองขึ้นในสังคมประชาธิปไตยซึ่งยากต่อการเยียวยา Cyber Security

เทคโนโลยีกับชุดความคิดของสังคมที่บริโภคข้อมูลจากเทคโนโลยี ฉะนั้นผมมาถึงจุดที่ 4 ความเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจ ทางด้านการเมือง ทุก ๆ ด้านที่พูดมา ทำให้โลกนี้เป็น VUCA World คือ Volatility Uncertainty Complexity and Ambiguity เป็น VUCA World ที่มีผลกระทบต่อความมั่นคงใหม่ และมีผลกระทบต่อประชาธิปไตย แล้วเป็นความผันผวน ความไม่แน่นอน ความสลับซับซ้อน ความคลุมเครือ ของทั้ง 7 ข้อ ที่เป็นปัจจัยที่ได้กล่าว เรียงมา แล้วมันมีปฏิสัมพันธ์กันอยู่ ทำให้ผันผวนขึ้น ไม่แน่นอนขึ้น ซับซ้อนขึ้น คลุมเครือขึ้น

ท่านเลขาธิการฯ ถามผมว่าพรุ่งนี้เป็นอย่างไร ตอบไม่ได้ เพียงแต่บอกว่าที่ผ่านมา จนถึงวันนี้เป็นอย่างไร ทำให้น่ากลัวมากตรงที่ไม่รู้พรุ่งนี้จะเป็นอย่างไร เศรษฐกิจการเมือง ความมั่นคง และยุทธศาสตร์ของมหาอำนาจมีปฏิสัมพันธ์กันอย่างแยกไม่ออก ประเด็นสุดท้าย และความท้าทายของประเทศไทย ทำอย่างไรให้ประเทศไทยเป็น Future Ready Thailand เป็นประเทศไทยที่มีความพร้อมสำหรับอนาคต

ประการแรกต้องร่วมกัน ผมเห็นสถาบันพระปกเกล้าน่าจะเป็นแกนกลางในการทำเรื่องนี้ได้ ที่จะให้มีการวาดภาพอนาคตของประเทศไทย ไม่ต้อง 20 ปี แคปี 2566 เศรษฐกิจการเมือง และสังคม เทคโนโลยี สิ่งแวดล้อม อนาคตเป็นอย่างไร แล้วจะตอบได้เลยว่าภาคเอกชน ภาครัฐ ภาคประชาสังคม ใครต้องทำอะไร ผมไม่ค่อยเป็นห่วงภาคเอกชนไทยเพราะ ภาคเอกชนไทยก้าวหน้า ล้ายุคมาก โดยเฉพาะระดับ Top เขาไปได้ไกลมาก ความท้าทายที่ 2 ที่ผมพูดไปหลายครั้งแล้ว คือเรื่องการศึกษา ผมยังเห็นการศึกษาของเราโดยรวมยังไม่ทันที่จะรองรับความเปลี่ยนแปลงในเรื่องของความมั่นคงใหม่เลย เรายังชินกับการศึกษาแบบเก่า ๆ ที่นิสิต นักศึกษาจบไปแล้วไม่มีงานทำ แล้วไม่รู้ว่าการนี้เกิดอะไรขึ้น

การปฏิรูปกระทรวง ทบวง กรม ยังเสียหายมากที่ท่านนายกรัฐมนตรีสมัยที่มีอำนาจตาม มาตรา 44 ไม่ได้ทำเรื่องนี้ ถ้าทำเรื่องนี้จะเห็นคุณูปการมาก ที่อังกฤษมีกระทรวงชื่อแปลก ๆ ญี่ปุ่นมีกระทรวงชื่อแปลก ๆ ฝรั่งเศสมีกระทรวงชื่อแปลก ๆ เปลี่ยนไปตามยุคสมัย หรือ เราเป็นเจ้าของบริษัทสามารถตั้งฝ่ายต่าง ๆ เพิ่มส่วนต่าง ๆ ได้ตามสถานการณ์ที่ควรจะเป็น แต่ของเราไม่ได้เพราะกระทรวง ทบวง กรม ตั้งโดยพระราชบัญญัติ และเป็นการเมืองของ ระบบราชการซึ่งทำให้ทำไม่ได้ ผมเคยอยู่ในรัฐบาลประชาธิปไตยมา 2 - 3 ครั้ง ทั้งเป็นที่ปรึกษานายกรัฐมนตรี ทั้งเป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง รัฐมนตรีว่าการกระทรวง ต่างประเทศ ทำได้ยากมากในรัฐบาลเลือกตั้งที่จะปรับปรุงกระทรวง ทบวง กรม ที่ยากยิ่งกว่า คือปฏิรูประบบราชการ ซึ่งต้องใช้ความกล้าหาญทำให้ระบอบประชาธิปไตยสามารถปฏิรูป ระบบราชการที่ใหญ่ เทอะทะ ซักซ้า แพ้มเยอะ เซ็นต์เยอะได้เสียที ปฏิรูปกฎหมายให้ทันสมัย ให้มีหลักนิติธรรม

เมื่อวานนี้ Professor Ramraj ได้บรรยายว่า Rule of law สำคัญมาก สำหรับ ประชาธิปไตย และการที่รับมือกับความมั่นคงใหม่ ต้องมีสถาบันตุลาการ และองค์กรอิสระที่ สังคมเชื่อถือในความเป็นอิสระ ไม่ได้หมายความว่าองค์กรทั้งหลายไม่อิสระ แต่ความรับรู้ของ

สังคมว่าองค์กรเหล่านี้อิสระหรือไม่เป็นสิ่งสำคัญ ในทางการเมือง perception is reality ตรงนี้เป็นปัญหาที่สังคมประชาธิปไตยต้องแก้ให้ได้ หากทั้งปัญหาไว้จะอันตรายมาก ท่านที่อยู่ ในภาคเอกชนคงทราบดีอยู่แล้วว่ากฎหมายไทยไม่มีการแยกระหว่างควบคุม กำกับ ส่งเสริม กฎหมายไทยให้ อำนาจในการใช้ดุลพินิจไว้เยอะมากกับผู้ที่มิอำนาจในการใช้กฎหมาย ท่านคง คิดว่าต้องปฏิรูปกฎหมาย ท่านนายกรัฐมนตรีบอกว่าเวลานี้ไม่ต้องลงนามรับรองสำเนาถูกต้อง บัตรประจำตัวประชาชนแล้ว เรายังต้องลงนามรับรองสำเนาถูกต้องในเอกสารที่เป็นเอกสารของ ทางราชการ ซึ่งผมบอกนักกฎหมายหลายคนว่าเอกสารนี้ราชการมีอยู่แล้ว ที่สิงคโปร์หากต้อง ทำอะไรแบบนี้ เขาบอกเลยว่าต้องใช้เอกสารอะไรบ้างแล้วกดปุ่มเห็นชอบจบเรียบร้อย

ที่ทำงานของมูลนิธิอาสาเพื่อนพึ่งพายามยาก จากตึกศรีจุฬารัถย์ไปสำนักงาน ที่ถนนเพชรบุรี ผมต้องลงนามสำเนาถูกต้อง ซึ่งไม่ได้ใช้สติปัญญาอะไรเลยกับ 170 ลายเซ็นต์ ในฐานะเป็นนักกฎหมายและคณบดีคณะนิติศาสตร์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ผมเห็นว่าเรื่องนี้ ไปไม่ทันอะไรกับใครเลยทางด้านของเทคโนโลยี ทางด้านของเศรษฐกิจ และเรากำลังพูดถึง ความเปลี่ยนแปลงของโลกในช่วงที่ผ่านมาว่ามีขนาดนั้น แต่กฎหมายยังเป็นอย่างนี้ เศรษฐกิจ/ยุคมุขมิสถาปัตยกรรมเศรษฐกิจการเมืองใหม่ เงินเพื่อเพิ่มขึ้น Climate Crisis เป็นอย่างไร ภาคการท่องเที่ยวต้องคิดใหม่ แต่พอเราเปิดประเทศเราจะกลับไป 40 ล้านอีกแล้ว การท่องเที่ยว ต้องมีคุณภาพ เราทำEcotourism ได้หรือไม่ ต้องมีมิติใหม่ของ Tourism Products ขึ้นมา เราพูดถึง Creative Economy เศรษฐกิจสร้างสรรค์ เพราะส่วนใหญ่เราเน้นแต่คำว่าสร้างสรรค์ แต่ไม่เป็นเศรษฐกิจ สร้างสรรค์แต่ไม่เป็นเศรษฐกิจขึ้นมาก็ช่วยอะไรประเทศไม่ได้

ความท้าทายประการที่ 6 ผ่าทนายเลขาธิการฯ ท่าน ศาสตราจารย์วุฒิสาร ตันไชย ไว้เป็นหลัก คือเราต้องมีกลไกในการรับรู้สื่อสารท่ามกลางยุค Social Media เรากำลังเป็น สังคมที่ผมได้กล่าวถึงไปแล้วตอนต้นเกี่ยวกับ Global Mega Trend ว่ามีการตื่นรู้ทางการเมือง ในทุกเรื่อง ทั้งคนยุคใหม่และคนยุคเก่า เราต้องดูว่าเราเป็น Pluralistic Democracy อย่างไร สำคัญมากที่จะทำให้ประชาธิปไตยมีความเข้มแข็ง ต้องเป็น Pluralistic Democracy ประการที่ 8 คือการมีกลไกในการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในยุทธศาสตร์นโยบายและปัญหาของ ประเทศ อันนี้มีความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง ที่จะเสริมการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน ตอนนี มีการตื่นรู้ทางการเมือง เรื่องที่จะให้ต่างชาติมาซื้อที่ดินได้ หากมีเงิน 40 ล้านบาทลงทุน ถ้าไม่มี กระบวนการรับฟังความคิดเห็นที่เป็นที่ยอมรับกันได้ จะทะเลาะกันอย่างที่เห็นทุกวันนี้

ผมเป็นที่ปรึกษาท่านนายกรัฐมนตรีชาติชายก็พูดเรื่องนี้ขึ้นมา อีกฝ่ายหนึ่งมองเป็น การขายชาติ ในสมัยรัฐบาลผมเป็นรัฐมนตรีต่างประเทศมีคนเสนอเรื่องนี้ขึ้นมา อีกฝ่าย บอกขายชาติ ณ วันนี้ท่านนายกรัฐมนตรีเสนอแนวคิดนี้ขึ้นมาซึ่งมีข้อดีอยู่มาก แต่มีข้อที่ต้อง ทำให้รอบคอบขึ้นได้ ก็มีคนพูดประเด็นเรื่องขายชาติขึ้นมา เพราะฉะนั้นกลายเป็นเรื่องขายชาติ กับไม่ขายชาติ มากไปกว่าประโยชน์ที่จะได้กลับเข้าประเทศ ข้อสุดท้ายคือการมีกลไก ในการเสวนาหาทางออกในความเห็นต่าง เราต้องมีองค์กรที่มีประสิทธิภาพ มีความน่าเชื่อถือ

เป็นที่ยอมรับที่จะใกล้เคียง ยุติความขัดแย้งได้ทั้งในที่ลับและที่แจ้ง ฝากสถาบันพระปกเกล้าว่าเราต้องออกแบบการเสวนาทางออก

ประการสุดท้าย เราต้องมีกลไกในการสื่อสารระหว่างวัย ต้องเข้าใจว่าทำไมคนต่างวัยเห็นต่างกัน และเห็นต่างเรื่องอะไร แตกต่างไม่ใช่แตกแยก ประชาธิปไตยต้องสร้างพลังที่วางอยู่บนความหลากหลาย สรุปแล้วความท้าทายความมั่นคง คือ ความท้าทายระหว่างประเทศไว้ระเบียบ เศรษฐกิจระหว่างประเทศจัดระเบียบใหม่ ประเทศไทยเรากำลังเข้าสู่ New World Order เราจึงต้องมี New Engagement การต่างประเทศไม่ใช่เรื่องของกระทรวงการต่างประเทศ การต่างประเทศบางช่วงเป็นเรื่องกระทรวงสาธารณสุข กระทรวงต่างประเทศสนับสนุนบางช่วงเป็นเรื่องของอุตสาหกรรม SMEs บางช่วงเป็นเรื่องของกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่ต้องทำเรื่อง Green Economy เพราะฉะนั้นการต่างประเทศคือทุกเรื่องของทุกกระทรวงรวมกัน แล้วกำหนดว่าผลประโยชน์ประเทศไทยอยู่ที่ใด แล้วกระทรวงการต่างประเทศไปเปิดประตูให้เจ้าของเรื่องเข้าไปเจรจา トラบใดที่เรายังไม่สามารถทำการต่างประเทศของไทยให้เป็นการต่างประเทศของประเทศไทย ไม่ใช่ของกระทรวงต่างประเทศได้ เราจะรับความเปลี่ยนแปลงของโลกนี้ได้ยากมาก ฉะนั้นเป็นการท้าทายต่อการเรียนรู้ของพวกเราทุกคนในประเทศไทย

ทุกวันคือการเรียนรู้ รู้ไทยไม่พอ ต้องรู้ต่างประเทศ ต้องรู้ความเปลี่ยนแปลงของโลก ทั้งภูมิสังคมโลก ภูมิเศรษฐกิจโลก ภูมิรัฐศาสตร์โลก ภูมิยุทธศาสตร์โลก New World Order แล้ว New Paradigm ต้อง New Engagement ครับ เราจะเข้าร่วมกับจีนอย่างไร กับอเมริกาอย่างไร บทบาทของสภาอเมริกา บทบาทของแต่ละมณฑลของจีน บทบาทของอินเดีย บทบาทของอาเซียน ต้องเข้าไปที่ใคร ต้องเป็น New Look Diplomacy เทคโนโลยีดิจิทัลกับโควิด 19 ทำให้อากาศมาอยู่เมื่อวานนี้ ไม่ใช่วันนี้ ดังนั้น วิชาไม่พอต้องรู้ Digital Literacy รู้ Digital ไม่พอ ต้องมี Transformation of Mindset

มีคนกล่าวว่าคนที่ปรับเปลี่ยนทัศนคติยากที่สุด คือ ครู อาจารย์ นั่นคือพวกผม เพราะมีอีโก้เยอะที่สุด จบ Harvard มาเป็นคนแรก สอนมา 30 - 40 ปี ถ้าใครมาชี้หน้าบอกที่คุณสอนเขยไปก็โกรธจนตาย ดังนั้นครูและอาจารย์ต้องเป็นกลุ่มแรกของคนที่เขยนักเรียนกลุ่มที่ 2 คือข้าราชการ ศัตรูของการเปลี่ยนผ่านมากที่สุดคือกฎหมายกับระบบราชการ

เปลี่ยนทัศนคติทางดิจิทัลไม่พอ ต้องเข้าใจความแตกต่างระหว่างวัย เรารู้ว่าโลกเปลี่ยนยังไม่พอ ต้องรู้ว่าเปลี่ยนอย่างไร ต้องเข้าใจปฏิสัมพันธ์ระหว่างยุทธศาสตร์ประเทศมหาอำนาจ เศรษฐกิจ การเมือง ความมั่นคง แต่รู้ว่าปฏิสัมพันธ์อย่างไรยังไม่พอ ต้องรู้ว่าปฏิรูปองค์กรและองคาพยพของเราอย่างไร หลายเรื่องฝากสถาบันพระปกเกล้าไปแล้ว โดยเฉพาะกระบวนการที่จะสร้างกลไกของการทำงานร่วมกันของคนเห็นต่างซึ่งอันนี้สำคัญมาก ปฏิรูปองค์กรอย่างไรไม่พอ ต้องรู้ว่าก่อนจะไปเปลี่ยนคนอื่นต้องเปลี่ยนตัวเองอย่างไร ก่อนจะไปให้คนอื่นเขาฟังเราต้องบอกตัวเองว่าเราต้องคิดจะฟังคนอื่นเขาด้วย ทุกอย่างต้องเริ่มที่ตัวเอง รู้ว่าโลกเปลี่ยน

จะเปลี่ยนอย่างไรไม่พอ เราต้องตระหนักเสมอว่าเราไม่รู้ที่เราไม่รู้อะไรด้วยซ้ำ กับสิ่งที่เกิดขึ้นในวันพรุ่งนี้ ท่านผู้มีเกียรติที่เคารพทุกท่านคือผู้นำการเปลี่ยนแปลงในสถานการณ์ที่เปลี่ยนไป Keyword สำหรับผมก็คือ Resilience , Agility Charles Darwin นักธรรมชาติวิทยาพูดเอาไว้มานานมากแล้ว ผมว่ายังใช้ได้ ท่านบอกว่าไม่ใช่คนที่แข็งแรงที่สุด และไม่ใช่คนที่ฉลาดที่สุดที่จะอยู่รอด แต่คือคนที่สามารถปรับตัวเข้ากับความเปลี่ยนแปลงได้ดีที่สุดที่จะอยู่รอด It is the one that is the most adaptable to change ที่จะอยู่รอด ขอขอบคุณครับ

สรุปการประชุมวิชาการสถาบันพระปกเกล้า ครั้งที่ 24 ประจำปี 2565
24th Annual King Prajadhipok's Institute (KPI) Congress 2022

การอภิปรายมุมมองและประสบการณ์
จากต่างประเทศ เรื่อง

**“New Security Challenges and Democracy
from International Perspectives”**

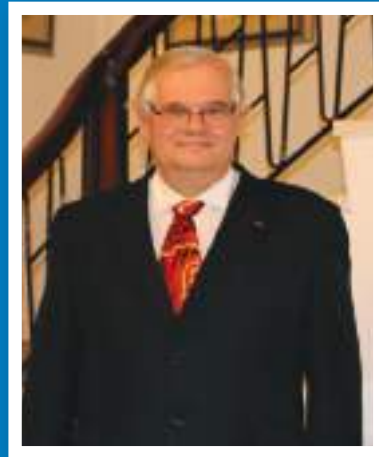
Prof. Jung Kim
University of North Koreans Studies,
South Korea

Renaud Meyer
UNDP Resident Representative
in Thailand

Prof. Mely Caballero-Anthony
Nanyang Technological University,
Singapore

H.E. Christian Lechervy
The Ambassador of France
to Myanmar

Dr. Jingjai Hanchanlash,
Chairman, 24rd KPI Congress
Organizing committee

การอภิปรายมุมมองและประสบการณ์จากต่างประเทศ เรื่อง “New Security Challenges and Democracy from International Perspectives”

Prof. Jung Kim

University of North Koreans Studies, South Korea

Renaud Meyer

UNDP Resident Representative in Thailand

Prof. Mely Caballero-Anthony

Nanyang Technological University, Singapore

H.E. Christian Lechervy

The Ambassador of France to Myanmar

ผู้ดำเนินรายการ

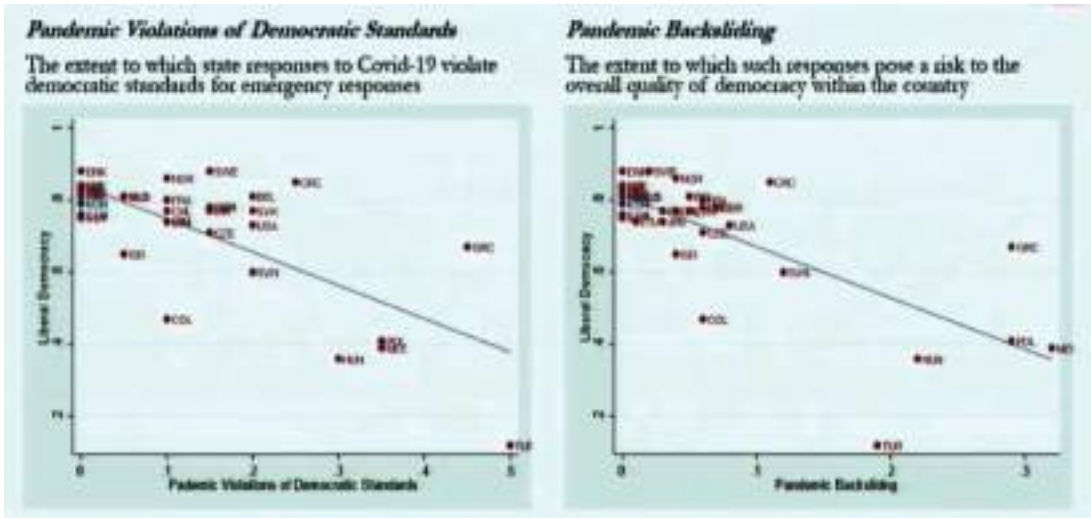
ดร.ชิงชัย หาญเจนลักษณ์

ประธานกรรมการจัดงานประชุมวิชาการสถาบันพระปกเกล้า ครั้งที่ 24

Prof. Jung Kim:

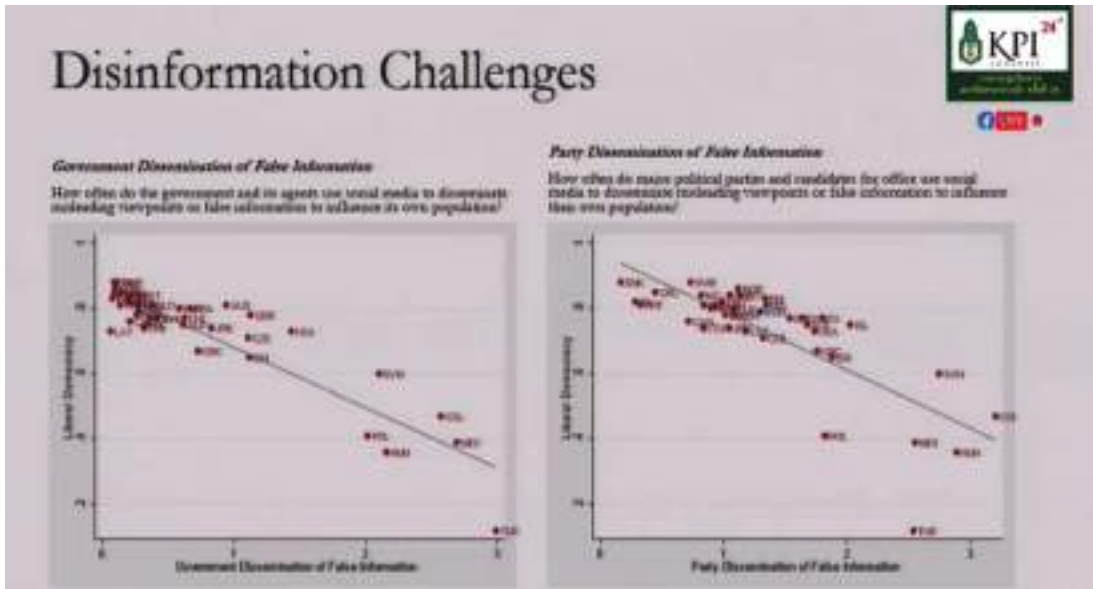
ได้กล่าวถึงกรณีศึกษาเกี่ยวกับความท้าทายด้านความมั่นคงใหม่กับประชาธิปไตยของประเทศเกาหลีใต้ โดยแบ่งเป็น 3 ประเด็นหลัก ได้แก่ 1) **ขีดความสามารถของภาครัฐ** มีการประมวลข้อมูลหรือรวบรวมข้อมูลและหน่วยงานภาครัฐต่าง ๆ มีความสามารถในการดำเนินการอย่างเป็นองค์รวม มีการทำงานร่วมกันเป็นภาครัฐ 2) **ขีดความสามารถของพรรคการเมือง** ซึ่งถือว่าเป็นองค์ประกอบหนึ่งตามคำจำกัดความของประชาธิปไตย โดยพรรคการเมืองมีส่วนโดยตรงในการปกครองประเทศ และมาจากที่ประชาชนเลือก ดังนั้นขีดความสามารถของพรรคการเมืองจะมีส่วนอย่างยิ่งในการที่จะส่งผลต่อการปกครอง ซึ่งแม้ว่า

พรรคการเมืองในเกาหลีใต้อาจยังไม่ได้มีความแข็งแกร่งมาก แต่ก็ถือว่าเป็นความท้าทายในการพัฒนาขีดความสามารถของพรรคการเมืองต่าง ๆ ได้ และ 3) **ขีดความสามารถของภาคประชาสังคม** ซึ่งในกรณีที่ภาครัฐหรือพรรคการเมืองไม่สามารถรับมือกับความผิดพลาดหรือปัญหาที่เกิดขึ้นได้ ภาคประชาสังคมที่เข้มแข็งก็ยังมีโอกาสเข้ามาช่วยแก้ไขสถานการณ์หรือแก้ไขความผิดพลาดที่เกิดขึ้นได้

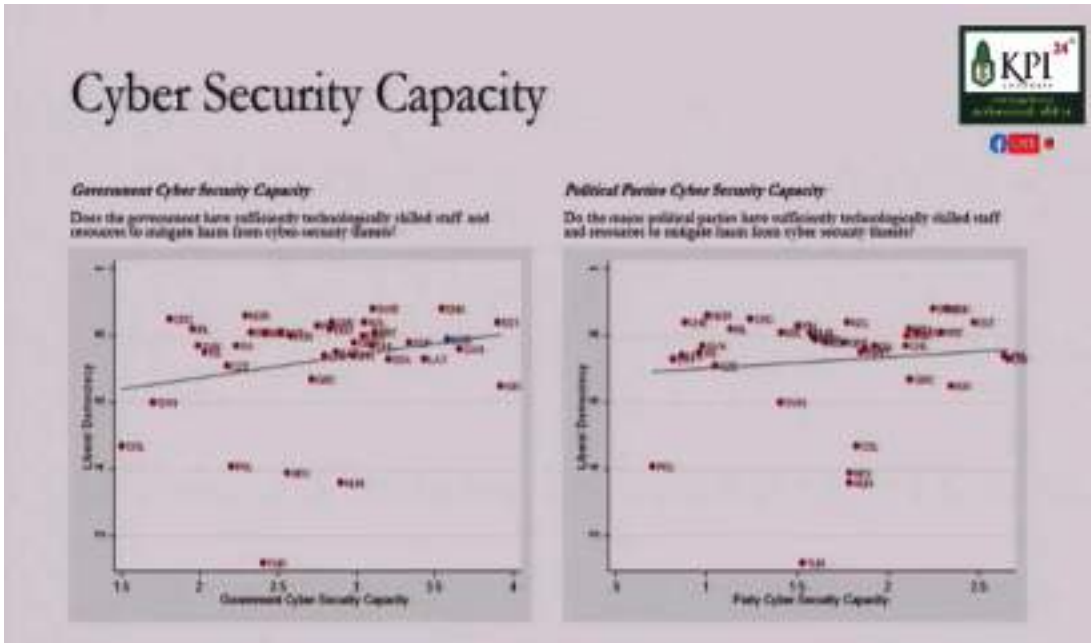

ดังนั้น จึงต้องเริ่มด้วยการเน้นที่ประเด็นของขีดความสามารถของทั้งภาครัฐ พรรคการเมือง และภาคประชาสังคม ต้องเป็นส่วนเติมเต็มซึ่งกันและกัน โดยจากข้อมูลสถิติ (รูปด้านซ้ายมือ) ที่เกี่ยวข้องกับความเป็นประชาธิปไตยและการจัดการสถานการณ์การระบาดของโรคโควิด-19 จะเห็นได้ว่า ประเทศเกาหลีใต้สามารถรับมือกับสถานการณ์ดังกล่าวได้ดี โดยมีจำนวนของผู้ติดเชื้อค่อนข้างต่ำ และสามารถฟื้นฟูประเทศ รวมถึงระบบเศรษฐกิจได้อย่างรวดเร็วเมื่อเทียบกับประเทศอื่น อีกทั้งไม่ได้มีการละเมิดสิทธิหรือหลักการของประชาธิปไตยเลย ซึ่งเป็นการแสดงถึงความยึดมั่นกับระบอบประชาธิปไตยของแต่ละประเทศ เมื่อพิจารณาจากข้อมูลดังกล่าว ในหลาย ๆ ประเทศ รวมถึงประเทศไทย ประเทศเกาหลีใต้ และประเทศเยอรมนีไม่มีการละเมิดหลักการของประชาธิปไตยเลย แม้ว่าจะมีการออกมาตรการฉุกเฉินในการรับมือกับสถานการณ์การระบาดดังกล่าว ในขณะที่ประเด็นด้านความถดถอยของความเชื่อมั่นในประชาธิปไตยเมื่อเกิดโรคระบาด (รูปด้านขวามือ) จะได้เห็นว่ามีความสอดคล้องกัน นั่นคือ หากประเทศสามารถรับมือกับสถานการณ์โรคระบาดได้โดยไม่ละเมิดหลักการประชาธิปไตย ก็จะทำให้ความเชื่อมั่นในประชาธิปไตยของประเทศอยู่ในระดับที่สูงอยู่ จากภาพจะเห็นว่า ประเทศโปแลนด์ ประเทศแมกซิโก และประเทศฮังการี ที่เป็นหนึ่งใน 38 ประเทศในแถบ OEC ค่อนข้างมีการละเมิดประชาธิปไตยในการรับมือกับสถานการณ์การระบาดนี้ สำหรับประเทศเกาหลีใต้ถือว่าเป็นหนึ่งในประเทศที่มีการพิจารณาถึงผลที่ตามมาจากการออกมาตรการรับมือกับโรคระบาดนี้ ว่าเป็นการละเมิดหลักประชาธิปไตยหรือไม่

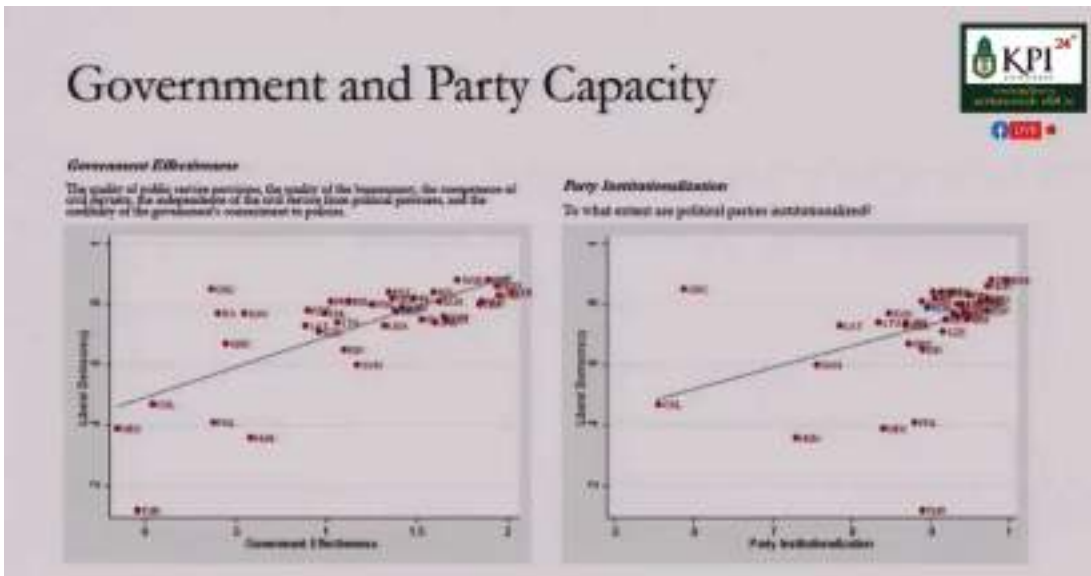
อย่างไรก็ตาม จากข้อคำถามดังกล่าวนำมาซึ่งการแบ่งขั้วทางการเมือง คือ กลุ่มที่เห็นด้วย และ กลุ่มที่ไม่เห็นด้วยกับนโยบายของรัฐบาล ซึ่งประชาชนเกาหลีใต้ค่อนข้างเห็นด้วยมากกว่า ซึ่งขึ้นอยู่กับความตีความคำถามด้วย ทั้งนี้ ศาสตราจารย์คิมได้ยกตัวอย่างการแบ่งขั้วทางการเมือง โดยแบ่งเป็นฝั่งที่ยอมละเมิดหลักประชาธิปไตยเพื่อที่จะรับมือกับสถานการณ์โรคระบาด ในขณะที่อีกฝั่งยังคงยึดมั่นในหลักประชาธิปไตย พร้อมกับรับมือกับสถานการณ์การระบาดไปด้วย ซึ่งจากผลการดำเนินการของรัฐบาลจะเห็นได้ว่า รัฐบาลสามารถรับมือกับสถานการณ์การระบาดได้เป็นอย่างดี

สิ่งสำคัญที่ทำให้ประเทศเกาหลีใต้สามารถก้าวข้ามการรับมือกับโรคระบาดได้ คือ เรื่อง ข้อมูล โดย**ประเด็นท้าทายด้านการให้ข้อมูลลง หรือ ข้อมูลไม่จริง** จากภาพ (ด้านซ้ายมือ) จะเห็นได้ว่ารัฐบาลเกาหลีใต้สามารถที่จะควบคุมการกระจายหรือว่าการสร้างข่าวเท็จหรือว่าข่าวลวงให้ออกสู่สังคมได้ อย่างไรก็ตาม ยังมีจุดที่ต้องพัฒนา เนื่องจากบางพรรคการเมืองในประเทศเกาหลีใต้ยังมีความพยายามที่จะให้ข้อมูลเท็จ หรือข่าวลวงเพื่อให้คนเข้าใจผิด ซึ่งเป็นสิ่งท้าทายที่ยังต้องเผชิญอยู่ ซึ่งหากพรรคการเมืองมีขีดความสามารถที่เข้มแข็งไม่ใช้วิธีการที่ไม่ถูกต้อง จะเป็นการช่วยส่งเสริมประชาธิปไตยได้

อีกประเด็นสำคัญ คือ **ขีดความสามารถทางด้านความมั่นคงปลอดภัยทางไซเบอร์ (Cyber Security)** เพราะหากประชาชนสามารถแยกแยะได้ว่าประเด็นไหนเป็นข่าวจริงหรือข่าวลวง จะช่วยลดผลกระทบได้ สำหรับประเทศเกาหลีใต้ จากภาพ (ด้านขวามือ) จะเห็นได้ว่า มีขีดความสามารถด้านนี้ค่อนข้างสูง แต่พรรคการเมืองฝั่งขวาจัดของเกาหลีใต้ยังมีความพยายามที่จะให้ข้อมูลที่ไม่เป็นจริงอยู่

ดังนั้นต้องย้อนกลับไปสู่สิ่งพื้นฐานที่สุด แม้ต้องเผชิญกับสถานการณ์ความท้าทายใหม่ ๆ แต่หากมีความหวัง มีสังคม มีสถาบัน มีขีดความสามารถทางด้านประชาธิปไตยที่เข้มแข็ง

แม้จะไม่ได้มีสูตรสำเร็จ แต่เราจำเป็นต้องมีความมุ่งมั่นที่จะปลุกฝังหรือพุ่มพักหลักการของประชาธิปไตยให้กับคนในสังคม รวมถึงภาคการเมือง ภาครัฐ สำหรับประเทศเกาหลีใต้ซึ่งถือว่า มีขีดความสามารถที่ค่อนข้างสูง จึงสามารถรับมือกับสถานการณ์ต่าง ๆ ได้ ไม่ว่าจะเป็น การระบาดของโรคโควิด-19 การแบ่งขั้วทางการเมือง หรือการให้ข้อมูลเท็จ แต่อย่างไรก็ตาม แม้ภาครัฐจะมีความเข้มแข็ง แต่ไม่ควรให้รัฐใช้อำนาจหรือทำทุกอย่างตามความต้องการ เพราะอาจเกิดการใช้อำนาจในทางที่ผิดได้ ดังนั้น ต้องมีภาคประชาสังคมที่คอยตรวจสอบ การทำงานของภาครัฐด้วย

ข้อสรุปสำหรับกรณีศึกษาจากประเทศเกาหลีใต้ คือ ถ้าขีดความสามารถของทาง ภาคการเมืองยังไม่แข็งแกร่งนัก ดังนั้น ควรเพิ่มขีดความสามารถของทางภาครัฐ และ ภาคประชาสังคม รวมถึงทางสถาบันที่อาจมีส่วนช่วยรับมือกับความท้าทายใหม่ที่เกิดขึ้น อันสืบเนื่องมาจากการแบ่งขั้วทางการเมือง หรือการให้ข้อมูลเท็จต่าง ๆ สำหรับประเทศไทย ต้องพิจารณาว่ามีความเชี่ยวชาญหรือมีความเข้มแข็งด้านไหน เช่น ภาครัฐ ภาคการเมือง หรือ ภาคประชาสังคม แล้วก็นำความสำคัญด้านนั้นเป็นหลัก นอกจากนี้ ต้องพยายามที่จะ ปรับปรุงขีดความสามารถในส่วนที่ยังคงสามารถปรับปรุงได้ แล้วก็พยายามที่จะพุ่มพักหรือ ปลุกฝังหลักการของประชาธิปไตยให้เกิดขึ้นในสังคมต่อไป

Mr. Renaud Meyer:

เริ่มต้นด้วยการเกริ่นถึงหน้าที่หลักของ UNDP ซึ่งเกี่ยวข้องกับการพัฒนามนุษย์ โดยในแต่ละปีจะมีรายงาน Human Development โดยในปี 2021/2022 ใช้ชื่อว่า Uncertain Times, Unsettled Lives: Shaping our Future in a Transforming World เนื่องจาก ในช่วงเวลานี้เป็นช่วงเวลาที่มีความไม่แน่นอนสูง การใช้ชีวิตยังไม่ลงตัว การดำเนินชีวิต ยังไม่เข้าที่ ซึ่งเกิดจากสถานการณ์การพลิกผันที่เกิดขึ้น เช่น สถานการณ์โควิด-19 แม้จะมี ผู้กล่าวว่าวิกฤตภูมิอากาศ ก็เป็นสถานการณ์ที่พลิกผัน แต่มันเกิดขึ้นในระยะเวลายาวนาน และเราสามารถที่จะลดความรุนแรงจากผลกระทบนั้นได้ แต่อย่างไรก็ตาม ในขณะที่ ความท้าทายที่เกิดขึ้นมีการสั่งสมเพิ่มขึ้นทุกทีและมีความซับซ้อนมากขึ้น หยั่งรากลึกลงไป และ เกี่ยวพันกับภาคส่วนต่าง ๆ หลายภาคส่วน ทั้งที่แต่เดิมอาจแบ่งแยกกัน ซึ่งเป็นต้องนำมา พิจารณาในเรื่องของความมั่นคง โดย UNDP ไม่ได้เน้นแค่ความมั่นคงที่เกี่ยวข้องกับ หลักนิติธรรม การใช้กำลัง หรือการบังคับใช้กฎหมายเท่านั้น แต่ยังคงครอบคลุมหลาย ๆ ด้าน ของชีวิต UNDP พยายามสนับสนุนแนวคิดความมั่นคงของมนุษย์ ที่ไม่ได้เน้นแค่เรื่องของ ดินแดน แต่เน้นที่ผู้คนที่อยู่ในดินแดนต่าง ๆ ด้วย นอกจากนี้ ความมั่นคงยังเป็นเครื่องมือ ที่จะไปสู่การบรรลุสิทธิของประชาชน เพราะจำเป็นต้องมีความมั่นคงปลอดภัยเพื่อให้ทุกคน สามารถเข้าถึงสิทธิของตนได้ และสิทธิดังกล่าวนี้ต้องกำหนดไว้ทั้งในกฎหมายและ ในรัฐธรรมนูญ และมีการสร้างสิทธิใหม่ขึ้นมาด้วย ล่าสุดคือ การตัดสินใจของรัฐภาคีของ สหประชาชาติที่จะต้องเคารพสิทธิที่จะมีสิ่งแวดล้อมที่ดี โดยวิกฤตสภาพภูมิอากาศถือว่า

เป็นความท้าทายที่เกิดขึ้นกับการดำรงชีวิตและระบบเศรษฐกิจ ซึ่งหากคิดในแง่หนึ่งถือว่ามีพลวัตเชิงลบที่มีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา นอกจากการพลิกผันต่าง ๆ ที่เป็นปรากฏการณ์ขึ้นมาแล้ว จะเห็นได้ว่ายังไม่สามารถคาดการณ์ได้และจะยิ่งซับซ้อนมากขึ้นด้วย

สำหรับประเด็นความมั่นคงใหม่ โดยสรุปอาจกล่าวได้ว่า ความมั่นคงจะต้องประกอบด้วยความเป็นอิสระจากความกลัว (Freedom from fear) และความมีอิสระจากความต้องการ (Freedom from want) รวมถึง คุณภาพชีวิตของมนุษย์ จึงกลายเป็นสิ่งที่ได้รับความสำคัญอย่างมาก สิ่งที่ UNDP ดำเนินการคือ นำแนวคิดมาประกอบกับบริบทว่าสามารถทำอะไรได้บ้าง ทำให้ไม่ถึงเชื่อมโยงกับประชาธิปไตย และทำไมถึงมีความสำคัญ โดยคำตอบที่ได้คือ เนื่องจากประชาธิปไตยยังคงเป็นระบบที่ดีที่สุดในการปกครอง เป็นระบบทางการเมืองและระบอบการปกครองที่สามารถรับประกันสิทธิมนุษยชนได้ แต่อย่างไรก็ตาม ปัจจุบัน กำลังเผชิญกับจำนวนของประเทศที่ปกครองด้วยระบอบประชาธิปไตยที่ลดลง และมีการเพิ่มขึ้นของรัฐบาลอำนาจนิยมขึ้นมาทดแทน

จากรายงานการพัฒนาคนุษย์แสดงให้เห็นถึงสถิติที่อยู่ในสภาวะที่แย่มาก โดยพบว่า 6 ใน 7 คนในโลกรู้สึกไม่มั่นคง และหากไปเชื่อมโยงกับปัญหาการถดถอยของประชาธิปไตยในโลกจะยิ่งทวีความไม่มั่นคง ไม่ปลอดภัยมากยิ่งขึ้น ซึ่งแน่นอนว่าคนที่รู้สึกไม่มั่นคงจะต้องเรียกร้องให้รัฐมีมาตรการหรือโครงสร้างรัฐที่เข้มงวดมากขึ้นเพื่อมาปกป้องสิทธิของพวกเขา ซึ่งจริง ๆ แล้ว การที่เรียกร้องให้มีความแข็งแกร่งเพิ่มขึ้นในการบังคับใช้กฎหมาย อาจทำให้ต้องสละสิทธิบางอย่างไปก็ได้ เช่น สถานการณ์การระบาดของโรคโควิด-19 มีหลายประเทศที่ใช้มาตรการฉุกเฉินเข้ามาควบคุมการมีเสรีภาพในการแสดงออก เสรีภาพในการพูด เสรีภาพในการชุมนุม สำหรับประเทศไทย หากพิจารณาในแง่ดี จะเห็นได้ว่ามีกระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ซึ่งแสดงว่าประเทศไทยมีการนำแนวคิดเรื่องความมั่นคงของมนุษย์มาทำให้เป็นสถาบันอย่างถาวรแล้ว

คุณ Renaud ยังได้ยกตัวอย่างการจัดการความมั่นคงของ UNDP เช่น การจัดฝึกอบรมด้านความมั่นคงของมนุษย์ให้กับสภาความมั่นคงแห่งชาติ โดยการจัดประชุมเชิงปฏิบัติการทั่วประเทศ ผู้เข้าร่วมมาจากหลายภาคส่วน ทั้งภาคประชาสังคม ประชากรที่เปราะบาง เช่น กลุ่มคนพิการ กลุ่มชาติพันธุ์ คนชายขอบ เป็นต้น ซึ่งกลุ่มเปราะบางนี้ถือเป็นกลุ่มที่ถูกกีดรอนสิทธิอย่างมาก นอกจากนี้ ยังได้กล่าวถึงความมั่นคงทางภูมิอากาศ โดยเป็นการทำความเข้าใจถึงกิจกรรมที่คุกคามความปลอดภัยของประชาชน และกิจกรรมที่ประชาชนคุกคามต่อระบบนิเวศ อีกประเด็นความท้าทายคือ ปัญหาชายแดนใต้ UNDP ในฐานะหน่วยงานการพัฒนาได้พยายามหาทางออกโดยการไกล่เกลี่ยและให้ฝ่ายต่าง ๆ มาพบกัน พยายามแยกแยะประเด็น และฝึกอบรมด้านการเจรจาปรองดอง โดยในปัจจุบันมีการเน้นที่สภาพแวดล้อมที่เอื้ออำนวยให้เกิดการยุติความขัดแย้งและการสร้างสันติภาพ ซึ่งเน้นไปที่รากเหง้าของปัญหา โดยประเด็นสำคัญอยู่ที่สังคมและเศรษฐกิจ เช่น การไม่มีงานทำ ไม่มีพื้นที่สำหรับแสดง

ความคิดเห็น ดังนั้น การที่จะสามารถส่งเสริมรายได้และอาชีพให้เป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนาความผสมผสานในสังคม และนำเยาวชนคนรุ่นใหม่จากหลายพื้นที่มาร่วมพูดคุย มาร่วมงานในโครงการด้านเศรษฐกิจด้วยกัน ก็จะเป็นแนวคิดใหม่ที่จะทำให้คนในสังคมมีความเข้าใจสถานการณ์ในองค์กรรวมมากขึ้น

อีกประเด็นหนึ่งคือ เป้าหมายของการพัฒนาที่ยั่งยืนทั้ง 17 ข้อ ซึ่งทุกข้อมีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน ทั้งนี้ UNDP มีหน้าที่ในการบูรณาการเป้าหมายเหล่านี้ให้บรรลุผลร่วมกัน โดยการพิจารณาในมุมกว้าง คิดหาทางออกแบบของครุรวม เพื่อที่จะสามารถเคลื่อนไปข้างหน้าได้ และที่สำคัญ คือ ต้องครอบคลุมทุกคนในสังคม ต้องมีการสร้างพลังอำนาจให้กับประชาชนซึ่งไม่เพียงมองประชาชนเป็นปัจเจกชนเท่านั้น แต่ให้มองในลักษณะของสถาบัน โดยใช้แนวคิดของการกระจายอำนาจ ซึ่งถือว่าเป็นแนวคิดที่ทำลายมากในประเทศไทย เพราะโครงสร้างของรัฐมีลักษณะรวมศูนย์มาโดยตลอด อย่างไรก็ตาม จะเห็นได้ว่ามีทิศทางที่ดีขึ้น อย่างค่อยเป็นค่อยไป เช่น การที่ผู้ว่าราชการจังหวัดสามารถประกาศมาตรการฉุกเฉินในการรับมือกับสถานการณ์โควิด-19 ของแต่ละจังหวัดได้ เป็นต้น สุดท้าย คุณ Renaud ได้สรุปปัจจัยหลักที่สามารถรับมือกับความมั่นคงใหม่ และการถดถอยของประชาธิปไตย ได้แก่ การบูรณาการการรวมเป็นส่วนหนึ่ง การเสริมพลัง และการกระจายอำนาจ

Prof. Mely Caballero-Anthony:

ได้กล่าวถึงประเด็นความมั่นคงไม่ตามแบบ (non-traditional security) โดยในช่วง 20 ปีที่ผ่านมา เป็นช่วงเวลาของความไม่แน่นอน การจะทำให้ความเป็นอยู่มีความมั่นคงโดยไม่ใช้ในแง่ของรัฐเท่านั้น แต่เป็นความมั่นคงของทุกคนบนโลกนี้ ซึ่งแรงผลักดันหลัก ๆ ที่เป็นตัวกำหนดทิศทางของโลกคือ โลกาภิวัตน์ แม้ว่าจะมีสถานการณ์โควิด-19 มีข้อจำกัดเรื่องการด้านการเคลื่อนย้าย แต่ยังเห็นถึงความพยายามร่วมกันในการรับมือกับปัญหาที่เป็นภัยคุกคามระดับโลกนี้จากการมีเทคโนโลยีต่าง ๆ ที่ทำให้เราสามารถร่วมมือกันได้ และมีการพัฒนาอย่างก้าวกระโดดของเทคโนโลยีที่ทำให้โลกกลายเป็นหนึ่งเดียว แต่อย่างไรก็ตาม การที่เทคโนโลยีก้าวล้ำมากเกินไปทำให้เกิดผู้เล่นหรือผู้ที่มิบทบาทสำคัญเกิดขึ้น บางส่วนกลายเป็นอาชญากรทางไซเบอร์ รวมถึงความท้าทายใหม่ ๆ เช่น การให้ข้อมูลเท็จ ข่าวลวงต่าง ๆ มีการแบ่งพรรคแบ่งพวก เป็นฝักเป็นฝ่ายอย่างชัดเจนมากขึ้น หากกล่าวถึงสถานการณ์โควิด-19 แม้เทคโนโลยีจะทำให้ประชาชนสามารถใช้ชีวิตอย่างง่ายตายมากขึ้น แต่เทคโนโลยีเหล่านี้ยังส่งผลกระทบต่อทางลบให้กับประชาชนจำนวนมากทั่วโลก รัฐบาล และสิ่งแวดล้อม เช่น สร้างความแตกต่างอันเนื่องมาจากฐานะของคน คนรวยและคนจน ช่องว่างระหว่างกลุ่มคนเริ่มห่างกันมากขึ้น กลุ่มคนและกลุ่มประเทศถูกผลักให้เป็นคนชายขอบมากขึ้น เกิดความเหลื่อมล้ำและความไม่เสมอภาคในสังคมมากขึ้นกว่าเดิม ซึ่งปัจจัยเหล่านี้ส่งผลกระทบต่อการแตกแยกและการไม่เชื่อมั่นในรัฐบาล ทำให้เกิดความถดถอยในด้านประชาธิปไตยได้เช่นกัน ดังนั้น เพื่อจะสามารถรับมือกับปัญหาเหล่านี้ได้ ต้องพยายามเสริมสร้างประชาธิปไตยให้มีความเข้มแข็งมากขึ้น

นอกจากนี้ ประเด็นความท้าทายใหม่ที่เกิดขึ้นไม่ได้จำกัดอยู่เพียงประเทศใดประเทศหนึ่งเท่านั้น แต่เป็นความท้าทายที่ส่งผลกระทบต่อหลาย ๆ ประเทศ ไม่ว่าจะเป็น ความก้าวหน้าของเทคโนโลยีซึ่งแม้จะก้าวหน้า แต่กลับถูกนำไปใช้ทางด้านการทหาร ทำให้เกิดสงครามรวมไปถึงส่งผลให้เกิดการย้ายถิ่นฐานหรือผู้พลัดถิ่นจำนวนมากทั่วโลก ประเด็นเรื่องความเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศก็เป็นความท้าทายใหม่ที่สำคัญ นอกจากจะส่งผลกระทบต่อทางลบแล้ว ยังเป็นปัญหาที่แก้ไขได้ยากมาก เช่น การละลายของน้ำแข็งขั้วโลก เป็นต้น ในทางกลับกัน หลาย ๆ ประเทศยังคงยึดโยงกับความท้าทายเดิม ๆ เช่น ความท้าทายของทางการเมือง ทางทหาร ทำให้เมื่อต้องรับมือกับความท้าทายใหม่ เช่น สถานการณ์โควิด-19 ภาครัฐหรือภาคการเมืองอาจไม่มีขีดความสามารถในการรับมือกับปัญหาเหล่านี้ได้ แม้จะเป็นประเทศที่ปกครองด้วยระบอบประชาธิปไตยก็ตาม ดังนั้น ถึงเวลาที่ทุกคนต้องร่วมมือกัน ต้องคำนึงถึงการปฏิบัติในวงกว้าง ไม่ใช่เรื่องใดเรื่องหนึ่ง ความมั่นคงในแบบดั้งเดิมจะต้องเป็นส่วนหนึ่งในการรับมือกับความท้าทายใหม่ รวมถึง ต้องยึดมั่นในการรักษาความเป็นประชาธิปไตยด้วย นอกจากนี้ ประชาชนในฐานะพลเมือง และรัฐต้องมีการปรับตัว ปรับบทบาทหรือขอบเขตของหน่วยงาน หรือแม้แต่องค์กรด้านสิทธิมนุษยชนต้องหาจุดสมดุลในการดำเนินการ โดยยึดโยงกับคำว่า “ไม่ทิ้งใครไว้ข้างหลัง” โดยต้องปรับเปลี่ยนมุมมองในการรับมือและแนวคิดในการรับมือ แทนที่จะทำงานคนเดียว แต่ต้องอาศัยความร่วมมือกัน โดยอาศัยความเป็นพหุภาคี ดำเนินการในหลาย ๆ ระดับตั้งแต่ระดับพื้นที่ ระดับประเทศ และระหว่างประเทศ รวมถึงต้องคำนึงถึงการมีส่วนร่วมของทุกคน ไม่ว่าจะเป็นภาครัฐ ภาคการเมือง ภาคประชาสังคม และภาคประชาชน ส่วนประเด็นด้านระบอบการปกครองก็มีความสำคัญต่อการรับมือกับความท้าทายนี้เช่นกัน ประชาธิปไตยไม่ใช่สิ่งยืนยันว่าการดำเนินการต่าง ๆ จะประสบความสำเร็จ หรือแม้ประเทศที่พัฒนามากแล้วก็ตาม แต่ในช่วงเวลานี้ การที่จะสามารถรับมือกับความท้าทายของความมั่นคงใหม่ ต้องมีความยืดหยุ่น (Resilience) และมีความสามารถในการฟื้นตัวอย่างรวดเร็ว ทั้งนี้ ขึ้นอยู่กับขีดความสามารถของภาครัฐ ที่ต้องมีความรู้ความสามารถที่หลากหลาย ซึ่งการปกครองระบอบประชาธิปไตยกลายเป็นบทบาทสำคัญในการช่วยให้ประเทศฟื้นตัวได้ โดยอาศัยหลักการของประชาธิปไตย ได้แก่ ความโปร่งใส หลักนิติธรรม รัฐต้องมีความโปร่งใสในการรายงานสถานการณ์จริงไม่ควรปิดบังปัญหาที่เกิดขึ้น เพื่อที่จะสามารถรับมือและหาแนวทางแก้ไขปัญหาได้ทัน่วงที เช่น จำนวนผู้ที่ติดเชื้อโควิด-19 หรือแม้แต่ประเด็นด้านการเปลี่ยนแปลงภูมิอากาศ เพื่อลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจก ทั้งนี้ เพื่อเป็นการปกป้องคุ้มครองสิทธิของมนุษยชน รวมถึงสิทธิของสตรีและเด็ก และประเด็นที่สำคัญคือ สิ่งท้าทายใหม่นี้เป็นปัญหาระดับสากลเป็นปัญหาหรือความท้าทายที่ต้องช่วยกันในระดับพหุภาคี ดังนั้น ต้องหาเครือข่ายมาร่วมแก้ปัญหา ไม่ว่าจะเป็น เครือข่ายต่างประเทศ และในประเทศ มีการรับฟังความคิดเห็นจากทุกภาคส่วน เปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียได้เข้ามามีส่วนร่วม ดำเนินการร่วมกันในหลาย ๆ ระดับ เพื่อให้เกิดความเข้าใจและทำให้ความรุนแรงของปัญหาเหล่านี้ให้ลดลง

ทั้งนี้ ได้มีการถามถึงกรณีการรับมือกับข้อมูลเท็จหรือข่าวลวงระหว่างประเทศ ซึ่งทำให้เกิดการแบ่งขั้วทางการเมืองระหว่างประเทศด้วย ซึ่งแนวทางรับมือกับปัญหานี้ Dr. Mely Caballero – Anthony ให้ข้อสังเกตว่า ในระดับชาติอาจมีการออกกฎหมาย หรือกฎระเบียบต่าง ๆ ที่ระบุกลุ่มที่เป็นตัวการปล่อยข่าว เช่น ประเทศสิงคโปร์ที่มีการออกกฎหมายเพื่อต่อต้านการกระทำเช่นนี้ นอกจากนี้ ยังมีเครื่องมือด้าน Cyber security ซึ่งเป็นการใช้เทคโนโลยีในการระบุและตรวจสอบว่าข้อมูลที่ได้รับนั้นจริงหรือไม่ ประเทศฟิลิปปินส์ก็มีการดำเนินการเช่นกัน โดยในช่วงของการเลือกตั้งมีความพยายามที่จะนำหลากหลายองค์กรมาร่วม ได้แก่ โบสถ์ โรงเรียน หรือองค์กรสถาบันต่าง ๆ มาร่วมให้ความรู้กับนักเรียนในการตระหนักถึงการคิด วิเคราะห์ แยกแยะข่าวจริงกับข่าวลวง นอกจากนี้ ภาครัฐ รวมถึงภาคส่วนอื่น ๆ ก็มีบทบาทสำคัญในการร่วมรับมือกับความท้าทายนี้ด้วย

H.E. Christian Lechery:

ได้กล่าวถึงความท้าทายใหม่ของประเทศทั่วโลกที่มีผลต่อประชาธิปไตย แต่หากพิจารณาถึงสถานการณ์ในประเทศเมียนมาร์จะเห็นได้ว่าเป็นความแตกต่างออกไป เนื่องจากเกิดการทำรัฐประหารของฝั่งทหารในประเทศเมื่อวันที่ 1 กุมภาพันธ์ 2021 ที่ผ่านมา ซึ่งส่งผลให้เกิดความเคลื่อนไหวทางสังคมอย่างมาก เกิดการต่อต้านรัฐบาลทหารอย่างกว้างขวาง แต่ในมุมมองของรัฐบาลทหาร เชื่อว่า ความมั่นคง คือ การปราบปรามกลุ่มคนที่สร้างความเดือดร้อน กองทัพพยายามสื่อสารกับประชาคมระหว่างประเทศว่า การแทรกแซงทางการเมืองเป็นความหวังดีและต้องทำความเข้าใจว่า กองทัพเป็นผู้สร้างกระบวนการประชาธิปไตยในพม่าด้วยเหตุผลใดก็ตาม การจำคุกของนางอองซาน ซูจี ไม่ได้คำนึงถึงผลกระทบต่าง ๆ ที่จะเกิดขึ้นเลย ทหารพม่ารู้สึกว่ามีความจำเป็นต้องรีบดำเนินการ และไม่ได้มีการพูดถึงความเป็นจริงแต่อย่างใด หนึ่งปีที่ผ่านมา รัฐบาลทหารพม่าพยายามที่จะทำทุกอย่างและพยายามสื่อว่าประเทศไม่ได้มีปัญหาอะไรมากมายในเรื่องของความมั่นคง ไม่มีใครที่จะสามารถทำลายรัฐบาลได้ และยืนยันยันว่าอะไรก็ตามที่เป็นความรู้ หรือข้อมูลต่าง ๆ ที่นอกเหนือจากสิ่งที่รัฐบาลทราบ คือ ข่าวปลอมทั้งสิ้น

ประเด็นสำคัญและเร่งด่วน คือ การจัดการก่อการร้าย รัฐบาลทหารพม่าพยายามที่จะกุมอำนาจ โดยไม่ได้ตระหนักว่ากำลังเปิดแนวรบใหม่ในหลาย ๆ เมือง ซึ่งมีหลายกลุ่มที่พยายามขัดขวางหรือต่อต้านฝ่ายรัฐบาลทหาร แต่รัฐบาลพม่ายังคงมองเรื่องความมั่นคงในระบอบที่ศันแบบเดิม มีการทำสงครามจิตวิทยาเพื่อจัดการกับอารยะขัดขืนจากองค์กรต่าง ๆ โดยไม่ได้สนใจว่าประเทศตนจะถูกคว่ำบาตรจากประชาคมระหว่างประเทศหรือไม่ และยิ่งเชื่อว่ารัฐบาลทหารยังสามารถรับมือได้ แต่คงไม่ง่ายสำหรับปัจจุบัน ซึ่งจะเห็นได้จากการพยายามกีดกันไม่ให้ผู้แทนพม่าได้เข้าร่วมประชุมนานาชาติในหลาย ๆ เวที เนื่องจากขาดความไว้วางใจ

ในฐานะผู้สังเกตการณ์ จะเห็นได้ว่าฝ่ายรัฐบาลทหารยังไม่สามารถหาทางออกจากวิกฤตนี้ได้ แต่ยังคงมีความพยายามที่จะให้นายพลอยู่ในอำนาจต่อไป นอกจากนี้ ในเรื่องของสถานการณ์ทางสังคม ไม่ว่าจะเป็นการบริการสาธารณะต่าง ๆ รัฐบาลทหารปัจจุบันไม่สามารถดูแลเรื่องบริการต่าง ๆ ได้เท่าที่ควร อีกทั้งยังประสบกับปัญหาเรื่องมนุษยธรรมเป็นอย่างมาก หลายนโยบายเป็นนโยบายที่ผิดพลาด เนื่องจากมีข้อมูลที่ไม่เป็นจริง ส่วนในด้านเศรษฐกิจ จะเห็นได้ว่าการถดถอยลงเรื่อย ๆ ไม่มีการลงทุนเพิ่มขึ้น ทั้งในเรื่องของพลังงาน การศึกษา เทคโนโลยี และการลงทุนจากต่างชาติ ไม่มีความมั่นคงทางเศรษฐกิจ ทั้งในระดับจุลภาค และระดับมหภาค นอกจากนี้ ยังมีการควบคุมมากขึ้นในเรื่องของความมั่นคงแบบเดิม เช่น การห้ามออกนอกประเทศ การบังคับให้บริษัททำงานให้กับรัฐบาล เรียกได้ว่า บริษัททหารเป็นตัวควบคุมทางเศรษฐกิจ โครงการต่าง ๆ กับต่างประเทศ เช่น ประเทศไทย และประเทศจีนไม่มีการเคลื่อนไหว หากไม่มีการเจรจาทางการเมืองใด ๆ

ในสังคมที่มีการแบ่งขั้วอย่างมากของพม่า ส่วนใหญ่เลือกใช้วิธีการใช้กำลัง ใช้อาวุธ ซึ่งก่อให้เกิดความเสียหายทั้งต่อชีวิตของผู้คนและการพัฒนาของประเทศ มีการใช้กลุ่มกึ่งทหารเพื่อมาขัดแย้งกับทหารที่ขาดแคลน มีความพยายามที่จะต่อสู้ทางไซเบอร์ เรียกได้ว่า เป็นการสร้างความท้าทายให้กับตัวเอง ประชาชนของตัวเอง และยังสร้างความท้าทายให้กับประเทศเพื่อนบ้านด้วย ดังนั้น ความขัดแย้งภายในพม่าไม่ใช่เรื่องใหม่ แต่เป็นการสร้างระบบของความขัดแย้งใหม่ จึงมีความจำเป็นต้องทำความเข้าใจใหม่ เพราะกลไกเดิมไม่สามารถทำงานได้แล้ว แต่อย่างไรก็ตาม เราไม่สามารถรอคอยการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นจากกลุ่มผู้นำทหารของพม่าได้เอง แต่คงต้องพยายามที่จะต่อสู้อย่างต่อเนื่องต่อไป

ในตอนท้าย คุณ Renaud ได้เพิ่มเติมว่า ปัญหาที่เกิดขึ้นมีความซับซ้อนและยังมีข้อจำกัดอยู่ในปัจจุบัน ดังนั้น การที่จะแก้ไขปัญหามันต้องดำเนินการในระยะยาว และดำเนินการในหลาย ๆ ระดับ รวมถึงหลาย ๆ วิธีร่วมกันด้วย

สรุปการประชุมวิชาการสถาบันพระปกเกล้า ครั้งที่ 24 ประจำปี 2565
24th Annual King Prajadhipok's Institute (KPI) Congress 2022

เอกสารประกอบการอภิปรายมุมมอง
และประสบการณ์จากต่างประเทศ เรื่อง

**“New Security Challenges and Democracy
from International Perspectives”**

New Security Challenges and Democracy

The Case of South Korea in Comparative Perspective

Jung Kim
University of North Korean Studies

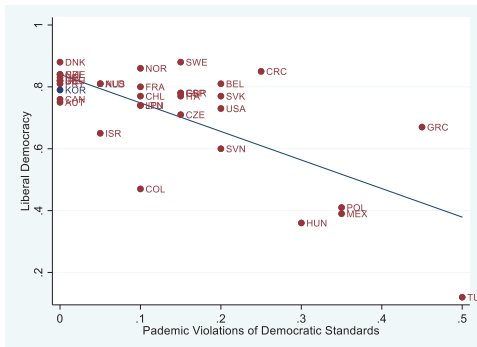
The 24th KPI Congress
November 4, 2022

United Nations Conference Center, Bangkok, Thailand

Pandemic Challenges

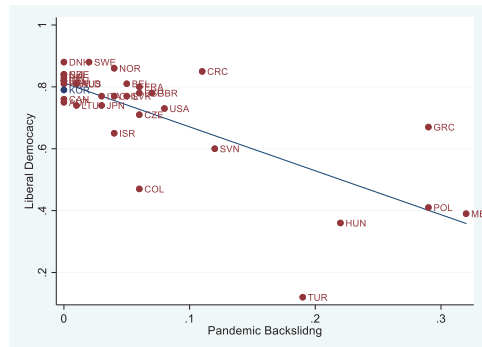
Pandemic Violations of Democratic Standards

The extent to which state responses to Covid-19 violate democratic standards for emergency responses

Pandemic Backsliding

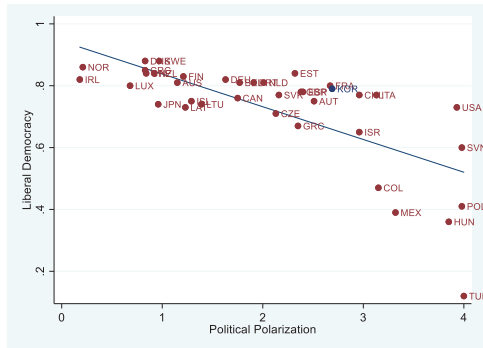
The extent to which such responses pose a risk to the overall quality of democracy within the country

Polarization Challenges

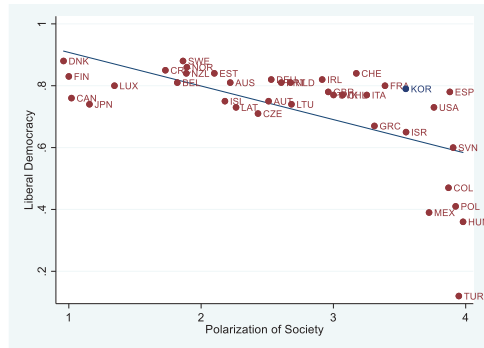
Political Polarization

Is society polarized into antagonistic, political camps?

Polarization of Society

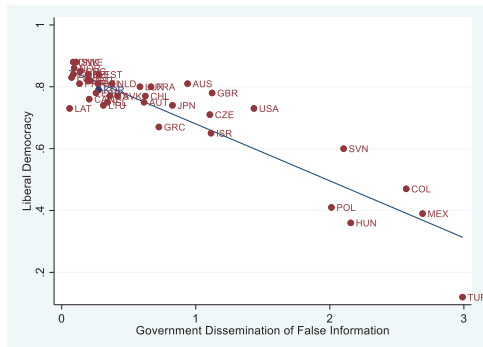
How would you characterize the differences of opinions on major political issues in this society?

Disinformation Challenges

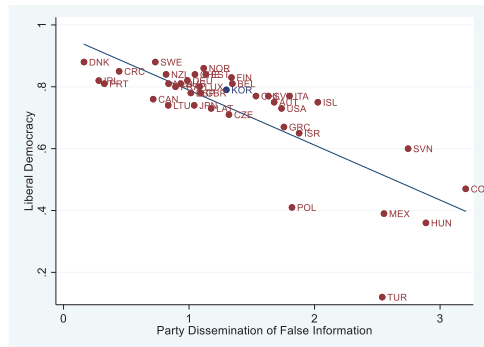
Government Dissemination of False Information

How often do the government and its agents use social media to disseminate misleading viewpoints or false information to influence its own population?

Party Dissemination of False Information

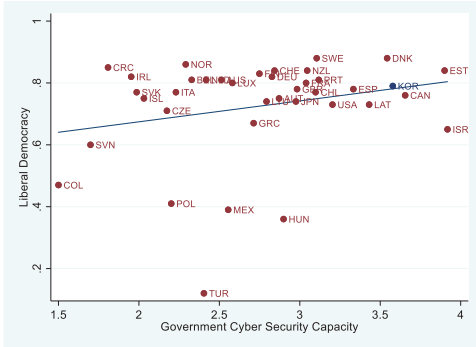
How often do major political parties and candidates for office use social media to disseminate misleading viewpoints or false information to influence their own population?

Cyber Security Capacity

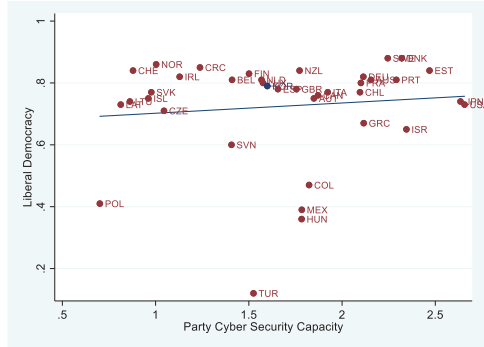
Government Cyber Security Capacity

Does the government have sufficiently technologically skilled staff and resources to mitigate harm from cyber-security threats?

Political Parties Cyber Security Capacity

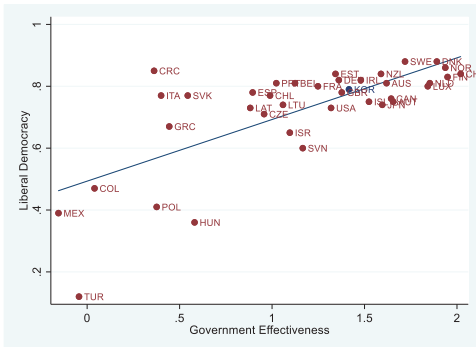
Do the major political parties have sufficiently technologically skilled staff and resources to mitigate harm from cyber security threats?

Government and Party Capacity

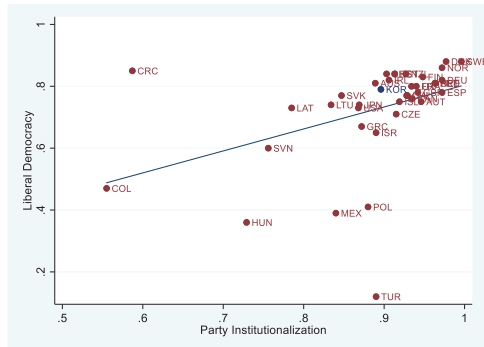
Government Effectiveness

The quality of public service provision, the quality of the bureaucracy, the competence of civil servants, the independence of the civil service from political pressures, and the credibility of the government's commitment to policies.

Party Institutionalization

To what extent are political parties institutionalized?

สรุปการประชุมวิชาการสถาบันพระปกเกล้า ครั้งที่ 24 ประจำปี 2565
24th Annual King Prajadhipok's Institute (KPI) Congress 2022

การนำเสนอมุมมองของ
ผู้ทรงคุณวุฒิและอภิปรายร่วม เรื่อง
“ความท้าทายของความมั่นคงใหม่กับประชาธิปไตย”

ดร.ณรงค์ ศรีเลิศวรกุล
อดีตผู้อำนวยการสำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์
และเทคโนโลยีแห่งชาติ (สวทช.)

ศาสตราจารย์ ดร.ฐิตินันท์ พงษ์สุทธิรักษ์
คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ดร.กอบศักดิ์ ภูตระกูล
กรรมการรองผู้จัดการใหญ่
ธนาคารกรุงเทพ จำกัด (มหาชน)

ดร.ถวิลวดี บุรีกุล
ผู้อำนวยการสำนักวิจัยและพัฒนา
สถาบันพระปกเกล้า

นายเสถียร วิริยะพรรณพงศา
ผู้ช่วยกรรมการผู้จัดการใหญ่ฝ่ายข่าว
สถานีโทรทัศน์ PPTV

การนำเสนอมุมมองของพุทธรังคนวุฒิและอภิปรายร่วม เรื่อง ความท้าทายของความมั่นคงใหม่กับประชาธิปไตย

ดร.ณรงค์ คิรีเลิศวรกุล

อดีตผู้อำนวยการสำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ (สวทช.)

ศาสตราจารย์ ดร.จิตินันท์ พงษ์สุทธิรักษ์

คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ดร.กอบศักดิ์ ภูตระกูล

กรรมการรองผู้จัดการใหญ่ ธนาคารกรุงเทพ จำกัด (มหาชน)

ดร.ถวิลวดี บุรีกุล

ผู้อำนวยการสำนักวิจัยและพัฒนา สถาบันพระปกเกล้า

ผู้ดำเนินรายการ

นายเสถียร วิริยะพรรณพงศา

ผู้ช่วยกรรมการผู้อำนวยการใหญ่ฝ่ายข่าว สถานีโทรทัศน์ PPTV

ดร.ถวิลวดี บุรีกุล

ความมั่นคงใหม่ในมิติของการเมืองและสังคมถือเป็นสิ่งที่ท้าทายมากในขณะนี้ โดยเฉพาะความมั่นคงในบริบทที่เน้นที่ประชาชน และความพร้อมในการรองรับสถานการณ์ที่จะเปลี่ยนแปลงแล้วก็พลิกผันของโลก ประเด็นที่เป็นความเปราะบางและน่าห่วงกังวล จากการศึกษาของ สถาบันพระปกเกล้า ร่วมกับ Asian Barometer Survey ในรอบหลายปี ที่ผ่านมาพบว่า ขณะนี้สังคมมีการเปลี่ยนแปลงทั้งค่านิยมและกระแสโลก โดยพบว่า คนไทยมีความรู้สึกที่ความจงรักภักดีต่อชาติมีความจำเป็นน้อยลง ในช่วงปี พ.ศ. 2561 – 2565 ประเด็นต่อมาคือความแตกต่างระหว่างวัย ความเชื่อมั่นที่มีต่อรัฐบาลที่มีความแตกต่างกัน

ชัดเจนระหว่างกลุ่มเยาวชนชนกับกลุ่มอื่นๆ โดยในปีที่ผ่านมาลดต่ำลงอย่างเห็นได้ชัด

ความมั่นคงภายนอก คือ ความไว้วางใจรัฐบาลและความไว้วางใจกับบุคคลที่เข้ามาเป็นรัฐบาลนั้นลดลง ดูจากความไม่ไว้วางใจต่อสถาบันที่มาด้วยวิถีประชาธิปไตย หรือสถาบันที่ดูแลเรื่องความมั่นคงปลอดภัยของประเทศกับเรื่องของความไว้วางใจบุคคลต่างๆ ในขณะที่ความมั่นคงภายใน คือ บุคคลนั้นมีความเชื่อมั่นในตัวเองว่าจะสามารถเปลี่ยนแปลงทางการเมืองได้หรือไม่ สามารถเข้าไปมีส่วนร่วมในทางการเมืองมากน้อยแค่ไหน โดยพบว่าการมีส่วนร่วมทางการเมืองที่ไม่ใช่การเลือกตั้งลดลงมาโดยตลอด ความเข้มแข็งจากภายในเรื่องการรองรับวิกฤตจากการเปลี่ยนแปลงลดลง กลุ่มเยาวชนอายุระหว่าง 18 – 20 ปี รู้สึกว่าตัวเองไม่มีอิทธิพลอะไรต่อการทำงานของรัฐบาลอาการที่เกิดขึ้นเมื่อไม่มีอิทธิพลต่อรัฐ จะหันไปเชื่อมั่นกันเอง แล้วก็หันมาทำการเมืองของตัวเอง

จากการศึกษาพบว่า การตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนลดลง แล้วก็คุณภาพการบริการของรัฐยังไม่ถูกใจ ความสามารถในการแก้ปัญหา สังคมและเศรษฐกิจ แก้ปัญหาคอร์รัปชันไม่ได้ โดยเฉพาะเรื่องที่รัฐบาลไม่สามารถแก้ปัญหาความเหลื่อมล้ำได้อย่างมีประสิทธิภาพ เพราะความเหลื่อมล้ำที่สูงที่สุดคือความเหลื่อมล้ำทางด้านรายได้และทรัพย์สิน รองลงมาคือด้านการศึกษา ด้านกระบวนการยุติธรรม และคุณภาพสังคม จากการศึกษาพบว่า ประชากรคนรุ่นใหม่และคนสูงวัยถูกเลือกปฏิบัติด้วยเหตุแห่งอายุ ในขณะที่ประชากรที่วัยทำงานถูกเลือกปฏิบัติจากฐานะ ปัญหาดังกล่าวสร้างความขัดแย้งและความเปราะบางในสังคมไทย

จากการศึกษาชี้ว่า ความขัดแย้งในสังคมเกิดจาก การแย่งชิงอำนาจทางการเมือง ซึ่งทำให้ความพอใจของประชาชนต่อระบอบประชาธิปไตยลดลงอย่างเห็นได้ เช่นเดียวกับค่านิยมของการเป็นพลเมืองที่ลดลง เช่น การไม่ปฏิบัติหน้าที่พลเมืองตามรัฐธรรมนูญ การไม่เสียภาษี และการทำงานเพื่อส่วนรวม ซึ่งอาการเหล่านี้สะท้อนว่าลดลง ในขณะที่ประชาชนกลับมองว่ารัฐปิดกั้นไม่ให้ประชาชนรับรู้ข้อมูลข่าวสาร ฉะนั้นสิ่งที่สำคัญคือการตอบสนองโดยรัฐ และความสัมพันธ์ระหว่างธรรมาภิบาลกับประสิทธิภาพทางการเมืองและความเป็นพลเมือง

ด้วยเหตุนี้จึงพบว่า ประเด็นข้างต้นมีความเกี่ยวข้องกันทั้งหมด การเปิดเผยข้อมูลเรื่องของการทำงาน การดูแลประชาชน กำหนดนโยบายสร้างกระบวนการกล่อมเกลางานทางสังคมที่ให้ประชาชนมีความรู้สึกว่าเป็นพลเมืองที่ดี และค่านิยมร่วม ทั้งบริบทการเมืองในระดับชาติและระดับท้องถิ่น รัฐ ชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สถาบันศาสนา ฯลฯ ต้องทำหน้าที่เป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงเพื่อการเสริมพลังทางสังคมในรูปแบบของฉีดวัคซีน ฉีดวัคซีนให้สังคมตลอดจนมีการสื่อสารที่เข้าใจประชาชน โดยหลักการที่สำคัญในการขับเคลื่อนคือต้องยึดมั่นในระบอบประชาธิปไตย

ดร.กอบศักดิ์ ภูตระกูล

ความท้าทายของความมั่นคงใหม่ในช่วงเวลาต่อไป ไม่ว่าจะเป็น เรื่องสภาพภูมิอากาศ เรื่องสุขภาพ และเรื่องเทคโนโลยี จะมีนัยกับประเทศไทยและกับประชาธิปไตย โดยเรียกว่า เป็นปัจจัยภายนอกที่มีผลต่อความเป็นอยู่ของประชาชนและมีผลต่อประชาธิปไตย และมีผลต่อประเทศไทยในการตอบสนองกับปัจจัยความมั่นคงใหม่เหล่านี้

อีกมุมมองที่เกี่ยวข้องกับความมั่นคง คือ การพัฒนาที่ผิดที่ผิดทาง ซึ่งเปรียบเสมือน โรคร้าย เป็นการพัฒนาที่ทำให้ชุมชนชนบทของประเทศอ่อนแอลงตลอดเวลา เรียกว่า ยิ่งพัฒนายิ่งอ่อนแอ ยิ่งพัฒนายิ่งเป็นหนี้ ยิ่งสูญเสียที่ดิน ยิ่งมีแต่ความเหลื่อมล้ำ ซึ่งทั้งหมดนี้ มันทนำมาถึงปัญหาต่าง ๆ ที่ตามมา ปัญหาารุกล้ำป่า ปัญหาภูเขาหัวโล้น ปัญหาแหล่งน้ำเสื่อมโทรม ปัญหาการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ ปัญหาฝุ่นและการเผา ปัญหาของชุมชนที่มีแต่เด็กกับคนแก่ ปัญหาสุขภาพชุมชน ปัญหาการศึกษา ปัญหาความเหลื่อมล้ำทำให้ประชากร 20 ล้านคน คน หรือ 1 ใน 3 ของประเทศ จมปลักกวนเวียนอยู่กับการพัฒนาที่ไปต่อไม่ได้

ความอ่อนแอดังกล่าวนำไปสู่ระบบอุปถัมภ์ ที่ทำให้คนที่เปราะบางจำนวนกว่า 20 ล้านคน ต้องพึ่งพานักการเมือง และติดหนี้บุญคุณนักการเมืองซึ่งสาเหตุเกิดจากรากฐานของสังคมที่อ่อนแอ ฉะนั้นแล้วความเข้มแข็งจากฐานรากจึงเป็นสิ่งที่มีความสำคัญ ประชาธิปไตยจะแข็งแกร่งได้ฐานรากจะต้องเข้มแข็ง ในเงื่อนไขที่ประชาชนไม่สามารถยืนขึ้นมาได้ ประชาชนก็ไม่มีเสียงประชาธิปไตยก็ไปต่อไม่ได้เช่นกัน ขณะนี้หลายประเทศได้มีการตั้งคำถามว่า ประชาธิปไตยนั้นเดินผิดทางหรือไม่ ทำไมทำแล้วยังเกิดปัญหา จากคำถามทั้งหมดทางออกก็คือ การต้องกลับไปพื้นฐานราก เพื่อสร้างขึ้นมาใหม่ให้เข้มแข็ง เมื่อฐานรากเข้มแข็ง บ้านก็จะมั่นคง เมื่อบ้านมั่นคง บ้านก็จะสูงขึ้นได้

ที่ผ่านมาประเทศไทยมีหลายชุมชนที่ลุกขึ้นมาได้ เพราะต้องการที่จะสร้างความเปลี่ยนแปลงและไม่รอการพัฒนาจากข้างบนให้ลงข้างล่าง ชุมชนจำนวนมากในประเทศไทยที่ได้ลุกขึ้นมาทำเรื่องนี้อย่างจริงจังได้กลายเป็นชุมชนเข้มแข็งทั่วประเทศไทย เช่น ป่าชุมชน ธนาคารชุมชน ฝายมีชีวิต ธนาคารชุมชน สวัสดิการชุมชน สาธารณสุขชุมชน ฯลฯ ถ้าสามารถสร้างจุดเล็ก ๆ เหล่านี้ได้ทั่วประเทศไทย ก็จะกลายเป็นเสาเข็มใหม่ที่รองรับการพัฒนาทางเศรษฐกิจและนำไปสู่การพัฒนาที่สำเร็จอย่างแท้จริง แล้วก็นำไปสู่การพัฒนาประชาธิปไตยที่แท้จริง ยกตัวอย่างชุมชนหนองสาหร่าย จังหวัดกาญจนบุรี ชุมชนนี้เก็บออมกันเองไม่รอเงินรัฐบาลวันละ 1 บาท จาก 4,000 คน ครบ 1 ปี ได้ 1.6 ล้านบาท พอ 10 ปีได้เงินประมาณ 20 ล้านบาท รวมเงินจากธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์ และธนาคารออมสิน ปัจจุบันมีกองทุนประมาณ 60 ล้านบาท ชาวบ้านทุกคนไม่กู้หนี้ยืมสินนอกระบบและมีเงินออมสามารถทำโครงการต่าง ๆ เองได้ อีกทั้งมีหลักการว่าไม่ต้องมีเครดิตบูโร ไม่ต้องมีที่ดิน ไม่ต้องมีการค้ำประกัน ไม่ต้องมี

สลিপเงินเดือน ขอให้มีความธรรมก็กันได้เช่นกัน แล้วหนึ่งในคุณธรรมชุมชนก็คือการทำบัญชีครัวเรือน เก็บออมเป็นประจำชุมชนสามารถตัดสินใจตัดสินใจของตนเอง

จะต้องใช้การเขียนกฎหมาย ปรับนโยบาย ปรับความเข้าใจ เพื่อนำไปสู่การแก้ไขปัญหา โดยการเสริมพลังให้กับชุมชน สนับสนุนการสร้างผู้นำชุมชนให้เข้มแข็งและให้ดูแลตนเองได้ สุดท้ายก็จะสามารถบรรลุวัตถุประสงค์ในการตอบโจทย์เรื่องความท้าทายความมั่นคงใหม่ และประชาธิปไตยใหม่

ดร.ณรงค์ ศิริเลิศวรกุล

จากมุมมองของวิทยาศาสตร์เทคโนโลยีต่อโจทย์เรื่องความท้าทาย ความมั่นคงของประเทศ สามารถอธิบายเป็น 7 ประเด็นใหญ่ ๆ ประกอบด้วย (1) ประเด็นความมั่นคงทางเศรษฐกิจ ปัจจุบันประเทศไทยมี GDP ลำดับที่ 26 โดยมี GDP ที่โตขึ้น แต่สินค้าส่งออกของประเทศไทยยังอยู่เหมือนเดิม เช่น ข้าว อ้อย ยาง มัน ปาล์ม อย่างที่รู้จักกันมาในอดีต ขณะเดียวกันการขยายตัวของ GDP ของประเทศไทยต่ำมาก เมื่อการลงทุนลดลงก็จะส่งผลต่อ GDP ในระยะยาว อาจจะต้องแก้ปัญหาด้วยการนำเข้าเทคโนโลยีที่สูงขึ้น โดยข้อสำคัญคือการใช้เทคโนโลยีขั้นสูงเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพจากการใช้เทคโนโลยีต่อ GDP ได้สำเร็จ (2) ประเด็นรายได้ รายได้ต่อหัวของประชากรไทยเพิ่มขึ้นเช่นเดียวกับสัดส่วนคนจนลดลง แต่ขณะนี้ประชากรผู้สูงอายุเพิ่มขึ้น สังคมครอบครัวจากเดิมที่เรามี 4 – 5 ช่วงวัย แต่ในอนาคตอาจจะมีถึง 5 – 6 ช่วงวัยอยู่ในครอบครัวเดียวกัน ซึ่งจะเป็นปัญหาใหญ่ในอนาคต เช่นเดียวกัน (3) ประเด็นพลังงาน ประชากรในประเทศไทยสามารถเข้าถึงได้ประมาณร้อยละ 99.8 ทั้งนี้ พลังงานเป็นเรื่องสำคัญเพราะถ้าประชาชนสามารถเข้าถึงพลังงานก็จะสามารถเข้าถึงความรู้ได้ในยุคปัจจุบันได้ เช่น อินเทอร์เน็ต ค่าขายออนไลน์ ประชาชนสามารถทำการตลาดได้ผ่านพลังงาน ข้อสำคัญก็คือว่าพลังงานทดแทนที่ใช้อยู่ในประเทศไทยปัจจุบันเพิ่มขึ้นแต่การพึ่งตนเองของพลังงานในประเทศลดลง จากการเพิ่มขึ้นของการใช้พลังงานที่คืนเพิ่มขึ้น แต่ความมั่นคงและการพึ่งพาตนเองทางด้านพลังงานลดลงกลับพึ่งพาพลังงานภายนอกประเทศ ขณะที่พลังงานสะอาดก็ยังเป็นโจทย์สำคัญ (4) ประเด็นอาหาร ค่าอาหารของคนจนสูงถึงประมาณร้อยละ 50 – 60 ต่อรายได้ ขณะเดียวกันผลผลิตจากภาคเกษตรมาจนถึงโต๊ะอาหารมีส่วนเสียหายประมาณ ร้อยละ 30 รวมทั้งการเป็นอาหารที่เสียเหลือทิ้งจากการปรุงอาหารอีกจำนวนมาก เรื่องเหล่านี้เป็นความท้าทาย ที่ภาคส่วนต่าง ๆ ต้องเข้ามาทำงานร่วมกัน รวมถึงยุทธศาสตร์เทคโนโลยีที่จะเพิ่มผลผลิตอาหารที่เสียหายและอาหารที่เหลือทิ้งในระบบ และเช่นเดียวกัน การจัดการอาหารเป็นจะช่วยลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจก และเพิ่มศักยภาพในการเข้าถึงอาหารของประชาชน (5) ประเด็นสุขภาพ ประเทศไทยมีเทคโนโลยีที่ดีมาก คนที่เจ็บป่วยส่วนใหญ่เข้ารับการรักษาในประเทศ อย่างไรก็ตาม ประเทศไทยยังต้องนำเข้ายาและเวชภัณฑ์ถึง ร้อยละ 70 ของมูลค่าการใช้ ไม่ต่างจากอุตสาหกรรมอื่นอุตสาหกรรมสุขภาพ ประชาชนต้องใช้จ่ายแพงเนื่องจากต้องนำเข้า ในขณะที่

ห่วงโซ่อุปทานภายในประเทศนั้นมีน้อยมาก ปัจจุบันคนที่เป็นโรคกลุ่มโรคไม่ติดต่อเรื้อรังเพิ่มขึ้น เป็น ร้อยละ 5 ของจำนวนประชากร นำมาซึ่งค่าใช้จ่ายทางด้านสาธารณสุขของประเทศ ที่รัฐบาลก็รับภาระอยู่ประมาณ ร้อยละ 56 และจะสูงขึ้นเรื่อยๆ ในสังคมสูงวัย หากไม่มีการเพิ่มห่วงโซ่อุปทานภายในประเทศเรื่องระบบสาธารณสุข ในจุดหนึ่งประเทศก็จะขาดเสถียรภาพ (6) ประเด็นทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ประเทศไทยมีหลากหลายทางชีวภาพสูงลำดับ 16 ของโลก รวมทั้งมีการจดทะเบียนเปิดเผยข้อมูลต่างๆ ของบริษัทต่าง ๆ ในตลาดหลักทรัพย์ แต่เศรษฐกิจของประเทศไทยเติบโตโดยการใช้ทรัพยากรธรรมชาติลดลง ในปี พ.ศ. 2565 สัดส่วนการใช้และการจัดการทรัพยากรธรรมชาติที่ถูกต้องอยู่ที่ร้อยละ 34 ลดลงจาก ร้อยละ 35 ในปี พ.ศ. 62 ในขณะที่ขยะอันตรายถูกจัดการอย่างถูกต้องเพียง ร้อยละ 16 เท่านั้น (7) ประเด็นโครงสร้างพื้นฐานทางด้านวิทยาศาสตร์ ด้านเทคโนโลยี สินค้าที่ประเทศไทยส่งออกไม่สามารถทำการตรวจคุณภาพตามมาตรฐานการส่งออกได้เอง ประเทศไทยยังต้องส่งไปตรวจยังต่างประเทศ ฉะนั้น ถ้าประเทศไทยลงทุนโครงสร้างพื้นฐานด้านเทคโนโลยีเหล่านี้อย่างเหมาะสมก็จะสามารถผลักดันนวัตกรรมของไทยให้พัฒนาต่อไปได้ ขณะเดียวกัน การสร้างสิ่งที่เรียกว่าเศรษฐกิจใหม่บนฐานความรู้ ก็คือรับผลิตภัณฑต่าง ๆ จากต่างประเทศเข้ามาตรวจวิเคราะห์ เข้ามายืนยันผลแล้วสร้างมาตรฐานระดับประเทศ ระดับอาเซียนได้

ในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับโอกาส ประเทศไทยมีความหลากหลายทางชีวภาพ และความหลากหลายทางวัฒนธรรมที่เรามีอยู่อย่างมากมาย อย่างไรก็ตามประเทศไทยใช้สิ่งเหล่านี้น้อย ขณะที่ความหลากหลายทางชีวภาพในภูมิภาคนี้เป็นความได้เปรียบเพราะเป็นพื้นที่ที่สิ่งมีชีวิตเจริญเติบโตได้อย่างดีมาก ประเทศไทยส่งออกเป็นวัตถุดิบ เช่น ข้าว อ้อยยางพารา ซึ่งมีการแปรรูปเพียงเล็กน้อย ในขณะที่ทั่วโลกพยายามจะใช้ทรัพยากรลดลง ดังนั้นทรัพยากรธรรมชาติถ้าใช้อย่างถูกต้องและเหมาะสม จะสามารถเพิ่มพูนได้

ในช่วง 6 เดือนของการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 จะสังเกตว่ามีการพูดคุยกันเรื่องการฟื้นตัวของทรัพยากรธรรมชาติสูงมาก ถ้าเรามองสิ่งเหล่านี้เป็นจุดกำเนิดของสิ่งมีชีวิตมากกว่าการมองเป็นทรัพยากร ถ้าจะสามารถเพิ่มพูนทรัพยากรทางความหลากหลายได้ ทำเพิ่มขึ้นได้ ขยายพันธุ์ได้ จำนวนเพิ่มขึ้นได้ ไม่มีการใช้และลดลง ถ้าประเทศไทยสามารถเพิ่มพูนได้และใช้อย่างมีประสิทธิภาพ กระจายประโยชน์ที่เกิดขึ้นจากการใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างเหมาะสมทั้งชุมชนในพื้นที่ที่เป็นเจ้าของโดยตรง ถือว่าเป็นโอกาสสำหรับประเทศไทยในจุดที่สามารถที่จะนำความหลากหลายทางชีวภาพมาจัดการในเรื่องที่หลายคนอยากลงทุน

ถ้าประเทศไทยใช้อย่างถูกต้อง อุตสาหกรรมท่องเที่ยวก็จะเกิดความยั่งยืน ที่ประเทศไทยมีอยู่แล้วในการก้าวข้ามความท้าทาย โอกาสและความได้เปรียบที่ประเทศไทยมีอยู่ในภูมิภาคนี้ อย่่าเหมาะสม โดยการใช้องค์ความรู้ ใช่วิทยาศาสตร์เทคโนโลยี และลงทุนอย่างเหมาะสม

แล้วก็ดูผลประเมินประสิทธิภาพของการใช้การลงทุนทางด้านยุทธศาสตร์พวกนี้ควบคู่ไปกับการพัฒนาประเทศ ก็จะทำให้ประเทศไทยสามารถก้าวข้ามความท้าทายต่าง ๆ ได้

ศาสตราจารย์ ดร.ฉูดินันท์ พงษ์สุทธิรักษ์

ความมั่นคงใหม่ในทศวรรษนี้ จะหมายถึงการบูรณาการระหว่างประเทศ การละเมิดอธิปไตย การละเมิดบูรณภาพแห่งดินแดน อย่างเช่น สงครามระหว่างรัสเซียกับยูเครน ความมั่นคงใหม่วันนี้ก็คือความมั่นคงเก่าของ 15 ปีที่แล้ว เพราะฉะนั้น ความมั่นคงใหม่ที่พูดถึง คือความมั่นคงใหม่เดิม บริบทนี้จะต้องเข้าใจว่าข้อท้าทายของมันที่จะเพิ่มขึ้นอย่างทันตาเห็นอย่างทันที เพราะว่าการบูรณาการระหว่างประเทศแบบเก่า ๆ ก็กลับมาปรากฏให้เห็น ในขณะที่ความท้าทายจาก สิ่งแวดล้อม สภาพภูมิอากาศ พลังงาน โรคระบาด ทั้งหลายที่ยังคงขยายตัวอยู่ เช่นเดียวกับ การค้ายาเสพติด อาชญากรรมข้ามชาติ การค้ามนุษย์ การค้าแรงงาน สิ่งเหล่านี้คือความท้าทายจากภายนอก

อย่างไรก็ตาม ปัจจุบันภัยคุกคามมองเป็นว่าภัยคุกคามภายในของประเทศไทย คนรุ่นใหม่บางช่วงวัยที่ความจงรักภักดีต่อชาติลดลง การสำรวจนี้เป็นการตีความว่าภัยคุกคามมันอยู่ข้างในประเทศไทยแล้ว และไม่ได้มาจากภายนอก เพราะฉะนั้น จึงแปลว่าประเทศไทยต้องมีการพัฒนากระบวนการประชาธิปไตยที่สมบูรณ์แบบ อันนี้ก็โดยมีรัฐธรรมนูญเป็นตัวกำหนดในฐานะกฎหมายสูงสุดของประเทศ

โดยสรุปแล้ว ความมั่นคงใหม่ คือ ประเด็นเรื่องความมั่นคงแบบเดิม เพราะฉะนั้นความท้าทายเรื่องมั่นคงของประเทศไทยจึงเป็นภัยคุกคามมาจากภายใน และสังคมต้องพยายามให้ระบอบประชาธิปไตยมีความแข็งแรง และเป็นที่ยึดถือยอมรับ ใช้การได้ โดยยึดรัฐธรรมนูญเป็นตัวกำหนด ซึ่งรัฐธรรมนูญนั้นต้องมาจากประชาชน

สรุปการประชุมวิชาการสถาบันพระปกเกล้า ครั้งที่ 24 ประจำปี 2565
24th Annual King Prajadhipok's Institute (KPI) Congress 2022

เอกสารประกอบการนำเสนอมุมมองของ
ผู้ทรงคุณวุฒิและอภิปรายร่วม เรื่อง
“ความท้าทายของความมั่นคงใหม่กับประชาธิปไตย”

สังคมและการเมืองที่เปราะบาง

ความมั่นคงทางสังคม-การเมือง: ความท้าทายต่อการเป็นประชาธิปไตยของไทย

ถวิลวดี บุรีกุล*

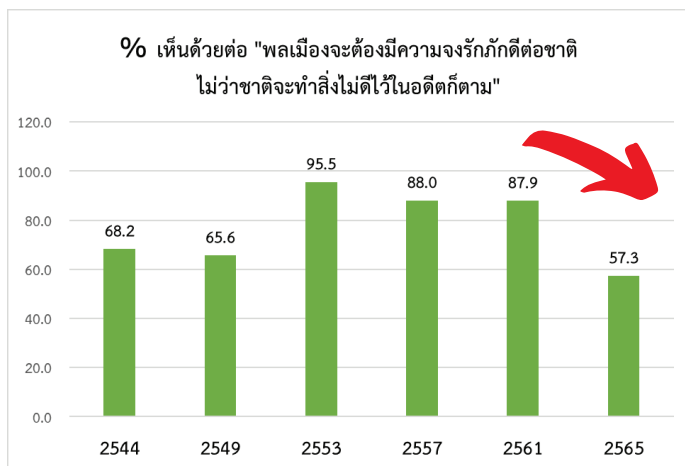
Socio-political Security

- เคลื่อนออกจากภาคการทหาร
- ความมั่นคงที่มาจาก การเชื่อมโยงของการเมืองและสังคมที่ส่งผลต่อชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชน

ภูมิคุ้มกันเรื่องประสิทธิภาพในการเมืองมีมากน้อยเพียงใด?

* ดร., ผู้อำนวยการสำนักวิจัยและพัฒนา สถาบันพระปกเกล้า

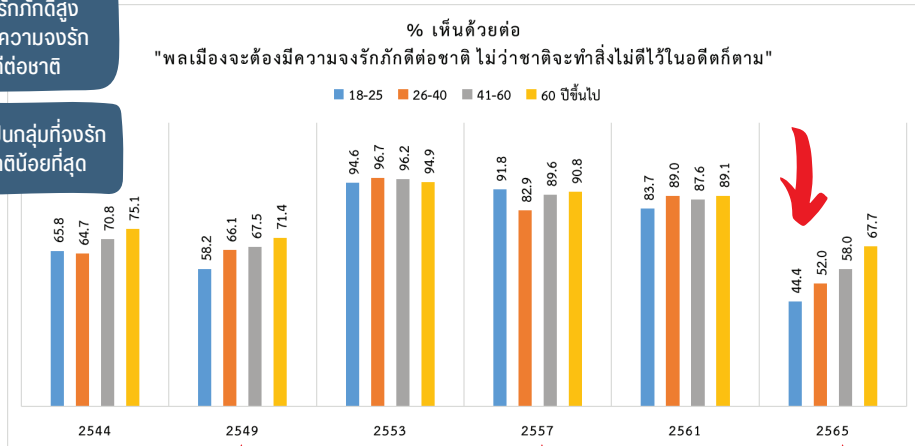
ทำไมคนไทย
จงรักภักดีต่อชาติ
ลดลงมากที่สุด
ในรอบ 20 ปี

หมายเหตุ แสดงเฉพาะค่าเห็นด้วยอย่างยิ่งและค่อนข้างเห็นด้วย

ที่มา: สถาบันพระปกเกล้า, Asian Barometer Survey

คนเคยเป็นวัยรุ่น
เคยจงรักภักดีสูง
กลับลดความจงรัก
ภักดีต่อชาติ

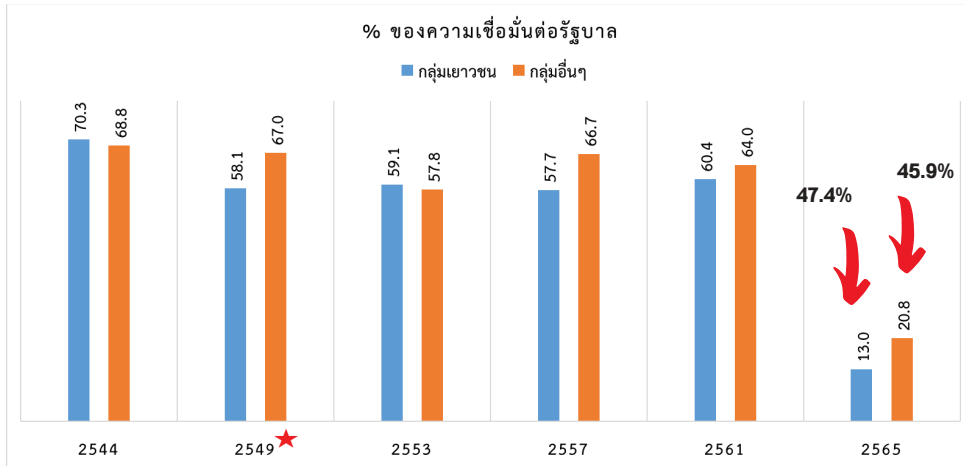
เยาวชนเป็นกลุ่มที่จงรัก
ภักดีต่อชาติน้อยที่สุด

★ significant at the 0.05 level

หมายเหตุ แสดงเฉพาะค่าเห็นด้วยอย่างยิ่งและค่อนข้างเห็นด้วย

ที่มา: สถาบันพระปกเกล้า, Asian Barometer Survey

ที่มา: Asian Barometer Survey

ไว้ใจรัฐให้ทำหน้าที่ลดลง

★ significant at the 0.05 level
หมายเหตุ แสดงเฉพาะค่าเห็นด้วยอย่างยิ่งและค่อนข้างเห็นด้วย

ที่มา: สถาบันพระปกเกล้า, Asian Barometer Survey

Political Efficacy

External Political Efficacy

Lower Institutional Trust

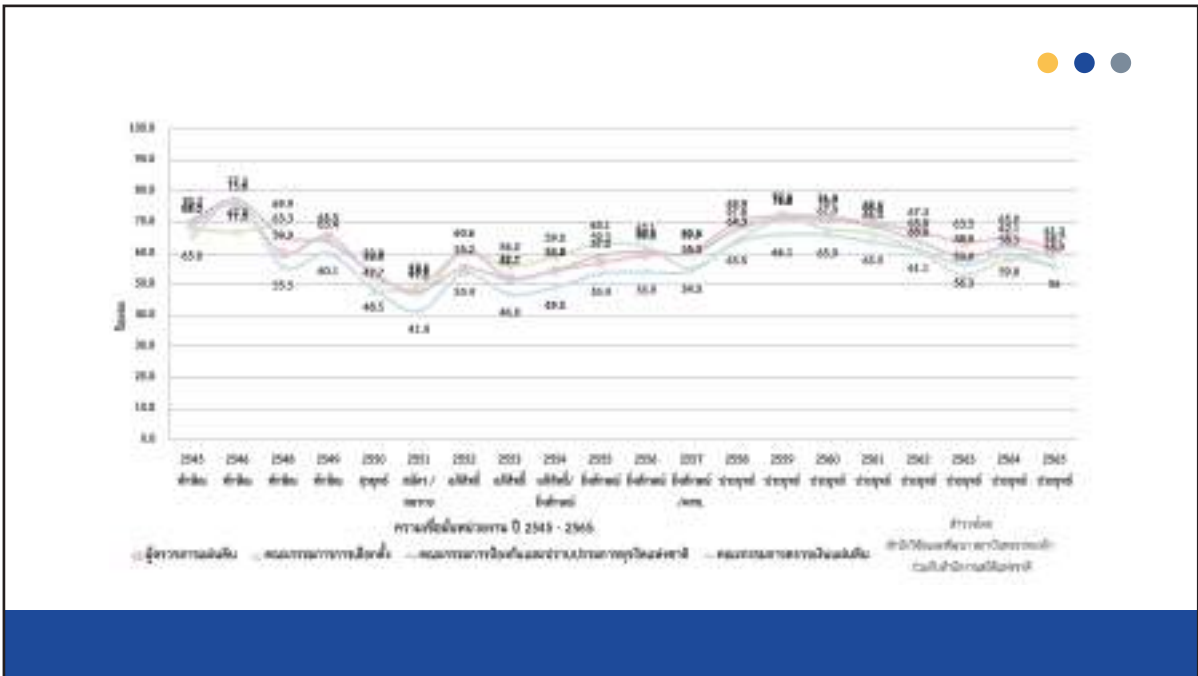
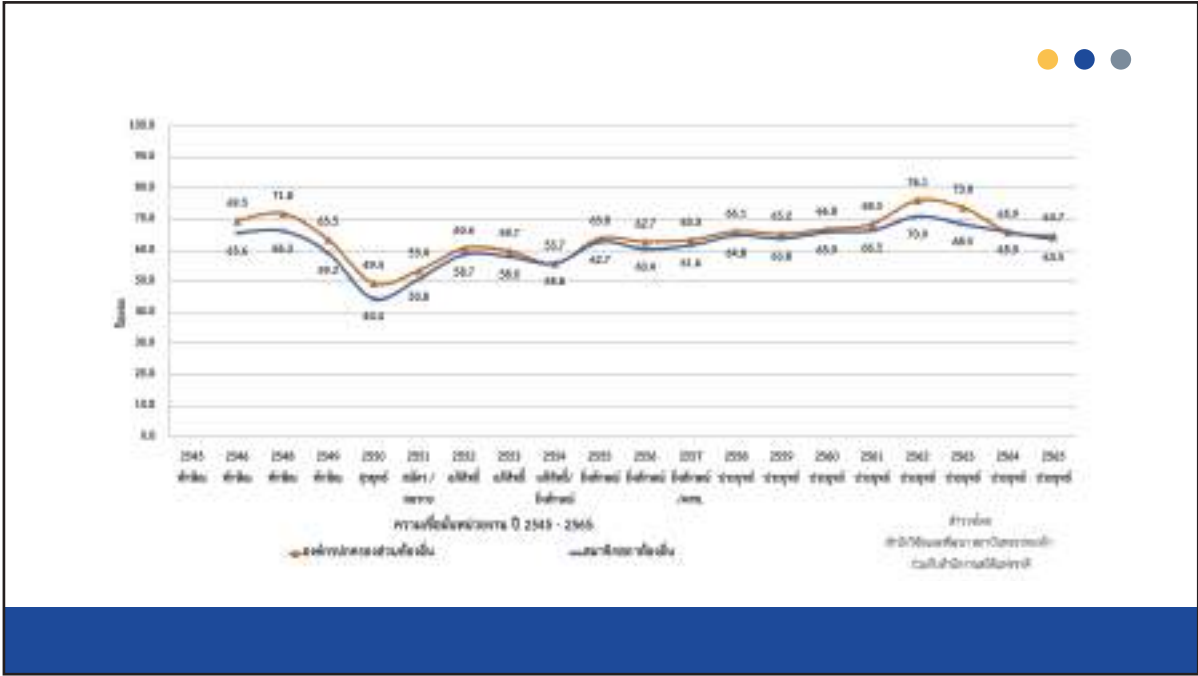
Lower Institutional Trust

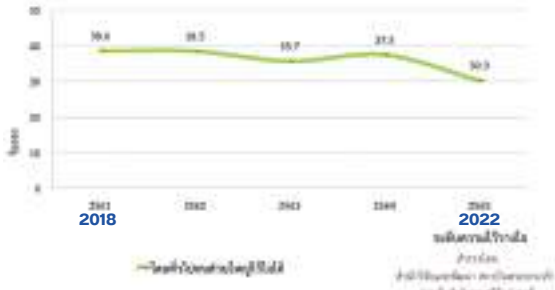
Institutional Trust

การนำเสนอของพรรคการเมืองและนักการเมือง

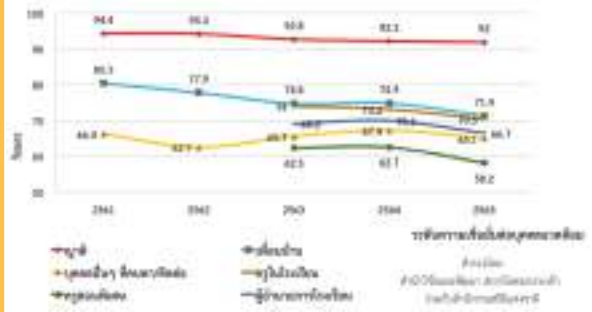

Generalized trust

ไว้วางใจกันน้อยลง

Social trust

ไว้วางใจเพื่อนบ้าน
ครู และ ผอ. ลดลง

ทัศนคติของประชาชนต่อการคอร์รัปชันและการรับสินบน

การคอร์รัปชันและการรับสินบน ปี 2545 - 2565

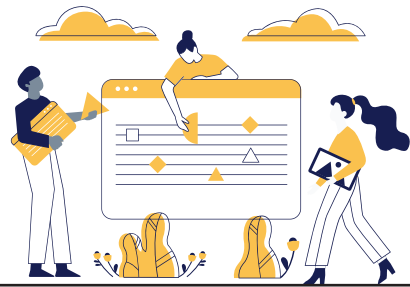
การนำเสนอของของพักรงคุณวุฒิและอภิปรายร่วม

Political Efficacy

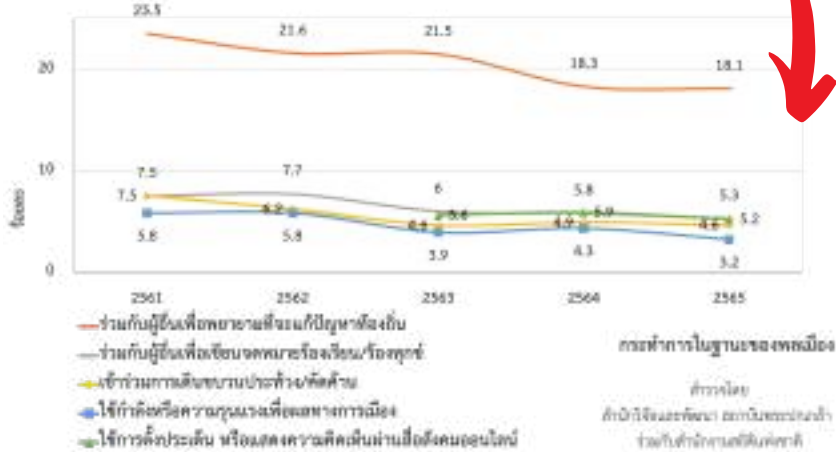
Internal Political Efficacy

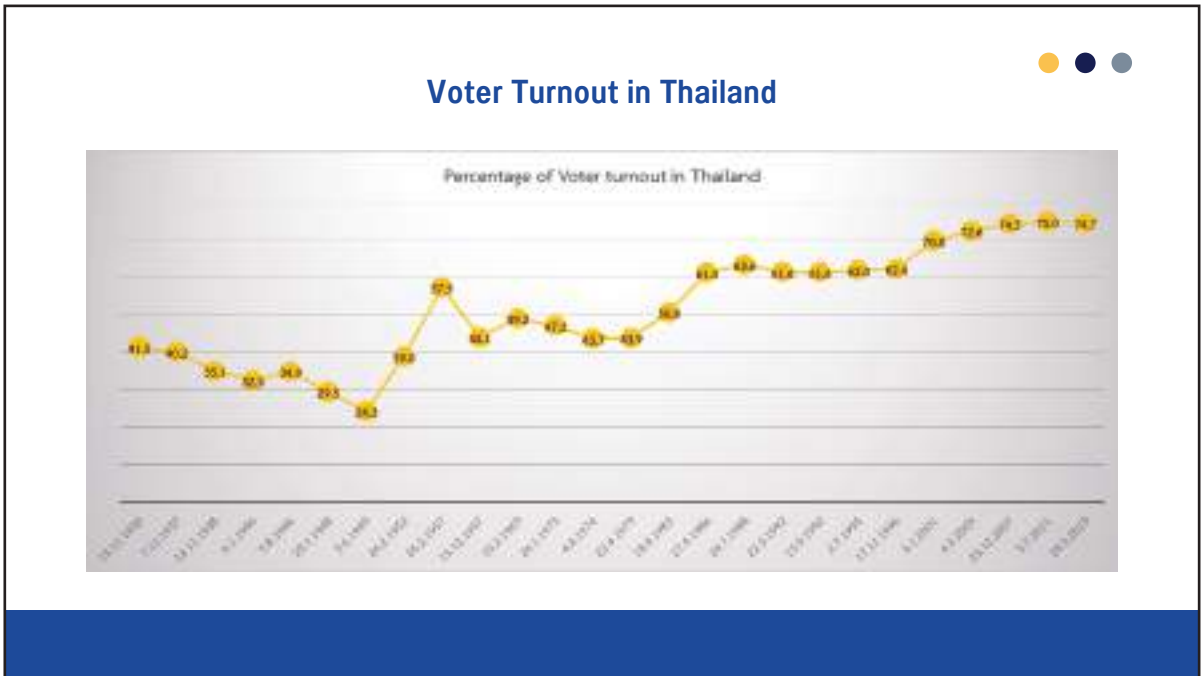
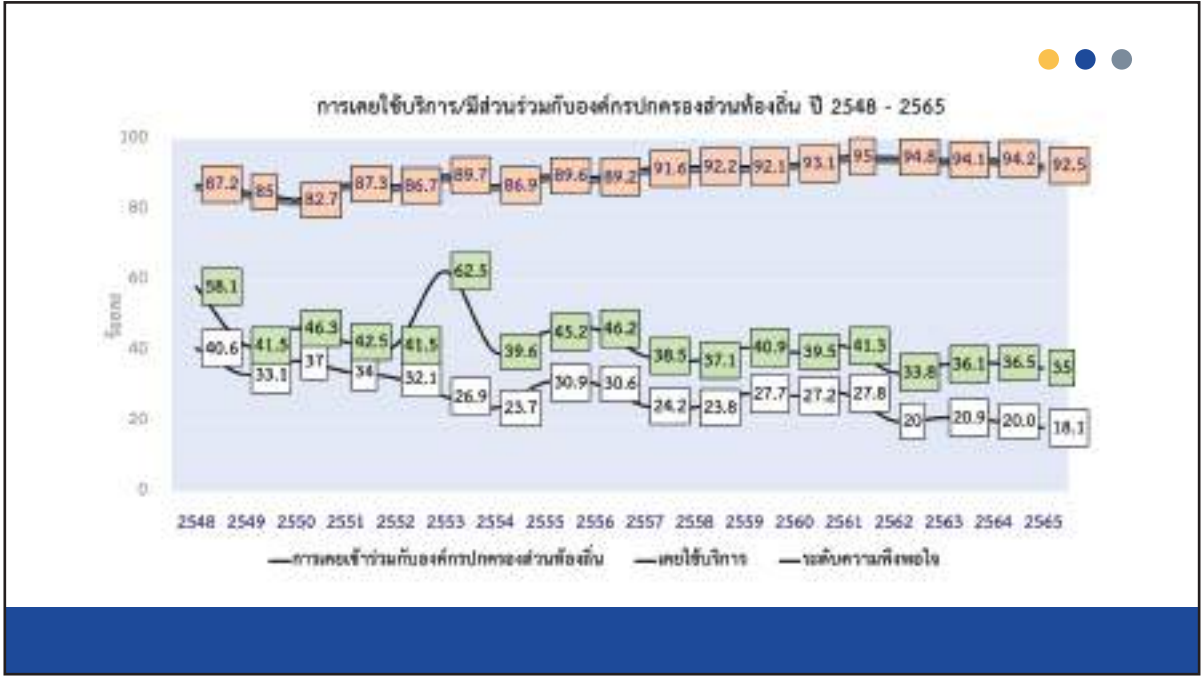
Political Participation

- มีส่วนร่วมในทางการเมืองลดลง ยกเว้นการไปเลือกตั้ง
- มีส่วนร่วมกับ อปท. ลดลง แต่ถ้าได้ร่วมจะพอใจ

Public Participation

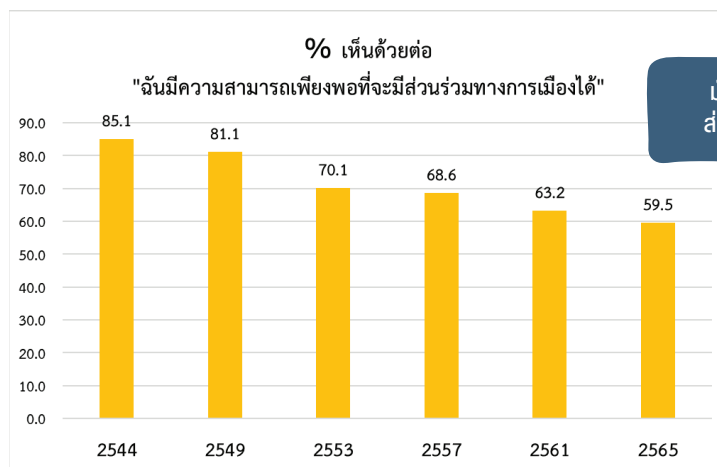
Asian Barometer Survey

Political Efficacy Internal Political Efficacy

Self-trust

ครั้งที่สำรวจ	ช่วงเวลาดำเนินการ	จำนวนกลุ่มตัวอย่าง
ครั้งที่ 1	ตุลาคม - พฤศจิกายน 2544	1,546
ครั้งที่ 2	เมษายน - กันยายน 2548	1,546
ครั้งที่ 3	สิงหาคม - ธันวาคม 2553	1,512
ครั้งที่ 4	สิงหาคม - ตุลาคม 2557	1,200
ครั้งที่ 5	ธันวาคม 2561 - กุมภาพันธ์ 2562	1,200
ครั้งที่ 6*	มีนาคม - กรกฎาคม 2565	1,213

*หมายเหตุ การสำรวจครั้งที่ 6 อยู่ระหว่างการจัดทำข้อมูลอย่างเป็นทางการ

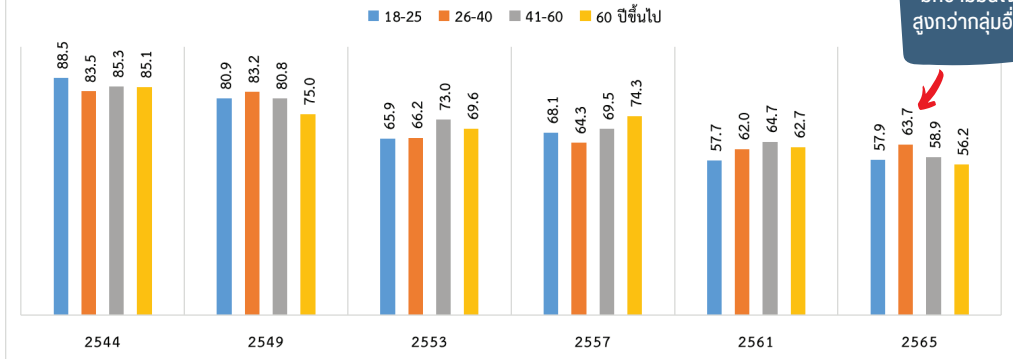

หมายเหตุ แสดงเฉพาะค่าเห็นด้วยอย่างยิ่งและค่อนข้างเห็นด้วย

ที่มา: สถาบันพระปกเกล้า, Asian Barometer Survey

มั่นใจในการมีส่วนร่วมลดลง

% เห็นด้วยต่อ "ฉันมีความสามารถเพียงพอที่จะมีส่วนร่วมทางการเมืองได้"

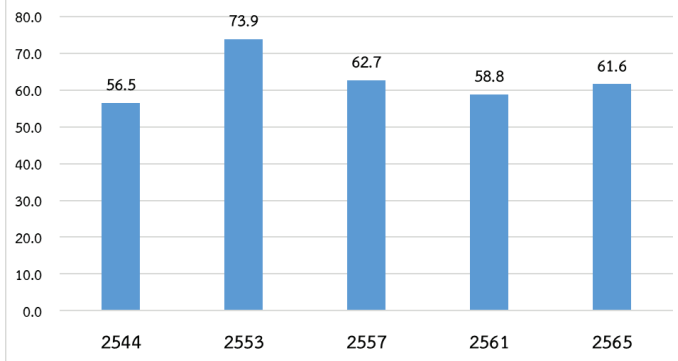

คน 26-40 ปี มีความมั่นใจสูงกว่ากลุ่มอื่น

หมายเหตุ แสดงเฉพาะค่าเห็นด้วยอย่างแข็งและค่อนข้างเห็นด้วย

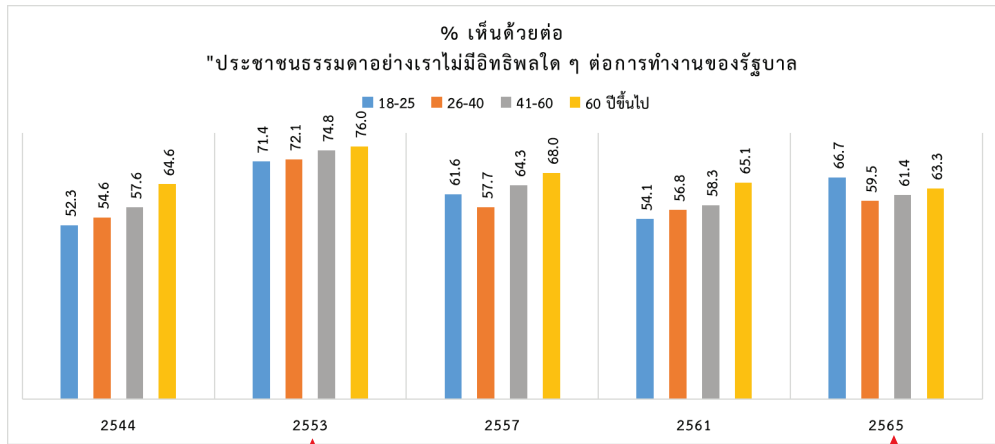
ที่มา: สถาบันพระปกเกล้า, Asian Barometer Survey

% เห็นด้วยต่อ "ประชาชนธรรมดาอย่างเรา ไม่มีอิทธิพลใดๆ ต่อการทำงานของรัฐบาล"

หมายเหตุ แสดงเฉพาะค่าเห็นด้วยอย่างแข็งและค่อนข้างเห็นด้วย

ที่มา: สถาบันพระปกเกล้า, Asian Barometer Survey

★ significant at the 0.05 level
หมายเหตุ แสดงเฉพาะค่าเห็นด้วยอย่างยิ่งและค่อนข้างเห็นด้วย

ที่มา: สถาบันพระปกเกล้า, Asian Barometer Survey

Political Efficacy and Trust in the national government	2544	2549	2553	2557	2561	2565
ฉันมีความสามารถเพียงพอที่จะมีส่วนร่วมทางการเมืองได้	.043	-.117	-.019	-.0173	-.074*	.070*
ประชาชนธรรมดาอย่างเรา ไม่มีอิทธิพลใด ๆ ต่อการทำงานของรัฐบาล	-.005	-	.065*	-.019	.161**	.039

* Correlation is significant at the 0.05 level (2-tailed).
** Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed).

เชื่อมั่นรัฐบาลมาก มีส่วนร่วมมาก

Political Efficacy and Social Trust	2544	2549	2553	2557	2561	2565
ฉันมีความสามารถเพียงพอที่จะมีส่วนร่วมทางการเมืองได้	.050	-.017	-.116	-.112**	.037	-.099**
ประชาชนธรรมดาอย่างเรา ไม่มีอิทธิพลใด ๆ ต่อการทำงานของรัฐบาล	.038	-	.213**	-.019	.211**	.086**

* Correlation is significant at the 0.05 level (2-tailed).
** Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed).

ถ้าไม่ปักใจเชื่อต่อรัฐ
จะเชื่อมั่นไว้วางใจตนเอง

→ หันมาทำการเมืองของตนเอง

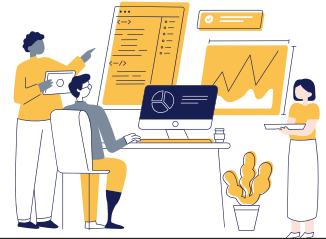
ที่มา: สถาบันพระปกเกล้า, Asian Barometer Survey

Political Efficacy

Internal Political Efficacy

Self-trust

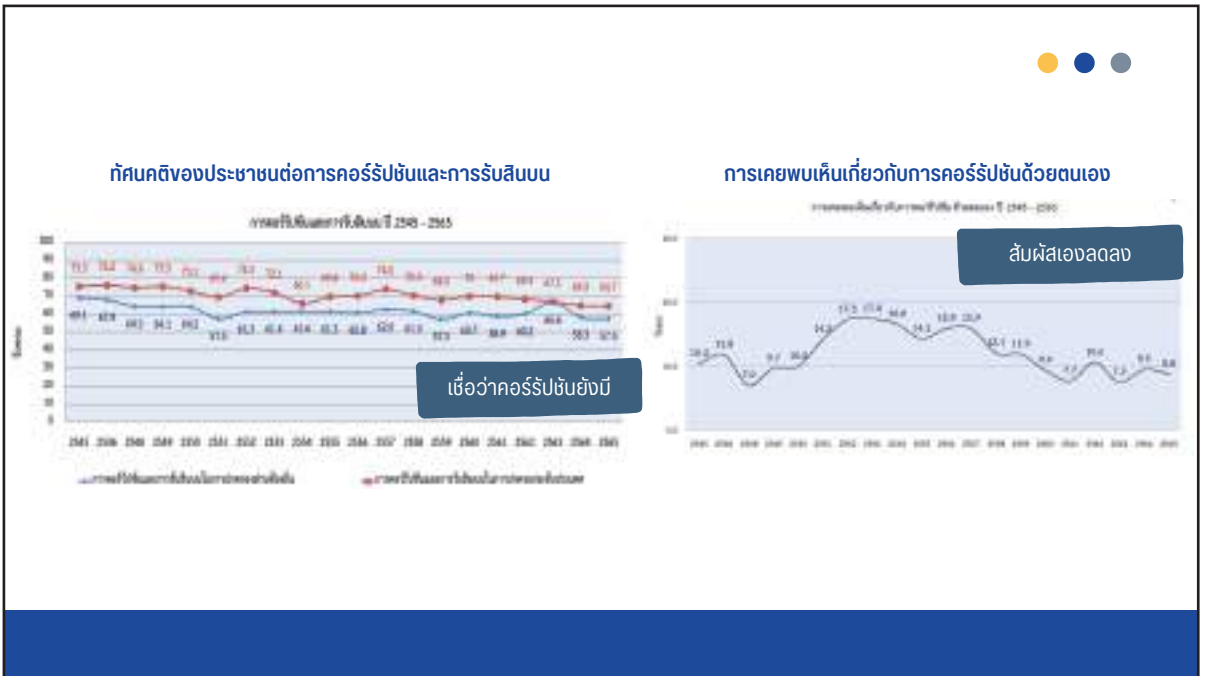
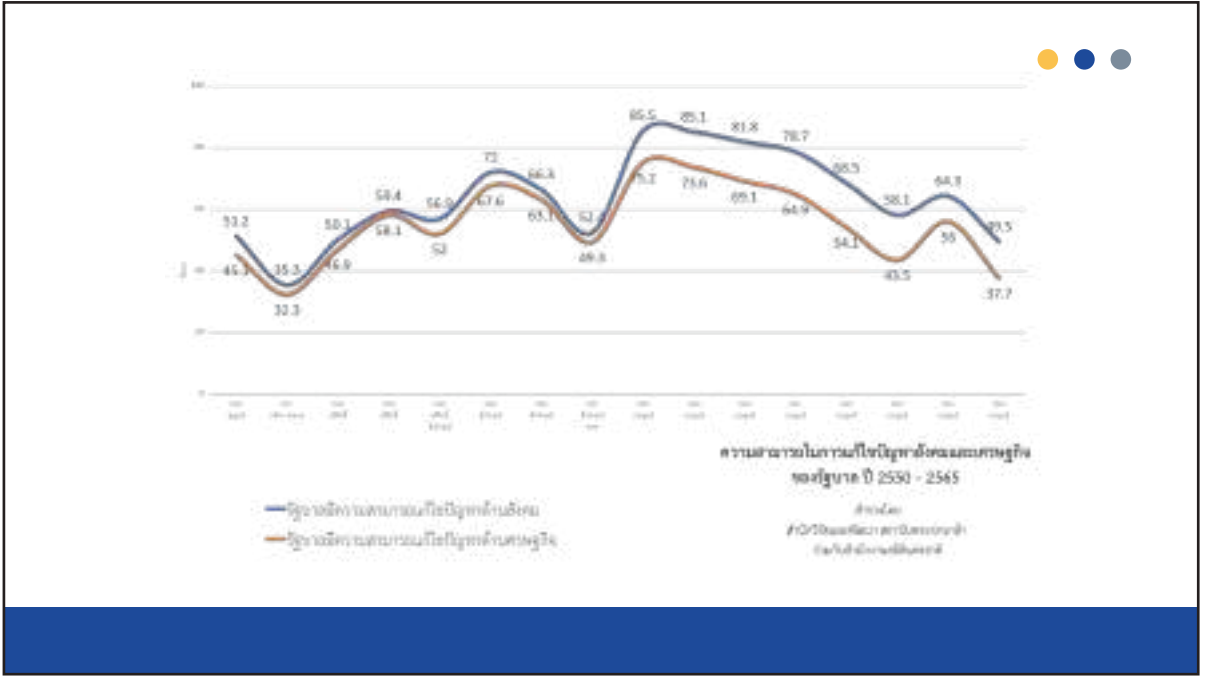
- การลดลงของประสิทธิภาพทางการเมืองภายใน เพราะเชื่อมั่นว่าตนเองสามารถเปลี่ยนแปลงสังคมและการเมืองได้ ลดลง ด้วยรู้สึกว่ายับซ้อน เข้าถึงยาก ไม่เกิดผล
- ค่านิยมประชาธิปไตย พอใจประชาธิปไตยลดลง
- กลุ่ม 26-40 ปี มีประสิทธิภาพทางการเมืองภายใน สูงกว่ากลุ่มอื่น แต่ยังคงคิดว่ายังเข้าใจยากอยู่
- เยาวชน 18-25 ปี มีประสิทธิภาพทางการเมืองภายใน น้อยกว่ากลุ่มอื่น

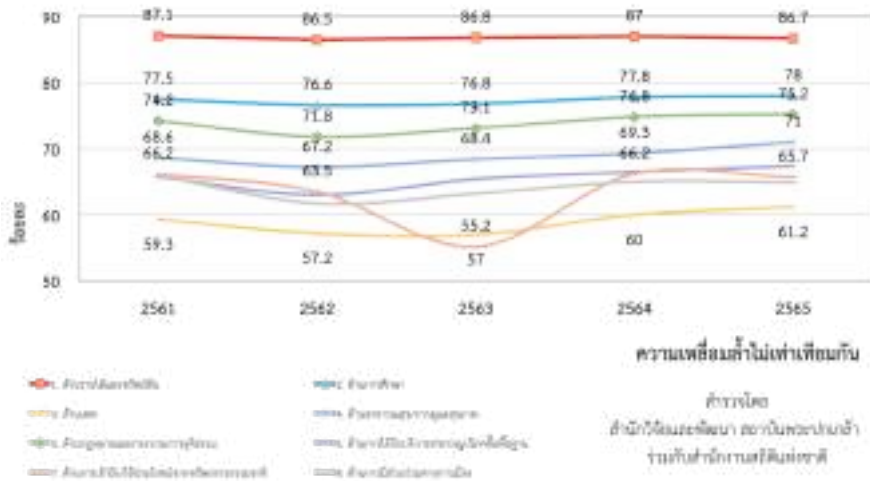

ปัจจัยสำคัญที่มีผลต่อ ประสิทธิภาพทางการเมือง

- การตอบสนองต่อความต้องการของประชาชน
- คุณภาพการบริการ และการทำงานของรัฐในการแก้ไขปัญหาต่างๆ และแก้ปัญหาคอร์รัปชั่น

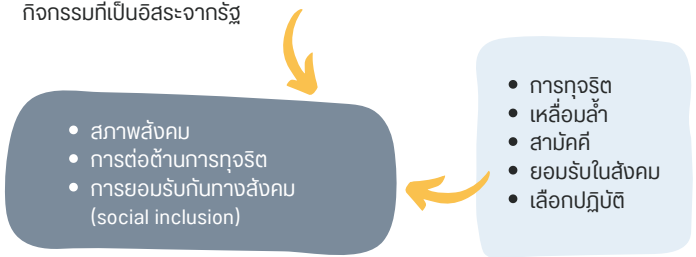

Societal security

- ความสามารถของสังคมที่จะทนต่อภัยคุกคามต่าง ๆ และบทบาทของรัฐที่จะสร้างความมั่นใจว่าสามารถจัดการกับภัยคุกคามต่างๆได้ และพลวัตของสังคมที่เปลี่ยนแปลง
- การอยู่รอดของชุมชน
- หน่วยของความสามัคคี
- การอยู่ร่วมกัน การมีอัตลักษณ์ ที่สามารถดำเนินกิจกรรมที่เป็นอิสระจากรัฐ

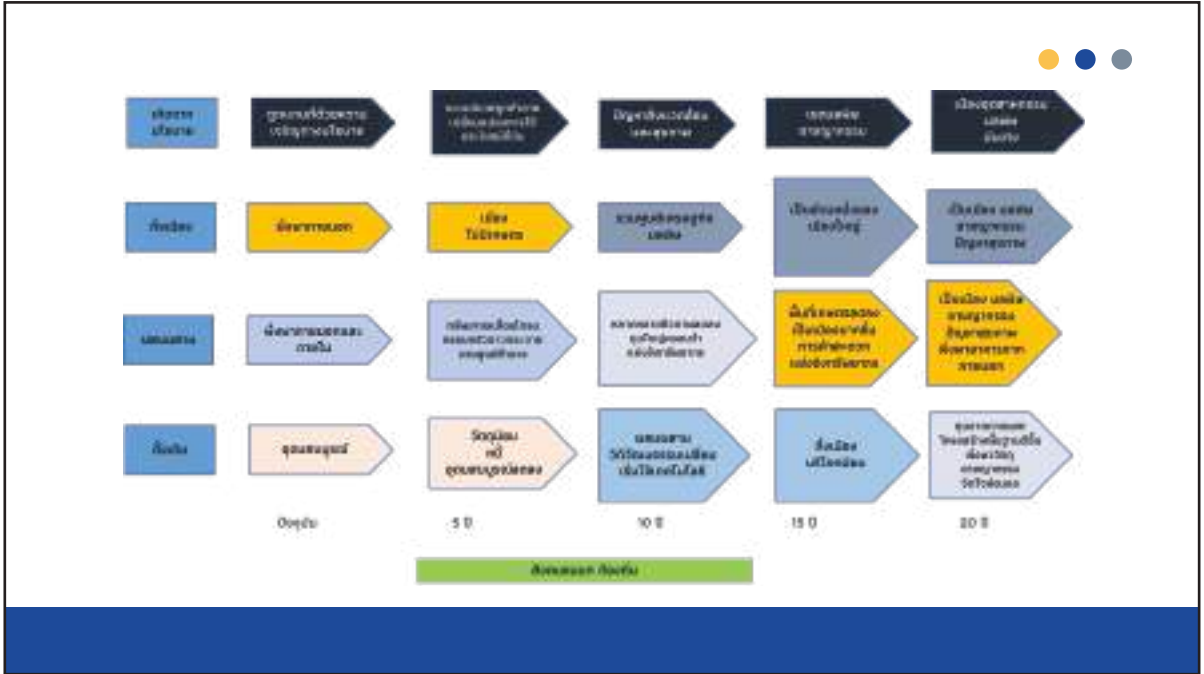
ที่มา: the Copenhagen School of security studies and Buzan, Waever and De Wilde 1998 Security - A New Framework For Analysis. Lynne Rienner Inc. Boulder Colorado 1998 28-35

การเปลี่ยนแปลงสังคมชนบท ก้องถิ่นในอนาคต

ที่มา: โครงการประเทศไทยในอนาคต (Future Thailand)
มิติที่ 2 สังคม ชนบท ก้องถิ่น, สถาบันพระปกเกล้า : 2020

ความเสี่ยงที่จะ
ส่งผลกระทบต่อ
สังคมชนบทก้องถิ่น
ในเชิงลบ

สรุป ทิศทาง แนวโน้ม อนาคต สังคม ชนบท ท้องถิ่นไทย

บทสรุปโดยภาพรวม

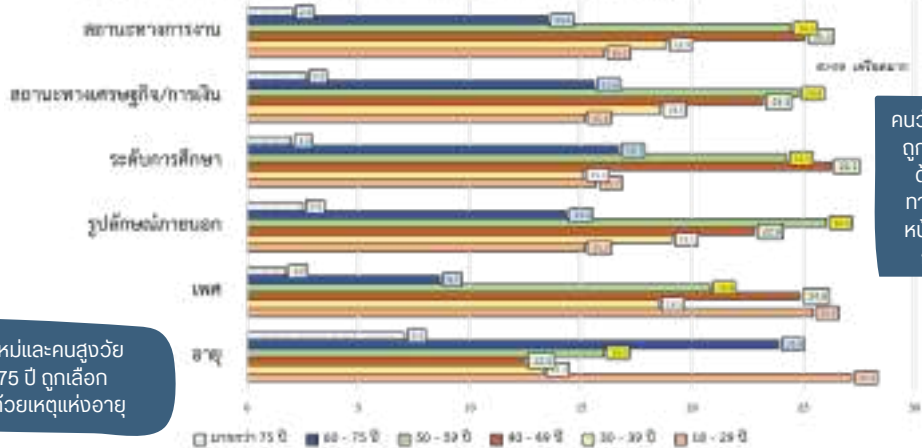
1. สภาพเศรษฐกิจดีขึ้น แต่เหลื่อมล้ำมากขึ้น มีการพึ่งพาตนเองน้อยลง
2. ความผูกพันทางจิตใจลดลง
 - ความสามัคคีทางสังคมลดลง มีแต่กลุ่มเศรษฐกิจที่มากขึ้น กลุ่มทางสังคมช่วยเหลือเกื้อกูลกันลดลง
3. มีการรวมศูนย์อำนาจมากขึ้น
 - การมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการอย่างแท้จริงในการบริหารจัดการท้องถิ่น ชุมชน และชนบทจะยิ่งยากมากขึ้น
4. มีการปรับเปลี่ยนโครงสร้างทางวัฒนธรรมมากขึ้น
 - วัฒนธรรมฉาบฉวยมากขึ้น เป็นสังคมที่ไม่มีความจริงใจ ไม่มีความไว้วางใจ เป็นสังคมที่เลือกปฏิบัติเน้นวัตถุนิยม
 - ความล่าช้าทางวัฒนธรรม (Cultural lag) นำไปสู่ความขัดแย้งทางสังคม เกิดการเลือกปฏิบัติ
5. การสูญเสียสมดุลทางสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ
6. เป็นสังคมที่ไร้พลัง มีโครงสร้างที่ไร้วิญญาณขาดการเสริมสร้างพลัง
7. Low Social Quality

การยอมรับกันทางสังคม (Social Inclusion)

- คนรุ่นใหม่และสูงวัย 60-75 ถูกเลือกปฏิบัติด้วยเหตุแห่งอายุ
- คนวัยทำงานรู้สึกถูกเลือกปฏิบัติด้วยสถานะทางเศรษฐกิจ หน้าที่การทำงาน การศึกษา
- ผู้หญิงถูกเลือกปฏิบัติมากกว่าชายในทุกมิติ ยกเว้นเพศ การยอมรับผู้หญิงและ LGBT มีมากขึ้น

สาเหตุของการเคยได้รับการปฏิบัติที่แตกต่างกันแยกตามช่วงอายุ (ร้อยละ)

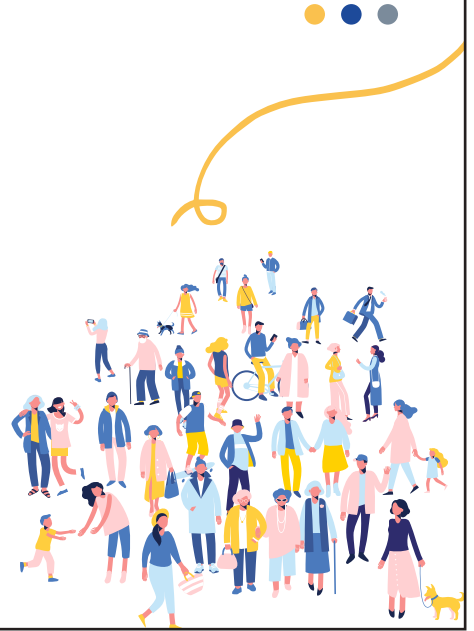

คนรุ่นใหม่และคนสูงวัย 60-75 ปี ถูกเลือกปฏิบัติด้วยเหตุแห่งอายุ

คนวัยทำงานรู้สึกถูกเลือกปฏิบัติด้วยสถานะทางเศรษฐกิจ หน้าที่การทำงาน การศึกษา

ผลของความมั่นคง ทางสังคมการเมือง

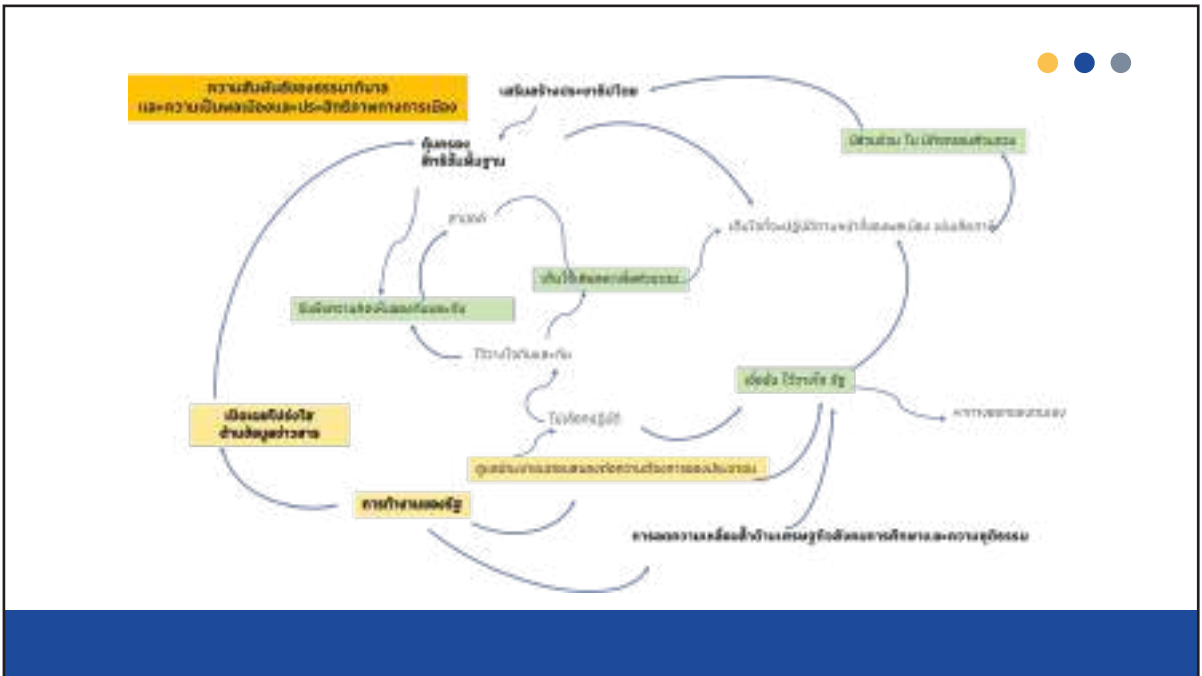
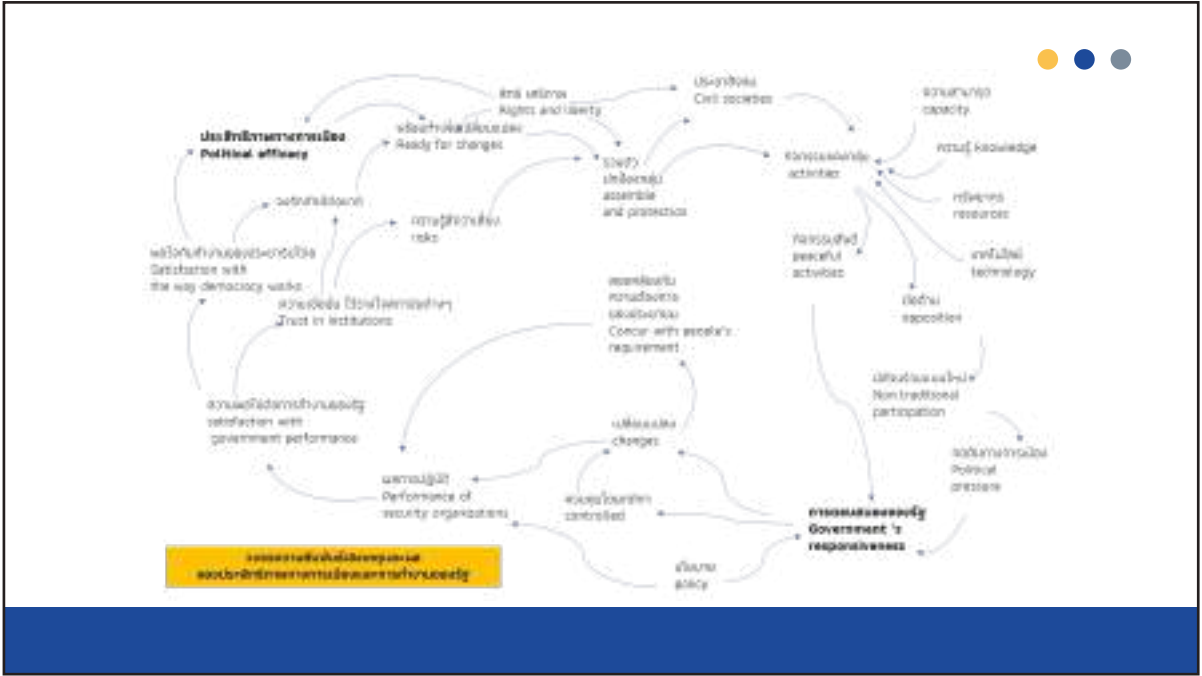
- ความขัดแย้ง เชื่อว่าความรุนแรงมาจากการแย่งชิงอำนาจและผลประโยชน์ทางการเมือง
- ความพอใจประชาธิปไตย พอใจการทำงานของผู้นำลดลง
- จงรักภักดีต่อชาติ

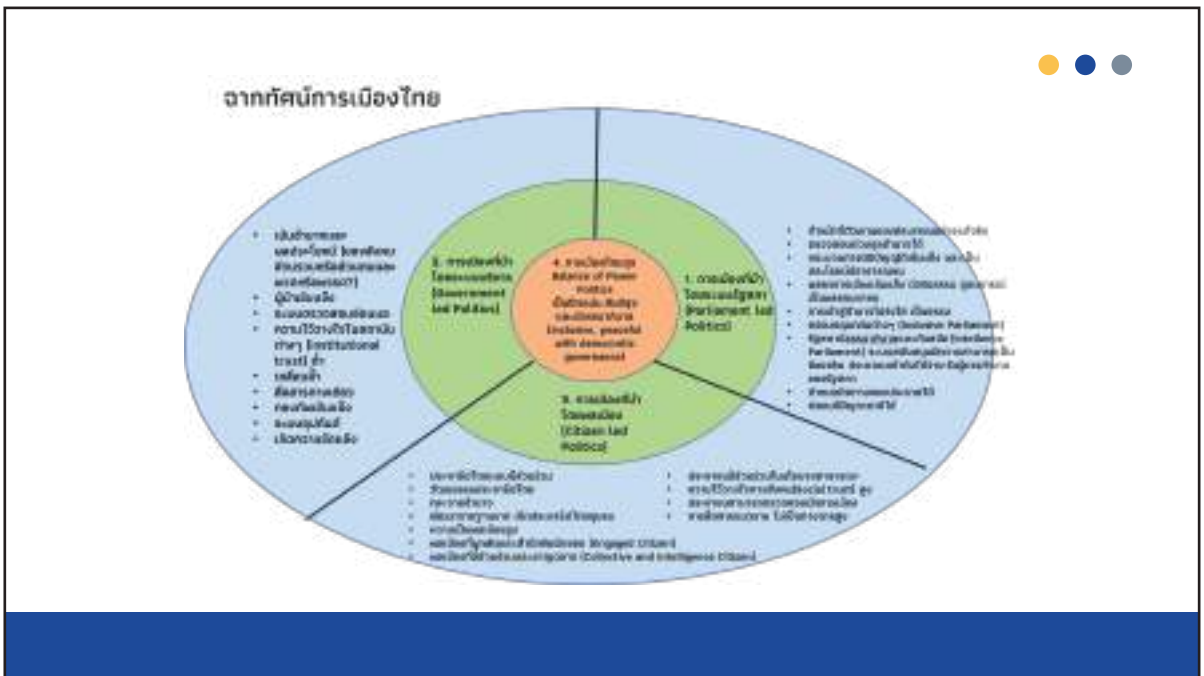
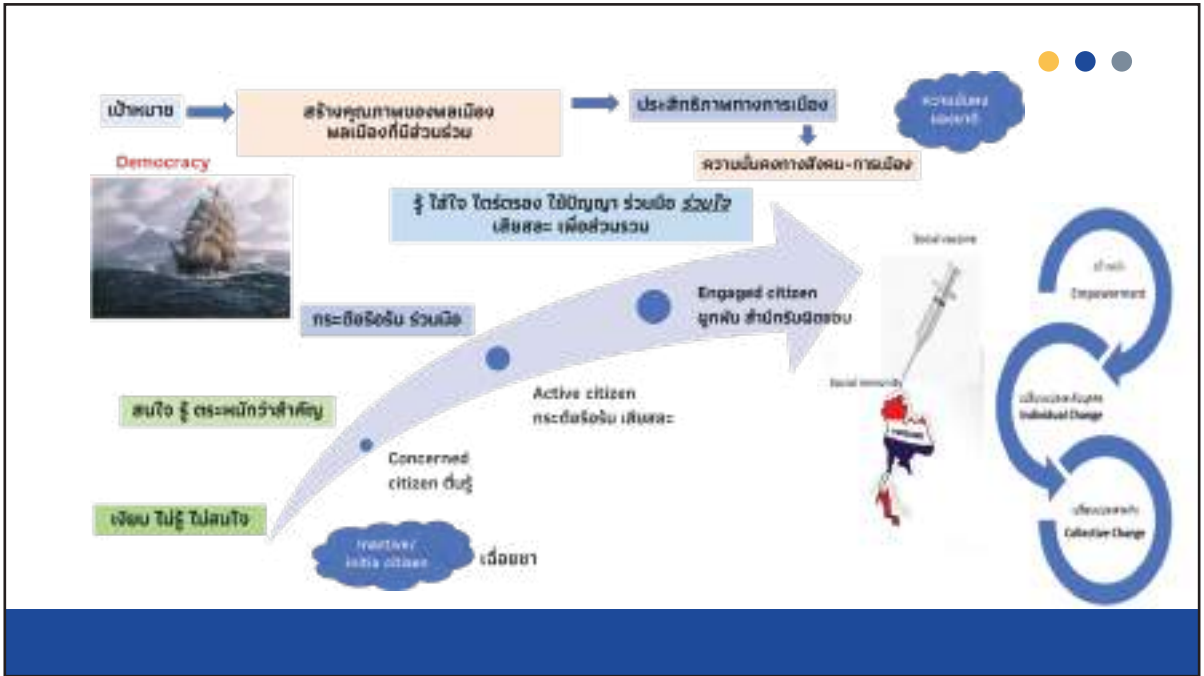

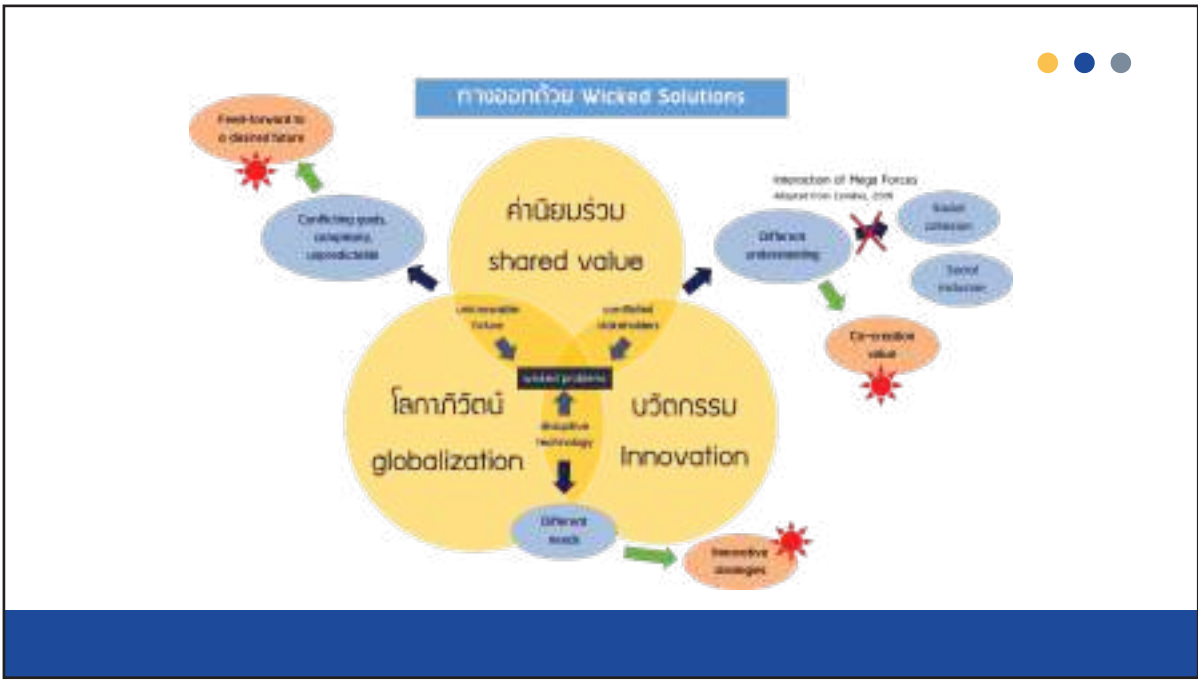
Democratic Value

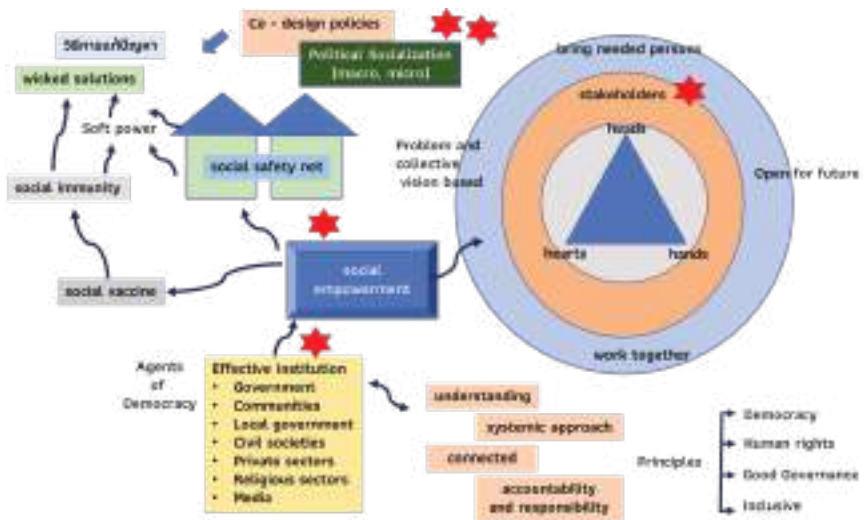
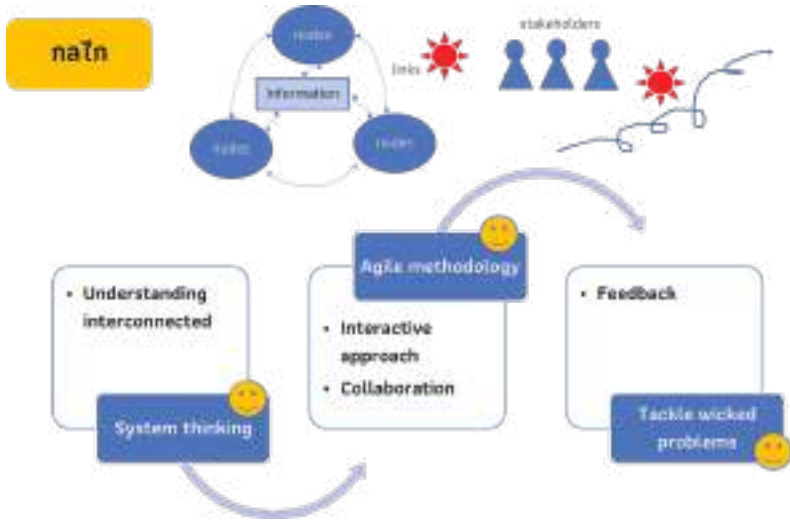
- ความเป็นพลเมือง ทำหน้าที่พลเมืองลดลง
- ยอมรับคอร์รัปชันลดลง

สรุปการประชุมวิชาการสถาบันพระปกเกล้า ครั้งที่ 24 ประจำปี 2565
24th Annual King Prajadhipok's Institute (KPI) Congress 2022

สรุปการประชุมกลุ่มย่อยที่ 1
ประชาธิปไตยและความท้าทายของเทคโนโลยีสมัยใหม่
(Democracy and Advanced Technological Challenges)

ดร.ปริญญญา หอมเอนก
ผู้เชี่ยวชาญด้านความมั่นคงปลอดภัยไซเบอร์และ
ระบบเทคโนโลยี

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปิติ เอี่ยมจำรูญลาก
คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

นายสัจจะ โชคบุญสงสวัสดิ์
ผู้อำนวยการกองป้องกันและปราบปราม
การกระทำความผิดทางเทคโนโลยีสารสนเทศ
กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม

นายสันติชัย อักษรณศรี
ผู้แทนจาก Rocket Media Lab

นายปुरुวิชญ์ วัฒนสุข
นักวิชาการ สถาบันพระปกเกล้า

การประชุมกลุ่มย่อยที่ 1 เรื่อง “ประชาธิปไตยและความท้าทายของเทคโนโลยีสมัยใหม่” (Democracy and Advanced Technological Challenges)

ร่วมอภิปราย

ดร.ปริญญา ทอมอนเนก

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปิติ เอี่ยมจำรูญลาภ

นายสัจจะ โชคบุญส่งสวัสดิ์

นายสันติชัย อภรณ์ศรี

ดำเนินรายการ

นายปรีวิชญ์ วัฒนสุข

แม้ว่าเทคโนโลยีที่เจริญก้าวหน้าอย่างเทคโนโลยีขั้นสูง (Advanced Technology) รูปแบบต่าง ๆ ในปัจจุบันจะถูกใช้เป็นเครื่องมือในการเผยแพร่แนวคิดหรือส่งเสริมการปกครอง ในระบอบประชาธิปไตยก็ตาม แต่ความก้าวหน้าของเทคโนโลยีเหล่านี้ก็ทำให้เกิดปัญหา ความมั่นคงปลอดภัยทางไซเบอร์ (Cyber Security) เช่น การใช้เทคโนโลยีเป็นเครื่องมือ ในการเผยแพร่ข้อมูลในลักษณะที่ทำให้เกิดการครอบงำการตัดสินใจของประชาชน นอกจากนี้ ความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยีอาจก่อให้เกิดการละเมิดสิทธิในรูปแบบใหม่รวมถึง การก่ออาชญากรรมในรูปแบบใหม่ที่มีความรุนแรงและส่งผลเสียหายเป็นวงกว้างยิ่งกว่า อาชญากรรมอื่นที่ไม่เกี่ยวข้องกับดิจิทัล ซึ่งหลายประเทศรวมถึงประเทศที่เป็นประชาธิปไตย จะพยายามแก้ไขปัญหาความปลอดภัยทางไซเบอร์ด้วยการให้รัฐเข้าไปควบคุมการใช้สื่อไซเบอร์ ของประชาชนในระดับความเข้มข้นที่ต่างกัน จนทำให้หลายประเทศถูกตั้งคำถามเกี่ยวกับ ความได้สัดส่วนของการจัดการปัญหาความมั่นคงทางไซเบอร์กับการจำกัดสิทธิเสรีภาพ ของประชาชนอันเป็นแก่นของรัฐธรรมนูญประชาธิปไตย **ปรีวิชญ์ วัฒนสุข** ผู้ดำเนินรายการการประชุม

กลุ่มย่อย เรื่อง **“ประชาธิปไตยและความท้าทายของเทคโนโลยีสมัยใหม่”** จะขอชี้ชวนให้ทุกท่านได้มองปรากฏการณ์ที่สำคัญเกี่ยวกับความเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยีสมัยใหม่ที่มาสร้างความท้าทายแก่ประชาธิปไตย

ดร.ปริญญา ทอมเอนก

“ประชาชนถูกละเมิดโดยแพลตฟอร์มใหญ่ ไม่ใช่รัฐบาล”

เนื่องจากการใช้อินเทอร์เน็ตและโซเชียลมีเดียในปัจจุบัน ประชาชนนั้นมีความเสี่ยงสูงมากที่จะถูกละเมิดโดยการขโมยข้อมูล ตลอดจนไปถึงการถูกมิชฌาชีพทำการโจรกรรมหลักทรัพย์ทางการเงินในบัญชีธนาคาร ซึ่งไม่ได้มีเพียงเฉพาะในประเทศไทยเท่านั้น แต่ในต่างประเทศไม่ว่าจะเป็นโซนยุโรปหรือเอเชียก็มีเช่นกัน การโจรกรรมทางไซเบอร์หรืออาชญากรรมไซเบอร์นั้นจึงเป็นภัยคุกคามสมัยใหม่ที่ใกล้ตัว และไม่ควรมองข้ามในสหภาพยุโรปจึงมีกฎหมาย GDPR หรือ General Data Protection Regulation ซึ่งเป็นกฎหมายคุ้มครองความเป็นส่วนตัวของข้อมูลบุคคล ที่ครอบคลุมถึงการส่งผ่านข้อมูลส่วนบุคคลในหลายด้าน รวมถึงการใช้ข้อมูลในเชิงธุรกิจและการเก็บข้อมูลผ่านอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ เช่น สมาร์ทโฟน หรือคอมพิวเตอร์ด้วย ซึ่งกฎหมายดังกล่าวได้กลายมาเป็นต้นแบบของกฎหมายในลักษณะนี้ในหลายประเทศ รัฐบาลไทยนั้นมีกฎหมายที่เกี่ยวข้องหลายฉบับ เช่น พระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ (พ.ร.บ.คอมฯ) พระราชบัญญัติการรักษาความมั่นคงปลอดภัยไซเบอร์ พ.ศ. 2562 (พ.ร.บ.ไซเบอร์ฯ) พระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 แต่ก็ยังไม่ได้บังคับใช้อย่างเต็มรูปแบบ ซึ่งเป็นกฎหมายที่คุ้มครองข้อมูลและความปลอดภัยของประชาชนมากกว่าจะเป็นการละเมิดต่อประชาชน ดังนั้น การบังคับใช้กฎหมาย จึงเป็นการใช้กฎหมายเพื่อคุ้มครอง ไม่ได้เป็นการละเมิดประชาชนโดยรัฐ

ดร.ปริญญา ได้เปรียบเทียบประเทศไทยเป็นเหมือนพีระมิด ที่ฐานของพีระมิดคือประชาชน ตรงกลางคือองค์กร รัฐ เอกชน รัฐวิสาหกิจ และยอดสูงสุดคือประเทศชาติบ้านเมือง หากฐานด้านล่างไม่มั่นคง ก็จะทำให้ประเทศชาติเกิดปัญหาได้ ฐานด้านล่างหรือประชาชนนั้นจึงเป็นส่วนสำคัญที่จะต้องได้รับความมั่นคง ในด้านเทคโนโลยีเอง ความมั่นคงของความเป็นส่วนตัว (privacy security) จึงมีความสำคัญเป็นอย่างแรก ตัวอย่างในต่างประเทศ เช่น สิงคโปร์ มีกฎหมายความเป็นส่วนตัวของข้อมูล (Data Privacy Law) ซึ่งทำให้สภาพแวดล้อมทางเทคโนโลยีของประเทศสิงคโปร์นั้นน่าลงทุนและดึงดูดให้ต่างประเทศเข้ามาทำงานได้ ดังนั้น ประชาชนจะต้องถูกปกป้องโดยรัฐจากภัยคุกคามทางเทคโนโลยีและไซเบอร์

ตัวอย่างเช่น มีการส่งข้อความจากมิชฌาชีพเข้าสู่แอปพลิเคชันส่งข้อความต่าง ๆ เช่น Line เพื่อชักชวนให้กู้เงิน หรือ ให้เงินรางวัล และส่งลิงค์เพื่อให้ผู้ใช้กดเพื่อทำรายการ แต่เมื่อกดลิงค์ดังกล่าวแล้ว มีมิชฌาชีพเข้ามาควบคุมโทรศัพท์ของผู้ใช้ และจัดการโอนเงินออกจากบัญชีของ

ผู้ใช้ไปจนหมด เป็นต้น ซึ่งบางครั้งเป็นการให้กดลิงค์ บางครั้งเป็นการหลอกชักชวนให้โหลด แอปพลิเคชันจาก App Store หรือ Google Play Store ของทางผู้ให้บริการระบบปฏิบัติการเอง ซึ่งนับว่าแม้จะใช้บริการโดยตรงแบบไม่ได้ทำอะไรนอกเหนือจากฟังก์ชันของโทรศัพท์ ก็อาจตกเป็นเหยื่อได้

กรณีต่าง ๆ เหล่านี้เกิดขึ้นเยอะมากในประเทศไทย หน่วยงานด้านการป้องกันปราบปรามอาชญากรรมอย่างตำรวจนั้นไม่สามารถดูแลได้ทั่วถึง ทั้งข้อจำกัดด้านปริมาณของเจ้าหน้าที่ และศักยภาพด้านเทคโนโลยีที่อาจผลิตบุคลากรไม่ทัน ในแต่ละเดือนมีกรณีเหล่านี้กว่าหนึ่งหมื่นคดี ทำให้จัดการได้ไม่ทัน จึงต้องอาศัยการป้องกัน โดยการไม่เข้าไปยุ่งกับลิงค์หรือข้อความที่แปลกปลอม สิ่งเหล่านี้เกิดขึ้นในรูปแบบใหม่ ๆ ขึ้นทุกวัน และอธิบายไม่ได้ เพราะกว่าจะอธิบายภัยคุกคามแบบปัจจุบันได้ ภัยคุกคามรูปแบบใหม่ก็เกิดขึ้นไปแล้ว ดังนั้นการใช้เทคโนโลยีโดยเฉพาะที่เกี่ยวข้องกับการติดต่อสื่อสาร จึงถูกจัดว่าเป็นความเสี่ยงตาม Global Risks Report ในหมวดของ Cyber Security

ปัญหาที่ตามมาเมื่อเกิดเหตุการณ์เหล่านี้มากเข้าก็คือ Cyber Sovereignty หรือ อำนาจอธิปไตยทางไซเบอร์ ก็คือการ เก็บข้อมูลต่าง ๆ ที่เราเคยเข้าไปใช้งานในระบบอินเทอร์เน็ต ไม่ว่าจะเป็นการใช้บัญชีโซเชียลมีเดีย การถ่ายภาพที่ติดตำแหน่งทางภูมิศาสตร์ การท่องเว็บไซต์ การดาวน์โหลด ต่าง ๆ สิ่งนี้ทำให้เกิด digital footprint ของผู้ใช้งาน และทำให้ footprint เหล่านั้นถูกเก็บไว้เป็นข้อมูลที่ถูกรวบรวมเอาไว้ เช่นเดียวกับ big data และข้อมูลนั้นก็พร้อมเสมอที่จะถูกนำมาจำหน่ายเพื่อวิเคราะห์พฤติกรรมการใช้งานทางอินเทอร์เน็ตเพื่อทำการค้าต่อ โดยอาจมีเครื่องมือมาช่วยวิเคราะห์ เช่น ปัญญาประดิษฐ์ เป็นต้น ทำให้เพียงแค่การใช้งานอินเทอร์เน็ตของผู้ใช้หรือประชาชนทั่วไป ก็เป็นการช่วยให้ผู้ที่เก็บข้อมูลต่าง ๆ เหล่านั้นทำการค้าได้มากขึ้นแล้ว

ดร.ปริญญา จึงได้สรุปว่า แม้มนุษย์จะมีความเท่าเทียมกันในหลายด้าน แต่มนุษย์นั้นมีความไม่เท่าเทียมกันในแง่ของทักษะการใช้เทคโนโลยี อันเป็นเหตุของความเหลื่อมล้ำทางการเข้าถึงและใช้งานทางดิจิทัล (digital literacy) สิ่งที่จะทำให้ประชาชนดำเนินชีวิตต่อไปคือรู้เท่าทันและจะต้องรู้จักการใช้งานเทคโนโลยีให้มากยิ่งขึ้น ดังนั้น คำถามที่ว่าเราปลอดภัยหรือไม่ จึงตอบได้เลยว่าไม่ แต่เราพร้อมที่จะรับมือกับสิ่งที่เราจะเผชิญต่อภัยคุกคามทางเทคโนโลยีหรือไม่ต่างหาก คือ คำถามของยุคสมัยแห่งเทคโนโลยีนี้อย่างแท้จริง

ผศ. ดร.ปิติ เอี่ยมจำรูญลาภ

ประเด็นหลักสั้นของกฎหมายไซเบอร์ไทย: ความขัดแย้งกันเองของกฎหมาย

ดร.ปิติ เริ่มจากการเกริ่นว่า กฎหมายทางไซเบอร์เองนั้นมีความขัดแย้งกันเองอยู่ ยกตัวอย่างเช่น พ.ร.บ.คุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล (PDPA) และ พ.ร.บ.ข้อมูลข่าวสารราชการ ที่มีลักษณะอันหนึ่งสั่งให้ปิด แต่อันหนึ่งสั่งให้เปิด เนื่องจาก PDPA นั้นต้องการคุ้มครองข้อมูล

ส่วนบุคคลจึงต้องการให้เปิดเผยข้อมูลเพื่อไม่ให้ข้อมูลของประชาชนรั่วไหลออกไป แต่ พ.ร.บ.ข้อมูลข่าวสารราชการนั้น ถือเป็นข้อมูลภาครัฐ ซึ่งต้องมีความโปร่งใส ตามหลักการประชาธิปไตยที่เปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม จึงต้องเปิดเผยข้อมูลให้ประชาชนเข้ามาตรวจสอบได้ จึงมีความต้องการให้เปิดเผยข้อมูลเหล่านี้สู่สาธารณะ และแน่นอนว่าบางส่วนของข้อมูลสาธารณะเหล่านี้ก็มีข้อมูลส่วนบุคคลอยู่ การเปิดเผยข้อมูลสาธารณะจึงเป็นการเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลบางส่วนด้วย ดังนั้น ความสมดุลของการเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลนี้ยังไม่มี

ต่อมาเมื่อข้อมูลเหล่านี้ ไม่ว่าจะจะเป็นข้อมูลส่วนบุคคลหรือข้อมูลจากรัฐนั้นไม่ได้ได้อยู่แค่ในกระดาษเท่านั้น แต่ยังอยู่บน cloud ซึ่งเป็นการเก็บข้อมูลในพื้นที่ออนไลน์ ซึ่งแน่นอนว่าเมื่อข้อมูลไปอยู่ในพื้นที่ที่สามารถเข้าถึงได้ด้วยระบบอินเทอร์เน็ตนั้นทำให้เกิดความเสี่ยงที่จะถูกจารกรรมข้อมูลได้ เช่นเดียวกับการให้บริการประชาชน ที่ให้ประชาชนใส่ข้อมูลส่วนตัวเพื่อขอรับบริการต่าง ๆ ของรัฐ เช่น การขอถึงขยะ สามารถขอออนไลน์ได้ การต่อใบอนุญาตขับขี่พาหนะ เป็นต้น ข้อมูลของประชาชนก็จะถูกบันทึกไว้ใน server ที่เก็บข้อมูล ข้อดีคือ แม้ว่ามันจะลดการทุจริต และลดขั้นตอนได้ แต่ข้อมูลเหล่านี้ก็มีความเสี่ยงที่จะถูกจารกรรมได้เช่นกัน อย่างไรก็ตามข้อมูลเหล่านี้ตาม PDPA ก็บอกให้ปิด เนื่องจากมีข้อมูลส่วนบุคคลอยู่ แต่ตาม พ.ร.บ.ข้อมูลข่าวสารราชการ ก็บอกให้เปิดเผยเพื่อความโปร่งใสและเอื้อให้ภาคประชาชนสามารถตรวจสอบได้ แต่ก็ยังมีระบุว่า หากถูกล้ำสิ่งส่วนบุคคลมากเกินไป ก็ไม่ต้องเปิดได้ แต่เท่าใดจึงเป็นมากเกินไป

แต่อย่างไรก็ดี ดร.ปิติ ได้เสนอว่า ความเป็นส่วนตัวกับการเปิดเผยข้อมูลเพื่อการตรวจสอบนั้น ไม่จำเป็นต้องขัดกัน เนื่องจากเราสามารถแยกข้อมูลอย่างเช่นคำตอบแทนของเจ้าหน้าที่ท้องถิ่น คือประกอบไปด้วยเงินประโยชน์ตอบแทนกรณีพิเศษ รายงานการประชุม หลักฐานต่าง ๆ เราสามารถแยกได้ว่าส่วนที่จำเป็น ต่อการถูกตรวจสอบ เพื่อดูว่าหน่วยงานรัฐทำงานเป็นอย่างไร มีการทุจริตหรือส่วนต่างหรือไม่ เพื่อประโยชน์สาธารณะ แต่ส่วนที่ระบุตัวตนของบุคคลได้ คือ ชื่อ นามสกุล ที่อยู่ ต่าง ๆ เป็นข้อมูลส่วนบุคคล ซึ่งเป็นส่วนที่ไม่ได้มีความจำเป็นในการตรวจสอบการทำงานของรัฐบาล ก็อาจไม่จำเป็นต้องเปิด ดังนั้น โจทย์คือการสร้างสมดุลในส่วนนี้เพื่อรักษาประโยชน์สาธารณะ เพื่อความโปร่งใส และไม่รุกราล้ำความเป็นส่วนตัวจนเกินเหตุ

แต่ด้วยระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยงานสารบรรณ ฉบับที่ 4 ปี 2564 ที่อนุญาตให้ใช้ฐานข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์บน cloud ได้ ติดต่อราชการออนไลน์ เพื่อรองรับการปฏิบัติงานที่บ้าน แม้จะมีข้อดี แต่ระบบนั้นสามารถเข้าถึงได้จากหลายอุปกรณ์ และเข้าถึงได้จากหลายที่ ย่อมมีความเสี่ยงสูงขึ้นไปที่จะถูกจารกรรมข้อมูล ดังที่ ดร.ปริญญา ได้เสนอไปข้างต้น ซึ่งนั่นก็เป็นเรื่องในทางเทคนิคของเทคโนโลยีที่นำมาใช้ ไม่ว่าจะระบบ เว็บไซต์ หรือ server ว่าจะมีประสิทธิภาพไม่ให้อะไรรั่วไหล และสามารถปิดไม่ให้ผู้ใช้นั้นสามารถเข้าถึงข้อมูลส่วนอื่นที่ไม่เกี่ยวข้องกับส่วนงานของตนเองได้อย่างไร และหากฝ่าฝืน จะมีโทษอย่างไร เป็นต้น

นายสัจจะ โชคบุญส่งสวัสดิ์ ข้อมูลและข่าวปลอม ความท้าทายของประชาธิปไตย

นายสัจจะเริ่มจากการกล่าวถึงภารกิจของกระทรวงดิจิทัลเพื่อสังคม ที่เกี่ยวข้องกับการแก้ไขปัญหาข่าวปลอมที่ระบาดอยู่ในสังคมไทยผ่านโซเชียลมีเดียต่าง ๆ ที่สามารถรับส่งข้อมูลกันได้อย่างง่ายดาย การทำงานของกระทรวงดิจิทัลฯ นั้นก็สอดคล้อง กับกฎของ International Fact-Checking Network (IFCN) ซึ่งแม้ว่าจะไม่ได้ทำสำเร็จทั้งหมด ซึ่งจะเน้นไปที่เรื่องที่เป็นผลประโยชน์ของสาธารณะ ไม่ใช่เรื่องข่าวปลอมของบุคคล ซึ่งทางกระทรวงได้กำหนด เป็นหมวดหมู่ของข่าว ซึ่งแบ่งเป็น 4 กลุ่ม คือ 1. กลุ่มภัยพิบัติ 2. กลุ่มเศรษฐกิจ 3. กลุ่มสุขภาพ และ 4. กลุ่มนโยบายภาครัฐ และก็มีช่องทางให้ประชาชนได้ร่วมตรวจสอบ เช่น Line หรือโซเชียลมีเดีย ต่าง ๆ เมื่อพบข้อมูลแล้ว ว่าจริงหรือเท็จก็จะรีบแจ้งให้ประชาชนทราบในช่องทางที่หลากหลาย เพื่อให้ทันเวลา

กรณีหนึ่งที่ชัดเจนคือกรณีฉีดวัคซีนช่วงโควิด ว่าการฉีดวัคซีนโควิดนั้นจะทำให้เสียชีวิต ทำให้คนไม่กล้าฉีด ก็ได้มีการประชาสัมพันธ์ว่าข่าวปลอมดังกล่าวนั้นไม่เป็นความจริง ซึ่งกระบวนการคือ นำข้อมูลไปตรวจสอบกับหน่วยงานภาครัฐต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง และจึงนำมานำเสนอเผยแพร่ให้ประชาชนรับทราบ ซึ่งการนำเสนอนั้นก็มียหลายรูปแบบทั้งออฟไลน์และออนไลน์ ซึ่งออนไลน์นั้นก็อาจแชร์ทาง Facebook page และสังเกตการณ์ยอดการเข้าถึง และปฏิสัมพันธ์ของผู้เข้าชม มีประชาชนนำไปแชร์ต่อมากมาย และได้มีการสื่อสารถึงผู้ที่แชร์ข้อมูลที่ผิดพลาด หากไม่ได้มีเจตนาที่จะแชร์ข้อมูลก็จะเกิดการตักเตือนและให้ลบโพสต์ แต่หากเป็นการตั้งใจจะมีบทลงโทษตามกฎหมาย

นอกจากนี้ ยังมีการเปิดให้ประชาชนแจ้งเบาะทาง Line Official มีเจ้าหน้าที่ตอบและให้ข้อมูล และประสานงานส่งต่อไปยังที่ต่าง ๆ และยังมี การเปิดเวทีระดมสมอง และประกวดสำหรับเยาวชน เพื่อปลูกฝังค่านิยมในการรู้เท่าทัน สร้างความตระหนักรู้เรื่องข่าวปลอม เพื่อให้เยาวชนเติบโตอย่างมีคุณภาพ

สันติชัย อารณศรี

ข้อมูลจาก Open Data Governance ทำให้การบริหารงานโปร่งใสและถูกจุด

สันติชัย ทำงานอยู่ในบริษัท Rocket Media Lab ซึ่งเป็นบริษัทเอกชนที่ทำงานในเชิงข้อมูลและนำมาประมวลผล จึงพยายามเปิดเผยข้อมูลสู่สาธารณะ จึงเห็นว่าการนำข้อมูลต่าง ๆ ออกมาเผยแพร่นั้นมีความสำคัญ และเห็นว่าการขอข้อมูลจากหน่วยงานรัฐนั้น บางครั้งใช้เวลา และเกิดความล่าช้า สื่อมวลชนทั้งทางตรงและทางอ้อม จึงต้องการข้อมูลเหล่านั้นมาใช้เพื่อสร้างความเชื่อมโยงว่าข้อมูลเหล่านั้นมีผลต่อการบริหารราชการที่เป็นธรรมอย่างไร สอดคล้องกับหลักการประชาธิปไตยหรือไม่ โดยส่งเสริมหรือก่อให้เกิดการขับเคลื่อนประเด็นเรื่อง

ประชาธิปไตยออกมาเปิดเผย เพื่อที่จะบอกว่าข้อมูลนั้นเป็นเรื่องพื้นฐานที่ประชาชนจะใช้ในการตัดสินใจในเชิงประชาธิปไตยได้อย่างไร

สิ่งหนึ่งที่สามารถอธิบายเรื่องการใช้ข้อมูลเพื่อส่งเสริมประชาธิปไตยได้อย่างง่ายเลยก็คือแอปพลิเคชันที่ชื่อ PolitiMate ซึ่งเป็นการใช้กับการเลือกตั้งผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครเป็นครั้งแรกในประเทศไทย โดยความร่วมมือกับสถาบันพระปกเกล้า ซึ่งมีจุดประสงค์เพื่อจับคู่ความต้องการของประชาชนผู้ใช้แอปพลิเคชันนี้ กับผู้สมัครรับเลือกตั้งผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร ว่าตรงกับผู้สมัครท่านใด มากน้อยขนาดไหน ซึ่งได้ใช้วิธีการทั้งเชิงเทคโนโลยีและวิธีการเชิงข้อมูล เข้ามาประสานกัน ก่อให้เกิด PolitiMate อีกสิ่งหนึ่งที่น่าสนใจก็คือว่าจุดประสงค์ของมันก็คือว่าเราต้องการอยากจะทำให้ประชาชนทั่วไปใช้ข้อมูลเป็นพื้นฐานในการตัดสินใจในการเลือกตั้งมากขึ้น และให้ผู้เล่นได้มีความสุข สนุกสนาน ทำให้การเมืองเป็นเรื่องที่ใกล้ตัว นั่นคือจุดประสงค์ของเกิดขึ้นของ PolitiMate

จากนั้นต้องมีการผลักดัน data governance หรือการบริหารงานด้วยข้อมูล ในช่วงเลือกตั้งที่ผ่านมาของเลือกตั้งผู้ว่าสิ่งที่ Rocket Media Lab ทำก็คือเราทำสิ่งที่เรียกว่า Bangkok Index ขึ้นมา Bangkok Index มันจะเป็นความพยายามที่เราอยากจะทำคือการตัดสินใจในการเลือกผู้สมัครสักคน บางทีมันอาจไม่ได้ดูแลตัวนโยบายของ ผู้สมัคร สิ่งที่เราพยายามอยากจะทำให้ทุกคนมอง คืออยากให้มองกรุงเทพมหานครในฐานะ 1. พื้นที่มองกรุงเทพมหานคร ในฐานะหน่วยงานการปกครอง แล้วก็หน่วยงานที่ทำงานบริการให้กับประชาชน ฉะนั้นสิ่งที่เราจะชวนคุย มันเป็นข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับกรุงเทพ ไม่ใช่ข้อมูลเกี่ยวกับ Candidate ที่ลงสมัครรับเลือกตั้ง มันจึงเป็นความพยายามที่จะนำข้อมูลของกรุงเทพมหานครในส่วนต่าง ๆ ออกมาเปิดเผย ออกมาสร้างแรงกระเพื่อมในการที่จะให้ประชาชนใช้ในการตัดสินใจในการเลือกตั้งในช่วงนั้น Bangkok Index ก็จะแบ่งข้อมูลออกมาเป็น 4 ด้านด้วยกัน คือ 1. เรื่องโครงสร้างพื้นฐาน 2. การเข้าถึงบริการพื้นฐาน 3. ปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในกรุงเทพมหานคร และ 4. สิ่งแวดล้อม

ความท้าทายของการทำงานในเชิง Data Governance ก็คือไม่ใช่แค่ระบุให้หน่วยงานราชการเปิดเผยข้อมูลออกมา แต่ประเด็นคือว่าเราจะทำอย่างไรที่จะสามารถนำข้อมูลของทางราชการหรือข้อมูลที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับราชการและเกี่ยวข้องกับการที่ประชาชนใช้ในการตัดสินใจใด ๆ ต่าง ๆ ออกมาเปิดเผยได้ ความท้าทายแรกคือจัดหาข้อมูลมาจากไหนอย่างไร จะเก็บข้อมูลมาจากไหนอย่างไร นั่นคือความท้าทายอันดับแรกของคนทำข้อมูลในเมืองไทย ซึ่งคิดว่าจากการทำงานที่ผ่านมาทำให้เห็นว่าความยากลำบาก ขรุขระ ในประเด็นนี้ก็คือการพยายามที่เราจะผลักดันให้หน่วยงานรัฐเองเป็นคนเปิดเผยข้อมูลเอง ไม่ใช่หน่วยงานที่เป็นองค์กรเอกชนอย่างเรา เพราะสุดท้ายความน่าเชื่อถือของข้อมูลอาจแตกต่างกัน

ดังนั้น โจทย์คือ จะสามารถทำอย่างไรให้การใช้เทคโนโลยีในลักษณะนี้ ถูกส่งไปถึงมือของผู้กำหนดนโยบาย เพื่อให้เกิดนโยบายและการบริหารที่ใช้ข้อมูลอย่างแท้จริง และจะกระตุ้น

ให้ประชาชนใช้เทคโนโลยีในการมีส่วนร่วมในการตรวจสอบ และทำอะไรให้ประชาชนออกไปใช้สิทธิ์ตามหลักการประชาธิปไตยได้อย่างไร มากกว่าแค่การบ่นลงแพลตฟอร์มโซเชียลมีเดีย

ในช่วงท้ายของการสัมมนา ได้มีการสรุปโดยวิทยากรทั้ง 4 ท่านว่า เทคโนโลยีนั้น เป็นเรื่องที่กำลังก้าวไปข้างหน้าและหนทางในการรับมือ คือ การที่เราจะต้องใช้มันให้เป็น และมีความรู้ความเข้าใจในการใช้มันให้มากพอ ทั้งนี้ การจะสร้างความรู้ความเข้าใจ เครื่องมือ กฎหมาย และองค์ประกอบที่เกี่ยวข้องทุก ๆ อย่าง จึงไม่ได้มีเพียงแค่ภาคส่วนใด ภาคส่วนหนึ่ง เท่านั้น แต่ต้องเป็นความร่วมมือกันของทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาชน และมามอง สุดท้ายว่า จะสามารถสร้างภูมิคุ้มกันให้กับประชาชนได้มากแค่ไหน ซึ่งก็เหมือนเป็นโครงการที่ไม่มีวันจบ เพราะต้องเรียนรู้และพัฒนาไปกับการอยู่ร่วมกับเทคโนโลยีไปกับความท้าทายที่เกิดขึ้น

สรุปการประชุมวิชาการสถาบันพระปกเกล้า ครั้งที่ 24 ประจำปี 2565
24th Annual King Prajadhipok's Institute (KPI) Congress 2022

สรุปการประชุมกลุ่มย่อยที่ 2
ประชาธิปไตยและการแข่งขันทางภูมิรัฐศาสตร์
(Democracy and Geopolitics Rivalry)

รองศาสตราจารย์ ดร.จิตติภัทร พูนขำ
คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

พลอากาศโท ภูมิใจ เลขสุนทรากกร
ที่ปรึกษาวิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร

รองศาสตราจารย์ ดร.ปณิธาน วัฒนายากร
ประธานคณะกรรมการที่ปรึกษา
ด้านความมั่นคงของนายกรัฐมนตรี
และที่ปรึกษาสภาความมั่นคงแห่งชาติ

นายชรวงศ์ ลิம்ப์ปัทมปาณี
ประธานสภาการสื่อมวลชนแห่งชาติ

ศาสตราจารย์กิตติคุณ ดร.ไชยวัฒน์ คำชู
ผู้อำนวยการวิทยาลัยการเมืองการปกครอง
สถาบันพระปกเกล้า

การประชุมกลุ่มย่อยที่ 2 เรื่อง “ประชาธิปไตยและการแข่งขันทางภูมิรัฐศาสตร์” (Democracy and Geopolitics Rivalry)

ร่วมอภิปราย

รองศาสตราจารย์ ดร.จิตติภัทร พูนขำ
พลอากาศโท ภูมิใจ เลขสุนทรากกร
รองศาสตราจารย์ ดร.ปณิธาน วัฒนายากร
นายชวรงค์ ลิมป์ปัทมปาณี

ดำเนินรายการ

ศาสตราจารย์กิตติคุณ ดร.ไชยวัฒน์ คำชู

ภายใต้พลวัตของระเบียบโลกใหม่ ภูมิรัฐศาสตร์และสภาวะการแข่งขันทางอำนาจ กลายเป็นหนึ่งในความท้าทายที่หลายประเทศเผชิญ โดยเฉพาะประเทศระบอบประชาธิปไตย ความเชื่อมั่น คุณค่า และประสิทธิภาพของระบอบประชาธิปไตยถูกตั้งคำถามทั้งในระดับ ประเทศและระดับระหว่างประเทศ ฉะนั้นแล้ว เวทีสนทนาห้องย่อยกลุ่มที่ 2 นี้จึงมุ่งเน้นที่จะ หาคำตอบที่เกี่ยวข้องกับความมั่นคงใหม่ ประชาธิปไตยและการแข่งขันทางภูมิรัฐศาสตร์

ลักษณะของการแข่งขันทางภูมิรัฐศาสตร์ในยุคปัจจุบันและความมั่นคง ในรูปแบบใหม่

วิทยากรทั้ง 5 ต่างกล่าวถึงการแข่งขันทางภูมิรัฐศาสตร์ในปัจจุบันว่ามีลักษณะ เป็นการแข่งขันระหว่างสองประเทศ ได้แก่ สหรัฐอเมริกาและสาธารณรัฐประชาชนจีน จากสถานการณ์ระหว่างประเทศที่ผ่านมา พบการเปลี่ยนผ่านทั้งแนวความคิด ค่านิยม และ นโยบายการต่างประเทศของระหว่างทั้ง 2 ประเทศที่ก้าวข้ามจากการเป็นหุ้นส่วนยุทธศาสตร์ (strategic partner) มาสู่การเป็นคู่แข่งทางยุทธศาสตร์ (strategic competitor) มากยิ่งขึ้น

โดยมีพื้นที่ในภูมิภาคอินโดแปซิฟิกเป็นจุดยุทธศาสตร์สำคัญของการแข่งขันระหว่างสหรัฐฯ และจีน

รศ. ดร.จิตติภัทร พูนขำ อธิบายว่า ในปัจจุบัน แม้ว่าโลกจะมีลักษณะหลายขั้ว (multi polar) ที่ให้ความสำคัญกับความมั่นคงของมนุษย์มากขึ้น ทว่าแท้จริงแล้วอำนาจของโลกกำลังเคลื่อนตัวไปสู่สภาวะสองขั้วอำนาจ เกิดเป็นการปะทะกันระหว่างระเบียบโลกสองชุด (clash of international orders) ไม่ว่าจะเป็นระบอบการปกครองหรือระบบเศรษฐกิจ อันได้แก่ ประชาธิปไตยแบบเสรีและระบบเศรษฐกิจแบบตลาด กับ ระบบที่รัฐมีบทบาทในการพัฒนาเศรษฐกิจไม่ว่าจะเรื่องของทุนนิยมหรืออื่น ๆ ในการนี้ความมั่นคงทางเศรษฐกิจจึงก้าวขึ้นมา มีบทบาทสำคัญในการแข่งขันภูมิรัฐศาสตร์ครั้งใหม่เมื่อต่างฝ่ายต่างต้องการที่จะพึ่งพิงตนเองมากกว่า (decoupling)

การแข่งขันในครั้งนี้เกิดเป็นรูปแบบของ 3T + 1I ได้แก่ Trade war สงครามการค้าและ กำแพงภาษี Technology ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีและนวัตกรรม Territory การแข่งขันทางดินแดนที่ไม่ได้หมายถึงการยึดครองพื้นที่ แต่เป็นการยึดผลประโยชน์ของชาติมหาอำนาจที่เกี่ยวข้องกับพรมแดน อาทิ กรณีของไต้หวัน และ Infrastructure การแข่งขันสร้างโครงสร้างพื้นฐานที่มีคุณภาพเพื่อการลงทุนในประเทศอื่น ๆ

นายชงรงค์ ลิมป์ปัทมปาณี ชี้ให้เห็นความเข้มข้นของการแข่งขันระหว่างสหรัฐฯ และจีน ที่เพิ่มมากขึ้นผ่านกระบวนการทำงานของสื่อและสถานทูตของทั้งสองประเทศ นับตั้งแต่ การขึ้นมาดำรงตำแหน่งของประธานาธิบดีสีจิ้นผิง การทำงานในกระบวนการสื่อสารต่อ สาธารณะหรือประชาสัมพันธ์ของรัฐบาลจีนนั้นเป็นไปในเชิงรุก ตรงกันข้ามกับสถานทูตของสหรัฐฯ ที่ไม่มีการดำเนินการใด ๆ จนกระทั่งได้ทราบถึงโครงการของสถานทูตจีนจึงได้ ดำเนินการแบบเดียวกันบ้าง กรณีดังกล่าวนี้แสดงให้เห็นถึงการเพิ่มขึ้น ซึ่งสามารถเชื่อมโยงกับ **กระบวนการถูกทำให้เป็นประเด็นทางภูมิรัฐศาสตร์ (geopoliticize)** ที่ **รศ. ดร.จิตติภัทร พูนขำ** กล่าวว่าหลายประเด็นในปัจจุบันนั้นถูกแปลงให้กลายเป็นเรื่องของการแข่งขันกันอย่างรุนแรง โดยเฉพาะประเด็นความมั่นคงรูปแบบใหม่ที่รวมไปถึงความมั่นคงของมนุษย์ การกำหนดค่านิยม การสื่อสาร สุขภาพ โครงสร้างพื้นฐานไซเบอร์ หรือแม้แต่ รูปแบบของการพัฒนาโลก (อาทิ SDGs และ GDI) ถูกแบ่งให้เกิดเป็นการแข่งขันและการช่วงชิงระหว่างสองขั้ว ภูมิรัฐศาสตร์ในปัจจุบันจึงไม่ใช่เพียงการปะทะกันระหว่างมหาอำนาจที่ต้องการจะจัดระเบียบโลกใหม่อย่างสหรัฐอเมริกาและสาธารณชนจีน แต่ยังรวมไปถึงประเด็นอื่น ๆ ตามกระแสของการเปลี่ยนแปลงด้วยเช่นเดียวกัน

ในความคิดเห็นของ **รศ. ดร.ปณิธาน วัฒนายากร** มองว่าศักยภาพของประเทศจีน ยังไม่สามารถสู้กับสหรัฐฯ ได้ภายใน 20-40 ปีนี้ ซึ่ง **พลอากาศโท ภูมิไฉ** เช่นเดียวกันมองว่า จีนนั้นยังไม่สามารถสู้ขีดความสามารถทางการทหารกับสหรัฐฯได้ในปัจจุบัน ฉะนั้นจึงจำเป็น

จะต้องมีผู้ช่วย หรือสร้างการจับข้อที่แน่นแฟ้นเพื่อผลประโยชน์ อย่างในความสัมพันธ์ระหว่างจีนรัสเซีย แต่ในขณะเดียวกัน **รศ. ดร.จิตติภัทร พูนขำ** เสนอว่าจีนพยายามผลักดันบทบาทของตัวเองในฐานะของการเป็นคู่แข่งทางยุทธศาสตร์ของสหรัฐฯ ผ่านการขับเคลื่อนนโยบายในรูปแบบ 3R เพื่อ ได้แก่ Reassuring ความพยายามที่จะให้การรับรองว่าจีนจะผงาดขึ้นอย่างสันติในมิติต่าง ๆ Reforming การปฏิรูประบบระหว่างประเทศและระเบียบโลกเพื่อให้จีนสามารถที่จะปกป้องผลประโยชน์ของตนเอง และ Resisting การต่อต้านบทบาทอิทธิพลของสหรัฐฯหรือตะวันตกที่รุกกล้าเข้ามาในบริเวณพื้นที่ผลประโยชน์หลักของจีน ซึ่งผลการผลักดันในรูปแบบดังกล่าว นำมาซึ่งมุมมองและท่าทีของสหรัฐฯที่แข็งแกร่งต่อจีนที่มากยิ่งขึ้น สอดคล้องกับที่ **รศ. ดร.ปณิธาน วัฒนายากร** ได้อธิบายต่อจากความคิดเห็นของตนเอง ว่าจีนในอีก 50-100 ปี ข้างหน้าอาจจะเข้มแข็งขึ้นได้ ฉะนั้นจึงจะเป็นการดีกว่า หากสหรัฐฯตัดสินใจที่จะจัดการกับจีนได้เด็ดขาดเหมือนญี่ปุ่น

ในประเด็นการแข่งขันระหว่างสหรัฐฯ และจีนดังกล่าวนี้ หลายท่านมองว่ามีรูปแบบภูมิรัฐศาสตร์ที่ความแตกต่างจากช่วงยุคสงครามเย็นที่ผ่านมา ถึงแม้จะมีความตึงเครียดระหว่างสองมหาอำนาจจริง ทว่า แต่ละประเทศและตัวแสดงนั้นก็กลับมีความยืดหยุ่นในการดำเนินนโยบายการต่างประเทศมากกว่าในอดีต ไม่จำเป็นจะต้องเลือกอยู่แต่กับค่ายใดค่ายหนึ่งเพียงอย่างเดียว หลายรัฐ (ขนาดเล็กและกลาง) ยังสามารถพิจารณาว่าผลประโยชน์ของตนเองนั้นอยู่กับทุกฝ่าย ไม่ได้มีการคำนึงถึงเรื่องระบบคุณค่าจนเกิดเป็นการต่อต้านฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งอย่างตรงไปตรงมา ระบบพันธมิตรยังไม่ชัดเจนหรือตายตัวเหมือนในสมัยก่อนในปัจจุบัน มีเพียงการรวมกลุ่มเพื่อแข่งขันอย่างไม่เป็นทางการ (minilateralism) ยกตัวอย่างเช่นกลุ่ม QUAD และ AUKUS

นอกจากตัวแสดงอื่น ๆ แล้ว ประเทศจีนในฐานะที่เป็นหนึ่งในขั้วอำนาจของการแข่งขันยังมีรูปแบบการดำเนินนโยบายการต่างประเทศรวมถึงบริบทภายในประเทศที่แตกต่างกับสหภาพโซเวียตในยุคสงครามเย็น อาทิเช่น นโยบายทางเศรษฐกิจของจีนที่ปฏิเสธไม่ได้ถึงความเชื่อมโยงกับตะวันตก โดยเฉพาะสหรัฐฯ

ทั้งนี้ รูปแบบของความท้าทายทางความมั่นคงยังมีการเปลี่ยนผ่าน แม้ว่า **รศ. ดร.ปณิธาน วัฒนายากร** จะให้การนิยามความมั่นคงในรูปแบบดั้งเดิม และกล่าวถึงการแข่งขันระหว่างมหาอำนาจในรูปแบบของสงครามผสม (hybrid war) ที่มีความซับซ้อนมากยิ่งขึ้นผ่านการเกิดขึ้นของการก่อการร้าย ความขัดแย้งทางการเงิน เศรษฐกิจ และไซเบอร์ **พลอากาศโท ภูมิใจ** ได้โต้แย้งมุมมองดังกล่าว โดยอธิบายว่าการจะท่าสงครามนั้นมิปัจจัยหลายอย่างที่น่าจำเป็นจะต้องพิจารณา สงครามจะเป็นเครื่องมือสุดท้ายในความขัดแย้งและการแข่งขัน ความท้าทายรูปแบบใหม่ภายใต้สภาวะการแข่งขันภูมิรัฐศาสตร์ในยุคปัจจุบันสำหรับ **พลอากาศโท ภูมิใจ** จึงประกอบไปด้วย 3 ประเด็น ได้แก่ 1. ประเด็นทางสิ่งแวดล้อม ซึ่งมีผลกระทบต่อความมั่นคงของมนุษย์อย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ 2. ประเด็นภาวะผู้นำที่มีความสำคัญถึงความเป็นประชาธิปไตย

และ 3. ประเด็นเสถียรภาพด้านสังคม ซึ่งพบว่าการเมืองและสังคมประชาธิปไตยไทยนั้น ไม่มีการพัฒนาเท่าที่ควร แต่เป็นในรูปแบบขึ้น ๆ ลง ๆ ส่งผลกระทบให้เกิดการติดกับดักของการพัฒนาในระบบการปกครอง

รศ. ดร.จิตติภัทร พูนขำ ได้เสริมประเด็นความท้าทายใหม่ต่อจากพลาอากาศโท ภูมิใจ ว่ายังมีประเด็นเรื่องของห่วงโซ่อุปทาน (supply chain) ที่มีความเกี่ยวข้องกับการทำให้เป็นท้องถิ่น (localization) กล่าวได้ถึงการพึ่งพาห่วงโซ่อุปทานจากท้องถิ่นและภูมิภาคมากยิ่งขึ้น จากกรณีผลกระทบทางสถานการณ์ระหว่างประเทศต่าง ๆ และยังมีประเด็นปัญญาประดิษฐ์ (artificial intelligence: AI) ที่นำมาซึ่งการแข่งขันในการกำหนดว่าใครจะเป็นผู้นำทางด้านเทคโนโลยีในอนาคต รวมไปถึงการโยกย้ายฐานการผลิตที่อาจจะส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจและสังคม อาทิเช่น จำนวนประชาชนที่ตกงาน หรือประเทศที่พึ่งพิงเศรษฐกิจจากการลงทุนต่างชาติเป็นหลัก

ภายใต้สภาวะการแข่งขันทางภูมิรัฐศาสตร์ในปัจจุบันและความท้าทายทางความมั่นคงรูปแบบใหม่ **รศ. ดร.จิตติภัทร พูนขำ** ยังได้เสนอว่าภูมิรัฐศาสตร์เองนั้น ก็กำลังเผชิญหน้ากับความท้าทายใหม่เช่นเดียวกัน ดังต่อไปนี้ 1. กับดักแบบ *Thucydides' trap* กล่าวถึงการขึ้นมาใช้อำนาจของรัฐมหาอำนาจที่ทำให้รัฐอื่น ๆ เกิดความหวาดกลัวจนนำไปสู่สงคราม 2. กับดักแบบ *Kindleberger trap* การขึ้นมาใช้อำนาจของรัฐหนึ่ง อย่างในกรณีของประเทศจีน ที่นำไปสู่คำถามต่อมาของการจัดสรรผลประโยชน์ให้แก่รัฐอื่น ๆ หากสามารถจัดสรรได้อย่างลงตัวย่อมก่อให้เกิดการยอมรับและรับฟัง แต่หากไม่สามารถจัดสรรได้อย่างลงตัวจะส่งผลกระทบต่อระเบียบโลก ซึ่งอาจจะนำมาซึ่งสงคราม 3. *Gramsci's trap* หมายถึง ระเบียบโลกแบบเก่าถูกท้าทาย กำลังอยู่ในช่วงระยะเวลาเปลี่ยนผ่านหรือผั่งทลาย ทว่าระเบียบโลกฉบับใหม่เองก็ยังไม่สามารถกำเนิดหรือลงหลักปักฐานได้อย่างเต็มที่ ช่วงระยะเวลาดังกล่าวนี้อาจก่อให้เกิดสภาวะของวิกฤตที่มีสิ่งผิดปกติ เรียกมันว่าการผุกร่อนของระเบียบโลก หรือในอีกนัยหนึ่งเป็นภัยคุกคามตัวตนอัตลักษณ์ของมหาอำนาจ 4. กำดัดสำหรับรัฐขนาดกลางและขนาดเล็ก ความพยายามที่จะจัดการและอยู่รวมกันกับรัฐขนาดใหญ่ แต่ละรัฐจะต้องเลือกข้าง หรือดำเนินนโยบายเพื่อประกันความเสี่ยง หรือนโยบายแบบ middle power อย่างไรก็ตามสภาวะการแข่งขันภายในโลกที่กำลังเกิดขึ้น

ผลกระทบของภูมิรัฐศาสตร์โลกต่อตัวแบบการพัฒนาแบบเผด็จการอำนาจนิยมและความมั่นคงของประชาธิปไตย

ภายใต้สภาวะของการแข่งขันระหว่างสองระเบียบ ประชาธิปไตยถูกตั้งคำถามถึงความเชื่อมั่นและคุณค่าที่พึงปฏิบัติ โดยเฉพาะในช่วงเวลาของวิกฤติ อาทิ การแพร่ระบาดของไวรัส COVID-19 ที่สะท้อนให้เห็นกระบวนการแก้ปัญหาและระยะเวลาที่แตกต่างกันระหว่าง

ประเทศที่เป็นประชาธิปไตยและประเทศที่เป็นอำนาจนิยม หลักการของประชาธิปไตยจึงถูกสั่นคลอน เกิดเป็นความไม่มั่นคงขึ้น

พลอากาศโท ภูมิใจ ได้อธิบายถึงปรากฏการณ์ดังกล่าวนี้ไว้ว่า ระบบการเมืองภายในอเมริกาที่ซึ่งถูกกล่าวขานว่าเป็นแม่แบบของระบบประชาธิปไตยนั้นเผชิญหน้ากับการถูกตั้งคำถามว่าเป็นปัญหาหรือไม่ โดยถูกโจมตีจากระบบอื่น โดยเฉพาะในเรื่องของความเหลื่อมล้ำภายในประเทศ ซึ่ง **รศ. ดร.จิตติภัทร พูนขำ** เองก็ได้เสริมในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับระบบการเมืองไว้ว่า ระบบการเมืองแบบปิดเช่นประเทศจีน มีการดำเนินนโยบายผ่านผู้นำที่เข้มแข็ง มีเสถียรภาพจนก่อให้เกิดความมั่งคั่ง หรือดำเนินนโยบายได้ประสบความสำเร็จ ซึ่งสามารถตอบโจทย์ความต้องการได้ในบ้างแง่มุม อาทิ นโยบายการจัดการการแพร่ระบาดของโรค เป็นต้น ทว่า ระบบประชาธิปไตยกลับมีแต้มต่อที่สูงกว่า เนื่องจากได้รับความชอบธรรมในการดำเนินนโยบาย ซึ่งสามารถตรวจสอบได้ว่ามีที่มาจากประชาชน

นอกจากนี้ ปัจจัยที่สำคัญภายใต้บริบทของความเป็นประชาธิปไตย คือการมีผู้นำที่มีวิสัยทัศน์ (smart leadership) **พลอากาศโท ภูมิใจ** กล่าวว่า ทุกอย่างเกิดจากผู้นำ ไม่ว่าจะเป็นการแก้ไขปัญหาไปจนถึงการสร้างชีวิตที่มีความสุขและมีประสิทธิภาพภายในสังคม วิสัยทัศน์ ความเชื่อ ค่านิยม รวมไปถึงการดำเนินนโยบายของผู้นำจึงเป็นคำถามสำคัญว่าจะไปในรูปแบบใด ประชาธิปไตยมากน้อยแค่ไหน **รศ. ดร.จิตติภัทร พูนขำ** เช่นเดียวกัน ได้เสริมในประเด็นของผู้นำว่า ความสามารถในการผลักดันนโยบาย รู้ว่าต้องทำอะไร รวมถึงการสร้างนโยบายที่สามารถขับเคลื่อนได้ด้วยตนเองในระดับท้องถิ่น นั้นก็มีส่วนสำคัญในการผลักดันความเข้มแข็งของประชาธิปไตย

ศ.กิตติคุณ ดร.ไชยวัฒน์ คำชู ในตอนท้าย ได้สรุปถึงประเด็นดังกล่าวนี้ไว้ว่า ทั้งสองระบบนั้นสามารถจัดการกับปัญหาได้เหมือนกัน ในขณะที่ระบบการเมืองแบบอำนาจนิยมสามารถจัดการได้อย่างเด็ดขาด และประสบความสำเร็จได้ในระยะสั้น ทว่าระบบการเมืองแบบประชาธิปไตยจะสามารถแก้ไขปัญหาได้ยั่งยืนกว่าในระยะยาว ซึ่งระบอบการปกครองแบบเปิดที่มีความโปร่งใส ยึดถือหลักนิติรัฐ-นิติธรรม และยอมรับความแตกต่าง ในระยะสั้นอาจจะดูวุ่นวายหรือสับสน แต่ภายในสังคมมีกลไกกระบวนการประชาธิปไตยที่สามารถช่วยผลักดันให้เกิดการปรับตัวและแก้ไขภายใต้กรอบของการเปลี่ยนถ่ายอำนาจอย่างสันติได้ในท้ายที่สุด

ประชาธิปไตยจึงไม่ได้ด้อยไปกว่าระบบการเมืองแบบอำนาจนิยม เพียงแต่จำเป็นต้องมีการพัฒนาและปรับปรุงอยู่เสมอ ไม่สามารถที่จะหยุดพัฒนาตนเองได้ การรับมือและรองรับความท้าทายแบบใหม่นั้น ประชาธิปไตยจำเป็นจะต้องมีความเข้มแข็ง กล่าวคือมีการยึดมั่นและเชื่อถือว่าประชาธิปไตยจะเป็นทางออก แม้ว่าในระยะสั้นการจัดการในรูปแบบเผด็จการอาจจะสะท้อนผลลัพธ์ในเชิงบวก ทว่าในระยะยาวการบริหารในรูปแบบอำนาจนิยมนั้น

จะก่อให้เกิดปัญหาที่ปะทุขึ้นมาก ส่งผลกระทบเป็นความขัดแย้งในท้ายที่สุด ฉะนั้น หากสามารถยึดหลักค่านิยมทางประชาธิปไตย เสริมสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนได้อย่างแท้จริง และสนับสนุนให้มีความโปร่งใสเพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาการทุจริตได้ ประชาธิปไตย ก็จะสามารถมากพอในการรองรับความท้าทายแบบใหม่

สรุปการประชุมวิชาการสถาบันพระปกเกล้า ครั้งที่ 24 ประจำปี 2565
24th Annual King Prajadhipok's Institute (KPI) Congress 2022

สรุปการประชุมกลุ่มย่อยที่ 3
ประชาธิปไตยกับความมั่นคงทางสังคม
(Democracy and Societal Security)

นายเอ็นนู ช้อสุวรรณ
ประธานกรรมการจัดทำยุทธศาสตร์ชาติ
ด้านการสร้างโอกาสและความเสมอภาคทางสังคม

รองศาสตราจารย์ ดร.กฤษณ์ สมุทรจักร
สถาบันวิจัยประชากรและสังคม
มหาวิทยาลัยมหิดล

นายแพทย์จเด็จ ธรรมธัชอารี
เลขาธิการสำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ

Nuno Cunha
Senior Specialist on Social Protection,
ILO Country Office for Thailand,
Cambodia and Lao People's Democratic
Republic

ดร.ศรัณยู หมั่นทรัพย์
นักวิชาการผู้ชำนาญการ
สถาบันพระปกเกล้า

การประชุมกลุ่มย่อยที่ 3 เรื่อง “ประชาธิปไตยกับความมั่นคงทางสังคม” (Democracy and Societal Security)

ร่วมอภิปราย

นายเอ็นนู ช็อสวรรณ

รองศาสตราจารย์ ดร.ภูเบศร์ สมุทรจักร

นายแพทย์จเด็จ ธรรมธัชอารี

Nuno Cunha

ดำเนินรายการ

ดร.ศรัณยู หมั่นทรัพย์

ช่วงที่ 1

นายเอ็นนู ช็อสวรรณ

ต้องขอขอบคุณสถาบันพระปกเกล้าที่ได้ให้เกียรติเชิญมาในวันนี้ ในช่วง 20 นาทีแรกนี้ จะเป็นการพูดคุยในเรื่อง ความหมาย ความมั่นคง ทางสังคม ที่ราชการกำหนด และความมั่นคงทางสังคม สถานการณ์ความมั่นคงทางสังคมในปัจจุบัน แนวโน้มความท้าทายของสถานการณ์ทางด้านสังคมในอนาคต ข้อสังเกต และการรับมือเชิงนโยบายของรัฐและสังคม ที่จะช่วยลดปัญหาความยากจน ตลอดจนภัยพิบัติต่าง ๆ ความมั่นคงมีความหมายรวมถึงภาพรวมเศรษฐกิจของการขจัดความยากจน และการช่วยเหลือทางสังคมและการบริการทางสังคม ในมิติความมั่นคงของมนุษย์ รัฐบาลเผชิญกับปัญหา ความท้าทายในรูปแบบความมั่นคงแบบใหม่ ที่ให้ความสำคัญ กับความมั่นคงของมนุษย์ เพื่อให้มนุษย์มีความเป็นอยู่ที่ดี มีสิทธิเสรีภาพ มีความเสมอภาคทางสังคม ซึ่งได้กำหนดแนวทางไว้บอกว่า มนุษย์ทุกคนจะต้องปลอดภัยจากความกลัว (freedom from fear) และความต้องการ (freedom from want)

โดยได้แบ่งความมั่นคงของมนุษย์ไว้ 7 ด้าน ได้แก่ 1) ความมั่นคงทางการเมือง ประชาชนจะต้องสามารถอยู่ในสังคมได้อย่างมีเกียรติ มีศักดิ์ศรี 2) ความมั่นคงทางเศรษฐกิจที่ประชาชนต้องมีรายได้ขั้นพื้นฐานจากการทำงาน ที่มีกลไกคุ้มครองด้านการเงิน 3) ความมั่นคงทางอาหาร ประชาชนสามารถเข้าถึงแหล่งอาหารขั้นพื้นฐานได้ โดยได้รับสารอาหารที่มีประโยชน์และคุณค่า 4) ความมั่นคงทางสุขภาพ คือ การมีสุขอนามัยที่ดี 5) ความมั่นคงทางสิ่งแวดล้อม ที่สามารถบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติได้ 6) ความมั่นคงส่วนบุคคล คือ ความมั่นคงปลอดภัยในชีวิต และทรัพย์สิน กับปัญหาที่ก่อให้เกิดอันตรายในสังคม อาชญากรรม ความรุนแรง ยาเสพติด และ 7) ความมั่นคงในระดับชุมชน คือ การเคารพสิทธิและค่านิยมกลุ่มสังคม ชชาติพันธุ์ และปัญหาความตึงเครียด ในชุมชน หมายถึง สังคม 4 ด้าน คือ 1) สังคมแห่งประชาธิปไตย คือ มีการปกป้อง สิทธิ เสรีภาพ หน้าที่พลเมือง การยึดถือความเป็นมนุษย์ เป็นสังคมของความเสมอภาค สร้างโอกาส ความเสมอภาค ลดความเหลื่อมล้ำ เป็นสังคมแห่งนิติธรรม ที่ยึดหลักกฎหมาย ไม่เลือกปฏิบัติ เชื่อมมั่นในความปลอดภัย ในชีวิตและทรัพย์สิน เป็นสังคมแห่งสันติสุข สามัคคี ร่วมมือ มุ่งประโยชน์ส่วนรวม ยอมรับความแตกต่าง แต่ไม่แตกแยก 2) ภาพรวมความมั่นคงของไทย ตอนที่เปลี่ยนแปลงยุทธศาสตร์ชาติ ผมเป็นประธานด้านสังคม เชื่อมโยงกับ SDG ที่เกี่ยวข้อง ความมั่นคงทางสังคมนี้ มีเป้าหมายที่มุ่งขจัดความยากจน ขีดความสามารถของสินค้าทางการเกษตร ระบบการควบคุมโลกที่ตอบสนองภัยพิบัติ มนุษย์ควรได้รับการศึกษาที่ดี การเรียนรู้ตลอดชีวิต การเติบโตโดยไม่ทิ้งใครไว้ข้างหลัง การพัฒนาเมืองให้ยั่งยืน การเข้าถึงกระบวนการยุติธรรม ความมั่นคงของมนุษย์จะตอบโจทย์ SDGs ที่ดำเนินการตามให้คำมั่นสัญญาไว้กับ UN ยังมีประเด็นท้าทายที่ยังทำไม่ได้เต็มที่นัก เช่น 1) การยุติความหิวโหย ความมั่นคงทางอาหารยังพบภาวะการขาดอาหารในกลุ่มเด็ก และคนยากจน 2) เรื่องการยุติภาวะทางโภชนาการยังพบการเพิ่มขึ้นของเด็กที่ผอม 3) การทำเกษตรที่ยั่งยืน ยังไม่เป็นที่นิยมมากนัก 4) เรื่องการลดการเสียชีวิตบนท้องถนน เรายังสูงกว่าเกณฑ์มาตรฐาน 5) การลดการเสียชีวิตทางสารเคมี มลพิษการปนเปื้อน ยังอยู่ในระดับสูง 6) ค่าธรรมเนียมการโอนเงินระหว่างประเทศ ยังไม่ก้าวหน้า 7) การลดมลพิษทางทะเล ยังพบการเสื่อมโทรมของชายะในทะเล 8) การระงับพื้นที่ทะเลชายฝั่ง มีหลายพื้นที่ที่ยังมีปัญหาเรื่องทะเลชายฝั่ง ทั้ง 8 เรื่องนี้ยังไม่บรรลุเป้าหมายที่วางเอาไว้ในยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี ที่เกี่ยวข้องกับความมั่นคงจะเป็นด้านที่ 1 ยุทธศาสตร์ที่ 3 ด้านความมั่นคงของมนุษย์ ประเด็นการเชื่อมสร้างโอกาสทางสังคมโดยตรง ลดความเหลื่อมล้ำ สร้างความเป็นธรรมที่กระจายจากศูนย์กลางสู่ความเจริญทางเทคโนโลยีสู่ภูมิภาค เรื่อง การเสริมสร้างพลังสังคม ในประเด็นการเพิ่มขีดความสามารถการพัฒนาพึ่งพาตนเอง ยุทธศาสตร์ที่ 5 การสร้างความเจริญเติบโตของเศรษฐกิจสีเขียว ความมั่นคงของน้ำ การเกษตร การเติบโตที่ยั่งยืน เป็นมิตรต่อภูมิอากาศ ยุทธศาสตร์ที่ 6 การปรับสมดุล การพัฒนาระบบบริหารจัดการภาครัฐ การมีกระบวนการยุติธรรม เคารพสิทธิมนุษยชนโดยเสมอภาค เมื่อสิ้นปี พ.ศ. 2564 เราติดตามว่ายุทธศาสตร์ชาติที่ดำเนินการมาแล้ว ในเรื่องความอยู่ดีมีสุขของสังคมไทย พบว่า ดัชนีการอยู่เย็นเป็นสุขของสังคมไทย

ร้อยละ 74.9 ปรับตัวดีขึ้นเล็กน้อย เรื่องความอยู่ดีมีสุขของคนไทย มีคะแนน 5.9 มากขึ้นจากปีก่อนเล็กน้อย เรื่องการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ค่าคะแนน 0.65 ดีกว่าปีก่อนหน้าเล็กน้อย ความเท่าเทียมความเสมอภาคทางสังคม มีคะแนน 70.9 เป็นอันดับที่ 71 ของโลก ดีกว่าปีก่อนเล็กน้อย ด้านความหลากหลายทางชีวภาพ สิ่งแวดล้อม ความยั่งยืน ดัชนีชี้วัด เท่ากับ 45.4 ลดลงจากปีก่อน ประสิทธิภาพของการจัดการ การเข้าถึง การให้บริการภาครัฐ ดัชนีชี้วัด 44.8 นี้คือภาพรวมของยุทธศาสตร์ชาติที่เกี่ยวข้อง เรามีแผนแม่บท 23 ข้อ ถ้าที่เกี่ยวข้องกับความมั่นคง มีถึง 13 ข้อ หัวข้อที่ 3 สถานการณ์ความมั่นคงของประเทศ ในปัจจุบัน ดัชนีชี้วัดความสุขของประชากรไทย อันดับที่ 53 คงที่จากปี 62 เรื่องความมั่นคงปลอดภัยของชีวิต และทรัพย์สิน มีเหตุการณ์ทางใต้ เกิดเหตุความรุนแรงเพิ่มขึ้น เรื่องยาเสพติด ยังมีปัญหาอยู่ ปัญหาความมั่นคงทางไซเบอร์ ปัญหาการค้ามนุษย์ อุตสาหกรรมแห่งอนาคต อุตสาหกรรมทางการแพทย์ ระบบขนส่งสาธารณะ เรื่องการเข้าถึงอินเทอร์เน็ต เรื่องการพัฒนา ทุกช่วงวัยอย่างสมดุล ความเข้มแข็งของสถาบันครอบครัว เรื่องการพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี เรื่องความร่วมมือในการเข้าสู่สังคมสูงอายุยังเป็นปัญหาอยู่มาก เพราะเราจะมีคนแก่เพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ ในขณะที่เด็กเกิดน้อย เรื่องคุณภาพการศึกษาและการเรียนรู้ที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 ปี 64 ประเทศไทยมีอันดับด้านการศึกษาที่ 56 ชัยบัลดลงจากอันดับที่ 55 ในปีที่แล้ว เรื่องพลังทางสังคม มีดัชนีชี้วัดทุนทางสังคม วัดจากองค์กรชุมชนที่เพิ่มมากขึ้น เรื่องเศรษฐกิจฐานราก ซึ่งเราต้องลงไปที่เศรษฐกิจฐานราก เรื่องคนพิการ เรื่องคุณภาพสิ่งแวดล้อม เรื่องการบังคับใช้กฎหมาย เรื่องการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรม เรื่องการวิจัยและการพัฒนานวัตกรรม ไตรมาสที่ 2 ของ ปี 65 การจ้างงานเพิ่มขึ้น 2.1 อัตราการว่างงานอยู่ที่ 1.37 หนี้สินครัวเรือนเพิ่มขึ้น 3.6 การเจ็บป่วยด้วยโรคเฝ้าระวังเพิ่มขึ้น 50.6 การบริโภคเหล้าบุหรี่ คดีอาญา อยู่ที่ 22.3 การรับแจ้งอุบัติเหตุลดลง 27.4 การคุ้มครองผู้บริโภคเพิ่มขึ้น ในอนาคตข้างหน้าเรามีความท้าทาย แนวโน้มการเปลี่ยนแปลงเรื่องเทคโนโลยี เรื่องโครงสร้างประชากร เรื่องการขยายตัวของเมือง เรื่องการดูแลรักษาสุขภาพ เรื่องการเปลี่ยนแปลงทางภูมิอากาศ เรื่องพลังงานหมุนเวียน เรื่องเหล่านี้กระทบประเทศไทยแน่นอน ประเทศไทยมีปัญหาทั้งในและนอกประเทศ ไม่ว่าจะเป็นความเหลื่อมล้ำในมิติต่าง ๆ เรื่องโครงสร้างผู้สูงอายุ เรื่องเศรษฐกิจสังคม เรื่องทรัพยากรธรรมชาติที่เสื่อมโทรมลง เรื่องกระแสโลกาภิวัตน์ของศูนย์รวมอำนาจของโลกตะวันตก ภาวะโลกร้อน ปัญหาน้ำมันจากรัสเซีย ยูเครน เรื่องความเป็นเมือง แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับ 13 ปี พ.ศ. 2566-2570 ประกาศในราชกิจจานุเบกษาเรียบร้อยแล้ว ในแผนฯ 13 นี้มีความเสี่ยงเรื่องการปฏิบัติทางเทคโนโลยี ลดการเกิดก๊าซเรือนกระจก เรื่องสังคมสูงวัย เรื่องความขัดแย้งในชาติพันธุ์ เป็นภาวะความเสี่ยง บริบทของโควิด 19 มีความเปลี่ยนแปลงของสังคมดิจิทัล เรื่องปัญหาแรงงานนอกระบบ เรื่องภาวะการเรียนรู้ออนไลน์ที่คนไม่พร้อม เรื่องจำนวนคนยากจนเพิ่มขึ้น เรื่องจากจัดเก็บรายได้ของภาครัฐ ภาษีเก็บได้น้อยลง ข้อสังเกตและแนวทางการรับมือ แผนฯ 13 ต้องเน้นให้เกิดความเสมอภาคทางสังคมที่ครอบคลุมเหมาะสมกับคนทุกเพศทุกกลุ่ม ให้รองรับการเปลี่ยนแปลงของสังคมสูงวัยโดยเฉพาะสภาพแวดล้อมทางกายภาพทางสังคมให้เป็นพลังสังคมแน่นอนว่า

รัฐบาลต้องรับผิดชอบ กับแผนนโยบายต่าง ๆ ให้ครอบคลุม สร้างเสริมให้สังคมปลอดภัย ประชาชนมีแผนในระดับประเทศ ถ้าทำเฉพาะแต่ในราชการไม่น่ารอด เราคาดหวังความร่วมมือจากเอกชนที่มีระบบการจัดการที่ว่องไว สามารถปรับเปลี่ยนได้เร็ว จากการใช้งบประมาณ และข้าราชการ แต่โลกเปลี่ยนแปลงไปแล้ว งบประมาณเปลี่ยนไม่ได้เป็นปัญหาใหญ่ เราคาดหวังให้เอกชนเข้ามามีส่วนร่วมมากขึ้นในแผนฯ 13 ในภาครัฐเราคาดหวังให้รัฐวิสาหกิจ เรามีรัฐวิสาหกิจที่ใหญ่มาก มีวิธีการทำงานที่คล่องตัว มีงบประมาณเยอะมาก ตอนนั้นในแผนพัฒนาของรัฐวิสาหกิจ ต้องมีแผนฯ 13 เข้าไปด้วย และความร่วมมือของภาคประชาสังคมและชุมชน เป็นผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียที่สำคัญที่สุด ต่อให้ราชการ รัฐวิสาหกิจ เอกชน มันไม่ใช่ชีวิตของเขา ไม่ใช่งานหลัก เราต้องเป็นภาคประชาสังคม เราต้องลงที่ข้างล่าง เพราะข้างล่างต้องร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมรับผิดชอบ ร่วมตรวจสอบ เน้นไปที่พื้นที่เป็นหลัก (area-based approach) แต่ละจังหวัดต้องดูแลตนเอง แต่ละอำเภอ ต้องช่วยกันดูแล อบต. เทศบาล ต้องช่วยกันคิด ช่วยวางแผน เราไม่เอาส่วนกลางเป็นหลัก ยังมีเรื่องกฎหมายที่เกี่ยวข้อง หมุดหมายที่ 8 ไทยจะมีพื้นที่เมืองอัจฉริยะ เดิบโตยั่งยืน หมุดหมายที่ 9 คนไทยจะมีความยากจนลดลง ความยากจนข้ามรุ่นลดลง คนไทยต้องมีความคุ้มครองทางสังคมที่เพียงพอ หมุดหมายที่ 11 ไทยต้องลดความเสี่ยงและผลกระทบจากภัยธรรมชาติ หมุดหมายที่ 12 ไทยต้องมีกำลังพลที่มีศักยภาพสูง มุ่งเรียนรู้ตอบโจทย์พัฒนา หมุดหมายที่ 10 ไทยจะมีเศรษฐกิจหมุนเวียน หมุดหมายที่ 13 ไทยจะมีภาครัฐที่ทันสมัย ตอบโจทย์ประชาชน สิ่งนี้จะเกิดขึ้นได้ ต้องอาศัยพวกเราช่วยติดตามและให้การสนับสนุน เราต้องล้มแล้วลุกเร็ว จะต้องพร้อมรับการปรับตัว เราต้องปรับให้เข้ากับปัญหาที่เกิดขึ้น โควิดเป็นปัญหา แต่ก็ยังเป็นโอกาส ในหลาย ๆ เรื่องด้วย ขอยกตัวอย่างของภาคเอกชนที่หันมาทำ CSR ก็เปลี่ยนไปแล้ว บริษัทเล็ก พวก startup ทำจริงก็ได้ประโยชน์ ภาคประชาชน ภาคประชาสังคมต้องเป็นกลไกในกระบวนการสำคัญ ต้องเป็นพลังขับเคลื่อน กระบวนการการออกนโยบายทำในระดับพื้นที่ พร้อมรับการเปลี่ยนแปลง ต้องเป็นผู้ที่พัฒนาสังคม พัฒนาชุมชน หน้าที่สำคัญต้องติดตามตรวจสอบ เพื่อนำสู่การปรับปรุงนโยบายใหม่ เราคาดหวังว่า สิ้นแผนฯ 13 ในปี พ.ศ. 2570 จะเกิดสังคมแห่งโอกาส ทุกกลุ่มคน ทุกพื้นที่ ต้องมีโอกาส ยกระดับฐานะคนไทยได้รับสวัสดิการที่เพียงพอ ความเหลื่อมล้ำในระดับพื้นที่ลดลง สังคมต้องมีสมรรถนะสูง คนไทยต้องปรับปรุงตัวเองใหม่ แรงงานต้องมีคุณภาพ สอดคล้องกับตลาดแรงงาน การศึกษามีมาตรฐาน พร้อมรับมือการเปลี่ยนแปลง มีเศรษฐกิจมูลค่าสูง ใช้เทคโนโลยีนวัตกรรม ใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ และทรัพยากรต้องได้รับการจัดการอย่างเหมาะสม ก๊าซเรือนกระจกต้องลดลง รอบที่ 2 จะขอฟุดความคิดเห็นส่วนตัว ว่าราชการจะมีส่วนร่วมได้อย่างไร

นายแพทย์เจด็จ ธรรมธัชอารี

เมื่อ 20 ปีก่อน เมื่อตั้งสำนักงาน ด้วยวิสัยทัศน์ของเลขาธิการคนแรก คือ คุณหมอสงวน ใช้คำว่า security เมื่อเวลาผ่านไป คำว่า security มีความลึกซึ้ง เราไม่ได้ทำแค่ทำหน้าที่จัด

งบประมาณเพื่อดูแลประชาชน แต่หมายรวมถึง การสร้างความมั่นคงด้านสุขภาพ เป็น 1 ใน 7 ของความมั่นคงทางสังคม ซึ่งทางสังคมที่พูดถึง คือ ความเท่าเทียมและความเท่ากัน คือ รัฐเป็นคนจัดกระยะให้กับทุกคน แต่ทุกคนจะไม่สามารถดูฟุตบอลได้ แต่ถ้านำกระยะที่ 3 อันเท่ากัน แต่ให้คนที่ตัวเตี้ยที่สุด เขาก็จะได้ดูด้วย นั่นหมายความว่า Equality กับ Equity ไม่เหมือนกัน จำได้ว่าเคยไปดูงานที่อังกฤษ ไปดูหน่วยงานที่เรียกว่า National Health Service คล้าย สปสช. ของเรา ถามว่า อยากให้อธิบายถึงความเท่าเทียมให้ฟัง เพราะเข้าใจว่าประเทศอังกฤษน่าจะเป็นต้นแบบของความเท่าเทียม ในรอบ 10 ปี มีคนไปดูงาน คำถามนี้เป็นคำถามที่ดีที่สุดว่า อะไรคือความหมายของความเท่าเทียม ในช่วง 20 ปี ในบ้านเรามีการถกเถียงมากกว่า ประเทศเราจะสร้างความเท่าเทียมในด้านสุขภาพ ในการสร้างหลักประกันสุขภาพถ้วนหน้าให้กับประชาชนทุกคนหรือเราควรมุ่งเน้นไปที่คนยากจนเท่านั้น ในปี พ.ศ. 2545 รัฐบาลได้ตัดสินใจขับเคลื่อนระบบหลักประกันสุขภาพถ้วนหน้าคือให้ทุกคน ตอนนี้อยู่เถียงกันไม่จบว่า จะเฉพาะคนยากจนหรือให้ทุกคน แต่ในความหมายของความเท่าเทียมคือ ใครที่มีความจำเป็นที่ต่างกันรัฐต้องสนับสนุนที่ต่างกัน ไม่ได้หมายความว่าทุกคนต้องได้เหมือนกัน แม้เราใช้คำว่าถ้วนหน้าก็ไม่ได้หมายความว่าทุกคนต้องได้ถ้วนหน้า สตรีที่ต้องการตรวจมะเร็งปากมดลูกก็ไม่ได้หมายความว่าผู้ชายต้องไปตรวจมะเร็งปากมดลูก เรื่องนี้ยังเป็นข้อถกเถียง แม้ในประเทศที่เป็นต้นแบบของระบบหลักประกันสุขภาพถ้วนหน้าว่า อะไรคือความเท่าเทียมหรือ ความเท่ากัน ในประเทศไทย การขับเคลื่อนระบบหลักประกันสุขภาพ เราใช้ปรัชญาที่ท่านประเวศกล่าวไว้ว่า เวลาที่ท่านทำงานที่ยากๆ ถ้าท่านจะขับเคลื่อนนโยบายใด ๆ ต้องใช้ความรู้ในการขับเคลื่อนงาน เรื่องสังคม เรื่องการเมือง ที่ต้องร่วมขับเคลื่อนถ้าไม่มี 3 ปัจจัยนี้ ท่านทำงานยาก ๆ ไม่ได้ เรื่องหลักประกันฯ ทั่วโลกมอง 3 เรื่อง ว่าประเทศใดที่จะบรรลุเรื่องหลักประกันฯ นั้น มองจาก 1) การเงินการคลัง รัฐบาลจะได้แค่ไหน 2) จะนำเงินมาใช้ด้านสุขภาพได้เท่าใด กับ 3) ประชาชนรับภาระได้เท่าใด ถ้าประชาชนรับภาระมากจะเกิดปรากฏการณ์ล้มละลายด้านสุขภาพ ยากจนจากการเจ็บป่วย คือ สิ้นเนื้อประดาตัว จากการเอาเงินเก็บทั้งชีวิตมารักษาตัวเอง ทั้งโลกคุยกันว่าทำอย่างไรไม่ให้เกิดภาพนี้ มันไม่ควรไม่มีใครต้องเจอสภาพนี้ว่า สิ้นชีวิตไปแล้วยังเป็นภาระให้ลูกหลาน มีภาระหนี้สินให้ลูกหลานต้องชดใช้ นี่คือหลักปรัชญาของระบบหลักประกันฯ เราต้องคิดถึงสิทธิประโยชน์กับประชาชน ให้เขาทราบว่า มีสิทธินี้ในการรับบริการตรงนี้ เรื่องการรักษาพยาบาลหัวใจ ไต เรือรัง มะเร็ง แล้วแต่ละประเทศจะตัดสินใจกับคำว่าถ้วนหน้าว่า ท่านจะให้กับทุกคนหรือไม่ ถ้าท่านจะให้ทุกคนมีสิทธิปี พ.ศ. 2545 เป็นปีที่รัฐบาลให้ค้ำประกันถึงสิทธิไม่ใช่แค่ใครคนหนึ่งที่ต้องไปสงเคราะห์เมื่อมีการเจ็บป่วย ตอนนี้เป็นหลักสากลถูกบรรจุใน UN เมื่อปี 2012 คำว่า หลักประกันฯ ปรากฏใน UN วันที่ 12 เดือน 12 ปี 2012 ในปี พ.ศ. 2549 นายกรัฐมนตรี ได้ปาฐกถาที่ UN ซึ่งประเทศไทยโดดเด่นที่มีระบบหลักประกันฯ และมีผลลัพธ์ที่ดี ส่วนการขับเคลื่อนการสร้างหลักประกันฯ เราดู 3 เรื่อง เราอยู่ในขั้นตอนการดำเนินงานยังไม่สามารถบอกได้ว่ามันยั่งยืนว่าเราจะยกเลิกระบบหรือไม่ เป็นภาระกับรัฐบาลเกินไปหรือไม่ โอบามาเคยบอกว่าจะล้มอะไรถ้าในวันนี้ระบบหลักประกันฯ ไม่สามารถทำประโยชน์ให้กับประชาชนได้มันล้มได้ไม่ยาก

การดำเนินงานในปัจจุบัน เราต้องดูเสมอว่าเราสร้างระบบหลักประกันฯ เราต้องดูว่าเราจ่ายเงินอย่างไรให้คุ้มค่า ทำอย่างไรให้คุ้มค่า ทำอย่างไรให้ประชาชนได้รับบริการที่มีความจำเป็นและไม่ให้ล้มละลายในการรักษาตัว โดยให้บริการใหม่ๆ ในทุกระบบถ้าบริการไม่มีประสิทธิภาพแล้วก็จะไม่ยั่งยืน ประชาชนพึงพอใจหรือไม่ มีคุณภาพหรือไม่ ในแง่ของการเมืองจะขับเคลื่อนระบบหลักประกันฯ ส่วนใหญ่มักจะเกิดวิกฤตก่อน ประเทศอังกฤษ ปี พ.ศ. 2491 หลังสงครามโลกครั้งที่สอง พรรคแรงงานที่นำเสนอนโยบายหลักประกันฯ เช่นเดียวกับ ญี่ปุ่น หลังเกิดสงครามนิวเคลียร์อย่างหนัก เกิดวิกฤต นายกรัฐมนตรีในขณะนั้นได้ประกาศใช้ระบบหลักประกันฯ โดยลอกเลียนแบบจากอเมริกา แต่อเมริกาทำไม่ได้ ญี่ปุ่นมีระบบหลักประกันฯ ที่เข้มแข็ง และมีผู้สูงอายุมีอายุยืนยาวมากที่สุดในโลก เชื่อว่าเป็นเพราะระบบหลักประกันฯ เราต้องใช้องค์ความรู้ เช่น ท่านต้องดูว่าประชาชนจะสนับสนุนหรือไม่ ต้องดูว่ายั่งยืนหรือไม่ กราฟ GDP ในประเทศไทยอยู่ที่ 1,900 ดอลลาร์ต่อคน ซึ่งต่ำมากกระทั่ง World Bank เข้ามาช่วยศึกษาว่า ไม่น่าไปรอด แต่ไทยตัดสินใจว่าจะทำ แสดงว่า ในช่วงวิกฤตถือเป็นโอกาส ซึ่งตอนเลือกตั้งน่าจะเป็นโอกาสที่สำคัญที่สุด ท่านต้องอ่านประวัติศาสตร์ว่า เกิดวิกฤตจะสามารถใช้ระบบหลักประกันฯ ได้อย่างประสบความสำเร็จ เรามีสิทธิราชการ ประกันสังคม แต่มีส่วนหนึ่งที่ไม่มีสิทธิอะไรเลย จึงสร้าง พ.ร.บ.ขึ้นมา บอกว่าอันนี้จะรวมคนที่ไม่มีสิทธิใด ๆ หลักของมันคือรวมสิทธิที่คนอื่นไม่มีมาใช้สิทธิตรงนี้ ทุกคนมีสิทธิ การสร้างความยั่งยืนต้องศึกษาพฤติกรรมของประชาชน หลังโควิดพฤติกรรมของประชาชนเปลี่ยนไป เราใช้เงินอย่างมีประสิทธิภาพ สมัยก่อนเราเจ็บป่วยไปรักษา รับประทานที่บ้าน แต่สมัยนี้ไปโรงพยาบาลแล้วกลับบ้านไม่ต้องรับยา เวลารับยาใช้เวลานาน ห้องแล็บบริการจะเปลี่ยนใหม่ อนาคตจะเป็นการตรวจแบบผ่านแอปพลิเคชัน คุยกับหมอเอายามาให้ที่บ้าน ในเอกชนไปตรวจแล็บที่บ้าน เราทดลองนำร่องที่โคราชได้ผลดี เช่น รับประทานยา โรคภัยรับยาที่บ้าน หรือใกล้บ้านในรูปแบบใหม่ ๆ จะทำให้ค่ารักษาถูกลง ไม่ต้องไปเอายาที่โรงพยาบาล บริการที่โรงพยาบาลจะลดลงเรื่อย ๆ มีทฤษฎีว่า โรงพยาบาลที่ทำอยู่ทุกวันนี้ จะล่มสลายเพราะแบกต้นทุนอุปกรณ์ไม่ไหว ต้องให้บริการแบบชุมชน ดูกันเอง ชาวบ้านดูกันเอง เริ่มดูแลตัวเองแบบ self-care เป็นการเสริมสร้าง สุขภาพมากกว่ารักษา การตรวจเพื่อป้องกันโรค โดยการซื้ออุปกรณ์ตรวจโรคด้วยตนเอง วันนี้ ใครเป็นมะเร็งเต้านม ไปตรวจหาอินซูลินมะเร็งรูปแบบจะเปลี่ยนไป จะมีเทคโนโลยีราคาถูกลง มาช่วยสาธารณสุขได้ เช่น ใช้ไลน์โทรศัพท์คุยกับหมอ โดยใช้เทคโนโลยีใหม่ ทำให้เกิดบริการที่ราคาถูกลง ไม่ว่าจะเป็นบริการ หรือพฤติกรรมที่เปลี่ยนไป จะพลิกโฉมสาธารณสุข เราจะใช้เงินน้อยลง เป็นการสร้างความมั่นคงทางสุขภาพ การเงินก็จะเปลี่ยนไป ช่วงโควิด เราจ่ายเงินโดยใช้แอปเป๋าตัง เพื่อให้ประชาชนเข้าถึงบริการ ที่ง่ายที่สุดระบบก็เปลี่ยนไป หลักประกันสุขภาพมุ่งเป้าไปสู่เป้าหมายแห่งความยั่งยืนครอบคลุม นักเศรษฐศาสตร์ท่านหนึ่งพบว่า ประเทศไทยจัดเป็นระบบหลักประกันฯ ที่ดี เป็นความฝันที่สามารถซื้อได้ เพราะเด็กตายลดลง แม่ตายลดลง 2 ตัวนี้เป็นตัวชี้วัดแห่งความสำเร็จของระบบ หลักประกันฯ ธนาकरโลก เสนอว่า 1) ให้มองเป็นเรื่องการลงทุน ไม่ใช่เรื่องค่าใช้จ่าย เพราะคนสุขภาพดี จะผลิตรายได้ให้ประเทศได้ เราพบว่าค่าใช้จ่ายด้านสุขภาพของไทย

อยู่ที่ 4% อเมริกา 17% อังกฤษ 10% เรามีตัวเลขต่ำมาก OECD มาดูว่า ทำไมตัวเลขต่ำ แต่ผลลัพธ์ดี 2) ทำอย่างไรให้บริการ สุขภาพ เข้าถึงง่ายคุณภาพดี ราคาถูก โรคอุบัติใหม่ เป็นโอกาสของเรา สร้างนวัตกรรมใหม่ สังคมผู้สูงอายุ ทำอย่างไรให้คนติดเตียงติดบ้าน น้อยที่สุด ค่าใช้จ่ายจะไม่เกิด ความเหลื่อมล้ำลดลง

รศ. ดร.ภูเบศ สมุทรจักร

ผมขอพูดในเรื่องการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากร การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างครัวเรือน ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในลักษณะเปราะบางขึ้น ทุกท่านมาจากหลายครอบครัว การเปลี่ยนแปลงในครั้งนี้ ทำให้กลไกที่เคยมีในอดีตที่มีสมาชิกในครอบครัวเคยดูแลกันเอง ได้อ่อนแอลง ในเรื่องประชาธิปไตยและการกระจายอำนาจ ความมั่นคงมีศัพท์มาจากคำว่า security ถ้าเราถามประชาชนในคำว่า security ประชาชนจะตอบยาก ในภาษาไทย มันคือ ความรู้สึกหวาดกลัวหรือไม่มั่นใจ ถ้าเราถามใหม่ว่าวันนี้ เรารู้สึกหวั่นใจเรื่องอะไรบ้าง หรือเรารู้สึกไม่มั่นใจ หรือเราหวาดกลัวเรื่องอะไรบ้าง นั่นคือ ความมั่นคงหรือความไม่มั่นคงทางสังคม ที่ประชาชนกำลังรู้สึกอยู่ ความมั่นคงจะแบ่งออกเป็นการจับต้องได้ มีสวัสดิการ บำนาญ 30บาทรักษาทุกโรค ความมั่นคงอย่างมีนัยยะภายในจิตใจ ทางความรู้สึกที่วัดไม่ได้ บางทีเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงทางด้านโครงสร้างประชากร เรื่องอัตราเกิดที่มีแนวโน้มลดลง เราจะมีประชากรเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ จนถึงปี 2573 อีก 10 ปีข้างหน้า จะอยู่ตัว มีประชากร 67 ล้านคน เราจะไม่มีการเห็นประชากรไทย ถึง 70 ล้านคน หลังจากนั้นเราจะมีจำนวนประชากรลดลง เมื่อประมาณ 40 ปีที่แล้ว เรามีจำนวนประชากร 45 ล้านคน เฉลี่ย 1 ครัวเรือน 5 คน มีหลาย generation อยู่รวมกัน นั่นคือ ปู่ ย่า ตา ยาย สามี ภรรยา และมีลูก ต่อมา ปี พ.ศ. 2563 มีประชากร 66 ล้านคน ต่อจากนี้ ครัวเรือน จะมีประชากรไม่สูง รูปแบบการอยู่อาศัย ของครัวเรือนจะเปลี่ยนไป ไม่ใช่เฉพาะไฮสคูลบ้านที่มีขนาดลดลง เช่น การอาศัยอยู่ในอพาร์ทเมนต์ ขนาดครอบครัวก็จะมีขนาดเล็กลงมากขึ้น กิจกรรม ลักษณะของใช้ การเป็นอยู่ เปลี่ยนแปลงไป ผลกระทบจากการขยายความเป็นเมืองที่ขยายตัวขึ้นเรื่อย ๆ ประเทศไทย มีการพัฒนาชนบท 50-60 % ตอนนี้ มีคนอยู่ในชนบท 40-50% การย้ายถิ่นอาศัย อยู่ชนบท เข้าเมืองเล็กสู่เมืองใหญ่ ประชากรในครอบครัว มีการพลัดพรากของครอบครัวตนเองมากขึ้น ข้อมูลจากอนาคตศึกษา ครอบครัวไทย อีก 20 ปี เราจะมีข้อมูลคาดการณ์ของประชากรใหม่ ที่มีการเปลี่ยนแปลง ในครอบครัวไทย มีลักษณะครัวเรือนที่มีความเปราะบางสูงมากขึ้น มี 2 ลักษณะ ครัวเรือนที่ พ่อ แม่ ลูก อยู่ด้วยกันมีแนวโน้มลดลงรวดเร็วมาก เดิม 53.6% ปี พ.ศ. 2563 ของครัวเรือนลดลงมา ร้อยละ 30 อีก 20 ปีข้างหน้า ลดลงอีก 20% ในครัวเรือนที่มีเฉพาะ สามี ภรรยา โดยไม่มีลูกเพิ่มขึ้นจากอดีตที่มี 4.5 % ของปี พ.ศ. 2553 ในปัจจุบัน ร้อยละ 14 % และจะเพิ่มอีก ร้อยละ 15 ในปี พ.ศ. 2583 ครัวเรือน เฉพาะสามี ภรรยา อยู่กันลำพัง ยังอยู่ในวัยหนุ่มสาววัยแรงงาน จากนั้น นับไปอีก 20-30 ปี พ่อครอบครัวเหล่านี้ ไปสู่ครอบครัวสูงอายุ 60-80 ปี ที่ต้องการการพึ่งพิง การดูแล ครอบครัวเหล่านี้ จะมีความยากลำบากเพิ่มขึ้น มีการแสดงครอบครัวที่น่าเป็นห่วง เฉพาะพ่อคนเดียว แม่คนเดียว

เรียกว่า คริวเรือนข้ามรุ่น หมายถึง เด็กอยู่กับพ่อ หรือ กับแม่ หรือมาจากการหย่าร้าง หรืออยู่ในรูปแบบ ไม่ได้หย่าร้าง เนื่องจากสามี ภรรยา ต้องทำงานต่างที่กัน เสาร์ อาทิตย์ ได้มาเจอกัน ส่งผลให้เด็ก ต้องอยู่กับใคร คนใด คนหนึ่ง ไม่ได้อยู่พร้อมหน้ากัน มีแนวโน้มที่สูงขึ้น 8.9 % ในปี พ.ศ. 2553 ในอีก 20 ปี จะเพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 10-11 ส่วนครอบครัวข้ามรุ่น เด็กอยู่กับปู่ย่า ตายาย เช่น สามี ภรรยา เข้ามาทำงานในเมืองมีแนวโน้มเพิ่มมากขึ้น ในเมืองมีทรัพยากรเยอะมาก ดึงดูดคนเข้ามาทำงาน ในประเทศจีน เกิดปัญหา เด็กเฝ้าบ้าน มีผลอย่างมากกับความยากจนที่เกิดขึ้นกับเด็กการขาดทรัพยากร กรณีอย่างร้าง ไม่ได้รับการอบรมสั่งสอน ความอบอุ่นในครอบครัวในอนาคตจะมีเด็กอยู่ในครอบครัว ในอนาคตจะมีเด็กที่อยู่ในครอบครัวที่ไม่พร้อมหน้ามีเกือบสองล้านคน ในอดีตที่มีจำนวนน้อยเป็นปรากฏการณ์ที่น่าเป็นห่วง เด็กเหล่านี้จะเติบโตเป็นแรงงานรับผิดชอบสังคมได้อย่างไร ความเปราะบางของครัวเรือนผู้สูงอายุแบบลำพังคนเดียวในปี พ.ศ. 2554 มีร้อยละ 17 ใน 20 ปีข้างหน้าจะสูงขึ้นเป็นร้อยละ 40 ถ้าเป็นผู้สูงอายุในเขตเมืองน่าเป็นห่วงในชนบทยังมีทุนทางสังคมที่คอยประคับประคองให้สามารถช่วยเหลือ เช่น บ้านใกล้เรือนเคียงในชนบทมีบ้านใกล้ที่เป็นพี่น้องกัน แต่อยู่ในเมืองทุนทางสังคมจะเข้าไปช่วยเหลือได้น้อยมาก นคราภิวัฒน์ การขยายตัวเมืองเติบโตขึ้นร้อยละ 52 ในเขตพื้นที่เมือง จากการศึกษาพบว่า จำนวนลูกไม่ได้อยู่กับพ่อแม่มีแนวโน้มสูงมากมีประชาชนที่มีอายุมากกว่า 50 ปี ที่ไม่มีลูกจะเพิ่มขึ้นจากร้อยละ 3.5 ในปี พ.ศ. 2537 เป็นร้อยละ 8.5 มีอัตราเพิ่มขึ้นตลอดเวลา ในอนาคตอีกไม่ถึง 20 ปี จะมีผู้สูงอายุที่ไม่มีลูกคอยดูแลมากขึ้น หมายถึงว่าท่านที่มีอายุ 40-50 ปี ทั้งหมดนี้ส่งผลถึงการซัพพอร์ตภายในครัวเรือน แต่เดิมวัฒนธรรมที่คอยเกื้อหนุน สามีภรรยามีลูกยังฝากลูกกับพ่อแม่ที่อยู่อายุ 50-60 ปี ในอดีตยังมีความแข็งแรงที่ดูแลลูกได้ พอปู่ย่าตายายแก่ลงเด็กก็เติบโตพอที่จะช่วยดูแลปู่ย่าตายายต่อได้ แต่สิ่งที่เกิดขึ้นการชะลอการแต่งงาน ครอบครัววัยแต่งงานที่ต้องดูแลลูกเล็กที่พร้อมดูแลปู่ย่าที่อายุสูงมาก ๆ เราเริ่มพบเห็นมากยิ่งขึ้น เกิดเป็นความยากลำบากในการพึ่งพากันในครอบครัว เราสามารถจ้างคนดูแลได้ แต่เงินออมของคนในครอบครัวไม่ได้มากนัก โอกาสจึงเกิดขึ้นได้น้อยมากในสังคมไทย ค่าใช้จ่ายในการดูแลในการจ้างคนมาดูแล มีค่าใช้จ่ายสูง มีงานวิจัยที่ออกมาเล่าให้ฟังเรื่องการกลับบ้านของคุณหนุ่มเป็นเด็กบ้านนอกเรียนดี สอบเป็นวิศวกรในมหาวิทยาลัยชื่อดัง เรียนจบได้งานที่ดี บริษัทของญี่ปุ่น เป็นความหวังและพนักงานรุ่นใหม่ไฟแรง แต่งงานมีภรรยา มีลูก 2 คน ช่วงเกิดโควิด คุณหนุ่ม บริษัทของคุณหนุ่มอนุญาตให้ WFH ได้จึงเก็บของกลับไป WFH ที่บ้านนอก เขาทำงานจากเตียงนา เอาคอมไปทำงานสามารถใช้เวลากับพ่อแม่ กลับไปหาเพื่อนเก่าวัยเด็กสามารถทำงานกับคนในชุมชนได้ เขาสามารถใช้ชีวิตแบบนี้ได้ เริ่มสำรวจทรัพย์สินที่สามารถนำมาต่อยอดได้สามารถผลิตและใช้กลไกในตลาดดิจิทัล แนวคิดนี้มีอุปสรรคกระจายอำนาจในท้องถิ่น การเปิดรับความคิดของคนรุ่นใหม่ในท้องถิ่น เป็นการพัฒนาในเศรษฐกิจฐานราก ในที่สุดโควิดก็ซาลง โอกาสที่เกิดก็หายไปคุณหนุ่มกลับมากรุงเทพและกลับบ้านเฉพาะช่วงเทศกาล

Nuno Cunha

The New Social Security Challenges and Social Cohesion

Nuno Cunha; DWT for East and South-East Asia and Pacific

Date: 5th November 2022

Percentage of population receiving at least one social protection benefit

Source: ILO WSPR

ilo.org

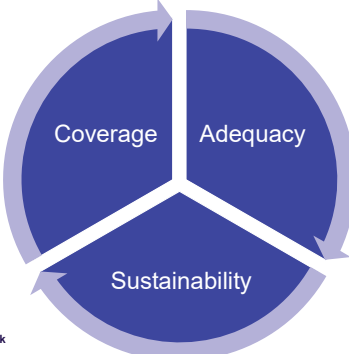
This Photo by Unknown Author is licensed under CC BY-SA

International Labour Organization

Social Protection System in Thailand

Glass Half Full or Half Empty?

Advancing social justice, promoting decent work

International Labour Organization

4

Thailand owns an extensive social protection system

Close to universal health and education services

Extensive contributory and non-contributory functional benefits

Mature government institutions and high organisational capacity

Strong service delivery infrastructure

BUT - this does not mean there are no gaps and challenges

Advancing social justice, promoting decent work

ilo.org

Current status - Need

Thailand has significantly reduced poverty in the last 20 years

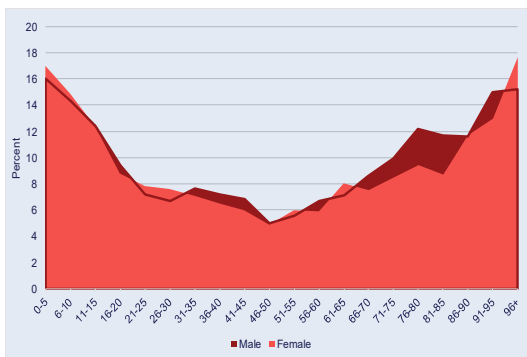
However, in recent years poverty grew from 7.2% to 9.9%*

Poverty is largely concentrated in specific marginalised groups

*** We use WB poverty lines as NESDC formula not available to the research team**

ilo.org

Poverty in Thailand is strongly related to age

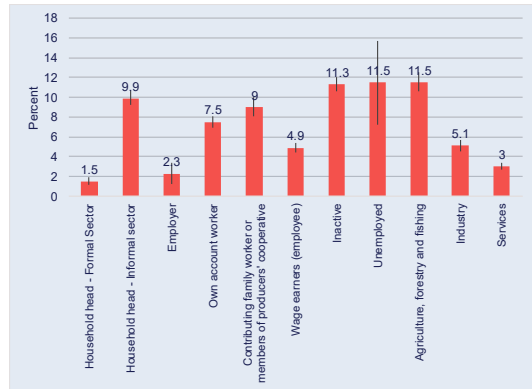
Households with many children or elderly members have higher poverty rates than those with working-age members

International
Labour
Organization

Poverty is strongly linked to life-cycle risks, especially employment: unemployed and inactive persons have higher poverty rates than the national average

Most important factor is formal-sector employment: poverty rates in households headed by someone working in the informal sector is 9.9% compared to just 1.5% for those working in the formal sector

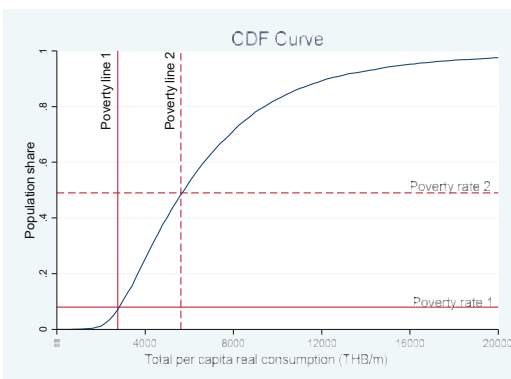

Advancing social justice, promoting decent work

ilo.org

International
Labour
Organization

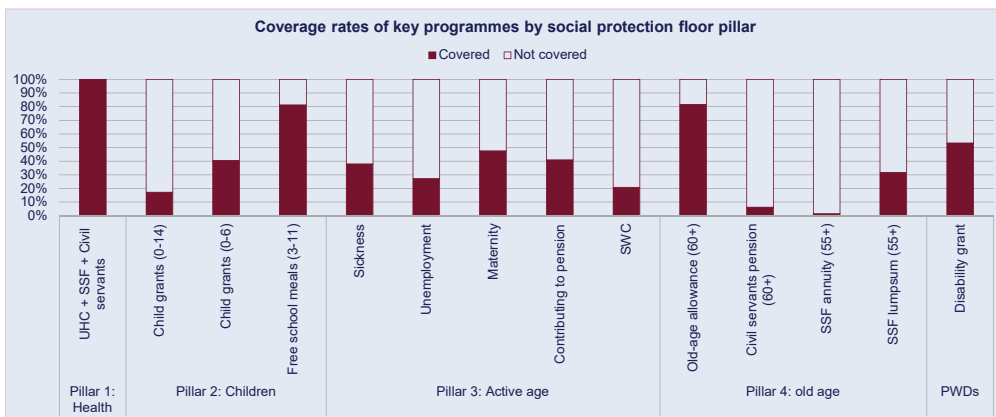

A significant proportion of the population is vulnerable to poverty

Increasing poverty line by a third would more than double the poverty rate

Advancing social justice, promoting decent work

ilo.org

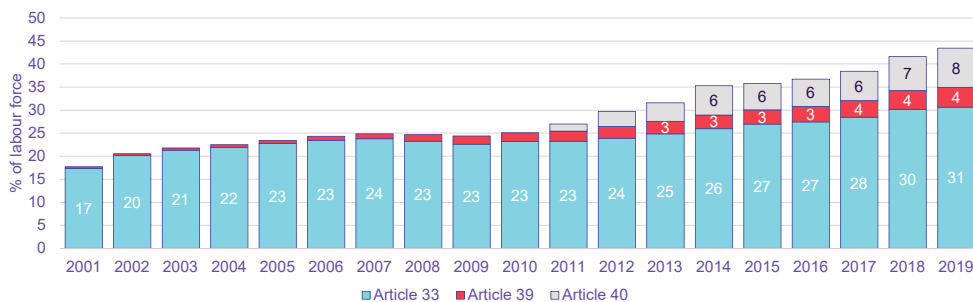

Advancing social justice, promoting decent work

ilo.org

Percentage of labour force insured by SSO pension schemes, 2001-2019

Advancing social justice, promoting decent work

ilo.org

Sample of
"formal
workers"

This is an
analysis of
SSO data

Hybrid
between
formal &
informal
sectors

Source: (Wasi et al., 2020)

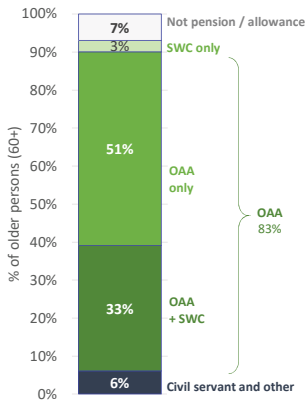
Thailand Labour Market Analysis

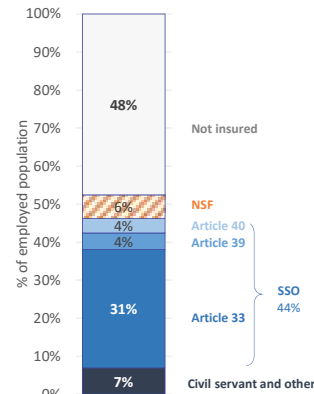
An overview of the system (2019)

Coverage and expenditure

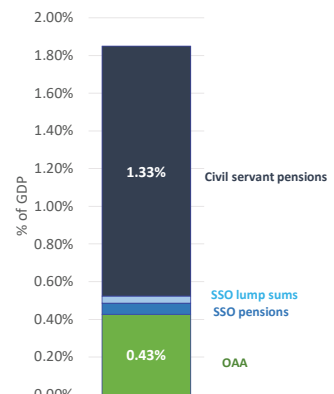
High coverage of older people
by tax-financed schemes

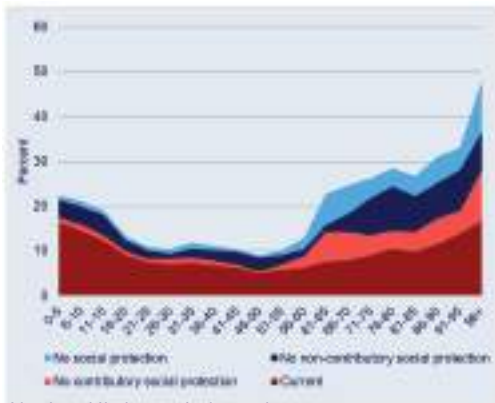
Modest (but growing) coverage
of contributory schemes

Expenditure is dominated by
civil service schemes

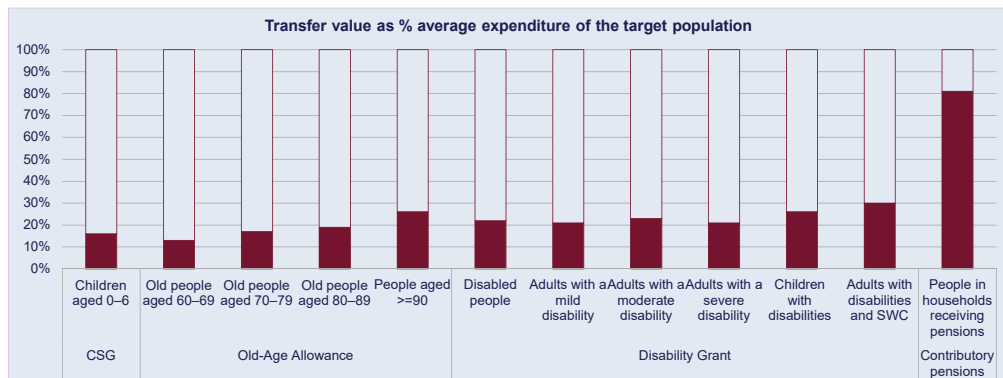
Social Protection Impact

Together, contributory and non-contributory social protection reduce poverty by over 7 percentage points (5 percentage points from non-contributory social protection and 2 from contributory)

The impact is particularly strong for those aged 65 and above: without social protection, poverty amongst this group would be close to three times higher

Benefits Adequacy

Expenditure

Country/region	Spending on social protection as % GDP
Thailand	5.1
Asia Pacific	7.5
High-income countries	24.0

Need not only to spend “better” but to spend *more* on social protection to:

- Increase coverage; especially of contributory social protection for active age, child benefits and contributory pensions
- Increase adequacy of social protection benefits, especially non-contributory
- Improve equity and distributional impact of social protection spending

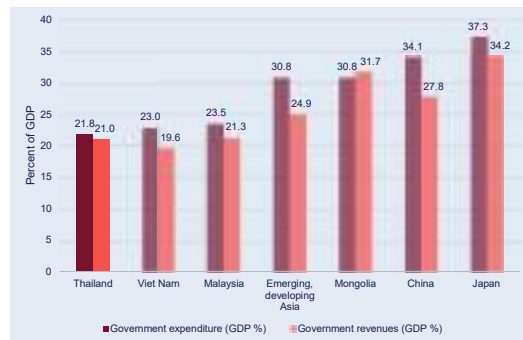
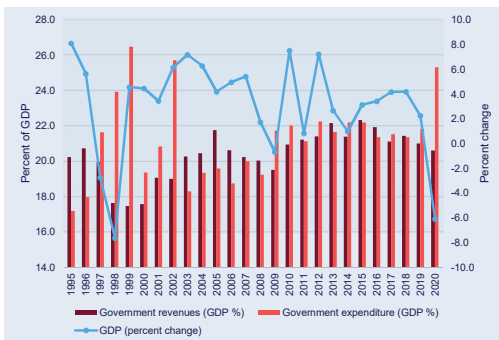
05 October 2022

© Oxford Policy Management

ilo.org

High expenditure in percentage of Government Revenue Government Revenue is low in relation to GDP

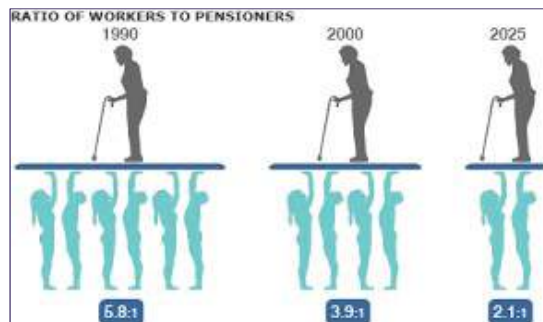

Advancing social justice, promoting decent work

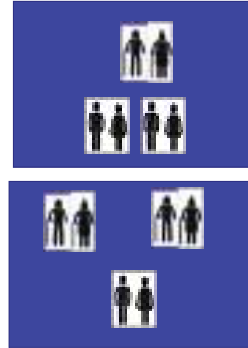
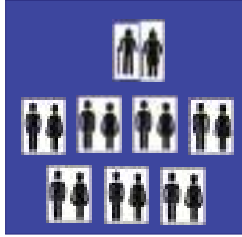
ilo.org

Emerging reality in Asia and Pacific
Similar to Thai reality

ilo.org

ilo.org

Urbanization – demographic changes – societal changes

ilo.org

MIGRANT WORKERS

**Social Protection
is essential for
inclusion and
integration**

**Contribution of
migrant workers
also essential for
system
sustainability**

▶ ilo.org

Advancing social justice promoting decent work

25

GLANCE OF HOPE INNOVATION

USE OF DIFFERENT METHODS TO COLLECT CONTRIBUTIONS

Good examples of working injury for construction workers in China where contracts pay a levy from the contract price (same in India, Indonesia)... artists in Germany

CREATE INCENTIVES

In Malaysia getting a license to operate individual transport services depends on being enrolled on social security

IMPORTANT OF SOCIAL DIALOGUE

New solutions are more easy to be developed and welcomed if developed by those who are directly involved

► ilo.org

International
Labour
Organization

Thank you

Nuno Cunha, cunhan@ilo.org

ilo.org/asiapacific
 twitter.com/iloasiapacific
 linkedin.com/company/iloasiapacific
 youtube.com/iloTV
 facebook.com/ILODIR
 ► ilo.org

ช่วงที่ 2

นายเอ็นนู ช็อสวรรณ

ในหลวง รัชกาลที่ 9 ท่านทรงงานมา 70 ปี ออกพื้นที่ทั่วประเทศไทย พระองค์ท่านสรุปว่า ประเทศที่มีประชาธิปไตยที่แท้จริง คือ ประชาชนมีความคิดรอบคอบเพื่อให้บ้านเมืองมั่นคง ไม่เบียดเบียนซึ่งกันและกัน ทรงเห็นว่า ถ้าประชาชนไม่มีที่พึ่งก็จะไปพึ่งผู้มีอิทธิพล จึงเป็นหน้าที่ของราชการที่ต้องปฏิบัติงานเพื่อให้ประชาชนเข้าถึงและสุจริต หัวใจคือประชาชนต้องเข้าใจข้าราชการต้องเข้าใจประชาธิปไตย คนเราชอบเรียกร่องสิทธิจนลืมนำที่ รัฐธรรมนูญ การปกครองได้บัญญัติสิทธิและหน้าที่ไว้เป็นหลักปฏิบัติควบคุมการใช้สิทธิต้องมีการหลักการ ปฏิบัติจะรักษาประโยชน์ส่วนรวมไว้ได้ การพัฒนาที่ยั่งยืนเราพูดถึง SDGs การพัฒนา มีประโยชน์สูงสุด คือ ความเจริญมั่นคงของประเทศชาติและประชาชน ถ้าประชาชนไม่มีความสุขจะไม่เกิดประโยชน์ต้องพัฒนาให้ประชาชนอยู่ดีกินดี เพราะเป็นรากฐานของความมั่นคง เป็นการทำสงครามกับความยากจน ประชาธิปไตยที่เราพึ่งประสงค์กับการพัฒนาที่ยั่งยืนมี 3 ส่วน คือ 1) ธรรมาธิปไตย เป็นประชาธิปไตยที่มีความเป็นธรรม เราจะมีสังคมที่มีพลเมืองตื่นรู้เข้าใจสิทธิและหน้าที่ 2) ประชาชนมีความสามัคคียอมรับความแตกต่างได้อยู่ร่วมกันได้ ไม่แตกแยก เราจะเกิด share and care society ในเรื่องเศรษฐกิจต้องกระจายรายได้ไม่ให้เกิดความเหลื่อมล้ำเกินไป โดยใช้เศรษฐกิจพอเพียงมาประกอบ SDGs เรื่องสิ่งแวดล้อม มุ่งสร้างทรัพยากรที่ยั่งยืน ต้องมีการอนุรักษ์ใช้อย่างมีประสิทธิภาพ ในแผนฯ 13 เราใช้ BCG โมเดล ต้องรักษาความหลากหลายทางชีวภาพไม่สร้างขยะเพิ่มในชีวิตประจำวัน ภาคเกษตรกรรมหมุนเวียนกลับมาใช้ใหม่ เป็น Green Economy เน้นสิ่งแวดล้อม EU บอกว่าภายใน 2 ปี ถ้าไม่ทำเรื่อง Green จะซาร์จเยอะ สินค้าของท่านจะมีราคาแพง กติกาของโลกกำลังสนใจสิ่งเหล่านี้มากขึ้น การขับเคลื่อนประเทศไทยต้องลดช่องว่างความเหลื่อมล้ำและลดปัญหาความยากจน โดย 1) เสริมสร้างสู่วิถีพอเพียงทำอย่างไรให้เข้าใจเรื่องเศรษฐกิจพอเพียงไม่ใช่แค่การท่องเที่ยว 2) ปลุกฝังประชาธิปไตยภาคปฏิบัติ 3) สนับสนุนนโยบายที่เหมาะสมช่วงนี้กำลังจะเลือกตั้ง เราควรเอาเรื่องที่เราคุยกันวันนี้มาคิดต่อ อย่าปล่อยให้พรรคการเมืองเขียนนโยบายเอง เราต้องบอกหัวคะแนนว่าเราต้องการอะไร เราควรเขียนอนาคตตัวเอง 4) ส่งเสริมนวัตกรรมเพื่อพัฒนาคุณภาพและกลไกในสังคม

นายแพทย์เจด็จ ธรรมธัชอารี

คำถามของระบบหลักประกันฯ มักเกิดกับประเทศแบบใด ถ้าเราดู จะพบว่า เกิดขึ้นกับประเทศที่มีการปกครองแบบประชาธิปไตย อังกฤษ ยุโรป ญี่ปุ่น ตรงกันข้ามประเทศที่ไม่ได้ใช้ระบบหลักประกันสุขภาพฯ เช่น เวียดนาม เราได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็นว่า ท่านจะออกแบบระบบอย่างไร ท่านจะใช้วิธีเก็บเงินจากทุกคนเข้ามาในลักษณะกองทุน ชาวไร่ ชาวนาก็จะเก็บ จึงทำให้ระบบหลักประกันฯ เป็นไปได้ยากในเวียดนาม ประเทศที่ปกครองแบบประชาธิปไตย

กลับมีความเหลื่อมล้ำมาก มีความไม่เท่าเทียมอยู่มาก บรรจุในแผนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี ถ้าท่านได้ตามข่าวว่า มีคุณหมอท่านหนึ่งทะเลาะกับผู้ป่วยว่า มารักษาแบบจ่ายเงินไม่ได้มารักษาแบบ 30 บาท หมายความว่า 30 บาทรักษาทุกโรคนั้นสำหรับผู้ด้อยโอกาสจะไม่สามารถใช้บริการที่มีคุณภาพ เรามีความท้าทายในความเท่าเทียมกัน เป็นโอกาสสำคัญของพรรคการเมืองในการเสนอนโยบายที่ดีด้านสุขภาพ ในระบบหลักประกันฯ ได้จัดให้เด็กทุกคนที่สายตาสั้นได้แว่น ได้คุยกับ กสศ. (กองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา) ให้ได้เพียง 2,000 อัน ทำไมไม่สามารถทำได้ เราให้สิทธิ แต่ปัญหาคือคนไม่ได้สิทธิ เราบอกเป็นมะเร็งไปรักษาที่ไหนก็ได้ แต่พอไปรักษาที่ โรงพยาบาลมหาวิทยาลัยแห่งหนึ่ง แจ้งว่าท่านต้องไปรับใบส่งตัว นี่คือปัญหาความท้าทายของระบบ ยกตัวอย่างในอังกฤษ อเล็กซ์เฟอร์กูสัน อดีตผู้จัดการทีมแมนเชสเตอร์ ยูไนเต็ด เป็นโรคหัวใจ มีเงินเยอะ แต่เขาครีธาในระบบจะเข้าไปรักษา โรงพยาบาลของรัฐ ก็ไปรักษาตัว ผ่าตัดหัวใจ เป็นที่เรียบร้อย

รศ. ดร.ภูเบศ สมุทรจักร

ตอนแรกพูดถึงประเด็น reverse brain drain ได้ทุนจากงานวิจัย ปิดทองหลังพระ ทำเรื่องการฟื้นตัวของภาคประชาชนในช่วงโควิด โอกาสของ reverse brain drain ถ้าเกิดขึ้นจริง จะเกิดการพัฒนาคุณภาพประชาธิปไตยในท้องถิ่นให้ดีขึ้นได้ ถ้าหากคนที่มีความรู้ กลับคืนถิ่น จะมีทั้งแรงงานและสมอง ประเทศไทย เพื่อใช้แผนพัฒนาเศรษฐกิจ ทำให้มีแนวโน้มดึงดูดคนวัยแรงงานและมันสมองชนบทเข้ามาสู่พื้นที่ในเมืองมากขึ้น เห็นปรากฏการณ์โควิด ระลอกแรก คนเริ่มมองเห็นโอกาส กลับไปแล้วผืนดินนั้น ที่ดินที่ถูกทิ้งร้าง เพราะ ครอบครัวทำไม่ไหว ตนเองเข้ามาเรียน ทำงาน สร้างครอบครัวในเมือง คำว่า reverse brain drain ในสมัยก่อน จะใช้กับคนไทยที่ไปเรียนต่างประเทศ เรียนแล้วไม่กลับมาเมืองไทย ถ้าคนกลุ่มนี้ กลับไปรองรับการสร้างงาน สร้างโครงการ เป็น startup ทำให้เขาอยู่ได้ในชนบท ดูแล ใกล้ครอบครัว แล้วคุณภาพของคนเหล่านี้ ที่ได้กลับไปอยู่ในกลไกท้องถิ่นแล้ว จะเป็นการเรียกร้องที่คม เป็นประชาธิปไตยที่สมัยใหม่มากขึ้น เป็นการกระจายอำนาจที่เป็นรูปธรรม และเป็นความหวังมาก เมื่อโควิดเข้ามา เป็นเหมือนโอกาส เหมือนเป็นการจุดพลุแล่ง พอสว่างพลุกกำลังมอดลง แล้วเรารู้ว่าแสงนั้นไวไม่ทัน คือ โควิดจบเร็วกว่าที่คิด แต่ after shock อาจจะไม่เหลืออยู่บ้าง แต่โอกาสนี้น่าเสียดาย เรื่องที่สอง เป็น Care story ของคุณแสง ทำการวิจัยกับ ILO พี่แสงอายุ 64 ปี เป็นสาวโสด ก่อนลาออกจากงาน ไปดูแลคุณพ่อที่ป่วย เป็นไตเรื้อรังและติดเตียง พี่แสงทำงาน เป็นหัวหน้าโรงงานทอผ้า จังหวัดสมุทรปราการ คุณแสงมีพี่น้อง 10 คน ลงความเห็นให้พี่แสงออกจากงาน เพื่อไปดูแลพ่อ เพราะงานพี่แสงไม่มั่นคงที่สุด คนอื่นมีครอบครัวแล้ว และมีงานอย่างอื่นทำ พอในช่วงนั้นเกิดโควิด พี่แสงก็กลับไปดูแลพ่อ ก็ได้ใช้ความรู้เดิมที่เคยดูแลแม่ที่ป่วยเป็นโรคมะเร็งติดเตียง ปรากฏว่า พี่น้อง 10 คน มีบางคนช่วยค่าใช้จ่ายเป็นเพียงค่าอุปกรณ์ ค่ายาพ่อ แต่ไม่ได้มีรายได้ในส่วนของคุณแสงที่หายไป พี่แสงจึงต้องทำสวนควบคู่ไปด้วย เพื่อเลี้ยงดูตัวเอง อยู่มาอย่างนั้นปีหนึ่ง

พ่อของพี่แสงก็เสียชีวิต พี่แสงก็เครียด กลับไปทำงานไม่ได้ เพื่อนๆที่รู้จัก และนำไปให้พี่แสงทำงานด้าน Care Giver เพราะว่ามีความรู้อยู่แล้ว ก็ไปหางาน โดยได้ค่าตอบแทน 18,000 บาทต่อเดือน ต่อมา พี่แสงได้งานจากบริษัท แต่บริษัทปิดบังข้อมูลว่า ผู้ป่วยติดเตียงนั้นมีอาการทางจิตด้วย พี่แสงได้เริ่มทำงาน พยายามดูแลและพยาบาลคุณลุง ซึ่งเป็นข้าราชการบำนาญ จนสามารถเดินได้ ครอบครัวลุง จึงโทรไปต่อรองกับบริษัท ขอลดค่าตอบแทนจาก 18,000 เหลือ 16,000 บาท เพราะว่าคุณลุงไม่ได้ติดเตียงแล้ว พี่แสงถูกหักค่าหัวคิวอีกเดือนละ 10 % งานของพี่แสงเป็นงานที่หนักมาก ไม่ได้ใช้สิทธิ์ 30 บาท รักษาทุกโรค เนื่องจากอยู่นอกพื้นที่การรักษา สิทธิ์ไม่ได้ตามมาด้วย จึงต้องออกเงินเองทั้งหมด พี่แสงจึงเจรจาขอมาทำงานกับคุณลุง โดยขอลาออกจากบริษัท เพื่อไม่ต้องจ่าย 10% และเป็นรายได้เพิ่ม ได้ถามพี่แสงว่า ใครจะมาดูแลพี่แสงต่อไป เพราะพี่แสงอายุเยอะแล้ว และโสด เรื่องของพี่แสง มีหลายประเด็นมาก ทั้งการดูแลกันภายในครอบครัวและกลไกที่อยู่นอกครอบครัว นี่เป็นตัวอย่างที่เกิดขึ้นจริงในสังคมไทย และคงมีอีกไม่น้อยที่มีเรื่องราวแบบนี้

สรุปการประชุมวิชาการสถาบันพระปกเกล้า ครั้งที่ 24 ประจำปี 2565
24th Annual King Prajadhipok's Institute (KPI) Congress 2022

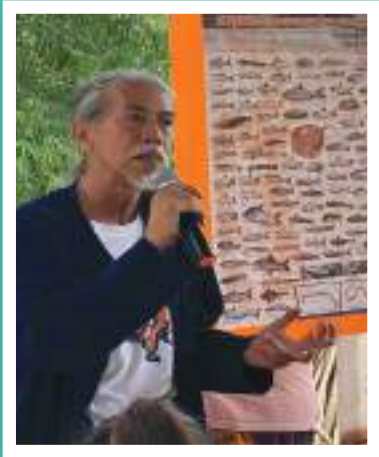
สรุปการประชุมกลุ่มย่อยที่ 4
ประชาธิปไตยและความมั่นคงทางสิ่งแวดล้อม
(Democracy and Environmental Security)

ดร.ณัฐริกา วายุภาพ นิติพน
รองผู้อำนวยการองค์การบริหารจัดการ
ก๊าซเรือนกระจก

ดร.บัณฑิต เศรษฐศิริโรตม์
กรรมการกำกับกิจการพลังงานและ
ผู้เชี่ยวชาญด้านสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อม

นายนิวัฒน์ ร้อยแก้ว
นักเคลื่อนไหวเพื่ออนุรักษ์แม่น้ำโขง
รางวัล Goldman Environmental Prize

ดร.วิจารณ์ สิมาฉายา
ผู้อำนวยการสถาบันสิ่งแวดล้อมไทย

นายจิรวัดน์ ระติสุนทร
รองเลขาธิการสำนักงานนโยบายและแผน
ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

นายศุภณัฐ เพิ่มพูนวิวัฒน์
ผู้อำนวยการสำนักสันติวิธีและธรรมาภิบาล
สถาบันพระปกเกล้า

การประชุมกลุ่มย่อยที่ 4 เรื่อง “ประชาธิปไตยและความมั่นคงทางสิ่งแวดล้อม” (Democracy and Environmental Security)

ร่วมอภิปราย

ดร.ณัฐริกา วายุภาพ นิติน

ดร.บัณฑิต เศรษฐศิริโรตม์

นายนิวัฒน์ ร้อยแก้ว

ดร.วิจารณ์ ลิมาฉายา

นายจิรวุฒิ รัตติสุนทร

ดำเนินรายการ

ศุภณัฐ เพิ่มพูนวิวัฒน์

ย่อมเป็นที่ตระหนักกันดีว่าสถานการณ์ปัจจุบันด้านความมั่นคงทางด้านสิ่งแวดล้อมกำลังเป็นประเด็นสำคัญที่ส่งผลกระทบต่อคนทุกคนและทุกประเทศ รวมทั้งคนในอนาคต ประเด็นสำคัญของกลุ่มย่อยที่ 4 แบ่งเป็น 3 ส่วนหลัก ได้แก่ สถานการณ์ด้านสิ่งแวดล้อมในปัจจุบัน แนวทางและวิธีการตามระบอบประชาธิปไตยที่ใช้ในการขับเคลื่อนการแก้ปัญหาด้านสิ่งแวดล้อม และสิ่งที่ต้องดำเนินการเป็นสิ่งแรกในการขับเคลื่อนการแก้ปัญหาสถานการณ์สิ่งแวดล้อม สรุปสาระสำคัญของวิทยากรแต่ละท่านได้ดังนี้

ดร.ณัฐริกา วายุภาพ นิติน

การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศเป็นปัญหาใหญ่ระดับโลกและจะส่งผลกระทบยาวนานไปถึงคนในอนาคต จากการเก็บข้อมูลของนักวิทยาศาสตร์ตั้งแต่ยุคปฏิวัติอุตสาหกรรมทำให้เห็นว่า อุณหภูมิเฉลี่ยของโลกเพิ่มสูงขึ้น ซึ่งอุณหภูมิเฉลี่ยของโลกที่เพิ่มสูงขึ้นจะสัมพันธ์โดยตรงกับปริมาณก๊าซเรือนกระจกที่ประชากรโลกต้องกินต้องใช้ เช่น พลังงาน

นักวิทยาศาสตร์ประเมินว่า อุณหภูมิเฉลี่ยของโลกจะยังคงเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ ซึ่งคนที่ใช้ชีวิตอยู่ในวันข้างหน้าจะได้รับผลกระทบอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้

สถานการณ์ด้านสภาพภูมิอากาศในปัจจุบันเรียกว่าเป็นวิกฤตการณ์สภาพภูมิอากาศ (climate crisis) ส่งผลกระทบต่อโลกใบนี้ทั้งในแง่มีความสุดโต่งมากขึ้นเรื่อย ๆ (extreme) และมีความถี่เพิ่มมากขึ้นเรื่อย ๆ (frequency) ปัญหาสิ่งแวดล้อมส่งผลกระทบโดยตรงต่อการพัฒนาประเทศ เป็นปัญหาที่ไม่อาจแบ่งแยกได้ว่าจะส่งผลกระทบต่อใครคนใดคนหนึ่ง แต่สามารถส่งผลกระทบต่อทุกประเทศและทุกคนอย่างถ้วนหน้า ซึ่งคนที่จะได้รับผลกระทบมากที่สุดจากปัญหาสิ่งแวดล้อม คือ คนยากจน จะเห็นได้จากเมื่อเกิดภัยพิบัติขึ้น ทำให้คนขาดรายได้ที่ดินทำกินเสียหาย เมื่อปัญหาสิ่งแวดล้อมทวีความรุนแรงมากขึ้น มีความถี่มากขึ้นจึงส่งผลกระทบต่อปัญหาความยากจนและนำไปสู่ปัญหาความเหลื่อมล้ำในสังคมตามมา

การปล่อยก๊าซเรือนกระจกเป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้เกิดภาวะโลกร้อน ฉะนั้น การรับมือกับปัญหาสิ่งแวดล้อมจึงต้องร่วมมือกันทุกประเทศและทุกคน ประเทศต่าง ๆ ทั่วโลกล้วนตระหนักในปัญหานี้ จึงได้ร่วมกันทำข้อตกลงและกติการะหว่างประเทศ ไม่ว่าจะเป็นอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ (UNFCCC) ที่ต้องการให้นานาชาติร่วมกันรักษาระดับการปล่อยก๊าซเรือนกระจกในชั้นบรรยากาศและให้ความสำคัญกับเรื่องการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ เพื่อให้มั่นใจได้ว่าจะไม่เกิดภัยคุกคามต่อการผลิตอาหารของโลกหรือความมั่นคงทางอาหาร และเพื่อให้การพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจของโลกยังสามารถดำเนินต่อไปได้อย่างยั่งยืน ไม่ว่าจะเป็นประเทศพัฒนาแล้วหรือประเทศกำลังพัฒนาที่ต้องอยู่บนหลักการเดียวกันนี้ รวมไปถึงพิธีสารเกียวโต (Kyoto Protocol) และความตกลงปารีส (Paris Agreement)

การรับมือกับสถานการณ์สิ่งแวดล้อมไม่ควรดำเนินต่อไปในรูปแบบเดิม แต่เป็นความรับผิดชอบของทุกฝ่ายที่จะต้องร่วมมือกัน ด้วยการเสริมสร้างประชาธิปไตยควบคู่ไปกับการสร้างความมั่นคงทางสิ่งแวดล้อม ทุกคน บนหลักการพื้นฐานคือ หน้าที่และความรับผิดชอบของเราทุกคน ทั้งรัฐบาล นักการเมือง ท้องถิ่น ผู้ประกอบการ ผู้บริโภค นักลงทุน ภาคการศึกษา องค์การระหว่างประเทศ สื่อสารมวลชน เพื่อก้าวไปสู่ความเป็นกลางทางคาร์บอน จึงจะเป็นคำตอบในการพัฒนาไปสู่ความมั่นคงทางสิ่งแวดล้อมและความมั่นคงของประชาธิปไตยได้ ฉะนั้น สิ่งสำคัญที่จะต้องดำเนินการคือ การมีความรู้ความเข้าใจจึงจะนำไปสู่การตัดสินใจที่เหมาะสม อีกทั้งให้ความสำคัญกับการสื่อสาร ที่ไม่ใช่เพียงแค่การสื่อสารรูปแบบทั่วไป แต่ควรสื่อสารให้เกิดความตระหนักในหน้าที่และความรับผิดชอบร่วมกัน เพื่อส่งมอบโลกใบนี้ต่อไปให้คนที่จะมีชีวิตอยู่ต่อไปอนาคต

ดร.บัณฑิต เศรษฐศิโรตม์

ความท้าทายของประเทศไทยด้านสิ่งแวดล้อมที่สำคัญ กล่าวคือ ความเสื่อมโทรมของทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม ความขัดแย้งด้านสิ่งแวดล้อมและการพัฒนา และความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงทรัพยากร ปัญหาเหล่านี้เป็นผลมาจากปัญหาในเชิงโครงสร้างและการจัดการปัญหาสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ ภาวะโลกรวนที่เรากำลังเผชิญอยู่ ถ้าไม่สามารถจัดการได้ นักวิทยาศาสตร์ประเมินว่า จะเกิดการสูญพันธุ์ของสิ่งมีชีวิตครั้งที่ 6 ซึ่งรวมถึงพวกเราทุกคนในที่นี่ แม้ว่าเรามีกฎกติการะหว่างประเทศที่ใช้อยู่กับสถานการณ์สิ่งแวดล้อมของโลก แต่สิ่งที่ทุกประเทศดำเนินการไปยังคงไม่เพียงพอ

ความสัมพันธ์ระหว่างความมั่นคงด้านสิ่งแวดล้อมกับประชาธิปไตย กล่าวคือ การรับมือกับความมั่นคงด้านสิ่งแวดล้อมในประเด็นเรื่องภาวะโลกรวนควรจะไปแนวทางประชาธิปไตยเชิงนิเวศหรือประชาธิปไตยสีเขียว ซึ่งเป็นประชาธิปไตยที่คำนึงถึงสิ่งแวดล้อม มีพื้นที่ทางการเมืองสำหรับประเด็นสิ่งแวดล้อมที่นอกเหนือจากโครงสร้างที่เป็นทางการ แต่รวมไปถึงภาคประชาชน บนฐานคิดของธรรมาภิบาลในระบบประชาธิปไตย (Democratic Governance) อีกทั้งการจัดอันดับ The Climate Change Performance Index ซึ่งให้เห็นว่า ความเป็นประชาธิปไตยเป็นปัจจัยที่นำไปสู่นโยบายด้านการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศในทิศทางที่ถูกต้อง เพราะความเป็นประชาธิปไตยจะทำให้มีสภาพแวดล้อมและเงื่อนไขที่รองรับกับการดำเนินการลดการปล่อยคาร์บอน (Decarbonization) เช่น การกำกับดูแล การทำให้เกิดธุรกิจหรือนวัตกรรมและแนวทางแก้ปัญหาที่รองรับการเปลี่ยนผ่านไปสู่เศรษฐกิจแบบคาร์บอนต่ำ (low carbon economy)

อย่างไรก็ตาม ประชาธิปไตยที่เป็นอยู่ในวันนี้มีข้อจำกัดในการรับมือกับสิ่งที่เกิดขึ้น เพราะปัญหานี้ไม่ได้จำกัดอยู่เพียงในขอบเขตอาณาเขตดินแดน แต่เชื่อมโยงกับปัญหาที่อยู่นอกขอบเขตอธิปไตยของประเทศ รวมไปถึงประเด็นในแง่ความเป็นธรรมในเชิงระบบนิเวศ ความเป็นธรรมระหว่างประเทศพัฒนาแล้วกับประเทศกำลังพัฒนา ความเป็นธรรมระหว่างรุ่นพวกเรากับรุ่นที่จะมีชีวิตรอดอยู่จริงใน ค.ศ. 2100 ความเป็นธรรมระหว่างภาคอุตสาหกรรมกับภาคเกษตร

ข้อเสนอเพื่อการปรับปรุงหรือสร้างระบบโครงสร้างและเครื่องมือในการรับมือกับความท้าทายใหม่จากความมั่นคงทางสิ่งแวดล้อม คือ การปรับหรือระบบโครงสร้างและเครื่องมือที่มีอยู่ ทั้งคณะกรรมการระดับชาติที่มีภารกิจด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และระบบกฎหมายและรัฐธรรมนูญที่กำกับการใช้อำนาจของรัฐบาลและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อการส่งเสริมระบบประชาธิปไตยเชิงนิเวศและประชาธิปไตยสีเขียว นอกจากนี้ ยังต้องส่งเสริมภาคประชาชนให้เป็น green active citizen ที่เข้าไปมีส่วนร่วมในทุกๆระดับ ทั้งการร่วมคิดร่วมปรึกษาหารือ ร่วมตัดสินใจ และร่วมประเมิน

นิวัฒน์ ร้อยแก้ว

ความอุดมสมบูรณ์ของสิ่งแวดล้อมในอดีตกับปัจจุบันมีความแตกต่างกันโดยสิ้นเชิง ในอดีตปัญหาสิ่งแวดล้อมจะค่อย ๆ สร้างความเดือดร้อน เพราะทรัพยากรยังมีอยู่เป็นจำนวนมาก และไม่ส่งผลกระทบต่อผู้คนมากนัก ซึ่งแตกต่างจากปัจจุบันที่ทำให้เกิดผลกระทบเป็นวงกว้าง ยกตัวอย่างเช่น ความอุดมสมบูรณ์ของแม่น้ำโขง เดิมทีมีปลาจำนวนมาก แต่ปัจจุบันปลาลดน้อยลงและคุณภาพน้ำเปลี่ยนไป รวมถึงการทำลายสิ่งแวดล้อมอื่น ๆ เป็นความไม่มั่นคงในแม่น้ำโขง ที่ส่งผลกระทบต่อทั้งหมด ทั้งคน สัตว์ ทรัพยากรต่าง ๆ แม่น้ำโขงไหลผ่าน 6 ประเทศ แต่แม่น้ำโขงไม่สามารถแบ่งแยกได้ ฉะนั้น ต้องลดความเป็นอำนาจอธิปไตยของรัฐลง และทำให้เกิดกระบวนการสร้างความร่วมมือ ไม่ใช่ทำให้เกิดสงครามแย่งชิงทรัพยากรระหว่างประเทศ

เราต่างก็รับรู้ได้ถึงวิกฤตของการเปลี่ยนแปลงด้านสิ่งแวดล้อมและสภาพภูมิอากาศที่มีความรุนแรงอย่างมาก เมื่อเกิดสถานการณ์ COVID-19 ขึ้น ทำให้เห็นได้อย่างชัดเจนว่า มุมมองความมั่นคงแบบเก่าไม่สามารถจัดการกับสถานการณ์ความท้าทายใหม่ ๆ ได้ เพราะความมั่นคงแบบใหม่เป็นเรื่องเกี่ยวกับสุขภาวะและการร่วมมือกันของหลายฝ่าย ดังนั้น มุมมองของคนในปัจจุบันต้องปรับเปลี่ยนวิธีคิดให้ทันต่อยุคสมัยที่เปลี่ยนไปและความท้าทายใหม่ ๆ ที่เกิดขึ้น เพื่อตอบโต้สถานการณ์และลดทอนผลกระทบจากวิกฤตเหล่านั้น

ความมั่นคงทางสิ่งแวดล้อมต้องสร้างสำนึกและจินตภาพใหม่ร่วมกัน กล่าวคือ ต้องเปลี่ยนวิธีคิดในการพัฒนาที่ยึดคนเป็นศูนย์กลางแล้วทำให้สิ่งแวดล้อมพังทลาย เปลี่ยนเป็นยึดธรรมชาติเป็นศูนย์กลาง อีกทั้งการจัดการกับสิ่งแวดล้อมต้องให้ส่งเสริมกระบวนการมีส่วนร่วมตามแนวทางประชาธิปไตย ให้ความสำคัญกับคนในท้องถิ่นให้ได้มีส่วนร่วมในการวางแผนทั้งการจัดการและการใช้ประโยชน์ มิใช่การวางแผนและตัดสินใจมาจากส่วนกลางเท่านั้น

ดร.วิจารณ์ สิมาฉายา

สถานการณ์ด้านสิ่งแวดล้อมของประเทศไทยที่ปรากฏให้เห็นโดยทั่วไป ไม่ว่าจะเป็นพื้นที่ต้นน้ำลำธารที่ถูกทำลายลงไปมาก การค้าสัตว์ป่า ชยะ ภัยแล้ง อุทกภัย รวมไปถึงไฟป่าที่เป็นปัญหาระหว่างประเทศ ปัญหาสิ่งแวดล้อมที่เป็นปัญหาเดิมยังคงมีอยู่และยังไม่ได้รับการแก้ไข ขณะที่ปัญหาใหม่ ๆ ที่ทำลายและแก้ไขได้ยากก็เกิดขึ้นตามมา เช่น การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ สิ่งที่เกิดขึ้นเห็นเป็นที่ประจักษ์แล้วว่า การเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อมต่าง ๆ ส่งผลกระทบต่อความเป็นอยู่ของมนุษย์และสิ่งแวดล้อม ที่ไม่เพียงเกิดขึ้นเฉพาะประเทศไทย แต่สถานการณ์ทั่วโลกก็เช่นเดียวกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งปัญหาชยะ ประเทศไทยมีชยะประมาณ 28 ล้านตันต่อปี แต่ไม่สามารถบริหารจัดการได้ทั้งหมด และมีส่วนที่เหลือที่ไหลลงสู่แม่น้ำและทะเล พลาสติก 1 ชิ้นจะย่อยสลายต้องใช้เวลา 450 ปี กลายเป็นไมโครพลาสติกที่อยู่ในทะเล

และแม่น้ำ ซึ่งคล้ายกับเพลงตอนทำให้พวกสัตว์น้ำกินเข้าไป แล้วเข้าสู่ร่างกายของคนในที่สุด ปัญหาขยะของประเทศจึงเป็นปัญหาที่เราต้องให้ความสำคัญและเป็นเรื่อง que ทุกคนต้องช่วยกัน ประเด็นสำคัญคือ จะทำให้เกิดการมีส่วนร่วมในการจัดการขยะได้อย่างไร เพราะการจัดการขยะเป็นเรื่องของท้องถิ่น รวมทั้งจะทำอย่างไรเพื่อให้แผนต่าง ๆ ที่ทำเตรียมการไว้ สามารถนำไปปฏิบัติได้จริง

ทิศทางพัฒนาใหม่ประเทศไทยคือ BCG ได้แก่ เศรษฐกิจชีวภาพ (bio economy) เศรษฐกิจหมุนเวียน (circular economy) และเศรษฐกิจสีเขียว (green economy) ทำอย่างไรให้สามารถพัฒนาเศรษฐกิจต่อไปได้ คนมีรายได้สูงขึ้น มีความเป็นอยู่ดี มีสุขเพิ่มขึ้น ขณะเดียวกันเกิดการนำทรัพยากรธรรมชาติมาใช้น้อยลง เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมน้อยลง ทำอย่างไรเพื่อให้ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่เรา มีอยู่ ไม่หมดสิ้นไปในยุคของเรา แต่สามารถส่งต่อไปถึงคนรุ่นถัดไปได้ เราจะอยู่กับการเปลี่ยนแปลงของโลกได้อย่างไร ตามแนวคิด Resilience หรือล้มแล้วลุกได้ไว ซึ่งถือว่าเป็นประเด็นที่สำคัญที่บรรจุอยู่ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 พ.ศ. 2565 – 2570

ประชาธิปไตยกับสิ่งแวดล้อมที่เราพูดถึง ทำอย่างไรให้เกิดนโยบายที่คำนึงถึงการรับฟังความคิดเห็นและการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย เป็นนวัตกรรมทางสังคมเพื่อขับเคลื่อนนโยบายบนพื้นฐานของการมีส่วนร่วม อีกทั้งมีความโปร่งใสตรวจสอบได้ บนฐานของข้อมูลที่เปิดเผยและสามารถชี้แจงได้ ตลอดจนการสร้างเครือข่ายชุมชนให้เข้มแข็ง เพราะชุมชนเป็นผู้ที่อยู่ใกล้ชิดกับทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม การรับมือกับความท้าทายด้านสิ่งแวดล้อมจึงเป็นเรื่องที่ต้องร่วมมือกันหลาย ๆ ฝ่าย

จิววัฒน์ ระติสุนทร

สถานการณ์ของโลกขณะนี้กำลังเผชิญกับภาวะโลกรวน (climate change) เป็นเรื่อง que ทุกคนสัมผัสได้ว่าอากาศร้อนเกินไป อากาศหนาวเกินไป แห้งแล้งเกินไป น้ำมากเกินไป มีการคาดการณ์ว่าในอีก 10 ปีข้างหน้า ทุกคนในโลกใบนี้จะต้องเผชิญความเสี่ยงด้านสิ่งแวดล้อมที่รุนแรงมากขึ้น 5 เรื่อง ได้แก่ 1) การแก้ไขปัญหาการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ (climate change) 2) สภาพอากาศแปรปรวนรุนแรง เช่น หนาวจัด หิมะตกในทะเลทราย น้ำท่วม น้ำทะเลหนุน หิมะขั้วโลกละลาย 3) การสูญเสียความหลากหลายทางชีวภาพ 4) ระบบนิเวศรอบตัวเกิดความเสียหายรุนแรง และ 5) ทรัพยากรธรรมชาติสูญหายไป ความเสี่ยงด้านสิ่งแวดล้อมทั้ง 5 เรื่องเหล่านี้มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับทุกคนอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ รวมไปถึงลูกหลานของทุกคนในอนาคต

สำหรับประเทศไทย ในการขับเคลื่อนการแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อม สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมได้เตรียมความพร้อมด้วยการใช้ยุทธศาสตร์ระยะยาว (long term strategy) ได้แก่ การใช้เทคโนโลยีเป็นเครื่องมือในการรับมือปัญหาสิ่งแวดล้อม

การใช้กลไกตลาดคาร์บอน (carbon market) เพื่อเป็นตลาดซื้อขาย carbon credit สร้างโอกาสให้ทุกคนได้ร่วมกันแก้ไขปัญหาภาวะโลกรวน นอกจากนี้ หลักการที่สำคัญ 3 ประการ ที่จะช่วยรับมือปัญหาสิ่งแวดล้อมในอนาคตของประเทศ กล่าวคือ ประการที่หนึ่ง สิทธิในการเข้าถึงข้อมูล เป็นสิ่งที่ทุกคนจะต้องได้รับข้อมูลต่าง ๆ เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม ประการที่สอง สิทธิในการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจโครงการและนโยบายของภาครัฐ ที่เกี่ยวข้องกับทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และประการที่สาม สิทธิในการเข้าถึงความยุติธรรมทางสิ่งแวดล้อม ซึ่งเกี่ยวข้องกับกฎหมาย ระเบียบ รวมไปถึงสิทธิที่จะได้รับการชดเชยจากผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อม ทั้งนี้ เราต้องให้ความสำคัญกับทุกภาคส่วน ไม่ว่าจะเป็นหน่วยงานของรัฐ กลุ่มเปราะบาง กลุ่มชายขอบ ทำให้ทุกคนมีส่วนร่วมกันทั้งหมด ตลอดจนการสร้างสมดุลระหว่างการอนุรักษ์และการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

สรุปการประชุมวิชาการสถาบันพระปกเกล้า ครั้งที่ 24 ประจำปี 2565
24th Annual King Prajadhipok's Institute (KPI) Congress 2022

สรุปการประชุมกลุ่มย่อยที่ 5
ประชาธิปไตย โลกาภิวัตน์และการพลิกผันทางเศรษฐกิจ
(Democracy, Globalization and Economic Disruption)

ดร.บัณฑิต นิจถาวร
ประธานมูลนิธินโยบายสาธารณสุขเพื่อสังคม
และธรรมาภิบาล

รองศาสตราจารย์ ดร.ปิติ ศรีแสงนาม
คณะเศรษฐศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

รองศาสตราจารย์ ดร.นิพนธ์ พิ้วพงศกร
สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย (TDRI)

นายมนตรี มหาพฤกษ์พงศ์
รองประธานสภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย

นางณัชชาภัทร อมรกุล
นักวิชาการผู้เชี่ยวชาญ
สถาบันพระปกเกล้า

สรุปการประชุมกลุ่มย่อยที่ 5 เรื่อง “ประชาธิปไตย โลกาภิวัตน์และการพลิกผันทางเศรษฐกิจ” (Democracy, Globalization and Economic Disruption)

ร่วมอภิปราย

ดร.บัณฑิต นิจถาวร

รองศาสตราจารย์ ดร.ปิติ ศรีแสงนาม

รองศาสตราจารย์ ดร.นิพนธ์ พัวพงศกร

นายมนตรี มหาพฤกษ์พงศ์

ดำเนินรายการ

นางณัชชาภัทร อมรกุล

ดร.บัณฑิต นิจถาวร

ดร.บัณฑิต นิจถาวร ซึ่งให้เห็นว่า โลกาภิวัตน์เกิดขึ้นกว่า 40 ปีที่ผ่านมาสร้างปัญหาให้กับประเทศทั่วโลกใน 3 ลักษณะ คือ 1) สร้างปัญหาความเหลื่อมล้ำระหว่างประเทศยากจนกับประเทศร่ำรวย นำมาซึ่งผลประโยชน์จากความเสรีของการไหลเข้าออกของเงินทุนที่แตกต่างกัน 2) สร้างความเหลื่อมล้ำภายในประเทศระหว่างคนจนกับคนรวยทำให้เป็นช่องว่างที่กว้างขึ้น 3) เกิดภาวะโลกร้อนในเรื่องของต้นทุนที่โลกาภิวัตน์สร้างและการทำลายภาวะแวดล้อมในโลก ซึ่งจะเห็นได้ว่าโลกาภิวัตน์นี้เป็นเรื่องของการเกิดขึ้นแล้วสะสมมาเรื่อย ๆ จนกระทั่งมาถึงปัจจุบันและในระหว่างทางมันส่งผลต่อความเป็นอยู่ของคนทั่วโลกจำนวนมาก ทั้งประเทศที่เป็นประเทศพัฒนาแล้วและประเทศที่กำลังพัฒนา เกิดความเหลื่อมล้ำมากขึ้น รายได้ไม่มี ไม่มีงานทำ สิ่งเหล่านี้มีการเรียกร้องและพยายามที่จะให้มีการแก้ไข มีการแสดงออกในหลาย ๆ วิธีด้วยกัน ยกตัวอย่างเช่น การเรียกร้องในประเทศอังกฤษ แต่ว่าไม่ได้ประโยชน์ เนื่องจากการเรียกร้องเหล่านี้ไม่ได้รับการตอบสนองจากรัฐบาลที่อยู่ในอำนาจ ซึ่งส่วนใหญ่ก็เป็นรัฐบาลที่มาจากระบบประชาธิปไตย ก็คือไม่สนใจที่จะทำให้ปัญหาดีขึ้น หรือไม่สามารถ

ผลักดันให้การแก้ไขปัญหาเกิดขึ้น ทำให้ปัญหาสะสมนำไปสู่ความรู้สึกผิดหวังของประชาชน ผู้นำการเมืองในระบบประชาธิปไตยไม่สามารถแก้ไขปัญหาได้อย่างเสรีประชาธิปไตยหรือ การหาทางออกให้กับประเทศ ไม่นำไปสู่การตัดสินใจที่จะแก้ไขปัญหาเหล่านี้ได้ ประเด็นหนึ่งที่เป็นปัญหาหนักมากในยุโรปก็คือปัญหาเรื่องการเคลื่อนย้ายผู้คนแล้วไปสร้างปัญหามากมาย รัฐบาลในระบบประชาธิปไตยดูเหมือนจะไม่อยู่ในสภาพหรือไม่มีความพร้อมที่จะพยายาม ผลักดันการแก้ไขปัญหาเพราะอิงอยู่กับระบบทุนนิยม การแก้ไขปัญหาจะเกิดขึ้นคือต้องแก้ไข นโยบาย และนโยบายที่ควรแก้ไขอันดับแรกก็คือนโยบายที่เกี่ยวกับโลกาภิวัตน์ เช่น เริ่มเก็บภาษีให้มากขึ้น ห้ามการเคลื่อนย้ายเงินทุนอย่างเสรี หยุดการเคลื่อนย้ายพลเมืองข้ามพรมแดน เป็นต้น อย่างไรก็ตามการแก้ไขปัญหาเหล่านี้ไม่เกิดขึ้น ผู้คนก็เริ่มหมดศรัทธาและไม่พอใจกับ ระบบประชาธิปไตย ขณะเดียวกันก็มีนักถกเถียงโอกาสก็คือนักการเมืองที่พยายามที่จะสนับสนุน การเมืองแบบอำนาจนิยมที่แสดงตัวออกมาว่าสามารถที่จะแก้ไขปัญหาได้ มีวิธีการแก้ไขปัญหา ได้และก็เอาใจประชาชนด้วยนโยบายประชานิยม ส่งผลทำให้ความนิยมของนโยบายของ การเมืองแบบอำนาจนิยมเริ่มสูงขึ้นเรื่อย ๆ

รายงานล่าสุดของการเมืองทั่วโลกจะเห็นได้ว่าแนวโน้มของรัฐบาลแบบอำนาจนิยม มีแนวโน้มที่สูงขึ้น คำถามแรกที่คุณคนมักถามก็คือถ้าอำนาจนิยมแล้วทำให้การยอมรับจาก ประชาชนมันจะนำไปสู่การล่มสลายของประชาธิปไตยได้หรือไม่ คำถามนี้ได้รับคำตอบจาก นักรัฐศาสตร์ว่า กลุ่มอำนาจนิยมเองก็มีปัญหาอยู่ 3 เรื่อง คือ เรื่องแรก คุณภาพในการตัดสินใจ ไม่มีประสิทธิภาพ เพราะว่าเป็นการตัดสินใจแบบรวบอำนาจ ทำอยู่คนเดียว อยากทำอะไรก็ทำ เพราะฉะนั้นประสิทธิภาพจึงค่อนข้างที่จะต่ำ เรื่องที่ 2 ว่าด้วยเรื่องของสังคมโลก สังคม ธรรมชาติ จะเห็นได้ว่าพวกเราทุกคนชอบที่จะอยู่ในสังคมที่มีอิสรภาพ มีเสรี มีการแสดง ความคิดเห็นได้อย่างอิสระ แต่ว่าสังคมอำนาจนิยมจะไม่สนับสนุนเรื่องเหล่านี้ จึงทำให้เกิด ช่องว่างประชาชนรู้สึกค่อนข้างที่จะไม่สบายใจ เหตุผลนี้ทำให้ฐานสนับสนุนของอำนาจนิยม ในสังคมค่อนข้างจะแคบและนำมาสู่ความอ่อนแอในเรื่องของความชอบธรรมในการใช้อำนาจ เรื่องที่ 3 ก็คือว่าสิ่งที่อยู่ในใจของผู้นำอำนาจนิยม ส่วนใหญ่จะไม่ใช้สิ่งที่ประชาชนส่วนใหญ่ ต้องการ ก็คือการแสวงหาสิ่งที่ตัวเองคิดว่าใช่ แต่วามันไม่ตรงกับสิ่งที่ประชาชนส่วนใหญ่ ต้องการ มันก็เลยทำให้พื้นฐานของระบอบนี้ค่อนข้างที่จะอ่อนแอ และถึงจุด ๆ หนึ่งประชาชน จะไม่สนองตอบและก็จะนำไปสู่การเปลี่ยนแปลง ซึ่งการเปลี่ยนแปลงก็จะนำไปสู่การกลับมา ของเสรีนิยมแล้วก็พัฒนาเป็นประชาธิปไตย แต่โจทย์ที่ทำยากกว่าคือตอนนี้การกลับไปสู่ ความมั่นคงทางเศรษฐกิจค่อนข้างที่จะยากกว่าที่เคยประสบมาแล้ว เนื่องจากภาวะแวดล้อม เปลี่ยนไป โลกาภิวัตน์ถือว่าเป็นกระแสหลักของเศรษฐกิจโลกแต่พอมีเรื่องของ Covid-19 ทำให้ เกิดการ disruptive และมุ่งไปในเรื่องของ geopolitics ส่งผลให้ภาวะแวดล้อมในเชิงเศรษฐกิจ ของโลกเปลี่ยนไปหมด ฉะนั้นถ้าใครพูดถึงโลกาภิวัตน์ตอนนี้ถือว่าไม่ update แล้ว จะเห็นได้ว่า ขณะนี้โลกกำลังมีการเปลี่ยนแปลง 3 ทางด้วยกัน คือ ทางแรก Deglobalization จากประเทศ มหาอำนาจ ทำให้มีการแตกแยกของรัฐออกมาเป็นกลุ่มของประเทศต่าง ๆ เป็นเครือข่ายแล้ว

ก็ออกมาตรการ sanction เช่น เรื่องของเทคโนโลยีที่สหรัฐออกมาล่าสุดทำให้ระบอบเศรษฐกิจโลกที่เคยเป็นระบอบเดียวทั่วโลกหยุดและกระจายออกเป็นหลายขั้ว

ทางที่สองหลายประเทศเริ่มมองว่าโลกาภิวัตน์ไม่ใช่ทางออกในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจของประเทศ เริ่มกลับไปสู่ประเทศตัวเองมากขึ้นจากเดิม global กลับไปสู่ local จะทำให้ประเทศดีขึ้นได้อย่างไร กลับไปสู่ความรู้สึกว่าจำเป็นต้องมีความสามารถในการพึ่งพาตัวเองและลดการพึ่งพาคนอื่นเพื่อที่จะให้เกิดความมั่นคงทางเศรษฐกิจในระยะยาวซึ่งตรงกันข้ามกับแนวคิดของโลกาภิวัตน์ ฉะนั้นเรื่องการเปลี่ยนวิธีการทำธุรกิจ วิธีที่โลกอยู่ด้วยกันจะทำให้ต้นทุนการผลิตสูงขึ้น แล้วก็เรื่องบางเรื่องที่ไม่เคยเป็นปัญหาก็กลับมามีปัญหา เช่น ความคงอยู่ของมนุษยชาติ เรื่องของภาวะโลกร้อน แนวโน้มของ deglobalization หลายประเทศมีความเห็นแตกต่างกัน จึงส่งผลกระทบต่อทั่วโลกที่จะจะเข้ามารวมแก้ไขปัญหาก็โลกเกิดขึ้นได้ยากมาก และทางที่สามคือการเมืองการปกครอง ซึ่งเรากำลังเห็นการเปลี่ยนแปลง เช่น บางประเทศหรือบางกลุ่มมีการหารือกัน แต่ก็ต้องเลือกว่าจะคุยกับประเทศหรือกลุ่มไหนดี ส่งผลทำให้ปัญหาที่เกิดขึ้นทั่วโลกและยากที่จะหาทรัพยากรมาสนับสนุนให้เกิดขึ้นร่วมกัน อันนี้ก็คือบริบทที่ทั่วโลกประสบอยู่ ระบอบประชาธิปไตยเป็นระบอบที่สามารถให้คำตอบได้ ซึ่งบางช่วงของระยะเวลาอาจมีกระแสหรือ disruption เข้ามาทำลายเป็นช่วง ๆ แต่ในระยะยาวยังเป็นแกนหลักของรูปแบบในการได้มาซึ่งคำตอบว่าควรจะให้ใครแก้ไขปัญหา disruption และ deglobalization ให้เกิดประโยชน์มากที่สุดซึ่งเป็นโจทย์ที่ยาก ช่วงนี้จะเห็นว่าประเทศไทยค่อนข้างที่จะสถานการณ์ไม่ค่อยสู้ดี ไม่เข้มแข็งเหมือนเดิมใน 3 เรื่อง คือ เรื่องของเศรษฐกิจคือถ้าเศรษฐกิจของประเทศดีก็จะทำให้ประเทศมีพลัง เรื่องที่ 2 คือระบอบการเมืองในประเทศ เรื่องที่ 3 จะเป็นเรื่องของความรู้ความสามารถของคน ซึ่งโดยความคิดเห็นส่วนตัวคิดว่าเป็นเรื่องที่ภายนอกที่ต่างประเทศมองเข้ามาในประเทศไทย ยกตัวอย่างประเทศในเอเชียที่มีทั้ง 3 เรื่องนี้เข้มแข็งคือ อินเดีย ประเทศไทยจึงควรดำเนินการให้มีความเข้มแข็งใน 3 เรื่องข้างต้นซึ่งก็จะนำมาซึ่งประสิทธิภาพและความสมบูรณ์ของประเทศในที่สุด

นายมนตรี มหาพฤกษ์พงศ์

จากหัวข้อการประชุมกลุ่มย่อยนี้ ขอกล่าวถึงผลกระทบของประเทศไทยจากปรากฏการณ์สงครามรัสเซีย-ยูเครน ก็มีพอสมควร อาทิ ผลกระทบในด้านการนำเข้าวัตถุดิบในการผลิตอาหารบ้างเนื่องจากประเทศไทยนำเข้าข้าวสาลีและอาหารประเภทต่างๆ จากประเทศรัสเซีย และประเทศยูเครนมากพอสมควร รวมทั้งปุ๋ยก็นำเข้ามาจากประเทศรัสเซีย เพราะฉะนั้นจึงทำให้ประเทศไทยมีปัญหาเรื่องวัตถุดิบและปัจจัยสำหรับการผลิตในภาคเกษตรกรรม ยกตัวอย่าง เช่น ผู้ผลิตบะหมี่กึ่งสำเร็จรูปก็เดือดร้อนเพราะประเทศไทยนำเข้าข้าวสาลีจากประเทศยูเครน ในขณะที่ผู้ส่งออกข้าวสาลีรายอื่น เช่น ประเทศบราซิลและประเทศอินเดีย ก็ประกาศว่าไม่ส่งออกข้าวสาลีเนื่องจากผลของสงครามดังกล่าว จากบริบทดังกล่าวมีประเด็นความมั่นคงที่ประเทศไทยควรพิจารณา ดังนี้

ประเด็นที่หนึ่ง ความมั่นคงทางอาหาร ในขณะที่สถานการณ์ความมั่นคงทางอาหารในโลกนั้นน่าเป็นห่วง ประชากรโลกจะเพิ่มถึง 8,000 ล้านคน ในอีกไม่กี่ปีข้างหน้า ในสถานการณ์ภูมิรัฐศาสตร์โลกที่การเดินทางของวัตถุดิบในบริบทโลกปัจจุบันที่อยู่บนการค้าขายแบบแลกเปลี่ยน ความมั่นคงทางอาหารจึงต้องพิจารณาเรื่องการค้าขายแลกเปลี่ยนอาหาร นอกจากนี้ยังต้องพัฒนารูปแบบการผลิตอาหาร เช่น การเปลี่ยนแหล่งอาหารที่เป็นโปรตีนจากเนื้อสัตว์เป็นแมลงที่ให้ผลผลิตเร็วกว่า และลดการปล่อยก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ เป็นต้น

ประเด็นที่สอง ความมั่นคงทางพลังงาน ซึ่งกำลังเป็นปัญหาทั่วโลก โดยเฉพาะในประเทศไทย มีปัญหาค่าผันแปรไฟฟ้าที่สูงถึง ร้อยละ 51 ซึ่งไม่ถูกต้อง จึงมีความจำเป็นที่ประเทศไทยจะต้องพิจารณาเรื่องพลังงานทดแทน พลังงานภาคประชาชน และพลังงานเอกชนระดับย่อย รวมถึงภาครัฐที่ต้องแก้ปัญหาอุปสรรคเรื่องกฎหมาย เพื่อให้กลุ่มเหล่านี้สามารถผลิตพลังงานใช้เองหรือขายให้กับรัฐได้

ประเด็นที่สาม ความมั่นคงในเรื่องความยั่งยืน โดยเฉพาะเรื่อง คาร์บอนเครดิต ซึ่งประเทศไทยมีศักยภาพในอุตสาหกรรมคาร์บอนเครดิต ยกตัวอย่าง เช่น จังหวัดแม่ฮ่องสอน ที่มีทรัพยากรป่าไม้จำนวนมาก แต่อย่างไรก็ตามประเทศไทยไม่สามารถพัฒนาแค่เพียงการปลูกป่าได้ แต่จะต้องสร้างมาตรฐานคาร์บอนไดออกไซด์ในกลุ่มประเทศ APEC ให้ได้และในท้ายที่สุดประเทศไทยจะเป็นผู้ขายคาร์บอนเครดิตให้กับภูมิภาคอาเซียน

ประเด็นที่สี่ ความมั่นคงทางการเงิน ประเทศไทยประสบความสำเร็จเนื่องจากการวางระบบการเงินมาอย่างดี และมีเทคโนโลยีการซื้อ-ขายโดยไร้เงินสด อย่างไรก็ตาม ประเทศไทยมีข้อตกลงทางการค้าในภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก (Free Trade Area Asia Pacific) จำนวนน้อยเกินไป ทำให้สูญเสียพื้นที่ทางการค้าเมื่อเทียบกับประเทศเพื่อนบ้านในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ด้วยกัน

สำหรับประเด็นการพัฒนาอุตสาหกรรมซึ่งควรเป็นยุทธศาสตร์ของประเทศไทยในการลงทุนเพื่อเพิ่มศักยภาพมีอยู่หลายประการ ได้แก่ ประการแรก อุตสาหกรรมรถยนต์พลังงานไฟฟ้า (EV) การลงทุนในอุตสาหกรรมรถยนต์ไฟฟ้าเป็นเรื่องที่สังคมไทยควรนำมาทบทวนอีกครั้งเนื่องจากความขัดแย้งในอุตสาหกรรมพลังงานยานยนต์นั้นแบ่งออกเป็นสองค่ายคือการใช้น้ำมันและแบตเตอรี่ไฟฟ้า อย่างไรก็ตามการจะระบุว่ารถยนต์พลังงานไฟฟ้าเป็นเทคโนโลยีแห่งอนาคตที่สร้างเพื่อการประหยัดพลังงานนั้นก็เป็นการคาดเดาที่ไม่ถูกต้องเสียทีเดียว เพราะรถยนต์พลังงานไฟฟ้าก็ใช้พลังงานจากไฟฟ้าซึ่งผลิตมาจากเชื้อเพลิงฟอสซิลเช่นกัน ในเรื่องอุปสงค์ของรถยนต์พลังงานไฟฟ้าและการลดภาษีของรถยนต์พลังงานไฟฟ้าเพื่อกระตุ้นอุปสงค์ของสินค้า อย่างไรก็ตามพบว่าผู้บริโภคต้องประสบปัญหากับเรื่องสถานีจ่ายพลังงานโดยส่วนใหญ่มักจะต้องชาร์จไฟฟ้าในที่พักอาศัย ซึ่งเป็น 2 เงื่อนไขหลักที่ต้องศึกษาต่อไป

ประการที่สอง นิคมเกษตรกรรม คือ เรื่องการรวมแปลงที่ดินเกษตรกรรมจากแปลงเล็ก เป็นแปลงใหญ่แล้วตั้งเป็นนิคมเกษตรกรรม โดยนิคมเกษตรกรรมแต่ละแห่งต้องนำเสนอ มีศักยภาพในการผลิตอาหารอันเป็นเอกลักษณ์ประจำภาค พัฒนาจากต้นแบบของกระทรวง เกษตรและสหกรณ์ที่เคยพยายามสร้างขึ้นมาแต่ไม่สำเร็จเนื่องจากแบ่งย่อยเกินไปเป็น 76 จังหวัด เช่นเดียวกันจะต้องมีการนำเทคโนโลยีสมัยใหม่มาใช้ในการเกษตรกรรม ไม่ว่าจะเป็น เทคโนโลยีดาวเทียมและโดรน ซึ่งหน่วยงานภาครัฐท้องถิ่นสามารถใช้งบประมาณเพื่อจัดหา เทคโนโลยีการเกษตรเหล่านี้สำหรับเกษตรกรในนิคมเกษตรกรรมได้ ยกตัวอย่าง ตัวแบบ ของจังหวัดชัยนาทที่ได้จัดซื้อเครื่องมือการเกษตรทั้งเครื่องมือไถหว่าน ไถกลบ เก็บเกี่ยว มัดก้อนฟาง ฯลฯ เอาไว้เป็นส่วนกลางแล้วให้เกษตรกรลงชื่อผลิตเปลี่ยนนำไปใช้ และ ในปัจจุบันยังกำลังพัฒนาแอปพลิเคชันสำหรับเกษตรกรได้ลงชื่อขอใช้เครื่องมือ และสุดท้ายคือ การต่อยอดผลิตภัณฑ์เป็นเกษตรอุตสาหกรรมหรือเกษตรสกัดเพื่อเวชสำอางค์

ประการที่สาม การพัฒนาศักยภาพด้านเกษตรกรรมของประเทศไทยจะไม่ได้ต่อมา ที่เรื่องอาหารเพียงอย่างเดียว แต่ยังต่อยอดไปที่สมุนไพรและอุตสาหกรรมยา ดังที่กล่าวไว้ ข้างต้น อุตสาหกรรมยาในประเทศไทยถูกควบคุมโดยองค์การอาหารและยา องค์การเภสัชกรรม และองค์การสุรา ยกตัวอย่างเรื่องการสกัดอาหาร โดยสารที่เอามาสกัดราคาถูกที่สุดคือ แอลกอฮอล์ (เอทานอล) เอทานอลในประเทศไทยมีอุปทานถึงวันละ 5 ล้านลิตร ปัจจุบัน ผู้ผลิตต้องขายเอทานอลให้องค์การสุรา ราคาลิตรละ 25 บาท องค์การสุราจะเติมสี เติมน้ำแล้วก็ขายคืนผู้ผลิต ราคาลิตรละ 57 บาท ทำให้ผู้ผลิตต้องแบกรับต้นทุน 2 เท่า ซึ่งหาก ประเทศไทยปลดล็อกโครงสร้างของเอทานอลเหมือนที่เกิดขึ้นในช่วงการแพร่ระบาดของ โรคโควิด-19 ประเทศไทยจะมีศักยภาพเป็นศูนย์กลางของเอทานอลในอาเซียนหรือแม้แต่ ทวีปเอเชีย ต่อมาจะเห็นว่าประเทศไทยนำเข้าสารตั้งต้นยาระบายมาจากอินเดีย แต่อินเดีย ชี้อะชามบ้อมจากประเทศไทยไปทำสารตั้งต้น เช่นเดียวกับเวชสำอาง ประเทศไทยส่งออก เมื่อก่อนทยอยหายไปให้เกาหลีสกัดแล้วทำเป็นเวชสำอางค์ขาย ฉะนั้นแล้วทำไมประเทศไทย จึงปล่อยให้เรื่องนี้เกิดขึ้น เหตุใดประเทศไทยจึงไม่ได้ลงทุนลงแรงในเรื่องนี้ เพราะด้วยแนวคิด เรื่องความมั่นคงยาและอาหารเพื่อให้คนจนเข้าถึงยาราคาถูก รัฐจำเป็นต้องสนับสนุนเรื่องยา และช่วยให้ผู้ผลิตภายในประเทศสามารถขึ้นทะเบียนยาได้

ประการที่สี่ อุตสาหกรรมการประมงและสินค้าฮาลาล ซึ่งอาจพิจารณาจังหวัดสงขลา เป็นแหล่งศูนย์การค้าอาหารทะเลแทนจังหวัดสมุทรสาครเนื่องจากมีต้นทุนในการขนส่ง ที่แตกต่างกัน อีกทั้งจังหวัดสงขลายังมีศักยภาพในการเป็นศูนย์กลางอาหารฮาลาลที่มีขนาด เติบโตค่อนข้างสูงโดยเฉพาะในประเทศมาเลเซีย หากขยายตลาดอาหารฮาลาลก็จะมีผู้บริโภค กว่า 7,000 ล้านคน นอกจากนี้รัฐควรลงทุนการเพาะเลี้ยงปลาในกระชัง ซึ่งปัจจุบันสามารถ ดำเนินการด้วยระบบการควบคุมระยะไกล ทั้งการให้อาหาร การให้น้ำและการดูแล

สุดท้ายประเด็นการพัฒนาอุตสาหกรรมทั้งหมดนี้ ประเทศไทยต้องแสดงศักยภาพความเป็นผู้นำ โดยการผลักดันโครงการและแนวคิดของประเทศไทยให้เป็นวาระร่วมกันของประเทศสมาชิกอาเซียน ซึ่งจะนำไปสู่การขยายตัวของอุตสาหกรรมในภูมิภาคตลอดจนการขยายตัวของตลาดที่จะรองรับสินค้าอุตสาหกรรมของประเทศไทยในภาพรวม

รองศาสตราจารย์ ดร.นิพนธ์ พัวพงศกร

การพลิกผันเศรษฐกิจของประเทศไทยมีผลสืบเนื่องจากการพัฒนาการของระบบ Industry 4.0 และ digital transformation นี่คือการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น มีความขัดแย้งด้านภูมิรัฐศาสตร์ที่กระทบต่อโลกาภิวัตน์และระเบียบเศรษฐกิจโลกใหม่ สงครามการค้าสหรัฐกับจีน ประเด็นความอ่อนไหวระหว่างประเทศ เช่น การห้ามบริษัทอเมริกาขายเทคโนโลยีให้จีน climate change การเกิดอุทกภัย 2 ครั้งในประเทศไทยทำให้เกิดปัญหาโรคพิษโรคสัตว์ข้ามพรมแดน แล้วก็ตามมาด้วยโควิด-19 เกิด supply chain รูปแบบใหม่ มีสงครามรัสเซีย-ยูเครน วิกฤตพลังงาน สังคมไทยสูงอายุ ความขัดแย้งทางการเมืองจากสื่อเหลืองสื่อแดง กลายเป็นระบบการคิดของคนรุ่นใหม่กับรุ่นเก่า ประเทศไทยมีนโยบายเศรษฐกิจที่ดีมาก่อน เช่น การสร้างเขตเศรษฐกิจแบบ EEC แนวคิดเศรษฐกิจแบบเดิม S – curve เป็น New S – Curve สู่ BCG สู่ soft power เป็นต้น ปัญหาสำคัญของประเทศคือว่าอัตราการเติบโตทางเศรษฐกิจต่ำสุดในอาเซียนในช่วง 10 ปีหลังมานี้ ประเทศไทยเป็น sick man of Asia กระบวนการ transformation เพื่อปรับโครงสร้างทางเศรษฐกิจนั้นหยุดชะงัก สัดส่วนรายได้ของภาคนอกการเกษตรน้อยลง ซึ่งถ้าจะประสบความสำเร็จในการปรับโครงสร้างเศรษฐกิจรายได้ต่อหัวภาคเกษตรกับภาคนอกเกษตรกรรมต้องใกล้เคียงกันทั้ง 3 ส่วนคือ ภาคการเกษตร ภาคอุตสาหกรรม และภาคบริการ

ภาคการเกษตรอ่อนแอและหยุดปรับตัว เกษตรกรไทยที่เคยเข้มแข็งกำลังสูญเสียความสามารถในการแข่งขันอย่างรวดเร็ว ทั้งจำนวนและคุณภาพของสินค้าทางการเกษตร ยกตัวอย่างเช่น ข้าว ขณะนี้ผลผลิตต่อไร่ของประเทศไทยต่ำกว่าเกือบทุกประเทศในเอเชีย ต่ำกว่าเนปาล ต่ำกว่าลาว ต่ำกว่าเขมร แล้วก็ไม่มีแนวโน้มสูงขึ้นด้วย เป็นลักษณะทรงตัว ในขณะที่ประเทศอื่นมีแนวโน้มสูงขึ้น นี่ยังไม่รวมถึงนโยบายของรัฐบาลที่พยายามอุดหนุน อาทิ ในคณะกรรมการนโยบายข้าวก็มีความพยายามในการใช้เงินอุดหนุนข้าว เป็นต้น ระบบการวิจัยเพื่อสร้างองค์ความรู้ของประเทศไทยนั้นอ่อนแอ เป็นระบบที่ส่งเสริมการตัดสื่อแบบไหล เน้นแจกวัสตุการเกษตรเครื่องจักรขนาดใหญ่ เกษตรกรส่วนใหญ่ที่ปลูกพืชมูลค่าต่ำไม่รู้จัก start – up ไม่ใช่เทคโนโลยีสมัยใหม่ ระบบนิเวศทางการเกษตร Ecosystem ด้านดิจิทัลเทคโนโลยีไม่ไปไหน ทางออกในการแก้ไขปัญหาต้องเปลี่ยนโครงสร้างเศรษฐกิจและนโยบาย โดยอาศัยอนาคตศึกษา ซึ่งเป็นงานที่แผนงานคนไทย 4.0 ทำเอาไว้ในอีก 20 ปีข้างหน้า ประเด็นสำคัญคืออนาคตมีความไม่แน่นอนคนไทยต้องเข้าใจความไม่แน่นอนและความเสี่ยงก่อน แล้วจึงหาวิธีการบริหารจัดการความเสี่ยงซึ่งคนไทยไม่ค่อยรู้จัก ประเด็นข้างต้น

เป็นเรื่องที่สำคัญรวมทั้งหาวิธีการลดความขัดแย้งคือใช้สิ่งที่เรียกว่า framework วิธีวิทยาหาทางเลือกในอนาคต โดยการสร้างเวทีเสวนาร่วมกันทั้งระดับองค์กร ชุมชนกลุ่มประชากร กลุ่มประชาสังคม กลุ่มธุรกิจ ภาครัฐ เพื่อบริหารจัดการ มีการวางแผนร่วมกัน เกิดการสื่อสารที่มีเป้าหมายร่วมกันบนฐานข้อมูลชุดเดียวกัน แล้วก็ศึกษาปัจจัยอนาคตที่มีผลกระทบสูงและก็จะมีโอกาสเกิดสูงอันนี้คือแนวโน้ม (trend) แล้วจากนั้นก็ไปดูปัจจัยในอนาคตที่จะมีผลกระทบสูง มีความไม่แน่นอนสูง ทางออกเป็นอย่างไร รวมทั้งข้อเสนอเชิงนโยบายว่ามีความจำเป็นต้องสานเสวนาประชาสังคมกันอย่างไร มีความจำเป็นเรื่องของการพัฒนาดิจิทัล มีเรื่องการกระจายอำนาจแบบเครือข่าย มีการรื้อสร้างประเทศไทย เป็นต้น

ขณะนี้ประเทศไทยมีความพยายามที่จะกระจายอำนาจในด้านการจัดการน้ำ เช่น มีการออกกฎหมายใหม่ ตั้งคณะกรรมการลุ่มน้ำขึ้นแต่ยังมีอุปสรรคนั้นคือระบบการบริหารจัดการระหว่างหน่วยงานยังไม่พร้อมต้องปรับเปลี่ยนกฎหมาย วิธีการ งบประมาณให้สอดคล้องกันเนื่องจากขาดเอกภาพ ต้องยกเครื่องระบบบริหารราชการครั้งใหญ่ แก้ไขกฎหมายที่เป็นอุปสรรคต่อการทำธุรกิจ มีความกล้าหาญทางการเมือง ประชาชนจะต้องสนับสนุนพรรคการเมืองที่ต้องการแก้กฎหมายและนโยบายแข่งขันทางการค้า ด้านการพัฒนาอุตสาหกรรม มีความจำเป็นในการ reskills upskill แรงงานของประเทศไทยมีใช้ตั้งแต่แรงงานต่างชาติ ติดบ่วงกับดักของการที่ผลิตสินค้ามูลค่าต่ำอยู่ตลอดเวลา ต้องทบทวนเรื่องความเท่าเทียมของแรงจูงใจ ซึ่ง EEC ให้ยาวกว่าแรงจูงใจด้านภาษี ยาวกว่านอกเขต EEC มีปัญหาเรื่องทางเลือกอุตสาหกรรมในอนาคต ประเทศไทยต้องกลับมาทบทวนว่าภาคการเกษตรต้องปรับนโยบายการอุดหนุนให้มีเงื่อนไข เช่น มุ่งงานวิจัยกลุ่มเกษตรกรที่จังหวัดอุบลราชธานีกับจังหวัดสุพรรณบุรีแล้วได้ผลออกมาตรงกันว่า ถ้ามีการอุดหนุนแบบไม่มีเงื่อนไขเกษตรกรไม่มีแรงจูงใจจะใช้เทคโนโลยีใหม่ เป็นต้น นอกจากนี้ ประเทศไทยจำเป็นต้องปฏิรูปยกเครื่อง วิจัยภาพลักษณะขนานใหญ่ว่ามีจุดอ่อนอะไร ปรับระบบการส่งเสริมเกษตรจากรัฐดำเนินการ คิด ส่งเสริม ประเมินผลเองเปลี่ยนเป็นรัฐให้เงินอุดหนุนโครงการและประเมิน กลุ่มเกษตรกรร่วมมือกับธุรกิจหรือกลุ่มประชาสังคมเสนอโครงการขึ้นมาให้รัฐพิจารณา และสถาบันอุดมศึกษาหรือมหาวิทยาลัยมีส่วนสำคัญในการถ่ายทอดฝึกอบรม ต้องมีการลงทุนและใช้เทคโนโลยีทางด้านเกษตรสมัยใหม่ครั้งใหญ่ ลงทุนเรื่องการพัฒนาคมนาคมใช้เฉพาะภาคการเกษตร ภาคอุตสาหกรรมก็ต้องทำทั้งสองเรื่องนี้ไปพร้อมกัน

บทสรุป การปฏิรูปโครงสร้างในภาพรวมของประเทศต้องมีการปรับเปลี่ยนกฎ กติกา สถาบันและนโยบายที่เกี่ยวข้อง ซึ่งล้วนเป็นงานท้าทายครั้งใหญ่ที่สุดในประวัติศาสตร์เศรษฐกิจสมัยใหม่ของประเทศไทย ต้องอาศัยความกล้าหาญทางการเมือง เช่น การทำกติกายุทธศาสตร์ กฎหมาย การเปลี่ยนนโยบายการอุดหนุนภาคการเกษตร การสร้างตลาดคาร์บอนภาคบังคับซึ่งจำเป็นต้องเก็บภาษีคาร์บอน การเปลี่ยนนโยบายแข่งขันทางการค้าและการดำเนินงานของคณะกรรมการชุดต่าง ๆ การเข้าร่วมกลุ่มทางเศรษฐกิจ CPTPP เป็นต้น สิ่งเหล่านี้จะเกิดไม่ได้ถ้าไม่มีความกล้าหาญทางการเมือง ทั้งนี้ประเด็นสำคัญ คือ ประชาธิปไตยทางเศรษฐกิจ

จะไม่เกิดถ้าหากปราศจากประชาธิปไตยทางการเมือง

รองศาสตราจารย์ ดร.ปิติ ศรีแสงนาม

ระเบียบโลกใหม่เป็นเรื่องของการพูดถึงโลกาภิวัตน์ การค้า การลงทุนในสิ่งแวดล้อมใหม่ ซึ่งเป็น Global value chains หรือ Global supply chain โดยเฉพาะตั้งแต่ทศวรรษ 1990 หลังสงครามเย็นเป็นต้นมา กฎระเบียบที่คุ้นชินก็เป็นกฎระเบียบโลก Global value chain เป็น Demand supply market mechanism จะผลิตเองหรือจะซื้อ ถ้าซื้อเอาถูกกว่าก็ซื้อเอา ถ้าผลิตเองถูกกว่าก็ผลิตเอง หรือประเทศไหนมีทรัพยากรถูก แรงงานถูกก็ Offshore ไปผลิตที่นั่นเลยเพื่อทำให้มีต้นทุนต่ำที่สุด Efficiency productivity แล้วก็พยายามเป็น Zero waste ให้ได้ เพื่อให้เกิดความสามารถทางการแข่งขัน ราคาถูกที่สุด ขายที่ไหนก็ได้ในโลกที่เขาให้กำไรดีที่สุด เพราะฉะนั้นคำถามหลัก ๆ ก็คือผลิตอะไร ผลิตยังไง ผลิตเพื่อใคร ก็ให้กลไกตลาดเป็นตัวตัดสิน ยกตัวอย่างเช่น ประเทศสหรัฐอเมริกาที่มีอิทธิพลผ่านทางองค์การระหว่างประเทศไม่ว่าจะเป็นองค์การการค้าโลก กองทุนเงินระหว่างประเทศ ธนาคารโลก ธนาคารเพื่อการพัฒนาแห่งเอเชีย นี่คือระเบียบโลกที่คุ้นชินอยู่ตลอด 30 ปีที่ผ่านมา อย่างไรก็ตามช่วงใกล้ 10 ปีที่ผ่านมา เริ่มเห็นว่่านักวิชาการจำนวนหนึ่งเริ่มบอกว่าเป็นระเบียบโลกหรือดุลอำนาจของอเมริกาเริ่มเป็นขาลง ถึงแม้อเมริกายังเป็นเศรษฐกิจที่ใหญ่ที่สุดในโลกอยู่ก็ตาม แต่อเมริกาไม่ใช่ประเทศที่เป็นเบอร์ใหญ่สุดคนเดียวยังอีกต่อไป เริ่มเห็นประเทศจีนที่มี GDP แซงหน้าอเมริกาอย่างต่อเนื่องและล่าสุดในการประชุมพรรคคอมมิวนิสต์ของจีนสมัยชาสมัยที่ 20 จีนก็ประกาศเป้าหมายของเขาในปี 2049-2050 ว่าจะขึ้นมาเป็นประเทศสังคมนิยมที่ทันสมัยและยิ่งใหญ่ในทุกมิติ เพราะฉะนั้นในทางอำนาจทางเศรษฐกิจประเทศสหรัฐอเมริกาก็จะถูกทำชิงโดยจีน เพราะฉะนั้นอเมริกาจึงสร้างพันธมิตรและพันธมิตรที่สำคัญของอเมริกาคือยุโรป แนนอนยุโรปสูญเสียความสามารถในการเป็นประเทศที่มีอำนาจทางเศรษฐกิจ ตั้งแต่หลังสงครามโลกครั้งที่ 1 ต่อเนื่องไปยังสงครามโลกครั้งที่ 2 แต่ว่าผลประโยชน์ของยุโรปกับอเมริกาเป็นไปในทิศทางเดียวกัน เพราะมี Core value เดียวกันคือ Western developed democracy การทำนโยบายมันเอื้อประโยชน์ซึ่งกันและกัน ถ้าหากจะดูขนาดเศรษฐกิจแบบนี้จะเห็นว่าเครื่องบินเศรษฐกิจโลกบินอยู่ด้วย 3 เครื่องยนต์ เครื่องยนต์ที่ใหญ่ที่สุดคือ 1) เครื่องยนต์จีน ประมาณ 18.9 เปอร์เซ็นต์ 2) เครื่องยนต์อเมริกา และ 3) เครื่องยนต์ยุโรป ประมาณ 15-16 เปอร์เซ็นต์ ซึ่งรวมแล้วคือครึ่งหนึ่งของเศรษฐกิจทั้งโลก แต่ ณ วันนี้เห็นได้อย่างชัดเจนว่าเศรษฐกิจอเมริกา-ยุโรปเป็นขาลง เพราะฉะนั้นเครื่องบินเครื่องบินนี้มันบินอยู่ด้วยเครื่องบินของเครื่องยนต์จีนเป็นหลัก แต่ปัญหาก็คือ 2 เครื่องยนต์ที่ดับ มีความพยายามที่จะเตะขาเครื่องยนต์ที่ 3 ลองนึกภาพดูถ้าเตะขาสำเร็จเศรษฐกิจของประเทศจีนทรุดก็แปลว่า 3 เครื่องยนต์ดับกันหมด อย่างไรก็ตามเครื่องยนต์เล็ก ๆ อย่างเช่นญี่ปุ่น เกาหลีใต้ มีมูลค่าประมาณ 4.5 เปอร์เซ็นต์ ซึ่งประเทศไทยต้องให้ความสนใจเพราะว่ามีความเชื่อมโยงกับเศรษฐกิจของประเทศ

อีกหนึ่งเครื่องยนต์คืออินเดียและเอเชียใต้ GDP รวมกันประมาณ 9 เปอร์เซ็นต์ของเศรษฐกิจของโลก มูลค่า 4.4 ล้านล้านดอลลาร์สหรัฐ ประชากรประมาณหนึ่งพันแปดร้อยล้านคน แต่อัตราการเจริญเติบโตตรงนี้น่าสนใจมาก 20 ปีที่ผ่านมาอินเดียและเอเชียใต้มีอัตราการเจริญเติบโตโดยเฉลี่ยประมาณ 6-7 เปอร์เซ็นต์ ปีที่แล้วอินเดียโต 8.3 เปอร์เซ็นต์ ปีนี้อินเดียน่าจะโต 7.7 เปอร์เซ็นต์ นี่คือเศรษฐกิจที่ประชากรหนึ่งพันสี่ร้อยสี่สิบล้านคน แล้วลองนึกภาพปากีสถาน บังคลาเทศ ศรีลังกา ซึ่งตอนนี้ น่าจะลงถึงจุดต่ำสุดแล้ว ข้อดีของการลงถึงจุดต่ำสุดก็คือไม่น่าจะลงไปกว่านี้ได้อีกแล้ว รอขาขึ้นเพราะฉะนั้นตลาดก็เป็นตลาดที่น่าสนใจ ประเทศไทยอยู่อันดับ 23 ของโลกไม่ใหญ่ไม่เล็กเมื่อเทียบกับประเทศในโลกเกือบ 200 ประเทศ จะอยู่บนเหนือสุด Quarter แรก แต่ว่าถ้าเทียบกับศักยภาพ อาจจะทำไปนิดหนึ่ง เรามีประชากรประมาณ 1 เปอร์เซ็นต์ของประชากรโลก คือ มีประชากร 70 ล้านคน โลกมี 7,000 ล้านคน แต่ GDP ของเราประมาณ 0.5 เปอร์เซ็นต์ เพราะฉะนั้นก็ถือว่าเป็นเศรษฐกิจขนาดเล็ก แต่ถ้าอยากมีบทบาทมากขึ้นต้องเล่นบทบาทนำในอาเซียน พอเล่นบทบาทนำในอาเซียนประเทศไทยก็จะมี GDP ถึง 7 เปอร์เซ็นต์ ประชากร 670 ล้าน หรือ GDP ประมาณ 3.5 ล้านล้านดอลลาร์สหรัฐ ก็จะใหญ่ขึ้นมาเป็นเบอร์ 5 ของโลกได้ นี่คือผู้เล่นที่มองเห็นโอกาสในโลกาภิวัตน์ ณ ตอนนี้อย่างดีแล้วคืออเมริกา กับ ยุโรป มูลค่าการค้าการลงทุนในปีหน้าทรงตัว สงครามการค้าระหว่างยุโรปกับจีน ระหว่างอเมริกากับจีนก็น่าจะยังเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง สำหรับอเมริกาด้วยยุทธศาสตร์ชาติฉบับรีวิวที่เพิ่งออกมาที่เรียก National Security เมื่อเดือนตุลาคม 2022 ยังไม่เปลี่ยน กฎหมายที่ออกมายิ่งรุนแรงมากยิ่งขึ้น เพราะฉะนั้นอเมริกาพยายามที่จะตัดวงจรความผูกพันกับจีนให้ได้มากที่สุด ผ่านสงครามการค้า สงครามเทคโนโลยี จีนเองก็พยายามขยายอิทธิพล เพราะฉะนั้นจีนไม่สามารถค้าขายกับอเมริกากับยุโรปได้โดยตรง ยุโรปกับอเมริกา ไม่สามารถค้าขายกับจีนได้โดยตรง เขาต้องหาประเทศที่ 3 ที่มีศักยภาพสูง ณ ตอนนี้อย่างดีแล้วคือกลุ่มอาเซียน 3 ประเทศที่เป็น Rising Star ตอนนี้อย่างดีแล้วคือเวียดนาม อินโดนีเซีย อินเดีย แล้วถ้าเกิดมองทั้งกลุ่มอาเซียน ประเทศไทยเราก็เกาะอยู่ในกลุ่มนี้ด้วย ในวันที่จีนกำลังขยายอิทธิพล อเมริกาก็ปิดล้อมจีนด้วยยุทธศาสตร์ที่เรียกว่า อินโด - แปซิฟิก เริ่มต้นจากยุทธศาสตร์ชาติระยะยาวของอเมริกัน national security strategy ปี 2017 ที่มองแล้วพบว่าคือภัยคุกคามในทุกมิติโดยเฉพาะเทคโนโลยี เพราะฉะนั้นเพื่อสร้างอำนาจต่อรองอเมริกาก็ขยายศักยภาพของกองทัพ กองบัญชาการภาคพื้นแปซิฟิกก็ upgrade เป็นกองบัญชาการภาคพื้นอินโด - แปซิฟิก หลังจากนั้นก็ต้องยุทธศาสตร์อินโด - แปซิฟิกใหม่มาตั้งแต่ผู้แทนการค้าสหรัฐ กระทรวงกลาโหม กระทรวงการต่างประเทศ ทำเนียบขาว แล้วก็สร้างพันธมิตรในการปิดล้อม เช่น QUAD ที่เป็นกรอบการเจรจาการค้าใหม่ขึ้นมาแล้วที่ชื่อว่า Indo-Pacific Economic Framework ซึ่งกำหนดหลักการไว้หลายประเด็น อาทิ Connected Economy Fair and Resilient Trade เป็นเรื่องของกาหนดมาตรฐานด้านต่างๆ อาทิ มาตรฐานสิ่งแวดล้อม มาตรฐานแรงงาน มาตรฐาน Human Right มาตรฐานดิจิทัล ซึ่งมาตรฐานแปลว่าต้นทุนด้านการผลิตจะสูงขึ้น

ประเด็นถัดมาเรียกว่า Resilient Economy เป็นเรื่องของความยั่งยืนซึ่งไม่ควร Depend กับต่างประเทศมากเกินไปแต่ Resiliency Supply Chain ถูกใช้เป็นข้ออ้างในการสร้างข้อกีดกันทางการค้า ดังนั้นประเด็นนี้คือการตัดโอกาสทำมาหากิน จากเดิมที่ค้าขายกับใครก็ได้อยากจะ Offshore อยากจะ Export อยากจะ Import สามารถทำได้ เนื่องจากประเด็นแรกเป็นเรื่องของมาตรฐานที่สูงขึ้นต้นทุนก็สูงขึ้น อย่างไรก็ตามหากทำตามประเด็นที่หนึ่งและสองแล้วประเทศอเมริกาจะสนับสนุนความเชื่อมโยง Infrastructure เชื่อมโยงเรื่องของถ่ายทอดเทคโนโลยี Decarbonization Clean Energy เพราะฉะนั้นสิ่งที่อเมริกาทำตอนนี้ก็คล้าย ๆ กัน Belt and Road คือการ Request and Offer ประเทศจีนอยากได้ Eco System ที่ให้ธุรกิจจีนมาทำภายในประเทศได้ และหากทำตามที่จีนอยากได้ เดียวจีนก็จะเชื่อมโยงโครงสร้างพื้นฐานให้ จีนเรียกโครงการนี้ว่า BRI อเมริกาก็เรียกโครงการนี้ว่า B3W คือถึงยุคที่อเมริกาเลียนแบบนโยบายจีนแล้วไม่น่าเชื่อ เรากำลังอยู่ในโลกที่ประหลาดมาก ลองนึกภาพนายกรัฐมนตรีอังกฤษเป็นคนเชื้อสายอินเดียใช่ไหมครับ ในขณะที่ Global Value Chain ที่อเมริกานำมาอเมริกาก็ทำลายเองกับมือ และจีนก็พูดเรื่อง Globalization แทน ซึ่งเป็นเรื่องที่เกิดขึ้นความคาดหมาย

ขณะนี้กฎกติกาใหม่ของอเมริกาเน้น Geo-politics, Geo-economic, Geo-statistics เพราะฉะนั้น The new world order จะทำให้เกิด Dynamic ที่เปลี่ยนแปลงรวดเร็วมาก และ Disrupt ถึงแม้จะไม่อยากเปลี่ยนแต่จะโดนกระชากให้เปลี่ยน ดังนั้น Global Value Chain ที่คิดว่าน่าจะฟื้นตัวเพิ่มขึ้น จะเห็นได้ว่าวิกฤตอยู่กับประเทศไทย 3 ปี อาจจะไม่ใช่ต่อไป โควิด-19 อาจจะยาวนานกว่านั้น เพราะการฟื้นตัวกลับสู่ 18 ล้านล้านของ Global Value Chain คงช้าเกินไป แน่แน่นอนจะเกิดการ decoupling ออกเป็น 2 ห่วงโซ่คือ value chain ทางด้านโลกตะวันตก ยุโรป อเมริกา ญี่ปุ่น เกาหลี กับ value chain ของจีนที่มีจีนแล้วก็มีรัฐอื่นที่เป็นประเทศเล็ก ๆ เช่นประเทศไทยที่พยายามอย่างยิ่งที่จะทำตัวเป็นโซ่ขากลาง เพื่อให้เขามาลงทุนและเป็นสปริงบอร์ดค้าขายกับทั้ง 2 ฝ่าย แต่แน่นอนข้อกีดกันทางการค้าจะมากยิ่งขึ้นโดยใช้ข้ออ้างเรื่อง Supply Chain resiliency แล้วต่อจากนี้ globalization คงไม่มี อาจจะเป็นชุดความคิดเรื่อง Anti - Globalization และคือชุดความคิดที่เป็นตัวนำไม่ใช่ economic อีกต่อไป แต่จะเป็น security และจะถูกกดดันโดยเฉพาะจากฝ่ายอเมริกาให้เลือกข้าง แบ่งฝักแบ่งฝ่ายมากยิ่งขึ้น

อีกประเด็นหนึ่งที่ยากจะกล่าวถึง คือ กระบวนการของอาเซียนที่พยายามจะเป็น single market และกำลังพยายามทำก็คือการ upgrade อาเซียนให้เท่าทันโลก เช่น ระดมสมองกันว่าหลัง 2025 อาเซียนจะพูดถึงเรื่องอะไร เช่น ประเทศไทยดำเนินการเรื่อง RCEP Model และมีการตั้ง timeline ในการดำเนินการแต่ละเรื่องให้ชัดเจนว่าเรื่องนี้ต้องจบให้ได้ภายในปีไหนแสดง political view แล้วก็ทำงานกันอย่างจริงจังและต้องเป็นเรื่องที่ต้องมาคิดร่วมกันในการที่จะทำ Asian vision 2040 ว่าจากทัศนที่ยากได้ใน 2040 ควรจะอยู่ตรงไหนและเป็นอย่างไร อะไรเป็น driving force อะไรเป็นเหตุปัจจัยตรงนั้นแล้วก็ทำตามกระบวนการ ประเทศไทย

ควรผลักดันเรื่องต่าง ๆ ภายในประเทศให้สำเร็จ เช่น เขตเศรษฐกิจ AEC ควรจะเดินหน้าไป ในทิศทางไหน หรือพิจารณาในแง่ของผลประโยชน์ของแต่ละประเทศกับผลประโยชน์รวมของ อาเซียน การจัดประชุม Asian summit แล้วจะเกิดอะไรขึ้น timing ว่าแต่ละปีอาเซียนต้องทำ อะไร แล้วก็เรื่องความรู้ถ้าขาดความรู้ตรงไหนก็ต้องไปเติมความรู้ ซึ่งอาจจะต้องรวมตัวกัน ของภาคส่วนต่าง ๆ อาทิ ภาคประชาสังคม ภาควิชาการ ภาคเอกชนเข้ามานั่งช่วยกันคิด แล้วก็สุดท้ายก็ต้องจัดสรรงบประมาณลงไปให้เหมาะสม ประเด็นเหล่านี้ควรถูกนำมาใช้ใน เวทีอาเซียน ประเด็นสำคัญคือประเทศไทยควรต้องเล่นบทบาทนำในการทำแบบนี้ให้ได้ ใช้เครื่องมือเครื่องมือที่ทันสมัย เช่น ยุทธศาสตร์ชาติระยะยาวของจีน สหรัฐอเมริกา สิงคโปร์ ก็จะใช้วิธีการและยุทธศาสตร์แบบนี้เหมือนกันหมด เป็นวิธีที่ดีที่ประเทศไทยควรมี ยุทธศาสตร์และวิธีการเหล่านี้ มาปรับให้เหมาะสมกับการเป็นประเทศที่จะยกระดับตนเอง ให้เป็นผู้มีบทบาทที่โดดเด่นในเวทีระหว่างประเทศ

สรุปการประชุมวิชาการสถาบันพระปกเกล้า ครั้งที่ 24 ประจำปี 2565
24th Annual King Prajadhipok's Institute (KPI) Congress 2022

สรุปสาระสำคัญ
ผลการนำเสนอผลการประชุมกลุ่มย่อย 5 กลุ่ม

ดร. สติธร ธนานิธิโชติ
ผู้อำนวยการสำนักนวัตกรรมเพื่อประชาธิปไตย
สถาบันพระปกเกล้า

นางสาวชมพูนุท ตั้งถาวร
นักวิชาการผู้ชำนาญการ
สถาบันพระปกเกล้า

ดร. เลิศพร อุดมพงษ์
นักวิชาการผู้ชำนาญการ
สถาบันพระปกเกล้า

ดร. ชลัท ประเทืองรัตน
นักวิชาการผู้ชำนาญการ
สถาบันพระปกเกล้า

นางสาววิรพรรณ ใจมั่น
ผู้อำนวยการสำนักส่งเสริมวิชาการรัฐสภา
สถาบันพระปกเกล้า

ดร. ถวิลวดี บุรีกุล
ผู้อำนวยการสำนักวิจัยและพัฒนา
สถาบันพระปกเกล้า

ผู้ดำเนินรายการ

สรุปสาระสำคัญ การนำเสนอผลการประชุมกลุ่มย่อย 5 กลุ่ม

ดำเนินรายการโดย
ดร.ถวิลวดี บุรีกุล

สรุปการประชุมกลุ่มย่อยที่ 1

ดร.สตีธร ธนานิธิโชติ

ประเด็นสำคัญของกลุ่มย่อยที่ 1 สรุปสาระสำคัญ ได้ดังนี้

ประเด็นที่หนึ่ง ความมั่นคงทางไซเบอร์และเทคโนโลยีสมัยใหม่ที่ก้าวหน้าขึ้นทุกวัน มีผลอย่างไรกับประชาธิปไตย และส่งผลอย่างไร

เดิมทีเรามีความเข้าใจต่อโลกใบนี้ว่าเป็น โลกที่มีความผันผวนสูง (Volatility) เป็นโลกที่มีความไม่แน่นอนสูง (Uncertainty) เป็นโลกที่มีความสลับซับซ้อน (Complexity) และเป็นโลกที่คลุมเครือไม่ชัดเจน (Ambiguity) หรือ VUCA World ซึ่งในปัจจุบันนี้ถือว่าเป็นความเข้าใจที่เก่าไปแล้ว เพราะในปัจจุบันโลกของเราเป็น BANI World คือ เป็นโลกที่เปราะบาง (Brittle) เป็นโลกที่เต็มไปด้วยความกังวล (Anxious) เป็นโลกที่ความสัมพันธ์ของสิ่งต่าง ๆ ไม่เป็นเส้นตรง (Non-linear) และเป็นโลกที่เข้าใจได้ยาก (Incomprehensible) เมื่อโลกเป็นเช่นนี้ การพิจารณาถึงเรื่องความมั่นคงทางไซเบอร์หรืออิทธิพลของเทคโนโลยีใหม่ ๆ ที่ส่งผลกระทบต่อเรา โลกแบบ VUCA World เราอาจถกเถียงกันว่าความมั่นคงแห่งรัฐกับเสรีภาพในการแสดงออกทางการเมืองเป็นอย่างไร แต่โลกแบบ BANI World มีข้อถกเถียงที่มีความซับซ้อนมากกว่านั้น เพราะเกี่ยวข้องกับภัยคุกคามที่เกิดขึ้นจากความมั่นคงทางไซเบอร์เอง และภัยคุกคามที่กระทบกับความเป็นส่วนตัวของแต่ละบุคคล

รวมไปถึงความไม่เท่าเทียมกันทางดิจิทัล จะเห็นว่า ดิจิทัลทำให้เกิดการแบ่งผู้คนออกเป็นคนที่เข้าถึงและคนที่เข้าไม่ถึง ยิ่งไปกว่านั้นในปัจจุบัน กลุ่มคนที่เข้าถึงดิจิทัลยังมีความแตกต่างกันในแง่ทักษะการใช้งาน ความรู้ ความตระหนักถึงพิษภัยของดิจิทัล อีกทั้งในปัจจุบันคนให้ความสนใจอย่างมากเกี่ยวกับความเป็นส่วนตัวของบุคคล (Privacy) เพราะฉะนั้น

ภัยคุกคามทางไซเบอร์จึงไม่ใช่เพียงปัญหาเชิงเทคนิค แต่ก้าวเข้ามาสู่พรมแดนของชีวิตของเรานั้นคือ ความส่วนตัวของข้อมูลที่บางเรื่องเราอยากให้ใครรู้ และบางเรื่องที่เราไม่อยากจะให้ใครรู้ ซึ่งข้อมูลเหล่านี้เราต้องการปกป้อง ป้องกันให้เป็นความลับ เกิดความเป็นส่วนตัว เป็นต้น

ประเด็นที่สอง โครงสร้างประชาธิปไตยรูปแบบใดที่จะสามารถรองรับความห่วงกังวล และประเด็นความท้าทายใหม่ ๆ เหล่านี้ได้

ในระดับรัฐบาล การรับมือกับภัยคุกคามทางไซเบอร์ในอดีตรัฐบาลจะออกกฎหมายเพื่อกำกับ บังคับ ควบคุม ทำให้ถูกมองว่าเป็นการก้าวล่วงสิทธิเสรีภาพของบุคคล อย่างไรก็ตาม ในปัจจุบันไม่ได้เป็นการละเมิดโดยรัฐต่อบุคคลแล้ว แต่เป็นการละเมิดจากแพลตฟอร์มที่เราใช้กันอยู่ทุกวันนี้ โดยที่เราสมัครใจสมัครใช้งานและใช้ประโยชน์จากแพลตฟอร์มนั้นสมัครใจที่จะให้ข้อมูลเองโดยยอมแลกกับการใช้ประโยชน์จากแพลตฟอร์มต่าง ๆ ซึ่งข้อมูลเหล่านั้นถูกนำไปใช้ประโยชน์โดยไม่รู้ตัว เพราะฉะนั้นในปัจจุบันกฎหมายที่ออกโดยรัฐจึงมุ่งที่จะคุ้มครองความเป็นส่วนตัวให้กับผู้คน

ประเทศไทยมีกฎหมายที่เกี่ยวข้อง เช่น พ.ร.บ.ว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2560 พ.ร.บ.การรักษาความมั่นคงปลอดภัยไซเบอร์ พ.ศ. 2562 พ.ร.บ.คุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 เจตนารมณ์ของกฎหมายเหล่านี้คือ เพื่อปกป้องคุ้มครองความเป็นส่วนตัวของคนในสังคม และสร้างความมั่นคงทางไซเบอร์ให้กับประเทศชาติโดยรวม อย่างไรก็ตาม หากมองในมิติการเมืองการปกครอง การปกป้องข้อมูลส่วนบุคคลคือการปกปิดข้อมูล ขณะที่ตามหลักการปกครองในระบอบประชาธิปไตย เราต้องการให้เกิดการเปิดเผยข้อมูล โดยเฉพาะข้อมูลที่เป็นสาธารณะ ข้อมูลที่เป็นของรัฐหรือที่รัฐดูแลอยู่ เพื่อให้เกิดความโปร่งใสและตรวจสอบได้ จึงเกิดข้อถกเถียงว่า เราจะปิดเพื่อปกป้อง หรือเปิดเพื่อโปร่งใส ดุลยภาพของประเด็นนี้คืออะไร ประเด็นนี้จึงเป็นความท้าทายในเชิงการออกแบบโครงสร้างและกฎหมายที่จะนำมาบังคับใช้

ประเด็นที่สาม ข้อเสนอแนะทางเลือกสำหรับประเทศไทยของเราเพื่อรับมือกับความท้าทายเหล่านี้

(1) การใช้ Digital Democracy คือ การใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีดิจิทัลในการสร้างการมีส่วนร่วม โดยเฉพาะสิ่งที่สำคัญคือ การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจสาธารณะต่าง ๆ ซึ่งอาจรวมถึงการตัดสินใจเลือกตัวแทน โดยนำเอาเทคโนโลยีต่าง ๆ มาช่วยในการจัดระบบเลือกตั้งลงคะแนนเสียงให้เกิดความบริสุทธิ์ยุติธรรม ตลอดจนการตัดสินใจในเชิงนโยบายต่าง ๆ จะทำอย่างไรให้เกิดแพลตฟอร์มที่ประชาชนสามารถเข้ามามีส่วนร่วมได้

(2) การใช้ Open data government คือ การใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีให้ประชาชนสามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสารที่จำเป็นที่ภาครัฐดูแลอยู่ เพื่อใช้ตรวจสอบอำนาจรัฐ เป็นข้อมูลของประชาชนเพื่อประกอบการตัดสินใจต่าง ๆ ซึ่งการสร้าง Open data government นี้

ไม่ได้หมายความว่าให้รัฐเป็นผู้เปิดเผยข้อมูลเพียงฝ่ายเดียว แต่ประชาชนเองก็สามารถสร้างข้อมูลคู่ขนานไปกับภาครัฐได้ เพื่อให้เกิดความแน่ชัดว่า ข้อมูลของทั้ง ภาครัฐและภาคประชาชนมีความผิดปกติหรือไม่ อย่างไร และถ้าประชาชนสามารถสร้างฐานข้อมูลขึ้นมาเป็นของตัวเองได้ จะทำให้เกิดการใช้ประโยชน์ได้อย่างกว้างขวางมากขึ้น ความรู้สึกเป็นเจ้าของอำนาจรัฐก็จะมีมากขึ้นเช่นกัน

(3) รัฐบาลควรจะต้องเป็นเจ้าของภาพ แต่ไม่ใช่เจ้าของหรือเป็นคนสั่งการ ให้ภาคประชาชนเป็นแกนนำในการขับเคลื่อนและสร้างแพลตฟอร์มของตัวเองขึ้นมา ซึ่งการดูแลแพลตฟอร์มนั้นอาจจำเป็นต้องมีองค์กรที่มีความเฉพาะมาสร้างวัคซีนไซเบอร์ให้กับประชาชน คล้ายกับเป็นมาตรการในการบรรเทาความเสียหาย หากเกิดผลกระทบภัยคุกคามไซเบอร์ขึ้นมาด้วย

(4) ข้อถกเถียงที่ว่า การเปิดเผยข้อมูลของภาครัฐคืออะไร การปกป้องข้อมูลส่วนบุคคลของประชาชนคืออะไร จำเป็นต้องคิดในเชิงละเอียดและแยกแยะประเด็นของข้อมูล เรื่องที่จำเป็นเพื่อการตรวจสอบก็ควรจะเปิดเผย เรื่องที่ไม่จำเป็นต่อการตรวจสอบการทำงานของภาครัฐก็ควรจะปกปิดเอาไว้ เพื่อรักษาความเป็นส่วนบุคคลให้กับประชาชน การแยกแยะนี้เป็นไปเพื่อป้องกันปัญหาการตีความ ลดปัญหาการใช้ดุลยพินิจ ซึ่งอาจใช้เทคโนโลยีช่วยในเรื่องนี้ได้ แม้ว่าเทคโนโลยีเป็นภัยคุกคาม ขณะเดียวกันก็เป็นโอกาสที่จะนำไปใช้ประโยชน์ในการจัดการภัยคุกคามจากตัวมันเองได้ด้วยเช่นกัน

กล่าวโดยสรุปของกลุ่มย่อยที่ 1 คือ ความมั่นคงทางไซเบอร์ใหม่ คือ การมองหาสมดุลระหว่างความเป็นส่วนตัวของบุคคลกับการเปิดเผยข้อมูลภาครัฐด้วย

สรุปการประยุบกลุ่มย่อยที่ 2

นางสาวชมพูนุท ตั้งถาวร

ประเด็นสำคัญของกลุ่มย่อยที่ 2 สรุปสาระสำคัญ ได้ดังนี้

ประเด็นที่หนึ่ง ลักษณะของการแข่งขันทางภูมิรัฐศาสตร์ในปัจจุบัน

ในปัจจุบันโลกกำลังเข้าสู่ภาวะขั้วอำนาจแบบสองขั้ว ซึ่งเปลี่ยนแปลงไปจากเดิมที่มีลักษณะหลายขั้วอำนาจ อำนาจใหม่ทั้งสองขั้วในที่นี้คือ จีน และสหรัฐอเมริกา ที่ต่างก็เป็นประเทศมหาอำนาจที่มีระบอบการปกครองที่แตกต่างกันอย่างสิ้นเชิง

ประเด็นที่สอง ผลกระทบจากการแข่งขันทางภูมิรัฐศาสตร์ในปัจจุบันส่งผลกระทบต่ออย่างไรกับประชาธิปไตย

เนื่องจากจีนและสหรัฐอเมริกามีลักษณะการปกครองที่ไม่เหมือนกัน เมื่อเกิดการปะทะกันแล้วก็ทำให้เกิดการปะทะกันระหว่างระเบียบโลก 2 ชุด นั่นคือ ระเบียบเศรษฐกิจ ระหว่าง

ทุนนิยมเศรษฐกิจเสรีแบบสหรัฐอเมริกา และเศรษฐกิจที่รัฐบาลเข้ามามีบทบาทอย่างมาก ในการพัฒนาเศรษฐกิจแบบจีน ฉะนั้น จึงอยู่กับว่า ประเทศอื่น ๆ จะเชื่ออย่างไร ก็จะเอียงเอน ไปทางซ้ายอำนาจนั้น

ประเด็นที่สาม ความชอบธรรมของผู้นำแบบเผด็จการอำนาจนิยมและประชาธิปไตย

เมื่อเข้าสู่ภาวะการณการแข่งขัน ความร่วมมือทางเศรษฐกิจระหว่างจีนและสหรัฐอเมริกา จึงมีลักษณะห่างออกจากกันมากขึ้นเรื่อย ๆ เช่น ลดการพึ่งพิงกัน ซึ่งจีนพยายามลดใช้ เงินดอลลาร์สหรัฐ อีกทั้งอำนาจทั้งสองจะแข่งขันกันทุกเรื่อง มีลักษณะเป็น 3Ts กับ 1I กล่าวคือ 3Ts ได้แก่ Trade War: แข่งขันทางการค้า, Tech War: การแข่งขันทางเทคโนโลยี และ Territory War: การแย่งชิงทางด้านพื้นที่ นั่นคือ Taiwan ขณะที่ 1I คือ Infrastructure: โครงสร้างพื้นฐานสาธารณูปโภค ตามที่ได้เห็นกันว่า ประเทศมหาอำนาจพยายามเข้าไปช่วย สร้างสาธารณูปโภคให้กับกลุ่มประเทศกำลังพัฒนา เช่น จีนเข้าไปสร้าง infrastructure ให้กับ ประเทศอื่น ๆ ขณะที่อีกฝ่ายหนึ่งก็จะพูดถึง quality infrastructure ตลอดจน ยังมีการช่วงชิง การกำหนดนิยามคำว่า ประชาธิปไตย ทั้งสองอำนาจมองประชาธิปไตยคนละมุมมอง จีนเอง ก็มองว่า ตนมีความเป็นประชาธิปไตยเช่นกัน แต่เป็นอีกรูปแบบหนึ่ง ที่มีระบบเศรษฐกิจ แตกต่างออกไป

ลักษณะภูมิรัฐศาสตร์ที่มีการแข่งขันของสองอำนาจทำให้เกิด New Cold War ที่ไม่ใช่ รูปแบบเดิมแบบที่เคยเกิดสงครามเย็นในอดีต นอกจากนี้จะมีลักษณะเป็น 3Ts กับ 1I ยังเป็น สงครามทางการเงิน (Financial Cold War) ที่ส่งผลต่อการวางตัวของประเทศต่าง ๆ ด้วย กล่าวคือ อาจจะไม่มีการแบ่งข้างอย่างเด็ดขาดแบบยุคเก่า แต่ละประเทศต้องวางตัวให้ดีว่าจะไป ในทิศทางใด

นอกจากนี้ ยังมีการรวมกลุ่มเพื่อแข่งขัน ซึ่งไม่ใช่ระดับพหุภาคีอีกต่อไป แต่เป็นการรวมกลุ่ม แบบไม่เป็นทางการ เช่น กรอบความร่วมมือ Quad ซึ่งเป็นการรวมกลุ่มกันในอินโดแปซิฟิก ได้แก่ สหรัฐอเมริกา ญี่ปุ่น อินเดีย และออสเตรเลีย รวมถึงจีนที่พยายามเข้ามามีบทบาท ในอาเซียนในการช่วยเหลือด้านการพัฒนา ซึ่งการแสดงบทบาทของจีนกับสหรัฐอเมริกา มีความแตกต่างกัน กรณีจีน เมื่อเข้าไปให้ความร่วมมือหรือความช่วยเหลือแก่ประเทศอื่น มักจะเข้าไปโดยปราศจากเงื่อนไข แต่ตอนออกมาอาจเกิดความเกรงใจกัน ขณะที่กรณี สหรัฐอเมริกา จะเข้าไปพร้อมกับเงื่อนไข เช่น การออกกฎหมายเคอพลีทิมมนุษย์ชน

ผลกระทบต่อภูมิรัฐศาสตร์โลก หนึ่ง ทำให้เกิด Thucydides's Trap หรือกับดักสงคราม เป็นการผงาดขึ้นมาจากจีนแทนที่สหรัฐอเมริกา และอาจนำไปสู่สงครามระหว่างประเทศ แต่วิทยากรได้ชี้ให้เห็นว่า หากมองบริบทในปัจจุบัน อาจจะมีปัจจัยที่ทำให้สงครามยังไม่เกิดขึ้น เช่น (1) มีการป้องปรามอาวุธนิวเคลียร์ (2) มีความต้องพึ่งพาทางเศรษฐกิจระหว่างกันอยู่ (3) มีกติกาและข้อจำกัดต่าง ๆ เช่น จีนยังคงยืนยันว่าการดำเนินนโยบายของจีนเป็น การปฏิรูปไม่ใช่ปฏิวัติ ซึ่งไม่ใช่การเปลี่ยนแปลงแบบทันทีทันใด

สอง ทำให้เกิด Kindleberger Trap กล่าวคือ หากวันหนึ่งจีนก้าวขึ้นมาเป็นมหาอำนาจ แทน จีนจะมีอำนาจมากพอที่จะทำให้เกิดการจัดสรรผลประโยชน์แก่ประเทศต่าง ๆ อย่างลงตัวหรือไม่ และสามารถทำให้ประเทศต่าง ๆ ยอมรับได้หรือไม่ หากทำไม่ได้ จะส่งผลกระทบต่อระเบียบโลกหรือไม่ และอาจจะนำไปสู่สงครามได้ เช่นเดียวกับที่เคยเกิดขึ้นเมื่อสหรัฐอเมริกาผงาดขึ้นมาแทนอังกฤษ

สาม ทำให้เกิด Gramsci Trap กล่าวคือ เป็นวิกฤตในการจัดระเบียบโลก เพราะระบบของระเบียบโลกเดิมที่เคยเชื่อกันเริ่มถูกท้าทายและอยู่ในช่วงเปลี่ยนผ่าน ซึ่งในช่วงกำลังเปลี่ยนผ่านนี้อาจนำไปสู่การเกิดขึ้นของระบบที่แปลกไป เช่น นโยบายประชานิยมรูปแบบใหม่ ซึ่งเกิดจากการผูกרוןของระเบียบโลกเดิม ฉะนั้น ในช่วงเปลี่ยนผ่านนี้ทำให้หลายประเทศต้องทบทวนว่าจะดำเนินนโยบายต่างประเทศอย่างไร ควรเลือกข้างเด็ดขาดหรือไม่ หรือควรจะดำเนินนโยบายแบบโอนอ่อนผ่อนตาม

ความชอบธรรมของผู้นำทั้งสองระบบ ผู้นำประชาธิปไตยยังคงได้รับการยอมรับมากกว่าผู้นำที่ขึ้นมาด้วยระบอบเผด็จการ แม้ว่าบางครั้งผู้นำที่มาด้วยวิธีการทางประชาธิปไตย อาจจะมีล้มเหลวในการบริหารประเทศบ้าง แต่ยังมีจุดยึดโยงที่ผู้นำคนนั้นมีความเป็นตัวแทนและยึดโยงกับประชาชน

ประเด็นที่สี่ เมื่อเกิดความท้าทายในลักษณะนี้ ประชาธิปไตยจะปรับตัวอย่างไร

เมื่อพิจารณาการเติบโตทางเศรษฐกิจ พบว่า จีนมีความเหลื่อมล้ำในสังคมน้อยกว่า ขณะที่ประเทศที่เป็นประชาธิปไตย เศรษฐกิจเสรีนิยม มีความเหลื่อมล้ำในสังคมเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ อีกทั้งในช่วงวิกฤต COVID-19 ที่ผ่านมา เกิดผลกระทบอย่างทำลายต่อระบอบประชาธิปไตย ซึ่งแก้ปัญหาในภาวะวิกฤตได้แย่กว่าและช้ากว่า ขณะที่ระบอบเผด็จการอาจจะทำได้รวดเร็วกว่าส่งผลกระทบต่อความเชื่อมั่นในระบอบประชาธิปไตย อย่างไรก็ตาม ระบอบการปกครองทั้งสองรูปแบบก็สามารถจัดการกับภาวะวิกฤตของประเทศได้ทั้งสิ้น แม้ว่าในระยะสั้น ระบอบเผด็จการอาจจะมีความรวดเร็ว ชัดเจน แต่ในระยะยาว ระบอบประชาธิปไตยอาจจะดีกว่า เพราะวาระบอบเผด็จการอาจจะเกิดปัญหาที่ปะทุขึ้นมาในภายหลัง จากการจัดการแบบเผด็จการ ระบบปกปิด ไม่มีทางรู้ได้เลย ไม่ได้คุ้มครองสิทธิเสรีภาพ สร้างความไม่พอใจให้กับประชาชน ทำให้เกิดความวุ่นวายตามมาได้ แต่ระบอบประชาธิปไตยที่แท้จริงจะมีกลไกบางอย่างที่เยียวยาได้ นั่นคือ ประชาธิปไตยเป็นระบบเปิด เน้นความโปร่งใส ยึดถือหลักนิติรัฐ หลักนิติธรรม และยอมรับความแตกต่าง

เราจะทำอย่างไรเพื่อให้ประชาธิปไตยรับมือกับความท้าทายใหม่ได้ ข้อเสนอแรก คือ ต้องทำให้ประชาธิปไตยของประเทศเข้มแข็งก่อน ก่อนที่จะดำเนินนโยบายต่อไปในอนาคต ไม่ว่าจะเป็นการเลือกข้างหรือปรับตัวอย่างไร ประชาธิปไตยเปรียบเสมือนเสา ทำให้ต้องสร้างเสานี้ให้แข็งแรงก่อน โดยสร้างความแข็งแรงได้จาก (1) สร้างการมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง เช่น

กลไกกระจายอำนาจ (2) สร้างระบบเปิดที่มีความโปร่งใส และ ข้อเสนอที่สอง คือ ต้องมีผู้นำที่มีภาวะผู้นำ มีวิสัยทัศน์ และประสานนโยบายได้ดี (Smart leadership) เพื่อที่ว่าจะวางตัวในเวทีระหว่างประเทศอย่างไร

สรุปการประชุมกลุ่มย่อยที่ 3

ดร.เลิศพร อุดมพงษ์

ประเด็นสำคัญของกลุ่มย่อยที่ 3 สรุปสาระสำคัญ ได้ดังนี้

ประเด็นที่หนึ่ง พลวัตและสถานะของความมั่นคงทางสังคมไทย

ความหมายความมั่นคงทางสังคม ในมิติทั่วไปความมั่นคงของทางสังคมหมายถึง การดำเนินงานทั้งรัฐและสังคมเกี่ยวกับปัญหาความยากจน การขจัดความเสี่ยง และขจัดภัยพิบัติต่าง ๆ รวมถึงการช่วยเหลือทางสังคม การประกันทางสังคม และการบริการทางสังคม แต่ในมิติความมั่นคงมนุษย์จะหมายถึง การที่มนุษย์ทุกคนจะต้องปราศจากความกลัว (Freedom from fear) และปราศจากความขาดแคลนหรือความต้องการ (Freedom from want) และในมิติของ Human Security ทั้ง 7 ด้าน ประกอบด้วย ความมั่นคงทางชุมชน ความมั่นคงส่วนบุคคล ความมั่นคงทางสิ่งแวดล้อม ความมั่นคงทางสุขภาพ ความมั่นคงทางอาหาร ความมั่นคงทางเศรษฐกิจ และความมั่นคงทางการเมือง

ในปัจจุบันเรายังคงมีปัญหาค่าความทำลายของความมั่นคงทางสังคมใหม่ ๆ เช่น เรื่องการค้ามนุษย์ (Human Trafficking) ความปลอดภัยไซเบอร์ รวมถึงเรื่องครอบครัวหรือครัวเรือน จะเกิดการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการอยู่อาศัยของครอบครัวไทยใน 10-20 ปีข้างหน้า ทิศทางของครอบครัวจะอยู่ในลักษณะเป็นพ่อ แม่ ลูก ลดลง และครอบครัวแบบคนสามรุ่นอายุ หรือมีหลาย Generation ผู้สูงอายุมีแนวโน้มว่าจะอยู่คนเดียวเพิ่มขึ้น แสดงให้เห็นว่า สังคมไทยกำลังเข้าใกล้สังคมผู้สูงอายุอย่างเต็มที่

ข้อมูลจาก World Bank ชี้ให้เห็นว่า ประเทศไทยสามารถแก้ปัญหาความยากจนได้ดีขึ้นในรอบ 20 ปีที่ผ่านมา แต่ยังคงมีความเหลื่อมล้ำสูง โดยครอบครัวที่มีผู้สูงอายุมาก จะมีระดับความยากจนที่สูงกว่าครอบครัวที่ไม่มีผู้สูงอายุ อีกทั้งแรงงานนอกระบบที่ไม่ได้รับสิทธิจะมีระดับความยากจนสูงกว่าแรงงานในระบบ ซึ่งเป็นปัญหาของสังคมไทยที่เกี่ยวกับความมั่นคงทางสังคม

Social Protection หรือระบบการป้องกันทางสังคมของประเทศไทยในทุกวันนี้อยู่ในลักษณะน้ำครึ่งแก้ว ขึ้นอยู่กับว่าเรามองว่าความครอบคลุม ความเพียงพอ ความยั่งยืนดีแล้วหรือไม่ หากเราพอใจหรือมองแค่น้ำครึ่งแก้วข้างล่าง ก็อาจบอกว่าเราก็ดีอยู่แล้ว แต่ถ้าเรามองว่ายังมีอีกครึ่งแก้วที่ยังเติมได้หรือสามารถพัฒนาได้ แสดงว่าระบบของความคุ้มครองทางสังคมของไทยยังมีสิ่งที่จะต้องปรับปรุงแก้ไข

พลวัตและสถานะของความมั่นคงทางสังคมไทยท่ามกลางบริบทใหม่หลังจากผ่านสถานการณ์ COVID-19 มาแล้ว สังคมของเราเปลี่ยนแปลงไปเป็นสังคมดิจิทัล การฟื้นตัวทางเศรษฐกิจแบบรูปตัว K ก็คือบางเศรษฐกิจฟื้นตัวได้ดี บางเศรษฐกิจต้องใช้เวลาในการฟื้นตัว เช่น การท่องเที่ยว ขณะนี้มีความยากจนสูงขึ้น แรงงานนอกระบบมีมากขึ้น การจัดเก็บรายได้ของภาครัฐลดต่ำลง รวมถึงเรื่องการศึกษา เกิดภาวะถดถอยของการเรียนรู้จากการเรียนออนไลน์

ประเด็นที่สอง ความท้าทายที่จะส่งผลกระทบต่อความมั่นคงทางสังคม

หากมองในระดับโลกจะเห็นได้ว่า มีหลายเรื่องที่มีแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงของ Digital transformation การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากรที่ผู้สูงอายุเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง แต่ด้วยแรงงานลดลง อนาคตของแรงงานอาจมีบางงานต้องหายไป การเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตวัฒนธรรมทางสังคม การย้ายถิ่นฐานของแรงงาน การขยายตัวของความเป็นเมือง การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ ภาวะเรือนกระจก พลังงานหมุนเวียน การดูแลรักษาสุขภาพ การรักษาพยาบาล

หากมองในระดับประเทศ มีความเหลื่อมล้ำในมิติต่าง ๆ ที่ส่งผลต่อการสร้างความสามัคคีในสังคม เพราะทรัพยากรมีจำกัด จำเป็นต้องจัดสรรให้มีความเป็นธรรม ขณะที่โครงสร้างประชากรเข้าสู่สังคมสูงอายุอย่างสมบูรณ์ เศรษฐกิจไทยได้รับความท้าทายจากการเป็นสังคมผู้สูงอายุ ข้อจำกัดด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมส่งผลต่อต้นทุนการผลิต ความเป็นอยู่ของประชาชน ความอ่อนแอของการบริหารราชการแผ่นดินที่จะต้องมีการปฏิรูประบบราชการและการเมือง

ขณะที่ความท้าทายต่อการมั่นคงทางสุขภาพ ในอนาคตจะมีประเด็นเรื่องพฤติกรรมของประชาชนที่จะเข้ารับบริการในระบบประกันสุขภาพ การเข้าถึงบริการที่ถูกต้อง เข้าถึงง่าย ระบบหลักประกันที่มีประสิทธิภาพและเป็นธรรม ค่าใช้จ่ายด้านสุขภาพ และความท้าทายของการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วน

ความท้าทายเรื่องครอบครัว จะทำอย่างไรให้เกิดการกระจายอำนาจที่สามารถลดความเหลื่อมล้ำทางโอกาสในการประกอบอาชีพและทำให้สมาชิกในครอบครัวได้อยู่ใกล้กันมากขึ้น เพราะแนวโน้มของครอบครัวไทย มีแนวโน้มที่จะไม่ได้อยู่ด้วยกันสูงขึ้น สมาชิกครอบครัวจะทำหน้าที่เป็นผู้ดูแลเด็ก ผู้สูงอายุอย่างไร การเข้าถึงกลุ่มผู้ที่มีรายได้น้อยในการบริการต่าง ๆ การพัฒนาประเทศที่ทำให้กลไกการดูแลสนับสนุนกันภายในครอบครัวยังทำงานต่อไปได้ นอกจากนี้ความท้าทายของความเป็นเมืองที่ยังสามารถรักษาทุนทางสังคมในพื้นที่ เพื่อการสนับสนุนดูแลคนในพื้นที่ได้ ทำอย่างไรให้คนยังคงอยู่ในพื้นที่ได้

ประเด็นที่สาม แนวทางการรับมือกับการเปลี่ยนแปลงของความมั่นคงทางสังคมและการพัฒนาประชาธิปไตย

การสร้างสังคมที่เป็นธรรมาธิปไตย กล่าวคือ การเป็นประชาธิปไตยในทางปฏิบัติที่ต้องมุ่งเน้นการให้การศึกษาและพลเมืองที่มีความตื่นรู้ในเรื่องสิทธิและหน้าที่ การทำให้สังคมรู้จักสามัคคี แตกต่างไม่แตกแยก เป็นการ care และ share ขณะที่การลดความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจ ตัวแบบ SEP หรือปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง จะช่วยทำให้นำไปสู่เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs) ได้ รวมไปถึงการเข้าถึงที่เท่าเทียม โดยเฉพาะประเด็นทางด้านสิ่งแวดล้อม ตามตัวแบบ BCG เป็นหน้าที่ของภาครัฐที่จะต้องสนับสนุนทั้งนโยบาย ภาคเอกชน และรัฐวิสาหกิจที่มีการพูดถึงว่า ในความเป็นจริงรัฐวิสาหกิจน่าจะมีบทบาทมากขึ้นในการเข้ามามีส่วนร่วมในการเสริมสร้างความมั่นคงทางสังคม เพราะรัฐวิสาหกิจเป็นภาคส่วนขนาดใหญ่ นอกจากนี้ภาคประชาสังคม ชุมชน ท้องถิ่น ก็จะเป็นตัวหนุนเสริมที่จะทำให้เกิดความมั่นคงทางสังคมที่จะรับมือกับสิ่งเหล่านี้ได้ ก็ด้วยการทำแบบล่างขึ้นบน (bottom up) และที่สำคัญเราต้องคิดใหม่ คิดนอกกรอบ เปิดมุมมองจากสิ่งที่เคยคิด พัฒนาชีวิตและความมั่นคงทางสังคมบนฐานของนวัตกรรม

สรุปการประชุมกลุ่มย่อยที่ 4

ดร.ชลัท ประเทืองรัตนา

ประเด็นสำคัญของกลุ่มย่อยที่ 4 สรุปสาระสำคัญ ได้ดังนี้

ประเด็นที่หนึ่ง สถานการณ์ด้านสิ่งแวดล้อมในปัจจุบัน

ความท้าทายด้านสิ่งแวดล้อมส่งผลกระทบต่อทั้งระดับโลก ภูมิภาค และในประเทศ รวมถึงตัวเราด้วย หากปล่อยสถานการณ์ด้านสิ่งแวดล้อมไปเรื่อย ๆ เช่นนี้ โลกของเราอาจจะไม่มีสิ่งมีชีวิตเหลืออยู่ จากสถานการณ์ที่มีก๊าซเรือนกระจกเพิ่มมากขึ้นเรื่อย ๆ ใครเป็นคนปล่อยก๊าซเรือนกระจก ความรับผิดชอบเป็นของใคร จะแก้ปัญหายังไง ความล้มเหลวในการรับมือปัญหาโลกร้อน หรือความไม่เพียงพอในการรับมือกับปัญหาโลกร้อน เรามีการประชุม COP มาตั้งแต่ครั้งที่ 1 จนถึงครั้งที่ 26 และกำลังจัดต่อเนื่องไปเป็นครั้งที่ 27 รวมถึงประเด็นเรื่องขยะที่เพิ่มมากขึ้น แม้วามีขยะเพิ่มมากขึ้น เราก็พยายามจัดการสร้างโรงจัดการขยะ โรงบำบัดขยะ แต่ก็ไม่สามารถจัดการได้ เพราะมีแรงต่อต้านเช่นกัน ตลอดจนประเด็นปัญหาเรื่องภูมิอากาศที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างสุดขั้ว (Extreme) เช่น น้ำท่วม จะท่วมมากขึ้น ที่ดินที่แห้งแล้งก็จะรุนแรงมากขึ้น ประเด็นเรื่องทรัพยากรธรรมชาติสูญหายไปเผชิญกับความเสื่อมโทรมทางสิ่งแวดล้อม ความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงทรัพยากร เช่น การถือครองที่ดิน

ฉะนั้น สถานการณ์ด้านสิ่งแวดล้อมในปัจจุบันจึง 2 ลักษณะ คือ (1) ผลกระทบที่เกิดกับสิ่งแวดล้อม เป็น negative externality เช่น โลกร้อน อากาศเปลี่ยนแปลง และ (2) การแบ่งปันทรัพยากร (share resources) เช่น การใช้แม่น้ำร่วมกันของแม่น้ำโขง

ประเด็นที่สอง หลักการแนวทาง วิธีการประชาธิปไตยที่ใช้ในการจัดการในการขับเคลื่อนแก้ปัญหาด้านสิ่งแวดล้อม

(1) ประชาธิปไตยเชิงนิเวศสีเขียว เป็นประชาธิปไตยด้านสิ่งแวดล้อม ควบคู่ไปกับ Democratic Governance ที่ใช้ในการจัดการสิ่งแวดล้อม โดยมีหลักการที่สำคัญ เช่น หลักการโปร่งใส หลักการมีส่วนร่วม หลักความยุติธรรม

(2) ประชาธิปไตยแบบรับผิดชอบ ซึ่งไม่ใช่เพียงการมีส่วนร่วมเท่านั้น จะต้องมีความรับผิดชอบ ซึ่งเป็นหน้าที่ของทุกคน ไม่เน้นเพียงประโยชน์ของตนเอง

(3) ประชาธิปไตยแบบลดการรวมศูนย์และสร้างเครือข่ายจากภาคประชาชนที่ฐานราก ภาครัฐต้องลดการรวมศูนย์อำนาจ เปลี่ยนทัศนคติ ปรับตัวใหม่ในการมองความมั่นคงด้านสิ่งแวดล้อม ไม่เน้นเพียงเขตแดน จะต้องมองข้ามเขตพรมแดน เช่น แม่น้ำโขง ซึ่งเป็นการใช้ทรัพยากรแม่น้ำร่วมกันทั้ง 6 ประเทศ เพราะแม่น้ำไหลข้ามถึงกันหมด จึงต้องสร้างเครือข่ายเปิดพื้นที่ทางการเมืองโดยยกระดับจากเครือข่ายที่มีอยู่เดิม อย่างเช่นสภาประชาชนลุ่มน้ำโขง คาดหวังว่าจะยกระดับไปถึงอาเซียน เพื่อไปสู่เป้าหมายความร่วมมือนานาชาติแบบบูรณาการ โดยไม่มองแยกส่วนเพียงรัฐใดรัฐหนึ่ง

(4) เครื่องมือนวัตกรรมในระบบประชาธิปไตยเพื่อสร้างธรรมาภิบาลด้านสิ่งแวดล้อม ได้แก่ เครื่องมือของสากล ซึ่งเป็นความตกลงระหว่างประเทศซึ่งแต่ละประเทศให้การยอมรับและร่วมมือกันนำไปปฏิบัติ และเครื่องมือกฎหมายภายในประเทศ ที่จำเป็นต้องปรับหรือสร้างกฎหมายในประเทศที่คำนึงถึงประชาชน เช่น กรรมการระดับชาติคณะต่าง ๆ ด้านสิ่งแวดล้อม

ประเด็นที่สาม สิ่งที่จะต้องทำเป็นสิ่งแรกในการขับเคลื่อนในการแก้ปัญหาสถานการณ์สิ่งแวดล้อม

สิ่งที่ต้องดำเนินการในการเสริมสร้างให้เกิดความมั่นคงด้านสิ่งแวดล้อม คือ หลักการ 5ส ได้แก่ (1) ส่งเสริมสิทธิของประชาชนให้ได้รับการคุ้มครอง (2) สร้างการรับรู้ให้ประชาชนเข้าใจด้านสิ่งแวดล้อม (Climate action literacy) (3) สร้างสมดุลระหว่างการพัฒนาและการอนุรักษ์ในการใช้ทรัพยากร เพื่อตอบโจทย์การอยู่ร่วมกันในสังคม (4) สร้างคนให้เป็นพลเมือง และ (5) สื่อสารให้คนตระหนักถึงความรับผิดชอบร่วมกัน

สรุปการประชุมกลุ่มย่อยที่ 5

นางสาวธีรพรณ ใจมั่น

ประเด็นสำคัญของกลุ่มย่อยที่ 5 สรุปสาระสำคัญ ได้ดังนี้

ประเด็นที่หนึ่ง โลกาภิวัตน์กับการจัดระเบียบเศรษฐกิจโลกเป็นอย่างไร

ความพลิกผันทางเศรษฐกิจไม่ใช่เรื่องใหม่ หากมองย้อนกลับไปสามารถแบ่งได้เป็น 5 ยุค ได้แก่ (1) ยุคหลังสนธิสัญญาเบาว์ริง เป็นยุคของการล่าอาณานิคม เรายังสามารถปรับตัวให้เข้ากับยุคในช่วงนั้นได้ มีการวางรากฐาน สร้างสถาบันทุนนิยม ส่งนักเรียนไปเรียนต่างประเทศเพื่อเรียนรู้การพัฒนาต่าง ๆ (2) ยุคการล่มสลายของชาตินิยมเศรษฐกิจกับการเติบโตของภาคเกษตร โดยจะเห็นว่าภาคเกษตรมีส่วนสำคัญต่อการเติบโตเศรษฐกิจในช่วงนี้มีความขัดแย้งทางการเมืองเกิดขึ้นบ้างแล้ว เริ่มมีการเปลี่ยนแนวคิดการพัฒนาเศรษฐกิจที่เน้นเสรีนิยมมากยิ่งขึ้น (3) ยุคการเติบโตของอุตสาหกรรมส่งออก เป็นช่วงที่สินค้าเกษตรซึ่งเคยรุ่งโรจน์ กำลังเริ่มตกต่ำ เกิดความขัดแย้งเรื่องที่ดินระหว่างรัฐกับคนชนบทมากขึ้น อัตราการเจริญเติบโตทางด้านเศรษฐกิจสูงขึ้น (4) ยุควิกฤตเศรษฐกิจต้มยำกุ้ง เป็นความพยายามในการปรับตัวจากเศรษฐกิจฟองสบู่และวิกฤตทางการเงิน มีข้อตกลงแบบพหุภาคี นำไปสู่การตกลงในเชิงทวิภาคีและภูมิภาคมากยิ่งขึ้น (5) ยุคช่วงประมาณ 10 ปี ย้อนหลัง เป็นความพลิกผันทางเศรษฐกิจที่เกิดขึ้น ที่เราต้องให้ความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง

ประเด็นที่สอง ความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นจากความพลิกผันทางเศรษฐกิจ

โลกาภิวัตน์ทำให้โลกกระชับและใกล้ชิดกันขึ้น เชื่อมโยงและสนับสนุนกัน มีการลดต้นทุนการผลิตเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพ ทำให้บางประเทศหลุดออกจากสภาวะกับดักของความยากจนได้ ในทางกลับกัน ช่วงเวลานี้ไม่ใช่ยุคโลกาภิวัตน์ เพราะเกิดวิกฤตที่เรียกว่า deglobalization ส่งผลโดยตรงกับการปรับดุลอำนาจ ความสัมพันธ์กันระหว่างประเทศมหาอำนาจต่าง ๆ ในช่วง 10 ปีให้หลังมานี้ คนที่ทำหน้าที่เป็นพี่ใหญ่ทัดเทียมกับสหรัฐอเมริกา คือ จีน อีกทั้งยังเกิดวิกฤตอาหารจากกรณีสงครามรัสเซีย-ยูเครน

ผลกระทบของโลกาภิวัตน์ทำให้เกิดโลกหลายขั้ว (multipolar world) มหาอำนาจอย่างสหรัฐอเมริกาเริ่มถดถอยลง ในขณะที่จีนมีบทบาทเพิ่มมากขึ้นเรื่อย ๆ ขณะเดียวกันอินเดีย ญี่ปุ่น เกาหลีก็เพิ่มบทบาทของตัวเองเพิ่มยิ่งขึ้น เกิดความเหลื่อมล้ำระหว่างประเทศ มีประเทศยากจนและประเทศที่ร่ำรวย เป็นความเหลื่อมล้ำทางด้านรายได้ มีคนจน คนรวย ช่องว่างทางรายได้มากยิ่งขึ้น มีการเปลี่ยนแปลงทางสภาพภูมิอากาศ แต่สหภาพยุโรปก็ยังคงมีบทบาทสำคัญในการเป็นมหาอำนาจที่จัดการหลายเรื่องได้ มีการวางมาตรฐานต่าง ๆ เพื่อกีดกันทางด้านการค้า

ผลกระทบจากความพลิกผันทางเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นกับเศรษฐกิจของไทย ได้แก่ (1) อัตราการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของไทยต่ำกว่าประเทศอื่น ๆ ในกลุ่มประเทศอาเซียน ในช่วง 10 ปีที่ผ่านมา (2) ปัญหาทางด้านโครงสร้างที่เกิดขึ้นตลอดจะส่งผลต่อไปในอนาคต ทั้งปัญหาทางด้านโครงสร้าง นโยบายด้านเศรษฐกิจ ในช่วงนี้จะเห็นว่ามี การเปลี่ยนแปลงทางด้านนโยบายทางเศรษฐกิจบ่อยครั้ง มีการดำเนินนโยบายประชานิยมเพื่อตอบโจทย์เรื่องต่าง ๆ นโยบายการอุดหนุนเกษตรกรกลายเป็นอุดหนุนแบบไม่มีเงื่อนไข (3) ปัญหาด้านศักยภาพ มีความพยายามที่จะส่งทอดการทำหน้าที่ด้านพัฒนาเศรษฐกิจไปที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น แต่ก็เกิดช่องว่างในเรื่องความรู้ ทักษะ เทคนิคต่าง ๆ ที่ท้องถิ่นยังไม่สามารถรับมือได้ จึงยังไม่สามารถเป็นกลไกที่สำคัญในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจในระดับฐานรากได้ รวมถึงศักยภาพของหน่วยงานต่าง ๆ โดยเฉพาะหน่วยงานของภาครัฐ (4) ปัจจัยด้านการผลิตต่าง ๆ โดยเฉพาะทักษะฝีมือแรงงานต่าง ๆ ของคนไทย ท่ามกลางโลกที่หมุนพร้อมไปกับเทคโนโลยี คนไทยยังไม่สามารถพัฒนาทักษะและความเชี่ยวชาญต่าง ๆ และ (5) ภาคเกษตรยังคงอ่อนแอ

นอกจากนี้ วิทยากรยังชี้ให้เห็นอีกว่า globalization หรือ deglobalization กับประชาธิปไตย ได้ก่อให้เกิดความเหลื่อมล้ำทางรายได้ คนไม่มีงานทำ เป็นปัญหาที่เกิดขึ้นในประเทศไทยทำให้เกิดการเรียกร้องต่อรัฐบาล ขณะที่รัฐบาลเองก็ไม่สามารถที่จะแก้ไขปัญหาได้ ทำให้ประชาชนผิดหวังและไม่พึงพอใจ นำไปสู่การจัดทำนโยบายประชานิยม และใช้อำนาจนิยมมากยิ่งขึ้น

ประเด็นที่สาม ทางออกที่จะนำมาซึ่งความมั่นคงทางเศรษฐกิจของประเทศไทย

ข้อเสนอในการหาทางออกหรือความท้าทายเพื่อที่จะนำมาซึ่งความมั่นคงทางเศรษฐกิจของประเทศไทย ได้แก่

ข้อเสนอนี้หนึ่ง ต้องสร้างเศรษฐกิจที่ดีให้มีพลัง ภายใต้สภาวะความพลิกผันทางเศรษฐกิจและบริบทรอบด้าน ในการสร้างเศรษฐกิจที่ดีให้มีพลัง เป้าหมายปลายทางที่ควรจะเป็นคือ localization ซึ่งให้ความสำคัญกับทุน เป็นความสามารถหรือจุดแข็งของพื้นที่หรือจุดแข็งของประเทศ เน้นเรื่องภายในประเทศให้สามารถพึ่งพาตนเองได้ แล้วจะนำมาซึ่งความมั่นคง ฉะนั้น จึงต้องให้ความสำคัญกับ regionalization ที่ต้องรวมกลุ่มกับกลุ่มประเทศอื่น ๆ ในอาเซียน เพื่อสร้างอำนาจในการต่อรองประสานผลประโยชน์ทางด้านเศรษฐกิจร่วมกัน อย่างไรก็ตาม เนื่องจากอยู่ในช่วงจุดเปลี่ยนผ่านของอำนาจทางการเมือง ทำให้การจับกลุ่มหรือกันทางด้านเศรษฐกิจอาจจะไม่สำเร็จแล้ว จึงควรหาทางออกด้วยการจับคู่เจรจาเป็นคู่หรือเป็นประเด็น

ข้อเสนอนี้สอง สร้างระบบการเมืองที่มีเสถียรภาพ เพราะเชื่อว่าถ้ามีระบบการเมืองที่ดี และมีเสถียรภาพ จะนำมาซึ่งเศรษฐกิจที่มีความมั่นคงของประเทศไทย โดยวิทยากรเน้นย้ำ

เรื่องการตรวจสอบและถ่วงดุลอำนาจในด้านการบริหาร สถาบันการเมืองภายใต้ระบอบประชาธิปไตยควรจะทำหน้าที่ของตัวเองให้ดีที่สุดหรือทำตามเจตนารมณ์ตามที่ได้ระบุไว้ เช่น รัฐสภาควรจะมีส่วนในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจได้ เพราะรัฐสภาเป็นสะพานหรือตัวเชื่อมที่สำคัญ ตลอดจนองค์กรอิสระและพรรคการเมือง รวมไปถึงนโยบายสาธารณะต่าง ๆ ของประเทศไทยที่ต้องคำนึงถึงผลประโยชน์ของสาธารณะ คำนึงถึงทุกคนในระบบ ecosystem ด้วย

ปัญหาที่สำคัญของเศรษฐกิจไทยคือ นโยบายที่คิดออกมา มักจะเป็นนโยบายที่คิดเฉพาะกลุ่มหรือเฉพาะส่วน ไม่ได้คิดทั้งระบบ ฉะนั้น การขับเคลื่อนเศรษฐกิจต้องมองทั้งระบบ นิเวศของระบบเศรษฐกิจเลย เพื่อเดินไปข้างหน้าได้โดยไม่ทิ้งปัญหาไว้ข้างหลัง ข้อเสนอของวิทยากรคือปรับทั้งระบบ มองทั้งระบบให้รอบด้าน เน้นการกระจายอำนาจด้วยการเสริมพลังอำนาจให้กับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพราะเป็นองค์กรที่ใกล้ชิดกับปัญหาและความต้องการของประชาชน สามารถขับเคลื่อนเศรษฐกิจฐานรากได้เป็นอย่างดี

อีกทั้งในระดับเศรษฐกิจมหภาค รัฐบาลต้องพยายามแก้ปัญหา มีการเตรียมความพร้อม คาดการณ์อนาคต หากจะดำเนินนโยบายใด ๆ หรือเกิดความเปลี่ยนแปลงทางด้านบริบทแล้ว จะตั้งรับกับปัญหาที่อาจจะเกิดขึ้นอย่างไร นอกจากนี้ต้องมีความกล้าหาญทางด้านการเมือง และประชาธิปไตย เพราะเรื่องเศรษฐกิจต้องการความชัดเจน การยืนหยัด ความกล้าหาญ ในการแก้ไขกฎหมายและดำเนินนโยบาย เพื่อให้เกิดการพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจที่ก้าวหน้า และทุกคนได้รับผลประโยชน์

ข้อเสนอที่สาม สร้างคนให้มีคุณภาพ ด้วยการมุ่งเน้นการผลิตทรัพยากรมนุษย์ให้ตรงกับความต้องการมากขึ้น จะเห็นว่าโลกเปลี่ยนแปลง ประเทศไทยก็ควรเปลี่ยนทิศทางการพัฒนา ทรัพยากรมนุษย์ที่เน้นความเชี่ยวชาญและความเป็นมืออาชีพมากยิ่งขึ้น โดยเน้นการ reskill และ upskill ซึ่งเป็นทักษะที่จำเป็นในโลกแบบทุกวันนี้

ฉะนั้น สาระสำคัญของห้องย่อยนี้ต้องการมุ่งเน้นการสร้างความมั่นคงทางด้านเศรษฐกิจ ด้วยมาตรการทางด้านประชาธิปไตย ซึ่งจะทำได้มาซึ่งระบบเศรษฐกิจที่ตอบโจทย์ความมั่นคงทางด้านเศรษฐกิจและความกินดีอยู่ดีของประชาชนอย่างก้าวหน้า

สรุปการประชุมวิชาการสถาบันพระปกเกล้า ครั้งที่ 24 ประจำปี 2565
24th Annual King Prajadhipok's Institute (KPI) Congress 2022

บทความที่ผ่านการพิจารณากลับกรอง
ในการประชุมวิชาการสถาบันพระปกเกล้า
ครั้งที่ 24 ประจำปี 2565

หลักประชาธิปไตยภายใต้ภูมิรัฐศาสตร์ใหม่: บทบาทของสหราชอาณาจักรในภูมิภาคยุโรปและเอเชียแปซิฟิก ภายใต้แนวคิด ‘Global Britain’

Democracy in the new geopolitics:

The position of the United Kingdom in Europe and
the Indo-Pacific regions within the concept of ‘Global Britain.’

อรุณรัตน์ จินดา*

บทคัดย่อ

บทบาทของมหาอำนาจภายใต้ภูมิรัฐศาสตร์ใหม่และการจัดระเบียบโลกใหม่ในศตวรรษที่ 21 เป็นที่สนใจของงานวิชาการทั่วโลกในด้านการเมืองและความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ตลอดระยะเวลา 5 ปีที่ผ่านมา โดยเฉพาะอย่างยิ่งนโยบายและวิธีการดำเนินการของประเทศมหาอำนาจในฐานะผู้นำระบอบประชาธิปไตยที่ปัจจุบันกำลังถูกท้าทายจากประเทศที่ปกครองด้วยระบอบอำนาจนิยมหรือเผด็จการ บทความนี้นำเสนอ กรณีศึกษาบทบาทของสหราชอาณาจักรในการดำเนินนโยบายต่างประเทศในภูมิภาคยุโรปและเอเชียแปซิฟิกภายใต้แนวคิด ‘Global Britain’ ซึ่งเป็นแนวคิดที่รัฐบาลพยายามผลักดันและนำเสนอต่อเวทีโลก เพื่อแสดงให้เห็นถึงบทบาทใหม่ของสหราชอาณาจักรภายหลังที่ทำการลงประชามติออกจากการเป็นประเทศสมาชิกของสหภาพยุโรปหรืออียูในปี พ.ศ. 2559 บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์บทบาทของประเทศสหราชอาณาจักรในฐานะผู้นำด้านประชาธิปไตยผ่านรูปแบบหลักการและนโยบายที่ใช้ในการดำเนินความสัมพันธ์ระหว่างประเทศภายใต้ภูมิรัฐศาสตร์ใหม่ โดยใช้แนวคิดของ Oliver Turner ที่ได้อธิบายแนวทางการดำเนินนโยบายต่างประเทศของสหราชอาณาจักรใหม่ภายใต้แนวคิด ‘Global Britain’ ในกรอบของ ‘The Narrative of

* สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ จังหวัดปทุมธานี

Empire' หมายถึง การกลับมาใช้หลักการและวิธีการดำเนินการระหว่างประเทศเมื่อครั้งที่ สหราชอาณาจักรเป็นจักรวรรดิบริติช (The British Empire) ในช่วงศตวรรษที่ 19 ถึงต้นศตวรรษที่ 20 เพื่อใช้ในการแพร่ขยายวาทกรรมทางการเมืองและนโยบายต่างประเทศ ไปทั่วโลกในปัจจุบัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านความมั่นคงทางการทหารและการเป็นผู้นำด้านการค้าเสรีในฐานะผู้นำโลกในระบอบประชาธิปไตย โดยผู้เขียนได้นำแนวคิดดังกล่าววิเคราะห์ ผ่าน 3 สถานการณ์ ได้แก่ 1) บทบาทของสหราชอาณาจักรในการเข้าไปช่วยเหลือ และสนับสนุนรัฐบาลยูเครนในวิกฤตการณ์รัสเซีย-ยูเครน 2) สหราชอาณาจักรกับ กรอบความร่วมมือด้านการทหารกับสหรัฐอเมริกาและออสเตรเลียที่มีชื่อเรียกว่า 'AUKUS' และ 3) การสมัครเข้าร่วมในข้อตกลงความครอบคลุมและความก้าวหน้าเพื่อหุ้นส่วนทางการค้า ภูมิภาคพื้นเอเชียแปซิฟิก (Comprehensive and Progressive Agreement for Trans-Pacific Partnership) หรือที่รู้จักกันในนาม CPTPP ข้อค้นพบของบทความ คือ บทบาทของ สหราชอาณาจักรและนโยบายต่างประเทศจะยังคงดำเนินต่อไปภายใต้แนวคิดความเป็นใหญ่ ของโลก หรือ global approach ที่รัฐบาลได้ใช้เป็นหลักการสำคัญในการดำเนินนโยบาย ต่างประเทศของรัฐบาลสหราชอาณาจักรอย่างต่อเนื่องตั้งแต่สิ้นสุดสงครามโลกครั้งที่ 2 โดยเฉพาะอย่างยิ่งสหราชอาณาจักรจะนำกรอบนโยบายหรือแนวคิดในบทบาทของ จักรวรรดิบริติชภายใต้แนวคิด 'Global Britain' นำเสนอบทบาทในฐานะผู้นำในการสนับสนุน รัฐบาลประชาธิปไตย ผ่านความร่วมมือทางด้านการค้า ความมั่นคงทางการทหาร และ การให้ความช่วยเหลือด้านมนุษยธรรม ทั้งนี้สหราชอาณาจักรยังคงเล็งเห็นถึงผลประโยชน์ แห่งชาติเป็นสำคัญและมีเป้าหมายที่ชัดเจนในการต่อต้านระบอบอำนาจนิยมหรือเผด็จการ

คำสำคัญ: หลักประชาธิปไตย, ภูมิรัฐศาสตร์ใหม่, สหราชอาณาจักร, แนวคิด 'Global Britain', ระบอบอำนาจนิยมหรือเผด็จการ

Abstract

The role of the Great Power in the twenty-first century has been consistently highlighted in scholarly politics and international studies over the last five years, particularly the policy implementation of the Great Power as the democratic leadership to prevent the threat of authoritarian governments. In this respect, this article focuses on the position of the United Kingdom in Europe and the Indo-Pacific region after the European referendum in 2016 within the concept of 'Global Britain'. The article analyses the UK's position in the democratic leadership, drawing on Oliver Turner's classification of a new British foreign policy within the 'Global Britain' concept and the narrative of Empire. This notion is in recognising the legacies of an empire which pervade UK political and foreign policy discourse,

particularly the dimension of military security, liberal democracy, and free trade. In this context, the article examines this approach through three scenarios. These include 1) the UK's support for Ukraine in the case of Russia's invasion of Ukraine in 2022; 2) the UK's engagement in the 'AUKUS' Partnership; and 3) the UK's cooperation in the Comprehensive and Progressive Agreement for Trans-Pacific Partnership or CPTPP. The article argues that British foreign policy has consistently been characterised by a global approach, due mostly to imperial legacies, in order to achieve national interests. The UK government thus promotes its position in democratic leadership through a new alliance of free trade, military security, and humanitarian aid under the concept of 'Global Britain'. The UK, in particular, prioritises national interests and opposes authoritarian and dictatorial regimes.

Keywords: Democracy, the new geopolitics, the United Kingdom, the 'Global Britain' concept, Authoritarian and Dictatorship.

บทนำ

ภูมิรัฐศาสตร์ใหม่และการจัดระเบียบโลกใหม่ กำลังเป็นประเด็นที่สนใจของนักวิชาการและนักเศรษฐศาสตร์ในสาขาระหว่างประเทศ การศึกษาด้านภูมิรัฐศาสตร์ (Geopolitics) มีความหมายโดยทั่วไป คือ การศึกษาการเมืองที่มีเหตุและปัจจัยทางภูมิศาสตร์เป็นตัวกำหนด (สถาพร ศรีสังข์, 2564) งานวิจัยและงานวิชาการทั่วโลกในด้านการเมืองและความสัมพันธ์ระหว่างประเทศในช่วง 5 ปีที่ผ่านมา ได้มุ่งเน้นศึกษาระบบประชาธิปไตยกับการแข่งขันและการเปลี่ยนแปลงของภูมิรัฐศาสตร์ใหม่ โดยได้มีการศึกษาคู่ขนานกับการจัดระเบียบโลกใหม่ในศตวรรษที่ 21 ในบริบทของการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองที่เกี่ยวข้องกับความสำคัญหรือการเปลี่ยนแปลงทางภูมิศาสตร์ ได้แก่ 1) การเปลี่ยนแปลงการเมืองและนโยบายต่างประเทศของอังกฤษในรอบ 43 ปี กับการตัดสินใจถอนตัวออกจากการเป็นประเทศสมาชิกสหภาพยุโรปหรืออียูโดยได้มีการลงประชามติในเดือนมิถุนายน พ.ศ. 2559 หรือที่รู้จักกันในนาม เบร็กซิต (Brexit) และได้มีผลการสิ้นสุดการเป็นประเทศสมาชิกอย่างเป็นทางการใน พ.ศ. 2563 (Gamble, 2003) 2) การจัดระเบียบโลกใหม่หลังวิกฤตการณ์โรคระบาด Covid-19 (กานต์ธีรา ภูริวิกรัย, 2563) 3) วิกฤตการณ์รัสเซีย-ยูเครน ที่เป็นสงครามยืดเยื้อตั้งแต่เดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ. 2565 จนถึงปัจจุบัน ส่งผลต่อการขาดแคลนน้ำมันและก๊าซธรรมชาติ การเกิดภาวะเงินเฟ้อ และปัญหาผู้อพยพในภูมิภาคยุโรป (Tisdall, 2022) 4) เหตุการณ์ความขัดแย้งระหว่างสหรัฐอเมริกากับจีน ในประเด็นการเยือนได้หวันของนางแนนซี เพโลซี ประธานสภาผู้แทนราษฎรสหรัฐอเมริกาในเดือนสิงหาคมที่ผ่านมา (หริรักษ์ สุตะบุตร, 2565) จากเหตุการณ์ทั้งหมดที่ผู้เขียนได้กล่าวในข้างต้นนั้น กล่าวโดยสรุปได้ว่า โลกกำลังเข้าสู่ยุคใหม่ของภูมิรัฐศาสตร์ การแข่งขันของมหาอำนาจทั่วโลกกำลังเผชิญหน้ากับความท้าทายจากกลุ่มประเทศฝ่ายตรงข้าม โดยเฉพาะอย่างยิ่งกลุ่มประเทศที่ปกครองด้วยระบอบอำนาจนิยมหรือเผด็จการ หลักฐานที่สามารถใช้สนับสนุนข้อเท็จจริงนี้ คือ งานวิจัยด้านความสัมพันธ์ระหว่างประเทศจำนวนมากได้มีการวิเคราะห์และถกเถียงกันอย่างแพร่หลายว่า โลกตะวันตกกำลังล่มสลายแล้วหรือไม่? สืบเนื่องมาจากนโยบายต่างประเทศของประเทศมหาอำนาจ ได้แก่ สหรัฐอเมริกา สหราชอาณาจักร ญี่ปุ่น เยอรมนี รวมทั้งหลายประเทศในกลุ่มประเทศสมาชิกสหภาพยุโรปหรืออียูได้มุ่งเน้นนโยบายพัฒนาความสัมพันธ์กับประเทศโลกตะวันออกหรือที่เรียกว่า “The Decline of the West” (Beeson, 2020; Spagnol, 2020; Cox, 2021; Bratton, 2022) โดยเฉพาะอย่างยิ่งการที่ประเทศตะวันตกหลายประเทศมุ่งเน้นการเข้ามา มีบทบาทและพัฒนาความสัมพันธ์เชิงพันธมิตรทางเศรษฐกิจกับ จีน อินเดีย อิรัก อิหร่าน และกลุ่มประเทศอาเซียน แม้ว่าประเทศเหล่านี้มิได้มีส่วนในการสนับสนุนและปกครองด้วยระบอบประชาธิปไตยแต่อย่างใด สามารถกล่าวได้ว่า การที่มีจุดแข็งทางด้านเศรษฐกิจของชาติต่าง ๆ นั้นอาจไม่จำเป็นที่จะต้องใช้หลักการประชาธิปไตยเพื่อให้ได้มาซึ่งผลประโยชน์ในด้านเศรษฐกิจโลกอีกต่อไป (Taussing & Jones, 2018) ดังนั้น ผลที่ตามมาคือ การเป็นแม่แบบหรือผู้นำประชาธิปไตยของชาติมหาอำนาจตะวันตก ร่วมกับปัญหาภายในที่ประเทศที่กำลัง

เผชิญอยู่ ได้แก่ ปัญหาเศรษฐกิจภายในประเทศ การขาดแคลนทรัพยากรธรรมชาติ และแรงงาน รวมทั้งปัญหาสังคมต่างๆ ได้ส่งผลกระทบต่อความถดถอยของระบอบประชาธิปไตย ในภูมิรัฐศาสตร์และระเบียบโลกใหม่ บทความนี้ผู้เขียนจึงมีคำถามที่ต้องการค้นหาคำว่ามหาอำนาจเหล่านี้จะมีรูปแบบ หลักการ หรือนโยบายในการแข่งขันทางภูมิรัฐศาสตร์อย่างไร? เมื่อรัฐบาลประชาธิปไตยไม่อาจจัดการกับปัญหาภายในประเทศได้ อีกทั้งประชาชนได้รับความเดือดร้อนในด้านคุณภาพชีวิต ความเป็นอยู่ในระยะยาวส่งผลต่อการไร้ซึ่งแรงศรัทธาและความเชื่อมั่นต่อรัฐบาลประชาธิปไตย

ประเทศสหราชอาณาจักร เป็นประเทศที่สามารถแสดงให้เห็นได้อย่างชัดเจนของการแข่งขันทางด้านภูมิรัฐศาสตร์ใหม่ในฐานะผู้นำในการสนับสนุนระบอบประชาธิปไตยและต่อต้านระบอบอำนาจนิยม (The Integrated review, 2021; Their, 2021) ดังจะเห็นได้จากปัจจุบัน บทบาทของรัฐบาลสหราชอาณาจักรได้มุ่งดำเนินนโยบายผ่านแนวคิด ‘Global Britain’ ตัวอย่างเช่น การเข้าไปช่วยเหลือและสนับสนุนรัฐบาลยูเครน โดยนายบอริส จอห์นสัน นายกรัฐมนตรีสหราชอาณาจักร และประธานาธิบดียูเครน นายโวโลดีมีร์ เซเลนสกี ได้มีการเข้าพบกันทั้งอย่างเป็นทางการในเดือนเมษายนที่ผ่านมา สะท้อนให้เห็นถึงนโยบายต่างประเทศของรัฐบาลสหราชอาณาจักรหลังจากออกจากการเป็นประเทศสมาชิกสหภาพยุโรปหรืออียู สหราชอาณาจักรยังคงต้องการที่จะกลับเข้าไปมีบทบาทในยุโรปอีกครั้งในฐานะ “ผู้นำโลกประชาธิปไตย” และ “ต่อต้านอำนาจนิยมของรัฐบาลรัสเซียอย่างชัดเจน” นอกจากนี้ การมุ่งขยายอิทธิพลความมั่นคงทางการทหาร และการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจไปยังภูมิภาคเอเชีย-แปซิฟิก ในเดือนกันยายนปี พ.ศ. 2564 สหราชอาณาจักรได้เข้าร่วมกรอบความร่วมมือด้านการทหารกับสหรัฐอเมริกาและออสเตรเลีย หรือมีชื่อเรียกว่า “AUKUS” ในการร่วมสนับสนุนออสเตรเลียในการสร้างกองเรือดำน้ำนิวเคลียร์ มีนัยสำคัญเพื่อต่อต้านจีนในมหาสมุทรแปซิฟิก (Kuo, 2021, O’Brien, 2021) และการสมัครเข้าร่วมในข้อตกลงความครอบคลุมและความก้าวหน้าเพื่อหุ้นส่วนทางการค้าภาคพื้นเอเชียแปซิฟิก (Comprehensive and Progressive Agreement for Trans-Pacific Partnership) หรือที่รู้จักกันในนาม CPTPP (The Integrated Review, 2021) สะท้อนให้เห็นถึงการขยายบทบาทของสหราชอาณาจักรภายหลังที่ออกจากสหภาพยุโรปในการคานอำนาจทางเศรษฐกิจระหว่างสหราชอาณาจักรและจีน โดยมีทิศทางเดียวกันกับสหรัฐอเมริกา

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาบทบาทของผู้นำประชาธิปไตยในยุคของการเปลี่ยนแปลงของภูมิรัฐศาสตร์ หรือ ภูมิรัฐศาสตร์ใหม่ โดยศึกษาผ่านกรณีศึกษา ประเทศสหราชอาณาจักร ภายหลังที่ออกจากการเป็นประเทศสมาชิกสหภาพยุโรปในปี พ.ศ. 2563 และดำเนินนโยบายต่างประเทศภายใต้แนวคิด ‘Global Britain’ และเพื่อวิเคราะห์แนวโน้มของการแข่งขันทางภูมิศาสตร์ของประเทศสหราชอาณาจักรภายใต้การแข่งขันภูมิรัฐศาสตร์ใหม่และระเบียบโลกใหม่ เพื่อเป็นประโยชน์ต่อหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการกำหนดแนวทางในการร่วมมือระหว่างประเทศในด้านต่างๆ ได้แก่ การค้า การเงินและ

การลงทุน การศึกษา วัฒนธรรม ความมั่นคงและการทหาร ต่อไปโดยเฉพาะอย่างยิ่งประเทศไทยถือได้ว่าเป็นหนึ่งในศูนย์กลางทางการค้าและการลงทุนในภูมิภาคเอเชียแปซิฟิกและเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ และยังคงเป็นพื้นที่ที่รัฐบาลสหราชอาณาจักรสามารถเข้ามาสนับสนุนระบอบประชาธิปไตยและต่อต้านอำนาจนิยมหรือการละเมิดสิทธิมนุษยชนในไทยต่อไป

บทบาทของสหราชอาณาจักรในภูมิภาคยุโรปและเอเชียแปซิฟิก ภายใต้แนวคิด ‘Global Britain’

สหราชอาณาจักรกับการเป็นผู้นำด้านการสนับสนุนประชาธิปไตยได้ถูกระบุไว้ในนโยบายของประเทศและเป็นที่ยอมรับในประเทศต่างๆทั่วโลกมาอย่างยาวนานนับตั้งแต่สิ้นสุดสงครามโลกครั้งที่ 2 (Yougov, 2020; Kapila, 2022) แต่ในปัจจุบันบทบาทผู้นำประชาธิปไตยของสหราชอาณาจักรกำลังถูกท้าทายจากรัฐบาลอำนาจนิยมเป็นอย่างมาก งานวิจัยและงานวิชาการจำนวนมากได้มีการวิเคราะห์และแสดงความคิดเห็นว่า ความเป็นผู้นำในโลกประชาธิปไตยของสหราชอาณาจักรได้เสื่อมถอยลง สามารถเห็นได้ชัดเจนจากการทำประชามติว่าด้วยการถอนตัวออกจากการเป็นประเทศสมาชิกแห่งสหภาพยุโรปของสหราชอาณาจักรในเดือนมิถุนายน พ.ศ. 2559 หรือที่รู้จักกันในชื่อ เบริททิท (Brexit) นักวิชาการด้านการเมือง เศรษฐกิจ และความสัมพันธ์ระหว่างประเทศได้มีข้อกังวลและถกเถียงกันในเรื่องการลงประชามติที่อาจไม่ถูกต้องตามหลักประชาธิปไตยและหลักธรรมาภิบาล เนื่องจากผู้นำและรัฐบาลใหม่ที่เข้ามาปกครองสหราชอาณาจักรขาดความเป็นประชาธิปไตยและการเพิ่มขึ้นของบทบาทของพรรคประชานิยมที่มีนโยบายขวาจัด (right-wing populist party) ที่อาจมีหลักการการบริหารประเทศขัดแย้งกับหลักประชาธิปไตย (ธีรวิทย์ วชิรคพรรณ, 2559) ในการศึกษาล่าสุดของ Adam Forrest ในเดือนเมษายนที่ผ่านมา ยืนยันว่าสหราชอาณาจักรกำลังเข้าสู่ยุคเสื่อมถอยของระบอบประชาธิปไตยภายใต้แนวคิดประชาธิปไตยแบบมีตำหนิ (Flawed Democracy) โดยชี้วัดจากดัชนีประชาธิปไตยทั่วโลก ประกอบไปด้วย มิติด้าน ความอึดสรภาพ เสรีภาพของประชาชน และหลักธรรมาภิบาลของรัฐบาล โดยผลดัชนีประชาธิปไตยปี พ.ศ. 2565 ได้ปรากฏอย่างชัดเจนว่า สหราชอาณาจักรกำลังมีปัญหาด้านประชาธิปไตยโดยเฉพาะอย่างยิ่งภาพลักษณ์และความเชื่อใจที่มีต่อนายกรัฐมนตรีอย่าง นายบอริส จอห์นสัน (Forrest, 2022; พิชญ์ พงษ์สวัสดิ์, 2565)

รัฐบาลสหราชอาณาจักรแม้ว่ากำลังเผชิญกับปัญหาที่รุนแรงภายในประเทศ ได้แก่ ความไม่มั่นคงทางการเมืองและเศรษฐกิจในประเทศภายหลังการลงประชามติถอนตัวจากสมาชิกสหภาพยุโรป (Brexit) วิกฤตการณ์ Covid-19 ที่รัฐบาลเผชิญกับปัญหาการจัดการด้านสาธารณสุขในประเทศ (The National Health Services: NHS) และสงครามยืดเยื้อระหว่างรัสเซียและยูเครน รัฐบาลตัดสินใจว่าบาตรทางเศรษฐกิจ พลังงาน และการเงินกับรัสเซีย ส่งผลต่อราคาพลังงานที่เพิ่มสูงขึ้นในหลายประเทศในทวีปยุโรปรวมทั้งภายในสหราชอาณาจักร

อย่างไรก็ตาม รัฐบาลสหราชอาณาจักรยังคงมุ่งหน้านำเสนอและใช้แนวคิด 'Global Britain' ในนโยบายต่างประเทศใหม่ภายหลังจากการเป็นสมาชิกสหภาพยุโรปอย่างเป็นทางการในปี พ.ศ. 2563 และในเดือนมีนาคม พ.ศ. 2564 รัฐบาลได้ประกาศหลักการการดำเนินนโยบายต่างประเทศในเอกสารที่มีชื่อว่า 'The Integrated Review: Global Britain in a Competitive Age' มุ่งเน้นการอธิบาย วิธีการดำเนินนโยบายต่างประเทศและเป้าหมายของสหราชอาณาจักรใหม่ภายใต้ 'Global Britain' การกลับมาสู่ความอิสระภายใต้อำนาจอธิปไตยและอัตลักษณ์ของสหราชอาณาจักร หรือแนวคิดที่เรียกว่า 'taking back control' (Gamble, 2018) รัฐบาลจึงได้มีเป้าหมายและวิสัยทัศน์ในการแข่งขันและพัฒนาความร่วมมือด้านการค้าและการลงทุนไปทั่วโลก มุ่งให้ความสำคัญกับโลกฝั่งตะวันออกเพื่อการขยายอิทธิพลมาในภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก อย่างไรก็ตามสหราชอาณาจักรก็ยังไม่ตัดความสัมพันธ์กับประเทศต่างๆ ในยุโรป พร้อมทั้งจะให้ความร่วมมือและสนับสนุนในด้านต่างๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งด้านเศรษฐกิจและความมั่นคง (Daddow, 2019; The Integrated review, 2021) ถึงแม้ว่าแนวคิด 'Global Britain' จะยังคงเป็นที่ถกเถียงในหมู่นักวิชาการจำนวนมาก ในการให้ความหมายและวัตถุประสงค์ที่ชัดเจนในรัฐบาลสหราชอาณาจักรภายหลังจากการออกจากการเป็นประเทศสมาชิกสหภาพยุโรปหรืออียู ภายใต้วัตถุประสงค์ของบทความนี้ ผู้เขียนได้ทำการศึกษาผ่านเอกสารปฐมภูมิและทุติยภูมิ ได้แก่ เอกสารทางการจากรัฐบาล สุนทรพจน์ของนายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรีในหลายตำแหน่ง งานวิจัยและบทความวิชาการที่ได้ศึกษานโยบายต่างประเทศของสหราชอาณาจักรในช่วงหลังจากการออกจากการเป็นประเทศสมาชิกอียู ผู้เขียนได้ค้นพบว่า บทบาทของสหราชอาณาจักรและนโยบายต่างประเทศจะยังคงดำเนินต่อไปภายใต้แนวคิดความเป็นใหญ่ของโลก หรือ global approach ที่รัฐบาลได้ใช้เป็นหลักการสำคัญในการดำเนินนโยบายต่างประเทศของรัฐบาลสหราชอาณาจักรมาอย่างต่อเนื่องตั้งแต่สิ้นสุดสงครามโลกครั้งที่ 2 โดยเฉพาะอย่างยิ่งการใช้ความยิ่งใหญ่ในอดีตในสมัยที่สหราชอาณาจักรอยู่ในบทบาทของจักรวรรดิบริติช (British Empire) เพื่อนำกลับมาแสวงหาผลประโยชน์แห่งชาติต่อไป หนึ่งในบทบาทของสหราชอาณาจักรในปัจจุบันภายใต้แนวคิด 'Global Britain' คือ การให้ความสำคัญแก่ผลประโยชน์แห่งชาติ ผ่านบทบาทผู้นำในการสนับสนุนรัฐบาลประชาธิปไตยและพร้อมที่จะเผชิญหน้าและต่อต้านระบอบอำนาจนิยม (Their, 2021) ผู้เขียนได้เลือก 3 เหตุการณ์สำคัญที่สามารถแสดงให้เห็นถึงบทบาทของรัฐบาลสหราชอาณาจักรในการแข่งขันภูมิรัฐศาสตร์ใหม่ในปัจจุบัน ได้แก่ 1) บทบาทของรัฐบาลสหราชอาณาจักรในภูมิภาคยุโรป ผ่านสงครามรัสเซีย-ยูเครน 2) การมุ่งขยายอิทธิพลของสหราชอาณาจักรด้านความมั่นคงทางการทหารและเศรษฐกิจในภูมิภาคเอเชีย-แปซิฟิกในกรอบความร่วมมือ 'AUKUS' และ the Comprehensive and Progressive Agreement for Trans-Pacific Partnership or CPTPP

1. บทบาทของรัฐบาลสหราชอาณาจักรในภูมิภาคยุโรป ผ่านสงครามรัสเซีย-ยูเครน

ภาพที่ประจักษ์แก่สายตาประชาชนทั่วโลกเมื่อเดือนเมษายนที่ผ่านมา เมื่อประธานาธิบดียูเครน นายโวโลดีมีร์ เซเลนสกี ได้ต้อนรับการมาเยือนอย่างเป็นทางการของนายบอริส จอห์นสัน นายกรัฐมนตรีสหราชอาณาจักร ถือว่าเป็นการเยือนครั้งแรกของผู้นำโลกประชาธิปไตยที่มาจากทวีปยุโรป นักวิชาการหรือสำนักข่าวบางแห่งได้มีการเปรียบเทียบว่า รัฐบาลสหราชอาณาจักรได้เดินทางมาเยือนยูเครนก่อนที่สองประเทศผู้นำของสหภาพยุโรป ได้แก่ นายเอ็มมานูเอล มาครง ประธานาธิบดีฝรั่งเศส และนายโอลาฟ ชอลซ์ นายกรัฐมนตรีคนใหม่ของเยอรมนี ที่ยังไม่มีสัญญาณใดๆว่าจะมีการเยือนประเทศยูเครน จากเหตุการณ์นี้ สะท้อนให้เห็นนัยยะทางการแข่งขันภูมิรัฐศาสตร์ใหม่ของสหราชอาณาจักรที่ได้มีการแข่งขันกับกลุ่มประเทศผู้นำสหภาพยุโรป โดยรัฐบาลอังกฤษได้แสดงตนอย่างชัดเจนในการกลับมา มีบทบาททางด้านความมั่นคงการทหารในยุโรปอีกครั้ง ภายหลังจากที่ได้ถอนตัวออกจากการเป็นประเทศสมาชิกสหภาพยุโรปอย่างเป็นทางการเมื่อ 2 ปีที่ผ่านมา โดยรัฐบาลของนายบอริส ได้ตั้งเป้าหมายที่ชัดเจนว่า สหราชอาณาจักรจะเป็นผู้นำในการเผชิญหน้ากับความก้าวร้าว ความรุนแรงในการใช้อำนาจของรัฐบาลรัสเซียต่อสงครามรัสเซีย-ยูเครน และที่สำคัญรัฐบาลมีความต้องการที่จะกลับมาสร้างอิทธิพลด้านความมั่นคงและแสนยานุภาพทางการทหารในภูมิภาคยุโรปอีกครั้งภายใต้แนวคิด 'Global Britain' (Tisdall, 2022) สิ่งที่เป็นปัจจัยสำคัญที่กระตุ้นให้สหราชอาณาจักรเข้าไปมีบทบาทในสงครามรัสเซีย-ยูเครน ซึ่งถือว่าเป็นสงครามครั้งยิ่งใหญ่ในยุโรปหลังสิ้นสุดสงครามโลกครั้งที่ 2 ในปี ค.ศ. 1945 คือ ปัจจัยแรก ได้แก่ สหราชอาณาจักรมองว่าสงครามรัสเซีย-ยูเครนในครั้งนี้เป็นสัญลักษณ์ของการต่อสู้ระหว่างระบอบประชาธิปไตยและระบอบอำนาจนิยมทั่วโลก ดังนั้นสหราชอาณาจักรจึงเข้าไปมีบทบาทผ่านความสัมพันธ์พิเศษระหว่างสหราชอาณาจักรและสหรัฐอเมริกา (The US-UK Special Relationship) ภูมิหลังและประวัติศาสตร์ของทั้งสองประเทศที่มีความผูกพันกันในด้านความมั่นคงทางการทหาร ทำให้รัฐบาลสหราชอาณาจักรเป็นหนึ่งในผู้นำองค์การสนธิสัญญาแอตแลนติกเหนือ (North Atlantic Treaty Organisation: NATO) หรือที่รู้จักกันในนาม องค์การนาโต ซึ่งมีวัตถุประสงค์ในการก่อตั้งและดำเนินนโยบายความร่วมมือทางการเมืองและการทหารของประเทศค่ายเสรีประชาธิปไตยเพื่อต่อต้านคอมมิวนิสต์และอำนาจนิยม (Foerster & Raymond, 2017) ปัจจัยที่สอง ได้แก่ นโยบายต่างประเทศของสหราชอาณาจักรหลังจากออกจากการเป็นประเทศสมาชิกสหภาพยุโรป รัฐบาลมีความต้องการที่จะขยายอิทธิพลและรักษาบทบาทของประเทศในฐานะ 'Great Power' ในบริบทของเวทีโลก (Morris, 2020) สหราชอาณาจักรจึงเข้าไปมีบทบาทในสถานการณ์โลกที่สำคัญซึ่งได้แก่สงครามรัสเซีย-ยูเครนที่ยืดเยื้อมานานกว่า 6 เดือน เพื่อยังคงรักษาความเป็นผู้นำในด้านโลกประชาธิปไตยแม้ว่าการเมืองภายในประเทศจะมีปัญหาเรื้อรังนับตั้งแต่ช่วงการทำประชามติในปี พ.ศ. 2559 และปัจจัยที่สาม คือ สหราชอาณาจักรกำลังแข่งขันเพื่อแย่งชิงความเป็นผู้นำที่มีอำนาจและอิทธิพล

ในทวีปยุโรปกับประเทศฝรั่งเศสและเยอรมนี และถือว่าเป็นการทำทลายกฎเกณฑ์ต่างๆ ของสหภาพยุโรป สิ่งนี้ผู้เชี่ยวชาญมองว่าเป็นสิ่งที่สะท้อนให้เห็นได้อย่างชัดเจนของการแข่งขันและการเปลี่ยนแปลงของภูมิรัฐศาสตร์ในปัจจุบัน

จากเหตุการณ์ที่ได้กล่าวมาในข้างต้นสามารถนำมาวิเคราะห์ร่วมกับแนวคิดของ Oliver Turner ที่ได้กล่าวถึงแนวคิด 'Global Britain' ในบริบทของ 'The Narrative of Empire' หมายถึง รัฐบาลจะใช้หลักการและวิธีการดำเนินการระหว่างประเทศเมื่อครั้งที่สหราชอาณาจักรเป็นจักรวรรดิบริติช (The British Empire) ดังนั้นบทบาทของสหราชอาณาจักรในเหตุการณ์สงครามรัสเซีย-ยูเครน จะเข้าไปให้ความช่วยเหลือทั้งระยะสั้นและระยะยาวและจะก่อให้เกิดความพึงพิงทางเศรษฐกิจและมนุษยธรรม อีกทั้งแนวคิดนี้ได้สอดคล้องกับแนวคิด 'gentlemanly capitalism' ของ Cain and Hopkins ในปี ค.ศ. 1980 กล่าวไว้ว่ารัฐบาลมหาอำนาจจะเข้าไปช่วยเหลือหรือแทรกแซงในเหตุการณ์วิกฤตของประเทศชายขอบ (Periphery Countries) เพื่อเข้าไปมีอิทธิพลและขยายบทบาทความเป็นมหาอำนาจต่อไป อาจจะสามารถได้ว่า ประเทศยูเครนจึงอาจเปรียบเสมือนประตูเปิดทางให้สหราชอาณาจักรกลับเข้าไปมีบทบาทในภูมิภาคยุโรปอีกครั้งในมิติด้านความมั่นคงทางการทหารและเศรษฐกิจ กล่าวโดยสรุป สหราชอาณาจักรกับบทบาทการเป็นผู้นำประชาธิปไตยผ่านสงครามรัสเซีย-ยูเครน ถือได้ว่าเป็นโอกาสที่ดีที่รัฐบาลอาจจะสามารถแสดงให้เห็นถึงความหมายของแนวความคิด 'Global Britain' ในบริบทที่มีความสำคัญต่อความมั่นคงทางการทหารเพื่อที่จะส่งเสริมและรักษาบทบาทของสหราชอาณาจักรในภูมิภาคยุโรปต่อไปในอนาคตแม้ว่าจะไม่ได้เป็นหนึ่งในประเทศสมาชิกสหภาพยุโรปแล้วก็ตาม

2. การมุ่งขยายอิทธิพลของสหราชอาณาจักรด้านความมั่นคงทางการทหารและเศรษฐกิจในภูมิภาคเอเชีย-แปซิฟิก

ภูมิภาคเอเชีย-แปซิฟิก (Indo-Pacific) เป็นกระแสการเมืองของโลกใหม่ในช่วง 10 ปีที่ผ่านมาแทนที่คำว่าเอเชีย-แปซิฟิก (Asia-Pacific) นับตั้งแต่ปี พ.ศ. 2560 ภูมิภาคเอเชีย-แปซิฟิก ถือได้ว่าเป็นภูมิภาคที่สำคัญของการเปลี่ยนแปลงภูมิรัฐศาสตร์ใหม่ ดังนั้นภูมิภาคนี้จึงกลายเป็นจุดยุทธศาสตร์ที่สำคัญของประเทศต่างๆ ได้แก่ สหรัฐอเมริกา กลุ่มประเทศยุโรป ออสเตรเลีย ญี่ปุ่น และกลุ่มประเทศอาเซียน รวมทั้งสหราชอาณาจักร (จิตติภัทร พูนขำ, 2564) รัฐบาลสหราชอาณาจักรได้มุ่งเน้นการพัฒนาการรอบความร่วมมือและการสร้างพันธมิตรในทุกรูปแบบภายใต้แนวคิด 'Global Britain' ที่ได้ระบุและประกาศไว้อย่างเป็นทางการในเอกสาร The Integrated Review ในเดือนมีนาคมปีที่ผ่านมา และได้เน้นย้ำถึงการเสริมสร้างความร่วมมือในภูมิภาคเอเชีย-แปซิฟิก ในมิติด้านเศรษฐกิจ ความมั่นคง และวัฒนธรรม มีนัยสำคัญเพื่อเป็นการทำทลายการผงาดขึ้นมาอำนาจทางเศรษฐกิจโลกและความมั่นคงของรัฐบาลจีน (Smidak, 2021) ในบทความนี้ผู้เชี่ยวชาญได้นำเสนอกรอบความร่วมมือใหม่ของสหราชอาณาจักรต่อประเทศพันธมิตรต่างๆ ในด้านความมั่นคงทางการทหารและเศรษฐกิจ

เพื่อเป็นการชี้ให้เห็นถึงการแข่งขันในภูมิภาคเอเชีย-แปซิฟิกภายใต้รัฐบาลประชาธิปไตย ที่สะท้อนให้เห็นผ่านทางนโยบายต่างประเทศใหม่ของสหราชอาณาจักรที่ได้ใช้แนวคิด 'Global Britain' ในการสร้างอิทธิพลและอำนาจใหม่ในภูมิภาคเอเชีย-แปซิฟิกภายหลังที่ถอนตัวออกจากการเป็นประเทศสมาชิกสหภาพยุโรปหรืออียู

2.1 ความร่วมมือด้านการทหารกับสหรัฐอเมริกาและออสเตรเลีย หรือกลุ่มพันธมิตรด้านความมั่นคงไตรภาคีที่มีชื่อว่า “AUKUS”

บทบาทของสหราชอาณาจักรผ่านทางความร่วมมือ “AUKUS” โดยชื่อมาจากตัวอักษรของ 3 ประเทศพันธมิตรรวมกัน ได้แก่ ออสเตรเลีย (Australia) สหราชอาณาจักร (The United Kingdom) และ สหรัฐอเมริกา (The United States) (Barnes & Hills, 2022) ความร่วมมือนี้ถือว่าเป็นประตูลำดับที่แสดงให้เห็นถึงการขยายอิทธิพลของสหราชอาณาจักรในภูมิภาคเอเชีย-แปซิฟิก ซึ่งเป็นหลักการหรือนโยบายต่างประเทศในรูปแบบใหม่ภายใต้แนวคิด 'Global Britain' และในขณะเดียวกันสหราชอาณาจักรก็ได้กลับมาร่วมมือกับพันธมิตรเก่าที่ได้มีความผูกพันกันในประวัติศาสตร์ ภาษา และวัฒนธรรม หรือที่รู้จักกันในกลุ่มประเทศที่ใช้ภาษาอังกฤษ (English Speaking) หรือกลุ่ม Anglosphere ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงการอาจกลับมาใช้รูปแบบ นโยบาย และกลุ่มประเทศพันธมิตรเดิมก่อนยุคจักรวรรดิบริติช (British Empire) ที่ได้ล่มสลายไปในต้นศตวรรษที่ 19 และก่อนที่จักรวรรดิจะเกิดความอ่อนแอทางการทหารและการค้าภายหลังวิกฤตการณ์คลองสุเอซในปี ค.ศ.1956 (Suez Crisis) (Gamble, 1985; Lee, 1966; Darwin, 2011) สอดคล้องกับแนวคิดของ Oliver Turner ในบริบทของ 'The Narrative of Empire'

ความร่วมมือด้านการทหารกับสหรัฐอเมริกาและออสเตรเลีย หรือกลุ่มพันธมิตรด้านความมั่นคงไตรภาคี หรือ “AUKUS” ได้มีการจัดตั้งขึ้นในเดือนกันยายนปี พ.ศ. 2564 เป็นความร่วมมือด้านกลาโหมของ 3 ประเทศมหาอำนาจประชาธิปไตย ได้แก่ สหรัฐอเมริกา ออสเตรเลีย และสหราชอาณาจักร ซึ่งข้อตกลงนี้จะมุ่งเน้นในด้านของการแลกเปลี่ยนเทคโนโลยีและการเข้าไปช่วยเหลือประเทศออสเตรเลียในการสร้างเรือดำน้ำพลังงานนิวเคลียร์จำนวนทั้งสิ้นรวม 8 ลำ ซึ่งถือได้ว่าเป็นการรวมกลุ่มทางด้านการทหารที่ใหญ่และเป็นที่จับตามองภายหลังจากการสิ้นสุดสงครามโลกครั้งที่ 2 และสงครามเย็น นักวิชาการทั่วโลกได้มีการเขียนวิเคราะห์วัตถุประสงค์ของการรวมตัวของพันธมิตรของทั้ง 3 ประเทศนี้ โดยส่วนใหญ่เห็นตรงกันว่า “AUKUS” เกิดขึ้นเพื่อที่จะเป็นเครื่องมือในการคานอำนาจและท้าทายโดยตรงจากจีนในภูมิภาคเอเชีย-แปซิฟิก แม้ว่าในเอกสารความร่วมมือและการประกาศทั้งสามประเทศจะยืนยันว่า “AUKUS” เป็นความร่วมมือเพื่อส่งเสริมสันติภาพและเสถียรภาพในภูมิภาคเอเชีย-แปซิฟิกในระยะยาวและถือเป็นยุทธศาสตร์ข้ามชาติ (Regional Strategy) ที่ประเทศสหรัฐอเมริกาและสหราชอาณาจักรพร้อมและเต็มที่จะส่งเสริมด้านความมั่นคงในระบอบประชาธิปไตยและปกป้องภูมิภาคอินโด-แปซิฟิก จากการผงาดขึ้นมามีอำนาจของจีน

ในมุมมองของผู้เขียนได้มองว่า AUKUS คือ สัญลักษณ์ที่ชัดเจนของการถ่วงดุลอำนาจจีน ส่งตรงจากสหรัฐอเมริกาและสหราชอาณาจักรผ่านน้ำของออสเตรเลียในภูมิภาคเอเชีย-แปซิฟิกในการแข่งขันภูมิรัฐศาสตร์ใหม่และระเบียบโลกใหม่ในศตวรรษที่ 21 รัฐบาลสหราชอาณาจักรได้เน้นย้ำแนวคิด “Global Britain” ที่จะถูกใช้ในภูมิภาคนี้เพื่อแสดงให้เห็นถึงบทบาทความเป็น “Great Power” ของสหราชอาณาจักรสามารถขยายหรือมีอิทธิพลเพิ่มมากขึ้นได้แม้ว่าจะออกจากสหภาพยุโรปแล้วก็ตาม ซึ่งสอดคล้องกับความคิดเห็นและบทวิเคราะห์ของศาสตราจารย์ ดร.สุรชาติ บำรุงสุข อาจารย์ประจำภาควิชาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ที่ได้กล่าวว่า “แม้การแข่งขันทางภูมิรัฐศาสตร์ของมหาอำนาจใหญ่จะไม่ใช่เรื่องแปลกใหม่ แต่ทว่าย้อนไปในยุคสงครามโลกครั้งที่ 1 สงครามโลกครั้งที่ 2 และสงครามเย็น ศูนย์กลางการแข่งขันจะอยู่ในยุโรป แต่ในศตวรรษที่ 21 เป็น “ศตวรรษเอเชีย” (Asian Century)” (BBC News ไทย, 2565)

2.2 ข้อตกลงความครอบคลุมและความก้าวหน้าเพื่อหุ้นส่วนทางการค้าภาคพื้นเอเชีย-แปซิฟิก (The Comprehensive and Progressive Agreement for Trans-Pacific Partnership: CPTPP)

กระแสการรวมกลุ่มทางการค้าในภูมิภาคเอเชีย-แปซิฟิก เป็นที่สนใจของประเทศมหาอำนาจทั่วโลกมาอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะอย่างยิ่งหลังจากที่สหรัฐอเมริกาได้ถอนตัวจากข้อตกลง Trans-Pacific Partnership (TPP)¹ ในปี พ.ศ. 2560 ในปัจจุบันประเทศสมาชิกของ CPTPP มีจำนวนรวมทั้งสิ้น 11 ประเทศ ได้แก่ ชิลี นิวซีแลนด์ สิงคโปร์ บรูไน ออสเตรเลีย มาเลเซีย เวียดนาม แคนาดา เม็กซิโก และญี่ปุ่น (กรมเจรจาการค้าต่างประเทศ กระทรวงพาณิชย์, 2563) บทบาทรัฐบาลสหราชอาณาจักรซึ่งนำโดย นายกรัฐมนตรี บอริส จอห์นสัน มีความต้องการที่จะเข้าร่วมในข้อตกลง CPTPP อย่างชัดเจน โดยรัฐบาลได้มีวัตถุประสงค์และเป้าหมายในการเข้าร่วม คือ จะทำให้สหราชอาณาจักรสามารถเพิ่มอิทธิพลและบทบาทในด้านการค้ากับคู่ค้ารายใหม่ได้และสามารถนำมาซึ่งผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจอย่างมหาศาลมาให้ประเทศในระยะยาว อีกทั้งยังสามารถทำการค้ากับกลุ่มประเทศสมาชิกโดยไม่ต้องเสียภาษีนำเข้าและส่งออกรถยนต์ เครื่องดื่มและรถยนต์ และความร่วมมือนี้เป็นประตูสำคัญในการเร่งพัฒนาอุตสาหกรรมเทคโนโลยีและบริการของสหราชอาณาจักรต่อประเทศต่างๆภายหลังที่ถอนตัวออกจากการเป็นประเทศสมาชิกสหภาพยุโรปหรืออียู (Department for International Trade, 2020)

แนวคิด “Global Britain” คือ หลักการที่สำคัญที่ใช้ผลักดันให้รัฐบาลสหราชอาณาจักรมุ่งเน้นในการให้ความสนใจในการทำการค้ากับประเทศสมาชิกใหม่ๆ โดยรัฐบาลได้มีความสนใจที่จะเข้าร่วม CPTPP ครั้งแรกในปี พ.ศ. 2563 เมื่อกระบวนการช่วงเปลี่ยนผ่าน

¹ ชื่อเต็มของ The Comprehensive and Progressive Agreement for Trans-Pacific Partnership ((Department for International Trade, 2020)

(Brexit Transition) เสร็จสิ้นสมบูรณ์ โดยสหราชอาณาจักรได้เข้ากระบวนการการสมัครพร้อมทั้งนำเสนอเหตุผลในการสมัครเข้า CPTPP ต่อประชาชนและเวทีโลก ประกอบไปด้วย 3 ประการ ได้แก่ ประการที่ 1 เปิดโอกาสทางด้านการค้าและการลงทุนของสหราชอาณาจักรที่จะพัฒนาเพิ่มมากขึ้นภายหลังวิกฤตการณ์โรคระบาด Covid-19 ประการที่สอง ช่วยสร้างพันธมิตรทางการค้าใหม่ของสหราชอาณาจักรรวมทั้งกระบวนการจัดการการผลิตในสินค้าและบริการ อีกทั้งยังเป็นการเพิ่มความมั่นคงทางการค้าของสหราชอาณาจักรในยุคสมัยที่โลกมีการแทรกแซงของหลายปัจจัยได้ตลอดเวลา (disruption) และประการสุดท้าย คือ เป็นการปกป้องสถานะทางการค้าโลกของสหราชอาณาจักรในอนาคตระยะยาว เนื่องจาก CPTPP จะช่วยส่งเสริมให้สหราชอาณาจักรมีความทันสมัย สามารถสร้างเครือข่ายข้อตกลงทางการค้าและพลวัตทางเศรษฐกิจ กล่าวโดยสรุป คือ สหราชอาณาจักรต้องการที่จะเป็นศูนย์กลางของนักธุรกิจและนักลงทุนจากทั่วทุกมุมโลก และ CPTPP จะเป็นช่องทางในการเสริมสร้างความเป็นผู้นำโลกประชาธิปไตยและด้านการค้าเสรี โดยรัฐบาลสหราชอาณาจักรมีเป้าหมายที่จะเป็นผู้นำโลกในด้านการค้าเสรี (champion free trade liberalisation) ต่อสู้กับการนโยบายเศรษฐกิจที่จำกัดการนำเข้าจากประเทศต่างๆ (Protectionism) และ ยกเลิกกำแพงภาษีและอุปสรรคต่างๆ ของการค้าระหว่างประเทศอย่างเป็นรูปธรรม จากเหตุผลทั้ง 3 ประการผู้เขียนวิเคราะห์ได้ว่า สหราชอาณาจักรต้องการที่จะเข้ามามีบทบาททางการค้าในข้อตกลงความครอบคลุมและความก้าวหน้าเพื่อหุ้นส่วนทางการค้าภาคพื้นเอเชีย-แปซิฟิก หรือ CPTPP เพื่อเป็นการท้าทายอำนาจทางการค้าของจีนที่มีบทบาทเป็นผู้นำทางเศรษฐกิจโลก จะเห็นได้อย่างชัดเจนว่า ภูมิประเทศของสหราชอาณาจักรที่ไม่ได้ตั้งอยู่ในภูมิภาคเอเชีย-แปซิฟิก แต่นโยบายต่างประเทศใหม่กลับส่งเสริมการเข้ามามีบทบาทในภูมิภาคนี้ อีกทั้งการใช้บทบาทของผู้นำระบอบประชาธิปไตยและการค้าเสรีเป็นช่องทางในการเข้ามาใกล้ชิด ซึ่งถือเป็นแนวทางของความสัมพันธ์ระหว่างประเทศตัวแบบเดิม ที่สหราชอาณาจักรได้ใช้มาอย่างยาวนานและประสบความสำเร็จในช่วงศตวรรษที่ 19 จนถึงต้นศตวรรษที่ 20 ก่อนที่ตัวแบบนี้จะถูกยกเลิกไปในช่วงที่สหราชอาณาจักรเป็นสมาชิกของสหภาพยุโรปในระยะเวลารวม 43 ปี โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเป็นผู้นำด้านการค้าเสรีของโลก ถึงแม้ว่ารัฐบาลจะไม่ได้มีการแสดงออกโดยตรงในการท้าทายและแข่งขันความเป็นผู้นำทางการค้าในภูมิภาคเอเชีย-แปซิฟิกกับรัฐบาลจีน แต่นโยบายและการกระทำของสหราชอาณาจักรชี้ให้เห็นได้อย่างชัดเจนว่าการแข่งขันทางภูมิศาสตร์ใหม่ของสหราชอาณาจักรในภูมิภาคเอเชีย-แปซิฟิกนี้ได้ดำเนินการผ่านแนวคิด 'Global Britain' โดยได้ใช้ตัวแบบเดิมเมื่อครั้งที่เคยยิ่งใหญ่และประสบความสำเร็จในฐานะจักรวรรดิบริติช (British Empire) ในด้านความมั่นคงทางการทหารและการเป็นผู้นำด้านการค้าเสรีในฐานะผู้นำโลกในระบอบประชาธิปไตย สอดคล้องกับแนวคิดของ Oliver Turner ในบริบทของ 'The Narrative of Empire' อีกทั้งสอดคล้องกับนักวิชาการบางกลุ่มได้กล่าวถึงบทบาทของสหราชอาณาจักรในศตวรรษที่ 21 ว่าอาจจะเป็นไปตามรูปแบบของ 'Empire 2.0' (Olusoga (2017; Turner, 2019; Saunders, 2020) ดังที่ได้ปรากฏในบทบาทของทั้งสองภูมิภาคที่ผู้เขียนได้เขียนบรรยายและวิเคราะห์ไว้ในข้างต้น

สรุป

ลักษณะของการแข่งขันทางภูมิรัฐศาสตร์ในยุคปัจจุบัน อังกฤษยังคงใช้ global approach โดยให้ตนเองเข้าไปมีบทบาทในสถานการณ์ที่สำคัญของโลกต่างๆ หรืออาจกล่าวได้ว่า สหราชอาณาจักรเป็นผู้อำนวยความสะดวกหรือผู้ดำเนินการในฐานะ facilitator หรือ broker (Niblett, 2021) เพื่อทำให้รักษาบทบาทในฐานะ ‘Great Power’ อยู่และสามารถแข่งขันกับประเทศมหาอำนาจและประเทศระบอบอำนาจนิยมอื่นๆ ได้ ปัจจุบัน สหราชอาณาจักรได้ใช้แนวคิด ‘Global Britain’ เป็นนโยบายหลักในการส่งเสริมบทบาทของประเทศในฐานะประเทศประชาธิปไตยและประเทศผู้มีส่วนสนับสนุนเสรีทางการค้าภายหลังที่ถอนตัวออกจากกลุ่มประเทศสมาชิกสหภาพยุโรปผ่านการทำประชามติในเดือนมิถุนายน พ.ศ. 2559 ผลที่ตามมาคือ นโยบายต่างประเทศของอังกฤษมีความยืดหยุ่น อิสระ สามารถกำหนดนโยบายต่างๆ ได้อย่างเต็มที่ให้สอดคล้องกับอัตลักษณ์และอำนาจอธิปไตยของสหราชอาณาจักร

แนวคิด ‘Global Britain’ เป็นเครื่องมือสำคัญเพื่อแสดงให้เห็นถึงการกลับมาสู่ความยิ่งใหญ่ของสหราชอาณาจักรอีกครั้งภายหลังการล่มสลายของจักรวรรดิบริติช (British Empire) และใช้เข้าสู่การแข่งขันทางภูมิรัฐศาสตร์ใหม่ในฐานะประเทศมหาอำนาจประชาธิปไตยเก่าที่กลับมา มีบทบาทในเวทีโลกอีกครั้ง ผ่านบทบาทที่สำคัญในสงครามรัสเซีย-ยูเครนในด้านความมั่นคงทางทหาร และหันกลับมารวมตัวกับกลุ่มประเทศที่ใช้ภาษาอังกฤษร่วมกัน (Anglosphere) ที่มีความผูกพันมาตั้งแต่อดีต ได้แก่ สหรัฐอเมริกา ออสเตรเลีย แคนาดา นิวซีแลนด์ เพื่อมุ่งสู่ความยิ่งใหญ่ด้านความมั่นคงทางทหารและเศรษฐกิจอีกครั้งและที่สำคัญเพื่อเป็นการถ่วงดุลอำนาจจีน ถึงแม้ว่าบทบาทผู้นำทางประชาธิปไตยของสหราชอาณาจักรกำลังถดถอย ความเชื่อมั่นในรัฐบาลของพลเมืองในประเทศการแก้ไขปัญหาต่างๆภายในกำลังตกต่ำ ในทางตรงกันข้าม รัฐบาลสหราชอาณาจักรจะมุ่งเน้นบทบาทในเวทีโลก ตามที่ได้กล่าวไว้ใน The Integrated Review ในปี พ.ศ. 2564 และยังคงอยู่ในการแข่งขันทางภูมิรัฐศาสตร์ต่อไปในฐานะ ‘Great Power’

สหราชอาณาจักรมีหลักการและนโยบายในการแข่งขันทางภูมิรัฐศาสตร์ใหม่ คือ เข้าไปมีอิทธิพลในแต่ละภูมิภาคโดยยังคงใช้ระบอบประชาธิปไตย ผสมผสานกับระบบเสรีทางเศรษฐกิจ และการช่วยเหลือประเทศโลกที่สามและประเทศชายขอบ (Periphery Countries) เป็นช่องทางของการดำเนินความสัมพันธ์กับประเทศต่างๆ สอดคล้องกับแนวคิดของ Oliver Turner ในมิติของ ‘The Narrative of Empire’ และทฤษฎีการพึ่งพา (Dependency Theory) ในปัจจุบัน ‘Global Britain’ คือหลักการสำคัญในการส่งเสริมและแสวงหาพื้นที่การสร้างอิทธิพลใหม่ภายใต้ระเบียบโลกใหม่ของสหราชอาณาจักร ซึ่งสอดคล้องกับการวิเคราะห์บทบาทของสหราชอาณาจักรของ Alex Their (2021) ที่ได้ศึกษาแนวคิด ‘Global Britain’ กล่าวว่า รัฐบาลควรจะมีการเชื่อมโยงหรือรวมตัวร่วมกับรัฐบาลประชาธิปไตยอื่นๆ เพื่อเพิ่มศักยภาพในการปกป้องและสร้างสถาบันทางประชาธิปไตย อีกทั้งสนับสนุนการต่อต้านระบอบอำนาจ

นิยมที่กำลังเข้ามาแข่งขันผ่านทางภูมิรัฐศาสตร์ใหม่ และควรเน้นหลักประชาธิปไตยให้เป็นศูนย์กลางของแนวคิดด้านนโยบายต่างประเทศ การพัฒนาและความมั่นคงของชาติ และการค้า โดยเปลี่ยนจากแนวคิด Good Governance มาสู่ Democratic Governance และท้ายที่สุด เมื่อมีการแข่งขันและการเปลี่ยนแปลงของภูมิรัฐศาสตร์และระเบียบโลกใหม่ หน่วยงานที่มีส่วนเกี่ยวข้องโดยตรงอย่าง กระทรวงการต่างประเทศและเครือจักรภพ (Foreign, Commonwealth and Development Office: FCDO) ควรมีการสร้างพื้นที่สำหรับพัฒนาระบบประชาธิปไตยในประเทศ หรือ Democratic Governance เพื่อเป็นตัวแบบและนำเสนอในฐานะผู้นำประชาธิปไตยอีกครั้งสู่สายตาทั่วโลก

เอกสารอ้างอิง

ภาษาไทย

- กานต์ธีรา ภูริวิกรัย. (1 เมษายน 2563). จับชีพจรภูมิรัฐศาสตร์โลกหลัง Covid-19 กับ จิตติภัทร พูนขำ. สืบค้นจาก <https://www.the101.world/world-geopolitics-after-coronavirus/>
- ข่าวบีบีซีไทย. (20 กันยายน 2564). *Aukus: ฝรั่งเศสเลื่อนหารือกลาโหมกับอังกฤษ หลังถอนทูตจากสหรัฐและออสเตรเลีย*. สืบค้นจาก <https://www.bbc.com/thai/international-58621923>
- ธีรวิทย์ วิชรดพรรณ. (มกราคม-มิถุนายน 2559). เบริกซิท: ความล้มเหลวของประชาธิปไตย ในสหราชอาณาจักร. *วารสารยุโรปศึกษา*, 24(1).
- สถาพร ศีรสังข์จ้ง. (10 พฤศจิกายน 2564). *ภูมิรัฐศาสตร์ (3)*. สืบค้นจาก <https://siamrath.co.th/n/296483>
- หริรักษ์ สุตะบุตร. (3 สิงหาคม 2565). *นักวิชาการ ชี้ประธานสภาสหรัฐอเมริกาเยือนได้หวั่น เป็นเหตุการณ์สยามขวัญของโลก*. สืบค้นจาก <https://www.thaipost.net/x-cite-news/193075/>

ภาษาต่างประเทศ

- Beeson, M. (2020, April). "The Decline of the West": What is it, and Why Might it Matter?. *Asian Perspectives Global Issue*, 20 (1), 3-44.
- Command of Her Majesty. (2021, March). *The Integrated Review of Security, Defence, Development and Foreign Policy*. *HM Government*, 3-110.
- Cox, M. (2020, October). *Power Shifts, Economic Change and the Decline of the West?*. *Cambridge University Press*, 23(2), 7-14.
- Foerster, S. & Raymong, R. (2017). *The UK-UK "Special Relationship" at a Critical Crossroads*. *Atlantic Council*, 10 (1), 1-16.
- Gamble, A. (2003). *Between Europe and America: The Future of British Politics*. London: Palgrave Macmillan.
- Hughes, L. & Foy, H. (2022, January 25). *'Global Britain 'seeks to show its military worth in Ukraine*. Retrieved from <https://www.ft.com/content/5b68d1a1-ed2d-4d65-b8ba-38c3fde0227f>

- Turner, O. (2019). *Global Britain and the Narrative of Empire*. London: The Political Quarterly.
- Spangol, G. (2020, November 21). *Is the West Declining or is the East Rising?*. Retrieved <http://www.ieri.be>
- Their, A. J. (2020, July). A Force for Good in the world: Placing Democratic Values at the Heart of the UK International Strategy. *The Westminster Foundation for Democracy*, 3-24.
- Tisdall, S. (2022, July 24). *A new wave of migration is coming – and Europe is not ready for it*. Retrieved from <https://www.theguardian.com/commentisfree/2022/jul/24/europe-migration-new-wave>

การเปลี่ยนแปลงจากการใช้ความรุนแรงสู่วิถีทางการเมือง ของอดีตกองกำลังแนวร่วมปฏิวัติแห่งชาติมลายูปาตานี กับความท้าทายของการต่อสู้ในระบบประชาธิปไตย ของประเทศไทย

The Transformation from Violence to Political Means of BRN's
Former Force and the Challenges for Struggling within
the Thai Democratic System

อิมรอน ซาหะ*
Imron Sahoh**
ยาสมิน ชัตตาร***
Yasmin Sattar****

บทคัดย่อ

บทความเรื่องนี้เป็นส่วนหนึ่งของงานวิจัยเรื่อง “การแปรเปลี่ยนจากการใช้ความรุนแรงสู่การใช้แนวทางทางการเมืองของกลุ่มผู้เห็นต่างในพื้นที่ชายแดนใต้” ได้รับทุนสนับสนุนจากสำนักงานสำนักงานการวิจัยแห่งชาติ (วช.) โดยงานชิ้นนี้ต้องการอภิปรายประเด็นการแปรเปลี่ยนจากการใช้ความรุนแรงสู่การใช้แนวทางทางการเมืองของอดีตกองกำลังแนวร่วมปฏิวัติแห่งชาติมลายูปาตานีกับความท้าทายของการต่อสู้ในระบบการเมืองการเลือกตั้งของประเทศไทย งานชิ้นนี้เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ โดยเก็บข้อมูลผ่านการศึกษาเอกสารและวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง ตลอดจน

* นักวิจัยประจำสถานวิจัยความขัดแย้งและความหลากหลายทางวัฒนธรรมภาคใต้ สถาบันสันติศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ อีเมล: imron.s@psu.ac.th

** researcher at The Centre for Conflict Studies and Cultural Diversity, Institute of Peace Studies, Prince of Songkla University, Pattani, Thailand. Email: imron.s@psu.ac.th

*** อาจารย์ประจำคณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี อีเมล: yasmin.s@psu.ac.th

**** assistant professor of the Faculty of Political Science, Prince of Songkla University, Pattani campus, Thailand. Email: yasmin.s@psu.ac.th

การสัมภาษณ์เชิงลึกของอดีตกองกำลังแนวร่วมปฏิวัติแห่งชาติมลายูปาตานี หรือ BRN โดยใช้เทคนิคการวิจัยแบบศึกษาประวัติชีวิต (Life History) ผลการศึกษาพบว่าการใช้ความรุนแรงของอดีตนักรบพบว่าในกระบวนการแปรเปลี่ยนความขัดแย้งจากการใช้ความรุนแรงสู่การใช้ความรุนแรงจำเป็นต้องมองทั้งในระดับบุคคลและความสัมพันธ์เชิงวัฒนธรรมและเชิงโครงสร้าง ทั้งนี้ มีข้อท้าทายหลายประการที่ทำให้การแปรเปลี่ยนในเชิงโครงสร้างไม่สามารถก้าวไปได้มากนัก โดยเฉพาะแนวทางที่ไม่ชัดเจนของรัฐบาลไทยที่มีต่อกระบวนการพูดคุยและแนวทางการจัดการความขัดแย้งในพื้นที่ยังคงมุ่งเน้นแนวทางทางการทหารเป็นหลัก รวมถึงความไม่เป็นเอกภาพของกลุ่มขบวนการต่อสู้หลายๆ กลุ่ม นอกจากนี้การแปรเปลี่ยนมาต่อสู้ในพื้นที่ทางการเมืองของอดีตนักรบในระบบประชาธิปไตยของประเทศไทยในปัจจุบันก็ต้องเผชิญกับข้อท้าทายหลากหลายประการทั้งพื้นที่การเมืองในระดับท้องถิ่นตลอดจนการเมืองในระดับชาติ

คำสำคัญ การแปรเปลี่ยนความขัดแย้ง, แนวร่วมปฏิวัติแห่งชาติมลายูปาตานี, พื้นที่ทางการเมือง, ประชาธิปไตย, ชายแดนใต้

Abstract

This article is a part of the research project on “Transforming from Violence to Political Means for the Insurgents in the Deep South of Thailand” funded by the National Research Council of Thailand (NRCT). The study aims to analyze how former members of the Patani Melayu National Revolutionary Front (BRN) changed from using violence to political tactics and the difficulties they faced after being involved in Thai politics and elections. In this qualitative research, the life history research method was used to interview and evaluate data from relevant articles. The result found that transforming from violence to non-violence of the insurgent groups should be focused on individuals and ties between cultural and social structures. There are many factors preventing the transformation of structures, especially the Thai government's ambivalence towards peace talks, which mainly handles the conflict in the Deep South region by military means. The insurgents, on the other hand, lack cohesion, and former separatist have had a difficult time fighting for political positions at the local and national levels as Thailand is now considered a democratic country.

Keyword: Conflict Transformation, The Patani Melayu National Revolutionary Front, Political Area, Democracy, Southern Border of Thailand

บทนำ

นับตั้งแต่ปี พ.ศ. 2547 เป็นต้นมาที่เกิดความรุนแรงระลอกใหม่ในพื้นที่ชายแดนใต้ จะพบว่าตลอดช่วงเวลาของความขัดแย้งที่ผ่านมา มีความซับซ้อนของเหตุการณ์หลายประการที่ทำให้เหตุการณ์ความไม่สงบในพื้นที่ที่มีช่วงที่ขึ้นลงไปตามแต่ละช่วงเวลา ทั้งในด้านการเมืองระดับชาติ สภาพเศรษฐกิจ หรือกระทั่งการขับเคลื่อนงานของภาคประชาสังคมทั้งในและต่างประเทศที่มีความต่อเนื่องและปรากฏให้เห็นชัดเจนมากขึ้น แม้ว่าก่อนหน้านี้จะมีกลุ่มคนที่เห็นต่างจากรัฐซึ่งหมายถึงกลุ่มคนที่มีความคิดเห็นทางการเมืองต่างจากรัฐและแสดงออกด้วยการใช้ความรุนแรงเพื่อเรียกร้องให้ได้ซึ่งสิ่งที่ต้องการเพื่อขับเคลื่อนทางความคิดมานับตั้งแต่ก่อนปี พ.ศ. 2547 มีหลายองค์กรที่ถูกก่อตั้งขึ้นมา เช่น กลุ่ม BRN หรือ Barisan Revolusi Nasional (ขบวนการแนวร่วมปฏิวัติแห่งชาติติมลายูปาตานี) BNPP หรือ Barisan Nasional Pembebasan Patani (ขบวนการแนวร่วมปลดแอกแห่งชาติปาตานี) ปัจจุบันเปลี่ยนชื่อ เป็น BIPP โดยเปลี่ยนจาก Nasional เป็น Islam หรือกลุ่ม PULO หรือ Patani United Liberation Organization (องค์การปลดปล่อยสหปาตานี) หรือ กลุ่ม GMIP หรือ Gerakan Mujahidin Islam Patani (ขบวนการมุจาฮิดีนอิสลามปาตานี) เป็นต้น โดยกลุ่มต่างๆ เหล่านี้ถูกก่อตั้งขึ้นมาหลังช่วงปี พ.ศ. 2500 เป็นต้นมา ซึ่งเป้าหมายของทุกกลุ่มอาจจะมี ความคล้ายคลึงกัน ในแต่ละช่วงปีอาจจะเห็นถึงการมีอำนาจนำของบางกลุ่มเหนือบางกลุ่ม แต่จะมีกลุ่มที่ใช้ความรุนแรงตลอดห้วงเวลาที่ผ่านมา

ในช่วงปี พ.ศ. 2547 เป็นต้นมา เชื่อกันว่ากลุ่มแนวร่วมปฏิวัติแห่งชาติติมลายูปาตานีหรือ บิอาร์เอ็นเป็นกลุ่มหลักที่ดำเนินการตลอดมา แต่ก็ปรากฏการเรียกร้องทางการเมืองของกลุ่มอื่นๆ เช่นเดียวกัน ทั้งนี้ สถิติสะสมของเหตุการณ์ความไม่สงบในพื้นที่ชายแดนใต้ของฐานข้อมูลศูนย์เฝ้าระวังสถานการณ์ภาคใต้ นับตั้งแต่เดือนมกราคม 2547 จนถึงเดือนกรกฎาคม 2565 มีเหตุการณ์ทั้งหมด 21,614 ครั้ง มีผู้เสียชีวิต 7,382 คน และมีผู้ได้รับบาดเจ็บรวม 13,684 คน อย่างไรก็ตามภายใต้ความขัดแย้งที่ยืดเยื้อยาวนานนี้ ก็ทำให้หลายๆ คนที่เคยเข้าสู่การใช้อาวุธและความรุนแรงค้นพบว่า การใช้ความรุนแรงมีอำนาจนำซึ่งเป้าหมายที่ต้องการคือการปลดปล่อยหรือการทำให้พื้นที่นี้มีการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นของผู้คนได้ในบริบทเช่นนี้ทำให้ในช่วงเวลาที่ผ่านมามีเห็นถึงกลุ่มของผู้เห็นต่างที่เคยใช้อาวุธแต่กลับหันมาสู่การใช้แนวทางทางการเมืองในรูปแบบต่างๆ โดยเฉพาะในแง่มุมมองของการสนับสนุนกระบวนการพูดคุย

บทความชิ้นนี้มีเป้าหมายประสงค์ในการศึกษาทำความเข้าใจกลุ่มผู้เห็นต่างในพื้นที่ชายแดนใต้ที่หันมาสู่การใช้แนวทางทางการเมือง ตลอดจนวิเคราะห์ปัจจัยสำคัญที่ทำให้กลุ่มผู้เห็นต่างแปรเปลี่ยนมาสู่การใช้แนวทางทางการเมือง รวมไปถึงการผลักดันสู่การจัดทำข้อเสนอแนะต่อการปรับกระบวนการทัศน์ในการทำความเข้าใจกลุ่มผู้เห็นต่างซึ่งอาจมีผลต่อการสนับสนุนกระบวนการพูดคุยให้ดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ยังต้องการวิเคราะห์ถึงข้อท้าทายของการต่อสู้ในระบบการเมืองการเลือกตั้งของประเทศไทยในภาวะประชาธิปไตยแบบไทยๆ ในปัจจุบัน

วิธีการศึกษา

งานวิจัยชิ้นนี้เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้เพื่อศึกษาทำความเข้าใจถึงปัจจัยทั้งในแง่ปัจเจกและสภาพแวดล้อมของกลุ่มผู้เห็นต่างในพื้นที่ชายแดนใต้ ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2547-ปัจจุบัน (2565) ที่ส่งผลทำให้เข้าสู่วังวนของการใช้ความรุนแรงและออกจากความรุนแรงผ่านลักษณะของการศึกษาเส้นทางชีวิตของผู้คนตั้งแต่วัยเด็ก กระทั่งเข้าสู่การใช้ความรุนแรง ช่วงเวลาที่ใช้ความรุนแรง ไปจนถึงเวลาที่ตัดสินใจออกจากการใช้ความรุนแรง เมื่อยุติการใช้ความรุนแรงแล้วดำเนินชีวิตอย่างไร โดยที่จะเป็นการแสวงหาปัจจัยที่ส่งผลทำให้กลุ่มผู้เห็นต่างหันมาสู่การใช้หรือสนับสนุนแนวทางทางการเมือง วิธีการเก็บข้อมูลผ่านการศึกษาเอกสารและวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง และการสัมภาษณ์เชิงลึก โดยจะใช้การเข้าถึงผู้ให้ข้อมูล 2 รูปแบบ คือ การติดต่อโดยตรงจากเครือข่ายที่นักวิจัยมีจากการทำงานวิจัยที่ผ่านมา และการประสานงานผ่านคนกลางที่เป็นที่ไว้วางใจได้สำหรับผู้เห็นต่าง นอกจากนี้ก็จะมีวิธีการสังเกตการณ์แบบไม่มีส่วนร่วมหากมีกิจกรรมที่เกี่ยวข้องจัดขึ้นระหว่างการศึกษาวิจัย ในการดำเนินงานวิจัยนั้นจะมีแบบสัมภาษณ์ซึ่งจะมีการตรวจสอบคุณภาพของแบบสอบถามก่อนแล้วนำมาปรับปรุงแก้ไขก่อนจะลงมือในการเก็บข้อมูลสัมภาษณ์ ภายหลังจากที่ได้ข้อมูลมาแล้วจะมีการตรวจสอบคุณภาพของข้อมูลที่ได้มาจากการสัมภาษณ์อีกครั้งก่อนการนำเอาผลไปดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูล

งานวิจัยชิ้นนี้จะเก็บข้อมูลแบบเชิงคุณภาพ ใช้การศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องเพื่อให้ได้ภาพรวมของปัจจัยที่ทำให้กลุ่มผู้เห็นต่างหันมาสู่การใช้แนวทางทางการเมือง จากนั้นจึงใช้เทคนิคการวิจัยแบบศึกษาประวัติชีวิต (Life History) เพื่อให้เข้าใจในตัวผู้ให้สัมภาษณ์อย่างรอบด้านมากยิ่งขึ้นและสามารถทำให้เห็นรูปแบบของประวัติช่วงชีวิตต่างๆ ที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้และยุติการใช้ความรุนแรง ในกระบวนการนี้จะมีการสัมภาษณ์เชิงลึกต่อผู้ที่เกี่ยวข้องเพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึก จากนั้นจะมีการประมวลผลข้อมูล ในระหว่างการเก็บข้อมูลจะมีการใช้รหัสแทนตัวบุคคล โดยจะไม่เปิดเผยข้อมูลของผู้ให้ข้อมูลใดๆ โดยงานชิ้นนี้ผู้วิจัยจะต้องคำนึงถึงความลับและความปลอดภัยของผู้ให้ข้อมูลเป็นอย่างสูง ทำให้จะต้องระมัดระวังในเรื่องการรักษาความลับเป็นอย่างมาก สถานที่ในการสัมภาษณ์จึงเป็นสถานที่ที่มีความยืดหยุ่นตามความสมัครใจของผู้ให้ข้อมูลเป็นสำคัญ ซึ่งมีทั้งที่บ้านพักอาศัยของผู้ให้ข้อมูล โรงแรมทั้งในพื้นที่และนอกพื้นที่ชายแดนใต้ หรือสถานที่อื่นๆ

ผู้ให้ข้อมูลหลักในการสัมภาษณ์เชิงลึกเพื่อศึกษาบทบาทและแรงจูงใจตลอดจนผลสะท้อนของบทบาท จะเน้นไปที่กลุ่มที่เคยมีส่วนในการใช้ความรุนแรงโดยเฉพาะที่สังกัดในกลุ่มผู้เห็นต่างจากรัฐที่สำคัญอย่างกลุ่มแนวร่วมปฏิวัติแห่งชาติมลายูปาตานีหรือ BRN งานชิ้นนี้มุ่งไปที่กลุ่มคนเหล่านี้ที่หันกลับมาสู่การสนับสนุนแนวทางทางการเมืองในรูปแบบที่ต่างกันไป โดยจะผู้เข้าร่วมเป็นอาสาสมัครจะเน้นผู้ที่ยินยอมในการเปิดเผยและแลกเปลี่ยนข้อมูลเป็นสำคัญ ในการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างนั้นจะมีลักษณะการเลือกแบบเฉพาะเจาะจง โดยเน้น

การเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบมีเกณฑ์ (Criterion Sampling) ซึ่งเกณฑ์นี้จะประกอบไปด้วยลักษณะของกลุ่มคนที่เคยมีส่วนในการใช้ความรุนแรงและเข้าสู่โครงการพาคคนกลับบ้านของรัฐจำนวน 3 ท่าน, กลุ่มที่เคยมีส่วนในการใช้ความรุนแรงและหันมาขับเคลื่อนกิจกรรมทางสังคมผ่านองค์กรภาคประชาสังคมในพื้นที่ชายแดนใต้ จำนวน 3 ท่าน, กลุ่มที่เคยมีส่วนในการใช้ความรุนแรงและหันมาขับเคลื่อนกิจกรรมทางสังคมผ่านการตั้งพรรคการเมืองหรือสนับสนุนพรรคการเมืองในระดับชาติและการเมืองในระดับท้องถิ่น จำนวน 3 ท่าน หรือกลุ่มที่เคยมีส่วนในการใช้ความรุนแรงและหันมาสู่การสนับสนุนหรือเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการพูดคุยสันติภาพ จำนวน 3 ท่าน และกลุ่มที่เคยมีส่วนในการใช้ความรุนแรงและยังคงสนับสนุนแนวทางของการเคลื่อนไหวโดยใช้กำลัง ขณะเดียวกันก็สนับสนุนแนวทางการเมืองและการพูดคุยสันติภาพ จำนวน 3 ท่าน นอกจากนี้ยังได้ทำการสัมภาษณ์แกนนำขบวนการต่อสู้เพื่อเอกราชปาตานี อาทิ BRN, PULO, BIPP และแกนนำองค์กร MARA PATANI จำนวน 5 ท่าน

โดยคณะวิจัยได้ทำการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลหลักจนกว่าข้อมูลที่ได้จะเพียงพอและอิ่มตัว และได้มีการปรึกษาผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เชี่ยวชาญเพื่อช่วยตรวจสอบในกระบวนการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างเพื่อให้มั่นใจว่ากลุ่มคนที่สัมภาษณ์มีลักษณะของความเป็นตัวแทนของกลุ่มผู้เห็นต่างได้ โดยผู้เชี่ยวชาญจะประกอบด้วยนักวิชาการในพื้นที่ชายแดนใต้และผู้นำศาสนา ซึ่งการเข้าถึงกลุ่มตัวอย่างนั้นจะอาศัย 2 ทาง คือ การติดต่อโดยตรงจากเครือข่ายที่นักวิจัยมีจากการทำงานวิจัยที่ผ่านมา และการประสานงานผ่านคนกลางที่เป็นที่ไว้วางใจได้สำหรับผู้เห็นต่าง

wanการศึกษา

จากการเก็บรวบรวมข้อมูลผ่านการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และการสัมภาษณ์เชิงลึก สามารถแบ่งผลการศึกษาออกเป็น 2 หัวข้อย่อย คือ 1. ประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการแปรเปลี่ยนความขัดแย้ง 2. เรื่องราวชีวิตในช่วงเวลาต่างๆ ของอดีตนักรบแนวร่วมปฏิวัติแห่งชาติมลายูปาตานี หรือ BRN โดยจะคัดเลือกมาแล้วเรื่องราวชีวิตอย่างย่อในบทนี้จำนวน 5 ท่าน จากทั้งหมด 15 ท่าน โดยกลุ่มตัวอย่างที่ได้คัดเลือกมาแล้วเรื่องราวชีวิตในส่วนนี้เป็นกลุ่มตัวอย่างที่มีการเล่ารายละเอียดเรื่องราวของชีวิตที่ค่อนข้างสมบูรณ์สามารถตอบโจทย์การวิจัยในครั้งนี้ได้ และที่สำคัญเพื่อไม่ให้เนื้อหาของบทความยืดเยื้อเกินไป ทั้งนี้รายละเอียดชีวิตและมุมมองของอดีตนักรบท่านอื่นๆ อีก 10 คน ที่เหลือจะถูกนำไปวิเคราะห์และอภิปรายผลในหัวข้อถัดไป โดยเรื่องราวชีวิตของอดีตนักรบในบทความนี้จะหยิบยกประเด็นสำคัญๆ มาในรูปแบบการสรุปและย่อเท่านั้น หากผู้อ่านสนใจเรื่องราวชีวิตยาวๆ ของอดีตนักรบตั้งแต่วัยเด็กจนถึงปัจจุบันสามารถหาอ่านได้ในเล่มรายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์ เช่นเดียวกับประวัติชีวิตและมุมมองของแกนนำขบวนการต่อสู้เพื่อเอกราชปาตานีจะไม่ถูกนำมาเล่าในบทความนี้ด้วยเช่นกัน เนื่องจากข้อจำกัดของจำนวนหน้าบทความที่ได้กำหนดไว้

1. ประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนแปลงความขัดแย้งหรือ Conflict Transformation

เมื่อกล่าวถึงคำว่า การแปรเปลี่ยนความขัดแย้ง (Conflict Transformation) หมายความว่า กระบวนการในการจัดการกับความขัดแย้งที่ไม่ใช่แค่มุ่งให้เกิดข้อยุติในปัญหาเท่านั้น หากแต่ยังต้องเปลี่ยนเชิงโครงสร้างของสังคมที่เอื้อให้เกิดความขัดแย้งและจะเป็นเหตุให้ความขัดแย้ง หวนกลับมาอีกได้ การแปรเปลี่ยนความขัดแย้งจึงแนวคิดที่ถูกอธิบายบนฐานการยุติความขัดแย้งที่ไม่ใช่เพียงยุติความรุนแรงโดยตรงที่แสดงออกอย่างเห็นได้ชัดเท่านั้น แต่ยังมีมุมมองที่จะปรับเปลี่ยนความสัมพันธ์ ผลประโยชน์ ตลอดจนวาทกรรมและกฎเกณฑ์ที่มีในโครงสร้างทางสังคมที่เกิดความขัดแย้ง ในแง่นี้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกฝ่ายที่อยู่ในพื้นที่ความขัดแย้งจึงมีส่วนหนุนเสริมในการช่วยกันขจัดเงื่อนไขของความรุนแรงที่เกิดขึ้น ในการแปรเปลี่ยนความขัดแย้ง อาจจำเป็นต้องปรับเปลี่ยนเงื่อนไขทั้งในแง่ของบริบทของความขัดแย้ง โครงสร้างทางสังคมในพื้นที่ขัดแย้ง ตัวแสดงในความขัดแย้ง ประเด็นปัญหา รวมถึงปัจจัยส่วนบุคคลในแง่ผู้นำ (Miall, 2004) การแปรเปลี่ยนความขัดแย้งดำเนินอยู่บนฐานคิดที่ว่า จะเปลี่ยนความขัดแย้งที่รุนแรงมาสู่สันติวิธีอย่างไร เป้าหมายของการแปรเปลี่ยนความขัดแย้งคือการสร้างสังคมที่ความต่างสามารถอยู่ร่วมกันได้โดยไม่มีการใช้ความรุนแรงต่อกัน เพื่อไปถึงเป้าหมายนี้ได้ จำเป็นที่จะต้องรับมือกับทั้งสาเหตุโดยตรงที่ปรากฏเป็นความขัดแย้ง นั่นคือการยุติการใช้กำลัง ไปจนถึงสาเหตุเชิงโครงสร้างและเชิงวัฒนธรรมที่เป็นเงื่อนไขที่นำไปสู่ความขัดแย้งด้วย และพยายามให้คู่ขัดแย้งแสวงหาแนวทางที่จะจัดการกับความขัดแย้งที่มีโดยไม่ใช้ความรุนแรง (Frazer & Ghetta, 2013)

ในการแปรเปลี่ยนความขัดแย้งนักคิดด้านสันติภาพอย่างเลเดอร์แควค (Lederach, 1997) มองว่า การแปรเปลี่ยนความขัดแย้งจะเปลี่ยนพร้อมกับ 4 การเปลี่ยนแปลงที่ประกอบเข้าด้วยกัน นั่นคือ

(1) การเปลี่ยนแปลงในระดับบุคคล (การเปลี่ยนแปลงในเชิงทัศนคติส่วนบุคคล พฤติกรรม อุดมการณ์และวิธีการคิดที่เปลี่ยนไป)

(2) การเปลี่ยนแปลงในเชิงความสัมพันธ์ (การเปลี่ยนแปลงในรูปแบบของการสื่อสารกับผู้คนรอบข้าง ความสามารถในการปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น กระบวนการตัดสินใจ ไปจนถึงกลไกในการจัดการเมื่อเกิดความขัดแย้งขึ้น)

(3) การเปลี่ยนแปลงเชิงวัฒนธรรม (มีวิธีคิดต่อวัฒนธรรมที่เป็นปัจจัยเอื้อต่อความรุนแรงที่เปลี่ยนไปจากเดิม ไม่ได้มองกลไกการจัดการความขัดแย้งในแบบดั้งเดิมที่เน้นความรุนแรงและการใช้กำลังเพียงอย่างเดียว) และ

(4) การเปลี่ยนแปลงเชิงโครงสร้าง (รูปแบบของความสัมพันธ์ในสังคมที่มีความไม่เท่าเทียมกัน การเหยียดสีผิว การกีดกันทางศาสนาและชาติพันธุ์ที่เปลี่ยนไป ทุกคนสามารถ

เข้าถึงสิ่งต่างๆ ในสังคมได้อย่างเท่าเทียมกัน) ซึ่งเลเดอแรคยังมองว่าในพื้นที่ขัดแย้งจำเป็นต้องมีการเปลี่ยนแปลงปัจจัยที่ทำให้เกิดความขัดแย้งและสนับสนุนการแปรเปลี่ยนความขัดแย้งจากทุกฝ่ายในสังคม โดยแบ่งเป็นตัวแสดงสามระดับ คือ ระดับคู่ขัดแย้งหลัก ระดับของผู้นำระดับกลาง เช่น นักวิชาการ หรือ ภาคประชาสังคม และระดับฐานรากในชุมชน สำหรับเลเดอแรคแล้ว การแปรเปลี่ยนความขัดแย้งจึงมุ่งเน้นไปที่การสร้างโครงสร้างที่จะเอื้อให้เกิดสันติภาพระยะยาวมากกว่าเพียงแค่การวางอาวุธต่อกัน

ในแง่แล้วกระบวนการหนึ่งจากหลายๆ แง่มุมที่อยู่ภายใต้การแปรเปลี่ยนความขัดแย้งก็คือ การเปิดพื้นที่ในการให้ปรับเปลี่ยนเงื่อนไขที่นำไปสู่ความขัดแย้งผ่านกระบวนการทางการเมืองแทนที่ หรืออาจกล่าวง่ายๆ คือ การใช้พื้นที่ทางการเมืองเพื่อเรียกร้องสิทธิแทนการใช้อาวุธ ในพื้นที่ขัดแย้งหลายแห่งอาจมีประชาชนที่ออกมาใช้พื้นที่ทางการเมืองเพื่อเลือกนักการเมืองเข้าสู่สภาและคาดหวังว่าจะช่วยในการจัดการกับปัญหาความรุนแรงที่เกิดขึ้นรวมถึงเรียกร้องสิทธิขั้นพื้นฐานที่เป็นเงื่อนไขที่นำไปสู่ความรุนแรงได้ นอกจากนี้ยังมีประชาชนที่ใช้การออกเสียงประชามติเพื่อแสดงจุดยืนทางการเมือง เช่น กรณีของคาตาลันในสเปน เป็นต้น วิธีการเหล่านี้เริ่มปรากฏให้เห็นมากขึ้น แต่มักปรากฏในประเทศที่มีโครงสร้างทางการเมืองที่พร้อมรองรับกระบวนการเปลี่ยนผ่านทางเมืองที่อาจเกิดขึ้นได้ระดับหนึ่ง (Loizides, 2014)

นอกจากนั้นยังมีกระบวนการเปลี่ยนผ่านอีกรูปแบบที่อาจเห็นได้ในช่วงหลังจากความขัดแย้งยุติลง นั่นคือ การปรับเปลี่ยนมาสู่การใช้พื้นที่ทางการเมืองของกลุ่มติดอาวุธแทนที่การขับเคี่ยวในแบบใต้ดินเช่นที่ผ่านมา ในมิตินี้ปรากฏให้เห็นแค่เพียงในบางพื้นที่ความขัดแย้งเท่านั้นที่กลุ่มติดอาวุธสามารถทำเช่นนี้ได้ เช่นใน ซิมบับเว แอฟริกาใต้ เป็นต้น ซึ่ง Söderberg Kovacs (ใน Dudouet, 2009) ให้คำอธิบายว่ากลุ่มติดอาวุธที่มีลักษณะเกี่ยวข้องกับปัจจัยใน 3 ระดับต่อไปนี้จะสามารถเปลี่ยนผ่านสู่พื้นที่ทางการเมืองแบบเลือกตั้งได้ คือ ระดับของความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันภายในกลุ่มในช่วงกระบวนการสันติภาพ ระดับความนิยมของประชาชนในพื้นที่โดยรวม และระดับของการยอมรับที่ได้รับจากต่างประเทศในช่วงเปลี่ยนผ่าน ขณะเดียวกันงานของ Veronique Dudouet (2009) ก็ยังเสริมว่าในประเด็นนี้ก็เกี่ยวข้องกับเรื่องของโครงสร้างอำนาจและระบบทางการเมืองของแต่ละประเทศว่ามีความเป็นประชาธิปไตยมากน้อยเพียงใด รวมไปถึงความพร้อมของกลุ่มติดอาวุธในการเข้าสู่พื้นที่ทางการเมือง

ประจักษ์ ก้องกีรติ ได้ให้ความเห็นที่น่าสนใจไว้ว่า ความขัดแย้งแตกต่างเป็นเรื่องปกติทั่วไปในสังคมประชาธิปไตยและสังคมที่มีความหลากหลายของผู้คน ระบบนี้ถูกออกแบบมาเพื่อให้เป็นเครื่องมือหนึ่งสำหรับการบริหารความขัดแย้งที่เกิดขึ้นในสังคม ยิ่งสังคมนั้นมีความขัดแย้งก็ยิ่งจำเป็นที่จะต้องใช้การเลือกตั้งเพื่อหาทางออก จึงนับได้ว่าการเลือกตั้งคือการเริ่มต้นสู่การแก้ปัญหาอย่างสันติ และเป็นกลไกที่จะสามารถแสดงให้เห็นถึงความคิดเห็นของผู้คนในการเลือกผู้ที่จะมาปกครอง เป็นการต่อสู้กันระหว่างกลุ่มคนที่ขัดแย้งกันอย่างเปิดเผยภายใต้กรอบกติกาที่ยอมรับได้ในสังคม (สุเจน กรรพฤทธิ์, 2554) ในช่วงที่ผ่านมาเป็นที่ทราบกันดีว่า

ความขัดแย้งโดยมากซึ่งเป็นความขัดแย้งที่เกิดภายใน รัฐ หลายๆ ความขัดแย้งยุติลงด้วยวิธีการเจรจาในโต๊ะมากกว่าการใช้กองกำลังทางทหารเพื่อยุติความรุนแรง ขณะเดียวกันก็เริ่มเห็นถึงแนวโน้มของการเปลี่ยนวิธีการของผู้ถืออาวุธจากการใช้กระสุน (Bullet) มาสู่การลงคะแนนเสียง (Ballots) ผ่านการส่งผู้แทนลงสมัครในทางการเมือง เข้าสู่กระบวนการเลือกตั้งเพื่อส่งคนเข้าสภาและต่อสู้ในสภาเพื่อเป็นตัวแทนประชาชนในการเรียกร้องสิทธิมากขึ้น ในแง่นี้ก็อาจสอดคล้องกับความคิดที่ว่าหากสนับสนุนให้มีกระบวนการแบบประชาธิปไตยที่เสรีและมีส่วนร่วมจากทุกฝ่ายและเป็นที่ยอมรับได้ในสังคมก็มีแนวโน้มที่จะป้องกันและแปรเปลี่ยนความขัดแย้งได้ในระดับหนึ่ง (Bächler, 2004)

หากมองจากการทบทวนเอกสารพบว่าการศึกษาทำความเข้าใจกลุ่มผู้เห็นต่างในกระบวนการสันติภาพเป็นเรื่องที่จำเป็นเพื่อให้นำไปสู่การแปรเปลี่ยนความขัดแย้ง และงานที่ผ่านมาส่วนมากแล้วยังพบว่า เป็นงานที่อธิบายความขัดแย้งในภาพรวมและเสนอแนะแนวทางในการแก้ไขปัญหาในรูปแบบที่ต่างกันไป มีงานบางส่วนที่ทำความเข้าใจในเรื่องของความเป็นตัวตนของกลุ่มผู้เห็นต่างที่ใช้อาวุธและเน้นไปที่เหตุผลของการเข้าสู่ความขัดแย้ง ซึ่งแน่นอนว่าเป็นเรื่องที่ต้องเข้าใจ และด้วยองค์ความรู้ที่มีการศึกษาก่อนหน้าไปแล้ว จึงนำมาสู่การเติมเต็มข้อมูลในมิติของการศึกษากลุ่มคนที่เห็นต่างจากรัฐที่เคยใช้ความรุนแรงและหันมาสู่การใช้แนวทางทางการเมืองรูปแบบต่างๆ ที่ไม่ใช้ความรุนแรงเพื่อให้บรรลุถึงเป้าหมายที่ต้องการขับเคลื่อนพัฒนาสังคมต่อไป

2. สรุปเรื่องราวชีวิตในช่วงต่างๆ ของอดีตกองกำลังแนวร่วมปฏิวัติแห่งชาติมลายูปาตานี หรือ BRN

ครอบครัวของอดีตกองกำลังแนวร่วมปฏิวัติแห่งชาติมลายูปาตานีค่อนข้างหลากหลาย กล่าวคือ บางคนเกิดในครอบครัวของขบวนการต่อสู้เพื่อเอกราชปาตานี บางคนมีพ่อเป็นแกนนำระดับสูงของขบวนการต่อสู้ ได้เห็นและซึมซับการต่อสู้เพื่อปลดแอกตั้งแต่ยังเด็กๆ บางคนมีเชื้อสายราชวงศ์ปาตานีเก่า บางคนเป็นลูกของผู้นำศาสนาที่มีตำแหน่งในระดับจังหวัด ในขณะที่บางคนเป็นลูกของชาวบ้านปกติเหมือนผู้คนส่วนใหญ่ในพื้นที่ ทั้งนี้ เกือบทุกครอบครัวสนับสนุนให้พวกเขาเอาดีด้านการเรียนหนังสือ บางครอบครัวถึงกับห้ามเข้าร่วมการต่อสู้ แม้กระทั่งยอมโกหกลูกว่าการต่อสู้กับรัฐไทยเป็นบาป เพื่อให้ลูกๆ ไม่ต้องมาเกี่ยวข้องกับการใช้ความรุนแรงและให้เอาดีด้านการศึกษา

ช่วงชีวิตในวัยเด็กของอดีตนักเรียนโดยเฉพาะด้านการศึกษา บางส่วนเรียนตาดีกาพร้อมกับเรียนโรงเรียนประถมของรัฐในวันปกติ เมื่อเรียนจบระดับประถมแล้วก็ไปเรียนต่อที่โรงเรียนปอเนาะหรือโรงเรียนเอกชนสอนศาสนา ขณะที่บางคนเรียนโรงเรียนของรัฐตั้งแต่อนุบาลจนต่อโรงเรียนประถมของรัฐ และเรียนต่อระดับมหาวิทยาลัยในเมืองหลวง และบางส่วนก็เรียนต่อสายอาชีวะ โดยคนที่เรียนศาสนาบอกว่าได้รับรู้เรื่องราวโดยเฉพาะประวัติศาสตร์ปาตานีจากอุstad หรือครูสอนศาสนา ส่วนคนที่เรียนโรงเรียนรัฐมาโดยตลอดได้รับชุดข้อมูลจากเพื่อและ

รุ่นพี่ โดยบางคนเข้าร่วมขบวนการต่อสู้ในสมัยที่เรียนอยู่ในเมืองหลวงของประเทศไทย

เหตุผลที่เข้าร่วมขบวนการต่อสู้ บางส่วนอธิบายว่าเพราะสภาพแวดล้อมที่เต็มไปด้วย การต่อสู้มาตั้งแต่เด็ก เลยซึมซับและเก็บความรู้สึกไว้ภายในจนเมื่อมีคณาชกชนก็ตอบรับทันที โดยหลายคนตอบตรงกันว่าต้องการสู้รบเพื่อให้แผ่นดินเกิดได้รับเอกราช ซึ่งพวกเขามองว่าเป็นผลมาจากการถูกปลุกฝัง โดยเฉพาะเรื่องราวจากประวัติศาสตร์บาดแผลต่างๆ ในอดีต ซึ่งพวกเขาเข้าใจว่าเป็นศัตรูอินหรือเป็นสิ่งที่จำเป็นสำหรับมุสลิมทุกคนที่จะต้องเข้าร่วมต่อสู้ เพื่อปลดแอก บางส่วนบอกว่าพวกเขารักความยุติธรรม เมื่อเห็นความไม่ยุติธรรมของภาครัฐ จึงอยากต่อสู้เพื่อให้เกิดความยุติธรรม หรือบางคนรู้สึกว่าเมื่อได้เข้าร่วมแล้วมีความมั่นใจในตนเองสูงขึ้น บางคนบอกว่าเห็นรุ่นพี่ที่เข้าร่วมก่อนหน้าแล้วเขากลายเป็นคนที่ดีขึ้น เลยคิดว่า น่าจะเป็นแนวทางการใช้ชีวิตที่ดี ขณะที่บางส่วนอธิบายว่าต้องการพัฒนาพื้นที่และความเป็นอยู่ของผู้คนมลายูในพื้นที่ให้ดีขึ้นโดยเฉพาะหากเราได้ปกครองตนเอง

ช่วงเวลาในการต่อสู้โดยใช้ความรุนแรงของอดีตนักรบบางส่วนเคยปฏิบัติภารกิจในพื้นที่ ชายแดนใต้ ทั้งลอบยิง ลอบวางระเบิด งานมวลชน งานสอนหรือการพูดปลุกใจ หรือสอน รุ่นน้องผลิตอาวุธ ขณะที่บางส่วนเคยปฏิบัติภารกิจในกรุงเทพฯ และปฏิบัติภารกิจในพื้นที่ชายแดนใต้ โดยปฏิบัติภารกิจในกรุงเทพฯ เป็นการลอบวางระเบิด ขณะที่เมื่อปี 2547 ทุกคนที่ให้ข้อมูลอยู่ใน ขบวนการต่อสู้แล้วทั้งสิ้น กล่าวคือ ได้เข้าร่วมกับขบวนการต่อสู้เพื่อเอกราชปัตตานีตั้งแต่ก่อน ปี 2547 โดยที่มีบางคนอยู่ในเหตุการณ์ปล้นปืนจากกองพันพัฒนาที่ 4 ค่ายกรมหลวง นราธิวาสราชนครินทร์ หรือที่เรียกกันว่า “ค่ายปิเหล็ง” เมื่อวันที่ 4 มกราคม 2547 ขณะที่ บางส่วนอยู่ในพื้นที่ปฏิบัติการอื่นๆ แต่ได้ติดตามข่าวโดยบางคนเพิ่งทราบและเพิ่งแน่ใจว่า พวกเขามีกองกำลังจำนวนมากในพื้นที่อื่นๆ ด้วย ส่วนบางคนยังเรียนอยู่ในเมืองหลวงโดยได้ กลับมาปฏิบัติการในพื้นที่ชายแดนใต้หลังปี 2550 แล้ว

เหตุผลที่อดีตนักรบออกจากขบวนการต่อสู้หรือแปรเปลี่ยนการต่อสู้ บางส่วนอธิบายว่า ไม่เห็นด้วยกับบางคำสั่ง เช่น การฆ่าที่มุสลิมด้วยกัน มีปฏิบัติการที่ผิดพลาดจำนวนมาก ผู้บริสุทธิ์โดนลูกหลงบ่อยจนเกินไป เป็นต้น บางคนบอกว่าไม่ใช่แนวทางที่ถูกต้องตามที่คิดไว้ในตอนแรก หรือมองว่าสิ่งที่กำลังเกิดขึ้นไม่ใช่สิ่งที่ควรจะเป็น บางส่วนมองว่านโยบายของ ขบวนการที่เขาเข้าใจกับภาคปฏิบัติขององค์กรมีความย้อนแย้งกัน บางส่วนบอกว่าเขาได้ เปลี่ยนแปลงมุมมองหลังสู้มาระยะหนึ่ง หรือบางคนมองว่าขบวนการคิดแต่จะหลบหนี ไม่เปิดหน้าสู้อย่างจริงจังแบบนี้เมื่อไหร่จะชนะ

สำหรับบทบาทในปัจจุบันของอดีตนักรบ บางส่วนเป็นนักกิจกรรมเพื่อสังคมดำเนินงาน ด้านการสร้างสันติภาพในระดับพื้นที่ หรือขับเคลื่อนงานภาคประชาสังคมด้านการหนุนเสริม สันติสุข บางคนลงสนามเป็นนักการเมืองท้องถิ่น/ท้องที่ โดยมีบางส่วนชนะการเลือกตั้ง ได้เป็นคณะผู้บริหารในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นด้วย หรือบางส่วนทำหน้าที่สนับสนุน พรรคการเมืองในระดับชาติ ขณะที่บางส่วนได้ร่วมงานกับฝ่ายความมั่นคงของฝ่ายไทย

ส่วนเหตุผลที่พวกเขาเลือกใช้แนวทางสันติวิธี บางส่วนมองว่าความรุนแรงส่งผลเสียมากกว่าที่เคยคาดการณ์ไว้ บางส่วนมองว่ารัฐไทยไม่ได้แทรกแซงในเรื่องศาสนา บางส่วนมองว่าตัวเขาช่วยเหลือผู้คนเป็นทุนเดิมเลยเลือกที่จะทำกิจกรรมเพื่อสังคม ซึ่งสามารถช่วยเหลือเพื่อนๆ ที่ลำบากได้ บางส่วนมองว่าหนทางนี้อาจนำไปสู่ทางออกของปัญหาได้ บางส่วนมองว่าเป็นการสร้างพื้นที่ให้อดีตนักรบได้มีพื้นที่รวมตัวกันในการร่วมกันทำกิจกรรมเพื่อสังคมต่อไป ขณะที่บางส่วนมองว่าการเคลื่อนไหวในรูปแบบสันติวิธีสามารถช่วยเหลือผู้คนได้มากกว่าเดิม

อภิปรายผลและสรุปผลการวิจัย

จากการทบทวนเอกสารตลอดจนการเก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก ตลอดจนการสังเกตการณ์แบบไม่มีส่วนร่วม เพื่อตอบเป้าประสงค์ของงานวิจัยชิ้นนี้ในการศึกษาทำความเข้าใจกลุ่มผู้เห็นต่างในพื้นที่ชายแดนใต้ที่หันมาสู่การใช้แนวทางทางการเมือง ตลอดจนวิเคราะห์ปัจจัยสำคัญที่ทำให้กลุ่มผู้เห็นต่างแปรเปลี่ยนมาสู่การใช้แนวทางทางการเมือง สามารถแบ่งหัวข้อในส่วนนี้ได้ดังนี้ คือ 1. ปัจจัยเอื้อสู่การใช้ความรุนแรงของกลุ่มผู้เห็นต่างในความขัดแย้งของพื้นที่ชายแดนใต้ 2. จากความรุนแรงสู่การไม่ใช้ความรุนแรง: ปัจจัยระดับบุคคลและความสัมพันธ์ วัฒนธรรมและเชิงโครงสร้างที่ส่งผลต่อการไม่ใช้ความรุนแรงในพื้นที่ชายแดนใต้ และ 3. ข้อท้าทายต่อการแปรเปลี่ยนจากการใช้ความรุนแรงสู่พื้นที่ทางการเมือง รายละเอียดดังต่อไปนี้

1. ปัจจัยเอื้อสู่การใช้ความรุนแรงของกลุ่มผู้เห็นต่างในความขัดแย้งของพื้นที่ชายแดนใต้

จากข้อมูลการสัมภาษณ์ จะพบว่าปัจจัยเอื้อสู่การใช้ความรุนแรงของกลุ่มผู้เห็นต่างในความขัดแย้งของพื้นที่ชายแดนใต้หรือที่คนบางส่วนเรียกว่าปาตานี อาจสรุปได้ว่าประกอบด้วย ความเชื่อและการปลุกฝัง ความรู้สึกถูกเลือกปฏิบัติอย่างไม่เป็นธรรมจากเจ้าหน้าที่ของรัฐหรือจากนโยบายที่ปิดกั้นพื้นที่ของความหลากหลายทางอัตลักษณ์ ความต้องการทางการเมืองเพื่อให้ได้มาซึ่งการปกครองตนเองหรือเอกราชของพื้นที่ชายแดนใต้/ปาตานี รวมไปถึงความต้องการในการแสวงหาคุณค่าในตัวเอง

ปัจจัยแรกที่ส่งผลต่อการใช้ความรุนแรงของกลุ่มผู้เห็นต่างซึ่งเป็นปัจจัยที่พบมากที่สุดจากข้อมูลที่ปรากฏจากการสัมภาษณ์คือ **ความเชื่อและการปลุกฝัง** โดยความเชื่อและการปลุกฝังในที่นี้หมายถึงการที่คนตัดสินใจเข้าร่วมในการปฏิบัติการของกลุ่มขบวนการ โดยมากแล้วจะได้รับการปลุกฝังและมีความเชื่อที่มองถึงประวัติศาสตร์บาดแผลจากการถูกรุกราน หรือประวัติศาสตร์ความรู้เรื่องในอดีต พร้อมกับการได้รับฟังการถ่ายทอดถึงภาพอนาคตที่จะเป็นรัฐเอกราชไม่ขึ้นอยู่ภายใต้รัฐไทย ความเชื่อและการปลุกฝังในเรื่องเหล่านี้ยังอาจนำเอาหลักการศาสนา มาเพื่ออธิบายความชอบธรรมของกลุ่มขบวนการ การเติบโตที่เห็น

ประสบการณ์จากคนรอบข้างซึ่งเป็นสมาชิกของกลุ่มขบวนการและมองว่าเป็นแนวปฏิบัติของ ผู้กล้าหรือผู้เสียสละเพื่อแผ่นดิน

งานของ Sascha Helbardt (2012) ได้กล่าวถึงเรื่องการปลุกฝังไว้ในบทความเรื่อง *Becoming Patani Warrior: Individuals and Insurgent collective in Southern Thailand* โดยระบุว่า ป็อาร์เอ็นปลุกฝังอุดมการณ์ชาตินิยมมลายู ดำเนินปฏิบัติการสอดแนมในหมู่บ้าน และมีการระดมเสียงสนับสนุนจากมวลชน โดยการขยายอุดมการณ์ชาตินิยมมลายูนี้จะเป็นไป เพื่อระดมอาสาสมัครโดยเฉพาะเยาวชนในชุมชนด้วยกัน ชนชั้นงานของ รุ่งรวี เฉลิมศรี ภิญโญรัช (2021) มองในประเด็นเรื่องความเชื่อและการปลุกฝังของกลุ่มขบวนการผ่าน บทความเรื่อง *อิสลามและป็อาร์เอ็นขบวนการติดอาวุธแบ่งแยกดินแดนในภาคใต้ประเทศไทย (Islam and the BRN's armed separatist movement in Southern Thailand)* ระบุว่า บทบาทและปัจจัยทางศาสนาก็มีส่วนสำคัญที่ทำให้ชาวมลายูมุสลิมจำนวนมากเข้าร่วมกับ กลุ่มขบวนการ BRN การก่อเหตุความรุนแรงที่เกิดขึ้น ฝ่ายขบวนการมักให้เหตุผลในเชิงของ ความศักดิ์สิทธิ์ทางศาสนาอิสลามคือการทำญิฮาดและศาสนานับว่ามีส่วนสำคัญอย่างยิ่งโดยมี การบรรจุอยู่ในวาระต่อสู้ทางการเมืองของกลุ่มป็อาร์เอ็นและในฝ่ายนักรบเองก็ถูกปลุกฝัง ความเชื่อทางศาสนาอย่างเหนียวแน่นและได้นำความเชื่อดังกล่าวเป็นตัวแปรสู่การก่อเหตุและ ต่อสู้กับฝ่ายกองกำลังความมั่นคงของรัฐไทย

นอกจากนั้นแล้ว งานของรุ่งรวี เฉลิมศรีภิญโญรัช (2562) ได้ตั้งข้อสังเกตต่อประเด็น แนวคิดและอุดมการณ์ของกลุ่มขบวนการ ในบทความเรื่อง “อิสลามกับการต่อสู้ของขบวนการ ปลดปล่อยปาตานีหลัง 2547” เอาไว้ว่า “ศาสนาอิสลามเป็นองค์ประกอบสำคัญอย่างยิ่ง ในการต่อสู้ของป็อาร์เอ็น ซึ่งแยกไม่ออกจากความเป็นชาติพันธุ์มลายู อิสลามเป็นส่วนหนึ่งของ อัตลักษณ์ที่ต้องปกป้อง เป็นกรอบคิดในการให้ความชอบธรรมกับการต่อสู้ เป็นแหล่งอ้างอิงถึง กฎกติกาในการทำสงคราม รวมถึงเป็นกรอบพื้นฐานทางกฎหมายในการสร้างรัฐ” โดยรุ่งรวี ยังตั้งข้อถกเถียงที่น่าสนใจว่าศาสนาเป็นส่วนหนึ่งของสิ่งที่ชาวมลายูมุสลิมเรียกร้อง และอิสลาม เป็นฐานความชอบธรรมและเป็นกรอบกติกาในการทำสงครามเพื่อปกป้องศาสนาและชาติพันธุ์ มลายู อีกทั้งอิสลามเป็นฐานคิดของรูปแบบรัฐชาติที่ชาวมลายูมุสลิมพึงปรารถนา ขณะที่ นักวิชาการบางท่านก็มองว่า กลุ่มขบวนการเป็นกลุ่มชาตินิยมที่ต่อสู้เพื่อชาติพันธุ์ มองว่า ศาสนาอิสลามเป็นเพียงเครื่องมือที่ถูกหยิบมาใช้ในการปลุกเร้าให้คนเข้าร่วมขบวนการเท่านั้น (McCargo, 2008; Liow & Pathan, 2010; Gunaratna & Acharya, 2012)

ความเชื่อมโยงของความเชื่อที่มาพร้อมกับมิติด้านศาสนาและอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ ก็มักทำให้เห็นว่ามีผู้เห็นต่างที่มีการปฏิบัติการมักจะได้รับฟังเรื่องราวจากในชุมชนและสถานศึกษา ซึ่งในประเด็นนี้ก็สอดคล้องกับงานของแพร์ ศิริดำเกิง (2561) ได้ระบุว่า บุคลิกของคนที่มีมักจะถูกเชิญชวนเข้าร่วมขบวนการมักจะเป็นผู้เคร่งครัดในทางศาสนา และการเติบโตของอุดมการณ์ ก็มักจะเกิดขึ้นในโรงเรียนสอนศาสนาในพื้นที่

ปัจจัยประการต่อมาที่ส่งผลต่อการใช้ความรุนแรงของกลุ่มขบวนการ คือ **ความรู้สึกถูกเลือกปฏิบัติอย่างไม่เป็นธรรมจากเจ้าหน้าที่ของรัฐหรือจากนโยบายที่ปิดกั้นพื้นที่ของความหลากหลายทางอัตลักษณ์** ความรู้สึกเช่นนี้เกิดขึ้นหลังจากผู้ปฏิบัติการที่ตัดสินใจเข้าร่วมกับกลุ่มขบวนการมองว่าประชาชนในพื้นที่หรือกระทั่งครอบครัว คนใกล้ชิดหรือตนเองได้รับประสบการณ์จากการถูกเลือกปฏิบัติหรือการปฏิบัติที่ไม่เป็นธรรมของเจ้าหน้าที่รัฐที่ทำให้สร้างเงื่อนไขของการทำให้การใช้อาวุธยังคงเป็นแนวทางที่จำเป็นจะต้องใช้ต่อไป ประวัติศาสตร์บาดแผลในอดีตและเหตุการณ์บาดแผลหลังปี 2547 เป็นต้นมา ตลอดจนเหตุการณ์การปิดล้อมที่เกิดขึ้นในช่วงเกิดสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ก็ทำให้เงื่อนไขของการใช้กำลังตอบโต้ยังคงปรากฏในการเคลื่อนไหวของกลุ่มติดอาวุธที่เคลื่อนไหวในพื้นที่ชายแดนใต้/ปาตานี งานของสน นิลศรี (2557) เรื่องปัจจัยและการก่อตัวของเชื้อไฟแห่งความรุนแรงสามจังหวัดชายแดนภาคใต้: บทสำรวจจากเอกสาร ก็ได้มองในประเด็นเดียวกันนี้ว่า *“ความไม่เป็นธรรมเกิดขึ้นจากกระบวนการยุติธรรมที่เป็นอยู่ ปัญหาทางเศรษฐกิจ/ทรัพยากรที่พวกเขาต้องประสบ การศึกษาที่ไม่สามารถเอื้ออำนวยให้เขามีพลังเอาชนะการทำลายทางสังคมในรูปแบบต่างๆ ทั้งทางโลกและทางธรรม”*

ด้วยบาดแผลจากประวัติศาสตร์ การถูกเลือกปฏิบัติและความรู้สึกที่ไม่ได้รับความเป็นธรรมนี้เอง ที่เป็นปัจจัยผลอีกประการสำคัญที่ทำให้บุคคลหนึ่งเลือกที่จะสนับสนุนกลุ่มขบวนการติดอาวุธและมองว่าเป็นความชอบธรรมที่จะใช้ในการต่อสู้เช่นนี้ การเสียชีวิตภายหลังจากการเข้าร่วมการต่อสู้หรือกระทั่งหลังจากการปะทะกับเจ้าหน้าที่ของรัฐจะถูกมองว่าเป็นการเสียชีวิตแบบ “ชาฮีด” หรือการเสียชีวิตในหนทางศาสนา ฮารา ซินทาโร (2019) ได้เขียนถึงเรื่องนี้ในบทความเรื่อง The Interpretation of Shahid in Patani ว่าการเสียชีวิตในหนทางศาสนานั้นไม่ว่าจะเป็นกรณีการสู้รบกับรัฐไทยแล้วเสียชีวิตหรือแม้แต่ประชาชนธรรมดาที่ไม่ได้มีส่วนในการต่อสู้ร่วมกับกลุ่มขบวนการก็ตาม เมื่อถูกสังหารโดยฝ่ายเจ้าหน้าที่รัฐก็ถูกนับว่าเป็นการตายชาฮีดได้เช่นกัน กลุ่มขบวนการได้นำวาทกรรม “ญีฮาด” เป็นเหตุผลในการก่อความไม่สงบในพื้นที่ชายแดนใต้ตลอดระยะเวลาที่ผ่านมาเพื่อสร้างความชอบธรรมและเป็นการดึงดูดผู้คนให้เข้ามาร่วมกับกลุ่มขบวนการ ขณะเดียวกันได้หิบบกวาทกรรมการตายแบบชาฮีดเพื่อสร้างขวัญกำลังใจแก่นักรบของตนเอง ในบางชุมชนที่มีกลุ่มขบวนการมีอิทธิพลมากๆ เมื่อเกิดเหตุการณ์ที่มีคนถูกสังหารโดยเจ้าหน้าที่รัฐ คนนั้นก็จะมีการทำพิธีกรรมฝังศพแบบผู้ที่ตายชาฮีด คือไม่มีการอาบน้ำศพ ขณะเดียวกันในชุมชนที่อยู่ภายใต้การควบคุมของฝ่ายรัฐอย่างแน่นหนาเมื่อมีการตายในลักษณะเดียวกัน ชาวบ้านลับเลที่จะทำพิธีกรรมฝังศพแบบผู้ที่ตายชาฮีด

ความต้องการได้รับเอกราช ยังคงเป็นอีกหนึ่งปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อการทำงานให้กลุ่มที่ใช้อาวุธมองว่าจะสามารถเป็นเครื่องมือต่อรองในการเรียกร้อง และเป้าหมายของการเคลื่อนไหวและการต่อสู้ก็เพื่อต้องการการปกครองตนเองหรือการเป็นเอกราชจากรัฐไทย ผู้ปฏิบัติการส่วนใหญ่มักจะมีเป้าหมายของการต่อสู้เพื่อเอกราชและเชื่อว่าหลังจากได้รับเอกราชหรือ

ได้ปกครองแล้วจะสามารถปลดปล่อยประชาชนปาตานีจากการถูกกดขี่ของประเทศไทย ซึ่งวาทกรรมนี้ มักจะเป็นวาทกรรมที่ชักจูงให้มีผู้เข้าร่วมปฏิบัติการได้ อย่างไรก็ตามหากมองเรื่องเป้าหมายสู่ การได้มาซึ่งเอกราชก็พบว่าไม่เพียงแต่กลุ่มที่สนับสนุนแนวทางการใช้อาวุธเท่านั้น แต่กลุ่มที่ ขับเคลื่อนในพื้นที่การเมืองแบบไม่ใช้ความรุนแรงก็มองว่าเรื่องเอกราชจำเป็นต้องกลายเป็นเรื่อง ที่สามารถถกเถียงและให้ประชาชนในพื้นที่สามารถกำหนดอนาคตของพื้นที่ได้ด้วยตนเอง ผลจากงานวิจัยของมาร์ค ตามไท (2563) ในเรื่อง สานฝันปาตานีโดยไม่ใช้ความรุนแรง: การวิเคราะห์จากบทสนทนาเพื่อสร้างจินตนาการใหม่ ที่มองว่าเหตุผลหลักที่ชาวปาตานีซึ่ง สนับสนุนเอกราชประกอบด้วย "(1) ความรู้สึกถึงความเป็นเจ้าของดินแดน (2) เป็นวิธีที่จะได้ อนาคตที่ปรารถนา (3) เป็นพันธะทางศาสนา และ (4) เป็นวิธีจัดการกับความขัดแย้งกับรัฐ ไทยได้ดีที่สุด เหตุผลที่ (1) (2) และ (3) เป็นเหตุผลที่วางอยู่บนฐาน "คุณค่าศักดิ์สิทธิ์" ซึ่งเป็นคุณค่าที่แลกเปลี่ยนกับอย่างอื่นไม่ได้และจะเกิดปฏิกิริยาทางลบถ้าคนอื่นพยายาม โน้มน้าวเสนอของตอบแทนเพื่อให้ทิ้งเสีย ส่วนเหตุผลที่ (4) วางอยู่บนคุณค่าที่จัดการได้โดยที่ รัฐไทยเปลี่ยนวิธีปฏิบัติและเปลี่ยนนโยบายในบางเรื่อง"

ปัจจัยสุดท้ายที่เป็นประเด็นค้นพบจากการเก็บข้อมูลของงานวิจัยชิ้นนี้ มองว่า ความต้องการในการแสวงหาคคุณค่าในตัวเอง เป็นอีกหนึ่งปัจจัยที่ทำให้กลุ่มปฏิบัติการมี เหตุผลในการสนับสนุนให้ตัวเองเข้าสู่การปฏิบัติการ เนื่องจากเมื่อมีการปลุก "ชาวมัจด์" (ความมุ่งมั่นที่จะต่อสู้เพื่อมาตุภูมิ) ผู้ปฏิบัติการก็มักจะมองว่าการปฏิบัติการจะทำให้ตนเอง มีคุณค่าและกำลังปฏิบัติในสิ่งที่จะเกิดประโยชน์กับพื้นที่บ้านของตนหรือมองว่ากำลังปกป้อง บ้านของตนนั่นเอง ผู้ใช้อาวุธหลายคนมักจะมองการปฏิบัติการว่าเป็นสิ่งที่ทำให้ชีวิตของตน มีเป้าหมาย สอดคล้องกับงานวิจัยเรื่องการจัดการการปกครองชุมชนและปัจจัยขับเคลื่อน ความขัดแย้ง (2563) ก็มีข้อค้นพบหนึ่งที่ยังเห็นถึงความเชื่อมโยงของการมองเห็นคุณค่า ในตัวเองที่เชื่อมร้อยกับการใช้ความรุนแรงอย่างมีนัยยะสำคัญ และมองว่าหากมีพื้นที่ที่ทำให้ กลุ่มคนที่ต้องการแสดงออกถึงคุณค่าในการสร้างสังคมที่ดีขึ้น และเป็นสังคมที่อยู่ภายใต้ชุด คุณค่าที่เชื่อถือและยึดมั่นก็ควรจะมีพื้นที่ให้แสดงออกในเชิงบวกให้เกิดขึ้น

หากกล่าวโดยสรุปแล้ว ปัจจัยที่จะนำไปสู่ความรุนแรงจะพบได้ตั้งแต่ระดับบุคคลและ ความสัมพันธ์ ระดับวัฒนธรรมไปจนถึงปัจจัยเชิงโครงสร้างที่ส่งผลกระทบต่อการตัดสินใจในการใช้ ความรุนแรงของผู้ปฏิบัติการ ซึ่งแน่นอนว่าเมื่อจะกล่าวถึงการตัดสินใจเพื่อยุติการใช้ความรุนแรง ปัจจัยทั้งสามมิติก็ยังคงเป็นสิ่งที่จำเป็นต้องมองประกอบกันไป

2. จากความรุนแรงสู่การไม่ใช้ความรุนแรง: ปัจจัยระดับบุคคลและ ความสัมพันธ์ วัฒนธรรมและเชิงโครงสร้างที่ส่งผลกระทบต่อการใช้ ความรุนแรงในพื้นที่ชายแดนใต้

จากเอกสารนโยบายการบริหารและการพัฒนาจังหวัดชายแดนภาคใต้ พ.ศ. 2560 – 2562 ระบุถึงเงื่อนไขที่นำไปสู่ความขัดแย้งของพื้นที่ชายแดนใต้ ที่ประกอบไปด้วยเงื่อนไข

3 มิติ อันประกอบด้วย “1) เงื่อนไขระดับบุคคล ซึ่งเกิดจากกลุ่มที่มีอุดมการณ์แตกต่างจากรัฐ การสร้างเงื่อนไขของเจ้าหน้าที่รัฐบางคน ภัยแทรกซ้อน และการใช้ความรุนแรงอันมีเหตุจากความแค้นและความเกลียดชัง 2) เงื่อนไขระดับโครงสร้าง คือ โครงสร้างการปกครองและการบริหารราชการ ถึงแม้จะมีการกระจายอำนาจแล้วก็ตาม แต่ประชาชนบางส่วนยังรู้สึกไม่สามารถสนองตอบกับความต้องการ ไม่ได้รับความเป็นธรรม ถูกเลือกปฏิบัติ และขาดอำนาจในการบริหารจัดการท้องถิ่นของตนเองอย่างแท้จริง และ 3) เงื่อนไขระดับวัฒนธรรม ประชาชนไทยมลายูในพื้นที่บางส่วน รู้สึกแปลกแยกไม่เป็นส่วนหนึ่งของสังคมไทย โดยเห็นว่าการปฏิบัติของเจ้าหน้าที่รัฐบางคนยังขาดความรู้ ความเข้าใจหาควรระวัง และมีอคติไม่สอดคล้องกับวัฒนธรรมและวิถีชีวิตของคนในพื้นที่ จึงเป็นเงื่อนไขที่ทำให้คนในพื้นที่บางส่วนยอมรับหรือเห็นด้วยกับฝ่ายที่ใช้ความรุนแรง และเป็นเงื่อนไขสำคัญที่กลุ่มผู้เห็นต่างจากรัฐหยิบยกมาใช้เป็นข้ออ้างเพื่อสร้างความชอบธรรมในการใช้ความรุนแรงในการต่อสู้เพื่อเป้าหมายของตน” ซึ่งจากเงื่อนไขสู่ความขัดแย้งที่ระบุไว้ข้างต้นนี้ ประกอบกับจากข้อมูลการสัมภาษณ์จะพบว่าทั้งสามมิติล้วนแล้วต้องมองประกอบกันหากจะมองไปสู่แนวทางการแก้ไขความขัดแย้ง

หากพิจารณาจากฐานแนวคิดเรื่องการแปรเปลี่ยนความขัดแย้งจะพบว่า ในกระบวนการแปรเปลี่ยนความขัดแย้งจากการใช้ความรุนแรงสู่การไม่ใช้ความรุนแรง จะต้องมียุทธศาสตร์ประกอบสร้างจากสามส่วน ทั้งในระดับบุคคลและความสัมพันธ์ เชิงวัฒนธรรมและเชิงโครงสร้างที่จะเป็นปัจจัยผลักดันให้เกิดบรรยากาศที่เอื้อให้คนที่เคยใช้ความรุนแรงยุติการใช้กำลังและหันมาสู่แนวทางที่ไม่ใช้ความรุนแรง แม้ว่าในกรณีที่เกิดขึ้นกับพื้นที่จังหวัดชายแดนใต้ หากพิจารณาจากข้อมูลจากการสัมภาษณ์พบว่าบรรยากาศที่จะส่งผลต่อการแปรเปลี่ยนความขัดแย้งอาจจะยังไม่สามารถเห็นได้ชัดเจนมากนัก โดยเฉพาะการแปรเปลี่ยนระดับโครงสร้างที่จะเอื้อต่อการทำให้เกิดพื้นที่ทางการเมืองแบบไม่เกิดความรุนแรง แต่อาจเห็นถึงปัจจัยที่ผลักดันให้บรรยากาศมีแนวโน้มที่จะทำให้ผู้คนหันไปใช้อาวุธน้อยลงได้

ปัจจัยระดับบุคคลและความสัมพันธ์

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการแปรเปลี่ยนในระดับบุคคล หากมองจากปัจจัยที่หนุนให้คนสนับสนุนการใช้อาวุธเพื่อเชื่อมร้อยกัน ก็พบว่าหากในระดับบุคคลและความสัมพันธ์กับผู้คนรอบข้างที่เปลี่ยนไป ไม่ว่าจะเป็นการเปลี่ยนความเชื่อและอุดมการณ์ การรับรู้ข้อมูลเชิงประวัติศาสตร์ และข้อเท็จจริงของเหตุการณ์อย่างรอบด้าน ประสบการณ์และการเรียนรู้แนวทางในการเคลื่อนไหวที่รอบด้านไม่ใช่เพียงการเห็นในแง่มุมของการใช้อาวุธ ทศนคติที่เปลี่ยนไปของตัวแสดงท่ามกลางความขัดแย้งไม่ว่าจะเป็นสมาชิกกลุ่มขบวนการ เจ้าหน้าที่ของรัฐ ตลอดจนประชาชนในสังคมที่ต่อต้านและไม่สนับสนุนการใช้ความรุนแรง พร้อมหนุนเสริมบรรยากาศของการให้พื้นที่ทางการเมืองได้มีที่ทาง ล้วนแล้วแต่จะเป็นปัจจัยหนุนเสริมให้เกิดการแปรเปลี่ยนความขัดแย้งได้ นอกจากนั้นแล้วหากพิจารณาจากข้อมูลที่ได้รับจากการสัมภาษณ์จะพบว่า จุดหักเหสำคัญที่ทำให้บุคคลหนึ่งตัดสินใจที่จะยุติการใช้ความรุนแรงคือประสบการณ์เชิงลบกับ

องค์กรที่เคลื่อนไหว ไม่ว่าจะเป็นการไม่สามารถหาเหตุผลของเป้าหมายการต่อสู้ได้ รวมถึงการผิดหวังต่อผู้นำและแนวปฏิบัติบางเรื่องของกลุ่มเอง นอกจากนี้ยังเป็นเหตุผลเรื่องครอบครัวและความต้องการในการใช้ชีวิตแบบปกติ ที่ส่งผลเป็นอย่างยิ่งทำให้ยุติการสนับสนุนการต่อสู้โดยใช้อาวุธ แต่อย่างไรก็ตามในระดับบุคคลที่เข้าร่วมขบวนการมาแล้ว มักจะยังคงมีเจตจำนงทางการเมืองบางประการ เพื่อต้องการพัฒนาพื้นที่

ในประเด็นนี้สอดคล้องกับประเด็นจาก หนังสือเรื่อง “การกลับคืนสู่สังคม: อีกเสียงหนึ่งจากชายแดนใต้” (ศุภรนา วิจิตรานนท์ และคณะ, 2563) ปัจจัยหลักที่ทำให้คนที่เข้าร่วมโครงการตัดสินใจกลับบ้าน ประกอบด้วย การใช้ชีวิตที่ลำบากและไม่มีศักดิ์ศรี คิดถึงครอบครัวและห่วงอนาคตของบุตร ปลอดภัยจากการเป็นสมาชิกกลุ่มขบวนการฯ รวมถึงความเชื่อมั่นในการเข้าร่วมโครงการที่สามารถปลดหมาย/คดีต่างๆ ได้ ซึ่งเหตุผลต่างๆ นั้นก็ต่างกันไปขึ้นอยู่กับสถานการณ์ของแต่ละคน อย่างไรก็ตามพบว่า มีข้อท้าทายสำหรับกระบวนการคือ ความไม่เข้าใจของหน่วยงานรัฐด้วยกันเองที่ส่งผลต่อความไม่ชัดเจนในการปลดหมายต่างๆ รวมถึงภาระทางเศรษฐกิจของคนทีกลับบ้านต้องแบกรับรวมถึงเรื่องช่องทางการหางานทำ แม้ว่ามีความช่วยเหลือผ่านชมรมคนกลับบ้านแต่ก็ยังไม่เพียงพอและไม่ทั่วถึง นอกจากนี้ยังมีปัญหาที่เกี่ยวข้องกับสุขภาพจิตซึ่งเป็นผลจากความเครียด

ปัจจัยเชิงวัฒนธรรม

ในมิติวัฒนธรรมจะพบว่า ความรู้สึกที่ไม่เป็นส่วนหนึ่งของสังคมไทย รวมถึงการได้รับการปฏิบัติจากเจ้าหน้าที่รัฐที่ไม่ได้คำนึงถึงวัฒนธรรมและวิถีชีวิตของคนในพื้นที่ แม้ว่าความรู้สึกและการปฏิบัติที่จะเป็นเงื่อนไขที่จะนำไปสู่การใช้ความรุนแรงก็ยังคงปรากฏอยู่บ้าง แต่จากการสัมภาษณ์ รวมถึงการสังเกตการณ์จากสถานการณ์ที่เกิดขึ้นในสังคมชายแดนใต้ ปัจจุบัน จะพบว่าเงื่อนไขในเชิงวัฒนธรรมได้รับการจัดการเพื่อลดเงื่อนไขที่จะนำไปสู่ความขัดแย้งมากขึ้นอย่างเห็นได้ชัด การส่งเสริมเรื่องความหลากหลายทางวัฒนธรรม การให้พื้นที่ในการนำเสนอเรื่องราวทางวัฒนธรรมของความเป็นมลายู กระทั่งการเพิ่มเติมทักษะความไวทางวัฒนธรรม และไว้วางใจต่อความขัดแย้งให้กับเจ้าหน้าที่ของรัฐมากยิ่งขึ้น ก็ทำให้เจ้าหน้าที่รัฐเข้าใจความเป็นพื้นที่มากยิ่งขึ้น แม้ว่าจะปรากฏให้เห็นการเลือกปฏิบัติอยู่บ้าง

ตัวอย่างที่ทำให้ปัจจัยด้านวัฒนธรรมที่จะเสริมเงื่อนไขของการแปรเปลี่ยนความขัดแย้งในพื้นที่ชายแดนใต้อาจประกอบด้วยหลายประเด็น หนึ่งในนั้นคือ การส่งเสริมและให้พื้นที่กับวัฒนธรรมมลายูซึ่งสามารถใช้ในพื้นที่สาธารณะได้มากขึ้นผ่านการขับเคลื่อนทางการเมือง เช่น การมีองค์กรภาคประชาสังคมที่ขับเคลื่อนเรื่องภาษามลายู การมีสถาบันภาษามลายูไทยแลนด์ มีกิจกรรมหรือโครงการต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับความเป็นมลายูถูกจัดขึ้นมาในพื้นที่อย่างแพร่หลาย เป็นต้น นอกจากนี้หน่วยงานภาครัฐก็ให้ความสำคัญกับมิติด้านภาษาในพื้นที่มากขึ้น เช่น มีป้ายภาษามลายูโดยเฉพาะตัวเขียนยาวีจำนวนมากในพื้นที่ราชการต่างๆ นอกเหนือจากมิติด้านภาษาแล้ว ในส่วนของการสร้างเงื่อนไขของเจ้าหน้าที่รัฐที่ไม่เข้าใจพื้นที่ก็ลดน้อยลง

เนื่องจากคนมลาญทำงานราชการมากขึ้น ปัญหาเรื่องการสื่อสารระหว่างหน่วยงานราชการกับชาวบ้านลดลง ทำให้บรรยากาศในภาพรวมของผู้คนกลุ่มหนึ่งก็พบว่าเงื่อนไขที่จะให้ใช้ความรุนแรงลดลง หากแต่อยากมุ่งเน้นเห็นการพัฒนาพื้นที่มากกว่า

ขณะเดียวกัน ด้วยกระแสทางการเมืองแบบประชาธิปไตยที่ปรากฏขึ้นในพื้นที่ส่วนกลางของไทย ก็ส่งผลไม่น้อยต่อการเคลื่อนไหวประเด็นทางสังคมในพื้นที่ชายแดนใต้ ด้วยกับกระแสการเมืองของคนรุ่นใหม่ที่มาพร้อมกับการตั้งคำถามต่อชุดความคิดและค่านิยมของสังคมในแบบเดิมหลายประเด็น กระแสสังคมเหล่านี้ก็ถูกนำมาพูดถึงในพื้นที่ชายแดนใต้โดยเฉพาะในกลุ่มคนรุ่นใหม่ด้วยเช่นเดียวกัน และเห็นถึงการมองความเกี่ยวข้องของการพัฒนาพื้นที่ที่เชื่อมโยงกับบรรยากาศของการมีสังคมที่เป็นประชาธิปไตยมากขึ้น

ปัจจัยเชิงโครงสร้าง

สำหรับปัจจัยเชิงโครงสร้างในมิติด้านการเมืองการปกครอง รวมถึงระบบกฎหมายที่เชื่อมต่อการทำให้เงื่อนไขของความขัดแย้งและความรุนแรงในพื้นที่ยังคงอยู่ หากจะนำไปสู่การแปรเปลี่ยนความขัดแย้งก็จำเป็นที่จะต้องมียุทธศาสตร์ รัฐธรรมนูญ ระบบการเมืองเน้นแนวทางการกระจายอำนาจหรือการเปิดพื้นที่ที่ทำให้สามารถพูดคุยแลกเปลี่ยนเกี่ยวกับเจตจำนงทางการเมืองของผู้คนในพื้นที่ได้อย่างเสรี รวมถึงการมีกฎหมายที่จะส่งผลต่อการสร้างบรรยากาศที่ทำให้เงื่อนไขของความขัดแย้งลดลงได้จริง ไม่ว่าจะเป็นนโยบายระดับชาติที่เกี่ยวข้อง หรือการสนับสนุนการพูดคุยให้เป็นไปตามขั้นตอนอย่างต่อเนื่องอย่างแท้จริง ตลอดจนการมีกลไกเชิงกฎหมายที่มาสันนิษฐานจะเป็นส่วนสำคัญอย่างยิ่งที่จะช่วยทำให้ความขัดแย้งในพื้นที่ชายแดนใต้สามารถยับยั้งไปสู่ขั้นตอนของการแปรเปลี่ยนความขัดแย้งได้

งานวิจัยของ สุทธิชัย งามชื่นสุวรรณ และคณะ (2563) เรื่อง การกลับคืนสู่สังคมของกองกำลังติดอาวุธในจังหวัดชายแดนใต้ผ่านการศึกษาเปรียบเทียบกับกลไกของอาเซอร์ไบจานและมินดาเนา ได้อธิบายว่ากระบวนการยุติธรรมทางเลือกจำเป็นต้องเกิดขึ้น เพื่อสามารถชดเชยและเยียวยาความเสียหายตลอดจนคลายความคับข้องใจของผู้ที่ได้รับผลกระทบ ทั้งยังสามารถเป็นการสร้างความเชื่อมั่นให้เกิดในการเดินทางการพูดคุยสันติภาพ และฟื้นฟูความชอบธรรมของรัฐในการแก้ไขปัญหาในพื้นที่ต่อไป ซึ่งในกระบวนการนี้จำเป็นต้องรองรับการวางอาวุธ การปลดประจำการและการกลับคืนสู่สังคมของผู้มีความเห็นต่างที่ติดอาวุธ โดยมีข้อเสนอแนะจากงานวิจัยว่าในกระบวนการกลับคืนสู่สังคมสำหรับกรณีชายแดนใต้นี้ ควรมีกระบวนการที่เริ่มจากกระบวนการเจรจาสันติภาพที่มีความจริงจัง พร้อมทั้งการมีเจตจำนงทางการเมืองที่แน่วแน่ของทั้งฝ่ายไทยและกลุ่มผู้เห็นต่าง รวมถึงการมีบทบาทขององค์กรที่ไม่ใช่รัฐทั้งในและต่างประเทศที่เข้ามาช่วยหนุนเสริม ทั้งในช่วงก่อน ระหว่าง และหลังการเจรจายังจำเป็นต้องมีการสร้างความไว้วางใจระหว่างทั้งสองฝ่ายผ่านนโยบายที่ชัดเจนและการรับประกันถึงความปลอดภัย รวมถึงให้ทุกฝ่ายในสังคมที่เกี่ยวข้องเข้ามามีส่วนร่วม และเมื่อเข้าสู่กระบวนการกลับคืนสู่สังคมแล้ว จำเป็นที่จะต้องเป็นกระบวนการที่โปร่งใส ไม่ถูกใช้เป็น

เครื่องมือในทางการเมืองเพื่อทำลายหรือหาประโยชน์จากอีกฝ่าย นอกจากนั้นควรมีหลักประกันความปลอดภัยให้กับผู้ที่กลับคืนสู่สังคม ตลอดจนหากระบวนการกลับคืนสู่สังคมสามารถเป็นกระบวนการที่ออกแบบจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกฝ่ายก็มีแนวโน้มจะทำให้กระบวนการสามารถเกิดผลได้มากยิ่งขึ้น และกระบวนการนี้ควรมีการระบุในข้อตกลงเพื่อนำไปสู่การออกกฎหมายและบังคับใช้จริง

นอกเหนือจากการสร้างระบบกฎหมายและการมีนโยบายที่จะช่วยผลักดันในการลดเงื่อนไขที่จะนำไปสู่ความรุนแรงก็จะพบว่า ปัจจัยเชิงโครงสร้างจากทางฝั่งกลุ่มผู้เห็นต่างเองก็มีความสำคัญไม่น้อยที่จะส่งผลต่อการแปรเปลี่ยนความขัดแย้ง เมื่อโครงสร้างภายในกลุ่มผู้เห็นต่างยังมุ่งเน้นเรื่องการทหาร และไม่ได้มองว่าในสถานการณ์ที่ฝั่งรัฐไทยยังคงใช้อาวุธก็ทำให้ยังคงมีความจำเป็นที่จะต้องใช้การปฏิบัติการด้วยอาวุธอยู่ ตลอดจนโครงสร้างของกลุ่มผู้เห็นต่างที่ฝั่งดำเนินการในด้านการเมืองอาจจะเคลื่อนไหวที่ไม่สามารถเห็นผลได้ชัดเจนมากนัก ก็เป็นเงื่อนไขสำคัญที่อาจทำให้มองได้ว่าขั้นตอนของการแปรเปลี่ยนความขัดแย้งสำหรับพื้นที่ชายแดนใต้ อาจจะยังไม่สามารถขยับไปถึงได้ ถ้าคู่ขัดแย้งทั้งสองฝ่ายยังไม่สามารถทำให้การพูดคุยนำมาซึ่งข้อตกลงได้

3. ข้อท้าทายต่อการปรับเปลี่ยนจากการใช้ความรุนแรงสู่พื้นที่ทางการเมือง

เมื่อพิจารณาจากเงื่อนไขที่นำไปสู่ความรุนแรง เงื่อนไขที่เอื้อให้เกิดการแปรเปลี่ยนความขัดแย้ง ไปจนถึงแนวทางที่เป็นไปได้ในการขับเคลื่อนทางการเมืองในกรณีนี้ที่เจาะจงทางการเมืองของกลุ่มผู้เห็นต่างยังคงอยู่แต่ให้สามารถมีพื้นที่ทางการเมืองที่จะเอื้อให้เป้าหมายทางการเมืองสามารถพูดคุยได้ มีพื้นที่ในการแลกเปลี่ยนตลอดจนแสวงหาแนวทางในการพัฒนาพื้นที่และเข้าไปมีส่วนร่วมในระดับนโยบายเพื่อแก้ไขและผลักดันให้เกิดเงื่อนไขเชิงโครงสร้างที่เอื้อให้เกิดการแปรเปลี่ยนความขัดแย้งได้ หากมองในแง่มุมมองแล้วดูเหมือนว่าการแปรเปลี่ยนจากการใช้ความรุนแรงสู่พื้นที่ทางการเมืองที่ไม่ใช้ความรุนแรงสำหรับพื้นที่ชายแดนใต้ก็มีความเป็นไปได้อยู่บ้าง หากมองแค่เพียงเงื่อนไขระดับบุคคลและเชิงวัฒนธรรม แต่เงื่อนไขสำคัญที่สุดคือเงื่อนไขเชิงโครงสร้างยังคงทำให้การแปรเปลี่ยนความขัดแย้งของพื้นที่ชายแดนใต้ในวันนี้ยังดูเหมือนเป็นเป้าหมายที่ยาวไกล

ข้อท้าทายหลายประการที่ทำให้การแปรเปลี่ยนในเชิงโครงสร้างไม่สามารถก้าวไปได้มากนัก ข้อท้าทายที่สำคัญอย่างยิ่งที่เป็นผลจากการสัมภาษณ์จากงานวิจัยชิ้นนี้ค้นพบคือ แนวทางที่ไม่ชัดเจนของรัฐบาลไทยที่มีต่อกระบวนการพูดคุยและแนวทางจัดการความขัดแย้งในพื้นที่ ยังคงมุ่งเน้นแนวทางทางการเมืองเป็นหลัก ซึ่งทำให้การเปิดพื้นที่ทางการเมืองและการพูดคุยมิติทางการเมืองไม่สามารถพัฒนาไปได้มากนัก อย่างไรก็ตามก็เห็นว่ากระบวนการพูดคุยก็พบว่ามีพัฒนาการที่น่าสนใจแม้จะดูเหมือนว่าจะอยู่ในขั้นเริ่มต้นของกระบวนการก็ตาม ทั้งนี้ นักวิชาการหลายท่านเห็นตรงกันว่ามีความเชื่อมโยงของสถานะการเป็นประชาธิปไตยในประเทศที่จะมีผลต่อพัฒนาการกระบวนการพูดคุยของพื้นที่ชายแดนใต้ที่จะสามารถพัฒนาไปได้

นอกจากนี้ยังพบว่า ในฝ่ายกลุ่มผู้เห็นต่างก็ยังพบข้อท้าทายที่สำคัญคือ ความไม่เป็นเอกภาพของขบวนการต่อสู้กลุ่มต่างๆ ตลอดจนภาวะการนำของกลุ่มที่ถูกมองว่าเป็นกลุ่มติดอาวุธหลักที่เคลื่อนไหวในปัจจุบันคือกลุ่มบีอาร์เอ็น ไปจนถึงทิศทางของกลุ่มบีอาร์เอ็นเองก็ยังไม่ปฏิเสธแนวทางการใช้อาวุธที่จะต้องใช้เพื่อปฏิบัติการในพื้นที่อยู่ แม้อุณหภูมิสถานการณ์จะลดลง แต่การปิดล้อมตรวจค้นของทางฝั่งรัฐไทยก็ยังคงเป็นเงื่อนไขที่ทำให้กลุ่มบีอาร์เอ็นยังคงเห็นถึงความจำเป็นในการใช้อาวุธอยู่

ขณะเดียวกันปฏิบัติการปิดล้อมตรวจค้นจากฝ่ายความมั่นคงก็มีมาตลอดและเข้มข้นมากขึ้นในช่วงหลังๆ โดยตั้งแต่ปี 2562 จนถึงช่วงเดือนที่แปดของปี 2565 ข้อมูลที่รวบรวมโดยกลุ่มด้วยใจพบว่า มีผู้ต้องสงสัยว่าเป็นแนวร่วมของขบวนการต่อสู้โดนปิดล้อมตรวจค้นและปะทะจนเสียชีวิตกว่า 80 คน ซึ่งจะมีปรากฏการณ์ในพื้นที่ที่น่าสนใจตามมา คือชาวบ้าน โดยเฉพาะเยาวชนคนรุ่นใหม่จะมีการแห่ศพผู้เสียชีวิตจากการปะทะซึ่งพวกเขาถือว่าเป็นการตายชาฮีด มีการตั้งแถวตะเบ๊ะแบบทหาร บางชุมชนมีผู้คนมาตั้งแถวรอเพื่อส่งศพจากบ้านไปยังสุสานยาวหลายกิโลเมตร ด้วยจำนวนหลายพันคน พร้อมร้องตะโกนด้วยคำว่าเอกราช ปาตานี นอกจากนี้ยังพบว่ามีคลิปวิดีโอที่เด็กๆ มีการเลียนแบบการแห่ศพเผยแพร่ในโลกออนไลน์ ตลอดจนมีคลิปวิดีโอของลูกๆ ของผู้เสียชีวิตที่มีการกล่าวยกย่องการปฏิบัติหน้าที่ของพ่อและเหมือนจะเอาคืนในอนาคตเผยแพร่ในโลกออนไลน์ด้วยเช่นเดียวกัน

สำหรับแนวทางที่เป็นไปได้หลังจากการแปรเปลี่ยนแนวทางการต่อสู้ของอดีตนักรบแล้ว นั่นก็คือการลงนามการเมืองในระดับท้องถิ่นตามระบอบประชาธิปไตยของประเทศไทยที่ท้องถิ่นได้รับการกระจายอำนาจจากส่วนกลางให้สามารถเลือกผู้นำของท้องถิ่นตนเองได้ ในการเลือกตั้งท้องถิ่นในพื้นที่ชายแดนใต้ล่าสุดที่ผ่านมาเมื่ออดีตนักรบลงสมัครรับเลือกตั้งจำนวนไม่น้อย ซึ่งมีทั้งที่ชนะการเลือกตั้งและก็มีที่แพ้การเลือกตั้ง สิ่งที่เราจะต้องพบเจอในการเมืองท้องถิ่นมีหลากหลายเงื่อนไข เช่น อิทธิพลของผู้มีอำนาจเดิม หรือพวกเขาเองยังถือว่าอ่อนประสบการณ์ในสนามการเมือง หรือการจะต้องมีทุนเมื่อเข้าสู่สนามการเมือง เป็นต้น เหล่านี้เป็นข้อท้าทายที่พวกเขาจะต้องประสบพบเจอ งานวิจัยเกี่ยวกับการเมืองการเลือกตั้งระดับท้องถิ่นในพื้นที่ชายแดนใต้ของเอกรินทร์ ต่วนศิริ (2563) มีผลการศึกษาน่าสนใจ กล่าวคือ “แม้การซื้อเสียงจะปรากฏให้เห็นโดยทั่วไปในพื้นที่ในการเลือกตั้งทุกระดับจนกลายเป็นธรรมเนียมปฏิบัติอย่างหนึ่งในการเลือกตั้งที่ผู้สมัครรับเลือกตั้งทุกคนจะต้องกระทำ แต่การซื้อเสียงในพื้นที่ต้องมีความหมายมากกว่าการจ่ายเงินจ้างชาวบ้านให้ไปกาะคะแนนเสียงให้ตนอย่างแน่นอน เพราะว่ามีผู้สมัครรับเลือกตั้งในพื้นที่จำนวนมากที่ทุ่มเงินซื้อเสียงมากกว่าคู่แข่งแต่กลับประสบกับความพ่ายแพ้ นั่นมีความหมายว่าเงินอย่างเดียวไม่สามารถที่จะชนะการเลือกตั้งได้”

ในขณะที่บทความวิจัยของ อิมรอน ซาเหาะ, ยาสมิน ชัตตาร์ และอับดุลเอวาวัล สิดิ (2565) มีผลการศึกษาที่เกี่ยวข้องกับเรื่องดังกล่าวนี้ คือ “ในพื้นที่ชายแดนใต้การให้สินบน

หรือการซื้อเสียงเป็นหนึ่งในปัจจัยสำคัญในการกำหนดผลแพ้ชนะของการเลือกตั้งในแต่ละเขต หลักการศาสนาจึงถูกนำมาอธิบายถึงความชอบธรรมในการให้สินบนที่พวกเขาเรียกว่าน้ำใจ และพยายามอธิบายว่าสินน้ำใจดังกล่าวไม่เข้าข่ายริชวะฮ์ แม้ว่าในตัวของหลักการในศาสนาอิสลามจะไม่ใช่ที่อนุญาตให้จ่ายริชวะฮ์ แต่ในการปฏิบัติจริงมักจะมีการ “เลี้ยงบาลี” เพื่ออ้างความชอบธรรมของการจ่ายริชวะฮ์อยู่จนเป็นแนวปฏิบัติทั่วไปในสังคม”

จากอดีตนักรบที่เคยอุทิศตนในการต่อสู้และเคยเสียสละทั้งร่างกายและกำลังทรัพย์ของพวกเขาให้กับขบวนการต่อสู้ที่พวกเขาสังกัด เมื่อพวกเขาตัดสินใจเข้าสู่สนามการเมืองที่จะต้องใช้ทุนสูงในการขับเคลื่อนงาน สิ่งที่พวกเขาประสบพบเจอก็คือความพ่ายแพ้ในการเลือกตั้ง เพราะพวกเขาไม่มีกำลังทรัพย์ที่เพียงพอสำหรับสนามดังกล่าว ที่สำคัญพวกเขาคิดว่าการจะอาสาทำงานเพื่อท้องถิ่นไม่จำเป็นที่จะต้องจ่ายเงินให้ชาวบ้านมาเลือกพวกเขาเพราะการกระทำดังกล่าวเป็นสิ่งที่ไม่ถูกต้อง ส่วนอดีตนักรบที่สามารถชนะการเลือกตั้งท้องถิ่นได้ พวกเขาเหล่านั้นสามารถปรับตัวให้เข้ากับบริบทของท้องถิ่นได้ กล่าวคือ แม้ว่าพวกเขาจะไม่มีเงินจ่ายให้ชาวบ้าน แต่ทีมบริหารที่ชวนเขามาร่วมทีมจะเป็นคนจ่ายเงินให้ชาวบ้านแทน แม้เขาเองจะรู้อยู่แก่ใจว่าสิ่งเหล่านั้นผิดทั้งกฎหมายและผิดหลักการอิสลาม แต่เพื่อให้ได้เข้าสู่อำนาจบริหารท้องถิ่นและช่วยเหลือประชาชนหรือพัฒนาท้องถิ่นได้มากขึ้นดังที่หวังเอาไว้ พวกเขาก็ต้องยอมจำใจเข้าไปสู่อำนาจแม้จะไม่ภูมิใจหรือรู้สึกแปลกๆ ภายในใจก็ตาม สิ่งที่น่าสนใจก็คือ พวกเขาเลือกที่จะออกจากขบวนการต่อสู้เพราะพบว่ามีการกระทำที่ผิดหลักการไม่น้อยในขบวนการ แต่ก็ต้องมาพบกับการทำที่ผิดหลักการในสนามการเมืองท้องถิ่นในอีกรูปแบบหนึ่ง เหล่านี้เป็นหนึ่งในข้อท้าทายที่พวกเขาจะต้องประสบพบเจอ ซึ่งก็มีข้อท้าทายอื่นๆ สำหรับพวกเขาอีกนับไม่ถ้วน

นอกจากนี้ อดีตนักรบบางส่วนยังคงลงสนามการเมืองในระดับชาติด้วย โดยร่วมกับนักการเมืองในพื้นที่ที่มีประสบการณ์และนักกิจกรรมเพื่อสังคมก่อตั้งพรรคประชาธรรม และสมัครรับเลือกตั้ง ส.ส. ในปี 2554 แม้จะไม่ได้รับเลือกให้เป็น ส.ส. แต่คะแนนที่ได้ก็มีจำนวนไม่น้อย ส่วนในปี 2557 ก็สมัครรับเลือกตั้งอีกครั้ง แต่การเลือกตั้งในครั้งดังกล่าวเป็นโมฆะ (อิมรอน ซาเหาะ, 2558) จนมาถึงการเลือกตั้งในปี 2562 พรรคประชาธรรมไม่ได้ส่งผู้สมัครรับเลือกตั้งด้วยเหตุผลว่าไม่มีนายทุนสนับสนุนการขับเคลื่อนงานของพรรค โดยอดีตนักรบที่เคยขับเคลื่อนงานในพรรคสะท้อนว่า การเลือกตั้งครั้งล่าสุดที่พวกเขาไม่ได้ส่งผู้สมัครรับเลือกตั้ง และได้ยุติการขับเคลื่อนพรรคในเวลาต่อมาไม่ใช่เพียงแค่เพราะทุนไม่เพียงพอ แต่พวกเขารู้สึกว่าผู้ที่อยู่เบื้องหลังในการสนับสนุนการขับเคลื่อนพรรคการเมืองมีนัยยะแอบแฝงที่พวกเขาไม่อาจไว้วางใจได้ เลยยุติการดำเนินงานของพรรค และหันมาก่อตั้งองค์กรภาคประชาสังคมเพื่อเป็นพื้นที่รองรับการดำเนินกิจกรรมทางสังคมของอดีตนักรบทั้งหลาย แทนที่พรรคการเมืองที่พวกเขาหวังในตอนแรกกว่าจะเป็นพื้นที่การต่อสู้แบบสันติวิธีของอดีตนักรบได้ ทว่าไม่ได้เป็นไปตามที่พวกเขาเคยคิดเอาไว้

ในขณะที่การเลือกตั้งใน 2562 มีแกนนำและสมาชิกของบีอาร์เอ็นบางส่วนที่อยู่ในองค์กรร่ม มารดา ปาตานี ได้ขับเคลื่อนงานการเมืองโดยการสนับสนุนพรรคการเมืองหนึ่งในการหาเสียงช่วงก่อนการเลือกตั้ง แต่ในวันช่วงโค้งสุดท้ายก่อนวันเลือกตั้งพวกเขาก็เหาะแนบไปให้พรรคอื่นแทน เพราะนายทุนทางภาคใต้ของพรรคไม่ได้ให้ทุนตามที่พวกเขาเสนอ โดยทนายทุนมองว่าพวกเขาต้องการเงินในจำนวนที่มากจนเกินไป ในขณะที่แกนนำของขบวนการต่อสู้ต่างก็ปฏิเสธว่ามีส่วนร่วมในครั้งดังกล่าวเป็นการกระทำส่วนตัวไม่เกี่ยวข้องกับขบวนการต่อสู้ใดๆ และกล่าวว่า การดำเนินการดังกล่าวขัดกับนโยบายและแนวทางการขับเคลื่อนของขบวนการต่อสู้เพื่อเอกราชปาตานี

อดีตนักรบบางส่วนสะท้อนว่า การจะลงสนามการเมืองในระดับชาตินอกจากจะต้องใช้เงินจำนวนมากแล้ว ซึ่งแน่นอนว่าพวกเขาไม่มีทุนในส่วนนี้ ยังจะต้องเลือกอยู่ฝ่ายที่มีอำนาจของสังคมไทยด้วย ซึ่งพวกเขามองว่าคนที่เคยต่อสู้ด้วยอุดมการณ์ย่อมที่จะเลือกข้างความถูกต้องมากกว่าเลือกฝ่ายที่มีอำนาจ แต่พวกเขาก็รู้ว่าหากฝ่ายที่มีอำนาจในสังคมไทยไม่พอใจก็อาจไปต่อไม่ได้ในทางการเมือง เพราะจากที่พวกเขาได้ติดตามข่าวสารว่ามีหลายพรรคการเมืองโดนยุบไป มีนักการเมืองจำนวนไม่น้อยที่โดนตัดสิทธิ์ในทางการเมือง หรือแม้กระทั่งเยาวชนคนรุ่นใหม่ก็ยังไม่เสรีภาพเพียงพอที่จะสามารถแสดงความคิดเห็นได้ เหล่านี้พวกเขามองว่าล้วนเป็นสิ่งที่ยากหากจะดึงดูดใจให้นักรบเปลี่ยนมาต่อสู้ในพื้นที่ทางการเมืองในระบบรัฐสภาของประเทศไทย กระนั้นก็ตามพวกเขาก็มองว่าการเมืองในระบบรัฐรัฐสภายังคงเป็นทางเลือกสำหรับคนที่เลือกจะไม่ใช้ความรุนแรงแล้วเสมอ เพราะเป็นช่องทางที่เป็นไปได้ในการเข้าสู่อำนาจและสร้างการเปลี่ยนแปลงให้ประชาชนได้อย่างเป็นรูปธรรมจริงๆ สอดคล้องกับงานวิจัยของ อิมรอน ซาเหาะ และยาสมิน ชัตตาร์ (2563) ที่ระบุว่าระบบรัฐสภายังคงเป็นความหวังสำหรับการขับเคลื่อนเพื่อสร้างพื้นที่ต่อรองทางการเมือง โดยที่พื้นที่ทางการเมืองนั้นจะเป็นพื้นที่ที่ช่วยให้อัตลักษณ์ความเป็นมุสลิมหรือความเป็นมลายูสามารถมีที่ทาง จนกระทั่งสามารถลดเงื่อนไขที่นำไปสู่ความรุนแรงได้ แต่อย่างไรก็ตามพื้นที่ทางการเมืองแบบนี้จำเป็นต้องเป็นพื้นที่ที่ประยุกต์ใช้หลักการประชาธิปไตยอย่างแท้จริง มิใช่เป็นประชาธิปไตยแบบครึ่งใบ ซึ่งอาจทำให้พื้นที่ทางการเมืองถูกปิดกั้นและหันไปสู่การใช้ความรุนแรงได้

อดีตนักรบบางส่วนที่ให้ข้อมูลผ่านงานวิจัยชิ้นนี้สะท้อนว่า การที่พวกเขาแปรเปลี่ยนแนวทางการต่อสู้ซึ่งนอกจากความการเห็น้อยลงจากการต่อสู้ตลอดจนความยากลำบากในการใช้ชีวิตโดยเฉพาะการไม่สามารถทำหน้าที่พ่อหรือสามีที่ดีได้ ประกอบกับการตกผลึกได้แล้วว่ามีอาจเอาชนะศัตรูได้ด้วยแนวทางการใช้อาวุธ เพราะศัตรูเหนือกว่าในเกือบจะทุกด้านพวกเขายังคิดว่าไม่ใช่คนอย่างพวกเขาแน่ๆ ที่ต้องการให้ความไม่สงบยังคงเกิดขึ้นในพื้นที่ชายแดนใต้ แต่น่าจะมีคนที่ได้ผลประโยชน์จากสถานการณ์ความไม่สงบที่ไม่ยอมให้เกิดสันติสุข เพราะหากมีความสงบสุขแล้วผลประโยชน์ที่พวกเขาเคยได้ก็อาจจะหายไป พวกเขายกตัวอย่างหลายกรณีที่คนใหญ่คนโตมีความเกี่ยวข้องกับเรื่องของผลประโยชน์ เช่น กรณีการค้ามนุษย์ที่มี

ผู้หลักผู้ใหญ่ตลอดจนคนในกองทัพมีส่วนเกี่ยวข้องในการกระทำการผิดกฎหมาย ส่งผลให้ตำรวจน้ำดีไม่สามารถอยู่ในประเทศนี้ได้ เป็นต้น พวกเขาจึงคิดว่ายิ่งสู้สังคมของชาวมลายุ ปาตานียิ่งแย่ลง ปัญหายาเสพติดยิ่งสูงขึ้น ตลอดจนปัญหาสังคมอื่นๆ ก็เพิ่มขึ้นด้วย สวนทางกับเป้าหมายเดิมก่อนเข้าร่วมขบวนการต่อสู้ที่มีเป้าหมายว่าอยากเห็นคุณภาพชีวิตของชาวมลายุดีขึ้นกว่าเดิม พวกเขาจึงคิดว่าควรหาทางอื่นในการต่อสู้เพื่อให้สังคมชายแดนใต้ดีขึ้นกว่าที่เป็นอยู่ในปัจจุบันนี้

งานวิจัยชิ้นนี้เป็นการศึกษาการแปรเปลี่ยนจากการใช้ความรุนแรงสู่การใช้แนวทางทางการเมืองของกลุ่มนักรบของขบวนการต่อสู้เพื่อเอกราชปาตานีในพื้นที่ชายแดนใต้ โดยเฉพาะนักรบที่สังกัดกลุ่มบีอาร์เอ็น ไม่ได้ได้ศึกษาการแปรเปลี่ยนของขบวนการต่อสู้เพราะแนวทางทางการเมืองโดยเฉพาะการพูดคุยเพื่อสันติภาพหรือการเจรจาต่อรองเป็นหนึ่งในยุทธศาสตร์การต่อสู้เดิมของขบวนการอยู่แล้ว ขึ้นอยู่กับบริบทว่าจะเลือกใช้แนวทางใด ทั้งนี้อดีตนักรบที่มีการแปรเปลี่ยนแนวทางส่วนใหญ่ก็จะมีอายุอานามมากแล้ว และเข้าร่วมขบวนการต่อสู้ก่อนปี 2547 ซึ่งหมายรวมว่าพวกเขาต่อสู้มาแล้วมากกว่ายี่สิบปี ส่วนนักรบที่ยังคงปฏิบัติการอยู่ในปัจจุบันเป็นกลุ่มนักรบที่เข้าร่วมหลังปี 2547 ดังนั้นแล้ว การจะรอให้พวกเขาแปรเปลี่ยนคงไม่ต้องรอจนกว่าพวกเขาจะมีอายุที่มากขึ้น เพราะหากรอจนถึงตอนนั้นก็อาจจะมี ความสูญเสียมากมายไม่รู้จบหรือหากพวกเขาแปรเปลี่ยนแนวทางไปแล้วก็อาจมีนักรบรุ่นใหม่ที่เข้ามาแทนที่อีกก็เป็นได้ ซึ่งก็ต้องทำการศึกษาวิจัยกันต่อไปถึงวิธีการแปรเปลี่ยนแนวทางต่อสู้ของนักรบที่ยังน้อย แต่ทว่าหนึ่งในวิธีการที่สามารถเกิดขึ้นได้นั้นก็คือกระบวนการพูดคุยสันติภาพ เพราะหากทั้งสองฝ่ายสามารถมีข้อตกลงกันได้แล้วก็ไม่มีเหตุผลที่นักรบจะยังคงปฏิบัติการอีกต่อไป เว้นเสียแต่ว่ารัฐไทยจะทำข้อตกลงกับขบวนการต่อสู้เพียงกลุ่มเดียว แต่กลุ่มอื่นๆ ที่ยังมีนักรบไม่เห็นด้วยกับข้อตกลงดังกล่าว หรือไม่อาจเกิดนักรบกลุ่มใหม่ๆ ที่มองว่ายังคงมีความยุติธรรมในพื้นที่หรือรากเหง้าของปัญหายังไม่ถูกแก้ไข

ขณะเดียวกันกระบวนการสันติภาพในพื้นที่ชายแดนใต้เองกำลังถูกตั้งคำถามว่าเป็นการสร้างสันติภาพที่เสรีหรือเป็นการสร้างสันติภาพที่ไร้เสรี เพราะที่ผ่านมานอกจากที่ฝ่ายความมั่นคงจะเน้นหนักไปที่การใช้กำลังปราบปรามและการบังคับใช้กฎหมายแล้ว ยังมีการควบคุมและสถาปนาอำนาจผ่านการต่อสู้ทางวาทกรรมหรือการครอบงำทางความคิดผ่านปฏิบัติการทางวาทกรรม การช่วงชิงพื้นที่ตลอดจนช่วงชิงมวลชน การควบคุมพื้นที่ทั้งในทางการเมืองทางกายภาพ และในทางสัญลักษณ์ และการผูกขาดการจัดการกับทรัพยากรทางเศรษฐกิจที่ตอบสนองต่อเป้าหมายทางการเมืองของรัฐ หรือการที่หน่วยงานของทหารมีอำนาจหน้าที่ตลอดจนมีงบประมาณมากกว่าหน่วยงานของพลเรือนหรือการที่ทหารเข้าไปมีอำนาจในหน่วยงานของพลเรือน เป็นต้น ทั้งที่รัฐควรยึดกรอบบรรทัดฐานในการเปิดพื้นที่ทางการเมืองตลอดจนการมุ่งเน้นในการสร้างการประนีประนอมระหว่างฝ่ายที่ขัดแย้ง ส่วนการเจรจาสันติภาพควรหวังผลถึงการได้ข้อตกลงทางการเมือง ตลอดจนแนวทางแบ่งสรรอำนาจ

ที่เป็นธรรม บางที่รัฐไทยอาจกำลังสร้างทฤษฎีใหม่ของการสร้างสันติภาพ คือ การสร้างสันติภาพแบบผสมระหว่างการสร้างสันติภาพที่เสรีและการสร้างสันติภาพที่ไร้เสรีก็เป็นได้

สรุปแล้ว ประเด็นปัญหาความขัดแย้งและความรุนแรงในพื้นที่ชายแดนใต้/ปาตานี เป็นเรื่องที่สลับซับซ้อนมีอาจอธิบายอย่างรวดเร็ว หรือง่ายๆ ได้ หากมีผู้ใดอธิบายเรื่องที่เกิดขึ้นโดยง่ายแล้ว อาจเป็นไปได้ว่าเขากำลังอธิบายผิด ซึ่งหมายความว่าเขามีความเข้าใจที่ผิดๆ หรือมีความเข้าใจที่ยังไม่รอบด้านพอ ทั้งนี้ จากข้อท้าทายเหล่านี้เอง ก็จะพบว่ากระบวนการที่จะขยับไปสู่การให้เกิดการเปลี่ยนแปลงความขัดแย้งในพื้นที่ชายแดนใต้จำเป็นต้องขับเคลื่อนในทุกระดับ ตั้งแต่ระดับบุคคล ค่านิยม วัฒนธรรม และระดับนโยบาย ที่จะช่วยเอื้อให้เกิดบรรยากาศที่จะทำให้พื้นที่ทางการเมืองสามารถดำเนินการได้

เอกสารอ้างอิง

ภาษาไทย

- บัวพันธ์ พรหมพักพิง และคณะ. (2563). *การจัดการการปกครองชุมชนและปัจจัยขับเคลื่อนความขัดแย้ง. โครงการ Together ภายใต้การสนับสนุนขององค์กรเพื่อการพัฒนา ระหว่างประเทศของสหรัฐอเมริกา.*
- มารค ตามไท. (2563). *सानฝันปาดานี้โดยไม่ใช่ความรุนแรง: การวิเคราะห์จากบทสนทนา เพื่อสร้างจินตนาการใหม่. สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (สกสว.).*
- แพร ศิริศักดิ์ดำเกิง. (2561). *ขบวนการต่อสู้ใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้: นักต่อสู้ที่ไม่ใช่ความรุนแรง. ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน).*
- รุ่งรวี เฉลิมศรีภิญโญรัช. (2562). *อิสลามกับการต่อสู้ของขบวนการปลดปล่อยปาดานี้หลัง 2547 ใน ระหว่างปริศนาและศรัทธา ชัยวัฒน์ สถาอานันท์ กับการเมืองมนุษย์ใน ศตวรรษที่ 21. จันจิรา สมบัติพูนศิริ และประจักษ์ ก้องกีรติ, (บรรณาธิการ). คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ และสำนักพิมพ์สยาม.*
- ศุภธนา วิจิตรานนท์ และคณะ. (2563). *การกลับคืนสู่สังคม: อีกเสียงหนึ่งจากชายแดนใต้. กรุงเทพฯ: ธนาคารโลก (เวิลด์แบงก์) สำนักงานประจำประเทศไทย.*
- สน นิลศรี. (2557). *ปัจจัยและการก่อตัวของเชื้อไฟแห่งความรุนแรงสามจังหวัดชายแดนภาคใต้: บทสำรวจจากเอกสาร. วารสารรัฐสมิแล, 35(4), 60-72.*
- สุเจน กรรพฤทธิ์. (2554). *สัมภาษณ์ ประจักษ์ ก้องกีรติ "ยิ่งขัดแย้งแตกต่าง ยิ่งต้องเดินหน้าสู่การเลือกตั้ง การเลือกตั้งคือก้าวแรกในการแก้ปัญหาอย่างสันติ". เข้าถึงเมื่อ 10 กรกฎาคม 2564 จาก <https://www.sarakadee.com/2011/08/10/prajuk-about-election53/>*
- อิมรอน ซาเหาะ. (2558). *แนวคิดอิสลามการเมืองและสันติภาพของพรรคการเมืองมุสลิมในประเทศไทย. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท สาขาวิชาความขัดแย้งและสันติศึกษา สถาบันสันติศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.*
- อิมรอน ซาเหาะ และยาสมิน ชัตตาร์. (2563). *พลวัตความเคลื่อนไหวของนักการเมืองมลายูมุสลิมท่ามกลางความรุนแรงในพื้นที่ชายแดนใต้. สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม.*
- อิมรอน ซาเหาะ, ยาสมิน ชัตตาร์ และอับดุลเอวัวร์วัล ลิดิ. (2565). *ริชวะฮ์กับการเลือกตั้ง: จากหลักการอิสลามสู่ปรากฏการณ์โนสังคมมลายูมุสลิมชายแดนใต้. วารสารวารสารการเมืองและสังคม คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี, 1(1), 39-56.*

เอกรินทร์ ต่วนศิริ. (2563). การเมืองการเลือกตั้งของนักการเมืองท้องถิ่นชายแดนใต้ท่ามกลางบริบทความรุนแรง. *วารสารวิทยบริการ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์*, 31(1), 17-28.

ภาษาต่างประเทศ

Chalermripinyorat, R. (2021, May 4). Islam and the BRN's armed separatist movement in Southern Thailand. *Small Wars & Insurgencies*, 2-24.

Gunaratna, R., & Acharya, A. (2012). *The terrorist threat from Thailand: Jihad or quest for justice?*. Potomac Books, Inc..

Günter Bächler. (2004). *Conflict Transformation through State Reform*. Berghof Research Center for Constructive Conflict Management.

Helbardt, S. (2012). Becoming Patani Warriors: Individuals and the Insurgent Collective in Southern Thailand. *Studies in Conflict & Terrorism* (11), 24-183.

Hugh Miall. (2004). *Conflict Transformation: A Multi-Dimensional Task*. Berghof Research Center for Constructive Conflict Management.

John Paul Lederach. (1997). *Building Peace: Sustainable Reconciliation in Divided Societies*. Washington, D.C.: United States Institute of Peace Press.

Pathan, D. & Liow, J., (2010). *Confronting ghosts: Thailand's shapeless southern insurgency*, Lowy Institute. Retrieved from <https://policycommons.net/artifacts/1345066/confronting-ghosts/1957213/> on 26 Sep 2022.

McCargo, D. (2008). Thailand: State of anxiety. *Southeast Asian Affairs*, 2008, 333-356.

Neophytos Loizides. (2014). Negotiated settlements and peace referendums. *European Journal of Political Research*, 234-249.

Owen Frazer & Lakhdar Ghattas. (2013). *Conflict Transformation in Practice*. Geneva: The Cordoba Now Forum.

Shintaro, H. (2019, June). The interpretation of Shahid in Patani. *Asian International Studies Review* (20), 137-154.

Veronique Dudouet. (2009). *From War to Politics: Resistance/Liberation Movements in Transition*. Berlin: Berghof Research Center for Constructive Conflict Management.

ประชาธิปไตยเชิงลึกจากแผนที่ชุมชนสู่แบบจำลองธุรกิจตำบลหาดกรวด

Deep Democracy from Community Mapping to the Business Model Canvas of Hat Kruat Sub-district

กาญจนา กษมาจารุพัชร*
 Kanpasara Kasamajaruphat**
 กานต์วี วิจิตวรรณันท์***
 Kanrawi Wichitwanthanan****
 ศุภรัตน์ ฉลาด*****
 Supharat Chalad*****

บทคัดย่อ

“ประชาธิปไตยเชิงลึก” เป็นแนวคิดยุคหลังสมัยใหม่บนฐานการตระหนักรู้ทุกเสียงสะท้อนของตัวตนภายในมากกว่าการฟังเพียงเสียงส่วนใหญ่ แนวคิดนี้พัฒนาขึ้นมาจากทฤษฎีจิตวิทยาวิเคราะห์ที่เน้นเสียงสี่ด้านของตัวตน คือ ความคิด ความรู้สึก การรับสัมผัส และ

* ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร., ภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร
 อีเมล: kanpasarak@nu.ac.th

** Assistant Professor Dr., Sociology and Anthropology Department, Faculty of Social Sciences, Naresuan University E-mail: kanpasarak@nu.ac.th

*** นิสิตหลักสูตร ศศ.บ.(พัฒนาสังคม), ภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร

**** Undergraduate Students, B.A. (Social Development). Sociology and Anthropology Department, Faculty of Social Sciences, Naresuan University.

***** นิสิตหลักสูตร ศศ.บ.(พัฒนาสังคม), ภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร

***** Undergraduate Students, B.A. (Social Development). Sociology and Anthropology Department, Faculty of Social Sciences, Naresuan University.

การหยั่งรู้ งานวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์สองประการ คือ 1) เพื่อสำรวจและวิเคราะห์แผนที่ชุมชนตำบลหาดกรวด อำเภอเมืองอุตรดิตถ์ จังหวัดอุตรดิตถ์ และ 2) เพื่อศึกษาการประกอบสร้างแบบจำลองธุรกิจจากการวิเคราะห์แผนที่ชุมชน ใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพในช่วงเดือนสิงหาคม 2565 วิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสารและการสังเกตแบบมีส่วนร่วมกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 80 คนในพื้นที่รับผิดชอบของเทศบาลตำบลหาดกรวด ผลวิจัยปรากฏแผนที่ชุมชนที่ระบุ 1) จุดแข็งด้านเกษตรกรรม 2) จุดอ่อนด้านการตลาด 3) ทูทางสังคมด้านงานสาธารณสุขและงานฝีมือ ซึ่งสามารถสร้างเป็นแบบจำลองธุรกิจ “ขนมสุขภาพ” ที่ใช้จุดแข็งด้านเกษตรอินทรีย์เป็นวัตถุดิบช่วยลดจุดอ่อนด้านการตลาด ภายใต้ศักยภาพชุมชนด้านกิจกรรมสาธารณสุขและงานฝีมือที่เพิ่มคุณค่าให้กับผลิตภัณฑ์ ทั้งนี้ แบบจำลองธุรกิจได้เขียนหลังจากผ่านกระบวนการฝึกอบรมการฟังเสียงสี่ส่วน คือ 1) เสียงความคิดในการระบุกลุ่มเป้าหมาย ทรัพยากรหลัก กิจกรรมหลัก พันธมิตร 2) เสียงความรู้สึกในการระบุความสัมพันธ์กับกลุ่มเป้าหมายและช่องทางการเข้าถึงกลุ่มเป้าหมาย 3) เสียงการรับสัมผัสในการวางแผนรายได้หลักและโครงสร้างต้นทุน และ 4) เสียงการหยั่งรู้ในการระบุคุณค่าของงานที่ส่งมอบต่อสังคม นอกจากนี้ยังมีการขับเคลื่อนนโยบายและงบประมาณสนับสนุนต่อเนื่องในเทศบัญญัติ อันเป็นประชาธิปไตยเชิงลึกในการสร้างความมั่นคงทางสังคมด้วยการออกแบบนโยบายที่ไม่ทิ้งเสียงใดไว้ข้างหลัง

คำสำคัญ: ประชาธิปไตยเชิงลึก, ความมั่นคงทางสังคม, แผนที่ชุมชน, แบบจำลองธุรกิจ, ตำบลหาดกรวด

Abstract

“Deep Democracy” is a postmodernity approach on inner voices awareness instead of majority rule. This approach was developed from the theory of analytical psychology which noted four main voices of human psyche: thinking, feeling, sensation, and intuition. The two objectives of this research were to: 1) explore and analyze a community map of Hat Kruat sub-district, Mueang Uttaradit district, Uttaradit province; 2) examine the construct of a Business Model Canvas (BMC) from community mapping. Qualitative research methodology was applied in August 2022 from documents and participant observation of 80 key informants in Hat Kruat subdistrict municipality’s area in Uttaradit, Thailand. Research results revealed that the community map consisted of three aspects: 1) strength in agriculture; 2) weakness in marketing; 3) social capital in public health activities and crafts. The “Healthy Sweets” BMC constructed from the enhancement of agricultural

strength as an organic material to eliminate the weakness in marketing beneath the potential in public health activities and crafts which could be the value added of the product. The BMC was written after a training process to listen to four inner-voices: 1) voice of thinking to indicated customer segments, key resources, key activities, and key partners; 2) voice of feeling to indicated channels and customer relationships; 3) voice of sensation to indicated revenue streams and a cost structure; 4) voice of intuition to indicated social value propositions. There was a policy-driven democratization with an ongoing budget in the municipal ordinance related to the BMC. This was the concrete proof of societal security from inclusive policy design.

Keywords: Deep Democracy, Societal Security, Community Map, Business Model Canvas, Hat Kruat Sub-district

unำ (Introduction)

ภาวะสังคมไทยในปัจจุบัน ประสบปัญหาที่ส่งผลกระทบต่อความมั่นคงของชาติและความอยู่ดีมีสุขของประชาชนในหลากหลายมิติ ทั้งจากจำนวนประชากรวัยผู้ใหญ่ที่ว่างงานกว่า 5.5 แสนคน การจ้างงานลดลงในภาคเกษตรกรรม ก่อสร้าง โรงแรมและภัตตาคาร ภาวะค่าครองชีพที่ปรับเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยอัตราเงินเฟ้อสูงถึงร้อยละ 6.5 ในไตรมาสสองปี 2565 ทำให้ค่าจ้างที่แท้จริงหดตัว โดยเฉพาะแรงงานที่มีการศึกษาต่ำ หนี้สินครัวเรือนขยายตัวขึ้นอย่างต่อเนื่อง การมีความมั่นคงทางด้านปริมาณอาหารอย่างเพียงพอ หากแต่ต้องเผชิญประเด็นท้าทายด้านความปลอดภัยของอาหารและกำลังการผลิตของเกษตรกรรมลดลง (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 26 สิงหาคม 2565)

การพัฒนาสังคมภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติด้านความมั่นคง นอกจากจะเน้นการบริหารจัดการสภาพแวดล้อมให้มั่นคงปลอดภัยในระดับชาติ ระดับสังคม และระดับชุมชนด้วยเครื่องมือและเทคโนโลยีแล้ว การพัฒนาคนและระบบฐานข้อมูลขนาดใหญ่ก็เป็นสิ่งสำคัญในการเตรียมความพร้อมรับมือกับภัยคุกคามทั้งในปัจจุบันและอนาคตผ่านกลไกการแก้ปัญหาแบบบูรณาการทุกภาคส่วนบนพื้นฐานของหลักธรรมาภิบาล (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, ม.ป.ป.)

หลักธรรมาภิบาลที่สำคัญประการหนึ่ง คือ หลักกระจายอำนาจ (Decentralization) ซึ่งหมายถึง การมอบอำนาจและกระจายความรับผิดชอบในการตัดสินใจและการดำเนินการให้แก่ผู้ปฏิบัติงานในระดับต่าง ๆ ได้อย่างเหมาะสม รวมทั้งมีการโอนถ่ายบทบาทและภารกิจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นหรือภาคส่วนอื่นๆ ในสังคม การกระจายอำนาจเป็นเครื่องมือสำคัญที่จะทำให้อรัฐสามารถจัดบริการสาธารณะได้อย่างทั่วถึง และตรงกับความต้องการของประชาชนในพื้นที่ ดังนั้น หากประชาชนมีส่วนร่วมตั้งแต่เริ่มกระบวนการตัดสินใจในการดำเนินการต่างๆ ของท้องถิ่นแล้ว จะทำให้บริการสาธารณะต่างๆ ที่เกิดขึ้นในท้องถิ่นสอดคล้องกับความต้องการของประชาชนในท้องถิ่นมากที่สุด (สำนักงานคณะกรรมการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น, ม.ป.ป.)

เทศบาลตำบลหาดกรวด เป็นเทศบาลที่เน้นการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลตั้งแต่ระดับนโยบาย ซึ่งปรากฏเป็นส่วนสำคัญของคำแถลงนโยบายของนายกเทศมนตรีต่อสภาเทศบาล โดยระบุว่า

นโยบายที่ผมใช้เป็นหลักในการบริหาร คือ “ธรรมาภิบาลและการฟังเสียงประชาชน” อันเป็นหลักเกณฑ์เกี่ยวกับการลดขั้นตอนการปฏิบัติงาน การอำนวยความสะดวก และการตอบสนองความต้องการของประชาชน

พระราชบัญญัติเทศบาล (ฉบับที่ 14) พ.ศ. 2562 มาตรา 50 วรรคสอง กำหนดว่า การปฏิบัติงานตามหน้าที่ของเทศบาล ต้องเป็นไปเพื่อประโยชน์สุขของประชาชน โดยใช้วิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี และให้คำนึงถึงการมีส่วนร่วมของประชาชน ในการจัดทำแผนพัฒนาเทศบาล การจัดทำงบประมาณ การจัดซื้อจัดจ้าง การตรวจสอบ การประเมินผลการปฏิบัติงาน และการเปิดเผยข้อมูลข่าวสาร ทั้งนี้ ให้เป็นไปตามกฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับว่าด้วยการนั้น และหลักเกณฑ์และวิธีการที่กระทรวงมหาดไทยกำหนด

(สุรียา อินจ่าย, 8 มิถุนายน 2564)

จากคำแถลงนโยบายดังกล่าว ธรรมนูญบาลและการฟังเสียงประชาชนที่ปฏิบัติควบคู่ไปด้วยกัน สอดคล้องกับแนวคิดเชิงจิตวิทยาประการหนึ่ง คือ ประชาธิปไตยเชิงลึก (Deep Democracy) อันเป็นประชาธิปไตยที่ใส่ใจทุกเสียงในความจริงสามระดับ ได้แก่ 1. ความจริงเห็นพ้อง (Consensus Reality) ที่เป็นกฎ ขนบ ระเบียบในระดับสังคม 2. ความจริงเหมือนฝัน (Dream-like Reality or Dreamland) ที่ปรากฏในปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคล และ 3. ความจริงแก่นแท้ (Essence Reality or The Essence level) คือ สภาวะที่ทุกข้อความขัดแย้งคลี่คลายกลายเป็นความเห็นอกเห็นใจ สามารถมองเห็นทางแก้ไขปัญหาร่วมกันผ่านการตระหนักรู้ในระดับตัวตนและสำนึกร่วมของชุมชน (Mindell A. and Mindell A., n.d.; ชาญชัย ชัยสุขโกศล และอัจฉริย์ อ่ำไพกิจพาณิชย์, 2563; สถาบันพระปกเกล้า, 9 กุมภาพันธ์ 2565)

ข้อมูลบันทึกเอกสารการปฏิบัติงานในรอบหนึ่งปีหลังแถลงนโยบาย “ธรรมนูญบาลและการฟังเสียงประชาชน” เทศบาลตำบลหาดกรวดมีการจัดตั้งศูนย์ให้บริการเบ็ดเสร็จ ณ จุดเดียว (One-Stop Service: OSS) เพื่อเป็นช่องทางบริการรับเรื่องร้องทุกข์ร้องเรียนและการบริหารจัดการอย่างเป็นระบบเพื่อตอบสนองความต้องการของประชาชน จำนวน 3,955 เรื่องต่อปี โดยมีการแก้ไขปัญหาได้มากกว่าร้อยละ 98 ของการร้องเรียน (สำนักปลัดเทศบาลตำบลหาดกรวด, 2565) และมีนโยบายพัฒนาเชิงรุก ด้วยการเปิดเวทีเขียนแบบจำลองธุรกิจจากการจัดทำแผนที่ชุมชน โดยการมีส่วนร่วมของฝ่ายบริหาร สภาเทศบาล ข้าราชการ ลูกจ้าง และประชาชนกลุ่มอาชีพต่างๆ จากทุกหมู่บ้าน

คณะผู้วิจัยได้มีโอกาสลงพื้นที่ร่วมกับตัวแทนหมู่บ้าน และเข้าร่วมสังเกตการณ์อย่างมีส่วนร่วมในการอบรมและการปฏิบัติหน้าที่บนพื้นฐานประชาธิปไตยเชิงลึกที่รับฟังทั้งเสียงส่วนใหญ่ เสียงที่แตกต่าง และเสียงของตัวตนที่มีจิตสำนึกร่วมของประชาชน จึงสรุปเป็นบทความวิจัยจากเอกสาร บันทึกต่าง ๆ การสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลัก ในการถอดบทเรียนประชาธิปไตยเชิงลึกจากแผนที่ชุมชนสู่แบบจำลองธุรกิจตำบลหาดกรวด เพื่อสะท้อนแนวคิด

ประชาธิปไตยกับความมั่นคงทางสังคมในการพัฒนาอาชีพที่ตรงกับความจริงทุกระดับของประชาชนทุกภาคส่วนในพื้นที่พัฒนา

วัตถุประสงค์ของการวิจัย (Objectives)

1. เพื่อสำรวจและวิเคราะห์แผนที่ชุมชนตำบลหาดกรวด อำเภอเมืองอุดรดิตถ์ จังหวัดอุดรดิตถ์
2. เพื่อศึกษาการประกอบสร้างแบบจำลองธุรกิจของชนมสุขภาพจากการวิเคราะห์แผนที่ชุมชน

การทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง (Literature Review)

ตำบลหาดกรวด อำเภอเมืองอุดรดิตถ์ จังหวัดอุดรดิตถ์ จำนวนสองเขต แก้วห่มบ้าน 2,604 หลังคาเรือน มีเนื้อที่ประมาณ 28,750 ไร่ หรือประมาณ 46 ตารางกิโลเมตร พื้นที่ทางการเกษตรกรรมประมาณ 28,137 ไร่ ความหนาแน่นประชากรประมาณ 163 คน/ตารางกิโลเมตร มีแม่น้ำน่านไหลผ่านหมู่ที่ 1 ถึงหมู่ที่ 6 ตลอดแนวด้านตะวันตกของตำบล ซึ่งเป็นที่ราบลุ่มริมแม่น้ำ ตอนกลางมีคลองจรเข้ไหลผ่านจากบึงกะโล่ผ่านทุ่งนาแหล่งปลูกข้าวของตำบล พื้นที่ด้านตะวันออกและด้านใต้ของตำบลเป็นเนินเขาและเป็นที่ราบสูง มีลำห้วยสองจบห้วยตะค้อและห้วยลึกไหลผ่าน ในฤดูแล้งน้ำในลำห้วยจะแห้งขอดไม่เพียงพอต่อการอุปโภคบริโภคและทำเกษตร ลักษณะดินส่วนใหญ่เป็นดินร่วนปนดินเหนียวปนกรวด ดินมีความเป็นกรดค่อนข้างสูง (ค่า PH 4.4 – 5.6) ประชากรส่วนใหญ่อยู่ในช่วงอายุ 20 – 59 ปี คิดเป็นร้อยละ 60 จากประชากรทั้งหมด 7,516 คน (เทศบาลตำบลหาดกรวด, 2563) โดยปัจจุบันมีนโยบายการบริหารที่เน้นหลักธรรมาภิบาลและการฟังเสียงประชาชนเป็นสำคัญ

หลักธรรมาภิบาล Good Governance มีความหมายที่มุ่งเน้นการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี ผ่าน 4 แนวคิด 10 หลักการ ดังนี้ (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ, ม.ป.ป.)

1. การบริหารจัดการภาครัฐแนวใหม่ (New Public Management)

ประกอบด้วย

1.1 ประสิทธิภาพ (Efficiency) หมายถึง การใช้ทรัพยากรอย่างประหยัด เกิดผลิตภาพที่คุ้มค่าต่อการลงทุน และเกิดประโยชน์สูงสุดต่อส่วนรวม มีการลดขั้นตอนและระยะเวลาในการปฏิบัติงาน เพื่ออำนวยความสะดวก ลดภาระค่าใช้จ่าย ยกเลิกภารกิจที่ล้าสมัยและไม่มีความจำเป็น

1.2 ประสิทธิภาพ (Effectiveness) หมายถึง มีวิสัยทัศน์เชิงยุทธศาสตร์ เพื่อตอบสนองความต้องการของประชาชนและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกฝ่าย ปฏิบัติหน้าที่ตามพันธกิจให้บรรลุวัตถุประสงค์ขององค์การ กระบวนการปฏิบัติงานเป็นระบบและมีมาตรฐาน มีการจัดการความเสี่ยงและมุ่งเน้นผลการปฏิบัติงานเป็นเลิศ มีการติดตามประเมินผลและพัฒนาปรับปรุงการปฏิบัติงานให้ดีขึ้นอย่างต่อเนื่อง

1.3 การตอบสนอง (Responsiveness) หมายถึง สามารถให้บริการได้อย่างมีคุณภาพ สามารถดำเนินการแล้วเสร็จภายในระยะเวลาที่กำหนด สร้างความเชื่อมั่นไว้วางใจตอบสนองความคาดหวัง/ความต้องการของประชาชนและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่มีความหลากหลายและแตกต่างกันได้อย่างเหมาะสม

2. ค่านิยมประชาธิปไตย (Democratic Value)

ประกอบด้วย

2.1 ภาระรับผิดชอบ/สามารถตรวจสอบได้ (Accountability) หมายถึง สามารถตอบคำถามและชี้แจงได้เมื่อมีข้อสงสัย มีระบบรายงานความก้าวหน้าและผลสัมฤทธิ์ตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ต่อสาธารณะเพื่อประโยชน์ในการตรวจสอบ ตลอดจนมีการจัดเตรียมระบบการแก้ไขหรือบรรเทาปัญหาและผลกระทบใด ๆ ที่อาจจะเกิดขึ้น

2.2 เปิดเผย/โปร่งใส (Transparency) หมายถึง การปฏิบัติงานด้วยความซื่อสัตย์สุจริต ตรงไปตรงมา เปิดเผยข้อมูลข่าวสารที่จำเป็นและเชื่อถือได้ให้ประชาชนได้รับทราบอย่างสม่ำเสมอ ตลอดจนวางระบบให้การเข้าถึงข้อมูลข่าวสารดังกล่าวเป็นไปโดยง่าย

2.3 หลักนิติธรรม (Rule of Law) หมายถึง ใช้อำนาจของกฎหมาย กฎระเบียบข้อบังคับในการปฏิบัติงานอย่างเคร่งครัด ด้วยความเป็นธรรม ไม่เลือกปฏิบัติ คำนึงถึงสิทธิเสรีภาพของประชาชนและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียฝ่ายต่าง ๆ

2.4 ความเสมอภาค (Equity) หมายถึง การให้บริการอย่างเท่าเทียมกัน ไม่แบ่งแยกถิ่นกำเนิด เชื้อชาติ ภาษา เพศ อายุ สภาพทางกายหรือสุขภาพ สถานะของบุคคล ฐานะทางเศรษฐกิจและสังคม ความเชื่อทางศาสนา การศึกษาอบรม ฯลฯ คำนึงถึงโอกาสความเท่าเทียมกันของการเข้าถึงบริการสาธารณะของกลุ่มบุคคลผู้ด้อยโอกาสในสังคม

3. ประชาธิปไตย (Participatory State)

ประกอบด้วย

3.1 การมีส่วนร่วม/การพยายามแสวงหาฉันทามติ (Participation/Consensus Oriented) หมายถึง การรับฟังความคิดเห็นของประชาชน เปิดให้ประชาชนมีส่วนร่วมรับรู้ เรียนรู้ ทำความเข้าใจ ร่วมแสดงทัศนะ ร่วมเสนอปัญหา/ประเด็นที่สำคัญที่เกี่ยวข้อง ร่วมคิด

แก้ไขปัญหา ร่วมในกระบวนการตัดสินใจและการดำเนินงาน และร่วมตรวจสอบผลการปฏิบัติงาน ทั้งนี้ ต้องมีความพยายามในการแสวงหาฉันทามติหรือข้อตกลงร่วมกันระหว่างกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะกลุ่มที่ได้รับผลกระทบโดยตรงจะต้องไม่มีข้อคัดค้านที่หาข้อยุติไม่ได้ในประเด็นที่สำคัญ

3.2 การกระจายอำนาจ (Decentralization) หมายถึง มีการมอบอำนาจและกระจายความรับผิดชอบในการตัดสินใจและการดำเนินการให้แก่ผู้ปฏิบัติงานในระดับต่าง ๆ ได้อย่างเหมาะสม รวมทั้งมีการโอนถ่ายบทบาทและภารกิจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นหรือภาคส่วนอื่น ๆ ในสังคม

4. ความรับผิดชอบทางการบริหาร (Administrative Responsibility)

ประกอบด้วย

4.1 คุณธรรม/จริยธรรม (Morality/Ethics) หมายถึง การมีจิตสำนึกความรับผิดชอบต่อในการปฏิบัติหน้าที่ให้เป็นไปอย่างมีศีลธรรม คุณธรรม และตรงตามความคาดหวังของสังคม รวมทั้งยึดมั่นในค่านิยมหลักของมาตรฐานจริยธรรมสำหรับผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองและเจ้าหน้าที่ของรัฐ ประมวลจริยธรรมข้าราชการ จรรยาบรรณวิชาชีพ ตลอดจนคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของระบบราชการไทย

อนึ่ง การใช้หลักธรรมาภิบาลในการจัดทำโครงการเพื่อพัฒนาอาชีพในชุมชน ได้มีผู้ใช้แนวคิดการบริหารจัดการภาครัฐแนวใหม่ ค่านิยมประชาธิปไตย แนวคิดประชาธิปไตย และความรับผิดชอบต่อการบริหาร อยู่จำนวนไม่น้อย ดังเช่น งานวิจัยของ สคราญนิตย์ เล็กสุทธิ และพงศ์ศิริ ปิตุรัตน์เจริญกุล (2563) ที่ศึกษาการพัฒนาารูปแบบการตลาดเกษตรอินทรีย์ของเครือข่ายเกษตรกรมัยยั้งจังหวัดลำพูนเพื่อศึกษาปัญหา ศักยภาพของเกษตรกรและสมาชิกเครือข่ายเกษตรกรมัยยั้งจังหวัดลำพูน หาแนวทางการ จัดการตลาดที่เหมาะสม ประเมินประเภทตลาดเกษตรอินทรีย์ที่เหมาะสมกับบริบทและศักยภาพของเกษตรกรในเครือข่ายฯ โดยแบ่งกลุ่มเป้าหมายเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มเกษตรกรและกลุ่มผู้บริโภคเขตพื้นที่จังหวัดลำพูน เก็บรวบรวมโดยใช้แบบสำรวจข้อมูลพื้นฐานของเกษตรกร การสัมภาษณ์ และการจัดเวทีเสวนาระดมความคิดเห็นเพื่อพัฒนารูปแบบการตลาดเกษตรอินทรีย์ที่เหมาะสม ผลการวิจัย พบว่า รูปแบบการตลาดเกษตรอินทรีย์ที่เหมาะสม คือ การจัดทำตลาดนัดเพื่อจำหน่ายสินค้าเกษตรอินทรีย์ในพื้นที่ต่าง ๆ ในแต่ละอำเภอ จัดทำตลาดซื้อขายสินค้าแบบออนไลน์ และสนับสนุนให้แต่ละพื้นที่มีร้านอาหารอินทรีย์หรือเมนูอาหารอินทรีย์ประจำท้องถิ่น ประชาสัมพันธ์สินค้าเกษตรอินทรีย์โดยการสร้างเรื่องราว (Story) ให้กับตัวสินค้า ขยายช่องทางทางการตลาดไปสู่โรงเรียน โรงพยาบาล ธุรกิจโรงแรม ภัตตาคาร จัดให้มีการรวมหุ้นของสมาชิกเครือข่ายฯ สร้างเครือข่ายการตลาดต่างพื้นที่ ต่างภูมิภาค และการจัดการท่องเที่ยววิถีเกษตรอินทรีย์ งานวิจัยดังกล่าวแม้จะมีความครบถ้วนสมบูรณ์ในกระบวนการ

และผลการวิจัย หากแต่ยังเจาะจงเพียงมุมมองของเกษตรกรและผู้บริโภค จึงยังไม่อาจตอบคำถามในส่วนของที่มาที่ไปของการเลือกพัฒนาเกษตรอินทรีย์ ผลกระทบหลักที่มุ่งเน้นพันธมิตรและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียอื่น ๆ ตลอดจนต้นทุนการดำเนินการทั้งหมดเพื่อการคำนวณงบประมาณอย่างมั่นคงยั่งยืน

นอกจากหลักธรรมาภิบาลแล้ว อีกแนวคิดหนึ่งที่กล่าวถึงการรับฟังทุกเสียงของประชาชน ไม่ใช่เพียงการรับฟังเสียงข้างมากหรือการแสวงหาฉันทามติที่เป็นไปได้ยากในสังคมแห่งความขัดแย้ง ประชาธิปไตยเชิงลึก (Deep Democracy) เป็นแนวคิดยุคหลังสมัยใหม่บนพื้นฐานการตระหนักรู้ทุกเสียงสะท้อนของตัวตนภายในมากกว่าการฟังเพียงเสียงส่วนใหญ่ แนวคิดนี้พัฒนาขึ้นมาจากทฤษฎีจิตวิทยาวิเคราะห์ (Analytical Psychology) ของ Carl G. Jung ที่เน้นเสียงสี่ด้านของตัวตน คือ 1) ความคิด ตรรกะ เหตุผล ข้อเท็จจริง 2) ความรู้สึก และปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคล 3) การรับสัมผัส รายละเอียด การวางแผน การจัดระบบ และ 4) การหยั่งรู้ วิสัยทัศน์ การสังเคราะห์ การส่งมอบคุณค่าภายใต้ความจริงสามระดับ คือ ความจริงเห็นพ้องในระดับสังคม ความจริงเหมือนฝันในระดับปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคล และความจริงแก่นแท้ในระดับตัวตนภายในตัวบุคคลที่เชื่อมโยงกับสำนึกร่วมของชุมชน (Mindell A. and Mindell A., n.d.; ชาญชัย ชัยสุขโกศล และอัจฉริย์ อำไพกิจพาณิชย์, 2563; สถาบันพระปกเกล้า, 9 กุมภาพันธ์ 2565)

การพัฒนาสังคมที่เน้นสำนึกร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย มีปัจจัยสำคัญประการหนึ่งคือ ทูทางสังคม อันประกอบด้วย ทูมนุษย์ ทูสถาบัน ทูปัญญา ทูวัฒนธรรม รวมทั้งทูที่เป็นทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เครื่องมือสำคัญที่ใช้ในการสำรวจทูทางสังคม ได้แก่ การทำแผนที่ชุมชน (Community Mapping) โดยผู้ที่เป็นสมาชิกของชุมชนนั้น เพื่อนำมาต่อยอดเป็นแนวทางการพัฒนาบนพื้นฐานข้อเท็จจริง ดังปรากฏในงานวิจัยและคลังความรู้ของเครือข่ายตำบลสุขภาวะ ที่ศึกษาสภาพทูทางสังคมและปัญหาอุปสรรคในท้องถิ่นเพื่อนำไปเขียนเป็นแผนที่ชุมชนเพื่อพัฒนาบนพื้นฐานความเป็นจริง (สุพิตรา คงขำ, 2561; สำนักสนับสนุนสุขภาวะชุมชน (สำนัก 3) สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ, 2564)

การประกอบสร้างแบบจำลองธุรกิจที่สืบเนื่องจากการบวนการทำแผนที่ชุมชน จึงเป็นการสร้างความตระหนักถึงจิตสำนึกร่วมของคนในพื้นที่ ทั้งในด้านความคิด ความรู้สึก การรับสัมผัส และการหยั่งรู้โอกาสในการพัฒนา ซึ่งสามารถนำไปสู่ความเป็นเอกลักษณ์ของแนวทางการสร้างความมั่นคงของสังคมในระดับชุมชนได้ในที่สุด

นิยามศัพท์เฉพาะ (Specific Definitions)

เสียง (Voices) ในบทความวิจัยนี้ นอกจากจะหมายถึงการใช้สิทธิ์ออกเสียงตามหลักประชาธิปไตยทั่วไปซึ่งเป็นความจริงเห็นพ้องในระดับสังคม ยังหมายถึงเสียงในความจริงเหมือนฝันที่สังเกตได้ในกระบวนการกลุ่ม รวมทั้งเสียงตัวตนซึ่งสะท้อนความคิด ความรู้สึก การรับ

สัมผัส การหยั่งรู้ ของแต่ละบุคคลที่แสดงออกมาในระหว่างการฝึกเขียนแบบจำลองธุรกิจจากแผนที่ชุมชน

แผนที่ชุมชน (Community Map) หมายถึง แผนที่แสดงจุดแข็ง จุดอ่อน และทุนทางสังคม ซึ่งเขียนผ่านการระดมความคิดจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องกับพื้นที่ที่ปรากฏในแผนที่นั้น

แบบจำลองธุรกิจ (Business Model Canvas: BMC) หมายถึง แม่แบบ (template) ที่ช่วยในการออกแบบธุรกิจ ซึ่งมีองค์ประกอบเก้าประการสำหรับเขียนลงในเก้าช่อง ดังนี้

- 1) กลุ่มเป้าหมาย
- 2) คุณค่าของงานที่ส่งมอบต่อสังคม
- 3) ช่องทางการเข้าถึงกลุ่มเป้าหมาย
- 4) ความสัมพันธ์กับกลุ่มเป้าหมาย
- 5) รายได้หลัก
- 6) ทรัพยากรหลัก
- 7) กิจกรรมหลัก
- 8) พันธมิตร
- 9) โครงสร้างต้นทุน

วิธีดำเนินการวิจัย (Methodology)

ใช้ระเบียบวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ จากเอกสาร การสัมภาษณ์ และการสังเกตแบบมีส่วนร่วม โดยมีผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 80 คนจากทุกภาคส่วนในพื้นที่รับผิดชอบของเทศบาลตำบลหาดกรวด จังหวัดอุดรธานี เครื่องมือหลักที่ใช้ในการวิจัยเป็นบันทึกกิจกรรมการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการจัดทำแผนที่ชุมชนและแบบจำลองธุรกิจ (BMC) ระยะเวลาดำเนินการวิจัยตลอดเดือนสิงหาคม พ.ศ. 2565 โดยมีขั้นตอนดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. คณะผู้วิจัยศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับตำบลหาดกรวดเป็นข้อมูลพื้นฐาน
2. ลงพื้นที่ทุกหมู่บ้านและพูดคุยกับสมาชิกสภาเทศบาลแต่ละเขต ผู้บริหาร ข้าราชการ และประชาชนที่สมัครใจพูดคุยและบอกเล่าเรื่องราวในตำบล โดยมีประเด็นการพูดคุยคือ จุดแข็ง จุดอ่อน และทุนทางสังคมในมุมมองของแต่ละคน เพื่อเป็นข้อมูลเบื้องต้นในการสังเกตการณ์การเขียนแผนที่ชุมชน
3. คณะผู้วิจัยเข้าร่วมรับฟังการบรรยายพิเศษ หัวข้อ “ธรรมาภิบาลในการบริหารพัฒนา” และการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ หัวข้อ “การประยุกต์ Business Model Canvas ในการจัดทำโครงการพัฒนาสังคม” ระหว่างวันที่ 19 – 20 สิงหาคม 2565 ณ สำนักงานเทศบาลตำบลหาดกรวด พร้อมจดบันทึกประเด็นที่พบเห็นในการจัดทำแผนที่ชุมชน ความเข้าใจเรื่องธรรมาภิบาลในการพัฒนา และการเขียนแบบจำลองธุรกิจ ในลักษณะของการสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม
4. ตรวจสอบคุณภาพของข้อมูล (Credibility) โดยใช้สามเส้าของข้อมูล (Data Triangulation) คือ ความสอดคล้องกันระหว่างข้อมูลจากเอกสาร จากการสัมภาษณ์ และการสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม

ผลการวิจัย (Results)

1. แผนที่ชุมชนตำบลหาดกรวด อำเภอเมืองอุตรดิตถ์ จังหวัดอุตรดิตถ์

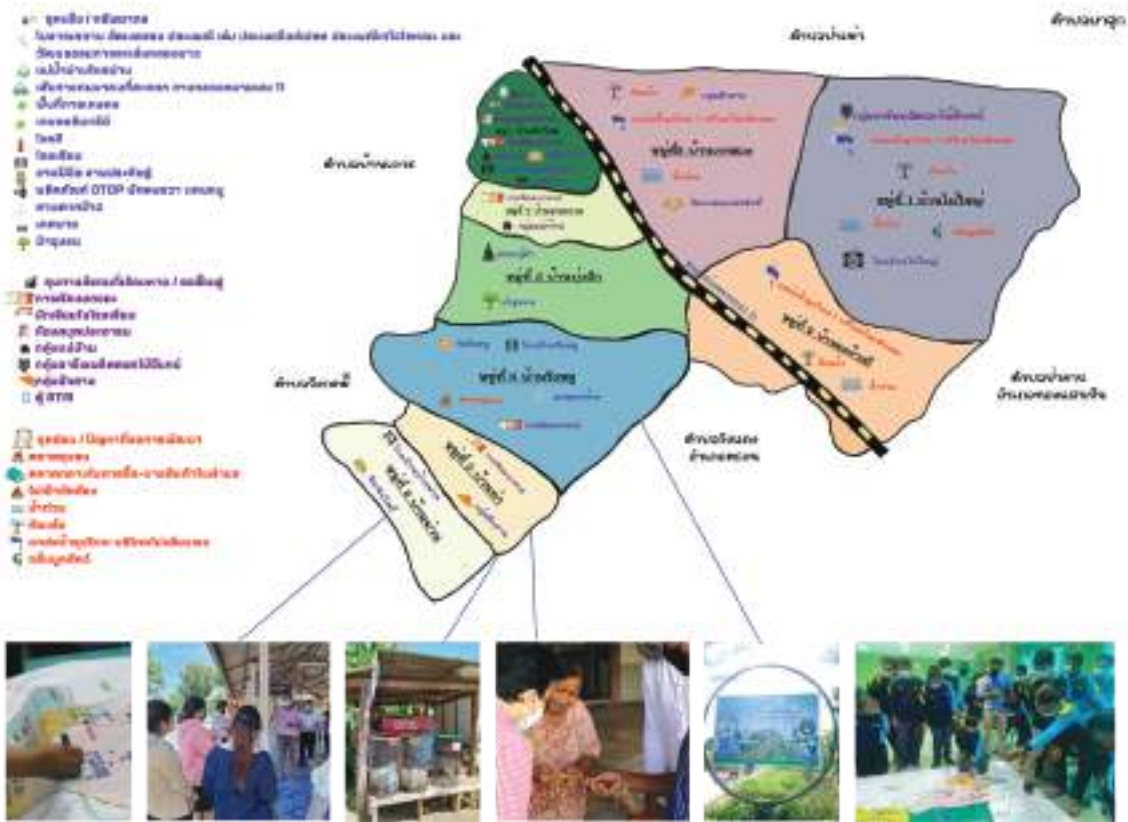
จากการสำรวจชุมชนโดยการลงพื้นที่พบปะพูดคุยกับผู้นำท้องถิ่นและประชาชนในแต่ละเขต ร่วมกับบันทึกการประชุมเชิงปฏิบัติการของผู้บริหาร สมาชิกสภาเทศบาลตำบลหาดกรวด ข้าราชการประจำ พนักงานระดับปฏิบัติการ และตัวแทนกลุ่มต่างๆ ของตำบลหาดกรวด ในการบอกเล่าเรื่องราวเพื่อสะท้อนภาพตำบลจากทุกมุมมอง ปรากฏผลดังนี้

ตำบลหาดกรวดมีจุดแข็งที่เป็นทรัพยากรในการพัฒนา ได้แก่ โบราณสถาน วัฒนธรรม ประเพณี อาทิ ประเพณีแห่เปรตวันเทโวโรหณะ การละเล่นกลองยาว สำหรับในเชิงภูมิศาสตร์ ตำบลหาดกรวดมีแม่น้ำน่านไหลผ่าน มีเส้นทางคมนาคมที่สะดวก คือทางหลวงหมายเลข 11 ทางหลวงชนบท และถนนที่ใช้เป็นเส้นทางคมนาคมหลายเส้นทาง มีอาชีพเกษตรกรรมและการทำเกษตรกรรมประมาณร้อยละ 80 ของพื้นที่ตำบล ทั้งเกษตรแปลงใหญ่และเกษตรอินทรีย์ มีลานตากข้าวของหมู่บ้าน มีท่าข้าวขนาดใหญ่ที่เชื่อมโยงแปลงนากับโรงสี มีโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลสองแห่งที่ปฏิบัติงานร่วมกับอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) อย่างเข้มแข็ง มีโรงเรียนและศูนย์เด็กเล็กในเขตชุมชน และมีป่าชุมชนที่ค่อนข้างอุดมสมบูรณ์

สำหรับจุดอ่อนและปัญหาที่รอการพัฒนา ได้แก่ ตลาดชุมชน ตลาดกลางในการซื้อขายสินค้าในตำบล ไฟฟ้าขัดข้อง ปัญหาน้ำท่วม ภัยแล้ง แหล่งน้ำอุปโภคบริโภคไม่เพียงพอ และปัญหากลิ่นมูลสัตว์ ที่มีการร้องเรียนร้องทุกข์กับทางเทศบาลตำบลหาดกรวดอย่างต่อเนื่อง และอยู่ระหว่างการดำเนินการแก้ไข

ทั้งนี้ คณะผู้วิจัยยังพบทุนทางสังคมที่เคยโดดเด่น แต่ปัจจุบันเลือนหายและรอการฟื้นฟู ได้แก่ โครงการคัดแยกขยะระดับชุมชน กลุ่มอาชีพผลิตดอกไม้จันทน์ กลุ่มงานฝีมือสานกระเป่าจากผักตบชวาซึ่งเป็นผลิตภัณฑ์ของตำบลที่เคยได้รับรางวัล OTOP สามดาว ผลการสำรวจและวิเคราะห์ สามารถสรุปเป็นแผนที่ชุมชนตำบลหาดกรวดในการแสดงจุดแข็งจุดอ่อน และทุนทางสังคมที่รอการฟื้นฟู ได้ดังภาพ 1

ภาพ 1 แผนที่ชุมชนตำบลหาดกรวดในการแสดงจุดแข็ง จุดอ่อน และทุนทางสังคมที่รอการฟื้นฟู

(กานต์รวี วิจิตวรธรณ์ และศุภรัตน์ ฉลาด, 2565)

ในการจัดทำแผนที่ชุมชนครั้งนี้ เป็นการร่วมกันเติมจุดอ่อน จุดแข็ง และทุนทางสังคม บนแผนที่ขนาดใหญ่ผืนเดียวกัน โดยเริ่มจากฝ่ายบริหาร หัวหน้าส่วนงาน และสมาชิกสภาเทศบาลตำบลหาดกรวด และต่อยอดด้วยรายละเอียดจากผู้ปฏิบัติการ ตลอดจนกลุ่มเยาวชน กลุ่มอาชีพจากทุกหมู่บ้านที่มาร่วมเขียนแผนที่ชุมชนด้วยกัน

เทคนิคการเขียนแผนที่ชุมชนที่น่าสนใจ คือ การสร้างฉันทามติโดยใช้เพียงปากกาเมจิกสามด้าม ปากกาสีน้ำเงิน 1 ด้าม สำหรับเขียนจุดดี/สิ่งที่ภาคภูมิใจ, ปากกาสีแดง 1 ด้าม สำหรับเขียนจุดด้อย/ปัญหาต้องพัฒนา, ปากกาสีม่วง 1 ด้าม สำหรับเขียน สิ่งดีที่เคยมีแต่ปัจจุบันนี้หายไป การเขียนที่มีโอกาสเพียงครั้งเดียวในแต่ละจุด ก่อให้เกิดกระบวนการมีส่วนร่วม ตั้งแต่การเลือกคนเขียน การระดมความคิดก่อนตัดสินใจ และการวางระบบตรวจสอบความถูกต้อง ซึ่งสะท้อนถึงความเป็นธรรมาภิบาลโดยธรรมชาติของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกภาคส่วนในพื้นที่ตำบล สอดคล้องกับแนวคิดทฤษฎีประกอบสร้างนิยมเชิงสังคม (Social Constructivism)

ที่เชื่อว่า มนุษย์จึงมิใช่เพียงผู้รับ หากแต่คือผู้ปรับเปลี่ยนและประกอบสร้างความหมายจนกลายเป็นมาตรฐานใหม่ของค่านิยมร่วม (ScienceDirect, 2016) ดังปรากฏในพฤติกรรมธรรมาภิบาลที่สะท้อนผ่านกิจกรรมการเขียนแผนที่ชุมชนร่วมกัน

2. แบบจำลองธุรกิจของขนมสุขภาพจากการวิเคราะห์แผนที่ชุมชน

หลังจากเขียนแผนที่ชุมชน และวิเคราะห์จุดเด่น จุดด้อย ทุนสังคมแล้ว เจ้าหน้าที่และประชาชนมีความเห็นร่วมกันว่า ความมั่นคงทางสังคมจะเกิดขึ้นเมื่อประชาชนส่วนใหญ่ของตำบลที่อยู่ในวัยทำงาน สามารถนำจุดแข็งของชุมชนด้านเกษตรอินทรีย์มายกระดับเป็นขนมสุขภาพเพื่อเพิ่มมูลค่า โดยเฉพาะการทำวันแพนซีและเต้าฮวยสุขภาพซึ่งทำได้ง่าย เหมาะกับทุกช่วงวัย สามารถประยุกต์ใส่ผลไม้ตามฤดูกาลเพื่อเพิ่มสีสัน รสชาติ และคุณค่าอาหาร โดยมีการตลาดทั้งออนไลน์และตลาดนัดที่ทางเทศบาลจะนำไปบรรจุในแผนงบประมาณตามหลักนิติธรรม มีเจ้าหน้าที่และครูศูนย์เด็กเล็กที่จะนำไปพัฒนาเป็นอาหารว่างที่มีคุณภาพในราคาย่อมเยาให้กับเด็ก ๆ เจ้าหน้าที่โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลเสนอให้ฝึกอาชีพให้อาสาสมัครสาธารณสุขสร้างเป็นโครงการบูรณาการเกษตร-การศึกษาและวัฒนธรรม-สาธารณสุขในงานบุญประเพณีต่าง ๆ รวมทั้งการประชุม อบรม ศึกษาดูงาน เป็นการสร้างตลาดในชุมชนที่มั่นคงก่อนจะขายออนไลน์สู่สังคมนอก

ตาราง 1 แบบจำลองธุรกิจขนมสุขภาพจากผลิตภัณฑ์เกษตรอินทรีย์ตำบลหาดกรวด

<p>[8] พันธมิตร</p> <ul style="list-style-type: none"> - เทศบาลตำบลหาดกรวด - MoU กับคณะสังคมศาสตร์มหาวิทยาลัยนเรศวร - โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล (รพ.สต.) ในเขตพื้นที่ตำบลหาดกรวด - กลุ่มกองทุนหมู่บ้าน 	<p>[7] กิจกรรมหลัก</p> <ul style="list-style-type: none"> - ฝึกอบรมทำขนม - สร้างแบรนด์สินค้า - ทำการตลาด <p>[6] ทรัพยากรหลัก</p> <ul style="list-style-type: none"> - เกษตรอินทรีย์ - ความร่วมมือจากส่วนงานสาธารณสุขระดับตำบล - ทุนวัฒนธรรมด้านงานฝีมือของคนในชุมชน 	<p>[2] คุณค่าของงาน</p> <ul style="list-style-type: none"> - การยกระดับเกษตรอินทรีย์ด้วยการสร้างมูลค่าผลผลิตทางการเกษตร - สร้างเอกลักษณ์ของตำบลหาดกรวด - สร้างรายได้เสริมในระยะยาวจากการสร้างกลุ่มอาชีพในตำบล 	<p>[4] ความสัมพันธ์กับกลุ่มเป้าหมาย</p> <ul style="list-style-type: none"> - ผู้ซื้อและผู้ขาย - ผู้ฝึกอบรมและผู้เข้าร่วมการฝึกอบรม - ความรู้สึกเป็นเจ้าของชุมชนตำบลหาดกรวด 	<p>[1] กลุ่มเป้าหมาย</p> <ul style="list-style-type: none"> - ศูนย์เด็กเล็ก - กลุ่มเกษตรกร - กลุ่มประชาชน - กลุ่มแม่บ้าน - ชมรมผู้สูงอายุ - กลุ่มสุขภาพ - กลุ่มร้านค้า/ตลาดออนไลน์ - หน่วยงานราชการ - พระภิกษุสงฆ์
<p>[9] โครงสร้างต้นทุน</p> <ul style="list-style-type: none"> - ค่าฝึกอบรม - ค่าวัตถุดิบ - ค่าโฆษณา - ค่าแพ็คเกจ - ค่าจัดส่ง 		<p>[5] รายได้หลัก</p> <ul style="list-style-type: none"> - งบประมาณจากเทศบาลตำบลหาดกรวด - เงินกู้ยืมจากธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร - กองทุนหลักประกันสุขภาพ - การขายผลิตภัณฑ์ - การขายสูตร/การฝึกอบรมการทำขนมสุขภาพ 		
		<p>[3] ช่องทางการเข้าถึงกลุ่มเป้าหมาย</p> <ul style="list-style-type: none"> - ตลาด (ออนไลน์, ตลาดนัดวัฒนธรรม) - การประชาสัมพันธ์ (ทต.หาดกรวด, รพ.สต.) 		

ทั้งนี้ ในการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ หัวข้อ “การประยุกต์ Business Model Canvas ในการจัดทำโครงการพัฒนาสังคม” ในวันที่ 20 สิงหาคม 2565 ณ สำนักงานเทศบาลตำบลหาดกรวด ได้มีการบรรยายสร้างความเข้าใจการวิเคราะห์พฤติกรรมจากสมองสี่ส่วน ที่สะท้อนเป็นเสียงของความคิด ความรู้สึก การรับสัมผัส และการหยั่งรู้ อันเป็นรากฐานทางจิตวิทยาของประชานิยมไทยเชิงลึก แล้วฝึกฝนการเขียนแบบจำลองธุรกิจที่ละช่องที่ร่วมกันวิเคราะห์ให้ได้ตรงกันว่าในตาราง 1 ใช้สีน้ำเงินแทนความคิด สีแดงแทนความรู้สึก สีเขียวแทนการรับสัมผัส และสีเหลืองแทนการหยั่งรู้ ผลลัพธ์ท้ายสุดของการฝึกใช้สมองที่ละส่วนฟังเสียงที่ละด้านของตัวตน พบว่าแต่ละกลุ่มเกิดข้อสรุปตรงกันเป็นแบบจำลองธุรกิจขนมสุขภาพ ที่ยกระดับเกษตรอินทรีย์ สู่ทุนวัฒนธรรมที่มีฝีมือด้านศิลปะและมีพื้นฐานการนำขนมไปทำบุญ จัดเลี้ยง และส่งมอบเป็นของขวัญให้แก่กัน สิ่งที่คุณจะผู้วิจัยพบความต่างมีเพียงแค่นิยามของขนมเท่านั้น แต่วัตถุดิบหลักยังเป็นมะพร้าว กล้วยหวาน อัญชัน ใบเตย ซึ่งเป็นพืชที่ปลูกได้ดั่งอกงามในพื้นที่ตำบล

ภาพ 2 ขนมสุขภาพที่ใช้มะพร้าว-กล้วยหวาน-อัญชัน-ใบเตย จากสวนเกษตรอินทรีย์ตำบลหาดกรวด

จากแบบจำลองธุรกิจของขนมสุขภาพจากการวิเคราะห์แผนที่ชุมชน กลุ่มตัวแทนชุมชนได้ตัดสินใจเลือกใช้วัตถุดิบหลักจากสวนเกษตรอินทรีย์ซึ่งไม่ผ่านการใช้สารเคมีและปุ๋ยเคมี แหล่งน้ำใช้แบบปลอดภัยพิษ มีการป้องกันไม่ให้ดินและผลผลิตเกษตรอินทรีย์ปนเปื้อนมลพิษและสารเคมีสังเคราะห์ทางการเกษตร ดังนั้นขนมสุขภาพจึงถูกผลิตขึ้นมาเพื่อตอบโจทย์ในด้านของความใส่ใจในการดูแลสุขภาพ โดยอาจมีการใช้ความหวานจากหญ้าหวานแทนน้ำตาลทราย ซึ่งหญ้าหวานเป็นพืชชนิดหนึ่งที่ได้รับคามนิยมในกลุ่มคนรักสุขภาพเพราะไม่มีสารปรุงแต่งและไม่มีแคลอรีจึงปลอดภัยต่อการบริโภค หญ้าหวานมีสรรพคุณในการลดความดันโลหิต ลดระดับน้ำตาลในเลือด ดังนั้นผลิตภัณฑ์ขนมสุขภาพนี้จะช่วยลดความเสี่ยงจากการเกิดโรคต่างๆ เช่น เบาหวาน ความดันโลหิตสูง ไขมันในเลือดสูง โดยสามารถวางจำหน่ายที่โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล (รพ.สต.) ในวันนัดตรวจเบาหวานเป็นขนมสุขภาพสำหรับศูนย์เด็กเล็ก หรือเป็นชุดอาหารว่างต้อนรับผู้เข้าประชุมหรือศึกษาดูงานเป็นการบูรณาการด้านเกษตร การศึกษา และสาธารณสุขเพื่อสร้างความมั่นคงทางอาชีพสำหรับกลุ่มทำขนมสุขภาพตำบลหาดกรวดบนพื้นฐานการวิเคราะห์แผนที่ตำบลจนกระทั่งสามารถระบุจุดแข็งด้านการเกษตร จุดอ่อนด้านการตลาด และทุนทางสังคมด้านสาธารณสุขและงานฝีมือของประชาชนตำบลหาดกรวด

ตัวชี้วัดความมั่นคงทางสังคมในการยกระดับเกษตรอินทรีย์ที่วิเคราะห์ได้จากแผนที่ชุมชนและแบบจำลองธุรกิจ มีข้อมูลจากการสัมภาษณ์นายกเทศมนตรีตำบลหาดกรวดว่าเทศบาลตำบลหาดกรวดเป็นตำบลแรกของประเทศไทย ที่ได้รับการสนับสนุนจากธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ธ.ก.ส.) ในการสร้างความมั่นคงทางอาหาร ผ่านโครงการเกษตรอินทรีย์ 459 ระดับตำบล โดยมีแนวคิดช่วยเหลือเกษตรกรให้เกิดเสถียรภาพด้านอาหารประจำวัน ลดภาระรายจ่าย ลดภาระหนี้ แม้ไม่มีเงินแต่ต้องมีกิน เพียงเดินจากตัวบ้านสี่ห้าก้าวก็สามารถหาวัตถุดิบ ผัก ผัก เนื้อสัตว์ มาปรุงอาหารได้แล้ว (ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร, 2562) นอกจากนี้ ตามบันทึกข้อตกลงความร่วมมือทางวิชาการ (MoU) ระหว่าง มหาวิทยาลัยนเรศวร กับ เทศบาลตำบลหาดกรวด ยังระบุถึงนโยบายการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์อย่างยั่งยืน ด้วยการส่งเสริม สนับสนุนการจัดการศึกษาและการฝึกอบรมให้แก่ประชาชน โดยความร่วมมือทางวิชาการเพื่อขับเคลื่อนสังคมคุณภาพ และเป็นการสร้างพื้นที่เรียนรู้แบบ Social Lab หรือศูนย์ปฏิบัติการทางสังคม ซึ่งเป็นการบูรณาการทำงานร่วมกันในการพัฒนากลุ่มอาชีพ วิสาหกิจชุมชน และองค์กรท้องถิ่นในเขตเทศบาลตำบลหาดกรวดอย่างยั่งยืน (มหาวิทยาลัยนเรศวร, 2565)

คณะผู้วิจัย มีโอกาสได้ศึกษาการพัฒนาสังคมผ่านระบบ Social Lab ในข้อตกลงความร่วมมือทางวิชาการดังกล่าว จึงร่วมกันถอดบทเรียนจากเอกสาร บทสัมภาษณ์ และการสังเกตแบบมีส่วนร่วม ในประเด็นการดำเนินการตามนโยบาย “ธรรมาภิบาลและการฟังเสียงประชาชน” ที่ยกระดับเกษตรอินทรีย์อันเป็นจุดเด่นของตำบล ร่วมกับการวิเคราะห์แผนที่

ชุมชนเพื่อเขียนเป็นแบบจำลองธุรกิจที่ใช้แนวคิดประชาธิปไตยเชิงลึก โดยการมีส่วนร่วมของข้าราชการ ฝ่ายบริหาร ฝ่ายสภา เจ้าหน้าที่ระดับปฏิบัติการ และประชาชนผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่สะท้อนกระบวนการสร้างอาชีพของชุมชนอย่างเป็นรูปธรรม ทั้งยังมีเทศบัญญัติปีงบประมาณ 2566 ตลอดจนโครงการความร่วมมือเชิงวิชาการ ปี พ.ศ. 2565 – 2568 ที่ระบุการจัดตั้งตลาดชุมชน การฝึกอบรมทำขนมสุขภาพ การส่งเสริมการออกแบบผลิตภัณฑ์ การเชื่อมโยงกับโครงการเชิงรุกของกองส่งเสริมการเกษตร กองการศึกษา และกองสาธารณสุข ตามแบบจำลองธุรกิจขนมสุขภาพอย่างต่อเนื่องเพื่อเสริมพลังก่อนจะตั้งเป็นวิสาหกิจชุมชนที่เลี้ยงตนเองได้อย่างมั่นคงต่อไป

สรุป (Conclusion)

จากการสำรวจและวิเคราะห์แผนที่ชุมชน คณะผู้วิจัยพบจุดแข็งที่โดดเด่นในด้านการเกษตรกรรมและวัฒนธรรมประเพณี จุดอ่อนในด้านการตลาดและสาธารณูปโภคพื้นฐาน โดยมีทุนทางสังคมที่เป็นศักยภาพรอฟื้นฟู คือ งานสาธารณสุขและงานฝีมือ ซึ่งการฟังเสียงของประชาชนในทุกภาคส่วนเพื่อรวบรวมเป็นแผนที่ชุมชน เป็นจุดเริ่มต้นของประชาธิปไตยในการสร้างความมั่นคงเพื่อพัฒนาสังคมอย่างเป็นระบบผ่านแบบจำลองธุรกิจขนมสุขภาพ ที่เน้นใช้จุดแข็งในด้านเกษตรอินทรีย์เป็นวัตถุดิบช่วยลดจุดอ่อนด้านการตลาด ภายใต้ศักยภาพชุมชนด้านสาธารณสุขและงานฝีมือที่เพิ่มคุณค่าเชิงสุขภาพกายใจให้กับผลิตภัณฑ์ ทั้งนี้ แบบจำลองธุรกิจได้เขียนหลังจากผ่านกระบวนการฝึกอบรมการฟังเสียงสี่ส่วน คือ 1) เสียงความคิดเห็นในการระดมกลุ่มเป้าหมาย ทรัพยากรหลัก กิจกรรมหลัก พันธมิตร 2) เสียงความรู้สึกในการระดมความสัมพันธ์กับกลุ่มเป้าหมายและช่องทางการเข้าถึงกลุ่มเป้าหมาย 3) เสียงการรับสัมผัสในการวางแผนรายได้หลักและโครงสร้างต้นทุน และ 4) เสียงการหยั่งรู้ในการระบุคุณค่าของงานที่ส่งมอบต่อสังคม นอกจากนี้ยังมีการขับเคลื่อนนโยบายและงบประมาณสนับสนุนต่อเนื่องในเทศบัญญัติ อันเป็นประชาธิปไตยเชิงลึกในการสร้างความมั่นคงทางสังคมด้วยการออกแบบนโยบายที่ไม่ทิ้งเสียงใดไว้ข้างหลัง

ข้อเสนอแนะ (Recommendation)

งานวิจัยเรื่อง “ประชาธิปไตยเชิงลึกจากแผนที่ชุมชนสู่แบบจำลองธุรกิจตำบลหาดกรวด” เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพที่ถอดบทเรียนจากเอกสาร การสัมภาษณ์ และการสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วมใน Social Lab หรือห้องปฏิบัติการทางสังคมขนาดใหญ่ภายใต้ข้อตกลงความร่วมมือทางวิชาการระหว่างมหาวิทยาลัยนเรศวรและเทศบาลตำบลหาดกรวด ข้อมูลที่ได้จากการวิจัยจึงเป็นข้อมูลในพื้นที่เล็ก แต่มีความเชื่อถือได้ (Credibility) ในระดับสูงจากความสอดคล้องต้องกันของสามเ้าข้อมูล (Data Triangulation) ในวิธีการที่ต่างกัน ช่วงเวลาที่ต่างกัน และผู้ให้ข้อมูลที่ต่างกัน

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ คือ เทศบาลสามารถนำแผนที่ชุมชนไปพิจารณาประกอบกับการประชาคมในระบบปกติเพื่อกำหนดแผนปฏิบัติการพัฒนาตามความต้องการของผู้ปฏิบัติงานและประชาชน นอกจากนี้กระบวนการและเทคนิคการจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการพัฒนานบนพื้นฐานของประชาธิปไตยเชิงลึก ตั้งแต่ระดับการวางแผน การวิเคราะห์ข้อมูล การเรียนรู้ที่จะกำหนดเป้าหมายการขับเคลื่อนการพัฒนาไปด้วยกัน โดยเริ่มจากข้อเท็จจริงจากทุกมุมมองทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาและความอยู่ดีมีสุขของตำบล ภายใต้แนวคิดโลกาเทศาภิวัตน์ (Glocalization) ที่นำภูมิปัญญาสากลมาผนวกกับทรัพยากรท้องถิ่นเพื่อสร้างงานที่มีประสิทธิภาพประสิทธิผลอย่างยั่งยืน

ข้อเสนอแนะในการวิจัยต่อไป อาจศึกษาเปรียบเทียบการเรียนรู้และบ่มเพาะการพัฒนาสังคม ผ่านกิจกรรมต่าง ๆ ภายใต้กรอบอำนาจหน้าที่ของหน่วยงาน หรือขยายผลเป็นการวิจัยเพื่อตรวจสอบประสิทธิภาพของการเชื่อมโยงแผนที่ชุมชนสู่การจัดทำแบบจำลองธุรกิจเพื่อความมั่นคงทางอาชีพของประชาชนในพื้นที่อื่น ๆ ต่อไป

เอกสารอ้างอิง

ภาษาไทย

- กานต์รวี วิจิตวรธรรณันท์ และศุภรัตน์ ฉลาด. (2565). *การพัฒนาแผนที่ชุมชนสู่แบบจำลองธุรกิจ ตำบลหาดกรวด อำเภอเมืองอุตรดิตถ์ จังหวัดอุตรดิตถ์*. (วิทยานิพนธ์ระดับปริญญาตรี). มหาวิทยาลัยนเรศวร, คณะสังคมศาสตร์, สาขาพัฒนาสังคม.
- ชาญชัย ชัยสุขโกศล และอัจฉรีย์ อำไพกิจพาณิชย์. (2563). ประชาธิปไตยเชิงลึก. *วารสารความเป็นธรรมทางสังคมและความเหลื่อมล้ำ*. 1(1), 15-33.
- เทศบาลตำบลหาดกรวด. (2563). *สภาพทั่วไปและข้อมูลพื้นฐาน ตำบลหาดกรวด อำเภอเมืองอุตรดิตถ์ จังหวัดอุตรดิตถ์*. สืบค้นจาก <http://www.hatkruat.go.th/index.php/menu-gen-hatkruat>
- ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร. (3 พฤศจิกายน 2562). *เกษตรอินทรีย์ 459*. สืบค้นจาก <https://www.baac.or.th/459/>
- มหาวิทยาลัยนเรศวร. (13 มิถุนายน 2565). *ม.นเรศวร ร่วมกับเทศบาลตำบลหาดกรวด สร้าง Social Lab ขับเคลื่อนชุมชนอย่างยั่งยืน*. สืบค้นจาก <https://www.nu.ac.th/?p=28100>
- สตราณินิตย์ เล็กสุทธิ และพงศ์ศิริ ปิตุรัตน์เจริญกุล. (2563). การพัฒนารูปแบบการตลาดเกษตรอินทรีย์ของเครือข่ายเกษตรกรกรมยั่งยืน จังหวัดลำพูน. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยธนบุรี*, 14(2), 77-87.
- สถาบันพระปกเกล้า. (9 กุมภาพันธ์ 2565). *ประชาธิปไตยเชิงลึก*. สืบค้นจาก <https://www.kpi.ac.th/knowledge/research/data/1245?page=2>
- สุพัทธรา คงขำ. (2561). Vol. 11 No. 2 (2018): ทูทางสังคมกับการบริหารจัดการชุมชนอย่างยั่งยืน กรณีศึกษา: ชุมชนบ้านบ่อน้ำซับ หมู่ที่ 1 ตำบลขุนทะเล อำเภอลานสกา จังหวัดนครศรีธรรมราช. *Veridian E-Journal Silpakorn University ฉบับภาษาไทย มนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ และศิลปะ*, 11(2), 1727-1743. สืบค้นจาก <https://he02.tci-thaijo.org/index.php/Veridian-E-Journal/article/view/142956>
- สุรียา อินจ่าย. (8 มิถุนายน 2564). คำแถลงนโยบายของ นายสุรียา อินจ่าย นายกรัฐมนตรี ตำบลหาดกรวด ต่อสภาเทศบาลตำบลหาดกรวด. สืบค้นจาก <https://web.facebook.com/GG2564/posts/pfbid0dP4U33svsAJVrRSkacye7kriNjF5b5zdc4YtssnS85BdbVmxLb7tLHBmHK42Vewdl>

สำนักงานคณะกรรมการการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น. (ม.ป.ป.). *การมีส่วนร่วมของประชาชนกับการกระจายอำนาจ*. สืบค้นจาก <https://odloc.go.th/คลังความรู้/การมีส่วนร่วมของประชาชน/>

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ. (ม.ป.ป.). *ธรรมาภิบาลภาครัฐ สร้างชีวิตที่ดีขึ้นแก่ประชาชน 4 แนวคิด 10 หลักการ*. สืบค้นจาก <https://www.opdc.go.th/content/NTczMQ>

สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (ม.ป.ป.). *ยุทธศาสตร์ชาติด้านความมั่นคง*. สืบค้นจาก <http://nscr.nesdc.go.th/ns/ด้านความมั่นคง/>

สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (26 สิงหาคม 2565). *ภาวะสังคมไทย ไตรมาสสอง ปี 2565*. สืบค้นจาก https://www.nesdc.go.th/ewt_dl_link.php?nid=5492

สำนักปลัดเทศบาลตำบลหาดกรวด. (2565). *รายงานสถิติศูนย์บริการประชาชน One-Stop Service เทศบาลตำบลหาดกรวด 8 มิ.ย. 2564 – 31 กรกฎาคม 2565*. สำนักสนับสนุนสุขภาวะชุมชน (สำนัก 3) สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ. (2564).

แผนที่ทุนทางสังคมและศักยภาพตำบล. สืบค้นจาก <https://thaihealthycommunity.org/?cat=638>

ภาษาต่างประเทศ

Mindell A. and Mindell A. (n.d.). *Deep Democracy*. Retrieved from <http://www.aamindell.net/worldwork>

ScienceDirect. (2016). *Social Constructivism*. Retrieved from <https://www.sciencedirect.com/topics/psychology/social-constructivism>

ภัยคุกคามรูปแบบใหม่ในระบอบการเมืองที่แตกต่าง: การเปรียบเทียบเครื่องมือที่รัฐใช้ในการรับมือกับ มลพิษทางอากาศสหรัฐอเมริกาและจีน

**Non-traditional threats in different political regimes:
a comparison of government tools for responding to air pollution
in the United States and China**

ลดาวัลย์ ไชค์คำ*

Ladawan Khaikham**

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้วัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาการรับมือกับมลพิษทางอากาศในฐานะภัยคุกคามรูปแบบใหม่ในประเทศที่ปกครองด้วยระบอบประชาธิปไตย และระบอบเผด็จการคอมมิวนิสต์ 2) เปรียบเทียบการใช้เครื่องมือต่าง ๆ ในการรับมือกับมลพิษทางอากาศประเทศสหรัฐอเมริกาและประเทศจีน

ผลการวิจัยแสดงให้เห็นการรับมือกับภัยคุกคามรูปแบบใหม่ในระบอบการเมืองและโครงสร้างการการเมืองที่ต่างกันระหว่างประเทศสหรัฐอเมริกาและจีน โดยสหรัฐอเมริการับมือกับภัยคุกคามรูปแบบใหม่บนความสัมพันธ์อันซับซ้อนระหว่างประชาธิปไตยและปัญหาสิ่งแวดล้อม ประชาชนมีสิทธิและเสรีภาพในการกดดันรัฐบาล และรัฐบาลถูกตรวจสอบและถ่วงดุลอำนาจได้ ขณะที่จีนในระบอบสังคมนิยมมีความสัมพันธ์เชิงอำนาจแบบบนลงล่าง จีนรับมือกับมลพิษทางอากาศโดยใช้มาตรการเชิงบังคับ เช่น การออกคำสั่ง การควบคุมอันเด็ดขาด การให้รางวัล และการลงโทษ ความสำเร็จในการรับมือผ่านระบอบการปกครอง

* ภาควิชารัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

** Lecturer in Politics, Department of Political Science and Public Administration, Faculty of Social Sciences, Kasetsart University

แบบประชาธิปไตยแสดงให้เห็นว่าการรับมือกับความท้าทายรูปแบบใหม่ไม่จำเป็นต้องอาศัย
รัฐรวมศูนย์ และสมาทานวิธีการปกครองแบบเผด็จการหรืออำนาจนิยมเสมอไป

คำสำคัญ: ภัยคุกคามรูปแบบใหม่, มลพิษทางอากาศ, PM2.5, สหรัฐอเมริกา, จีน

Abstract

This research aims to 1) study how to deal with air pollution as a new threat in democratic countries and the communist dictatorship. 2) Compare the use of different tools to deal with air pollution in the United States and China.

The research findings demonstrate how the United States and China, with different political regimes and political structures, deal with air pollution as one of their non-traditional threats. The United States tackles the complex relationship between democracy and environmental issues. People have the right and freedom to pressure the government. Governmental power can also be checked and balanced. In contrast, China political power is top-down intergovernmental relations. It deals with air pollution by enforcing decisive, controlling, rewarding, and punitive measures. The success of democratic regimes in dealing with air pollution in the United States demonstrates that responding to non-traditional threats does not always necessitate a centralized dictatorship or an authoritarian regime.

Keywords: Non-traditional threats, Air Pollution, PM2.5, USA, China

บทนำ

อากาศเป็นสิ่งจำเป็นในการดำรงชีวิต แต่มลพิษทางอากาศเป็นภัยคุกคามรูปแบบใหม่ต่อชีวิตมนุษย์ และไม่สามารถแยกออกจากการเมืองได้ รัฐบาลมีบทบาทสำคัญในรับมือกับภัยคุกคามนี้ ในการพิจารณาข้อถกเถียงสำคัญหรือโต้แย้งทางการเมือง (Political argument) ที่เกี่ยวกับ “สิ่งแวดล้อม” แนวคิดแบบเสรีนิยมประชาธิปไตยมักพิจารณาภัยคุกคามด้านสิ่งแวดล้อมเป็นประเด็นเชิงพื้นที่ซึ่งต้องคำนึงถึงระดับการเมืองที่หลากหลายตั้งแต่ท้องถิ่นไปจนถึงระดับโลก แต่เมื่อมองในลักษณะเชิงพื้นที่เช่นนี้ทำให้นักสิ่งแวดล้อมในโลกเสรีนิยมประชาธิปไตยมักถูกมองว่าเป็นเพียงตัวแทนของกลุ่มผลประโยชน์หรือระบบพหุสังคมที่มีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายในการเมืองแบบประชาธิปไตยเท่านั้น (Dryzek, Honig, & Phillips, 2009)

ในทางกลับกัน การรับมือกับวิกฤตสิ่งแวดล้อมต้องอาศัยนักปกครองที่มีความรู้เฉพาะทาง เช่น ความรู้วิทยาศาสตร์ที่มักไม่เปิดพื้นที่ให้แก่ข้อสงสัยหรือข้อถกเถียง หรืออาจไปไกลถึงขั้นเรียกร้องระบอบการปกครองแบบเผด็จการ เพราะวิกฤตสิ่งแวดล้อมเกี่ยวข้องกับความเป็นความตายของมนุษย์ จึงต้องการรับมืออย่างเร่งด่วนและเป็นหนึ่งเดียว มีข้อสังเกตว่ารัฐชาติที่เน้นการปกครองแบบรวมศูนย์อำนาจรับมือกับความท้าทายรูปแบบใหม่ได้ประสบความสำเร็จ “เร็วกว่า” ประเทศที่เป็นประชาธิปไตย เพราะความแตกต่างอันหลากหลาย การรับฟังความเห็นจากประชาชน และกระบวนการตรวจสอบและถ่วงดุลอำนาจต้องอาศัยกระบวนการทางการเมืองอันซับซ้อนและใช้เวลายาวนานกว่ารัฐประชาธิปไตยจะเริ่มรับมือ ปัญหาสิ่งแวดล้อม เหล่านี้ได้ถูกลืมและแก้ไขยากขึ้นแล้ว (Vincent, 2013)

มลพิษทางอากาศส่งผลกระทบต่อระบบนิเวศ ทัศนวิสัย ชั้นบรรยากาศ การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ และสาธารณสุขซึ่งบั่นทอนสุขภาพของประชาชนโดยตรง (Zhu et al., 2018) นับตั้งแต่ในปี 1997 สหรัฐอเมริกาเป็นผู้นำในการกำหนดมาตรฐานคุณภาพอากาศสิ่งแวดล้อมและกำหนดความเข้มข้นสูงสุดของ PM2.5 ต่อมาประเทศอื่น ๆ และองค์การระหว่างประเทศพยายามกำหนดความเข้มข้นของ PM2.5 แต่เนื่องจากแต่ละประเทศมีบริบทสังคมเมือง สภาพเศรษฐกิจสังคม ความพร้อมทางเทคโนโลยีและการเงิน และลักษณะนิสัยของประชาชนที่แตกต่างกัน ทำให้มาตรฐาน PM2.5 ที่บังคับใช้แตกต่างกัน โดยประเทศที่พัฒนาแล้วจะกำหนดค่ามาตรฐานของ PM2.5 ไว้อย่างเข้มงวด คือ 12 ไมโครกรัมต่อลูกบาศก์เมตร ($\mu\text{g}/\text{m}^3$) ขณะที่ประเทศกำลังพัฒนาจะกำหนดมาตรฐานไว้ต่ำเพราะยังต้องอาศัยการพัฒนาทางเศรษฐกิจและพึ่งพิงอุตสาหกรรมหนัก คือ 50 $\mu\text{g}/\text{m}^3$ (ศิริมา ปัญญาเมธีกุล & ธงชัย พรรณสวัสดิ์, 2562)

องค์การอนามัยโลก (World Health Organization: WHO) เผยว่าประชากรโลก ร้อยละ 90 ได้สูดอากาศที่ปนเปื้อนมลพิษเข้าไปทุกวัน โดยเฉพาะประชากรที่อาศัยอยู่ใน

ประเทศที่มีรายได้อานกลางและต่ำในทวีปเอเชียและแอฟริกา (WHO, 2018) งานวิจัยชิ้นนี้จึงต้องการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการเมืองกับการรับมือกับความความท้าทายรูปแบบใหม่และเปรียบเทียบเครื่องมือที่รัฐใช้ในการรับมือกับมลพิษทางอากาศของประเทศสหรัฐอเมริกาและประเทศจีน ท้ายที่สุด งานวิจัยนี้ต้องการชี้ให้เห็นว่าระบอบการเมืองส่งผลต่อการจัดการปัญหามลพิษทางอากาศอย่างมีนัยสำคัญ และนำเสนอข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์ต่อไปในอนาคต

วัตถุประสงค์

งานวิจัยชิ้นนี้ ต้องการ

1. ศึกษาการรับมือกับมลพิษทางอากาศในฐานะภัยคุกคามรูปแบบใหม่ในประเทศที่ปกครองด้วยระบอบประชาธิปไตย และระบอบเผด็จการคอมมิวนิสต์
2. เปรียบเทียบเครื่องมือที่รัฐใช้ในการรับมือกับมลพิษทางอากาศสหรัฐอเมริกาและจีน

นิยามศัพท์

1. ภัยคุกคามรูปแบบใหม่

การศึกษารัฐศาสตร์ให้ความสนใจแนวคิด “ความมั่นคง” (Security) และ “ภัยคุกคาม” (Threat) มาอย่างยาวนาน “ความมั่นคงรูปแบบเดิม” (traditional Security) ผูกติดอยู่กับหลักความมั่นคงแห่งรัฐ (State security) ตามแนวคิดสังคมนิยม (Realism) ที่มุ่งเน้นไปที่ความมั่นคงของชาติ (National security) และผลประโยชน์แห่งชาติ (National interests) เพื่อตอบสนองต่อภัยคุกคามแบบเดิม (Traditional Threat) ได้แก่ สงครามและสันติภาพระหว่างรัฐ รัฐจึงเป็นจุดศูนย์กลางและมีความชอบธรรมในการเครื่องมือทางทหาร การทูต และปฏิบัติการต่าง ๆ ในการทำสงครามหลายรูปแบบ

อย่างไรก็ตาม การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ การขาดแคลนและแย่งชิงทรัพยากรโรคระบาด ภัยธรรมชาติต่างๆ การย้ายถิ่นฐานแบบไม่ปกติ การค้ามนุษย์ การค้ายาเสพติด อาชญากรรมข้ามชาติ และอาชญากรรมไซเบอร์กลายเป็น “ภัยคุกคามรูปแบบใหม่” (Non-traditional threats) ซึ่งล้วนเกี่ยวข้องกับความปลอดภัยและความอยู่รอดของประชาชนและรัฐ (กิตติ ประเสริฐสุข, อนุสรณ์ ชัยอักษรเวช, & จินตวัฒน์ ศิริรัตน์, 2563) ภัยเหล่านี้มีลักษณะเด่น คือ ไม่เกี่ยวข้องกับทหารโดยตรง และมีลักษณะเป็นพลวัต เป็นภัยคุกคามข้ามชาติ (Transnational) ที่ไม่ใช่ความขัดแย้งหรือการแข่งขันระหว่างรัฐอีกต่อไป แต่มีรูปแบบที่หลากหลายที่สามารถส่งผลกระทบต่อความมั่นคงทางสังคมและการเมือง (Searle, 2020) และความมั่นคงเกี่ยวกับอธิปไตยของรัฐเท่านั้น แต่หมายถึงประชาชนทั้งในระดับบุคคลและระดับสังคม เช่น ความอยู่รอด ความเป็นอยู่ที่ดี และศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ (Caballero-Anthony, 2016)

2. มลพิษทางอากาศ

มลพิษทางอากาศในช่วงเวลาของมนุษย์ (Anthropocene) มีจุดเริ่มต้นจากการเผาฟืนในปราสาท Tutbury ของ Eleanor of Aquitaine ภริยาของกษัตริย์เฮนรีที่ 2 แห่งอังกฤษ ในเมืองนอตติงแฮมตั้งแต่ต้นศตวรรษที่ 11 ในอังกฤษ หนึ่งร้อยหกปีต่อมาลอนดอนห้ามเผาถ่านหิน และในปี 1306 พระเจ้าเอ็ดเวิร์ดที่ 1 ทรงออกพระราชโองการให้ใช้ถ่านหินทะเลในเตาหลอม พระนางเจ้าอลิซาเบธที่ 1 ทรงห้ามเผาถ่านหินในลอนดอนเมื่อมีการประชุมรัฐสภา เมื่อปี 1661 มลพิษทางอากาศในลอนดอนเลวร้ายจนทำให้จอห์น เอเวลิน (John Evelyn) ต้องทำเรื่องร้องเรียนไปยังพระเจ้าชาร์ลส์ที่ 2 และรัฐสภา แต่มลพิษทางอากาศยังคงเป็นปัญหาเรื้อรังตั้งแต่ก่อนการปฏิวัติอุตสาหกรรม (Industrial Revolution) ที่โรงงานโลหะ เซรามิก และการเก็บรักษาผลิตภัณฑ์จากสัตว์เป็นแหล่งผลิตมลพิษทางอากาศ และยุคปฏิวัติอุตสาหกรรมในศตวรรษที่ 19-20 ที่มีเผาไหม้ถ่านหิน เพื่อเป็นพลังงานในเตาหลอม โรงไฟฟ้า หัวรถจักร เรือเดินทะเล และในเตาผิงในบ้าน (Boubel, Vallero, Fox, Turner, & Stern, 2013; Boubel et al., 2013)

ในศตวรรษที่ 21 ความกังวลเรื่องความเสื่อมโทรมของอากาศเพิ่มมากขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะในเมืองใหญ่ เช่น กรุงลอนดอน เมืองโมบาย (Mobile) รัฐอลาบามา (Alabama) เมืองลอสแอนเจลิส นิวยอร์ก และเขตเมืองใหญ่หลาย ๆ แห่งในสหรัฐฯ (FPFIS team, 2017) แม้ว่าใน อังกฤษ สหรัฐอเมริกาและสหภาพยุโรปออกกฎหมายเพื่อควบคุมอนุภาคขนาดใหญ่ในอากาศ (Large particulates) แต่ก๊าซและอนุภาคอนุภาคขนาดเล็ก (PM10) และขนาดจิ๋ว (PM2.5) ยังคงเป็นปัญหาหลัก และเป็นสาเหตุสำคัญของการเปลี่ยนแปลงสภาพอากาศทั่วโลก

3. อนุภาคเล็ก (PM10) และขนาดจิ๋ว (PM2.5)

อนุภาคที่แขวนลอยอยู่ในอากาศเป็นมลพิษที่พบได้ในทุกสภาพแวดล้อม PM ย่อมาจากอนุภาค (Particulate Matter) หรือมลพิษอนุภาค (Particle Pollution) เป็นส่วนผสมของอนุภาคของแข็งและของเหลวที่แขวนลอยในอากาศ สารเหล่านี้ถูกปล่อยออกมาจาก 2 แหล่งที่สำคัญ ได้แก่ (1) เกิดขึ้นในจากธรรมชาติ (Non-anthropogenic) ในบรรยากาศที่เป็นก๊าซ เช่น ซัลเฟอร์ไดออกไซด์ ไนโตรเจนออกไซด์ และกิจกรรมทางการเกษตร เช่น แอมโมเนีย สารอินทรีย์ระเหยที่ไม่ใช่ก๊าซมีเทน หรือ ดินและฝุ่น เช่น ฝุ่นจากทะเลทรายซาฮารา สามารถลอยไปยังยุโรปตอนใต้ได้ (Nieder, Benbi, & Reichl, 2018) (2) เกิดจากกิจกรรมของมนุษย์ (Anthropogenic) เช่น เครื่องยนต์สันดาป (ทั้งดีเซลและเบนซิน) ถ่านหินลิกไนต์ น้ำมันหนัก และชีวมวลที่ใช้ในครัวเรือน และกิจกรรมในอุตสาหกรรม เช่น อาคารเหมืองแร่ การผลิตปูนซีเมนต์ เซรามิก อิฐ การถลุงแร่ และการสีกร่อนของสิ่งก่อสร้าง

อนุภาคในอากาศอาจมีขนาดใหญ่หรือทึบแสงพอที่จะมองเห็นได้ด้วยตาเปล่า เช่น ฝุ่น สิ่งสกปรก เขม่า หรือควัน หรือสารอื่น ๆ ที่มีขนาดเล็กมากจนสามารถตรวจพบได้โดยใช้

กล้องจุลทรรศน์อิเล็กตรอนเท่านั้น ซึ่งสามารถแบ่งได้ตามขนาด เช่น PM10 คืออนุภาคที่สูดดมได้ มีเส้นผ่านศูนย์กลางโดยทั่วไปหรือเล็กกว่า 10 ไมโครเมตร และ PM2.5 คืออนุภาคที่สูดดมได้ มีเส้นผ่านศูนย์กลางโดยทั่วไปหรือเล็กกว่า 2.5 ไมโครเมตร ซึ่งมีขนาดเล็กกว่าเส้นผมมนุษย์ 30 เท่า (EPA, 2019)

องค์การอนามัยโลกกำหนดค่ามาตรฐานของ PM2.5 ด้วย 2 มาตรฐานหลัก คือ

1. มาตรฐาน PM2.5 เฉลี่ยราย 24 ชั่วโมงต้องไม่เกิน $25 \mu\text{g}/\text{m}^3$ (ต้องไม่เกินค่ามาตรฐานนี้ ไม่มากกว่า 3 วันต่อปี) ซึ่งเป็นค่าบ่งชี้อันตรายในลักษณะกึ่งเฉียบพลัน คือเมื่อได้รับสารอันตรายแล้ว จะเกิดผลเสียต่อร่างกายทันที
2. มาตรฐาน PM2.5 เฉลี่ยรายปีต้องไม่เกิน $10 \mu\text{g}/\text{m}^3$ ซึ่งเป็นตัวบ่งชี้อันตรายในลักษณะที่ต้องได้รับสารติดต่อกันเป็นเวลานาน หลายสิบปี จึงจะเกิดผลเสียต่อสุขภาพและเกิดเป็นโรคเรื้อรัง (WHO, 2021; ชลทิศ อุไรฤกษ์กุล, 2562)

วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับมลพิษทางอากาศจากองค์ความรู้ด้านวิทยาศาสตร์และวิศวกรรมศาสตร์ให้ความสำคัญกับการตรวจวัดค่ามาตรฐาน เพื่อความสมดุลในระบบชั้นบรรยากาศโลก โดยพบว่า PM2.5 ส่งผลกระทบต่อทั้งทางตรงและทางอ้อมต่อสุขภาพภูมิอากาศ การกระจายและการดูดซับรังสีจากดวงอาทิตย์ในบรรยากาศโลกและการเปลี่ยนแปลงทางภูมิอากาศโลก (Climate change) การศึกษาของ Hu และ Liu พบว่า ความเข้มข้นของ PM2.5 ลดพลังงานแสงอาทิตย์ที่ส่องมายังพื้นผิวโลก ส่งผลให้อุณหภูมิพื้นดินลดลงแต่อุณหภูมิในชั้นบรรยากาศสูงขึ้น มีผลต่อการก่อตัวของเมฆ ปริมาณน้ำฝน และการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ (Hu & Liu, 2017) หากมี PM2.5 มากเกินไปจะทำให้ฝนตกน้อยลง (Liu et al., 2020) และฝนมีความเป็นกรดมากขึ้น เช่น การศึกษาของ Li and Zhang (2013) พบว่า PM2.5 ในเมืองซีอานมีสภาพเป็นกรดซึ่งสอดคล้องกับค่า pH ของฝนที่ตกในเมืองนี้ในปี ค.ศ. 2011 (Li & Zhang, 2013)

การวิจัยด้านสาธารณสุขเน้นผลกระทบของมลพิษต่อคุณภาพชีวิตของประชากร โดยพบว่า PM2.5 เป็นต้นเหตุสำคัญของโรคหัวใจและหลอดเลือด โรคระบบทางเดินหายใจ โรคปอด โรคหอบหืด โรคมะเร็ง และโรคอื่น ๆ เช่น โรคกระดูกพรุน (Prada et al., 2017) คุณภาพอากาศยังส่งผลกระทบต่อสุขภาพจิต อารมณ์หดหู่ง่าย ควบคุมอารมณ์ยาก มีอาการซึมเศร้า และความผิดปกติทางจิต (Carrington, 2020; Jia et al., 2018) ที่สำคัญคือ มลพิษทางอากาศมีผลต่ออายุขัยและการตายของมนุษย์ กล่าวคือ หาก PM2.5 เพิ่มขึ้นทุก ๆ $10 \mu\text{g}/\text{m}^3$ จะทำให้ชีวิตขัยของมนุษย์ลดลงโดยเฉลี่ย 0.98 ปี และหากมีมลพิษทางอากาศ

มากเกินไปมาตรฐานที่องค์การอนามัยโลกกำหนดไว้ มนุษย์จะมีอายุสั้นลงเกือบ 2 ปี (Greenstone & Fan, 2018)

การวิจัยด้านสังคมศาสตร์เกี่ยวกับมลพิษทางอากาศยังมีอยู่อย่างจำกัด ซึ่งส่วนใหญ่ให้ความสำคัญกับเรื่องเศรษฐกิจ สังคม และรายได้ในประเทศกำลังพัฒนา การกลายเป็นเมือง (Urbanization) และการทำให้เป็นอุตสาหกรรม (Industrialization) ที่ผลต่อมลพิษทางอากาศอย่างมีนัยสำคัญ เช่น การกลายเป็นเมือง ภาคบริการ การเติบโตทางเศรษฐกิจ เป็นปัจจัยสำคัญต่อการปล่อยมลพิษทางอากาศและปริมาณ PM2.5 (Ji, Yao, & Long, 2018; Xu & Lin, 2016) ผลิตภัณฑ์รวมในประเทศ (GDP) ของจีนในปี 2017 มีมูลค่าสูงถึง 404 ล้านล้านบาท แต่ปัญหา PM2.5 จากโรงงานอุตสาหกรรมและโรงไฟฟ้าถ่านหิน (Bloomberg Law, 2018; Cohen et al., 2017) ในด้านนิติศาสตร์ อานาจ วงศ์บัณฑิต (2562) พบว่ากฎหมายของประเทศไทยที่เกี่ยวข้องกับมลพิษทางอากาศ แต่กฎหมายเหล่านี้ไม่มีความเข้มงวดเท่ากับของสหภาพยุโรป (อานาจ วงศ์บัณฑิต, 2562) ในทางรัฐศาสตร์ ลดาวัลย์ ไขคำ (2564) พบว่ามลพิษทางอากาศเป็นผลมาจากการดำเนินนโยบายของรัฐที่ไม่สนใจสิ่งแวดล้อม และโครงสร้างการเมืองที่แตกต่างกันนำมาซึ่งความสำเร็จและความล้มเหลวของการจัดการมลพิษทางอากาศ โดยรัฐรวมศูนย์อำนาจมีแนวโน้มประสบความสำเร็จเร็วกว่าประเทศที่เป็นประชาธิปไตย (ลดาวัลย์ ไขคำ, 2564)

ระเบียบวิธีวิจัย

วิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary research) ซึ่งเป็นเครื่องมือวิจัยที่สังคมในเชิงคุณภาพ ผ่านการรวบรวมข้อมูล การตีความและการวิเคราะห์ปรากฏการณ์ทางสังคม งานเอกสารอธิบายความเป็นมา และบริบทของงานวิจัย ที่ช่วยให้นักวิจัยเห็นแนวโน้ม การเปลี่ยนแปลง การพัฒนา การตรวจสอบข้อค้นพบที่มาจากแหล่งข้อมูลอื่น ๆ และเป็นวิธีการรวบรวมข้อมูลที่ได้ผลที่สุดในสถานการณ์ที่นักวิจัยไม่สามารถเข้าไปสังเกตเหตุการณ์ได้ด้วยข้อจำกัดต่าง ๆ การสืบค้นข้อมูลจากแหล่งข้อมูลที่น่าเชื่อถือและหลากหลาย ทำให้นักวิจัยลดอคติที่อาจเกิดขึ้นได้ และช่วยยืนยันข้อมูลให้น่าเชื่อถือยิ่งขึ้น (Bowen, 2009)

การรวบรวมข้อมูล

การวิจัยนี้ได้รวบรวมเอกสาร บทความวิจัย บทความวิชาการที่ได้รับการเผยแพร่แล้ว ได้แก่ (1) เอกสารระดับปฐมภูมิ (Primary Document) คือ รัฐธรรมนูญสาธารณรัฐอเมริกา และสาธารณรัฐประชาชนจีน รัฐบัญญัติ แผนยุทธศาสตร์ชาติ กฎกระทรวง และประกาศ คณะรัฐมนตรี และ (2) เอกสารระดับทุติยภูมิ (Secondary Document) เช่น บทความวิจัย งานวิชาการที่ได้รับการตีพิมพ์เผยแพร่ และเอกสารจากหน่วยงานที่ไม่ใช่ภาครัฐ เช่น ข้อมูลจากองค์การอนามัยโลก (WHO), กรีนพีซ อินเตอร์เนชันแนล (Greenpeace International) และดัชนีคุณภาพของอากาศ (Air Quality Index: AQI)

ผลการวิจัย

1. ระบอบการเมืองที่มีผลต่อการรับมือกับภัยคุกคามรูปแบบใหม่

1.1 ประเทศสหรัฐอเมริกา

ประเทศสหรัฐอเมริกาในฐานะประเทศในระบอบประชาธิปไตย เป็นสหพันธ์สาธารณรัฐ มีนิติธรรมที่เข้มแข็ง และประชาชนมีเสรีภาพในการแสดงออก ความเชื่อทางศาสนา และเสรีภาพพลเมืองมากมาย แม้ว่าในช่วงไม่กี่ปีที่ผ่านมา สถาบันประชาธิปไตยมีความอ่อนไหวจากการแบ่งขั้ว อนาคตทางการเมือง หรือระบบยุติธรรมทางอาญา (Freedom House, 2022) แต่สหรัฐฯ พิจารณาปัญหามลพิษเป็นปัญหาทางการเมือง เนื่องจากการเรียกร้องจากประชาชน หลังจากสงครามโลกครั้งที่สองสิ้นสุดลง อุตสาหกรรมในสหรัฐฯพัฒนาอย่างรวดเร็วอันเป็นผลมาจากการดำเนินนโยบายของรัฐหลังภาวะเศรษฐกิจตกต่ำครั้งใหญ่ (Great Depression) ระหว่างปี 1929-1939 รัฐบาลได้ลงทุนในการสร้างทางหลวงสายแรกและมีการผลิตเครื่องใช้ไฟฟ้าในบ้านสมัยใหม่ทั่วประเทศ เกิดการใช้พลังงานภายในบ้านในอุตสาหกรรม และการใช้ยานพาหนะบนท้องถนนเพิ่มขึ้นมาก ส่งผลให้เกิดมลพิษทางอากาศเพิ่มขึ้นด้วย โดยเฉพาะในช่วงศตวรรษที่ 1970 เขตพื้นที่มหานคร เช่น เมืองโมบาย (Mobile) รัฐอลาบามา (Alabama) มีความเข้มข้นของฝุ่นละอองมาก นิวยอร์ก และลอสแอนเจลิสที่ได้ชื่อว่าเป็น “เมืองหลวงแห่งหมอกควันของโลก” (Smog capital of the world) ในทศวรรษที่ 1960 มลพิษทางอากาศจึงกลายเป็นส่วนหนึ่งของชีวิตประจำวันของชาวอเมริกัน ประชาชนจำนวนมากไม่พอใจ และสร้างความกดดันทางการเมืองให้แก่รัฐบาลมากขึ้นอย่างต่อเนื่อง

1.2 สาธารณรัฐประชาชนจีน

สาธารณรัฐประชาชนจีนเป็นรัฐสังคมนิยมที่ปกครองโดยเผด็จการประชาธิปไตยของประชาชน (People's democratic dictatorship) (Constitution of the People's Republic of China, 1982) โดยมีพรรคคอมมิวนิสต์จีน (Chinese Communist Party: CCP) เป็นตัวแทนสูงสุดของประชาชน ควบคุมระบบราชการ สื่อมวลชน กลุ่มสังคมออนไลน์ กลุ่มศาสนา มหาวิทยาลัย ธุรกิจ สมาคม และภาคประชาสังคม ภายใต้การปกครองโดยพรรคคอมมิวนิสต์ โครงสร้างทางการเมืองจีนไม่เปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ และกำหนดทิศทางของนโยบาย (วรศักดิ์ มหัทธโนบล, 2564) ในทศวรรษที่ 1970 ตั้ง เสี่ยวผิง ดำเนิน “นโยบายสี่ทันสมัย” (Four Modernization) คือ การเกษตร การอุตสาหกรรม วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี และการป้องกันประเทศ ลงทุนสาธารณูปโภคโดยรัฐจำนวนมาก อาศัยกลไกตลาดมากขึ้น ให้ความสำคัญกับการค้า การลงทุนจากต่างชาติ การเปิดพื้นที่ทางเศรษฐกิจตามแนวชายฝั่งตะวันออกและเขตเศรษฐกิจพิเศษ และเปิดประเทศในปี 1978 (นรชาติ วัง, 2561) ส่งผลให้เศรษฐกิจจีนเติบโตมากอย่างไม่เคยปรากฏมาก่อนนับแต่

ปี 1949 จนกลายเป็นมหาอำนาจทางเศรษฐกิจ โดยไม่ได้สนใจสิ่งแวดล้อม จีนเป็นผู้ผลิตถ่านหินรายใหญ่ที่สุดของโลก เป็นผู้ผลิตน้ำมันรายใหญ่ที่สุดของโลกรองจากสหรัฐอเมริกา และผลิตก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์มากกว่าประเทศใดในโลก จีนต้องเผชิญกับมลพิษทางน้ำ ดิน อากาศ และสิ่งแวดล้อมเสื่อมโทรม โดยมลพิษฝุ่นละอองในอากาศมีความเกี่ยวข้องกับการเสียชีวิตก่อนวัยอันควรของประชากรมากกว่า 1.2 ล้านคน ซึ่งแสดงให้เห็นว่าจีนกำลังประสบกับมลพิษร้ายแรงอย่างที่ไม่เคยปรากฏมาก่อน (Mao, 2016) แต่รัฐบาลจีนเริ่มหันมาให้ความสนใจประเด็นสิ่งแวดล้อมก็ต่อเมื่อมีแรงกดดันภายนอกจากประชาคมโลก

2. การเปรียบเทียบการใช้เครื่องมือต่างๆ ในการรับมือกับมลพิษทางอากาศ

รัฐบาลสหรัฐฯ และรัฐบาลจีนมีเครื่องมือที่ใช้ในการรับมือกับภัยคุกคามรูปแบบใหม่ ซึ่งก็คือมลพิษทางอากาศที่คล้ายคลึงและแตกต่างกันในด้านต่างๆ ดังนี้

2.1 มาตรการทางกฎหมาย กฎระเบียบ และข้อบังคับ

ประธานาธิบดีริชาร์ด นิกสันของสหรัฐอเมริกาได้ออกกฎหมาย *รัฐบัญญัติอากาศสะอาดปี 1963 (Clean Air Act, 1963)* และฉบับแก้ไขปี 1990 ซึ่งกำหนดมาตรฐานคุณภาพอากาศแห่งชาติ (The National Ambient Air Quality Standards: NAAQS) และค่ามาตรฐานการปล่อยมลพิษ เพื่อควบคุมมลพิษทางอากาศ การกำหนดมาตรฐานทางเทคโนโลยี (Technology Standards) การกำหนดมาตรฐานคุณภาพ (Performance Standard) การควบคุมระดับการปล่อยมลพิษ ระบบการค้าการปล่อยมลพิษ (Emission Trading Systems) นอกจากนี้ มลรัฐและรัฐบาลท้องถิ่นยังมีกฎหมายอีกหลายฉบับที่เกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อมเพิ่มเติม (Greenstone & Fan, 2019; ลดาวัลย์ ไช้คำ, 2564)

สำหรับประเทศจีนประกาศใช้ *กฎหมายป้องกันและควบคุมมลพิษทางอากาศของจีน (Air Pollution Prevention and Control Law)* ปี ค.ศ. 1987 และมีการแก้ไขหลายครั้ง ซึ่งการแก้ไขครั้งล่าสุดมีเน้นไปที่ปัญหาหมอกควันที่ทวีความรุนแรงมากขึ้น (Zhang & Samet, 2015) ต่อมาสำนักงานกิจการนิติบัญญัติของสภาแห่งรัฐ (State Council) ของจีนได้เผยแพร่ร่างการแก้ไขกฎหมายป้องกันและควบคุมมลพิษทางอากาศแห่งชาติ (National Air Pollution Prevention and Control Law) ฉบับแรก และยอมรับข้อคิดเห็นสาธารณะในการแก้ไขกฎหมาย ท้ายที่สุด กฎหมายฉบับแก้ไขผ่านการพิจารณาโดยสภาแห่งรัฐในปี 2014

2.2 อำนาจของฝ่ายบริหาร

ในสหรัฐอเมริกา นอกจากนโยบายและมาตรการต่าง ๆ แล้ว ประธานาธิบดีสามารถใช้อำนาจบริหาร สามารถยับยั้งการออกกฎหมาย และควบคุมพฤติกรรมโดยคำสั่งฝ่ายบริหาร (Executive order) ตามหลักการตรวจสอบและถ่วงดุลที่ระบุไว้ในรัฐธรรมนูญสหรัฐฯ (Vig, Kraft, & Rabe, 2021) และอำนาจ “อ่อน” (Soft power) เพื่อดึงความสนใจของ

เอกชนไปสู่ประเด็นด้านสิ่งแวดล้อม เช่น ประธานาธิบดีโอบามาต้องการให้สหรัฐฯ เป็นผู้นำในการจัดการสิ่งแวดล้อมโลก จึงดำเนินนโยบายต่างประเทศเพื่อลดการปล่อยมลพิษ เป็นผู้นำในการลงนามในความตกลงปารีส (Paris Agreement) ด้วยคำมั่นที่จะลดการปล่อยก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์จากปี 2005 ให้ลงร้อยละ 26-28 ภายในปี 2025 การเตรียมพร้อมรับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ และการขับเคลื่อนผ่านการเจรจาระหว่างประเทศ

รัฐบาลจีนเน้นอำนาจ “แข็ง” ที่รับนโยบายมาจากพรรคคอมมิวนิสต์ในการออกคำสั่งการขึ้นมาดำรงตำแหน่งเลขาธิการพรรคคอมมิวนิสต์และประธานาธิบดีสี จิ้นผิงในปี 2013 ได้กำหนดให้การจัดการกับปัญหามลพิษเป็นหนึ่งใน “การต่อสู้ที่ยากลำบากสามครั้ง” ของจีน ควบคู่ไปกับความยากจนและเสถียรภาพทางการเงิน ในรายงานการประชุมพรรคคอมมิวนิสต์จีนครั้งที่ 19 สี จิ้นผิงได้ยอมรับว่าถ่านหินและยานพาหนะเป็นแหล่งสำคัญของมลพิษทางอากาศ จึงวางแผนปรับปรุงโครงสร้างเศรษฐกิจขนาดใหญ่ สังกัดโรงงานที่ปล่อยควันมลพิษเกินมาตรฐานกว่า 2,500 แห่ง สร้างระบบพลังงานที่ปลอดภัย และกระตุ้นให้ประชาชนใช้ยานพาหนะพลังงานไฟฟ้า ในปี 2014 รัฐบาลจีนนำโดยนายกรัฐมนตรีหลี่ เค่อเฉียง ได้ประกาศ “สงครามต่อต้านมลพิษ” (War against pollution) ในพื้นที่ที่มีมลพิษมากที่สุด ได้แก่ ปักกิ่ง-เทียนจิน-เหอเป่ย์ (Jing-Jin-Ji Region) สามเหลี่ยมปากแม่น้ำเพิร์ล และสามเหลี่ยมปากแม่น้ำแยงซี (Hao, 2018; Tomula, 2020) พร้อมกันนั้น (Guo Jian & นรชาติ วัง, 2561; L. Zhang, 2018)

2.3 การปรับโครงสร้างหน่วยงานภาครัฐ

การก่อรูปนโยบายผ่านสภาคองเกรส สามารถออกกฎหมายในการรับมือกับมลพิษทางอากาศ รัฐบาลภายใต้ประธานาธิบดีริชาร์ด นิกสัน (Richard Nixon) ลงนามในนโยบายสิ่งแวดล้อมแห่งชาติฉบับแรกของสหรัฐฯ (U.S. National Environmental Policy Act: NEPA) ในปี 1970 NEPA มีบทบาทต่อนโยบายสิ่งแวดล้อมของสหรัฐฯ เป็นอย่างมาก ก่อนที่จะพัฒนาเป็นสำนักงานปกป้องสิ่งแวดล้อม (Environmental Protection Agency: EPA) ในปี 1971 ซึ่งขึ้นตรงต่อฝ่ายบริหาร เป็นจุดศูนย์กลางประสานความร่วมมือระหว่างรัฐบาลกลาง มลรัฐ รัฐบาลท้องถิ่น และภาคธุรกิจ มีหน้าที่หลักในการออกระเบียบ วางแผนทบทวนแผนตรวจสอบ กำหนดมาตรฐาน ป้องกันและควบคุมมลพิษทางอากาศ หากพบผู้ละเมิด EPA สามารถออกคำเตือน ออกคำสั่งให้แก้ไข รวมไปถึงมีอำนาจในการสั่งลงโทษกิจการที่ฝ่าฝืนรัฐบัญญัติ ปรับ และฟ้องศาลได้

ประเทศจีนเริ่มจริงจังกับการจัดการมลพิษทางอากาศเมื่อพรรคคอมมิวนิสต์จีนประกาศใช้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติระยะห้าปี (Five-Year Plan) ฉบับที่ 13 (ปี ค.ศ. 2016–2020) เพื่อปรับปรุงสภาพแวดล้อมนิเวศวิทยาไปในทางที่ดีขึ้นในทุกด้านภายใน 20 ปี (CCP, 2016) และปรับโครงสร้างหน่วยงานภาครัฐในปี 2017 เพื่อประสิทธิภาพ

การบริหารงานจากส่วนกลางในระดับมหภาค ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม เทคโนโลยี และสิ่งแวดล้อม โดยจัดตั้งกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติ (自然资源部) ขึ้นมารับผิดชอบภาระงาน รวมทั้งรับโอนงานต่างๆ ของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องของกระทรวงทรัพยากรธรณี กรมสมุทรศาสตร์ กรมสารนิเทศสำรวจธรณีวิทยา และจัดทำแผนที่มาอยู่ในความรับผิดชอบ และจัดตั้งกระทรวงสิ่งแวดล้อมและระบบนิเวศ (生态环境部) เพื่อรับผิดชอบภาระงานและรับโอนงานต่างๆ ของกระทรวงอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม จึงเห็นได้ว่าพรรคคอมมิวนิสต์จีนจึงมีอำนาจสูงสุดในการจัดการทางการเมือง และการจัดการสิ่งแวดล้อมจะสำเร็จได้ต้องเริ่มจากพรรคคอมมิวนิสต์อย่างมีนัยสำคัญ

2.4 การมีส่วนร่วมของประชาชน

นโยบายของรัฐเกิดจากข้อเรียกร้องของประชาชนอเมริกัน โดยกฎหมายอากาศสะอาดของสหรัฐฯ มีจุดเริ่มต้นมาจากมลพิษทางอากาศในเขตพื้นที่มหานคร เช่น เมืองโมบายในรัฐอลาบามา (Alabama) เมืองลอสแอนเจลิส นิวยอร์ก และเขตเมืองใหญ่หลายแห่ง ในช่วงศตวรรษที่ 1970 มลพิษทางอากาศได้กลายเป็นส่วนหนึ่งของชีวิตประจำวันของชาวอเมริกันสร้างความอึดอัดและความไม่พอใจ ส่งผลให้ประชาชนสร้างแรงกดดันทางการเมืองอย่างต่อเนื่อง ในที่สุดรัฐบาลต้องรีบทำแก้ไขปรับปรุงกฎหมายอากาศสะอาดอย่างต่อเนื่อง เช่น ปี 1990 รัฐบาลกลางสหรัฐฯ ประกาศใช้กฎหมายอากาศสะอาดครอบคลุมทั้งประเทศ ส่งผลให้รัฐต่าง ๆ ต้องดำเนินการควบคุมมลพิษ โดยประชาชนต้องมีส่วนร่วมในการพัฒนาดำเนินแผนงาน รวมถึงกฎระเบียบในการบำบัดอากาศเสีย และต้องได้รับการอนุมัติจาก EPA

ในทางตรงกันข้าม จุดเริ่มต้นของการจัดการมลพิษทางอากาศของจีนเกิดจากประชาคมโลกที่แสดงความกังวลเกี่ยวกับมลพิษทางอากาศในประเทศจีนตั้งแต่ปลายทศวรรษที่ 1990 ในปี 2008 สถานทูตสหรัฐฯ ในกรุงปักกิ่งเริ่มเผยแพร่ผลการตรวจสอบค่าความเข้มข้นของคุณภาพอากาศใน Twitter และเว็บไซต์กระทรวงการต่างประเทศของสหรัฐฯ ซึ่งไม่สอดคล้องกับรายงานคุณภาพอากาศของรัฐบาลจีน จึงทำให้เกิดการวิจารณ์อย่างกว้างขวาง และทำให้รัฐบาลจีนเสียหายเป็นอย่างมาก ในปี 2013 มลพิษทางอากาศที่สูงที่สุดได้สร้างความกังวลมากขึ้น (Chen, Ebenstein, Greenstone, & Li, 2013) รัฐบาลจีนจึงไม่อาจนิ่งเฉยได้อีกต่อไป ขณะที่ชาวจีนส่วนใหญ่ถูกจำกัดสิทธิ และเสรีภาพในการมีส่วนร่วมทางการเมือง จึงไม่เข้มแข็งมากพอในการขับเคลื่อนนโยบายของรัฐ และมาตรการต่างๆ เช่น การหยุดเผาถ่านในครัวเรือน การขับรถในวันคู่-วันคี่ตามทะเบียนรถ กลับไม่ประสบความสำเร็จ เพราะประชาชนปฏิบัติตามน้อยมาก ทำให้จีนไม่สามารถแก้ไขปัญหาคุณภาพอากาศได้ด้วยประชาชน (Chetpayark, 2020)

2.5 มาตรการทางเศรษฐกิจ

ประชาชนในระบอบประชาธิปไตยเข้ามามีส่วนร่วมกับรัฐผ่านแนวทางการตลาด (Market-based approaches) โดยใช้กลไกราคา เพื่อสร้างแรงจูงใจทางเศรษฐกิจ และเปลี่ยนพฤติกรรมในการลดมลพิษทางอากาศ โดยแบ่งออกเป็น 3 ประเภท ได้แก่

(1) **มาตรการทางด้านภาษี** เช่น การกำหนดระบบภาษีสีเขียว (green tax) ภาษีเชิงนิเวศ (ecological tax) และภาษีสิ่งแวดล้อม (environmental tax) เริ่มประกาศใช้ในประเทศระบอบประชาธิปไตยตั้งแต่ปี 1990 เพื่อตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศโลก (Filho et al., 2019) มาตรการนี้ส่งผลให้โรงงานในสหรัฐฯ จำนวนมากย้ายฐานการผลิตไปยังประเทศกำลังพัฒนาที่มีค่าแรงถูกกว่า และมีมาตรการด้านสิ่งแวดล้อมที่เข้มงวดน้อยกว่า (Chien et al., 2021)

(2) **ระบบการเก็บค่าธรรมเนียม (Emissions taxes)** เช่น ค่าธรรมเนียมการปล่อยมลพิษ ซึ่งสภาคองเกรสอนุมัติโครงการฝนกรด 1990 (1990 Acid Rain Program) โดยใช้ระบบ cap-and-trade เป็นแห่งแรกของโลก ในการเก็บค่าธรรมเนียมการปล่อยซัลเฟอร์ไดออกไซด์ (SO₂) และการลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจกในสหรัฐฯ

(3) **ระบบใบอนุญาตซื้อขาย (Tradable permit systems)** คือ “การประมูลสิทธิมลพิษ” โดยกำหนดปริมาณมลพิษที่อนุญาต แล้วจึงแบ่งออกเป็นหน่วยเพื่อนำไปประมูลหรือขายให้แก่องค์กรด้านสิ่งแวดล้อม การส่งเสริมให้เอกชนสร้างอาคารสีเขียว (Green building) การรณรงค์สร้างจิตสำนึกและกลยุทธ์การวางผังเมือง เพื่อผลักดันให้เกิดสภาพแวดล้อมสะอาดตามแผนการของรัฐบาล (Burch & Harris, 2021)

ในทางตรงกันข้าม รัฐบาลจีนลงทุนในการเปลี่ยนการผลิตให้เป็นระบบไฟฟ้าที่สะอาด แต่เนื่องจากมูลค่าทางเศรษฐกิจของจีนมากกว่าร้อยละ 60 และสร้างรายได้ร้อยละ 40 ของ GDP จีน¹ มาจากรัฐวิสาหกิจ ดังนั้น จีนจึงไม่มีมาตรการทางเศรษฐกิจในการชักจูงให้เอกชน แต่ใช้วิธีในการสั่งปิดโรงงานและปิดเหมืองเพื่อลดกำลังการผลิตสินค้าโภคภัณฑ์ ถ่านหิน เหล็ก และอลูมิเนียมให้สอดคล้องกับกฎระเบียบใหม่ของการปล่อยมลพิษ (Kearns, Dormido, & McDonald, 2018; World Bank, 2018)

2.6 การสร้างความสมัครใจ

รัฐบาลในระบอบประชาธิปไตยเคารพในสิทธิอันเท่าเทียมกัน และเสรีภาพของปัจเจกชน รัฐบาลสหรัฐอเมริกาจึงใช้วิธีการสร้างความสมัครใจ ผ่านการให้ข้อมูล การสาธิต และการสนับสนุนการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของเอกชน ประธานาธิบดีจอร์จ ดับเบิลยู บุช (George W. Bush: 2001-2009) เสนอแรงจูงใจทางการเงินให้กับเอกชนที่ต้องการสร้าง

¹ ในปี 2019 GDP จีน อยู่ที่ 15.98 ล้านล้านดอลลาร์สหรัฐ

โรงไฟฟ้านิวเคลียร์ เพราะเชื่อว่าเป็นพลังงาน “สีเขียว” หรือพลังงานหมุนเวียน การเพิ่มสินเชื่อให้โรงกลั่นน้ำมันที่ผลิตน้ำมันเบนซินสะอาด และประธานาธิบดีโจ ไบเดนลงทุนกว่าหนึ่งล้านล้านดอลลาร์สหรัฐใน *รัฐบัญญัติการลงทุนโครงสร้างพื้นฐานและการจ้างงาน (Infrastructure Investment and Jobs Act 2021: IIJA)* เพื่อสร้างงานและสร้างแรงจูงใจในการจัดการกับวิกฤตสภาพภูมิอากาศ ความยุติธรรมด้านสิ่งแวดล้อม และเศรษฐกิจเติบโตอย่างยั่งยืนและเท่าเทียม (Mufson & Eilperin, 2021; Pramuk, 2021; The White House, 2021)

ในทางตรงกันข้าม การสร้างแรงจูงใจในประเทศจีนเป็นไปในเชิงบังคับและมีบทลงโทษที่รุนแรงให้แก่เจ้าหน้าที่ท้องถิ่น เช่น การเลื่อนตำแหน่งจะขึ้นอยู่กับผลงานด้านสิ่งแวดล้อม และผลการเติบโตทางเศรษฐกิจที่ดีขึ้น มีการลงโทษ เพื่อให้นโยบายประสบความสำเร็จตามเป้าหมาย ด้วยเหตุนี้ กระทรวงสิ่งแวดล้อมและระบบนิเวศและเจ้าหน้าที่ท้องถิ่นจึงใช้มาตรการเชิงรุกแม้ว่ามาตรการดังกล่าวจะส่งผลกระทบต่อประชาชนอย่างมหาศาล เช่น กรุงปักกิ่งตั้งเป้าหมายที่เข้มงวดมากกว่าเกณฑ์ระดับชาติ ในปี 2019 รัฐบาลได้ประกาศแผนการเปลี่ยนระบบทำความร้อนในครัวเรือน 1.2 ล้านหลังใน 11 เมืองจากถ่านหินให้เป็นก๊าซธรรมชาติ เจ้าหน้าที่จึงรีบดำเนินการรื้อถอนเตาถ่านหินออกจากครัวเรือนหลายหลังระหว่างฤดูฤดูใบไม้ร่วงและฤดูหนาว ทำให้หลายครัวเรือนต้องทนหนาวเพราะไม่มีเครื่องทำความร้อน หรือนักเรียนในมณฑลเหอเป่ย์ต้องออกมาเรียนด้านนอก เนื่องจากอาคารเรียนไม่มีเครื่องทำความร้อน เหตุการณ์เหล่านี้กำลังละเมิดสิทธิและเสรีภาพของประชาชน อีกทั้งโรงงานจำนวนมากต้องย้ายออกจากกรุงปักกิ่งไปยังพื้นที่ชนบทที่มีการควบคุมมลพิษต่ำกว่าและขาดการตรวจสอบ ทำให้มลพิษกระจายตัวไปยังพื้นที่อื่นๆ และลดรอนสิทธิในอากาศสะอาดของคนในชนบทมากขึ้น

2.7 ระบบตรวจสอบและถ่วงดุลอำนาจ

แม้รัฐบาลจะดำเนินนโยบายเพื่อตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนอย่างแท้จริง แต่ระบบนี้ไม่มีระบบการตรวจสอบและถ่วงดุลอยู่เสมอ ประชาชนสามารถกระตุ้นการทำงานของรัฐบาลได้ เช่น ในปี 2009 กลุ่มสิ่งแวดล้อมและรัฐต่าง ๆ เรียกร้องให้รัฐบาลกลางเพิ่มค่ามาตรฐานคุณภาพอากาศแห่งชาติ (National Ambient Air Quality Standard) สำหรับ PM2.5 ให้มากขึ้น แต่ศาลอุทธรณ์ ณ กรุงวอชิงตัน ดีซีได้ตัดสินให้ยืนตามค่ามาตรฐาน PM2.5 ในปี 2006 ไว้และให้ EPA พิจารณาค่ามาตรฐานใหม่ทุก ๆ ห้าปี หากจำเป็น ดังนั้น ในปี 2012 EPA ได้สรุปค่ามาตรฐาน PM2.5 ใหม่โดยได้ลดลงจาก 15 $\mu\text{g}/\text{m}^3$ เป็น 12 $\mu\text{g}/\text{m}^3$ ต่อปี แต่ยังคงค่ามาตรฐานของ PM2.5 และ PM10 รายวันเอาไว้ ซึ่งมีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ 18 มีนาคม 2013 เป็นต้นไป (EPA, 2019)

ระบบการเมืองของจีนแบบเผด็จการคอมมิวนิสต์ไม่เปิดโอกาสให้มีระบบตรวจสอบและถ่วงดุลอำนาจ แม้รัฐธรรมนูญจีนระบุไว้ว่าองค์กรทางการเมืองทั้ง 5 ของจีนได้แก่

(1) ประมุขแห่งรัฐ คือประธานาธิบดี (2) ฝ่ายบริหาร: คณะมนตรีแห่งรัฐ (3) ฝ่ายนิติบัญญัติ คือ สมาชิกสภาประชาชนจีน (4) ฝ่ายตุลาการ ได้แก่ ศาลประชาชนสูงสุด และอัยการสูงสุด และ (5) กองทัพประชาชน ต่างมีอำนาจในการถ่วงดุลกัน แต่ในทางปฏิบัติ ประธานาธิบดี สี จิ้นผิง มีอำนาจเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องและสถานะเช่นเดียวกับ เหมา เจ๋อตง ตั้งเสี่ยวผิง และ เจียง เจ๋อหมิน จีนจึงไม่มีระบบตรวจสอบและถ่วงดุล แต่พรรคคอมมิวนิสต์จีนเป็นผู้มีอำนาจสูงสุด เบ็ดเสร็จเด็ดขาดในการควบคุมสถาบันทางการเมืองจีนทั้งหมด นโยบายสิ่งแวดล้อมและการรับมือกับภัยคุกคามทุกรูปแบบจึงขึ้นอยู่กับพรรคคอมมิวนิสต์จีนทั้งสิ้น (Brown, 2018; วรศักดิ์ มหัทธโนบล, 2564)

unสรุป

ผลการวิจัยแสดงให้เห็นการรับมือกับภัยคุกคามรูปแบบใหม่ในระบอบการเมืองและโครงสร้างการเมือง ที่แตกต่างโดยเปรียบเทียบสหรัฐอเมริกาและจีน พบว่าประเทศสหรัฐอเมริการับมือกับภัยคุกคามรูปแบบใหม่บนความสัมพันธ์อันซับซ้อนระหว่างประชาธิปไตยและปัญหาสิ่งแวดล้อม เมื่อชาวอเมริกันตระหนักถึงมลพิษทางอากาศแล้วจึงกดดันให้รัฐบาลกลางสหรัฐฯ ในการลงนาม ออกกฎหมาย ก่อรูปนโยบายสิ่งแวดล้อมแห่งชาติฉบับแรก รัฐมีคำสั่งนโยบายลงมาสู่ประชาชน และยังมีเครื่องมือต่าง ๆ ที่ไม่อาจลดรอนสิทธิและเสรีภาพของประชาชน อีกทั้งยังได้เปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายและทิศทางการบริหารจัดการภายในรัฐ เราจึงเห็นได้ว่าหากรัฐในระบอบประชาธิปไตยเพิกเฉยต่อภัยคุกคาม ประชาชน เช่น กลุ่มผลประโยชน์ด้านสิ่งแวดล้อม และระบบตุลาการสามารถริเริ่มเปลี่ยนแปลงนโยบายของรัฐได้ตามกลไกในระบอบประชาธิปไตยโดยมีเป้าหมายสูงสุดอยู่ที่คุณภาพชีวิตที่ดีของประชาชน หลังการใช้นโยบายสิ่งแวดล้อมและกฎหมายอากาศสะอาดตั้งแต่ปี 1970 ปัจจุบันชาวอเมริกันกว่า 213 ล้านคนอาศัยอยู่ในพื้นที่ที่มีการตรวจสอบคุณภาพของอากาศอยู่เสมอ และอากาศสะอาดทำให้ชาวอเมริกันมีชีวิตรยาวนานขึ้นกว่า 1.5 ปี (AQLI, 2020)

ในทางตรงกันข้ามประเทศจีนภายใต้ระบอบเผด็จการคอมมิวนิสต์มีความสัมพันธ์เชิงอำนาจแบบบนลงล่าง กล่าวคือรัฐจะเป็นผู้ออกคำสั่งและนโยบายต่าง ๆ จากส่วนบนลงสู่ส่วนล่างเท่านั้น การรับมือกับภัยคุกคามรูปแบบใหม่จึงประสบความสำเร็จได้จากคำสั่งอันเด็ดขาดที่รัฐใช้การควบคุม ให้อำนาจ และลงโทษ เป็นมาตรการเชิงบังคับ ประชาชนมีส่วนร่วมทางการเมืองน้อยมาก รัฐบาลประกาศนโยบาย “สงครามต่อต้านมลพิษ” ในปี 2014 และการใช้มาตรการเชิงรุกและบังคับ แม้ว่ามาตรการดังกล่าวจะลดรอนสิทธิของประชาชนและไว้ระบบตรวจและถ่วงดุลก็ตาม เช่น การรื้อถอนเครื่องทำความร้อนในครัวเรือน และในอาคารเรียนอย่างกะทันหัน แม้ว่าประชาชนจะไม่พอใจแต่ก็ไม่สามารถเรียกร้องสิทธิของตนได้ นี่จึงเป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้สงครามต่อต้านมลพิษของประเทศจีนประสบความสำเร็จ โดยปักกิ่งกลับมาที่มีท้องฟ้าที่สดใสอีกครั้งภายในเวลาเพียง 7 ปีเท่านั้น

ผู้วิจัยเห็นว่า สหรัฐอเมริกาที่เป็นหนึ่งประเทศแรกที่มีการเคลื่อนไหวด้านสิ่งแวดล้อมผ่านเครื่องมืออันหลากหลาย ใช้เวลานานกว่า 20 ปีจึงประสบความสำเร็จในการรับมือกับมลพิษทางอากาศ ขณะที่ประเทศจีนที่ใช้วิธีรุนแรงในการรับมือกับมลพิษทางอากาศและทำให้ท้องฟ้าสดใสอีกครั้งภายใน 7 ปี อย่างไรก็ตาม ความสำเร็จในการรับมือผ่านระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตยแสดงให้เห็นว่าการรับมือกับความท้าทายรูปแบบใหม่ไม่จำเป็นต้องอาศัยรัฐรวมศูนย์ และสมาทานวิธีการปกครองแบบเผด็จการหรืออำนาจนิยมเสมอไป

ข้อเสนอแนะ

สหรัฐอเมริกาดำเนินการรับมือกับภัยคุกคามอย่างเป็นประชาธิปไตย ซึ่งทำให้นโยบายล่าช้า ดังนั้น รัฐบาลควรมีหน่วยงานที่รับมือกับภัยคุกคามนี้ให้รวดเร็วมากยิ่งขึ้น หรือขยายความรับผิดชอบของ สำนักจัดการภาวะฉุกเฉินกลางให้กว้างกว่าการรับมือกับภัยพิบัติเพียงอย่างเดียวเพื่อความรวดเร็วในการตอบสนองต่อความท้าทายอย่างทันที่

จีนในระบอบรัฐสังคมนิยม ใช้นโยบายและมาตรการต่าง ๆ ได้อย่างรวดเร็วและเข้มงวด ดังนั้น รัฐบาลควรแจ้งเตือนและประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนทราบ เพื่อให้เวลาปรับตัว และควรจัดหาแหล่งพลังงานสะอาดอื่น ๆ ทดแทนในช่วงเปลี่ยนผ่าน

เอกสารอ้างอิง

ภาษาไทย

- กิตติ ประเสริฐสุข, อนุสรณ์ ชัยอักษรเวช, & จินตวัฒน์ ศิริรัตน์. (2563). *ไทยกับความมั่นคงรูปแบบใหม่: การค้ามนุษย์ การย้ายถิ่นแบบไม่ปกติ อาชญากรรมข้ามชาติ และความมั่นคงปลอดภัยไซเบอร์*. กรุงเทพฯ: สถาบันพระปกเกล้า.
- ชลทิศ อุไรฤกษ์กุล. (2562). *ผลกระทบต่อสุขภาพของฝุ่นละอองขนาดเล็ก ข้อเสนอเชิงนโยบายสำหรับประเทศในยุโรปตะวันออก คอเคซัส และเอเชียกลาง*. WHO.
- นรชาติ วัง. (2561). *บทบาทรัฐบาลท้องถิ่นของสาธารณรัฐประชาชนจีนในยุคปัจจุบัน: กรณีศึกษามณฑลยูนนาน*. *วารสารการบริหารท้องถิ่น*, 11(3), 23–38.
- ลดาวลัย ไชคำ. (2564). *การเมือง การพัฒนา และ PM2.5 ในกรุงฮานอย กรุงจาการ์ตา และกรุงปักกิ่ง*. *จันทร์เกษมสาร*, 27(1), 124–140.
- วรศักดิ์ มหัทธโนบล. (2564). *ครองแผ่นดินจีน: พรรค ผู้นำ อำนาจรัฐ (พิมพ์ครั้งที่ 2)*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มติชน.
- ศิริมา ปัญญาเมธิกุล & ธงชัย พรรณสวัสดิ์. (2562). *ดราม่า เรื่อง PM2.5 ตอน 6: PM 2.5 กับ AQI*. *Green Network*, (93). Retrieved from shorturl.at/mrINT
- อำนาจ วงศ์บัณฑิต. (2562). *มาตรการทางกฎหมายในการควบคุมมลพิษทางอากาศจากยานพาหนะทางบก*. *วารสารนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์*, 48(1). Retrieved from <https://so05.tci-thaijo.org/index.php/tulawjournal/article/view/166133>

ภาษาต่างประเทศ

- AQLI. (2020). *Policy Impact: United States: Clean Air Act (1970)*. Retrieved November 11, 2020, from AQLI website: <https://dev-aqli-epic.pantheonsite.io/policy-impacts/united-states-clean-air-act/>
- Bloomberg Law. (2018). *China and India Face Cleaning Up a Dirty Legacy of Growth*. Retrieved November 11, 2020, from <https://news.bloomberglaw.com/environment-and-energy/china-and-india-face-cleaning-up-a-dirty-legacy-of-growth>
- Boubel, R. W., Vallero, D., Fox, D. L., Turner, B., & Stern, A. C. (2013). *Fundamentals of Air Pollution*. Elsevier.
- Bowen, G. (2009). Document Analysis as a Qualitative Research Method. *Qualitative Research Journal*, 9, 27–40. <https://doi.org/10.3316/QRJ0902027>

- Brown, K. (2018). *The World According to Xi: Everything You Need to Know About the New China*. London: I.B. Tauris.
- Burch, S., & Harris, S. E. (2021). *Understanding Climate Change: Science, Policy, and Practice, Second Edition (2nd edition)*. Toronto ; Buffalo ; London: University of Toronto Press, Scholarly Publishing Division.
- Caballero-Anthony, M. (2016). *An Introduction to Non-Traditional Security Studies: A Transnational Approach*. London: SAGE Publications Ltd. <https://doi.org/10.4135/9781473972308>
- Carrington, D. (2020, October 24). Small increases in air pollution linked to rise in depression, finds study. *The Guardian*. Retrieved from <http://www.theguardian.com/environment/2020/oct/24/small-increases-in-air-pollution-linked-to-rise-in-depression-finds-study>
- CCP. (2016). *The 13th Five-Year Plan for Economic and Social Development of the People's Republic of China (2016–2020)*. Beijing, China: Translation Bureau, Central Committee of the Communist Party of China.
- Chen, Y., Ebenstein, A., Greenstone, M., & Li, H. (2013). Evidence on the impact of sustained exposure to air pollution on life expectancy from China's Huai River policy. *PNAS*, 110(32), 12936–12941.
- Chetpayark, K. (2020, September 8). จีนเดียวเป็นไปได้ไหม ? สรุปความขัดแย้งแบ่งแยกดินแดนของจีน กับพื้นที่ต่างๆ. Retrieved December 22, 2020, from The MATTER website: <https://thematter.co/quick-bite/chinese-authorities-conflict/122968>
- Chien, F., Ananzeh, M., Mirza, F., Bakar, A., Vu, H. M., & Ngo, T. Q. (2021). The effects of green growth, environmental-related tax, and eco-innovation towards carbon neutrality target in the US economy. *Journal of Environmental Management*, 299, 113633. <https://doi.org/10.1016/j.jenvman.2021.113633>
- Cohen, A. J., Brauer, M., Burnett, R., Anderson, H. R., Frostad, J., Estep, K., ... Forouzanfar, M. H. (2017). Estimates and 25-year trends of the global burden of disease attributable to ambient air pollution: An analysis of data from the Global Burden of Diseases Study 2015. *The Lancet*, 389(10082), 1907–1918. [https://doi.org/10.1016/S0140-6736\(17\)30505-6](https://doi.org/10.1016/S0140-6736(17)30505-6)
- Constitution of the People's Republic of China.*, (1982).
- Dryzek, J. S., Honig, B., & Phillips, A. (2009). *Oxford Handbook of Political Theory*. Oxford: Oxford University Press.

- EPA. (2019). *What are the Air Quality Standards for PM? [Overviews & Factsheets].* Retrieved November 11, 2020, from <https://www3.epa.gov/region1/airquality/pm-aq-standards.html>
- Filho, W. L., Saari, U., Fedoruk, M., Iital, A., Moora, H., Klöga, M., & Voronova, V. (2019). An overview of the problems posed by plastic products and the role of extended producer responsibility in Europe. *Journal of Cleaner Production*, 214, 550–558. <https://doi.org/10.1016/j.jclepro.2018.12.256>
- PFIS team. (2017, November 2). *Urban PM2.5 Atlas: Air Quality in European cities [Text].* Retrieved February 13, 2021, from EU Science Hub—European Commission website: <https://ec.europa.eu/jrc/en/publication/euro-scientific-and-technical-research-reports/urban-pm25-atlas-air-quality-european-cities>
- Freedom House. (2022). *United States: Freedom in the World 2022 Country Report.* Freedom House. Retrieved from Freedom House website: <https://freedomhouse.org/country/united-states/freedom-world/2022>
- Greenstone, M., & Fan, C. Q. (2018). *Introducing the Air Quality Life Index.* AQLI. Retrieved from AQLI website: <https://www.guapo-air.org/en/resource-center/health-impacts/introducing-air-quality-life-index-twelve-facts-about-particulate>
- Greenstone, M., & Fan, Q. (Claire). (2019). *Indonesia's Worsening Air Quality and its Impact on Life Expectancy.* The Air Quality Life Index.
- Guo Jian & นรชาติ วัง. (2561). การวิเคราะห์นโยบายด้านยุทธศาสตร์ “ยุคสมัยใหม่” ของประธานาธิบดีสีจิ้นผิง. MFU Connexion: *Journal of Humanities and Social Sciences*, 7(2), 198–222.
- Hao, F. (2018, July 6). *China releases 2020 action plan for air pollution.* Retrieved January 20, 2021, from China Dialogue website: <https://chinadialogue.net/en/pollution/10711-china-releases-2-2-action-plan-for-air-pollution/>
- Hu, S., & Liu, H. (2017). Effects of PM_(2.5) on the urban radiation and air temperature in Hefei. *Journal of the Meteorological Sciences*, 1. Retrieved from http://en.cnki.com.cn/Article_en/CJFDTotat-QXKX201701009.htm
- Ji, X., Yao, Y., & Long, X. (2018). What causes PM_{2.5} pollution? Cross-economy empirical analysis from socioeconomic perspective. *Energy Policy*, 119, 458–472. <https://doi.org/10.1016/j.enpol.2018.04.040>

- Jia, Z., Wei, Y., Li, X., Yang, L., Liu, H., Guo, C., ... Li, Z. (2018). Exposure to Ambient Air Particles Increases the Risk of Mental Disorder: Findings from a Natural Experiment in Beijing. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 15(1). <https://doi.org/10.3390/ijerph15010160>
- Kearns, J., Dormido, H., & McDonald, A. (2018). *Why China's War on Pollution Affects the Whole World*. *Bloomberg*. Retrieved from <https://www.bloomberg.com/graphics/2018-china-pollution/>
- Li, F., & Zhang, C. (2013). Analysis on the Relationship between PM2.5 and the Precipitation in Xi'an. *Environmental Monitoring*, 22–28.
- Liu, Z., Shen, L., Yan, C., Du, J., Li, Y., & Zhao, H. (2020). Analysis of the Influence of Precipitation and Wind on PM2.5 and PM10 in the Atmosphere. *Advances in Meteorology*, 2020, e5039613. <https://doi.org/10.1155/2020/5039613>
- Mao, Z. (2016). *Turning Policy Promises into Blue Skies: Mixed-Method Assessment of China's Past and Future Air Pollution–Reduction Efforts*. Dissertation, doctoral degree in public policy analysis, Pardee RAND Graduate School. Retrieved from https://www.rand.org/pubs/rgs_dissertations/RGSD385.html
- Mufson, S., & Eilperin, J. (2021). *Biden's infrastructure plan aims to turbocharge U.S. shift from fossil fuels*. *Washington Post*. Retrieved from <https://www.washingtonpost.com/climate-environment/2021/03/31/biden-climate-infrastructure/>
- Nieder, R., Benbi, D. K., & Reichl, F.-X. (2018). *Soil Components and Human Health*. Netherlands: Springer. <https://doi.org/10.1007/978-94-024-1222-2>
- Prada, D., Zhong, J., Colicino, E., Zanobetti, A., Schwartz, J., Daghincourt, N., ... Baccarelli, A. A. (2017). Association of air particulate pollution with bone loss over time and bone fracture risk: Analysis of data from two independent studies. *The Lancet Planetary Health*, 1(8), e337–e347. [https://doi.org/10.1016/S2542-5196\(17\)30136-5](https://doi.org/10.1016/S2542-5196(17)30136-5)
- Pramuk, J. (2021, November 15). Biden signs \$1 trillion bipartisan infrastructure bill into law, unlocking funds for transportation, broadband, utilities. Retrieved May 3, 2022, from CNBC website: <https://www.cnbc.com/2021/11/15/biden-signing-1-trillion-bipartisan-infrastructure-bill-into-law.html>
- Searle, M. (2020). Non-Traditional Security: An Evolving Solution to New Challenges. In *Non-Traditional Security in the Asia-Pacific* (pp. 15–18). Singapore: World Scientific. https://doi.org/10.1142/9789811224430_0003

- The White House. (2021). *President Biden's Bipartisan Infrastructure Law*. Retrieved May 3, 2022, from The White House website: <https://www.whitehouse.gov/bipartisan-infrastructure-law/>
- Tomula, K. (2020, May 18). *What is Beijing-Tianjin-Hebei (Jing-Jin-Ji)?* Xinhua. Retrieved from https://www.xinhua.com/silkroad/106143_20200518
- Vig, N. J., Kraft, M. E., & Rabe, B. G. (Eds.). (2021). *Environmental Policy: New Directions for the Twenty-First Century (Eleventh edition)*. CQ Press.
- Vincent, A. (2013). Green political theory. In *Political concepts* (pp. 182–195). Manchester: Manchester University Press.
- WHO. (2018). *9 out of 10 people worldwide breathe polluted air, but more countries are taking action*. Retrieved February 13, 2021, from <https://www.who.int/news/item/02-05-2018-9-out-of-10-people-worldwide-breathe-polluted-air-but-more-countries-are-taking-action>
- WHO. (2021). *WHO global air quality guidelines: Particulate matter (PM2.5 and PM10), ozone, nitrogen dioxide, sulfur dioxide and carbon monoxide*. Retrieved from <https://www.who.int/publications-detail-redirect/9789240034228>
- World Bank. (2018). *Helping China Fight Air Pollution*. Retrieved September 5, 2022, from World Bank website: <https://www.worldbank.org/en/news/feature/2018/06/11/helping-china-fight-air-pollution>
- Xu, B., & Lin, B. (2016). Regional differences of pollution emissions in China: Contributing factors and mitigation strategies. *Journal of Cleaner Production*, 112, 1454–1463. <https://doi.org/10.1016/j.jclepro.2015.03.067>
- Zhang, J. (Jim), & Samet, J. M. (2015). Chinese haze versus Western smog: Lessons learned. *Journal of Thoracic Disease*, 7(1), 3–13. <https://doi.org/10.3978/j.issn.2072-1439.2014.12.06>
- Zhang, L. (2018). Regulation of Air Pollution [Web page]. Retrieved December 14, 2020, from <https://www.loc.gov/law/help/air-pollution/china.php>
- Zhu, Y., Huang, L., Li, J., Ying, Q., Zhang, H., Liu, X., ... Hu, J. (2018). Sources of particulate matter in China: Insights from source apportionment studies published in 1987–2017. *Environment International*, 115, 343–357. <https://doi.org/10.1016/j.envint.2018.03.037>

สรุปการประชุมวิชาการสถาบันพระปกเกล้า ครั้งที่ 24 ประจำปี 2565
24th Annual King Prajadhipok's Institute (KPI) Congress 2022

สรุปภาพรวม
การประชุมวิชาการสถาบันพระปกเกล้า ครั้งที่ 24
ประจำปี 2565

ดร.ชิ่งชัย หาญเจนลักษณ์

ประธานกรรมการจัดงานประชุมวิชาการสถาบันพระปกเกล้า
ครั้งที่ 24

สรุปภาพรวมการประชุมวิชาการสถาบันพระปกเกล้า ครั้งที่ 24 ประจำปี 2565

ดร.ชิงชัย หาญเจนลักษณ์

การประชุมวิชาการสถาบันพระปกเกล้าครั้งที่ 24 ประจำปี 2565 เป็นการนำเสนอเรื่อง **ความท้าทายของความมั่นคงใหม่กับประชาธิปไตย** การประชุมเริ่มจากการปาฐกถาโดย **Prof. Dr. Victor V. Ramraj** จาก University of Victoria เรื่อง “New Security Challenges and Democracy” ตามด้วยการอภิปรายมุมมองและประสบการณ์จากต่างประเทศเรื่อง “New Security Challenges and Democracy from International Perspectives” โดย **Prof. Jung Kim** จากเกาหลี **Mr. Renaud Meyer** ผู้แทน UNDP ประจำประเทศไทย **Prof. Mely Caballero-Anthony** จากสิงคโปร์ และเอกอัครราชทูตฝรั่งเศสประจำพม่า **Christian Lechervy** วันที่สองเป็นการแสดงปาฐกถาของศาสตราจารย์พิเศษ **ดร.สุรเกียรติ์ เสถียรไทย** ประธานคณะมนตรีเพื่อสันติภาพและปรองดองแห่งเอเชีย เรื่อง “ความท้าทายของความมั่นคงใหม่กับประชาธิปไตย” ตามด้วยการนำเสนอมุมมองจากผู้ทรงคุณวุฒิ **ดร.ณรงค์ ศิริเลิศวรกุล** อดีตผู้อำนวยการสำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ (สวทช.) **ดร.กอบศักดิ์ ภูตระกูล** กรรมการรองผู้จัดการใหญ่ ธนาคารกรุงเทพ จำกัด (มหาชน) **ศาสตราจารย์ ดร.ฉัตรินันท์ พงษ์สุทธิรักษ์** คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และ **ดร.ถวิลวดี บุรีกุล** ผู้อำนวยการสำนักวิจัยและพัฒนา สถาบันพระปกเกล้า จากนั้นในช่วงบ่ายเป็นการแบ่งกลุ่มย่อย 5 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มที่ 1 เป็นเรื่องเกี่ยวกับประชาธิปไตยและความท้าทายของเทคโนโลยี กลุ่มที่ 2 คือเรื่องประชาธิปไตยกับการแข่งขันทางภูมิรัฐศาสตร์ กลุ่มที่ 3 คือเรื่องประชาธิปไตยกับความมั่นคงทางสังคม กลุ่มที่ 4 คือเรื่องประชาธิปไตยกับความมั่นคงทางสิ่งแวดล้อม และกลุ่มที่ 5 คือเรื่องประชาธิปไตยโลกาภิวัตน์และความพลิกผันทางเศรษฐกิจ

Prof. Dr. Victor V. Ramraj ได้เน้นเรื่องการขาดความไม่เห็นด้วยอย่างสร้างสรรค์ (Constructive disagreement) ที่เป็นกุญแจสำคัญในการเอาชนะความท้าทายของความมั่นคงในรูปแบบใหม่ ซึ่งมีทั้งเรื่องการระบาดของ COVID-19 วิกฤตการณ์สภาพภูมิอากาศ และ

ความขัดแย้งระหว่างประเทศ ขณะที่การนำเสนอของ Prof. Jung Kim ได้ชี้ให้เห็นถึงขีดความสามารถของประเทศต่าง ๆ ในการตอบรับความท้าทายของปัญหาความมั่นคงใหม่ ที่แตกต่างกันไปในแต่ละประเทศ และกล่าวถึงกรณีศึกษาของประเทศเกาหลี **Mr. Renaud Meyer** ได้นำเสนอในมุมมองของ UNDP เรื่องความไม่แน่นอนของความมั่นคงในระหว่างระดับประเทศ โดยเน้นเกี่ยวกับความมั่นคงของมนุษย์ (human security) ซึ่งสัมพันธ์กับปัจจัยหลัก 2 ประการ ได้แก่ การปลดปล่อยจากความกลัว (freedom from fear) และ การปลดปล่อยจากความต้องการ (freedom from want) ขณะเดียวกัน **Prof. Mely Caballero-Anthony** ได้เน้นเรื่องปัญหาการพัฒนาเทคโนโลยีแบบก้าวกระโดดที่เปลี่ยนแปลงตลอดเวลา และส่งผลกระทบต่อประชาชน รัฐบาล สังคม และสิ่งแวดล้อม ทำให้เกิดการขยายตัวของคนระดับล่างมากขึ้นอย่างรวดเร็ว และนำไปสู่ปัญหาความเหลื่อมล้ำที่เพิ่มมากขึ้น นอกจากนี้ Christian Lechervy ได้พูดถึงกรณีของประเทศพม่า เรื่องการกลับคืนสู่ความมั่นคงรูปแบบเดิม ซึ่งเกี่ยวข้องกับรัฐบาลทหารและการใช้กำลังทหาร หรือ “back to the future, back to the basic” นั่นคือ ประชาธิปไตยที่ยังไม่มีความแน่นอนว่าจะต้องใช้ระยะเวลายาวนานเพียงใด

การแสดงปาฐกถาของศาสตราจารย์พิเศษ **ดร.สุเกียรติ์ เสถียรไทย** ได้ชี้ให้เห็นถึงปัญหาของการขาดความสัมพันธ์ระหว่างความมั่นคงรูปแบบใหม่ ที่มีลักษณะเป็น silo มากกว่ามีลักษณะเป็น metrix ทำให้เกิดความท้าทายและต้องเรียนรู้ในการนำมาประกอบกันทั้งหมด เพื่อให้ปรับตัวเข้ากับปัญหาความมั่นคงในรูปแบบใหม่ อีกทั้งยังกล่าวถึงปัญหาใหญ่ 7 ประการ ได้แก่ สังคมผู้สูงอายุ การขยายตัวของชนชั้นกลาง อาหารและสุขภาพ นวัตกรรม การเปลี่ยนแปลงของสภาพภูมิอากาศ โรคระบาด และการขยายตัวของเมือง

การนำเสนอมุมมองจากผู้ทรงคุณวุฒิทั้ง 4 ท่าน **ดร.ถวิลวดี บุรีกุล** ได้นำเสนอผลการศึกษาวิจัยเรื่องความท้าทายของความมั่นคงใหม่ และดัชนีตัวชี้วัดต่าง ๆ ขณะที่ **ดร.กอบศักดิ์ ภูตระกูล** ชี้ให้เห็นว่าขณะนี้เรามีกำลังเผชิญกับโรคร้ายคล้ายคลึงกับโรคมะเร็ง ซึ่งเกิดจากการพัฒนาผิดที่ผิดทางด้วยการพัฒนาจากบนสู่ล่าง จึงต้องแก้ไขเป็นการพัฒนาจากล่างขึ้นบนด้วยการเสริมสร้างฐานล่างให้เข้มแข็งขึ้น นั่นคือ การกระจายอำนาจอย่างแท้จริง ซึ่งสอดคล้องกับภารกิจของสถาบันพระปกเกล้า ในแง่ของ **ดร.ณรงค์ ศิริเลิศวรกุล** ได้เน้นพูดถึงปัญหาขยะจากอาหาร (food waste) ปัญหาก๊าซเรือนกระจก และการนำเข้ายาและเวชภัณฑ์จากต่างประเทศ รัฐบาลควรดำเนินแก้ไขโดยการพัฒนาโครงสร้างทางเทคโนโลยีและสนับสนุนการสร้างนวัตกรรม ด้วยการนำผลการศึกษาวิจัยมาใช้ให้เกิดประโยชน์ทางเศรษฐกิจ ขณะเดียวกันศาสตราจารย์ **ดร.ฐิตินันท์ พงษ์สุทธิรักษ์** ได้นำเสนอเรื่องความซับซ้อนระหว่างความมั่นคงรูปแบบเดิมและความมั่นคงรูปแบบใหม่ที่เป็นปัญหาความมั่นคงรูปแบบใหม่ ซึ่งได้ก้าวข้ามไปสู่ปัญหาระหว่างประเทศ เช่น กรณีพิพาทระหว่างรัสเซียและยูเครน การแบ่งขั้วที่ชัดเจนระหว่างระบอบประชาธิปไตยและระบอบเผด็จการ อีกทั้งท่านยังสรุปว่า ความมั่นคงรูปแบบใหม่ที่กำลังกล่าวถึงนั้น อาจเรียกว่าเป็น ความมั่นคงใหม่-ใหม่ (new of the new challenge) มากกว่า นอกจากนี้ ผลการประชุมกลุ่มย่อยทั้ง 5 กลุ่ม ตามที่ได้มีผู้สรุปประเด็นนำเสนอไป

สรุปการประชุมวิชาการสถาบันพระปกเกล้า ครั้งที่ 24 ประจำปี 2565
24th Annual King Prajadhipok's Institute (KPI) Congress 2022

การเสด็จปาฐกถาปิด
การประชุมวิชาการสถาบันพระปกเกล้า ครั้งที่ 24
ประจำปี 2565

ศาสตราจารย์วุฒิสาร ตันไชย
เลขาธิการสถาบันพระปกเกล้า

การแสดงปาฐกถาปิด

การประชุมวิชาการสถาบันพระปกเกล้า ครั้งที่ 24 ประจำปี 2565

ศาสตราจารย์วุฒิสาร ตันไชย

การประชุมวิชาการประจำปีของสถาบันพระปกเกล้า ครั้งที่ 24 ตลอดระยะเวลา 3 วันที่ผ่านมา มีการพูดถึงเรื่องความมั่นคงในแง่มุมที่หลากหลาย หากเราจะมองไปข้างหน้า ความท้าทายของความมั่นคงใหม่ของประชาธิปไตยไทยควรจะเป็นอย่างไร เริ่มต้นจากความหมายของความมั่นคง ในความเป็นจริงเรื่องความมั่นคงไม่ใช่เรื่องใหม่ คำว่า **“ความมั่นคง” (security)** เป็นเรื่องที่ถูกกล่าวถึงกันมาตั้งแต่ปี ค.ศ. 1952 ประมาณ 70 ปีมาแล้ว โดย Arnold Wolfers ได้นิยามความมั่นคงไว้อย่างน่าสนใจว่า **ความมั่นคง คือ การปราศจากซึ่งภัยคุกคามต่อคุณค่าที่มีมา** ซึ่ง **“คุณค่าที่มีมา” (acquired value)** หมายถึง คุณประโยชน์ สิ่งที่ปรารถนาของมวลมนุษย์ ดังนั้น เมื่อใดก็ตามที่สิ่งที่เราต้องการไม่มีภัยคุกคาม นั่นคือความมั่นคง ความมั่นคงจึงเป็นการบรรเทาความเป็นไปได้ของความเสียหายที่จะมีต่อคุณค่า เป็นการหามาตรการเชิงป้องกันที่จะไม่ให้ความมั่นคงนั้นได้รับผลกระทบ สอดคล้องกับคำกล่าวของศาสตราจารย์พิเศษ **ดร.สุรเกียรติ์ เสถียรไทย** ที่กล่าวถึงความหมายของความมั่นคงว่า freedom from fear, freedom from want เป็นเสรีภาพหรือปราศจากซึ่งความกลัวและความต้องการ หากความมั่นคงเป็นการลดทอนภัยคุกคามและพยายามรักษาสิ่งที่เป็นคุณค่าที่เราต้องการ คำถามที่สำคัญคือ คุณค่าที่มีมา คืออะไร

ในอดีตเมื่อพูดถึงเรื่องความมั่นคง มักจะพูดถึงความมั่นคงของประเทศ ความมั่นคงของอาณาบริเวณ บูรณภาพแห่งดินแดน ความมั่นคงของอธิปไตย เรียกความมั่นคงประเภทนี้ว่าเป็นความมั่นคงแห่งชาติ (national security) ความมั่นคงแบบดั้งเดิมคือ การป้องกันประเทศ แต่ทุกวันนี้ความมั่นคงแบบใหม่ที่เกิดขึ้น ซึ่งเกิดมากขึ้นเรื่อย ๆ และได้รับความสนใจมากขึ้นเรื่อย ๆ เช่นกัน เรียกว่า non-traditional security เป็นความมั่นคงที่ไม่ใช่แบบดั้งเดิม แต่เป็นความมั่นคงสำหรับความเป็นอยู่ของมนุษย์ ที่ทำให้ประชาชนในสังคมนั้นสามารถรักษาคุณค่าที่เขาปรารถนาอยู่ได้ ลดทอนโอกาสและความเสี่ยงที่จะให้คุณค่าของเขาถูกทำลายลง ดังนั้น

ความมั่นคงทางสังคมจึงเป็นเรื่องใหม่ และยังเป็นความใหม่ของใหม่ (new of the new Challenge) ตามที่วิทยากรท่านหนึ่งได้พูดถึง เดิมที่เราอาจจะมองว่าเป็นเรื่องใหม่แล้ว แต่วันนี้ยังมีเรื่องใหม่ที่ใหม่กว่า เทคโนโลยีที่เคยมองว่าเป็นเรื่องใหม่ ประเด็นที่ใหม่กว่าในวันนี้คือทำอะไรไม่ให้เกิดเทคโนโลยีทำร้ายตัวเราเองด้วย แม้ว่าเทคโนโลยีเป็นเครื่องมือสำคัญที่ทำให้คนก้าวข้ามและเศรษฐกิจรุ่งเรือง ขณะเดียวกันเทคโนโลยีก็อาจจะจะเป็นเส้นแบ่งสำคัญที่ทำให้คนมีโอกาสเข้าถึงได้แตกต่างกัน และทำให้ความมั่นคงในแง่อื่น ๆ สูญเสียตามไปด้วย

ดังนั้น คุณค่าหรือความมั่นคงที่ว่านั้น ย่อมมีความหมายทั้งในมุมมองแบบเดิม traditional security กับ non-traditional security หากมองภาพพัฒนาการของประเทศไทยในอดีตเรามีสภาพความมั่นคง มีความเกี่ยวข้องกับเรื่องบูรณภาพแห่งดินแดน การป้องกันประเทศ แต่ปัจจุบันเรามีกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ซึ่งหมายความว่าความต้องการของสังคมไทยได้ขยับตัวจาก traditional security ไปสู่สิ่งใหม่ที่เรียกว่า non-traditional security และเมื่อสังคมมีความซับซ้อนและขยายตัวมากขึ้น ความจำเป็นในการรักษาคุณค่าของความเป็นมนุษย์ที่ทุกคนพึงปรารถนาว่าอยากจะมีชีวิตอย่างไรจึงมีความสำคัญมากขึ้น

เราจะเห็นว่ามิติของความหลากหลายของความมั่นคงแบบ non-traditional security มีอยู่มากมาย ตามที่ UNDP ได้กำหนดไว้ 7 ประการ กล่าวคือ ความมั่นคงทางเศรษฐกิจ คือคนสามารถมีหลักประกันที่จะมีรายได้ มีสภาพความเป็นอยู่ที่ดี ได้รับผลจากการเติบโตทางเศรษฐกิจที่มีการกระจายอย่างทั่วถึง มีคุณภาพและเป็นธรรม นี่คือการท้าทายใหม่ แม้ว่าเศรษฐกิจเจริญเติบโตแต่เราอาจไม่สามารถทำให้เศรษฐกิจนั้นกระจายไปสู่คนทุกคนได้อย่างใกล้เคียงกัน เช่น การถือครองที่ดิน โภคทรัพย์ ในมิติความมั่นคงใหม่จึงเป็นการสร้างความมั่นคงของสถานะทางเศรษฐกิจ อย่างน้อยต้องทำให้คนในสังคมนี้อยู่ได้

ความมั่นคงทางสิ่งแวดล้อม เป็นประเด็นที่พูดคุยกันอย่างกว้างขวาง รวมถึงการประชุมผู้นำเขตเศรษฐกิจ APEC ในครั้งนี้ ที่ได้มีการพูดถึงเรื่อง BCG (Bio-economy, Circular economy, Green economy) ขณะเดียวกันภาคธุรกิจโดยส่วนใหญ่ ตัวชี้วัดสำคัญของการลงทุน อยากจะลงทุนใน ESG (Environment, Social, Governance) นั่นคือความสามารถที่จะอภิบาลทั้งสังคมและสิ่งแวดล้อมได้ ทุกวันนี้บริษัทลงทุนข้ามชาติขนาดใหญ่และผู้ประกอบการต่างก็ให้ความสำคัญกับเรื่องสิ่งแวดล้อม ท่านจะสังเกตว่าในห้องประชุมนี้ไม่มีขวดน้ำพลาสติก เพราะ UN ต้องการรณรงค์เรื่องลดขยะให้เหลือศูนย์ (zero waste) ฉะนั้น สิ่งเหล่านี้เป็นความมั่นคงใหม่ทางสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้น ขณะเดียวกันความมั่นคงเหล่านี้ก็มีประเด็นท้าทายในแง่ความแตกต่างหลากหลายของความรับรู้ (perception) ของคนในสังคมเกี่ยวกับประเด็นสิ่งแวดล้อม เพราะสิ่งแวดล้อมไม่ใช่เพียงแค่วิธีการ แต่เกี่ยวข้องกับภาระหนักของคนว่าเรื่องนี้มีความสำคัญอย่างยิ่ง

ความมั่นคงทางอาหาร ซึ่งเดิมเป็นเรื่องที่ไม่ค่อยมีการกล่าวถึงมากนักเพราะประเทศไทยมีความร่ำรวยทางด้านอาหาร แต่สถานการณ์ COVID-19 ที่ผ่านมามีผลกระทบทำให้เราได้ตระหนักในความสัมพันธ์เกี่ยวกับเรื่องนี้มากขึ้น ซึ่งจะเห็นได้จากกรณีประเทศที่ไม่สามารถผลิตอาหารเองได้และต้องนำเข้าจากต่างประเทศ อีกทั้งความมั่นคงทางอาหารไม่ได้จำกัดเพียงการเรื่องปริมาณอาหารและวัตถุดิบที่เพียงพอเท่านั้น แต่ยังเชื่อมโยงถึงกระบวนการจัดหาอาหารอย่างปลอดภัย เช่น อาหารข้างทาง (street food) หาบเร่แผงลอย มีความปลอดภัยและถูกสุขอนามัยในการปรุงอาหารหรือไม่

ความมั่นคงทางสุขภาพ เราต้องยอมรับว่าประเทศไทยมีความมั่นคงทางสุขภาพมากขึ้นด้วยการมีหลักประกันทางสุขภาพสำหรับทุกคนที่เรียกว่า universal coverage และขั้นต่อไปคือการทำให้คุณภาพการให้บริการดีขึ้นมากขึ้น ซึ่งความมั่นคงทางสุขภาพเป็นสิ่งที่รัฐต้องดูแลประชาชน นี่คือการท้าทายความมั่นคงทางสุขภาพ

ความมั่นคงส่วนบุคคล ปัจจุบันนี้มีการพูดถึงเรื่องข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคล ในยุคหนึ่งมีปัญหาเรื่องการเปิดเผยข้อมูล เดิมทีราชการให้ความสำคัญกับปกปิดข้อมูล กล่าวคือ เปิดเผยเป็นรอง ปกปิดเป็นหลัก ต่อมาเมื่อมี พระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการกลับกลายเป็นการให้ความสำคัญกับการเปิดเผยข้อมูล กล่าวคือ เปิดเผยเป็นหลัก ปกปิดเป็นรอง จนกระทั่งวันนี้ประเทศไทยมีพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล (Personal Data Protection Act: PDPA) ที่จำกัดว่า สิ่งใดควรเปิดเผย หรือสิ่งใดไม่ควรเปิดเผย ซึ่งหมายความว่านิติความมั่นคงส่วนบุคคลได้รับผลกระทบในหลายแง่มุม

ความมั่นคงของชุมชน มุมมองด้านสุขภาพของชุมชนที่ให้ความสำคัญกับชุมชนเข้มแข็งปราศจากภัยคุกคาม ชุมชนเข้มแข็งคล้ายคลึงกับคนที่แข็งแรง คนแข็งแรงไม่ได้หมายความว่าไม่เจ็บป่วย แต่หมายความว่า มีภูมิคุ้มกันต้านทาน ไม่เจ็บป่วยง่าย หรือหากป่วยก็จะหายป่วยได้เร็ว ฟื้นตัวได้เร็ว ชุมชนก็เช่นเดียวกัน ในสังคมย่อยในเมืองต่าง ๆ จึงต้องสร้างความเข้มแข็งในระดับชุมชน ครอบครัว ครัวเรือนด้วย

ความมั่นคงทางการเมือง ไม่ได้หมายความว่าเมืองที่มีเสถียรภาพ รัฐบาลที่มีเสียงสนับสนุนเข้มแข็งตลอดเวลา แต่ความมั่นคงทางการเมืองเป็นการเมือง/ประชาธิปไตยที่ไม่กัดกินตัวเอง การกัดกินตัวเองคือ คนไม่ศรัทธาต่อการเมือง เบื่อหน่ายการเมืองอยากออกจากระบบ เมื่อใดก็ตามที่เป็นการเมือง/ประชาธิปไตยที่กัดกินตัวเอง จะทำให้เกิดความท้าทายต่อความมั่นคงทางการเมือง

จากที่กล่าวมาทั้งหมดนั้น หากเราสามารถตั้งโจทย์ที่ดีได้ว่าเรื่องใดเป็นเรื่องที่สำคัญ เราจะมีคำตอบที่ดีได้ หากเราตั้งโจทย์ผิด แม้ว่าเราเก่งเพียงใดก็อาจจะได้คำตอบที่ถูกของโจทย์ที่ผิด ดังนั้น จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่สังคมจะต้องกลับมาตั้งโจทย์กันใหม่ว่าความท้าทายที่สำคัญของสังคมนี้ เรื่องใดคือเรื่องที่สำคัญ เราจะสามารถระบุปัญหาเรื่องนี้ได้อย่างไร คำตอบก็คือในแต่ละเรื่องต้องใช้กลไกในระบบประชาธิปไตยช่วยตอบ

การก้าวกระโดดออกจากความคิดในมุมมอง traditional security ที่เน้นเรื่องการวางแผนอาณาบริเวณ บูรณาการแห่งดินแดน ความมั่นคงของอธิปไตย แล้วเปลี่ยนเป็นความมั่นคงของมนุษย์ที่ยืนอยู่ในอาณาบริเวณ ดังนั้น non-traditional security จึงเปลี่ยนจากการกล่าวถึงเรื่อง “พื้นที่” ไปเป็นการพูดถึงเรื่อง “คนในพื้นที่” แทน อย่างไรก็ตาม ก็มีบางกรณีที่ย้อนกลับจาก non-traditional security กลับมาเป็น traditional security ยกตัวอย่างเช่น กรณียูเครนกับรัสเซียที่ถูกพูดถึงหลายครั้งในการประชุมวิชาการครั้งนี้ เป็นความมั่นคงในแบบดั้งเดิมที่รัสเซียเข้าไปยึดพื้นที่ในยูเครน เกี่ยวข้องกับประเด็นการแย่งพื้นที่ ซึ่งพื้นที่นั้นมีความมั่งคั่งที่เชื่อมโยงกับ non-traditional security ไม่ว่าจะเป็นพลังงาน แหล่งแร่ ฉะนั้น ทั้ง 2 เรื่องนี้จึงมีความซับซ้อนมากขึ้นในสังคม เราจึงจำเป็นต้องมีคำถามที่ถูกตั้งขึ้นก่อน แล้วจึงพยายามหาคำตอบ

การระบุถึงคุณค่าที่มีมา (acquired value) ได้ เราต้องตอบคำถามได้ใน 7 ประเด็น กล่าวคือ **หนึ่ง เป็นความมั่นคงของใคร (security for whom)** เพราะความมั่นคงของใครมีหลายรูปแบบ จะเห็นว่า คนเสียดังและคนอยู่ใกล้อำนาจจะได้ความมั่นคงไป ขณะที่คนที่ไม่มีเสียงเลยก็จะได้ความมั่นคงนั้น ประเด็นสำคัญจึงอยู่ที่ “เลนส์” ที่เราใช้มองคืออะไร เห็นด้วยกับศาสตราจารย์พิเศษ ดร.สุรเกียรติ์ เสถียรไทย ที่กล่าวถึงว่า หลายคนขึ้น “รถไฟเทคโนโลยี” ไม่ทัน ตนมักพูดเสมอว่า เราไม่อยากให้ใครตรกรรถไฟขบวนนี้ แต่เราต้องแน่ใจว่าไม่มีใครที่ยังไม่รู้ว่าจะสถานีรถไฟอยู่ที่ใด การเจริญเติบโตและโอกาสเป็นของคนที่รับรู้ แต่คนที่ไม่รับรู้เหล่านั้นอาจไม่รู้แม้กระทั่งว่า จะไปที่สถานีรถไฟได้อย่างไร ดังนั้น เมื่อกล่าวถึงว่าเป็นความมั่นคงของใคร จึงต้องคิดแบบมวลรวม คิดแบบทุกคน (inclusive) เรากล่าวถึงคำว่า ส่วนรวมและประชาชน บ่อยครั้ง ซึ่งทั้งสองคำนี้หมายความว่า ส่วนใหญ่บวกส่วนน้อย ไม่ใช่เฉพาะส่วนใหญ่ ดังนั้น กลุ่มคนเล็กน้อย กลุ่มคนที่ถูกหลงลืม จะต้องได้รับการพิจารณาเป็นพิเศษในเรื่องความมั่นคง

สอง ให้ความสำคัญกับความมั่นคงในประเด็นใด (security for which values) หลายเรื่องต้องยอมแลกเพื่อให้บางประเด็นดำเนินต่อไปได้ หลายเรื่องอาจจะขัดแย้งกันเอง เป็นไปไม่ได้ที่จะได้ทุกอย่าง ดังนั้น เมื่อต้องพิจารณาว่าต้องการความมั่นคงในแง่มุมใด หัวใจที่สำคัญคือ ดุลยภาพ ว่าทำยที่สุดแล้วจะเลือกอะไร ตามหลักสากล ประชาธิปไตยให้ความสำคัญกับเสรีภาพ แต่เมื่อมีการควบคุมบางเรื่อง การมีเสรีภาพก็ย่อมลดลง นี่คือการขัดแย้งของชุดความคิดที่เป็นหลักสากล

สาม ความมั่นคงมากน้อยเพียงใด (how much security) ถ้าต้องแลก จะไปจนสุดทางหรือไม่ มากน้อยเพียงใดในแต่ละเรื่อง ยกตัวอย่าง การพัฒนาเศรษฐกิจที่แลกด้วย BCG จะไปจนสุดทางมากน้อยเพียงใด เพราะจะมีปัจจัยอื่น ๆ ตามมา ความสามารถในการแข่งขัน ต้นทุน เทคโนโลยีมีพร้อมหรือไม่ ฉะนั้น การจัดการเรื่องความมั่นคงจึงต้องมองแบบองค์รวม

สี่ ภัยคุกคามที่เป็นเท็จคืออะไร ภัยคุกคามในความเป็นจริงคืออะไร เนื่องจากภัยคุกคามในความเป็นจริงขึ้นอยู่กับแต่ละปัญหา แต่ละยุคสมัย เดิมทีความมั่นคงคือเรื่องทางการทหาร แต่ทุกวันนี้ความมั่นคงไม่ใช่เรื่องทางการทหาร แต่ความมั่นคงเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับความมั่นคงของมนุษย์

ห้า จะจัดการด้วยวิธีใด (by what means) สิ่งที่จะตอบได้คือ การตอบโจทย์ความมั่นคงด้วยคำว่า บูรณาการทางนโยบายและมาตรการ การมองความมั่นคงที่แยกส่วนให้เป็นองค์รวม และพูดถึงคำว่า “สุภาพระ” มากขึ้น โดยมีมาตรการและนโยบายที่มีบูรณาการ

หก เรายอมจ่ายเท่าไร (at what costs) ประเทศกำลังพัฒนาหลายประเทศไม่ประกาศเป็น BCG เพราะ “จ่ายไม่ไหว” ยังมีคนยากจนจำนวนมากในประเทศ ทำได้เพียงเท่านี้ หมายความว่า การคำนึงถึงต้นทุนและโอกาสของสังคมหรือประเทศนี้ ควรทำอย่างไรต่อไป

เจ็ด ความมั่นคงในแต่ละจังหวะเวลาไม่เหมือนกัน (in what time period) ดังนั้นเราจึงมีความจำเป็นต้องมีนโยบายทั้งระยะสั้นและระยะยาว และที่สำคัญคือ ความพร้อมในการปรับตัวเมื่อเหตุการณ์เปลี่ยนแปลง ก่อนช่วง COVID-19 เราต่างก็รณรงค์เรื่องไม่ใช้พลาสติก ทุกคนถือถุงผ้าเมื่อไปซื้อของ ต้องไม่ทำให้มีพลาสติกเพิ่มมากขึ้น เมื่อมี COVID-19 เกิดขึ้นพลาสติกกลายเป็นสิ่งที่จำเป็นที่สุด ขยะพลาสติกจึงเพิ่มปริมาณมากขึ้น หากเราไม่ปรับตัวเราก็อาจจะไปไม่รอด ฉะนั้น ในแต่ละช่วงเวลามีความสำคัญเพราะภัยมีความแตกต่างกัน

เมื่อกล่าวถึงเรื่องความมั่นคง เรามักจะกล่าวในมุมมองของเรา แต่การรับรู้เรื่องความมั่นคงของแต่ละคนอาจจะแตกต่างกัน กล่าวคือ **ประการแรก** ประเด็นเรื่องความมั่นคงมีความเชื่อมโยงกัน (interdependent) ซึ่งเชื่อมโยงกันทั้งในเชิงเนื้อหาและเชิงพื้นที่ จะเห็นได้จากกรณีในอดีตสงครามเกาหลี สงครามเวียดนาม อาจจะมีปัญหาความอดอยากแต่จำกัดอยู่ในเฉพาะประเทศเหล่านั้น เมื่อเกิดสงครามอ่าวก็มีปัญหาน้ำมัน เริ่มส่งผลกระทบต่อประเทศอื่น ๆ แต่ในวันนี้สงครามในยูเครนกลายเป็นปัญหาพลังงานของทวีปยุโรปโดยถ้วนหน้า

ประการที่สอง ต้องพึงระวังไม่ให้ความมั่นคงที่เราพยายามผลักดันนั้นเป็นสิ่งที่มาจากคำว่า อัตวิสัย ซึ่งหมายถึง การเอาตัวเราเป็นหลัก ตามหลักประชาธิปไตย สิ่งที่สำคัญที่สุดของคุณค่าประชาธิปไตยคือ ส่วนรวม ความเป็นอัตวิสัยคือ ความเป็นมืออาชีพ (profession) หากเราไม่รับฟังความเห็น ไม่คำนึงถึงส่วนรวม อาจจะทำมาสู่ความขัดแย้ง เช่น กรณีสิ่งแวดล้อมทรัพยากรธรรมชาติกับผลลัพธ์ในเชิงลบต่อทรัพยากรธรรมชาติ (negative externality) หากจะลงทุนพัฒนาเศรษฐกิจ แต่อาจจะส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมทรัพยากรธรรมชาติ การพัฒนาอุตสาหกรรม ก็ทำให้เกิดมลพิษตามมา มลพิษไม่ใช่ปัญหาแต่คือสิ่งที่เกิดตามมา ประเด็นสำคัญคือ จะควบคุมอย่างไร

ประการที่สาม ความเป็นพลวัต (dynamism) จากการประชุมวิชาการทั้งสองวันมานี้ จะเห็นว่า วิกฤตและความเปลี่ยนแปลงมีการเปลี่ยนแปลงทุกวัน สถานการณ์เปลี่ยนแปลงทุกวัน และทำให้ทุกสิ่งเปลี่ยนไปอย่างรวดเร็ว การจัดการในช่วง COVID-19 เป็นการจัดการบนความไม่รู้ ความคลุมเครือ ความไม่แน่นอน แต่การจะทำให้สถานการณ์ที่ไม่แน่นอนนั้นดีขึ้น คือ การมีข้อมูลข่าวสาร (data) หลักวิชาจะช่วยลดความเสี่ยงของความเป็นพลวัต และช่วยทำให้เราสามารถปรับตัวได้เร็ว

ฉะนั้น ระหว่าง traditional และ non-traditional security เราคงไม่คิดว่าจะมีสงครามแบบยึดเมืองเกิดขึ้นอีก แต่วันนี้เกิดขึ้นแล้ว และนำไปสู่ความไม่เสถียรหรือความท้าทายของ non-traditional security เช่น พลังงาน อาหาร เมื่อใดก็ตามที่มีภาวะสงครามจะทำให้เกิดความขาดแคลน แต่สงครามยูเครนครั้งนี้ไม่ได้ส่งผลกระทบต่อประเทศคู่สงครามเท่านั้น แต่กำลังส่งผลกระทบต่อทั่วโลก

เราจะมีแนวทางสนองตอบความท้าทายเหล่านี้ได้อย่างไร ภายใต้การปกครองของแต่ละประเทศย่อมมีวิธีการไม่เหมือนกัน เช่น จีน ประเทศในยุโรป สหรัฐอเมริกา ต่างก็มีวิธีการตามระบอบการปกครองของตัวเอง สำหรับประเทศไทย ต้องทำให้สังคมนี้ยึดมั่นในคุณค่าหลัก (core value) ของประชาธิปไตย ทำให้คนในสังคมนี้เชื่อเรื่องอธิปไตยเป็นของปวงชน เชื่อว่าอำนาจเป็นของประชาชน หากเชื่อเช่นนั้น หมายความว่าเสียงทุกเสียงที่ออกมา เป็นเสียงของเจ้าของอำนาจ แม้ว่าเป็นเสียงของคนส่วนน้อย ผู้มีอำนาจรัฐต้องฟังอย่างได้ยิน ไม่ใช่ฟังเพื่อฟัง แม้ว่าการถ่วงการและกลไกของเสียงของเจ้าของอำนาจย่อมมีความแตกต่าง แต่สิ่งสำคัญคือประชาชนได้แสดงออกและถูกนำมาวางไว้บนโต๊ะเพื่อใช้ประกอบการพิจารณา

คนในสังคมนี้ต้องคิดและทำเพื่อส่วนรวมมากขึ้น เมื่อเรากล่าวถึงเรื่องความมั่นคงหรือคุณค่าที่เราปรารถนา ประกอบด้วย 2 ส่วน คือ คุณค่าที่ปรารถนาเพื่อประโยชน์ส่วนรวม และคุณค่าที่ปรารถนาเพื่อประโยชน์ตนเอง ในสังคมประชาธิปไตยต้องคำนึงถึงเรื่องส่วนรวมด้วย ไม่ใช่เพียงคิดเรื่องของตัวเอง

ความยุติธรรม อย่างน้อยในสังคมนี้ หลักความยุติธรรมต้องเป็นหลักการสำคัญที่ทำให้ทุกคนมั่นใจว่า เราจะอยู่ได้อย่างเท่าเทียมบนหลักนิติรัฐ ถ้าเราไม่เชื่อในหลักนิติรัฐ หลักกฎหมาย กระบวนการตรวจสอบ ความเป็นอิสระ จะทำให้หลักนิติรัฐสั่นคลอน

เสรีภาพ ประชาธิปไตยเป็นระบบเปิดที่จะมีเสรีภาพ แต่เป็นเสรีภาพที่มีขอบเขต ไม่ไปก้าวล่วง และไม่ละเมิดต่อเสรีภาพและสิทธิของคนอื่น

ความเท่าเทียม สังคมต้องคำนึงถึงเรื่องไม่ทิ้งใครไว้ข้างหลังอย่างจริงจัง สังคมต้องยอมรับความหลากหลายว่าความหลากหลายเป็นเสน่ห์อย่างหนึ่ง เป็นความงดงามของระบอบประชาธิปไตย สังคมประชาธิปไตยไม่ได้หมายความว่า เป็นสังคมเลือกตั้ง สังคมประชาธิปไตย คือ สังคมที่คนเห็นต่างพูดได้ แสดงเหตุผลได้ เคารพในเหตุผลซึ่งกันและกัน เคารพใน

การตัดสินใจว่าเมื่อเรื่องนี้เป็นข้อยุติก็ต้องเคารพ ดังนั้น เสรีภาพจึงไม่ใช่ทุกอย่าง แต่เป็นเสรีภาพที่มีคุณภาพและมีความเหมาะสม

สัจจะ (truth) การเมืองต้องพูดความจริง นักการเมือง ข้าราชการ นักวิชาการต้องพูดความจริงเช่นกัน เมื่อใดก็ตามที่ทำให้สังคมนี้อยู่ด้วยสัจจะ สิ่งที่จะเกิดขึ้นคือ ความไว้วางใจ (trust) ในกระบวนการประชาธิปไตย ปฏิสัมพันธ์การกระทำทุกอย่างต้องนำไปสู่ความสุข ไม่ใช่รวยแต่ไม่สุข ปฐมบรมราชโองการของรัชกาลที่ 9 พระองค์ท่านตรัสว่า เราจะครองแผ่นดินโดยธรรม เพื่อประโยชน์สุขแห่งมหาชนชาวสยาม หมายความว่า มีแต่ประโยชน์แต่ไม่มีความสุข ไม่มีประโยชน์ สุดท้ายสังคมประชาธิปไตยต้องมีความรู้สึกรักบ้านเกิดเมืองนอน รักชุมชน ท้องถิ่น จนถึงประเทศชาติ

เราต้องการสร้างระบบกลไกของการบริหารประเทศที่ตอบโจทย์ได้ สิ่งเหล่านี้ได้มีการพูดถึงในการประชุมครั้งนี้ สิ่งที่สำคัญมากคือ รัฐบาลที่ทำหน้าที่ได้อย่างสมบูรณ์ (well-functioning) และมีภาครัฐที่สามารถปรับตัวได้อย่างรวดเร็ว (adaptive sector) เราต้องการสิ่งที่เรียกว่ากระบวนการ PPPP หรือ Participation Public Policy Process ซึ่งเป็นกระบวนการจัดทำนโยบายที่มีการรับฟังการมีส่วนร่วมของคนที่เกี่ยวข้อง แม้ว่าอาจจะไม่เกิดการเห็นพ้องต้องกัน แต่ในสังคมประชาธิปไตยที่มีความหลากหลาย เราต้องเคารพกติกาว่าเราเลือกวิธีการอย่างไรในการตัดสินใจบนความแตกต่าง เมื่อมีข้อยุติแล้วเราจะเคารพหรือไม่ เราต้องการสิ่งที่เรียกว่าการเสริมพลังของภาคประชาชนให้เป็นเจ้าของอำนาจ (empowerment citizenship) ใช้อำนาจอย่างมีคุณภาพ ให้มีส่วนร่วมอย่างมีคุณภาพ ซึ่งสถาบันพระปกเกล้าก็พยายามทำเรื่องนี้ค่อนข้างมาก

เราต้องการสิ่งที่เรียกว่า การกระจายอำนาจไปที่พื้นที่ (decentralization) บทพิสูจน์ชัดเจนว่า การมี “เลนส์” ที่ละเอียดขึ้น การมีพื้นที่ที่ชัดเจนขึ้น จะทำให้เกิดการแก้ปัญหาได้ดีขึ้น ดังนั้น หลักคิดสำคัญของการบริหารประเทศจึงต้องกลับไปพูดเรื่องการเอาอำนาจไปไว้ในพื้นที่ และให้คนในพื้นที่จัดการกันเอง เราต้องการการมีส่วนร่วมที่มีคุณภาพ ซึ่งเป็นการมีส่วนร่วมที่ทำแล้วเพื่อประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ส่วนตัว

เราต้องการสภาพแวดล้อมที่เอื้ออำนวย (enable environment) และสิ่งสำคัญที่สุดคือระบบกฎหมาย เราต้องการการปฏิรูปกฎหมาย ตามที่ศาสตราจารย์พิเศษ ดร.สุรเกียรติ์ เสถียรไทย ก็ได้กล่าวถึงการปฏิรูปกฎหมาย การปฏิรูประบบราชการ และสุดท้าย เราต้องร่วมกันสร้างสิ่งที่เรียกว่า ความไว้วางใจของคนส่วนรวม (public trust) ซึ่งเกิดได้จาก 2 ส่วน ได้แก่ ความโปร่งใส และหลักความรับผิดชอบ เมื่อใดก็ตามที่เราสามารถตรวจสอบได้ว่าความผิดพลาดนี้เกิดจากจุดใด นั่นคือการสะท้อนให้เห็นถึงจุดที่ต้องรับผิดชอบ เมื่อใดก็ตามที่เราปล่อยให้มีการเปิดเผยตรวจสอบได้ หมายความว่า เรากำลังใช้หลักความโปร่งใส

ความท้าทายทั้งหมดที่เกิดขึ้นนี้ เราต้องการสร้าง 2 ประการ ได้แก่ การสร้าง software ที่เป็นคุณค่าของสังคม ซึ่งยังต้องช่วยกันสร้างต่อไป และการสร้าง hardware ด้วยการปรับกลไกการบริหารในระดับมหภาค ระบบภาครัฐซึ่งทุกวันนี้ก็มีความพยายามที่จะทำ แต่ทั้งนี้ทั้งนั้น กระบวนการทั้งหมดนี้เป็นหน้าที่ของทุกคนทุกฝ่ายที่ต้องช่วยกันทำ องค์กรปกครองท้องถิ่นที่อยู่ในห้องนี้ก็สามารถทำได้โดยการปรับกลไกของตัวเองไปสร้างสิ่งที่เรียก software กับประชาชนได้ สร้างความโปร่งใส สร้างความไว้วางใจของคนส่วนรวม (public trust) ได้ ภารกิจความท้าทายของสังคมไทยนั้นยังคงดำเนินอยู่เรื่อยไป และที่สำคัญกว่านั้นคือ เราจะเดินต่อไปกันอย่างไร

สรุปการประชุมวิชาการสถาบันพระปกเกล้า ครั้งที่ 24 ประจำปี 2565
24th Annual King Prajadhipok's Institute (KPI) Congress 2022

ภาคผนวก

สรุปการประชุมวิชาการสถาบันพระปกเกล้า ครั้งที่ 24 ประจำปี 2565
24th Annual King Prajadhipok's Institute (KPI) Congress 2022

**ประวัติประธานกรรมการจัดงาน
การประชุมวิชาการสถาบันพระปกเกล้า
ครั้งที่ 24 ประจำปี 2565**

ดร.ชิงชัย กาญจนลักษณ์

การศึกษา

- ปริญญาเอก ด้านกฎหมายมหาชน มหาวิทยาลัย CAEN ประเทศฝรั่งเศส
 วุฒิบัตร Project Analysis Connecticut ประเทศสหรัฐอเมริกา
 วุฒิบัตร Management Western Ontario ประเทศแคนาดา

การอบรม

- ประกาศนียบัตรหลักสูตร DAP
 จากสมาคมส่งเสริมสถาบันกรรมการบริษัทไทย (IOD)

ประสบการณ์ทำงานในระยะ 5 ปี ย้อนหลัง

- 2560 – ปัจจุบัน ที่ปรึกษาสภามหาวิทยาลัยหอการค้าไทย
 2560 – ปัจจุบัน กรรมการ มูลนิธิสถาบันสิ่งแวดล้อมไทย
 2559 – ปัจจุบัน กรรมการบริหาร ศูนย์ยุโรปศึกษาแห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
 2563 – ปัจจุบัน ที่ปรึกษา คณะกรรมการบริหาร บมจ. ล็อกซเลย์ (บริษัทมหาชน)
 2557 – 2558 สมาชิกสภาปฏิรูปแห่งชาติ ด้านการศึกษา
 2550 – 2560 กรรมการ สถาบันพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ
 2548 – ปัจจุบัน กรรมการและกรรมการบริหาร บมจ. เอเชียน ไฟย์โตซูติคอลส์
 2547 – ปัจจุบัน นายกสมาคมฝรั่งเศส
 2547 – ปัจจุบัน กงสุลกิตติมศักดิ์ สถานกงสุลกิตติมศักดิ์ประเทศจาเมกาประจำประเทศไทย
 2546 – 2554 กรรมการ บจ. สปี ออยล์ แอนด์ แก๊ส เซอร์วิสเซส (ประเทศไทย)
 2544 – ปัจจุบัน กรรมการอิสระ บริษัท ลาภูน่า รีสอร์ท แอนด์ โฮเทล จำกัด (มหาชน)
 2543 – ปัจจุบัน กรรมการอิสระ บมจ. ไทยวาฟูดโปรดักส์ (บริษัทมหาชน)
 2542 – ปัจจุบัน ประธานกรรมการบริหาร ศูนย์เลิศเลิศและรักษาสายตารัตนิน-กิมเบล
 2542 – ปัจจุบัน ที่ปรึกษา สภาธุรกิจไทย-ฝรั่งเศส
 2542 – ปัจจุบัน กรรมการ มูลนิธิวิเทศพัฒนา
 2539 – ปัจจุบัน กรรมการ ศูนย์กฎหมายภูมิภาคแม่น้ำโขง
 2559 – ปัจจุบัน ประธานมูลนิธิไทย-แคนาดาความร่วมมือทางเศรษฐกิจ

- 2560 – ปัจจุบัน รองประธานกรรมการเมืองไทยประกันภัย (บริษัทมหาชน)
2557 – ปัจจุบัน กรรมการส่งเสริมกิจกรรมสถาบันดนตรี กัลยาณิวัฒนา
2565 – ปัจจุบัน กรรมการจัดการความเสี่ยง สวทช.

Dr. Jingjai Hanchanlash

Education

- ◉ Doctoral d'Uniiversity de CAEN, France (Droit Public)
- ◉ Director Accreditation Program 1/2003, Thai Institute of Directors Association
- ◉ Audit Committee Program 19/2007, Thai Institute of Directors Association
- ◉ Certificate in Project Analysis, University of Connecticut, U.S.A.
- ◉ Certificate in Mid-Career Management Training, University of Western Ontario, Canada

Expertise

- ◉ Law, International Relations.

Listed Companies

2020-present Advisor to Chairman, Loxley Plc.

2000-present Independent Director, Thai Wah Plc /

Manufacture and distribute various products

2017-present Vice Chairman, Muang Thai Insurance Plc. / Insurance business

2005-present Director and Executive Director, Asian Phytoceuticals Plc. /

Manufacture of dietary supplements, cosmetics and personal care products developed from natural plant and botanical extracts

2001-present Independent Director and Audit Committee,

Laguna Resorts & Hotel Plc. / Hotel operations

Non-Listed Companies/Other Responsibilities

2014-present	Chairman and CEO Rutnin – Gimbel, Eye Specialist Clinic
2016-present	Chairman, Societe Commerciale Lao/Trading in Laos
2016-present	Chairman, Loxley Simulation Technology Co., Ltd./Virtual learning services
2014-present	Director of the Executive Board, King Prajadhipok Institute/ Government Entity
2007- 2013	Member of the Council, King Prajadhipok Institute (KPI)/ Government Entity
2000-present	Board Member, SPIE Oil & GAS Service (Thailand) Ltd./ Oil & Gas exploration & production
1996-present	Member, Chumbhot-Pantip Foundation Council/Foundation
1996-present	President, Alliance Francaise/Association
2004-present	Honorary Consul, Honorary Consulate of Jamaica to Thailand/ Consulate
1996-present	Vice Chairman, The Thai Chamber of Commerce and Board of Trade of Thailand
1997-present	Board member, Development Cooperation Foundation
2016-present	Chairman Thai-Canada Economic Cooperation Foundation

Past Experiences

- 9 years of Government service
- 20 years of International Organization service
- 21 years with private sector
- 5 years as part time lecturer (when working in Government)

สรุปการประชุมวิชาการสถาบันพระปกเกล้า ครั้งที่ 24 ประจำปี 2565
24th Annual King Prajadhipok's Institute (KPI) Congress 2022

ประวัติผู้แสดงปาฐกถา

ศาสตราจารย์(พิเศษ)ดร.สุรเกียรติ์ เสถียรไทย

ตำแหน่งปัจจุบัน

- ประธานคณะมนตรีเพื่อสันติภาพและความปรองดองแห่งเอเชีย (Asian Peace and Reconciliation Council (APRC))
- รองประธานที่ปรึกษาและประธานกรรมการบริหารมูลนิธิอาสาเพื่อนพึ่ง (ภาฯ) ยามยาก สภากาชาดไทย

การศึกษา

- ปริญญาเอกทางนิติศาสตร์ (S.J.D.) Harvard Law School, U.S.A. (ปี 2528)
- ปริญญาโททางนิติศาสตร์ (LL.M.) Harvard Law School, U.S.A. (ปี 2525)
- ปริญญาโท (M.A.L.D.) (กฎหมาย การเมืองและเศรษฐกิจระหว่างประเทศ) The Fletcher School of Law and Diplomacy, Tufts University, U.S.A. (ปี 2524)
- ปริญญาตรี (น.บ.เกียรตินิยม) รางวัลเหรียญทองจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย(ปี 2522)

รางวัลเกียรติยศ

- ปริญญานิติศาสตรดุษฎีบัณฑิตกิตติมศักดิ์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- ปริญญาวิทยาศาสตรดุษฎีบัณฑิตกิตติมศักดิ์ สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์ธุรกิจและการจัดการ, สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าคุณทหารลาดกระบัง
- ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิตกิตติมศักดิ์ สาขาวิชารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง
- ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิตกิตติมศักดิ์ สาขาวิชาสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง
- ปริญญาบริหารธุรกิจดุษฎีบัณฑิตกิตติมศักดิ์ (สาขาวิชาการจัดการ) มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลอีสาน
- ปริญญารัฐประศาสนศาสตรดุษฎีบัณฑิตกิตติมศักดิ์ มหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเซีย
- นิสิตเก่านิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ดีเด่น (2539 และ 2546)

ประสบการณ์ทางการเมือง

- รองนายกรัฐมนตรี(มี.ค. 2548– ก.ย. 2549) และรัฐมนตรีว่าการกระทรวงวัฒนธรรม (รักษาราชการแทน ก.พ.2549-ก.ย.2549)
- รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ(ก.พ. 2544- มี.ค. 2548)
- รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง (2538 - พ.ค. 2539)

ประสบการณ์ในภาคเอกชน

- ประธานกรรมการที่ปรึกษาบริษัทสำนักกฎหมายสากลสยามฟรีเมียร์จำกัด (ปัจจุบัน)
- ประธานกรรมการบริษัท เป๊ปซี่โค เซอร์วิสเชส เอเชีย จำกัด (2555 - ปัจจุบัน)
- ประธานที่ปรึกษาภูมิภาคเอเชียและกรรมการคณะที่ปรึกษาระหว่างประเทศด้าน ยุทธศาสตร์ บริษัท SICPA S.A. จำกัด ประเทศสวิสเซอร์แลนด์ (2559 - ปัจจุบัน)
- ประธานที่ปรึกษาด้าน ESG ของภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้, บริษัท Nestle S.A. จำกัด ประเทศสวิสเซอร์แลนด์ (ก.พ. 2564 - ปัจจุบัน)

หน้าที่พิเศษในอดีต

- ผู้แทนพระองค์พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตรในงานไว้อาลัยเจ้าผู้ครองรัฐคูเวต ประเทศคูเวต (มกราคม 2549)
- ผู้สมัครในนามประเทศไทยและอาเซียนในตำแหน่งเลขาธิการสหประชาชาติ (ธ.ค. 2547– ก.ย. 2549)
- ประธานกรรมการจัดเตรียมการประชุมผู้นำเขตเศรษฐกิจเอเชีย – แปซิฟิก(APEC) พ.ศ. 2546
- ประธานกรรมการเตรียมการจัดงานองค์พระประมุขต่างประเทศร่วมงานพระราชพิธีฉลองสิริราชสมบัติครบ 60 ปี (12–13 มิถุนายน 2549)

ประสบการณ์ทางวิชาการและการต่างประเทศ

ตำแหน่งหน้าที่ในปัจจุบัน

- นายกสภามหาวิทยาลัย CMKL (ความร่วมมือระหว่างมหาวิทยาลัย Carnegie Mellon สหรัฐอเมริกาและสถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง) (2561-ปัจจุบัน)
- กรรมการสภามหาวิทยาลัย(ผู้ทรงคุณวุฒิ) มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ (2561-ปัจจุบัน)
- Member of the Board, Boao Forum for Asia (2557 - ปัจจุบัน)
- Member of the Board, Leaders for Peace, Paris, France. (นายชอง ปีแยร์ ราฟเฟอแรง อดีตนายกรัฐมนตรีฝรั่งเศสเป็นประธาน) (2560-ปัจจุบัน)

ตำแหน่งหน้าที่ในอดีต

- ประธานที่ประชุมนายกสภามหาวิทยาลัยและอธิการบดี มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล 9 แห่ง (2563-2564)
- นายกสภามหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลอีสาน (2558-2564)

Professor Dr. Surakiart Sathirathai

Former Deputy Prime Minister and
Former Minister of Foreign Affairs of Thailand

Present Positions

- Chairman of the Asian Peace and Reconciliation Council (APRC)
- Advisory Vice Chairman and Chairman of The Executive Board of The Friends in Need (of “Pa”) Volunteers Foundation, Thai Red Cross (HRH Princess Soamsawali, Advisory Lifetime Chairperson, HRH Princess, Bajrakitiyabha, Chairperson) (present)

Education

- S.J.D. 1985 Harvard Law School, U.S.A.
- LL.M. 1982 Harvard Law School, U.S.A.
- M.A.L.D. 1981 The Fletcher School of Law and Diplomacy, Tufts University, U.S.A.
- LL.B. 1979 (Honours) (Gold Medal Award) Chulalongkorn University, Bangkok, Thailand

Special Recognition

- Honorary Doctorate Degree in Law, Chulalongkorn University
- Honorary Doctorate Degree of Science in Business Economics and Management, King Mongkut Institute of Technology at Ladkrabang
- Honorary Degree of Doctor of Philosophy in Political Science, Ramkhamhaeng University
- Honorary Degree of Doctor of Philosophy in Social Science, Mae Fah Luang University

- Honorary Doctorate Degree in Business Administration (Management), Rajamangala University of Technology Isan
- Honorary Doctorate Degree in Public Administration, Eastern Asia University
- Outstanding Alumni Awards of Faculty of Law, Chulalongkorn University in 1996 and 2003

Political Experience

- Deputy Prime Minister overseeing Foreign Affairs, Education and Culture (March 2005 – Sept 2006), and concurrently Acting Minister of Culture (February- September 2006)
- Minister of Foreign Affairs (Feb 2001 – March 2005)
- Minister of Finance (1995 – 1996)

Business Experience

- Chairman of the Advisory Board of Directors, Siam Premier International Law Office Ltd. (present)
- Chairman of PepsiCo Services Asia Limited (2012-present)
- Advisory Chairman for Asia and Member of International Strategic Advisory Board of SICPA S.A. Switzerland (May 2016 - present)
- Chairman of the Advisory Committee for South-East Asia for the CEO of Zone Asia, Oceania and Sub-Saharan Africa (AOA), Nestle S.A. Switzerland. (February 2021-present)

Special Assignments.

- Representative of His Majesty the King at the Mourning Ceremony of His Highness The Amir of the State of Kuwait, January 2006
- ASEAN Candidate for the Position of Secretary General to the United Nations (2005 – 2006)
- Chairman of the Organizing Committee of APEC summit 2003
- Chairman of the Organizing Committee of the Visit of Foreign Royal Monarch to Celebrates The 60th Anniversary of HM the King Accession to the Throne (2006)

Academic and International Experiences

- Chairman of the Board of Trustee of CMKL University, (Carnegie Mellon and King Mongkut at Ladkrabang Universities) Thailand. (2018 - present)
- Member of the University Council of Chiangmai University (present)
- Member of the Board, Boao Forum for Asia (2014 - present)
- Member of "Leaders for Peace" Chaired by Former Prime Minister of France (Jean-Pierre Raffarin) (2017-present)
- Chairman of the Joint Meeting of 9 Rajamangala University of Technology Council Chairmen and Presidents (2020-2021)
- Chairman of the University Council of the Rajamangala University of Technology Isan, Thailand (2015-2021)

สรุปการประชุมวิชาการสถาบันพระปกเกล้า ครั้งที่ 24 ประจำปี 2565
24th Annual King Prajadhipok's Institute (KPI) Congress 2022

ประวัติผู้แสดงปาฐกถาปิด

ศาสตราจารย์วุฒิสาร ตันไชย

เลขาธิการสถาบันพระปกเกล้า

การศึกษา

- 2518 โรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย
- 2523 วิทยาศาสตร์บัณฑิต (วท.บ.) มหาวิทยาลัยขอนแก่น
- 2525 พัฒนบริหารศาสตรมหาบัณฑิตทางรัฐประศาสนศาสตร์ (พบ.ม.)
สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์
- 2529 Master of Policy Science (International Program),
Saitama University (GRIPS), Japan
- 2545 ประกาศนียบัตรกฎหมายมหาชน คณะนิติศาสตร์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
- 2553 วุฒิปริญญาตรี การกำกับดูแลกิจการสำหรับกรรมการและผู้บริหารระดับสูง
ของรัฐวิสาหกิจและองค์การมหาชน รุ่นที่ 1

ตำแหน่งในปัจจุบัน

- เลขาธิการสถาบันพระปกเกล้า
- กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิในคณะกรรมการพัฒนาและส่งเสริมองค์การมหาชน
- นายกสภามหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม
- ที่ปรึกษาคณะกรรมการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น 2563

ตำแหน่งอื่นๆ (ปัจจุบัน)

ตำแหน่งภายนอกหน่วยงาน

- คณะกรรมการสภามหาวิทยาลัยผู้ทรงคุณวุฒิ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา
- คณะกรรมการสภามหาวิทยาลัยผู้ทรงคุณวุฒิ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
- คณะอนุกรรมการวิสามัญเกี่ยวกับระบบราชการการจัดส่วนราชการและค่าตอบแทน
สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการกรุงเทพมหานคร
- คณะอนุกรรมการพัฒนาระบบราชการเกี่ยวกับการส่งเสริมและพัฒนาระบบ
การบริหารราชการในส่วนภูมิภาคและส่วนท้องถิ่น สำนักงาน ก.พ.ร.
- คณะอนุกรรมการป้องกันการทุจริตด้านการเมืองการปกครอง
สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ

- ๑ คณะกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิในคณะกรรมการประจำคณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
- ๑ ประธานคณะกรรมการพิจารณาดำเนินงานทางวิชาการ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา

Prof. Woothisarn Tanchai

Secretary General of King Prajadhipok's Institute

Professor Woothisarn Tanchai is the Secretary General of the King Prajadhipok's Institute, an academic institution under the supervision of the House of Representatives. Before being the Secretary General, he served as the professor at Thammasat University, Department of Community Development Faculty of Social Administration. He held Master's degrees in Public Administration from the National Institute of Development Administration, Bangkok, and in Policy Science (International Program) from Saitama University, Japan. Prof. Woothisarn Tanchai also served as a committee at the Office of the Public Sector Development Commission, and the National Anti-Corruption Commission. During 2000-2001 He was appointed to be a Chairman of the working Group for drafting Decentralization plan and action plan for the local Government. Later in 2007, he was appointed to be a member of the Constitution Drafting Committee, and a Constitution Drafting Committee member during 2014 and 2015, and was an advisor to the second Constitution Drafting Committee in 2015 and 2016. In 2017, he was appointed as a member of Sub-committee of the National Strategic Commission. From 2017 to present,

He has been appointed to served several public committees as follows: National Strategy Development Committee on Balancing and Developing Public Management Systems (2017-2022), Extraordinary Commission to Consider and Study Rules and Methods for Amending the Constitution of the Kingdom of Thailand 2017 (2019-2020), a member of Socio-Economic Impact Advisory Team in the COVID-19 Epidemic Management Center (2020-2022)

His Academic interests include public administration, decentralization, local Governance and public policy. His notable research includes “The Synthesis of Policy Recommendations for promoting Good Pharmaceutical Governance”, which received an award from the National Research Council of Thailand in 2015.

สรุปการประชุมวิชาการสถาบันพระปกเกล้า ครั้งที่ 24 ประจำปี 2565
24th Annual King Prajadhipok's Institute (KPI) Congress 2022

ประวัติผู้แสดงปาฐกถาพิเศษ

Prof. Dr. Victor V. Ramraj

Victor V. Ramraj joined the University of Victoria as Professor of Law and CAPI Chair in Asia-Pacific Legal Relations in 2014, after sixteen years at the National University of Singapore (NUS), where he twice served as the Faculty's Vice-Dean for Academic Affairs. He was also twice seconded to the Center for Transnational Legal Studies (CTLs), a consortium of global law schools in London, where he served for one year as its co-director. Professor Ramraj holds five degrees from McGill University, the University of Toronto, and Queen's University Belfast, served as a judicial law clerk at the Federal Court of Appeal in Ottawa and as a litigation lawyer in Toronto, and remains a non-practicing membership in the Law Society of Upper Canada. He has held visiting teaching appointments at Chulalongkorn University, Kyushu University, and the University of Toronto.

Professor Ramraj has edited/co-edited several books published by Cambridge University Press, including *Emergencies and the Limits of Legality* (2009) and *Emergency Powers in Asia: Exploring the Limits of Legality* (2010). His work has been published in leading journals around the world, including *Chicago-Kent Law Review*, *Hong Kong Law Journal*, *ICON: International Journal of Constitutional Law*, *Singapore Journal of Legal Studies*, *South African Journal on Human Rights*, *Tilburg Law Review*, and *Transnational Legal Theory*. His latest edited collection is entitled *Covid-19 in Asia: Law and Policy Contexts* (New York: Oxford University Press, forthcoming 2020).

His research interests include comparative constitutional and administrative law, transnational regulation, emergency powers, and the history of and regulatory challenges arising from state-company relationships in Asia. He is a regular participant in international workshops on comparative constitutional and administrative law. He has organized international conferences in Canada and Asia,

as well as panels, workshops, and roundtables, including CAPI's Roundtable Series on Southeast Asia in Global Context. Professor Ramraj is the Principal Investigator on a multi-year Queen Elizabeth II Diamond Jubilee Scholarships - Advanced Scholars (QES-AS) funded research project, Regulating Globalization in South and Southeast Asia, with collaborators in Bhutan, Cambodia, India, Thailand, and Vietnam. His current research examine how national legal orders respond to and interact with economic globalization.

สรุปการประชุมวิชาการสถาบันพระปกเกล้า ครั้งที่ 24 ประจำปี 2565
24th Annual King Prajadhipok's Institute (KPI) Congress 2022

**ประวัติวิทยากรเวทีอภิปราย
(ต่างประเทศ)**

Prof. Mely Caballero-Anthony

Mely Caballero-Anthony is Professor of International Relations and holds the President's Chair of International Relations and Security Studies at the Nanyang Technological University, Singapore. She is also Head of the Centre for Non-Traditional Security Studies at the S. Rajaratnam School of International Studies (RSIS), Nanyang Technological University. Prof Anthony is currently a member of the Asia-Pacific Leadership Network on Nuclear Non-Proliferation (APLN) and is Secretary-General for the Consortium on Non-Traditional Security Studies in Asia (NTS-Asia). From 2013 to 2017, Prof Anthony served on the UN Secretary-General's Advisory Board on Disarmament Matters (ABDM) and was its Chairperson in 2016. She was Director of External Relations at the ASEAN Secretariat from 2011-2012.

Her research interests include regionalism and multilateralism in Asia-Pacific, global governance, human security and non-traditional security, nuclear security and conflict prevention. She has published extensively on a broad range of political and security issues in Asia-Pacific in peer-reviewed journals and international academic presses. Her latest books, both single-authored and co-edited, include: Nuclear Governance in the Indo-Pacific, Negotiating Governance on Non-Traditional Security in Southeast Asia and Beyond (NY: Columbia University Press, 2018), An Introduction to Non-Traditional Security Studies (London: Sage Publications, 2018), Human Security and Climate Change (UK: Routledge, 2013).

Renaud Meyer

UNDP Resident Representative to Thailand

Renaud Meyer started his assignment as UNDP Resident Representative to Thailand on 26 March 2019, coming from Nepal where he was the UNDP Country Director since January 2015.

Prior to that, Renaud served as Senior Deputy Country Director for UNDP Afghanistan from November 2012 to December 2014. UNDP Country Director in the Philippines from August 2008 to October 2012 and Deputy Country Director of UNDP China from August 2004 till August 2008.

Before serving UNDP in Asia, Renaud served four years in Headquarters as the Special Assistant to the UNDP Associate Administrator in the Executive Office in New York from 2002 to 2004 and as Special Assistant to the Director of the Bureau for Development Policy starting in 2000.

Renaud started his UNDP career as a Programme Officer (JPO) in Lebanon in 1998.

Before joining the United Nations, Renaud Meyer worked in Tunisia for the French Ministry of Foreign Affairs.

A French citizen, Renaud Meyer holds a Master's in International Relations and Development Studies from the University of Strasbourg and graduated from the Institut D'Etudes Politiques of Strasbourg. He also completed a one-year programme of studies at the School of Foreign Service at Georgetown University in Washington D.C., U.S.A.

Prof. Jung Kim

Jung Kim is an associate professor of political science at University of North Korean Studies (UNKS). Currently, he is a visiting professor at Graduate School of International Studies and Underwood International College of Yonsei University, a regional coordinator of Asia Democracy Research Network, a research member of Social Science Korea Research, “Quality of Government and Varieties of Governance,” an editorial committee member of *Asian Perspective* and *Tamkang Journal of International Affairs*, and a policy advisory committee member of Republic of Korea’s Ministry of National Defense and Defense Intelligence Agency. Prior to joining UNKS, he worked as a senior research fellow at East Asia Institute and the Institute for Far Eastern Studies of Kyungnam University in Seoul, held a visiting research position in Advanced Social and International Studies at University of Tokyo as a Fox International Fellow, and assumed a research director of Korean Political Science Association and a public relations director of Korean Association of International Studies. He earned his undergraduate degree in political science from Korea University and graduated from Yale University with his doctoral degree in political science. He has published numerous articles in academic journals, including *Asian Perspective*, *Asian Survey*, and *Journal of International and Area Studies*, and edited volumes, including *Adapt, Fragment, Transform: Corporate Restructuring and System Reform in South Korea* and *Routledge Handbook of Democratization in East Asia*.

Mr. Christian LECHERVY

Education

- Master of Applied Economics
- Diploma of Advanced Studies in Soviet and Eastern European Studies
- Diploma of Advanced Studies in Applied Economics
- Ph.D. in International Relations

Career Profile

- Deputy Secretary General, Institute of International and Strategic Relations (IRIS), Paris XII University, 1991-1992;
- Desk Officer, Asia Pacific Office, Department of Strategic Affairs, Ministry of Defence, 1992-1996;
- Deputy Assistant Director, Regional Affairs, Department of Strategic Affairs, Ministry of Defence, 1996-1997;
- Adviser, International Affairs, Office of the Minister of Defence, 1997-2002;
- Deputy Director and concurrently Assistant Director, Political and Humanitarian Watch, Humanitarian Action Department, Ministry of Foreign Affairs, April to October 2002;
- Assistant Director, Southeast Asia, Asia-Pacific Department, Ministry of Foreign Affairs, 2002-2006;
- Ambassador Extraordinary and Plenipotentiary to Turkmenistan, 2006-2009;
- Deputy Director, Policy Planning Division, Ministry of Foreign Affairs, 2010-2012;

- Adviser for Strategic and Asia Pacific Affairs, Office of the President of the Republic, 2012-2014;
- Ambassador, Permanent Representative to the Pacific Community, 2014-2018
- Ambassador Extraordinary and Plenipotentiary to the Republic of the Union of Myanmar since 1st October 2018

Award

- Knight of the National Order of the Legion of Honour

สรุปการประชุมวิชาการสถาบันพระปกเกล้า ครั้งที่ 24 ประจำปี 2565
24th Annual King Prajadhipok's Institute (KPI) Congress 2022

ประวัติวิทยากรเวทีอภิปราย
(ไทย)

ดร.ศุภชัย บรีก

นายสมิธ ธีระพรหมชาติ

ดร.นรงค์ คีรีเสีศวรกุล

การศึกษา

- 2551 Advanced Management Program (AMP174), Harvard Business School
2533-2536 ปริญญาเอก วิศวกรรมการผลิต มหาวิทยาลัยเบอร์มิงแฮม ประเทศอังกฤษ
2527-2531 ปริญญาตรี วิศวกรรมอุตสาหการ (เกียรติคุณอันดับหนึ่ง) สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี

รางวัล

- นักเรียนทุนรัฐบาลไทย ปริญญาโท-เอก
- เหรียญรางวัลเรียนดี วิศวกรรมสถานแห่งประเทศไทย สาขาวิศวกรรมอุตสาหการ
- นักเรียนเรียนดี สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี
- รางวัลศิษย์เก่าดีเด่น มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี
- รางวัลนักเรียนทุนรัฐบาลไทยดีเด่น
- รางวัลผู้บริหารทุนหมุนเวียนดีเด่น
- รางวัล Guangxi Silkball Friendship Award 2020
- รางวัล Chinese Government Friendship Award 2021

การทำงาน

- 27 สิงหาคม 2559 – 26 สิงหาคม 2565 ผู้อำนวยการสำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ
- พ.ศ. 2559 – 2560 โฆษกกระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี
- พ.ศ. 2556 – 26 สิงหาคม 2559 ผู้อำนวยการศูนย์บริหารจัดการเทคโนโลยี
- พ.ศ. 2546 – 26 สิงหาคม 2559 รองผู้อำนวยการสำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ
- พ.ศ. 2543 – 2546 ผู้ช่วยผู้อำนวยการสำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ
- พ.ศ. 2540 – 2543 ผู้อำนวยการโครงการระบบคุณภาพสำหรับอุตสาหกรรมยานยนต์ ศูนย์เทคโนโลยีโลหะและวัสดุแห่งชาติ
- พ.ศ. 2536 – 2540 นักวิจัย ศูนย์เทคโนโลยีโลหะและวัสดุแห่งชาติ

คณะกรรมการและคณะอนุกรรมการชุดต่าง ๆ ในปัจจุบัน (บางส่วน)

- กรรมการบริหาร สมาพันธ์องค์การวิทยาศาสตร์ระหว่างประเทศ (ANSO: The Alliance of International Science Organizations in the Belt and Road Region) ประเทศจีน
- กรรมการที่ปรึกษา องค์กรเครือข่ายนักวิทยาศาสตร์รุ่นใหม่ของโลก (GYA: Global Young Academy)
- กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ สภานโยบายการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรมแห่งชาติ

ศาสตราจารย์ ดร.วิตินันท์ พงษ์สุทธิรักษ์

ศาสตราจารย์ ดร.วิตินันท์ พงษ์สุทธิรักษ์ สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรีและได้รับเกียรตินิยมจากสาขา Distinction in Political Science จาก The University of California at Santa Barbara, USA สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาโท สาขา International Economics and International Relations จาก The Johns Hopkins University School of Advanced International Studies (SAIS), USA และสำเร็จการศึกษาระดับปริญญาเอกที่ The London School of Economics and Political Science และได้ทำวิทยานิพนธ์เรื่อง “Crisis from Within: The Politics of Macroeconomic Management in Thailand, 1947-97” ซึ่งวิทยานิพนธ์ชิ้นนี้ ได้รับรางวัล United Kingdom’s Best Dissertation Prize ปัจจุบันดำรงตำแหน่งศาสตราจารย์ ประจำภาควิชาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และยังดำรงตำแหน่งผู้อำนวยการสถาบันศึกษาความมั่นคงและนานาชาติ คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ศาสตราจารย์ ดร.วิตินันท์ พงษ์สุทธิรักษ์ มีผลงานวิจัยอยู่ในฐานข้อมูล SCOPUS และฐานข้อมูลของ google scholar และเป็นกองบรรณาธิการวารสารต่างประเทศ ได้แก่ Journal of Democracy, Asian Politics and Policy, Journal of Current Southeast Asia Affairs และ Southeast Asia Research นอกจากนี้ยังเป็น Columnist ประจำ The Bangkok Post และเขียนบทความทางวิชาการเป็นครั้งคราวให้กับ Nikkei Asian Review, The Straits Time, Project Syndicate ไปจนถึงการออกสัมภาษณ์ผ่านสื่อต่างประเทศ เช่น BBC, CNN, Bloomberg, CNBC, Aljazeera และในประเทศเช่น มติชน, Work Point หรือช่องโทรทัศน์สาธารณะต่างๆ เช่น TPBS, ช่อง 9 และผลิตงานทางวิชาการในรูปแบบสัมมนาสาธารณะเป็นภาษาอังกฤษปีละไม่ต่ำกว่า 10 ครั้ง

ในปี พ.ศ. 2558 ได้รับรางวัล Excellence in opinion writing from Society of Publishers in Asia (SOPA), ปี พ.ศ. 2561 ได้รับแต่งตั้งเป็น ASEAN@50 Fellow โดย New Zealand’s Minister of Foreign Affairs & Trade และในปี พ.ศ. 2562 ได้รับแต่งตั้งเป็น Australia-ASEAN Fellow at Sydney’s Lowy Institute

ดร.กอบศักดิ์ ภูตระกูล

นักเศรษฐศาสตร์ ผู้เชี่ยวชาญด้านมหภาค การเงิน การธนาคาร และตลาดทุน สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาเอกจาก Massachusetts Institute of Technology ด้านเศรษฐศาสตร์มหภาคและเศรษฐศาสตร์ระหว่างประเทศ เมื่อปี พ.ศ. 2539 และปริญญาตรีจาก Williams College ประเทศสหรัฐอเมริกา ทางด้านคณิตศาสตร์และเศรษฐศาสตร์ ภายใต้ทุนการศึกษาของธนาคารแห่งประเทศไทย (ธปท.)

หลังจากจบการศึกษา ได้กลับมาทำงานที่ ธปท. ในด้านนโยบายการเงิน นโยบายเศรษฐกิจมหภาค นโยบายสถาบันการเงิน ได้ถูกส่งตัวไปช่วยงานที่ธนาคารแห่งประเทศไทยในช่วงปี พ.ศ. 2541 รวมทั้งได้ถูกยืมตัวไปทำงานที่ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย (ตลท.) ระหว่างปี 2550-2552 ในตำแหน่งผู้บริหารสถาบันวิจัยเพื่อตลาดทุน และผู้ช่วยผู้จัดการตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ดูแลฝ่ายพัฒนากลยุทธ์ นักเศรษฐศาสตร์ ผู้เชี่ยวชาญด้านการเงินและตลาดทุน ปัจจุบันดำรงตำแหน่ง กรรมการรองผู้จัดการใหญ่ ธนาคารกรุงเทพ และอดีตดำรงตำแหน่งรองเลขาธิการนายกรัฐมนตรี ฝ่ายการเมือง, ตำแหน่งรัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี, กรรมการผู้ช่วยรัฐมนตรี ประจำสำนักนายกรัฐมนตรี, สมาชิกสภาขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศ กรรมการยกร่างรัฐธรรมนูญ, สมาชิกสภาปฏิรูปแห่งชาติ, ผู้ช่วยผู้จัดการใหญ่ ธนาคารกรุงเทพ, ผู้บริหารสถาบันวิจัยเพื่อตลาดทุนและผู้ช่วยผู้จัดการ ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ผู้บริหารส่วนกลยุทธ์นโยบายการเงิน สายนโยบายการเงิน ธนาคารแห่งประเทศไทย

ในช่วงที่ผ่านมา ดร. กอบศักดิ์ ผลิตผลงานวิชาการคุณภาพสูงออกมาเป็นจำนวนมาก ครอบคลุม ทั้งเรื่อง นโยบายการเงิน การออม สินเชื่อ ทุนมนุษย์ การประกันสังคม การค้าระหว่างประเทศ และเศรษฐกิจพอเพียง ได้รับรางวัล ป๋วย อึ๊งภากรณ์ สำหรับนักเศรษฐศาสตร์รุ่นใหม่ที่มีผลงานดีเด่น ประจำปี พ.ศ. 2552 รวมทั้งได้รับทุน พระองค์เจ้าวิวัฒนไชย เพื่อทำการวิจัยเกี่ยวกับ “ปัญหาการกระจายรายได้ในไทยและทางออก” ซึ่งเป็นปัญหาสำคัญของประเทศที่ต้องการคำตอบ

นอกจากนี้ ดร.กอบศักดิ์ เป็นอาจารย์พิเศษในโครงการและหลักสูตรต่างๆ เช่นที่ สถาบันบัณฑิตบริหารธุรกิจศศินทร์ คณะเศรษฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ คณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ และสถาบันการศึกษาต่างๆ

ดร.ณิลาวัตี บุรีกุล

ประวัติการศึกษา

- สำนักงานศาลปกครอง หลักสูตรนักบริหารยุติธรรมทางปกครองระดับสูง (บยป.) รุ่นที่ 3 (ปี 2555)
- สถาบันพระปกเกล้า ประกาศนียบัตรชั้นสูงหลักสูตรการบริหารงานภาครัฐและกฎหมายมหาชน รุ่นที่ 1 (ปี 2545)
- สถาบันพระปกเกล้า ประกาศนียบัตรชั้นสูง หลักสูตรการเมืองการปกครอง ในระบอบประชาธิปไตยสำหรับนักบริหารระดับสูง รุ่นที่ 11 (ปี 2551)
- สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ คณะรัฐประศาสนศาสตร์ (ปี 2541) Ph.D.(Development Administration - Public Policy) International Program
- นักศึกษาแลกเปลี่ยน Indiana University, Bloomington, School of Public and Environmental Affairs (ปี 2539)
- มหาวิทยาลัยมหิดล คณะสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรศาสตร์วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาเทคโนโลยีการบริหารสิ่งแวดล้อม (ปี 2529)
- จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย คณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชีพาณิชยศาสตร์บัณฑิต เกียรตินิยมอันดับ 2 (ปี 2525)
- Kollegium, Sarnen, Switzerland (ปี 2520)

ตำแหน่งปัจจุบัน

- ผู้อำนวยการสำนักวิจัยและพัฒนา สถาบันพระปกเกล้า
- กรรมการที่ปรึกษาด้านความมั่นคง สำนักงานสภาความมั่นคงแห่งชาติ
- กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิในคณะกรรมการส่งเสริมความเท่าเทียมระหว่างเพศ
- กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิในคณะกรรมการการวิจัยและพัฒนา สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร

- กรรมการประเมินผลงานของผู้เข้ารับการประเมินเพื่อแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งประเภทวิชาการระดับเชี่ยวชาญ (สายงานวิชาการ) (สังกัดสำนักวิชาการ) สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร
- กรรมการการประเมินผลงานข้าราชการรัฐสภาสามัญเพื่อเลื่อนขั้นแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งวิทยากรระดับเชี่ยวชาญ และระดับชำนาญการพิเศษ สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา
- อนุกรรมการพัฒนาระบบราชการ เกี่ยวกับการส่งเสริมการบริหารภาครัฐระบบเปิด และการมีส่วนร่วม สำนักงาน ก.พ.ร.
- คณะ อ.ก.พ.วิสามัญเกี่ยวกับการพัฒนาบริหารเพื่อรองรับการเข้าสู่สังคมสูงอายุ สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน (สำนักงาน ก.พ.)

ประสบการณ์

- อดีตสมาชิกสภาขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศ (สปท.)
[วันที่ 13 ตุลาคม 2558- วันที่ 3 สิงหาคม 2560]
- อดีตสมาชิกสภาปฏิรูปแห่งชาติ ด้านการบริหารราชการแผ่นดิน
[วันที่ 6 ตุลาคม 2557 - วันที่ 6 กันยายน 2558]
- อดีตกรรมการยกร่างรัฐธรรมนูญ
[วันที่ 4 พฤศจิกายน 2557- วันที่ 6 กันยายน 2558]
- อดีตกรรมการขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศ สำนักนายกรัฐมนตรี
- อดีตอนุกรรมการตรวจสอบและประเมินผลระบบงานปราบปรามการทุจริต คณะกรรมการ ป.ป.ช.
- อดีตกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิในคณะกรรมการวิจัยและพัฒนา สำนักวิชาการ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร

ผลงานและรางวัลพระราชทาน

- รางวัลวิทยานิพนธ์ปริญญาเอกระดับดีเยี่ยม สาขารัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ จากสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ (ปี 2541)
- รางวัลผลงานวิจัยดีเยี่ยม สาขารัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ จากสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ เรื่อง "โครงการศึกษาเพื่อพัฒนาดัชนีวัดผลการพัฒนาระบบบริหารจัดการที่ดี" (ปี 2546)
- รางวัลผลงานวิจัยดี สาขาสังคมวิทยา จากสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ เรื่อง "การศึกษา
- ทูตทางสังคมเพื่อการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน : กรณีศึกษาชุมชนบริเวณโรงไฟฟ้ากระบี่ ในเขตตำบลคลองขนาน ปากส้าย และตลิ่งชัน อำเภอเหนือคลอง จังหวัดกระบี่" (ปี 2555)

- ได้รับพระราชทาน โล่เชิดชูเกียรติสตรีไทยดีเด่น (ปี 2558)
- รางวัลผู้หญิงแห่งปี ของสมาคมส่งเสริมสถานภาพสตรี เนื่องในวันสตรีสากล (ปี 2561)
- รางวัลบุคคลดีเด่น ประเภทบุคคลภาครัฐ และหน่วยงาน องค์กรดีเด่น ด้านการคุ้มครองสิทธิและการส่งเสริมความเสมอภาคระหว่างเพศ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ เนื่องในวันสตรีสากล (ปี 2565)

ปัจจุบันงานวิจัยที่กำลังดำเนินการและทั้งที่เสร็จสิ้นแล้วเกี่ยวข้องกับความเป็นประชาธิปไตย ธรรมชาติของ คุณภาพสังคม การมีส่วนร่วมของประชาชน นโยบายสาธารณะ และพฤติกรรมกรรมการเลือกตั้ง มีประสบการณ์ในการศึกษาวิจัยมากมาย และเป็นวิทยากรให้สถาบันต่าง ๆ และอาจารย์สอนในมหาวิทยาลัยต่าง ๆ ระดับปริญญาตรี ปริญญาโท และปริญญาเอก มหาวิทยาลัยบูรพา มหาวิทยาลัยมหิดล สถาบันเทคโนโลยีแห่งเอเชีย มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร มหาวิทยาลัยเกริก มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น และมหาวิทยาลัยเจ้อเจียง ประเทศจีน เป็นต้น

สถานที่ติดต่อ

สำนักวิจัยและพัฒนา สถาบันพระปกเกล้า

ศูนย์ราชการเฉลิมพระเกียรติ 80 พรรษา 5 ธันวาคม 2550

อาคารรัฐประศาสนภักดี ชั้น 5 (โซนทิศใต้) เลขที่ 120 หมู่ 3 ถนนแจ้งวัฒนะ

แขวงทุ่งสองห้อง เขตหลักสี่ กรุงเทพฯ 10210

โทรศัพท์ 0-2141-9599 โทรสาร 0-2143-8177

E-mail: beeburekul@gmail.com; beeburekul@hotmail.com

นายเสกษิร วิริยะพรรณพงศ์ ผู้ดำเนินรายการอภิปรายเวที (ไทย)

การศึกษา

- ๑ ระดับปริญญาตรี คณะรัฐศาสตร์ สาขาการเมืองการปกครอง มหาวิทยาลัยรามคำแหง
- ๑ ระดับปริญญาโท คณะภาษาและการสื่อสาร สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์

ตำแหน่งในปัจจุบัน

- ๑ ผู้ช่วยกรรมการผู้อำนวยการใหญ่ฝ่ายข่าว สถานีโทรทัศน์พีพีทีวี ช่อง 36
- ๑ บรรณาธิการข่าวและผู้ประกาศข่าวรายการ “เข้มข่าวเย็น” และรายการ “เรื่องใหญ่วันนี้” ทาง สถานีโทรทัศน์พีพีทีวี ช่อง 36

ประวัติการทำงาน

- ๑ คร่ำหวอดอยู่ในวงการข่าวมายาวนานเกือบ 20 ปี ตั้งแต่ผู้สื่อข่าวภาคสนาม จนกระทั่งเป็นผู้บริหารองค์กรข่าว

สรุปการประชุมวิชาการสถาบันพระปกเกล้า ครั้งที่ 24 ประจำปี 2565
24th Annual King Prajadhipok's Institute (KPI) Congress 2022

ประวัติวิทยากรกลุ่มย่อย

กลุ่มย่อยที่ 1: ประชาธิปไตยและความท้าทายของเทคโนโลยีสมัยใหม่ (Democracy and Advanced Technological Challenges)

วิทยากร Panelists

ชื่อ – สกุล	ดร.ปริญญา หอมเอนก (สุทัศน์ ณ ออยุธยา)	
ตำแหน่งปัจจุบัน	ประธานกรรมการบริหาร บริษัท เอซิส โพรเฟสชั่นแนล เซ็นเตอร์ จำกัด	
การศึกษาสูงสุด	ปริญญาเอก วิทยาศาสตร์ดุสิตบัณฑิตศึกษาศึกดี สาขาวิชาเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ	
Name	Dr. Prinya Hom-Anek, CISSP	
Current Position	Expert in cybersecurity and technology	
Education	Honorary Doctorate of Science Information Technology, Rajamangala University of Technology Suvarnabhumi	

ชื่อ – สกุล	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปิติ เอี่ยมจรรย์ลาภ	
ตำแหน่งปัจจุบัน	อาจารย์ประจำคณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย	
การศึกษาสูงสุด	นิติศาสตรดุษฎีบัณฑิต (Ph.D.) University of Aberdeen, สหราชอาณาจักร	
Name	Asst. Prof. Dr. Piti Eiamchamroonlarp	
Current Position	Faculty of Law, Chulalongkorn University	
Education	Ph.D. University of Aberdeen, UK.	

ชื่อ – สกุล	นายสัจจะ โชคบุญส่งสวัสดิ์	
ตำแหน่งปัจจุบัน	ผู้อำนวยการกองป้องกันและปราบปราม การกระทำความผิดทางเทคโนโลยีสารสนเทศ กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม	
การศึกษาสูงสุด	วิทยาศาสตรบัณฑิต สาขาเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี	
Name	Mr. Sajja Chokeboonsongsawad	
Current Position	Director of IT Crime Prevention and Suppression Division	
Education	Bachelor of Science Programme in Information Technology	

ชื่อ – สกุล	นายสันติชัย อารณศรี
ตำแหน่งปัจจุบัน	ผู้แทนจาก Rocket Media Lab
การศึกษาสูงสุด	นิติศาสตร์บัณฑิต มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
Name	Mr. Santichai Apornsri
Current Position	Editor at Rocket Media Lab
Education	Bachelor degree, The Faculty of Law, Thammasat University

ผู้ดำเนินรายการ Moderator

ชื่อ – สกุล	นายปुरुวิชญ์ วัฒนสุข
ตำแหน่งปัจจุบัน	นักวิชาการ วิทยาลัยการเมืองการปกครอง สถาบันพระปกเกล้า
การศึกษาสูงสุด	กำลังศึกษาปริญญาเอกด้านรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยแคนเทอเบอร์รี่
Name	Mr. Purawich Watanasukh
Current Position	Academic, College of Politics and Governance, King Prajadhipok's Institute
Education	Studying Ph.D. in Politics Science, University of Canterbury, New Zealand

ผู้สรุป Rapporteur

ชื่อ – สกุล	ดร.สติธร ธนานิธิโชติ
ตำแหน่งปัจจุบัน	ผู้อำนวยการ สำนักนวัตกรรมเพื่อประชาธิปไตย สถาบันพระปกเกล้า
การศึกษาสูงสุด	รัฐศาสตรดุษฎีบัณฑิต มหาวิทยาลัยยูทาห์
Name	Dr. Stithorn Thananithichot
Current Position	Director of Innovation for Democracy Office, King Prajadhipok's Institute
Education	Ph.D. in Political Science, University of Utah

กลุ่มย่อยที่ 2: ประชาธิปไตยและการแข่งขันทางภูมิรัฐศาสตร์ (Democracy and Geopolitics Rivalry)

วิทยากร Panelists

ชื่อ – สกุล	รองศาสตราจารย์ ดร.จิตติภัทร พูนขำ	
ตำแหน่งปัจจุบัน	รองศาสตราจารย์ประจำสาขาวิชาการระหว่างประเทศ คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์	
การศึกษาสูงสุด	ปริญญาเอก ด้านการเมืองระหว่างประเทศ มหาวิทยาลัย Aberystwyth สหราชอาณาจักร	
Name	Associate Professor Dr. Jittipat Poonkham	
Current Position	Faculty of Political Science, Thammasat University.	
Education	Ph.D. in International Politics, Aberystwyth University, UK.	

ชื่อ – สกุล	พลอากาศโท ภูมิใจ เลขสุนทรากร	
ตำแหน่งปัจจุบัน	เสนาธิการสถาบันวิชาการป้องกันประเทศ กองบัญชาการกองทัพไทย	
การศึกษาสูงสุด	ปริญญาเอก สาขารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยรังสิต	
Name	Air Marshal Poomjai Leksuntarakorn	
Current Position	Chief of Staff of National Defence Studies Institute, The Royal Thai Armed Forces Headquarters	
Education	Ph.D. in Public Administration, Rangsit University	

ชื่อ – สกุล	รองศาสตราจารย์ ดร.ปนิธาน วัฒนายากร	
ตำแหน่งปัจจุบัน	ประธานคณะกรรมการที่ปรึกษาด้านความมั่นคง ของนายกรัฐมนตรี และที่ปรึกษาสภาความมั่นคงแห่งชาติ	
การศึกษาสูงสุด	ปริญญาเอก (รัฐศาสตร์) มหาวิทยาลัย Northern Illinois รัฐอิลลินอยส์ สหรัฐอเมริกา	
Name	Associate Professor Dr. Panitan Wattanayagorn	
Current Position	Chairman of the Prime Minister's Security Advisory Committee and adviser to the National Security Council.	
Education	Ph.D. in Political Science, Northern Illinois University, USA.	

ชื่อ – สกุล	นายชวรงค์ ลิมป์ปัทมปาณี
ตำแหน่งปัจจุบัน	ประธานสภาการสื่อมวลชนแห่งชาติ
การศึกษาสูงสุด	ปริญญาโท วารสารศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยแห่งรัฐโอไฮโอ สหรัฐอเมริกา
Name	Mr. Chavarong Limpattamapanee
Current Position	Chairman of the National Press Council of Thailand
Education	Master degree in Journalism, Ohio State Univesity, USA

ผู้ดำเนินรายการ Moderator

ชื่อ – สกุล	ศาสตราจารย์กิตติคุณ ดร.ไชยวัฒน์ คำชู
ตำแหน่งปัจจุบัน	ผู้อำนวยการวิทยาลัยการเมืองการปกครอง สถาบันพระปกเกล้า
การศึกษาสูงสุด	ปริญญาเอกด้านรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยวอชิงตัน
Name	Emeritus Prof. Dr. Chaiwat Khamchoo
Current Position	Director of College of Politics and Governance, King Prajadhipok's Institute
Education	Ph.D. in Political Science, University of Washington

ผู้สรุป Rapporteur

ชื่อ – สกุล	นางสาวชมพูนุท ตั้งถาวร
ตำแหน่งปัจจุบัน	นักวิชาการผู้ชำนาญการ สำนักส่งเสริมวิชาการรัฐสภา สถาบันพระปกเกล้า
การศึกษาสูงสุด	ปริญญาโท สาขานิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยตุลุส
Name	Ms. Chompunoot Tangthavorn
Current Position	Senior Academic, Parliamentary Academic Support Office, King Prajadhipok's Institute
Education	Master 2 (Master en droit) in Health law (Droit de la santé), Université de Toulouse 1 (Capitole)

กลุ่มย่อยที่ 3: ประชาธิปไตยกับความมั่นคงทางสังคม (Democracy and Societal Security)

วิทยากร Panelists

ชื่อ – สกุล **นายเอนนู ซื่อสุวรรณ**
ตำแหน่งปัจจุบัน ประธานกรรมการจัดทำยุทธศาสตร์ชาติ
ด้านการสร้างโอกาสและความเสมอภาคทางสังคม
การศึกษาระดับสูงสุด Master of Business Administration (Executive)
สถาบันบัณฑิตบริหารธุรกิจศศินทร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
Name **Mr. Ennoo Suesuwan**
Current Position Chairman, National Strategy Drafting Committee
on Social Cohesion and Just Society
Education Master of Business Administration (Executive)
Chulalongkorn University

ชื่อ – สกุล **รองศาสตราจารย์ ดร.ภูเบศร์ สมุทรจักร**
ตำแหน่งปัจจุบัน สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล
การศึกษาระดับสูงสุด บริหารธุรกิจดุษฎีบัณฑิต สาขาธุรกิจระหว่างประเทศ
หลักสูตรปริญญาเอกร่วมสาขาบริหารธุรกิจ (JDBA)
Name **Associate Professor Dr. Bhubate Samutachak**
Current Position Institute for Population and Social Research,
Mahidol University
Education Doctor of Business Administration in International Business

ชื่อ – สกุล **นายแพทย์จเด็จ ธรรมธัชอารี**
ตำแหน่งปัจจุบัน เลขาธิการสำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ
การศึกษาระดับสูงสุด ปริญญาเอก ด้านนโยบายสาธารณสุข
มหาวิทยาลัยลอนดอน
Name **Dr. Jadej Thammatacharee**
Current Position Secretary-General of
the National Health Security Office
Education Ph.D. in Health Policy London School of Hygiene & Tropical Medicine

Name **Nuno Cunha**

Nuno Cunha is an Economist with a specialization in Public Policy (Master from the University of York). With more than 20 years of experience in the area of social protection, Mr. Cunha worked first at the Ministry of Labour and Social Security of Portugal, before joining the ILO in 2005. In the ILO he worked in the Social Protection Department in Geneva, before moving to Africa and finally, since 2015, he is the Senior Social Protection Specialist of the Decent Work Technical Support Team for East and South-East Asia. In this quality he has been working closely with governments and social partners in the region, providing technical advice in several policy reforms in the area of social protection, including pension reforms and the extension to workers in all forms of work.

ผู้ดำเนินรายการ Moderator

ชื่อ – สกุล

ดร.ศรัณยู หมั่นทรัพย์

ตำแหน่งปัจจุบัน

นักวิชาการผู้ชำนาญการ
สำนักส่งเสริมการเมืองภาคพลเมือง
สถาบันพระปกเกล้า

การศึกษาสูงสุด

ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

Name

Dr. Saranyu Mansap

Current Position

Senior Academic, the Office of Promoting Politics
of the People, King Prajadhipok's Institute

Education

Ph.D. Thammasat University

ผู้สรุป Rapporteur

ชื่อ - สกุล	ดร.เลิศพร อุดมพงษ์
ตำแหน่งปัจจุบัน	นักวิชาการผู้ชำนาญการ สำนักวิจัยและพัฒนา สถาบันพระปกเกล้า
การศึกษาสูงสุด	ปริญญาเอก ครุศาสตร์ดุษฎีบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
Name	Dr. Lertporn Udompong
Current Position	Senior Academic, Research and Development Office, King Prajadhipok's Institute
Education	Ph.D. in Education Research Methodology, Chulalongkorn University

กลุ่มย่อยที่ 4: ประชาธิปไตยและความมั่นคงทางสิ่งแวดล้อม (Democracy and Environmental Security)

วิทยากร Panelists

ชื่อ – สกุล	ดร.ณัฐริกา WAYUPARB นิติพน	
ตำแหน่งปัจจุบัน	รองผู้อำนวยการ องค์การบริหารจัดการก๊าซเรือนกระจก (องค์การมหาชน)	
การศึกษาสูงสุด	Ph.D. Environmental Planning Macquarie University, Sydney	
Name	Dr. Natarika Wayuparb Nitipon	
Current Position	Deputy Director of Thailand Greenhouse Gas Management Organization (Public Organization)	
Education	Ph.D. Environmental Planning Macquarie University, Sydney	

ชื่อ – สกุล	ดร.บัณฑูร เศรษฐศิโรตม์	
ตำแหน่งปัจจุบัน	กรรมการกำกับกิจการพลังงานและ ผู้เชี่ยวชาญด้านสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อม	
การศึกษาสูงสุด	ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต (รัฐศาสตร์) มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์	
Name	Dr. Buntoon Srethasirote	
Current Position	Energy Regulatory Commission and Expert in public health and environment	
Education	Ph.D. Doctor of Philosophy (Political Science) Thammasat University	

ชื่อ – สกุล **นายนิวัฒน์ ร้อยแก้ว**
ตำแหน่งปัจจุบัน **ผู้อำนวยการสถาบันองค์ความรู้ท้องถิ่น
โรงเรียนแม่น้ำของ**
การศึกษาสูงสุด **ปริญญาตรี (ศึกษาศาสตร์บัณฑิต)
มหาวิทยาลัยเชียงใหม่**
Name **Mr. Niwat Roykaew**
Current Position **The Mekong community's advocacy**
Education **Bachelor's Degree of Education ,Chiangmai University**

ชื่อ – สกุล **ดร.วิจารย์ สิมาฉายา**
ตำแหน่งปัจจุบัน **ผู้อำนวยการสถาบันสิ่งแวดล้อมไทย**
การศึกษาสูงสุด **ปริญญาเอก Doctorate in Philosophy
(Environmental Engineering) University of Guelph,
Canada**
Name **Dr. Wijarn Simachaya**
Current Position **President of Thailand Environment Institute**
Education **Ph.D. Doctorate in Philosophy
(Environmental Engineering) University of Guelph,
Canada**

ชื่อ – สกุล **นายจิววัฒน์ ระติสุนทร**
ตำแหน่งปัจจุบัน **รองเลขาธิการ สำนักงานนโยบายและ
แผน ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม**
การศึกษาสูงสุด **ปริญญาโทด้าน Biological and Irrigation Engineering,
Utah State University, USA.**
Name **Jiravat Ratisoontorn**
Current Position **Deputy Secretary-General
Office of Natural Resources and Environmental Policy and
Planning**
Education **MS. Biological and Irrigation Engineering,
Utah State University, USA.**

ผู้ดำเนินรายการ Moderator

ชื่อ - สกุล	นายศุภณัฐ เพิ่มพูนวิวัฒน์
ตำแหน่งปัจจุบัน	ผู้อำนวยการ สำนักสันติวิธีและธรรมาภิบาล สถาบันพระปกเกล้า
การศึกษาสูงสุด	ปริญญาโท Conflict Analysis and Management, Royal Roads University ปริญญาโทด้านอาชญาวิทยา มหาวิทยาลัย Utah สหรัฐอเมริกา
Name	Mr. Supanat Permpoonwivat
Current Position	Director of The Office of Peace and Governance King Prajadhipok's Institute
Education	Master of Arts in Conflict Analysis and Management, Royal Roads University Master of Public Administration (MPA) Area of concentration: Criminal Justice Administration University of Utah, USA

ผู้สรุป Rapporteur

ชื่อ - สกุล	นายชลัท ประเทืองรัตนา
ตำแหน่งปัจจุบัน	นักวิชาการผู้ชำนาญการ สำนักสันติวิธีและธรรมาภิบาล สถาบันพระปกเกล้า
การศึกษาสูงสุด	ปริญญาเอก ด้านพุทธศาสตร์ดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาสันติศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
Name	Mr. Chalot Pratheuangrattana
Current Position	Current Position Senior Academic, The office for Peace and Governance, King prajadhipok's Institute
Education	Graduate School, Mahachulalongkornrajavidyalaya University Doctor of Philosophy (Peace Studies)

กลุ่มย่อยที่ 5: ประชาธิปไตย โลกาภิวัตน์และการพลิกผันทางเศรษฐกิจ (Democracy, Globalization and Economic Disruption)

วิทยากร

Panelists

ชื่อ – สกุล **ดร.บัณฑิต นิจถาวร**
ตำแหน่งปัจจุบัน ประธานมูลนิธินโยบายสาธารณะเพื่อสังคมและธรรมาภิบาล
การศึกษาสูงสุด ปริญญาเอกด้านเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยลาโทรบ
Name **Dr. Bandid Nijthaworn,**
Current Position Chairman of the Foundation for Public Policy and Good Governance
Education Ph.D. of Economics from La trobe University

ชื่อ – สกุล **รองศาสตราจารย์ ดร.ปิติ ศรีแสงนาม**
ตำแหน่งปัจจุบัน ผู้อำนวยการศูนย์เศรษฐกิจระหว่างประเทศ
การศึกษาสูงสุด Ph.D. in Economics จาก University of Melbourne Australia
Name **Associate Professor Dr. Piti Srisangnam**
Current Position Faculty of Economics, Chulalongkorn University
Education Ph.D. in Economics from University of Melbourne Australia

ชื่อ – สกุล **รองศาสตราจารย์ ดร.นิพนธ์ พัวพงศกร**
ตำแหน่งปัจจุบัน นักวิชาการเกียรติคุณของสถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย (TDRI)
การศึกษาสูงสุด ปริญญาเอกด้านเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยฮาวาย
Name **Associate Professor Dr. Nipon Poapongsakorn**
Current Position Thailand Development Research Institute Foundation (TDRI)
Education Ph.D. Econ, University of Hawaii

ชื่อ – สกุล	นายสมโภชน์ อahunัย
ตำแหน่งปัจจุบัน	ประธานเจ้าหน้าที่บริหาร บริษัท พลังงานบริสุทธิ์ จำกัด (มหาชน)
การศึกษาสูงสุด	วิศวกรรมศาสตรดุษฎีบัณฑิตกิตติมศักดิ์ (วิศวกรรมพลังงานทดแทนและสิ่งแวดล้อม) มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี
Name	Mr. Somphote Ahunai
Current Position	Chief Executive Officer of Energy Absolute Public Company Limited
Education	Honorary Doctorate in Engineering Program

ชื่อ – สกุล	นายมนตรี มหาพฤกษ์พงศ์
ตำแหน่งปัจจุบัน	รองประธานสภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย
การศึกษาสูงสุด	ปริญญาโท Master of Business Administration, Boston University, U.S.A.
Name	Mr. Montri Mahaplerkpong
Current Position	Vice Chairman of the Federation of Thai Industries
Education	Master of Business Administration, Boston University, U.S.A.

ผู้ดำเนินรายการ Moderator

ชื่อ – สกุล	นางณัชชาภัทร อมรกุล
ตำแหน่งปัจจุบัน	นักวิชาการผู้เชี่ยวชาญ วิทยาลัยการเมืองการปกครอง
การศึกษาสูงสุด	ปริญญาโทเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ศึกษา มหาวิทยาลัยแห่งชาติสิงคโปร์
Name	Mrs. Natchapat Amorngul
Current Position	Expert Academic, College of Politics and Governance, King Prajadhipok's Institute
Education	Master of Arts (Southeast Asian Studies)

National University of Singapore

ผู้สรุป Rapporteur

ชื่อ - สกุล	นางสาวธีรพรรณ ใจมั่น
ตำแหน่งปัจจุบัน	ผู้อำนวยการสำนักส่งเสริมวิชาการรัฐสภา
การศึกษาสูงสุด	พัฒนาชุมชนมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
Name	Ms. Teeraphan Jaiman
Current Position	Director, Parliamentary Academic Support Office, King Prajadhipok's Institute
Education	Master of Science (Community Development) Thammasat University

ประวัติผู้ดำเนินรายการ การนำเสนอผลการประชุมกลุ่มย่อย Moderated

ชื่อ – สกุล	ดร.ถวิลวดี บุรีกุล
ตำแหน่งปัจจุบัน	ผู้อำนวยการสำนักวิจัยและพัฒนา สถาบันพระปกเกล้า
การศึกษาสูงสุด	ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์
Name	Dr. Thawilwadee Bureekul
Current Position	Director of Research and Development Office King Prajadhipok's Institute
Education	Ph.D. (Development Administration – Public Policy) International Program, National Institute of Development Administration

สรุปการประชุมวิชาการสถาบันพระปกเกล้า ครั้งที่ 24 ประจำปี 2565
24th Annual King Prajadhipok's Institute (KPI) Congress 2022

จดหมายข่าวประกอบ
การประชุมวิชาการสถาบันพระปกเกล้า
ครั้งที่ 24 ประจำปี 2565

จดหมายข่าวประชุมวิชาการ

สถาบันพระปกเกล้า

KPI CONGRESS NEWSLETTER

**พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้
 ภายหลังการ สุวรรณรัฐ องคมนตรี มาเป็นประธานในพิธีเปิด
 การประชุมวิชาการสถาบันพระปกเกล้า ครั้งที่ 24 ประจำปี 2565 ในหัวข้อ
 “ความท้าทายของความมั่นคงใหม่กับประชาธิปไตย”
 (New Security Challenges and Democracy)
 ณ ศูนย์ประชุมสหประชาชาติ กรุงเทพมหานคร
 วันศุกร์ที่ 4 พฤศจิกายน 2565**

Prof. Dr. Victor V. Ramraj
University of Victoria,
Canada

ความไม่เห็นด้วยอย่างสร้างสรรค์:

กุญแจสำคัญในการเอาชนะความท้าทายของ ความมั่นคงในรูปแบบใหม่

ศาสตราจารย์วิคเตอร์ วี รามราช มุ่งเน้นไปที่ความท้าทาย 3 ประการ ที่เกี่ยวข้องกับ ความท้าทายด้านความปลอดภัย คือ 1. การระบาดใหญ่ของ Covid-19 2. วิกฤตสภาพภูมิอากาศ และ 3. ความขัดแย้งระหว่างประเทศ ความท้าทายเหล่านี้ทำให้เราเห็นว่าการปกครองแบบประชาธิปไตยเป็นอัมพาต และทำให้บรรทัดฐานของการตัดสินใจด้านศีลธรรมของโลกนี้ไม่มีปัญหา รวมถึงการแก้ปัญหาในระดับโลกนั้นมีความยากยิ่งขึ้น จากนั้น เขาจึงได้ตั้งคำถาม 3 ข้อ ได้แก่ 1. อะไรคือความท้าทายของความมั่นคงในรูปแบบใหม่ และเหตุใดมันจึงไม่ได้ปรากฏออกมาให้เห็นเด่นชัด 2. เหตุใดเราจึงไม่สามารถตอบได้ความท้าทายนั้น ได้อย่างมีประสิทธิภาพ 3. การปกครองแบบประชาธิปไตยจะช่วยเหลือทางออกได้อย่างไร ศาสตราจารย์รามราชได้เสนอแนวทางแก้ไขปัญหาคือสันธิปไตยโลก ที่เกี่ยวกับความมั่นคงในรูปแบบใหม่ในการแสดงปาฐกถาในครั้งนี

ศาสตราจารย์รามราชเริ่มต้นด้วยความกังวลเกี่ยวกับการสูญเสียศิลปะแห่งความขัดแย้งเชิงสร้างสรรค์ ซึ่งต่อมาเขากล่าวว่าเป็นแนวคิดหลักของประชาธิปไตย ซึ่งไม่ว่าจะใดก็ตามที่เป็นสาเหตุของศิลปะแห่งความขัดแย้งเชิงสร้างสรรค์นี้ ไม่ว่าจะเป็นความเสี่ยงของไฟเขียวมีเดีย ปัญหาทางเศรษฐกิจ หรือความคิดทางการเมืองที่เป็นที่นิยมอยู่ในตอนนี้ สิ่งเหล่านี้ต้องการความขัดแย้งที่เปิดกว้าง มีประสิทธิภาพ และสร้างสรรค์ และความเต็มใจที่จะหาจุดร่วม แม้จะเผชิญกับความไม่ลงรอยกันเพื่อแก้ปัญหาที่มักขึ้นต่างๆ

จากนั้น ศาสตราจารย์รามราช ก็เริ่มตอบคำถาม 3 ข้อ เพื่อเปิดเผยถึงความท้าทายที่ซ่อนอยู่อย่างเปิดเผยภายใต้ความมั่นคงในรูปแบบใหม่ เช่น การระบาดของโควิด-19 การระบาดนี้ แสวงให้เห็นว่าความเชื่อมโยงระหว่างสาธารณสุขกับความมั่นคงของชาติมีความแน่นแฟ้นเพียงใด ประการที่สอง วิกฤตสภาพภูมิอากาศยังส่งผลกระทบต่อทั้งความมั่นคงของมนุษย์และของชาติ เนื่องจากสามารถทำลายอารยธรรมมนุษย์ทั้งหมดได้ และความขัดแย้งระหว่างประเทศ เช่น ในสงครามรัสเซีย/ยูเครน ไม่เพียงแต่เพิ่มจำนวนผู้เสียชีวิต แต่อาจยังทำลายล้างสภาพอากาศในเวลาเดียวกัน

4

ฉบับที่ 1 วันที่ 4 พฤศจิกายน พ.ศ. 2565

ดังนั้น จึงนำไปสู่คำถามที่ว่า การปกครองแบบประชาธิปไตยจะช่วยให้ได้อย่างไร จึงย้อนกลับไปหาคำแนะนำของศา ในแง่ของประชาธิปไตยแบบพหุนิยม การปะทะกันของความคิดเพื่อหาจุดร่วมนั้น เป็นกุญแจสู่ความขัดแย้งที่สร้างสรรค์ พหุนิยมจึงเป็นตัวชี้วัดว่ามนุษย์นั้นเปิดกว้างต่อการไม่เห็นด้วยมากเท่าใด การแก้ปัญหาจึงจำเป็นต้องมีการตัดสินใจที่มีประสิทธิภาพจากมุมมองที่หลากหลาย และยังคงต้องการเครื่องมือสำหรับการรวมความคิดเห็นที่แตกต่างกันเพื่อมีส่วนร่วมในการตัดสินใจแต่ละครั้ง อีกทั้ง

สถาบันทางสังคมต่างๆ ต้องเข้มแข็งขึ้น เพื่อสนับสนุนความขัดแย้งที่สร้างสรรค์ สุดท้าย ต้องมีกรอบเกี่ยวกับ การไม่เห็นด้วยอย่างสร้างสรรค์ให้กับผู้คน ความท้าทายใหม่เหล่านี้จำเป็นต้องได้รับการแก้ไขโดยความร่วมมือของแนวทางที่หลากหลาย อย่างไรก็ตาม แต่ละสังคมมีแนวทางและบริบทที่แตกต่างกัน ดังนั้นจึงเป็นประโยชน์ที่จะเรียนรู้จากสังคมสากลที่ซับซ้อนอื่นๆ เพื่อดูว่าพวกเขามีการจัดการและแก้ปัญหาอย่างไรสำหรับความท้าทายที่คล้ายคลึงกัน

Professor Victor V. Ramraj focused on three non-traditional security challenges: 1. The Covid-19 pandemic, 2. the climate crisis, and 3. international conflicts. These challenges reveal how paralysis of democratic governance and multilateral norms can make finding solutions to global problems difficult. Then he proposed to address three questions in his talk: 1. What are the new security challenges and why they are distinctive? 2. Why are we unable to respond to them effectively? 3. How can democratic governance help?

Secondly, the climate crisis affects both human and national security as it could potentially wipe out the entire human civilisation. And international conflicts, for example the Russia/Ukraine war, not cause deaths of combatants and innocent civilians, but can have further effects such as food insecurity in other parts of the world.

He began with his concerns about the loss of the art of constructive disagreement, which he asserted is the core idea of democracy. Several factors may contribute to loss of ability for constructive disagreement-fragmentation of social media, economic inequality, or the political zeitgeist-but we need open, effective, and constructive disagreement and the willingness to seek common ground even in the face of disagreement, to solve the problems of non-traditional security challenges.

So, the questions is, how can democratic governance help? Returning to the first point, in terms of pluralist democracy, a clash of thoughts to find common ground is a key to constructive disagreement. Pluralism is the measure of how open humans are to difference and disagreement. Solutions to complex problems require effective decision-making, which in turn depends on a diversity of views and tools for including different opinions to engage in each decision. Institutions are stronger when they encourage constructive dissent and disagreement. Implement training on how to disagree constructively. These new challenges need to be solved through engagement of multivalent approaches, at the same time, from all people, not one. However, each society has a different approach and different context, so it is beneficial to learn from other complex cosmopolitan societies, to see how they handle and find solutions to similar challenges.

He addressed the three questions to unfold the challenges that openly hide under the face of non-traditional security, such as the Covid-19 pandemic. The pandemic shows how tight the link is between public health and national security.

การประชุมวิชาการ
สถาบันพระปกเกล้า ครั้งที่ 24

การอภิปรายบนเวทีของอาสาสมัครจากต่างประเทศ

“New Security Challenges and Democracy from International Perspectives”

Prof. Mely Caballero-Anthony
Nanyang Technological University, Singapore

Mr. Renaud Meyer
UNDP Resident Representative in Thailand

Prof. Jung Kim
University of North Koreans Studies, South Korea

H.E. Christian Lechervy
The Ambassador of France to Myanmar

ผู้ดำเนินรายการ
ดร.สิงชัย หักยกุลนลิกขณ์
ประธานกรรมการจัดงานประชุมวิชาการ
สถาบันพระปกเกล้า ครั้งที่ 24

วันที่ 4-6 พฤศจิกายน 2565
ณ ศูนย์ประชุมอิมพีเรียล แคริบเบียน กรุงเทพฯ

ในส่วนของเวทีอภิปรายต่างประเทศ ประกอบด้วยวิทยากร 4 คน ได้แก่

Prof. Mely Caballero-Anthony
Nanyang Technological University, Singapore

Renaud Meyer
UNDP Resident Representative in Thailand

Prof. Jung Kim
University of North Koreans Studies, South Korea

H.E. Christian Lechervy
The Ambassador of France to Myanmar

ดำเนินรายการโดย
ดร.สิงชัย หักยกุลนลิกขณ์
ประธานกรรมการจัดงานประชุมวิชาการ
สถาบันพระปกเกล้า ครั้งที่ 24

www.kpi.ac.th 0-2141-9600 การันพระปกเกล้า

Prof. Jung Kim
University of
North Koreans Studies,
South Korea

Pandemic Violations of Democratic Standards:

The extent to which state responses to Covid-19 violate democratic standards for emergency responses

ขีดความสามารถหลักที่เกี่ยวข้องกับการรับมือกับความท้าทายของความเสี่ยงใหม่กับประชาธิปไตย คือ ขีดความสามารถของภาครัฐ พรรคการเมือง และภาคประชาสังคม โดยทั้ง 3 ส่วนนี้จะเป็นส่วนเสริมเติมซึ่งกันและกันเพื่อให้ประเทศสามารถรับมือและจัดการกับสถานการณ์การระบาดของโรคโควิด-19 ได้ เช่น หากภาครัฐหรือพรรคการเมืองไม่สามารถรับมือได้ แต่ถ้าภาคประชาสังคมมีความเข้มแข็งพอ ก็จะสามารถมาช่วยแก้ไขสถานการณ์ดังกล่าวแทนได้ ศาสตราจารย์คิม ได้ยกสถิติที่เกี่ยวข้องกับความเปราะบางของประชาธิปไตยและการจัดการสถานการณ์การระบาดของประเทศเกาหลีใต้และเปรียบเทียบกับประเทศอื่นๆ จะเห็นว่าประเทศเกาหลีใต้สามารถรับมือกับการระบาดของโรคโควิด-19 ได้ดี และสามารถฟื้นฟูประเทศและระบบเศรษฐกิจได้อย่างรวดเร็ว อีกทั้งยังไม่มีกรณีละเมิดหลักการประชาธิปไตยเลย แม้จะมีการออกมาตรการฉุกเฉินในการรับมือกับสถานการณ์ดังกล่าว ซึ่งการไม่ละเมิดนี้ส่งผลให้ประชาชนมีความเชื่อมั่นในการจัดการของประเทศในระดับที่สูง อย่างไรก็ตาม หากสังคมมีข้อสงสัยนโยบายของรัฐบาล ก็อาจทำให้เกิดการแบ่งขั้วทางการเมืองได้ระหว่างกลุ่มที่เห็นว่าประเทศสามารถละเมิดหลักการประชาธิปไตยได้เพื่อให้จะได้รับการระบาดได้อย่างมีประสิทธิภาพ ในขณะที่อีกกลุ่มเห็นว่า ไม่ว่าจะอย่างไรก็ตาม ประเทศต้องดำเนินการโดยไม่ละเมิดหลักการประชาธิปไตยอย่างเด็ดขาด สำหรับประเด็นสุดท้าย คือ การนำเสนอข้อมูลที่ถูกต้อง ซึ่งรัฐบาลเกาหลีใต้สามารถควบคุม

การกระจายข่าวเท็จได้เป็นอย่างดี โดยเป็นที่
พรตการเมืองควรให้ข้อมูลที่ถูกต้องแก่สังคมแล้ว
ก็จะเป็นการส่งเสริมความเข้มแข็งของประชาธิปไตย
ให้เช่นกัน แม้ประเทศต้องพบกับความท้าทายใหม่
ที่เกิดขึ้น หากสังคมหรือสถาบันการเมืองมีความเข้มแข็ง
และมีความมุ่งมั่น มีการปลูกฝังหลักการประชาธิปไตย
ให้กับสังคม รวมถึงการเพิ่มขีดความสามารถ

The core competencies to cope with
new security challenges and democracy are
the competency of states, political parties,
and civil society. During the Covid-19 outbreak,
these three parts complemented each other
so the country could handle and cope with
the outbreak. If the state or political parties
could not respond to Covid-19 but civil society
had more strength, it could help resolve the
situation. Prof. Kim presented statistics related
to pandemic challenges and democracy in
South Korea, compared to other countries. In
South Korea, the state was able to respond to
Covid-19 very well, and was able to restore the
country and the economy quickly. Moreover,
there was no violation of democratic principles
at all, despite the emergency measures declared
in order to cope with Covid-19. This non-violation
affected people's trust in the management of the
state. However, if society has doubts about the

ของภาครัฐ ภาคประชาสังคม และฝ่ายการเมือง
ก็จะทำให้ประเทศสามารถก้าวข้ามความท้าทาย
เหล่านั้นได้ ด้วยเหตุนี้ ประเทศไทยควรพิจารณาว่า
มีความเข้มแข็งด้านไหนและให้ความสำคัญด้านนั้น
เป็นหลัก โดยปรับปรุงในส่วนที่ปรับปรุงได้ และ
ที่สำคัญต้องมีการปลูกฝังหลักการประชาธิปไตย
ให้เกิดในสังคม

government's policies, it could cause political
polarization. One group may uphold the principles
of democracy but other groups may think the
state must violate democracy so that country
can deal with the outbreak effectively. Last topic
is disinformation challenges. The government
could control false information. Political parties
especially should communicate the truth, which
strengthens democracy in society. Therefore,
whenever a country faces new challenges, if
society and political institutions strengthen,
have determination, and educate regarding the
principle of democracy, as well as empower the
government sector, civil society, and political
parties, it will lead the country to overcome
those challenges. Thailand should consider
what is needed to strengthen the country
and should focus on that aspect. The most
important thing is to educate so that democracy
is the norm in the society.

Renaud Meyer
UNDP Resident
Representative in
Thailand

คุณเรโน เมแยร์ เปิดอภิปรายด้วยคำว่า ‘ความไม่แน่นอน’ และ ‘ความผันผวน’ เขาได้อธิบายถึงการสะสมที่เพิ่มมากขึ้นเรื่อยๆ ของความท้าทายที่มีความซับซ้อนมากขึ้น และความผันผวนที่เกิดขึ้นจากการกระทำและการตัดสินใจของมนุษย์ ย้อนกลับไปในยุคสมัยของคุณปู่ของเรา ความมั่นคงเป็นเรื่องของทหาร กองทัพ และการรับประกันความมั่นคงของรัฐ ในขณะที่แนวคิดเรื่องของความมั่นคงในยุคปัจจุบันหมายถึงทุกแง่มุมในชีวิต ด้วยเหตุนี้ ความมั่นคงจึงเป็นแนวคิดที่ไม่เพียงแค่มั่นไปถึง ‘freedom from fear’ แต่ยังรวมถึง ‘freedom from want’ คุณภาพชีวิตของมนุษย์จึงกลายเป็นสิ่งที่ได้รับความสำคัญเป็นอย่างมาก นอกจากนี้ คุณ Meyer ยังเชื่อว่าประชาธิปไตยคือระบบทางการเมืองและระบอบการปกครอง

Mr. Renaud Meyer started with the words “uncertainty” and “disruption”. He explained that the world is seeing the continuing emergence of challenges that are becoming more complex. Disruption is the consequence of our man-made decisions. Back in his grandfather’s time, security was the matter of troops, armies, and ensuring the security of the state,

ที่สามารถรับประกันสิทธิมนุษยชนได้ ทว่าโลกกำลังเผชิญหน้ากับความอดดองทางประชาธิปไตย ในทั่วโลก ทว่า 6 จาก 7 คนรู้สึกไม่ปลอดภัย ประชาชนเรียกร้องให้เกิดการมาตรวจหรือโครงสร้างของรัฐในการคุ้มครองชีวิตของพวกเขา อย่างไรก็ตาม คุณ Meyer ไม่เห็นด้วยกับประเด็นดังกล่าวนี้ เขาโต้แย้งว่า คุณอาจจะได้รับความปลอดภัยจริง แต่สิทธิของคุณก็จะถูกยึดไปด้วยเช่นเดียวกัน ท้ายที่สุดนี้ คุณ Meyer กล่าวว่ามี 4 ปัจจัยหลักที่จะสามารถตอบได้ ความซับซ้อนของความมั่นคงใหม่ และการถดถอยของประชาธิปไตยได้ ประกอบไปด้วย การบูรณาการ การรวมเป็นส่วนหนึ่ง การเสริมพลัง และการกระจายอำนาจ

whereas the concept of security in the modern-day encompasses every aspect of our lives. As such, security as a concept focuses not only on ensuring “freedom from fear” but also “freedom from want”. Human quality of life is being prioritized. Mr. Meyer asserted his strong belief that democracy is best system of politics and governance for ensuring respect for hu-

Issue 1, November 4, 2022

www.aku.edu/online-journal/1/1/4

9

man rights. Yet, the world is witnessing the erosion of democracy. Around the world, six out of seven people feel insecure. People call for more discipline and structured ways of government to protect their lives, but Mr. Meyer argued that this approach may provide

you with security, but your rights will be taken away as well. Lastly, Mr. Meyer stated that there are four key messages for addressing the complexity of security and the decline of democracy: integration, inclusion, empowerment, and decentralization.

Prof. Mely Caballero-Anthony
Nanyang Technological University, Singapore

ดร.เมลี คาบาเลโร-แอนโทนี่ เป็นศาสตราจารย์ด้านความสัมพันธ์ระหว่างประเทศและเป็นประธานโครงการความสัมพันธ์ระหว่างประเทศและความมั่นคงทางศึกษาในสถาบันระหว่างประเทศ เอส ราชารัตนาม มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีนิวยอร์ก ประเทศสิงคโปร์ อาจารย์เมลีได้พูดถึงประเด็นความมั่นคงไม่ตามแบบ (non-traditional security) ว่าเกิดจากความไม่แน่นอน และการขยายตัวอย่างรวดเร็วของเทคโนโลยีในระดับโลกส่งผลกระทบต่อประชาชน รัฐบาล และสิ่งแวดล้อมทำให้เกิดกลุ่มคนและกลุ่มประเทศที่ถูกผลักให้เป็นคนชายขอบ และเกิดความเหลื่อมล้ำขึ้นมากกว่าเดิม ทั้งนี้ได้ส่งผลกระทบต่อความแตกแยกและการไม่เชื่อมั่นในรัฐบาล เช่น ปัญหาสิ่งแวดล้อม

โรคระบาด การลักลอบขนส่งยาเสพติดและการค้ามนุษย์ ข้อมูลข่าวสารที่ผิด และการเมืองซึ่งขัดแย้งกัน

ปัญหาความมั่นคงไม่ตามแบบนี้ส่งผลกระทบต่อความสามารถของรัฐบาลในการจัดการกับปัญหา เพราะปัญหามีความซับซ้อนมากขึ้น มีขนาดใหญ่มากขึ้น มีความเชื่อมโยงกับปัญหาอื่นๆ มากขึ้น และที่สำคัญคือความมั่นคงเหล่านี้มีลักษณะล่องหนหรือเหนือรัฐ และด้วยเหตุนี้รัฐบาลจึงต้องมีความรู้ความสามารถที่หลากหลาย สลับซับซ้อน ต้องหาเครือข่ายต่างประเทศในการแก้ไขปัญหา รัฐบาลสามารถแก้ไขปัญหาดังกล่าวได้ด้วยคุณค่าของประชาธิปไตย เช่น ต้องมีความโปร่งใสเพื่อที่จะบริหารจัดการความเสี่ยง ต้องมีนวัตกรรมเพื่อให้จัดการกับปัญหาได้ ต้องอาศัยการมีส่วนร่วมของประชาชนเพื่อให้เข้าใจและลดความรุนแรงของปัญหา

Mely Caballero-Anthony is Professor of International Relations and holds the President's Chair for International Relations and Security Studies at S. Rajaratnam School of International Studies (RSIS), Nanyang Technological University, Singapore. She mentioned the factors of uncertainty and global technology involved in non-traditional security issues that have been affecting people, governments, and the environment. The people are marginalized. Disparity has increased, which has resulted in fragmentation and distrust in government. Example of non-traditional security matters are the environment, pandemic, human and drug trafficking, and identity politics.

Non-traditional security issues affect the capacity of states to deal with problems. Non-traditional security issues are complex. They are large in scale and tend to be interconnected. The most important characteristic of non-traditional security issues is that they are transnational in nature. Therefore, states must coordinate with one another in dealing with non-traditional problems. Governments must uphold democratic values. Transparency is needed for risk assessment and managing crises. Rule of law must be implemented in order to manage problems. Public participation is also needed to understand the character and limit effects of the non-traditional security problems.

H.E. Christian Lechervy
The Ambassador of France
to Myanmar

ในขณะที่ทั้งโลกกำลังพูดถึงเรื่องความท้าทายของความมั่นคงใหม่กับประชาธิปไตย สถานการณ์ในพม่ากลับแตกต่างออกไป รัฐประหารในวันที่ 1 กุมภาพันธ์ 2021 ได้ทำให้เกิดอาการช็อคครั้งใหญ่ อันก่อให้เกิดการเคลื่อนไหวต่อต้านรัฐบาลทหารอย่างกว้างขวาง รัฐบาลทหารพม่า

เชื่อว่า “ความมั่นคง” คือ การปราบปรามผู้สร้าง ความเดือดร้อน กองทัพพม่าพยายามสื่อสารกับประชาชนระหว่างประเทศว่าการแทรกแซงทางการเมืองเป็นความหวังดี และต้องทำความเข้าใจว่ากองทัพเป็นผู้สร้างกระบวนการประชาธิปไตยในพม่า แต่ด้วยเหตุผลใดก็ตาม การจำคุก

นางอองซานซูจีนั้นไม่ได้คำนึงถึงผลกระทบต่างๆ ที่จะเกิดขึ้นเลย หนึ่งปีที่ผ่านมา รัฐบาลทหารพม่า พยายามทำทุกอย่างเพื่อแสดงให้เห็นว่าไม่มีใคร ที่จะสามารถท้าทายรัฐบาลได้ แต่ไม่ได้ตระหนัก ว่ากำลังเปิดแนวรบใหม่ในหลายเมือง กองทัพพม่า ยังคงมองเรื่องความมั่นคงในกระบวนทัศน์แบบ เดิม ถึงแม้ว่าจะถูกคว่ำบาตรจากประชาคมระหว่าง ประเทศ รัฐบาลทหารพม่าก็ยังเชื่อว่าสามารถ ควบคุมได้ แต่ก็ไม่ง่ายแล้วในตอนี้ เห็นได้จากความ พยายามกดดันไม่ให้ผู้แทนของรัฐบาลทหารพม่า เข้าร่วมประชุมนานาชาติในหลายเวที ในฐานะ ผู้สังเกตการณ์ มองว่ารัฐบาลทหารพม่ายังไม่รู้ว่า

จะหาทางออกจากวิกฤตนี้อย่างไร เห็นแต่ความ พยายามที่จะทำให้นายพลอูอินอานาจต่อไป นอกจากนี้ ในด้านสังคม พม่ากำลังประสบปัญหา เรื่องมนุษยธรรมเป็นอย่างมาก รัฐบาลทหาร ไม่สามารถดูแลประชาชนได้เท่าที่ควร ส่วนในด้าน เศรษฐกิจก็ถดถอยลงเรื่อยๆ กรณีพม่าได้กลายเป็น ความท้าทายในเรื่องความมั่นคงทั้งภายในประเทศ และระหว่างประเทศ ความขัดแย้งภายในพม่า ไม่ใช่เรื่องใหม่ แต่จำเป็นต้องทำความเข้าใจใหม่ เพราะกลไกเดิมไม่สามารถทำงานได้แล้ว และ การเปลี่ยนแปลงไม่สามารถคาดหวังให้เกิดจาก ในกลุ่มผู้นำทหารของพม่าได้เอง

While the world is discussing the challenges of new security and democracy, the situation in Myanmar is different. The coup d'état on February 1, 2021 caused significant shock and caused widespread movements against the junta. The Burmese junta believes that "security" is the suppression of those who cause trouble. It has tried to communicate to the international community that political intervention is goodwill and that the military is the creator of the democratic process in Burma. But for whatever reason, they did not consider the consequences of Aung San Suu Kyi's imprisonment. The Burmese junta tried everything to show that no one could challenge its rule. However, they did not realise they were opening new battlefronts that emerged in many cities. The Burmese junta still views "security" according to the old paradigm. Despite being boycotted by the international community, it still believes it can

handle its security situation. But it is not easy now. This can be seen in efforts to prevent Myanmar military government representatives from attending various international meetings. As an observer, Ambassador Lechervy asserted that the Burmese military government does not yet know how to find a way out of this crisis, but rather appeared to be making efforts aimed only at keeping the generals in power. In addition, on the social side, Burma is facing many humanitarian problems. The junta cannot take care of the people as they should. As for the Burmese economy, it has continued to deteriorate. The case of Burma has become a challenge for both domestic and international security. Conflicts within Burma are not new. But a new understanding is needed because the old mechanism can no longer work, and change cannot be expected from the Burmese military leaders.

แผนผัง (Floor Plan) ห้องประชุมย่อย การประชุมวิชาการสถาบันพระปกเกล้า ครั้งที่ 24

- กลุ่มที่ 1 ประชาธิปไตยและความท้าทายของเทคโนโลยีสมัยใหม่
- กลุ่มที่ 2 ประชาธิปไตยและการแข่งขันทางภูมิศาสตร์
- กลุ่มที่ 3 ประชาธิปไตยกับความมั่นคงทางสังคม
- กลุ่มที่ 4 ประชาธิปไตยและความมั่นคงทางสิ่งแวดล้อม
- กลุ่มที่ 5 ประชาธิปไตย อนาคตวัฒนธรรม และการพลิกผันทางเศรษฐกิจ

- ESCAP Hall
- Meeting Room A
- Conference Room 4
- Conference Room 3
- Conference Room 1

จดหมายข่าวประชุมวิชาการ

สถาบันพระปกเกล้า

KPI CONGRESS NEWSLETTER

การแสดงปาฐกถา

“ความท้าทาย ของความมั่นคงใหม่ กับประชาธิปไตย”

ศาสตราจารย์พิเศษ
ดร.สุรเกียรติ์ เสถียรไทย

ประธานคณะกรรมการเพื่อสันติภาพ
และความปรองดองแห่งเอเชีย /
อดีตรองนายกรัฐมนตรี

ศ.(พิเศษ)ดร.สุรเกียรติ์ เสถียรไทย ชี้ให้เห็นว่าความมั่นคงใหม่มีหลายลักษณะที่ต่างกันและมิปฏิเสธเพื่อบริหารร่วมกัน ทั้งความมั่นคงของมนุษย์และความมั่นคงรูปแบบดั้งเดิม ซึ่งปัจจัยที่กำหนดความมั่นคงใหม่เป็นความท้าทายของความมั่นคงซึ่งมาจากแนวโน้มใหญ่ของโลก คำนึงระหว่างประเทศ การเปลี่ยนแปลงของระเบียบโลกทางเศรษฐกิจ การเปลี่ยนแปลงของระเบียบโลกทางการเมือง ปัญหาวิกฤตทางสภาพภูมิอากาศและสิ่งแวดล้อม ปัญหาด้านสาธารณสุข และการพัฒนาอย่างก้าวกระโดดของเทคโนโลยี การเมืองระหว่างประเทศภายใต้ระเบียบโลกใหม่ในปัจจุบันนี้มีความไร้ระเบียบมากขึ้นทำให้ภูมิรัฐศาสตร์เปลี่ยนแปลงตามไปด้วย เศรษฐกิจระหว่างประเทศมีการจัดระเบียบใหม่ที่เรียกว่า “ระเบียบโลกใหม่” ประเทศไทยจึงจำเป็นต้องปรับตัวและมีความร่วมมือใหม่ๆ ทั้งกับโลก ภูมิภาค และประเทศมหาอำนาจ รวมทั้ง

มีการปรับกลไกภายในของตนไม่ว่าจะเป็นกฎหมายและการบริหารงานภาครัฐ

ความท้าทายต่อความมั่นคงใหม่มีผลทำให้เกิดความท้าทายต่อการเรียนรู้และความสามารถในการปรับตัวความรู้ภายในประเทศในปัจจุบันอาจจะไม่เพียงพอ เราจึงต้องเรียนรู้จากต่างประเทศ ด้วยการเรียนรู้ความเปลี่ยนแปลงภูมิสังคมโลก ภูมิเศรษฐกิจโลก ภูมิรัฐศาสตร์โลก ภูมิยุทธศาสตร์โลก ระเบียบโลกใหม่ แนวความคิดใหม่ๆ ที่เกี่ยวกับการฟื้นฟูเศรษฐกิจ รวมทั้งเรียนรู้ว่าจะต้องปฏิรูประบบคุ้มครองค่าตอบแทนในประเทศอย่างไร จะเปลี่ยนตัวเราอย่างไร ในท้ายที่สุดเราต้องตระหนักว่า เราอาจไม่รู้ว่าจะทำอะไร ทุกคนคือผู้นำ การเปลี่ยนแปลงในสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลง ดังนั้น เราจึงต้องรู้จักปรับตัวและปรับทัศนคติเพื่อที่จะอยู่รอดในอนาค

2

ฉบับที่ 2 วันที่ 5 พฤศจิกายน พ.ศ. 2565

Numerous facets of the new security overlap and interact with state and human security. Moreover, many factors redefine security for citizens: the security challenges that come from global mega-trends, security that comes from international values, the security challenges arising from changes in the global economic order, the security challenges of changes in the political world order, the security challenges of the climate and environmental crisis, the security challenges that come from public health problems, and the security challenges that come from leaps of technology.

Today's New Order international politics are increasingly chaotic. Geography has changed. The global economy is organized in a new way known as the "New World Order". Therefore, Thailand needs to adapt and have further engagement with the world, the region, and the superpowers.

We also need to adjust internal mechanisms and legal or government administration. This results in learning challenges that affect people's ability to adapt. New security challenges result in challenges for learning and adaptability. More than the current domestic knowledge is required. Therefore, we must study overseas to understand changes in the worldwide social environment, economic landscape, geopolitical landscape, global strategic landscape, and the new world order. This is resulting in a new paradigm, engagement, new-look diplomacy, and new thinking on economic recovery, and know how to reform organizations and organs in the country, including learning to change yourself. Ultimately, we must realize that we may not know what we do not know. Everyone is a leader of change in changing times, so we need to adapt and adjust our attitude to survive in the future.

ความท้าทายของสังคมใหม่กับประชาธิปไตย

สรุปประเด็นยุทธศาสตร์ฉบับพระปกเกล้า ครั้งที่ 24

การนำเสนอของของผู้ทรงคุณวุฒิและอธิการบดีร่วม

“ความท้าทายของสังคมใหม่กับประชาธิปไตย”

ดร. นรนต์ ศรีเสีศวรกุล
อธิการบดีมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี (สจพ.)

ศ.ดร. ฐิตินันท์ พงษ์สุกษิรัชย์
คณบดีวิทยาลัยนานาชาติ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

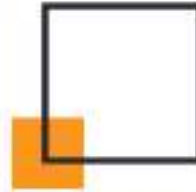
ดร. กอนศักดิ์ กุศลกุล
คณบดีคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

ดร. นีรนต์ บุรีกุล
ผู้อำนวยการศูนย์วิจัยพัฒนา มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี

วิทยากร

ศาสตราจารย์ ดร. วิธิตะพรหมเพงศา
ผู้ทรงคุณวุฒิพิเศษของคณะผู้จัดทำสารบัญชิตopic KPI

วันที่ 4-5 พฤศจิกายน 2565
ipub.kpi.ac.th/forth/na/na-sat-tha-ai-topics

ดร.ถวิลวดี บุรีกุล ผู้อำนวยการสำนักวิจัยและพัฒนา สถาบันพระปกเกล้า

ดร.ถวิลวดี บุรีกุล กล่าวถึงความมั่นคงใหม่ในมิติการเมืองและสังคมบนฐานคิดของประชาชน เพื่อเตรียมความพร้อมสู่การเปลี่ยนแปลงในอนาคต จากผลงานการวิจัยหลายชิ้นของสถาบันพระปกเกล้าพบว่าสภาพการณ์ที่พบในรอบหลายปีที่ผ่านมาพบว่าภูมิทัศน์ทางการเมืองมีความเปลี่ยนแปลงไปอย่างมาก เช่น คนเห็นด้วยว่าจำเป็นต้องมีความจริงจังกับคือชาติลดลง ความไว้วางใจต่อรัฐบาลลดลง เมื่อวิเคราะห์ผ่านแนวคิดประสิทธิภาพทางการเมือง ที่มีปัจจัยทั้งการไว้วางใจในระดับบุคคล ระดับชุมชน สังคม โน้มนำของประสิทธิภาพภายนอก จะเห็นว่า ความเชื่อมั่นต่อรัฐบาลและสถาบันต่างๆ ลดลง ความเชื่อมั่นต่อบุคคลแวดล้อมลดลง เช่น เพื่อนบ้าน ครู พ่อ-โรงเรียน ขณะที่ประสิทธิภาพการเมืองภายในซึ่งเกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองและการเชื่อมั่นในตนเอง ทพบว่า คนมีใจในการมีส่วนร่วมทางการเมืองลดลง เชื่อมั่นว่าตนเองจะเปลี่ยนแปลงสังคมได้ลดลง

Dr.Thawilwadee Burikul addressed new security challenges in terms of political and social dimensions, King Prajadhipok's Institute has conducted many survey research studies over time, which reveal how the political landscape has changed dramatically. This enables us to start preparing for future changes based on people's thinking. In Thailand, especially among those in younger age groups, loyalty to the nation has critically declined. People's trust in each other and the government

นอกจากนี้ ดร.ถวิลวดี บุรีกุล ได้กล่าวถึง การแก้ปัญหาที่ต้องอาศัยการตอบสนองโดยรัฐที่มีธรรมาภิบาล มีการเปิดเผยข้อมูล และสร้างความเป็นพลเมืองที่มีสำนึกรับผิดชอบ อาจจะต้องแสวงหาทางออกโดย การมองไปข้างหน้า สร้างค่านิยมร่วมกัน สร้างเอกลักษณ์ร่วมกัน โดยเน้นการมีส่วนร่วมจากประชาชนทุกกลุ่ม และมียุทธศาสตร์ที่ออกแบบร่วมกันที่ชัดเจนทั้งในระดับสถาบันและระดับประชาชน อีกทั้งยังต้องมีกลยุทธ์ คือ การเสริมพลังทางสังคม (social empowerment) ถักทอสายใย ความปลอดภัยทางสังคม (social safety nets) โดยต้องเลือกใช้ภูมิคุ้มกันทางสังคมที่เหมาะสม และยึดมั่นในระบบอุปถัมภ์โดย

decreased. It was discovered that there still is trust at the individual, community, and societal levels, which will can lead to efficiency.

The solution, according to Dr.Thawilwadee, would be to rely on government response. Information must be disclosed in accordance with good governance principles, and

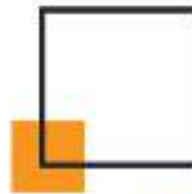
4

ฉบับที่ 2 - วันที่ 6 พฤศจิกายน พ.ศ. 2565

responsible citizens may have to find solutions by looking ahead. Create shared values. Create a distinct identity with participation from all groups of people through a jointly

designed strategy, or co-design policy driven by shared values both at the institutional and individual levels, and maintain democracy.

ดร.กอบศักดิ์ ปภุคระกูล
กรรมการรองผู้จัดการใหญ่
ธนาคารกรุงเทพ จำกัด (มหาชน)

โรคร้ายที่กำลังทำลายประชาธิปไตยของไทยในทุกวันนี้ คือ “โรคการพัฒนาที่ผิดทาง” โดยจะเห็นว่า การพัฒนาประเทศที่เราเห็นว่าเป็นความเจริญก้าวหน้า แต่ในความเป็นจริง สิ่งที่ย้อนอยู่คือ ความย้อนแย้งของสังคมที่ทวีความรุนแรงมากขึ้นเรื่อยๆ เช่น ทรัพยากรธรรมชาติเสื่อมโทรม ที่ดินทำกิน การศึกษา ความเหลื่อมล้ำทางสังคม ชุมชนที่มีคนแก่และผู้สูงอายุ การเข้าไม่ถึงเทคโนโลยี เป็นต้น ทำให้ประชาชนประมาณ 1 ใน 3 ของประเทศยังคงวนเวียนอยู่กับการพัฒนาที่ไปต่อไม่ได้หรือปรับตัวไม่ได้ ความท้าทายของความมั่นคงใหม่จึงกลายเป็นเรื่องที่ทำหายนามากยิ่งขึ้น ฉะนั้น การเห็นต่างอย่างสร้างสรรค์ตามทัศนะของศาสตราจารย์เคเคอร์ วี รามราช จะเกิดขึ้นได้อย่างไร หากฐานรากของสังคมยังคงอ่อนแอ ความเข้มแข็งจากฐานราก

จึงเป็นเรื่องสำคัญ (strength from the bottom) ประชาธิปไตยจะเข้มแข็งได้ ฐานรากของสังคมจะต้องมีเข้มแข็งด้วยเช่นกัน หลายๆ ประเทศล้วนกำลังเผชิญกับความท้าทายจากความมั่นคงใหม่ไม่ต่างกัน แต่ความท้าทายเป็นเรื่องที่เราสามารถรับมือได้เพราะเป็นปัญหาภายนอก (weakness from the within) ด้วยการเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนหรือหน่วยย่อยระดับตำบล ดังจะเห็นได้จากทุกวันนี้มีชุมชนจำนวนมากในประเทศไทยที่ถูกฟื้นฟูมาสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนด้วยตนเอง โดยไม่ต้องรอคอยภาครัฐผู้มาช่วยอีกต่อไป

Nowadays, the disease that is destroying Thailand is “the wrong direction disease.” From Dr.Kobsak Pootrakool’s point of view, the main challenge that is the obstacle to Thailand’s development is the wrong direction of national development, what he called the “wrong direction disease,” that can increase inequality in Thailand. The growth of infrastructure in Thailand illustrates the physical

infrastructure, but the weakness of society is becoming more and more severe. The country still has problems of deteriorating natural resources, land inequality, high rate of dependent population in communities, and issues concerning lack of access to technology. Approximately one in three people have weak social mobili-

Issue 2, November 5, 2022

www.kpi.ac.th

5

ty. Thus, the new security challenges presently became more critical.

From this situation, the engagement of multivalent approaches as mentioned by Prof. Dr. Victor Ramraj is in question. How can the democracy be strong in a weak-foundation society? Democracy can only be strengthened in a society with strong foundations.

Weak-foundation-society challenge or "weakness-from-within challenge" is the type of challenge that many nations can handle by empowering local communities. As can be seen today, there are many communities in Thailand that stand up to strengthen their communities on their own without having to wait for the government.

ดร.นงกรณ์ ศิริเลิศวรกุล อดีตผู้อำนวยการสำนักงานพัฒนา วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ (สวทช.)

เทคโนโลยีจะเข้าไปสนับสนุนให้ประเทศไทยก้าวข้ามความท้าทายในเรื่องความมั่นคงทั้ง 7 ด้าน ได้อย่างไร ท่ามกลางบริบทของประเทศไทย เช่น ความมั่นคงทางเศรษฐกิจที่ยังมีสินค้าส่งออกประเภทเดิม มีการลงทุนและการขยายตัวของ GDP ในอัตราที่ลดลง ความมั่นคงของโครงสร้างประชากร ที่มีผู้สูงอายุและความแตกต่าระหว่างวัยที่ทำให้เกิดความกดดัน และโจทย์การพัฒนาเพื่อสร้างประชากรกลุ่มนี้ให้เป็นกลุ่มที่มีศักยภาพ (active aging citizens) ความมั่นคงด้านภาคครัวเรือนที่ส่วนใหญ่ยังมีรูปแบบเกษตรกรรมโดยการเพาะปลูกพืชเชิงเดี่ยว ความมั่นคงทางด้านพลังงานที่ยังคงพึ่งพิงพึ่งพาพลังงานจากภายนอกประเทศ และการพัฒนาพลังงานสะอาดเพื่อความยั่งยืนของพลังงาน ความมั่นคงทางอาหารพบว่าภาคอาหารอยู่ที่ร้อยละ 50 ของรายได้ประชากรส่วนใหญ่ และการสูญเสียอาหารจากระบบการผลิต (food waste/food lost) ยังสร้างผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม

ความมั่นคงทางด้านสาธารณสุขที่ยังต้องนำเข้ามาและเวชภัณฑ์ถึงร้อยละ 70 อีกทั้งรัฐยังแบกรับภาระค่าใช้จ่ายทางสุขภาพประมาณร้อยละ 56 ต่อหัวประชากร สูงกว่าคือ ความมั่นคงทางทรัพยากรธรรมชาติและหลากหลายทางชีวภาพซึ่งเป็นต้นทุนของประชากรและประเทศ ประเทศไทยจึงจำเป็นต้องลงทุนพัฒนาโครงสร้างทางเทคโนโลยีและส่งเสริมนวัตกรรม องค์ความรู้ วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีของตนเอง โดยเฉพาะเทคโนโลยีเพื่อการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและหลากหลายทางชีวภาพ ให้เกิดระบบเศรษฐกิจหมุนเวียน (circular economy) เพราะความมั่นคงทุกด้านวางอยู่บนปัจจัยจากทรัพยากรธรรมชาติ

6

King Prajadhikok's Institute

ฉบับที่ 2 วันที่ 8 พฤศจิกายน พ.ศ. 2565

Thailand needs technological innovation to face the seven security challenges. Economic security: Thailand still has the same products to export. Also there is a decrease in investment and GDP growth. Population security: aging and the generation gap cause conflict and social problems, so there is a need to empower the aging population to be active aging citizens. Household security: most people still live on agriculture, particularly monoculture cultivation. Energy security: Thailand still depends on external energy so it needs development of clean energy for energy sustainability. Food security: food costs consume around 50% of the population's income. Food waste and food

loss increase greenhouse gas emissions. Health security: it is found that Thailand has to import up to 70% of medicines and medical supplies, and the government subsidizes about 56% of the health expenditure per capita. Lastly, security of natural resources and biodiversity is social capital for Thailand's people and economy.

Therefore, Thailand needs to invest in technological infrastructure and promote innovation (knowledge, science, and technology) especially technology for managing natural resources and biodiversity to create a circular economy because all aspects of security depend on natural resources.

ศ.ดร.ฐิตินันท์ พงษ์สุทธิรักษ์
คณะรัฐศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ศาสตราจารย์ ดร.ฐิตินันท์ พงษ์สุทธิรักษ์ ได้พยายาม แยกภาพความหมายของความมั่นคงใหม่ว่า เราทำสำหรัมาถึงอะไร ซึ่งสามารถแยกเป็นสองส่วน กล่าวคือ ความมั่นคงใหม่ ในต่างประเทศ หากย้อนไป 15-20 ปีที่แล้ว ความมั่นคงใหม่ หมายถึง โรคระบาด สิ่งแวดล้อม โจรสลัด การค้ามนุษย์ แต่หากกล่าวถึงในทศวรรษนี้ ความมั่นคงใหม่จะหมายถึง การรุกรานประเทศ ดังเช่นกรณี รัสเซีย-ยูเครน จีน-ไต้หวัน หรือปัญหา ความสมรภูมิกาหลี ดังนั้น สิ่งที่สำคัญวันนี้คือ ความมั่นคงใหม่ที่มีมา แต่เดิมผสมกับของใหม่เป็นสิ่งที่เรียกว่า “ความมั่นคงใหม่-ใหม่”

ซึ่งมีข้อท้าทายเพิ่มขึ้น ขณะที่ความมั่นคงใหม่ภายใน ประเทศนั้นหมายถึง การตีความภัยคุกคามจาก ภายนอกมาเป็นภัยคุกคามข้างใน ภัยคุกคามของไทย จะโน้มเอียงน้ำหนักมาทางภายในมากกว่าภายนอก สำหรับข้อเสนอมีกระแสอยู่สองทาง นั่นคือ Autocratization และ Democratization กล่าวคือ มีความเป็นประชาธิปไตยมากขึ้น แต่หากดูข้อมูลวิจัยย้อนหลังจะโน้มเอียงไปทาง Autocratization ดังนั้น ประเทศไทยต้องมี

Issue 2, November 5, 2022

 anurakphrasarakasit.ac.th

7

การพัฒนาประชาธิปไตยที่สมบูรณ์แบบ โดยมีรัฐธรรมนูญ เป็นตัวกำหนด แต่รัฐธรรมนูญต้องมาจากการกำหนด ของปวงชน หรืออย่างไรให้ประชาธิปไตยมีความแข็งแกร่ง และมาจากปวงชนอย่างแท้จริง ในขณะที่ความเหลื่อมล้ำ

Prof. Dr. Thitinan Pongsudhirak tried address the meaning of new security. If we go back 15-20 years ago, "new security" meant epidemic, environment, pirates, and human trafficking. In this decade, new security currently means invading countries, as is the case with Russia-Ukraine, China-Taiwan, or the Korean Peninsula problem. This is mixed with what is called "New-new security," which presents an immediate growing challenge for new internal security, and means interpreting external threats. For Thailand, internal threats are coming to outweigh external threats

เป็นปัญหาโครงสร้าง ซึ่งข้างบนต้องยอมปล่อยให้ข้างล่าง คล้ายคลึงได้เอง เพราะข้างบนไม่สามารถลงมาจัดการกับ ปัญหาเหล่านี้ได้ หากเป็นเช่นนี้จึงจะสามารถแก้ไขปัญหา เองโครงสร้างได้

in importance. Looking at the trends towards "autocratization" and "democratization", research data indicates a inclination towards autocratization, so Thailand must develop a perfect democracy. The constitution determines the direction, but the constitution must come from the designation of the people. Strengthening of democracy must truly come from the people. Inequality is a structural problem, and the top must allow the bottom to resolve it because the top cannot come down to deal with this problem. Structural problems can be solved in this way.

8

King's
Institute for Democracy and
Governance Studies

การอภิปรายกลุ่มย่อย

กลุ่มย่อยที่ 1

ประชาธิปไตยกับความท้าทาย ของเทคโนโลยีสมัยใหม่

(Democracy and Advanced Technological Challenges)

กลุ่มย่อยที่ 1 มีการอภิปรายถึงประเด็นที่ความท้าทายจากเทคโนโลยีสมัยใหม่ เช่น การใช้เทคโนโลยีชีวิตประจำวันของประชาชน โดยการใช้สื่อสังคมออนไลน์ การได้รับข่าวปลอม หรือการดาวน์โหลดแอปพลิเคชันที่เฝ้าระวังข้อมูลและทรัพย์สิน ทำให้เกิดความเสียหายเป็นวงกว้าง ประเด็นนี้จึงเป็นความท้าทายทางไซเบอร์ ที่เข้ามาในโอกาสในการทำธุรกรรม ความจำเป็นของมนุษย์ในยุคปัจจุบัน ที่ต้องใช้เทคโนโลยีในการดำรงชีวิต การเข้าถึงบริการต่างๆ ของรัฐจึงจำเป็นต้องใช้เทคโนโลยีในการเข้าถึงเช่นกัน ดังนั้น การให้ข้อมูลต่อรัฐก็มีส่วนทำให้เกิดการรั่วไหลของข้อมูล และอาจนำมาซึ่งความเสียหายของทั้งภาครัฐและเอกชน อนึ่ง องค์ประกอบของการเป็นรัฐที่ปกครองด้วยระบอบประชาธิปไตยคือ ความโปร่งใส การเป็นรัฐที่โปร่งใสจึงต้องเป็นรัฐที่เปิดเผยมข้อมูลสู่สาธารณะ เพื่อให้มีการตรวจสอบได้ อีกทั้งสามารถนำข้อมูลมาสร้างแพลตฟอร์มเพื่อรับฟังปัญหาและสื่อสารกับประชาชน และยังสามารถนำไปพัฒนาให้เป็นนโยบายสาธารณะได้ แต่การเปิดเผยข้อมูลเหล่านั้น ก็อาจจุกล้ำความเป็นส่วนตัวของเจ้าของข้อมูลเช่นกัน สิ่งเหล่านี้จึงเป็นการะอึลหักอึลเหลือนในยุคที่การปกครองแบบประชาธิปไตยกับเทคโนโลยีสมัยใหม่ต้องดำรงอยู่ร่วมกัน และต้องหาแนวทางแก้ไขในสิ่งที่เป็นปัญหาอย่างข่าวปลอมหรือการโจรกรรมข้อมูล ในขณะที่อึลก็อึลต้องหาจุดสมดุลของการอยู่คู่กันของการปกครองแบบประชาธิปไตยและเทคโนโลยีสมัยใหม่

ฉบับที่ 2 วันที่ 6 พฤศจิกายน พ.ศ. 2565

Group discussion 1 addressed challenges posed by advanced technology, such as the use of technology in people's daily lives. The utilisation of social media, receiving fake news, or downloading apps that steal information and property cause widespread damage to people. This cyber challenge is that some actors commit crimes by taking advantage of people's need to use technology in their lives. Access to government services also requires connection to technological systems, which can lead to information leaks and damage the public and private sectors. In addition, one component of a democratic state is transparency. A transparent state must be a state that discloses information to the public. That information can also create a platform for social listening, hearing problems, and communicating with people. Public policy can emerge from that information as well. But the disclosure of information may violate the privacy of the owner of the data. Thus, this is a dilemma in an age in which democratic governance and modern technology must coexist and solutions must be found to problems like fake news or data theft. At the same time, we must balance democratic government and advanced technology.

กลุ่มย่อยที่ 2

ประชาธิปไตยและการแข่งขันทางภูมิรัฐศาสตร์

(Democracy and Geopolitics Rivalry)

รศ.ดร.จิตติภัทร ขุนขำ มีความเห็นว่า การแข่งขันทางภูมิรัฐศาสตร์ในปัจจุบันกำลังเคลื่อนไปสู่ความเป็นสองขั้วอำนาจมากยิ่งขึ้นเป็นการปะทะกันระหว่างระบอบโลกสากล 2 ขั้ว ที่ทำให้ทุกเรื่องเชื่อมโยงเข้ากับประเด็นทางภูมิรัฐศาสตร์ ขณะที่ รศ.ดร.ปณิธาน วัฒนายากร ชี้ให้เห็นว่าแนวโน้มของความคิดแย้งระหว่างสหรัฐอเมริกาและจีนมีความเป็นไปได้ว่าจะเกิดสงครามใหญ่ ประเทศไทยควรเป็นฐานทางยุทธศาสตร์ที่มีความสามารถในการติดต่อระหว่างผู้นำของชาติมหาอำนาจเพื่อนำมาซึ่งผลประโยชน์แห่งชาติ สำหรับ พล.อ.ท.ภูมิไฉ เลขาสุหรวการ แสดงทัศนะว่าเป้าหมายในการสร้างความมั่นคงของประเทศไทยคือ Happy Nation Happy Thailand โดยเน้นพัฒนาความเป็นผู้นำ โดยเฉพาะเยาวชนที่จะต้องรับมือกับแนวความคิดเศรษฐกิจพอเพียงซึ่งเป็นทางสายกลางมาปรับใช้ ประกอบกันส่งเสริมให้มีการกระจายอำนาจ และเป็นศูนย์กลางความเป็นเลิศทางการเกษตร นอกจากนี้ นายชวรงค์ สิมบิพัฒน์ปภาณี ได้กล่าวถึงการแข่งขันระหว่างสหรัฐอเมริกาและจีนที่ทั้งสองฝ่ายต่างก็เข้ามาผูกสัมพันธ์กับสื่อมวลชนของไทย จะเห็นได้จากทางสหรัฐอเมริกาที่มีผู้ช่วยทูตฝ่ายสื่อมวลชนเป็นการเฉพาะ ขณะที่จีนกำลังเริ่มพัฒนาความสัมพันธ์กับสื่อมวลชนไทยเช่นกันด้วยการให้ทุนสนับสนุนจำนวนมาก

Assoc.Prof.Dr.Jittipat Poonkham explained that the nature of geopolitics in the present day is moving toward bipolarity: a dash between two world orders. As such, it has led to the "geopolitization" of everything. Assoc.Prof.Dr. Panitan Wattanayagorn pointed out that there is a high possibility of the competition between China and the United States escalating into a war between two major powers. Thailand should position itself strategically for its national interest, based on its ability to communicate between the major powers' leaders. Air Marshal Poomjai Leksuntarakorn said that the goal of creating stability is a through the concept of 'happy nation, happy Thailand'. Leadership development is required. In particular, youth must adopt the concept of sufficiency economy, there must be decentralization, and Thailand must be the center of agricultural excellence. Mr. Chavarong Limpattamapanee discusses geopolitical competition and the press between the United States and China. That is, when the competition between China and the United States has become intense, the embassies have asked for cooperation with the Thai press. However, China, only a few years ago, began to enter a systematic relationship with the media.

10

สกปร
สกปรการศึกษาระดับสูง

ฉบับที่ 2 วันที่ 5 พฤศจิกายน พ.ศ. 2565

กลุ่มย่อยที่ 3 ประชาธิปไตยกับความมั่นคง ทางสังคม (Democracy and Societal Security)

ประเด็นความมั่นคงทางสังคมที่ได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันในห้วงย่อยนี้ คือ ความมั่นคงด้านสุขภาพ ความมั่นคงด้านประชากรศาสตร์ และความมั่นคงของกลุ่มผู้ใช้แรงงาน สำหรับความมั่นคงด้านสุขภาพ ประเทศไทยได้พยายามสร้างระบบหลักประกันสุขภาพถ้วนหน้าโดยส่งเสริมให้คนไทยทุกคนมีสิทธิประโยชน์ในเรื่องนี้อย่างเท่าเทียมกัน และพยายามพลิกโฉมระบบสาธารณสุขไทยให้ประชาชนเข้าถึงบริการได้ง่ายที่สุด ราคาถูก และมีคุณภาพดี สำหรับความมั่นคงด้านประชากรศาสตร์ ปัจจุบันสถานการณ์ครัวเรือนของไทยเปลี่ยนแปลงไปจากอดีตค่อนข้างมากโดยมีความแปรปรวนมากขึ้น ซึ่งส่งผลกระทบต่อการศึกษาและสนับสนุนซึ่งกันและกันระหว่างสมาชิกในครอบครัวแต่ละรุ่น จนนำไปสู่ความอ่อนแอของสถาบันครอบครัวที่เป็นฐานรากของสังคม และสำหรับความมั่นคงของกลุ่มผู้ใช้แรงงาน การเสริมสร้างความมั่นคงทางสังคมให้แก่ประชากรกลุ่มนี้ควรคำนึงถึงผู้ใช้แรงงานทุกกลุ่มทั้งในระบบและนอกระบบ โดยเฉพาะผู้ใช้แรงงานนอกระบบหรือแรงงานข้ามชาติที่เข้าถึงบริการสาธารณะได้ยากและไม่มียกเว้นประกันสังคม นอกจากนี้ ปัจจัยสำคัญที่ช่วยเสริมสร้างความมั่นคงทางสังคมให้มีความเข้มแข็งและยั่งยืน คือ การปกครองในระบอบประชาธิปไตย โดยควรเสริมสร้างลักษณะอันพึงประสงค์ให้เกิดขึ้น ทั้งการเสริมพลังพลเมือง การลดช่องว่างความเหลื่อมล้ำและความยากจน การเสริมสร้างความมั่นคงทางการเงินการคลังของประเทศ และการกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่นและชุมชนอย่างเป็นรูปธรรมต่อไป

The issues of societal security shared in this panel discussion are health security, demographic security, and the stability of the labor

force. For health security, Thailand has promoted universal coverage for Thai people so that people can access health care services at reasonable price and good quality. The demographic change in the past 20 years has taken the form not only of population growth but also increasing urbanization. We have a high rate of rural-to-urban internal migration. In 2040, it is forecast that there will be more vulnerable people in the country because the dependent population will lack a safety net. In the past, we have intergenerational support as a safety net for senior people. The future demographic change will decrease intergenerational support, while formal care service will be expensive. Therefore, it is necessary for the public sector to prepare for these societal challenges. Poverty in Thailand is strongly related to age and workforce. Poverty is linked to life-cycle risks, especially employment. To improve Thai people's living conditions, Thailand needs to invest more in social protection by increasing coverage for active age, child benefits, and contributory pensions, increasing adequacy of social protection benefits, especially non-contributory, and improving equity and distributional impact of social protection spending. The contributions of migrant workers in Thailand are also essential for system sustainability.

กลุ่มย่อยที่ 4 ประชาธิปไตยและความมั่นคง ทางสิ่งแวดล้อม (Democracy and Environmental Security)

สถานการณ์ความเสี่ยงด้านสิ่งแวดล้อมในปัจจุบันมีหลายประเด็นที่เป็นเรื่องน่ากังวล เช่น ปริมาณก๊าซเรือนกระจกและขยะที่เพิ่มขึ้น ความล้มเหลวในการรับมือเรื่องโลกร้อน ภูมิอากาศที่เปลี่ยนแปลงอย่างสุดขั้ว การสูญเสียความหลากหลายทางชีวภาพ เช่น ความอุดมสมบูรณ์ของปลาทูหรือโคกไถหรือในแม่น้ำโขงลดลง ซึ่งส่งผลต่อระบบนิเวศและทรัพยากรธรรมชาติ ความเปลี่ยนแปลงเหล่านี้จะส่งผลกระทบต่อระบบนิเวศและทรัพยากรธรรมชาติ ความเปลี่ยนแปลงเหล่านี้จะส่งผลกระทบต่อระบบนิเวศที่เชื่อมโยงกัน นอกจากนี้ยังทำให้เกิดการเผชิญกับปัญหาความขัดแย้งระหว่างสิ่งแวดล้อมกับการพัฒนาและความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงทรัพยากรธรรมชาติ ดังนั้น ความมั่นคงด้านสิ่งแวดล้อมจึงต้องมองให้เห็นปัญหาเชิงโครงสร้างและระบบของการบริหารจัดการ เพื่อให้เห็นถึงแนวทางในการแก้ไขปัญหาคือชัดเจนมากขึ้น

โดยหลักการประชาธิปไตยต่อแนวทางการป้องกัน การแก้ไข และ การเยียวยาเกี่ยวกับประเด็นดังกล่าว ผู้ร่วมอภิปรายได้ร่วมแลกเปลี่ยน สามารถแบ่งแนวทางออกเป็น 3 ระดับ คือ **แนวทางในระดับสากล** เป็นวาระสำคัญที่ทุกประเทศต้องช่วยกัน ไม่มองแยกส่วนเพื่อรัฐใดรัฐหนึ่ง **แนวทางในระดับโครงสร้างของรัฐ** เน้นไปที่ประชาธิปไตยสิ่งแวดล้อม/ประชาธิปไตยเชิงนิเวศที่คำนึงถึงความยุติธรรมสิ่งแวดล้อม คำนึงถึงแบบองค์รวม คุณภาพสิ่งแวดล้อมและระบบนิเวศ โดยรัฐสร้างปรับเปลี่ยนกฎหมายที่กติการัฐธรรมนูญ แก้ไขระเบียบกฎหมายที่เกี่ยวข้องเพื่อปฏิบัติจริงได้ และ **แนวทางในระดับภาคประชาสังคม** โดยการสร้างการมีส่วนร่วมจากประชาชนทั้งในระดับโครงการและนโยบาย

The current environmental risk situation is of high concern in various environmental risk areas, such as the increasing amount of greenhouse

gases, failure to cope with global warming, growing amounts of waste, extreme climate change, and loss of biodiversity. One issue of special importance is the declining abundance of fish and “kai” (algae) in the Mekong River. This results in the loss of ecosystems and natural resources. Future generations will be impacted by these developments. It is not simply a national phenomenon. Cross-border dangers exist because of these circumstances. The problem takes place on a global scale, where all nations are required to work together. Of course, facing environmental degradation will lead to an environmental vs. development conflict including inequality in access to natural resources.

Concerning democratic principles and approaches to prevention and remedy of environmental security challenges, the panelists concurred that the approach can be divided into three levels. **International Approach:** Globally, there is a strong emphasis on global climate change. It is an important agenda that every country must share. **The Structure of the State approach:** This must emphasize environmental democracy/eco-democracy that considers environmental justice, environmental and ecological balance by rebuilding or modifying rules, regulations, the constitution, and laws. **Civil Society Approach:** Build public participation at both project and policy levels.

ฉบับที่ 2 วันที่ 8 พฤศจิกายน พ.ศ. 2565

กลุ่มย่อยที่ 5 ประชาธิปไตย โลกาภิวัตน์และ การพลิกผันทางเศรษฐกิจ (Democracy, Globalization and Economic Disruption)

โลกาภิวัตน์เป็นการเชื่อมโยงและการขยายกิจกรรมทางเศรษฐกิจระหว่างประเทศ ทั้งด้านการค้า การลงทุน การเงิน การเคลื่อนย้ายปัจจัยการผลิตและการขนส่ง ที่ผ่านมานานาประเทศล้วนขับเคลื่อนเศรษฐกิจตามกระแสโลกาภิวัตน์และนำไปสู่การเชื่อมโยงระหว่างกัน ทั้งนี้ **รศ.ดร.ปิติ ศรีแสงนาม** ได้กล่าวถึงระเบียบโลกใหม่ภายใต้สถานการณ์โลกปัจจุบันที่ไม่มีวันเหมือนเดิมเพราะคู่อำนาจของมหาอำนาจลดถอยลงไป ขณะที่ผู้เล่นอื่นๆ ในสนามภูมิรัฐศาสตร์กำลังยื่นเพื่อก้าวเข้าสู่เศรษฐกิจโลก โดยพยายามสร้างเครื่องมือใหม่ เช่น Anti Corruption Report **นายมนตรี มหาพฤกษ์พงศ์** ได้เน้นย้ำถึงความสำคัญของภูมิรัฐศาสตร์เศรษฐกิจเพราะเศรษฐกิจโลกกำลังเผชิญแรงกดดันสำคัญจากประเทศตลาดเกิดใหม่ จึงจำเป็นต้องมีการส่งเสริมความร่วมมือระหว่างกันโดยเฉพาะด้านเศรษฐกิจ **รศ.ดร. นิพนธ์ พัทธงศกร** ได้เน้นถึงการพลิกผันทางเศรษฐกิจ บทบาทความเคลื่อนไหวทางด้านภูมิรัฐศาสตร์ของประเทศไทยต้องมีการปรับตัวเพื่อความอยู่รอด โดยการปฏิรูปโครงสร้างส่วนบน ซึ่งจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องมีความกล้าหาญทางการเมือง ทั้งนี้ การปฏิรูปในทุกด้านจำเป็นต้องมีเครื่องมือ เช่น อนาคตศึกษา เพื่อนำไปสู่คำตอบที่เหมาะสม นอกจากนี้ **ดร.บัณฑิต นิจถาวร** เห็นว่าโลกาภิวัตน์ไม่ใช่ทางออกในการขับเคลื่อนทางเศรษฐกิจของโลกอีกต่อไปเนื่องจากทำให้เกิดความเหลื่อมล้ำทั้งภายในประเทศและระหว่างประเทศ อันเกิดจากการสมานานอำนาจนิยมชั่วคราวของผู้บ้า จึงทำให้ประเทศต่างๆ กลับไปให้ความสำคัญกับการผลิตภายในประเทศมากขึ้น และในท้ายที่สุดต้องทวนคืนสู่ประชาธิปไตยและเสรีนิยม

Globalization is the process of linking and expanding economic activities between countries in the world of trade, investment, finance, and the movement or transport of people and factors of production. Associate Prof. Dr. Piti Srisangnam say that the new world will never be the same as the old because the balance of power of superpowers has declined. Other countries in the geopolitical field are shifting to leapfrog in the global economy by trying to create new tools such as the Anti Corruption Report. Mr. Montri Mahaplerkpong emphasized the importance of economic geopolitics. Because the global economy is currently facing the significant resistance from emerging markets, it is necessary to promote cooperation, especially in economics. Assoc. Prof. Dr. Nipon Poapongsakorn explained about economic disruption. Geopolitical movements call for small countries like Thailand to adapt to survive. It is necessary to reform the superstructures, where political process is imperative. Dr. Bandid Nijthaworn said that globalization is no longer the solution to driving the world of economy, because the inequalities within countries lead to authoritarianism. As a result, countries are trying to return to domestic production. But in the end, there must be a return to democracy and liberalism.

สถาบันพระปกเกล้า

ศูนย์ราชการเฉลิมพระเกียรติ 80 พรรษาฯ อาคารรัฐประศาสนภักดี ชั้น 5
เลขที่ 120 หมู่ 3 ถนนแจ้งวัฒนะ แขวงทุ่งสองห้อง เขตหลักสี่ กรุงเทพฯ 10210
โทรศัพท์ 0-2141-9600 โทรสาร 0-2143-8185
www.kpi.ac.th

การประชุมวิชาการสถาบันพระปกเกล้า ครั้งที่ 24 พ.ศ. 2565

ISBN : 978-616-476-350-0